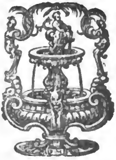
2

AVLI PERSII FLACCI SATYRAE,

Cum antiquißimis commentariis qui CORNVTO *tribuuntur, collatis cum veteribus membranis, & auctis.*
ELIÆ VINETI *Præfatio & Annotationes in easdem.*
IOA. BRITANNICI *Eruditißima Interpretatio.*
P. BEROALDI *Oratio habita in enarratione Persij.*
ANGELI POLITIANI *V.C. Prælectio in eundem.*
P. PITHOEI *IC. var. lect. & notę ad vet. glossas.*
THEODORI MARCILII *Professoris Eloquentiæ Regij Emendationes & Commentarius.*

Accesserunt INDICES rerum & verborum quæ in satyris & commentariis.

LVTETIÆ,
Apud CLAVDIVM MORELLVM, via Iocobæa ad insigne Fontis.
M. DC. XIII.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

TESTIMONIA VETERVM SCRIPTORVM DE PERSIO.

M. Fab. Quintil. ex lib. x. Instit. Orat.

Multum & veræ gloriæ quamuis vno libro Persius meruit.

M. Valer. Martialis ex lib. I. Epigr.

Sæpius in libro memoratur Persius vno,
Quam leuis in tota Marsus Amazonide.

Hieronymi in Chron.

Anno Imp. Tit. xxxij. Olympiade cciij. Persius Flaccus poëta Volaterris nascitur, & Olymp. ccx. moritur: cuius præceptor Cornutus Philosophus à Nerone postea in exilium pulsus est.

Casiodori in Fastis.

Gallo & Noniano Coss. Persius Flaccus Satyricus poëta Volaterris nascitur.

Diomedis ex lib. III. Gramm.

Satyra dicitur carmen apud Romanos, nunc quidem maledicum, & ad carpenda hominum vitia archaæ comediæ charactere compositum, quales scripserunt Lucillius & Horatius, & Persius: sed olim carmen, quod ex variis poematibus constabat, Satyra vocabatur, quales scripserunt Pacuuius & Ennius.

AVLI PERSII FLACCI SATYRÆ.

NEC fonte labra prolui Caballino:
Nec in bicipiti somniasse Parnasso
Memini, vt repẽte sic poëta prodirem.
Heliconiadasque, pallidãque Pirenen
Illis remitto, quorum imagines lãbunt
Hedera sequaces: ipse semipaganus
Ad sacra vatum carmen affero nostrum.
Quis expediuit psittaco suum ΧΑΙΡΕ,
Picasque docuit verba nostra conari?
Magister artis, ingeniíque largitor
Venter, negatas artifex sequi voces.
Quod si dolosi spes refulserit nummi,
Coruos poëtas, & poëtridas picas
Cantare credas Pegaseium melos.

I.

O *Curas hominum! ô quantum est in rebus inane!*
Quis leget hæc? min' tu istud ais? nemo Hercule. nemo?
Vel duo, vel nemo. turpe & miserabile. quare?

Ne mihi Polydamas, & Troiades Labeonem
Prætulerint nugæ. non, si quid turbida Roma
Eleuet, accedas, examénue improbum in illa
Castiges trutina: nec te quæsiueris extra.
Nam Romæ est quis non? ac, si fas dicere: sed fas
Tunc, cum ad caniciem, & nostrum istud viuere triste
Aspexi, & nucibus facimus quæcumque relictis,
Cum sapimus patruos: tunc, tunc. Ignoscite, nolo:
Quid faciam? sed sum petulanti splene cachinno.
Scribimus inclusi, numeros ille, hic pede liber,
Grande aliquid, quod pulmo animæ prælargus anhelet:
Scilicet hæc, populo pexúsque togaque recenti,
Et natalitia tandem cum sardoniche albus,
Sede legens celsa, liquido cum plasmate guttur
Mobile conlueris, patranti fractus ocello:
Tunc neque more probo videas, neque voce serena
Ingentes trepidare Titos, cum carmina lumbum
Intrant, & tremulo scalpuntur vbi intima versu.
Tun' vetule auriculis alienis colligis escas?
Auriculis, quibus & dicas cute perditus: ohe,
Quo didicisse, nisi hoc fermentum, & quæ semel intus
Innata est, rupto iecore exierit caprificus?
En pallor, seniúmque, ô mores! vsque adeóne
Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter?
At pulchrum est digito monstrari, & dicier, hic est.
Ten' cirratorum centum dictata fuisse
Pro nihilo pendes? ecce inter pocula quærunt
Romulidæ saturi, quid dia poëmata narrent.

Hic aliquis, cui circum humeros hyacinthia lana est,
Rancidulum quiddam balba de nare locutus,
Phyllidas, Hypsipylas, vatum & plorabile si quid,
Eliquat, & tenero supplantat verba palato.
Assensere viri. nunc non cinis ille poëtæ
Felix? non leuior cippus nunc imprimit ossa?
Laudant conuiuæ. nunc non è manibus illis,
Nunc non è tumulo, fortunatáque fauilla,
Nascentur violæ? rides, ait, & nimis vncis
Naribus indulges. an erit, qui velle recuset
Os populi meruisse: & cedro digna locutus,
Linquere nec scombros metuentia carmina, nec thus?
Quisquis es, ô modo quem ex aduerso dicere feci,
Non ego, cum scribo, si fortè, quid aptius exit,
Quando hæc rara auis est, si quid tamen aptius exit,
Laudari metuam: neque enim mihi cornea fibra est:
Sed recti, finémque, extremúmque, esse recuso
Euge tuum, & belle. nam belle hoc, excute totum,
Quid non intus habet? Non hic est Ilias Atti
Ebria veratro: non si qua elegidia crudi
Dictarunt proceres: non quicquid denique lectis
Scribitur in citreis. calidum scis ponere sumen:
Scis comitem horridulum trita donare lacerna:
Et, verum, inquis, amo, verum mihi dicite de me.
Qui pote? vis dicam? nugaris, cum tibi calue
Pinguis aqualiculus propenso sesquipede extet.
O Iane, à tergo quem nulla ciconia pinsit,
Nec manus auriculas imitata est mobilis albas,

Nec lingua, quantum sitiat canis Apula, tantæ.
Vos ô patricius sanguis, quos viuere fas est
Occipiti cæco, posticæ occurrite sannæ.
Quis populi sermo est? quæ enim? nisi carmina molli
Nunc demum numero fluere, vt per lêue seueros
Effundat iunctura vngues? scit tendere versum
Non secus, ac si oculo rubricam dirigat vno:
Siue opus in mores, in luxum, in prandia regum,
Dicere res grandes nostro dat musa poëtæ.
Ecce modo heroas sensus afferre docemus
Nugari solitos Græcè, nec ponere lucum
Artifices, nec rus saturum laudare, vbi corbes,
Et focus, & porci, fumosa Palilia fœno:
Vnde Remus, sulcóque terens dentalia, Quinti,
Quum trepida ante boues Dictatorem induit vxor:
Et tua aratra domum lictor tulit. euge poëta,
Est nunc, Brisæi quem venosus liber Acci,
Sunt quos Pacuuiúsque, & verrucosa moretur
Antiopa, ærumnis cor luctificabile fulta:
Hos pueris monitus patres infundere lippos
Cum videas, quærisne vnde hæc sartago loquendi
Venerit in linguas? vnde istud dedecus, in quo
Trossulus exultat tibi per subsellia lêuis?
Nilne pudet, capiti non posse pericula cano
Pellere, quin tepidum hoc optes audire, decenter?
Fur es, ait Pedio. Pedius quid? crimina rasis
Librat in antithetis, doctas posuisse figuras
Laudatur. bellum hoc. hoc bellum? an Romule ceues?

Men' moueat quippe, & , cantet si naufragus, assem
Protulerim? cantas, fracta te in trabe pictum
Ex humero portes? verum, nec nocte paratum
Plorabit, qui me volet incuruasse querela.
Sed numeris decor est, & iunctura addita crudis.
Claudere sic versum didicit, Berecynthius Atys.
Et qui caruleum dirimebat Nerea delphin.
Sic costam longo subduximus Apennino.
Arma virum, nonne hoc spumosum & cortice pingui,
Vt ramale vetus pragrandi subere coctum?
Quidnam igitur? tenerum, & laxa ceruice legendum,
Torua Mimalloneis implerunt cornua bombis,
Et raptum vitulo caput ablatura superbo
Bassaris, & lyncem Manas flexura corymbis
Euion ingeminat: reparabilis adsonat Echo.
Hac fierent, si testiculi vena vlla paterni
Viueret in nobis? summa delumbe saliua
Hoc natat in labris & in vdo est Manas, & Atys:
Nec pluteum cadit, nec demorsos sapit vngues.
Sed quid opus teneras mordaci radere vero
Auriculas? vide sis ne maiorum tibi fortè
Limina frigescant: sonat hic de nare canina
Littera. Per me equidem sint omnia protinus alba:
Nil moror. euge, omnes, omnes bene mira eritis res.
Hoc iuuat, hic inquis, veto quisquam faxit oletum.
Pinge duos angues pueri, sacer est locus, extra
Meijte. discedo. secuit Lucilius Vrbem,
Te lupe, te Muti, & genuinum fregit in illis:

Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico
Tangit, & admissus circum precordia ludit,
Callidus excusso populum suspendere naso :
Men' mutire nefas, nec clam, nec cum scrobe? nusquam.
Hic tamen infodiam. Vidi, vidi ipse, libelle:
Auriculas asini quis non habet? Hoc ego opertum,
Hoc ridere meum tam nil, nulla tibi vendo
Iliade. Audaci quicunque afflate Cratino,
Iratum Eupolidem pregrandi cum sene palles,
Aspice & hæc, si fortè aliquid decoctius audis.
Inde vaporata lector mihi ferueat aure,
Non hic, qui in crepidas Graiorum ludere gestit
Sordidus, & lusco qui poßit dicere lusce,
Séque aliquem credens, Italo quod honore supinus
Fregerit heminas Areti ædilis iniquas :
Nec qui abaco numeros, & secto in puluere metas
Scit risisse vafer, multum gaudere paratus,
Si Cynico barbam petulans Nonaria vellat.
His mane edictum, post prandia Calliroen do.

AD PLOTIVM MACRINVM

DE BONA MENTE.

II.

HVnc, Macrine, diem numera meliore lapillo,
Qui tibi labentes apponit candidus annos.
Funde merum genio. non tu prece poscis emaci,

Quæ nisi seductis nequeas committere diuis.
At bona pars procerum tacita libabit acerra.
Haud cuiuis promptū est, murmúrq; humilésq; susurros
Tollere de templis, & aperto viuere voto.
Mens bona, fama, fines, hęc clare, & vt audiat hospes:
Illa sibi introrsum, & sub lingua murmurat: ô si
Ebullit patrui pręclarum funus; &, ô si
Sub rastro crepet argenti mihi seria dextro
Hercule! pupillúmue vtinam, quem proximus heres
Impello, expungam! namque est scabiosus, & acri
Bile tumet. Nerio iam tertia conditur vxor.
Hęc sanctè vt poscas, Tiberino in gurgite mergis
Mane caput bis, térque, & noctem flumine purgas.
Heus age, responde, minimum est quod scire laboro,
De Ioue quid sentis? estne, vt pręponere cures
Hunc cuinam? cuinam? vis Staio? an scilicet heres?
Quis potior iudex, puerísue quis aptior orbis
Hoc igitur, quo tu Iouis aurem impellere tentas,
Dic age dum Staio: prò Iupiter, o bone, clamet
Iuppiter! at sese non clamet Iuppiter ipse.
Ignouisse putas, quia cum tonat, ocyus ilex
Sulfure discutitur sacro, quam túque, domúsque?
An quia non fibris ouium, Ergennáque iubente,
Triste iaces lucis, euitandúmque bidental,
Idcirco stolidam prabet tibi vellere barbam
Iuppiter? aut quidnam est, qua tu mercede deorum
Emeris auriculas pulmone, & lactibus vnctis?
Ecce auia, aut metuens diuum matertera, cunis

Exemit puerum, frontémque, atque vda labella
Infami digito, & lustralibus ante saliuis
Expiat, vrentes oculos inhibere perita.
Tunc manibus quatit, & spem macram supplice voto
Nunc Licini in campos, nunc Crassi mittit in ędes.
Hunc optent generum rex & regina: puellę
Hunc rapiant: quicquid calcauerit hic, rosa fiat.
Ast ego nutrici non mando vota: negato
Iuppiter hæc illi, quamuis te albata rogarit.
Poscis opem neruis, corpúsque fidele senectæ:
Esto, age, sed grandes patinæ: tucetáque crassa
Annuere his superos vetuere, Iouémque morantur.
Rem struere exoptas cæso boue, Mercuriúmque
Arcessis fibra. da fortunare penates,
Da pecus, & gregibus fœtum. quo, pessime, pacto,
Tot tibi cum in flammis iunicum omenta liquescant?
Et tamen hic extis, & opimo vincere ferto
Intendit. iam crescit ager, iam crescit ouile,
Iam dabitur, iamiam, donec deceptus, & exspes
Nequicquam fundo suspiret nummus in imo.
Si tibi crateras argenti, incusáque pingui
Auro dona feram, sudes, & pectore læto
Excutias guttas, letari pertrepidum cor:
Hinc illud subijt, auro sacras quòd ouato
Perducis facies. nam fratres inter aënos
Somnia pituita qui purgatissima mittunt,
Præcipui sunto, sitque illis aurea barba.
Aurum, vasa Numæ, Saturniaque impulit æra,

Vestalésque vrnas, & Tuscum fictile mutat.
O curuæ in terris animæ, & cælestium inanes!
Quid iuuat hoc, templis nostros immittere mores,
Et bona dijs ex hac scelerata ducere pulpa?
Hæc sibi corrupto casiam dissoluit oliuo:
Et Calabrum coxit vitiato murice vellus:
Hæc baccam conchæ rasisse, & stringere venas
Feruentis massæ crudo de puluere iussit.
Peccat & hæc, peccat: vitio tamen vtitur: at vos
Dicite pontifices, in sancto quid facit aurum?
Nempe hoc, quod Veneri donatæ à virgine puppæ.
Quin damus id superis, de magna quod dare lance
Non possit magni Messalæ lippa propago,
Compositum ius, fásque animo sanctósque recessus
Mentis, & incoctum generoso pectus honesto?
Hæc cedo, admoueant templis, & farre litabo.

INCREPATIO DESIDIÆ.

III.

NEmpe hæc assiduè? Iam clarũ mane fenestras
Intrat, & angustas extendit lumine rimas.
Stertimus indomitũ quod despumare Falernũ
Sufficiat, quinta dum linea tangitur vmbra.
En quid agis? siccas insana canicula messes
Iamdudum coquit, & patula pecus omne sub vlmo est,
Vnus ait comitum. verúmne? itáne? ocyus adsit

Huc aliquis. nemon'? turgescit vitrea bilis:
Findor, vt Arcadiæ pecuaria rudere credas.
Iam liber, & bicolor positus membrana capillis,
Inque manus chartæ, nodosáque venit arundo.
Tunc querimur, crassus calamo quod pendeat humor,
Nigra quod infusa vanescat sepia lympha,
Dilutas querimur geminet quod fistula guttas.
O miser, ínque dies vltra miser? huccine rerum
Venimus? aut cur non potius, teneróque columbo,
Et similis regum pueris, pappare minutum
Poscis, & iratus mammæ lallare recusas?
An tali studeam calamo? cui verba? quid istas
Succinis ambages? tibi luditur: & fluis amens.
Contemnere. sonat vitium percussa, maligne
Respondet viridi non cocta fidelia limo.
Vdum, & molle lutũ, es, nunc, nunc properandus, & acri
Fingendus sine fine rota. sed rure paterno
Est tibi far modicum, purum, & sine labe salinum.
Quid metuas? cultrixque foci secura patella est:
Hoc satis? an deceat pulmonem rumpere ventis,
Stemmate quod Tusco ramum millesime ducis,
Censorémue tuum vel quod trabeate salutas?
Ad populum phaleras: ego te intus, & in cute noui.
Non pudet ad morem discincti viuere Nattæ?
Sed stupet hic vitio, & fibris increuit opimum
Pingue: caret culpa: nescit quid perdat: & alto
Demersus, summa rursus non bullit in vnda.
Magne pater diuum, sæuos punire tyrannos

Haud alia ratione velis, cum dira libido.
Mouerit ingenium feruenti tincta veneno,
Virtutem videant, intabescántque relicta.
Anne magis Siculi gemuerunt æra iuuenci,
Et magis auratis pendens laquearibus ensis
Purpureas subter ceruices terruit, Imus,
Imus præcipites, quam si sibi dicat, & intus
Palleat infelix, quod proxima nesciat vxor?
Sæpe oculos, memini, tangebam paruus oliuo,
Grandia si nollem morituri verba Catoni
Dicere, non sano multum laudanda magistro,
Quæ pater adductis sudans audiret amicis.
Iure etenim id summum; quid dexter senio ferret,
Scire erat in voto: damnosa canicula quantum
Raderet, angustæ collo non fallier orcæ:
Neu quis callidior buxum torquere flagello.
Haud tibi inexpertum curuos deprendere mores,
Quǽque docet sapiens braccatis inlita Medis
Porticus insomnis, quibus & detonsa iuuentus
Inuigilat, siliquis, & grandi pasta polenta.
Et tibi quæ Samios deduxit littera ramos,
Surgentem dextro monstrauit limite callem.
Stertis adhuc, laxúmque caput compage soluta
Oscitat hesternum dissutis vndique malis.
Est aliquid quo tendis, & in quod dirigis arcum?
An passim sequeris coruos, testáque, lutóque,
Securus quo pes ferat, atque ex tempore viuis?
Helleborum frustra, cum iam cutis ægra tumebit,

De maiore domo modicè sitiente lagena
Lenia loturo sibi Surrentina rogauit.
Heus bone, tu palles. Nihil est. Videas tamen istud,
Quicquid id est. surgit tacitè tibi lutea pellis.
At tu deterius palles: ne sis mihi tutor:
Iampridem hunc sepeli: tu restas. Perge, tacebo.
Turgidus hic epulis, atque albo ventre, lauatur,
Gutture sulfureas lente exhalante Mephites.
Sed tremor inter vina subit, calidúmque trientem
Excutit è manibus: dentes crepuere retecti.
Vncta cadunt laxis tunc pulmentaria labris.
Hinc tuba, candelæ: tandémque beatulus alto
Compositus lecto, crassísque lutatus amomis,
In portam rigidos calces extendit: at illum
Hesterni capite induto, subiere Quirites.
Tange miser venas, & pone in pectore dextram.
Nil calet hic. summósque pedes attinge, manúsque.
Non frigent. visa est si forte pecunia, siue
Candida vicini subrisit molle puella,
Cor tibi rite salit. Positum est algente catino
Durum olus, & populi cribro decussa farina.
Tentemus fauces: tenero latet vlcus in ore
Putre, quod haud deceat plebeia radere beta.
Alges, cum excussit membris timor albus aristas:
Nunc face supposita feruescit sanguis, & ira
Scintillant oculis, dicísque, facísque, quod ipse
Non sani esse hominis, non sanus iuret Orestes.

IIII.

REm populi tractas? barbatum hæc crede magiſtrum
Dicere, ſorbitio tollit quem dira circuta.
Quo fretus? dic hoc, magni pupille Pericli.
Scilicet ingenium, & rerum prudentia velox
Ante pilos venit: dicenda, tacendáque calles.
Ergo vbi commota feruet plebecula bile,
Fert animus calidæ feciſſe ſilentia turbæ
Maieſtate manus: quid deinde loquere? Quirites,
Hoc, puto, non iuſtum eſt. illud male, rectius illud.
Scis etenim iuſtum gemina ſuſpendere lance
Ancipitis libræ: rectum diſcernis, vbi inter
Curua ſubit, vel cum fallit pede regula varo:
Et potis es nigrum vitio præfigere theta:
Quin tu igitur ſumma nec quicquam pelle decorus
Ante diem blando caudam iactare popello.
Deſinis, Anticyras melior ſorbere meracas?
Quæ tibi ſumma boni eſt? vncta vixiſſe patella
Semper & aſſiduo curata cuticula ſole.
Expecta, haud aliud reſpondeat hęc anus. I nunc.
Dinomaches ego ſum. Suffla. ſum candidus. Eſto:
Dum ne deterius ſapiat pannucea Baucis,
Cum bene diſcincto cantauerit ocyma vernæ.
Vt nemo in ſeſe tentat deſcendere, nemo!
Sed præcedenti ſpectatur mantica tergo.

Quæsieris, Nostin' Vectidi prædia? cuius?
Diues, arat Curibus quantum non miluus oberret.
Hunc ais? hunc, dijs iratis, genióque sinistro,
Qui quandoque iugum pertusa ad compita figit,
Seriolæ veterem metuens deradere limum,
Ingemit, Hoc bene sit: tunicatum cum sale mordens
Cæpe: & farrata pueris plaudentibus olla,
Pannosam fæcem morientis sorbet aceti?
At si vnctus cesses, & figas in cute solem,
Est prope te ignotus, cubito qui tangat, & acre
Despuat in mores: penémque arcanáque lumbi
Runcantem, populo marcentes pandere vuluas.
Tu cum maxillis balanatum gausape pectas,
Inguinibus quare detonsus gurgulio extat?
Quinque palæstritæ licet hęc plantaria vellant,
Elixásque nates labefactent forcipe adunca,
Non tamen ista filix vllo mansuescit aratro.
Cædimus, inque vicem præbemus crura sagittis.
Viuitur hoc pacto: sic nouimus. Ilia subter
Cæcum vulnus habes, sed lato balteus auro
Prætegit: vt mauis, da verba, & decipe neruos,
Si potes. Egregium cum me vicinia dicat,
Non credam? Viso si palles improbe nummo,
Si facis, in penem quicquid tibi venit amarum,
Si puteal multa cautus vibice flagellas.
Ne quicquam populo bibulas donaueris aures.
Respue quod non es, tollat sua munera cerdo.
Tecum habita; noris, quam sit tibi curta supellex.

AD MAGISTRVM EQVITVM CORNVTVM.

V.

Vatibus hic mos est, centum sibi poscere voces,
Centum ora, & linguas optare in carmina centum,
Fabula seu mœsto ponatur hianda tragœdo,
Vulnera seu Parthi ducentis ab inguine ferrum:
Quorsum hæc? aut quantas robusti carminis offas
Ingeris, vt par sit centeno gutture niti?
Grande locuturi, nebulas Helicone legunto,
Si quibus aut Procnes, aut si quibus olla Thiestæ
Feruebit, sæpe insulso cœnanda Glyconi.
Tu neque anhelanti, coquitur dum massa camino,
Folle premis ventos: nec clauso murmure raucus
Nescio quid tecum graue cornicaris inepte,
Nec sclopo tumidas intendis rumpere buccas.
Verba Togæ sequeris: iunctura callidus acri,
Ore teris modico, pallentes radere mores
Doctus, & ingenuo culpam defigere ludo.
Hinc trahe, quæ dicas: mensásque relinque Mycenis
Cum capite, & pedibus: plebeiáque prandia noris.
Non equidem hoc studeo, bullatis vt mihi nugis
Pagina turgescat, dare pondus idonea fumo.
Secreti loquimur. tibi nunc hortante camena
Excutienda damus præcordia: quantáque nostræ

Pars tua sit Cornute animæ, tibi dulcis amice
Ostendisse iuuat: pulsa dinoscere cautus,
Quid solidum crepet, & picta tectoria linguæ.
His ego centenas ausim deposcere voces,
Vt quantum mihi te sinuoso in pectore fixi,
Voce traham pura: totúmque hoc verba resignent,
Quod latet arcana non enarrabile fibra.
Cum primum pauido custos mihi purpura cessit,
Bulláque subcinctis laribus donata pependit:
Cum blandi comites, totáque impune suburra
Permisit sparsisse oculos iam candidus vmbo:
Cúmque inter ambiguum est, & vitæ nescius error
Deducit trepidas ramosa in compita mentes,
Me tibi supposui: teneros tu suscipis annos
Socratico Cornute sinu, tunc fallere solers
Apposita intortos extendit regula mores:
Et premitur ratione animus, vincíque laborat,
Artificémque tuo ducit sub pollice vultum.
Tecum etenim longos memini consumere soles,
Et tecum primas epulis decerpere noctes.
Vnum opus, & requiem pariter disponimus ambo,
Atque verecunda laxamus seria mensa.
Non equidem hoc dubites, amborum fœdere certo
Consentire dies, & ab vno sidere duci.
Nostra vel æquali suspendit tempora libra
Parca tenax veri, seu nata fidelibus hora
Diuidit in geminos concordia fata duorum:
Saturnúmque grauem nostro Ioue frangimus vna.

Nescio quod certe est, quod me tibi temperat, astrum.
Mille hominum species, & rerum discolor vsus:
Velle suum cuique est, nec voto viuitur vno.
Mercibus hic Italis mutat sub sole recenti
Rugosum piper, & pallentis grana cumini.
Hic satur, irriguo mauult turgescere somno.
Hic campo indulget: hunc alea decoquit, ille
In Venerem putret: sed cum lapidosa chiragra
Fregerit articulos veteris ramalia fagi,
Tunc crassos transisse dies, lucémque palustrem,
Et sibi iam seri vitam ingemuere relictam.
At te nocturnis iuuat impallescere chartis,
Cultor enim es iuuenum, purgatas inseris aures
Fruge Cleanthea. petite hinc iuuenésque senésque
Finem animo certum, miserísque viatica canis.
Cras hoc fiet. Idem cras fiet. quid quasi magnum
Nempe diem donas: sed cum lux altera venit,
Iam cras hesternum consumsimus: ecce aliud cras
Egerit hos annos, & semper paulum erit vltra.
Nam quamuis prope te, quamuis temone sub vno,
Vertentem sese, frustra sectabere canthum,
Cum rota posterior curras, & in axe secundo.
Libertate opus est non hac, vt quisque Velina
Publius emeruit scabiosum tesserula far
Possides. Heu steriles veri, quibus vna Quiritem
Vertigo facit: hic Dama est non tresis agaso,
Vappa, & lippus, & in tenui farragine mendax.
Verterit hunc dominus, momento turbinis exit

Marcus Dama. papę! Marco spondente, recusas
Credere tu nummos? Marco sub iudice palles?
Marcus dixit: ita est. adsigna Marce tabellas.
Hæc mera libertas, hoc nobis pilea donant.
An quisquam est alius liber, nisi ducere vitam
Cui licet, vt voluit? licet, vt volo, viuere: non sim
Liberior Bruto? Mendose colligis, inquit
Stoicus hic, aurem mordaci lotus aceto.
Hoc reliquum accipio, licet illud, & vt volo, tolle.
Vindicta, postquam meus à prætore recessi,
Cur mihi non liceat, iussit quodcúnque voluntas,
Excepto si quid Masuri rubrica vetauit?
Disce: sed ira cadat naso, rugosáque sanna,
Dum veteres auias tibi de pulmone reuello.
Non prætoris erat stultis dare tenuia rerum
Officia, atque vsum rapidæ permittere vitæ.
Sambucam citius caloni aptaueris alto.
Stat contra ratio, & secretam gannit in aurem,
Ne liceat facere id, quod quis vitiabit agendo.
Publica lex hominum, naturáque continet hoc fas,
Vt teneat vetitos inscitia debilis actus.
Diluis helleborum certo compescere puncto
Nescius examen: vetat hoc natura medendi.
Nauem si poscat sibi peronatus arator
Luciferi rudis, exclamet Melicerta perisse
Frontem de rebus. Tibi recto viuere talo
Ars dedit? & veri speciem dinoscere calles,
Ne qua subærato mendosum tinniat auro?

Quæque sequenda forent, quæque euitanda vicissim,
Illa prius creta, mox hæc carbone notasti.
Es modicus voti, presso lare, dulcis amicis:
Iam nunc astringas, iam nunc granaria laxes:
Inque luto fixum possis transcendere nummum,
Nec gluto sorbere saliuam Mercurialem.
Hæc mea sunt, teneo, cum vere dixeris, esto
Libérque, ac sapiens, Prætoribus, ac Ioue dextro.
Sin tu, cum fueris nostræ paulo ante farinæ,
Pelliculam veterem retines, & fronte politus
Astutam vapido seruas in pectore vulpem:
Quæ dederam supra, repeto, funémque reduco.
Nil tibi concessit ratio: digitum exere, peccas:
Et quid tam paruum est? sed nullo ture litabis,
Hæreat in stultis breuis vt semuncia recti.
Hæc miscere nefas: nec cum sis cætera fossor,
Treis tantum ad numeros satyri moueare Bathylli.
Liber ego! vnde datum hoc sumis tot subdite rebus?
An dominum ignoras, nisi quem vindicta relaxat?
I puer, & strigiles Crispini ad Balnea defer.
Si increpuit, Cessas nugator? seruitium acre
Te nihil impellit? nec quicquam extrinsecus intrat,
Quod neruos agitet? sed si intus, & in iecore ægro
Nascantur domini, quin tu impunitior exis,
Atque hic, quem ad strigiles scutica, & metus egit herilis?
Mane piger stertis: Surge, inquit auaritia: eia
Surge. negas. instat, Surge, iuquit. Non queo. Surge.
Et quid agam? Rogitas? saperdas aduehe ponto,

Castoreum

Caſtoreum, ſtuppas, hebenum, thus, lubrica Coa
Tolle recens primus piper è ſitiente camelo,
Verte aliquid; iura. Sed Iuppiter audiet. Eheu
Varo, reguſtatum digito terebrare ſalinum
Contentus perages, ſi viuere cum Ioue tendis.
Iam pueris pellem ſuccinctus, & œnophorum aptas
Ocyus ad nauem: nihil obſtat, quin trabe vaſta
Ægæum rapias, niſi ſolers luxuria ante
Seductum moneat, Quo deinde inſane ruis? quo?
Quid tibi vis? calido ſub pectore maſcula bilis
Intumuit, quam non extinxerit vrna cicutæ.
Tun' mare tranſilias? tibi torta cannabe fulto
Cœna ſit in tranſtro, Veientanúmque rubellum
Exhalet vapida læſum pice ſeſſilis obba?
Quid petis, vt nummi, quos hic quincunce modeſto
Nutrieras, peragant auidos ſudare deunces?
Indulge genio, carpamus dulcia: noſtrum eſt,
Quod viuus. cinis, & Manes, & fabula fies.
Viue memor leti: fugit hora: hoc, quod loquor, inde eſt.
En quid agis? duplici in diuerſum ſcinderis hamo:
Hunccine, an hunc ſequeris? ſubeas alternus oportet
Ancipiti obſequio dominos: alternus oberres.
Nec tu, cum obſtiteris ſemel, inſtantique negaris
Parere imperio, Rupi iam vincula, dicas.
Nam & luctata canis nodum arripit: attamen illi
Cum fugit, à collo trahitur pars longa catenæ.
Daue, cito, hoc credas, iubeo, finire dolores
Præteritos meditor: (crudum Chæreſtratus vnguem

Abrodens ait hæc) An ſiccis dedecus obſtem
Cognatis? an rem patriam rumore ſiniſtro
Limen ad obſcœnum frangam, dum Chryſidis vdas
Ebrius ante fores extincta cum face canto?
Euge puer, ſapias. dijs depellentibus agnam
Percute. Sed cenſen', plorabit Daue relicta?
Nugaris. ſolea, puer, obiurgabere rubra.
Ne trepidare velis, atque artos rodere caſſes.
Nunc ferus & violens: at ſi vocet, haud mora, dicas,
Quidnam igitur faciam? ne nunc, cum accerſat, & vltro
Supplicet, accedam? Si totus & integer illinc
Exieras, nec nunc. hic hic, quem quærimus, hic eſt:
Non in feſtuca, lictor quam iactat ineptus.
Ius habet ille ſui palpo quem tollit hiantem
Cretata ambitio? Vigila, & cicer ingere large
Rixanti populo, noſtra vt Floralia poßint
Aprici meminiſſe ſenes: quid pulchrius? at cum
Herodis venere dies, vnctáque feneſtra
Diſpoſitæ pinguem nebulam vomuere lucernæ
Portantes violas, rubrúmque amplexa catinum
Cauda natat thynni, tumet alba fidelia vino:
Labra moues tacitus, recutitáque ſabbata palles.
Tunc nigri lemures, ouóque pericula rupto:
Hinc grandes Galli, & cum ſiſtro luſca ſacerdos,
Incuſſere deos inflantes corpora, ſi non
Prædictum ter mane caput guſtaueris allî.
Dixeris hæc inter varicoſos centuriones,
Continuo craſſum ridet Pulfenius ingens,
Et centum Græcos curto centuſſe licetur.

AD CÆSIVM BASSVM

VI.

ADmouit iam bruma foco te, Basse, Sabino?
Iamne lyra, & trita viuunt tibi pectine chordæ,
Mire opifex numeris veterum primordia rerum,
Atque marem strepitum fidis intendisse Latinæ,
Mox iuuenes agitare iocos, & pollice honesto
Egregios lusisse senes? Mihi nunc Ligus ora
Intepet, hibernátque meum mare, qua latus ingens
Dant scopuli, & multa littus se valle receptat.
Lunai pretium est opera cognoscere ciues.
Cor iubet hoc Enni, postquam destertuit esse
Mæonides Quintus, pauone ex Pythagoreo.
Hic ego securus vulgi, & quid præparet Auster
Infelix pecori: securus, & angulus ille
Vicini, nostro quia pinguior: & si adeo omnes
Ditescant orti peioribus, vsque recusem
Curuus ob id minui senio, aut cœnare sine vncto,
Et signum in vapida naso tetigisse lagena.
Discrepet his alius. Geminos horoscope varo
Producis genio. Solis natalibus, est qui
Tingat olus siccum muria vafer in calice empta,
Ipse sacrum inrorans patinæ piper: hic bona dente
Grandia magnanimus peragit puer. vtar ego, vtar,
Nec rhombos ideo libertis ponere lautus,

Nec tenuem solers turdarum nosse saliuam.
Messe tenus propria viue: & granaria (fas est)
Emole. quid metuas? occa: & seges altera in herba est.
Ast vocat officium: trabe rupta, Bruttia saxa
Prendit amicus inops: rémque omnem, surdáque vota
Condidit Ionio: iacet ipse in littore, & vna
Ingentes de puppe Dei*: iámque obuia mergis*
Costa ratis laceræ. nunc & de cespite viuo
Frange aliquid: largire inopi, ne pictus oberret
Cęrulea in tabula. Sed cœnam funeris, heres
Negliget iratus, quod rem curtaueris: vrnæ
Ossa inodora dabit: seu spirent cinnama surdum,
Seu ceraso peccent casiæ: nescire paratus.
Túne bona incolumis minuas? Sed *Bestius vrget*
Doctores Graios*. Ita fit, postquam sapere vrbi*
Cum pipere, & palmis venit nostrum hoc, maris expers,
Fœnisecæ crasso vitiarunt vnguine pultes.
Hæc cinere vlterior, metuas? at tu, meus heres
Quisquis eris, paulum à turba seductior audi.
O bone num ignoras? missa est à Cæsare laurus
Insignem ob cladem Germanæ *pubis, & aris*
Frigidus excutitur cinis: ac iam postibus arma.
Iam chlamydes regum, iam lutea gausapa captis,
Essedáque, ingentésque locat Cæsonia *Rhenos:*
Dijs igitur, genióque ducis. centum paria, ob res
Egregiè gestas, induco: quis vetat? aude.
Væ, nisi conniues. Oleum*, artocreásque popello*
Largior: an prohibes? dic clare: Non audeo inquis:
Exossatus ager iuxta est. Age, si mihi nulla

Iam reliqua ex amitis, patruelis nulla, proneptis
Nulla manet patrui, sterilis matertera vixit,
Déque auia nihilum superest: accedo Bouillas,
Cliuúmque ad Virbi: præsto est mihi Manius heres,
Progenies terræ: quære ex me, quis mihi quartus
Sit pater, haud promte, dicam tamen. adde etiam vnum,
Vnum etiam. terræ est iam filius: & mihi ritu
Manius hic generis prope maior auunculus exit.
Qui prior es, cur me in decursu lampada poscas?
Sum tibi Mercurius: venio deus huc ego, vt ille
Pingitur, an renuis? vis tu gaudere relictis?
Deest *aliquid summæ, minui mihi: sed tibi totum est,*
Quicquid id est. Vbi sit, fuge quærere, quod mihi quondã
Legarat Tadius, neu dicta oppone paterna.
Fœnoris accedat merces: hinc exime sumtus:
Quid reliquum est? reliquum? nunc nunc impensius vnge,
Vnge puer caules. Mihi festa luce coquatur
Vrtica, & fissa spumosum sinciput aure:
Vt tuus iste nepos olim satur anseris extis,
Cum morosa vago singultiet inguine vena,
Patriciæ immeiat vuluæ, mihi trama figuræ
Sit reliqua, ast illi tremat omento popa venter.
Vende animam lucro, mercare, atque excute solers
Omne latus mundi, ne sit præstantior alter,
Cappadocas rigida pingues plausisse catasta.
Rem duplica. Feci, iam triplex: iam mihi quarto,
Iam decies redit in rugam. Depunge, vbi sistam,
Inuentus, Chrysippe, tui finitor acerui.

FINIS.

INDEX VERBORVM PERSII
OMNIVM QVÆCVMQVE
in Satyris extant.

Prior numerus Satyram, posterior versum Satyræ indicat.

A.

B.

Balnea

C

E

Hinccine

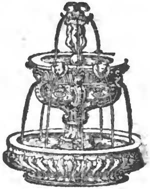
F

Postibus

FINIS.

AVLI
PERSII FLACCI
SATYRARVM LIBER.

Ad hunc emendationes, & Commentarius, plures, & auctior, quàm priore editione,
THEODORI MARCILII
Professoris eloquentiæ Regij.

LVTETIÆ PARISIORVM,
Ex officina CLAVDII MORELLI, via
Iacobæa ad insigne Fontis.

cIↃ. IↃc. XIII.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

ILLVSTRISSIMO D. REGINALDO BELNÆO

Patriarchæ & Archiepiſcopo Biturigum, Primati Aquitaniæ, magno Franciæ Eleemoſynario, deſignato Senonenſium Archiepiſcopo, ſacri conſiſtorij Conſiliario.

PALLIATVS quidam flori principum delibato Auguſto, εἰ πλέον εἶχον, πλέον ἐδίδουν, inquit, *Si maior copia mihi, liberalitas maior eſſet*: ego item tibi præſulum gemmæ, Patriarcha & primas inluſtriſſime, dixero, ſi quid meliùs & te dignius de ingenij mei officina exiret, tibi vni offerrem. Sic ampliſſima tua in rem huius regni florentiſſimam, in Muſarum ciuitatem Academiam Pariſienſem, in

Iuo Carnutenſis, & Fulbertus in epiſtolis.

omnes communiter quos ſemel Muſæ *naſcentes placido lumine viderunt*, beneficia merentur. Quæ cum recogito, vereor ſubinde ne tam diſpar munus tibi offerens, parũ aut ingenij mei tenuitatem, aut fortunæ tuæ & dignitatis amplitudinem ſcire videar: ſed tuorum in omnes copia & magnitudo meritorũ ſpem mihi certam facit, fore vt conatus hic meus tibi gratias agendi, & de iuuentute quæ ad Muſarum ſigna frequens eſt, bene merendi voluntas, grata tibi acceptaque ſit. Scio quanta Eccleſiæ, Regis Regníq. negociorũ cura diſtrictus viuas, quàm *nullũ* à ſalutari hoc *labore, te reclinet ociũ*, tamen ſi pateris narro fabellã tibi, qua rei Romanæ dominum rhetor ille olim & criticus oblectauit. Vellem vt ille potuit μελιχρᾷ τῇ φωνῇ ἀπαγγέλλειν, itẽ ego ſcriptione mellita exſequi poſſem. Bœotijs ſtatum & ſollenne ſacrum Herculi erat. Inſtabat dies, victima Herculi aries, hunc qui ducebant in-

Iul. Pollux. lib. 1.

terclusit Asopus fluuius, qui aqua cælesti creuerat. Bœotij ne dies sacrificij status efflueret, tali ingenio victimam simulauere. Pomo specie & magnitudine eximia festucas supposuere, hi pedes arieti, duas item ad latus pomi festucas infixere, hæc arieti cornua. Tum simulatione sacris solita, *Hercules,* inquiunt, *Promache, mactus hoc pomo ariete esto.* Delectatus fertur illa sacrificij indole Deus, supra quã si ariete fecissent. Opto & spero non dissimilem à te mihi benignitatis euentum, fore vt pro munere aliquo tibi hę cum meis notationibus Persij Satyræ sint. Et hæ quidem vultum præsulis tanti & Primatis subire fortè non indignæ sunt, siquidem & in D. Chrysostomi manu & sub ceruicali Aristophanes: at meis opus commendatione fuit, quibus nisi & à Poëta quem explicant, & à benignitate tua pretium accesserit, iacent.

Hæc in meam Persij donationem

paucula præfatus, tibi præsul & Primas inlustrissime, Deũ Opt. Max. veneror, vt ecclesiæ, regi, regnoq. Academiæ, & Musarum militiæ, florentem seruet, quam fauẽtiam prope est cum plenius exsequar, regiam eloquentiæ professionem ordiens, cuius iam nunc specimen exstaret, ni curæ interuenissent. Vale præsulũm decus. Lutetiæ, a. d. x. Calend. Iunij CIƆ. IƆCI.

Amplissimæ tuæ dignitati nexu et mancipio.

THEODORVS MARCILIVS.

LECTORI AEQVO
THEODORVS MARCILIVS.

ETIAM te, Lector, de meis ad Persium curis monitum cupio, magnam illas mihi partem quasi sub manu natas, & pro penso librarij operarum perscriptas. Explicatæ mihi iam olim prælectionibus illæ quotidianis, sed adolescentulo, et in his tenebris ἀμφαφόωντι. *Nunc itaque pauculis diebus, & per hos ipsos vix horis subsiciuis labor hic interpretationis subeundus mihi, qui non facilimus. Testis mihi obscuritas illa ipsa omnibus nota Persij. Huic caligini dico an nocti? facem inferre, tali in luco præluce-re, varium est opus & multiplex. Notanda vestigia quibus Horatium sequitur, & vnde Aulo huic* Flacci *cognomentum: Stoicæ familiæ sacra et quasi opertum inspiciendum, vnde* Seuerus *indigetari potest. Alia parte, in Neronem et proceres Romanos aculei retegendi, qui allegoriis & omni velamentorum genere tectissimi. Mitto ritus Quiritium priscos, verba notæ rarioris, criticæ, rhetoricæ, poeticæ, aliarumque artium semina in hoc quasi campo sparsa. Personarum itē mutationes vt in proscænio. Sexcenta denique alia quæ si quis ante susceptum interpretationis munus perpenderit, næ ille nisi omni literarum supellectile probè instructus & subornatus non accesserit:*

extra quàm si quis de gente illa quam Hippocrates ita pingit in lege sua, ἢ ἀδοξίῃ ἢ πτωχώσκει τοὺς ἐξ αὐτῆς συγκειμένους. *Cogites hic amice lector in me. Quid? tu ita instructus venisti? Ut venirem, à limine ipso vitæ opera mihi data est, et alias vitæ* παρηγορείας *mihi negaui propter quas vulgò viuitur. Neque tamen aliqua in his notationibus notari posse negem, sæculo tam erudito, cùm Gallia, Italia, Germania, Britannia vt cælum stellis, sic ingeniorum luminibus distinguitur. Vera enim Galeni & sapiens vox.* Πολλάκις ἡρμόσθαι δοκοῦσαν ἄριστα λύραν, ἕτερος μουσικὸς ἀκριβῶς ἐφηρμόσατο. Sæpe lyram, cuius aptissima neruiarum series visa, alius musicus accuratiùs aptauit. *Ab his Musarum deliciis notari mea, et in seriem redigi concinniorem gaudebo si euenerit: stolones, & maledicos, imperitorum ante magistros quàm doctorum discipulos, non fero, quibus* dicta feralia, *floralia sunt. Quid enim hos buccones, rupicones curem? quid his Vettianis linguis responsum velim præter quàm illud Lasi sapientis olim* ὀλίγον μοι μέλει; *Equitem mihi plaudere satis est, inter hos tu lector* ἀδίκασε. Ἀδικάστους δὲ *inquit Philostratus,* καλῶ, τοὺς μήτε εὔνους, μήτε δύσνους. *Vale feliciter.*

ὑγιεινῶν α.

Glossæ, dicta feralia, βαρεῖα ὕβρεις. melius βαρεῖαι ὕβρεις.

Hæc in literas cum ego sic misissem, salutis anno CIↃ. IↃC.I. *post quadriennio exstitêre, qui, credo vt à me gratiam inirent, & declararent, veriuerbium illud Galeni de lyræ alia super aliam intensione, sibi non displicere, adgressi sunt velle melius huiusce lyræ neruias* in sonum, *vt Tertylliani verbo dicam,* stringere. *Quid ni ergo mihi nunc etiam ius idem experiundi, & quemadmodum*

Apelles

olim fecisse fertur, hanc quasi Protogenis alicuius lineam, tertio secandi colore, *sic enim* C. *Plinius narrauit*, neque vllum ampliùs subtilitati locum relinquendi?

A nomine itaque ipso A. Persij, si videtur, tanquam ἀφ' ἑστίας *ordiamur.*

Scripseram ego, Flacci *cognomentum huic Satyrico ex imitatione Q. Horatij Flàcci adhæsisse. Illi contra venientes*, non solum, *inquiunt*, ἀνιστόρητον, sed etiam ineptum est. *Quid ita? Quia, inquiunt, pater huiusce A. Persij Flaccus fuit, vt est in vita eius, et in Glossis. esto. Sed dicant*, Flaccus *nomen ibi an cognomentum est? Nomen esse non potest, quia nomina sunt familiarum et diceretur hic* A. Flaccus Persius. *Cognomentum est igitur. Atqui cognomenta non semper aut eadem, aut ex eodem euentu patri et filio, fieriq. potuit, Flacco Persij huiusce patri cognomen illud à flacescentib. auriculis fuisse: filio ex æmulatione Q. Horatij. Quanquam veriùs forte an fuerit, Glossographum illum, vt sæpe alias ineptus est, filij cognomen* ἀπερισκέπτως, *pro patris nomine chartis suis inleuisse, vt etiam mox paullò* Virginius Flauus *rhetor, factus ei* Virginius Flaccus, *ita vt quemq.* glossosyrrhaptades *ille, tanquam Circa solis filia tangit, repente* Flaccus *est.*

Venio ad Seueri *agnomen, quod ex professione A. Persij Stoica ei natum videri posse volui ego, Illi ad Volaterranas inscriptiones prouocant, ex quib. hoc ego sumserim. Apage, quomodo ex pueri octennis tumulo sumtum illud, si ex vitæ genere Stoico? Nam quod tam audenter Volaterranis gloriam illam ciuis sui, tanti Poetæ & Stoici tumulum, de quo etiam refectis ædibus Poetæ sibi placent illi, eripiunt, Volaterrani ipsi quemadmodum vindicias*

capiant, viderint. Raphaëlem Volaterranum sibi testem si fecerint hi censores, qui lib. xiix. distinguit hos Persios, meditentur quopacto huic testi Persius ille vixerit annos xxj. quem facit inscriptio illa puerum decessisse octennem. Sed iam piget in refellendis eiuscemodi nugis quæ nihil aliud, quàm nebulæ picta in pariete, immorari. Quale commentum illud quoq. Satiras aut Saturas non autem Satyras recte scribi. Quid ita? Quia, inquiunt, à Satyris non Satyra *sed* Satyrica *diceretur analogè. Immò enim alogè. Sed meo quidē stilo iam operæ non est tali* campo decurrere aperto.

COMMISSA ET OMISSA.

P. iv. vers. 17. Capilolini. Capitolini vers. 40. Origen. lib. vii.

P. v. vers. 18. βαχέως. βραχέως.

P. iix. vers. 7. γεννᾶσθαι. γενέσθαι.

P. ix. vers. 12. nauicarunt. *nauseaunt.*

x. 1. ἐπιγλυκὺ τό. ἐπιγλυκύ, τό

xiv. 5. huic *hinc* 8. raucaua *raucane.*

xv. 13. Semenstri. *Semestri.*

xvii. 10. De vi. bonor. *De vi bonor.*

xxiv. 36. vt Platoni aliis in iecore τὶ ἐπιθυμητικόν. vt Platoni, aliis in iecore τὸ ἐπιθυμητικόν.

xxvi. vers. 3. si *sic.* 23. id lingua *in lingua.*

xxxi. 6. vt licet. *vti licet.* 35. τοῖς τούς.

xxxv. 3. &c. *Sc.* 4. illi, fulciri *illi qui fulciri* 26. Duo agitur. *Duo igitur.* trolulus eques, *Trossulus eques.*

xxxiix. 18. vini homini, *vni homini.*

xxxix. 16. ἔγχλησις, ἔγκλισις.

xl. 18. Euiou, *Euion* 37. χείλεαι χιλέαι.

xliij. 19. seriò nihil seriò. nihil.

xliv. 40. πτρηνής, πρηνής.

xlv. 1. Ρυσσαύχλη Βυσσαύχην. 16. vt loquitur liii. *vt loquitur l. iiij.*

xlvi. 31. insusceret, *insuesceret.*

xlvii. 5. πολᾶνος, πυλᾶνος. 25. vermana, *germana.*

lj. 21. ὀσιτης, ὀσιότης.

lij. 1. ἄυτις, ἄν τις.

liii. 27. quare, *quære.*

lv. 41. vt Persio, *vel Persio.*

lvi. 14. τοσάντας τοσαύτας. 21. facere *fecére.*

lvii. 18. cum sua sibi cuiq. propria

cum sua sibi cuique significatione propria.

litx. 28. Statius Murcus. *Staius Murcus.*

lx. 31. bidenta, *bidental*, 36. sapientes, *sapientes*, 38. τοὶς, τοὺς.

lxii. 28. Γρωιτοῖον, πρωιτοῖον. 32. Licina, *Licini.*

lxiii. 12. ἀερματηλατεῖ ἁρματηλατεῖ. 13. χρυσοῦν χρυσόν. 30. alter, *aliter.*

lxv. 43. M. Catone tangi c. *M. Catone tangi c. xxcix. & seq. De re rust. Eodem illud facit L. Caly Aureliani, siue ita verius est, L. Caly Arriani, Acutor. morbor.*

lxvii. 19. *hominis*, *homines.*

lxiix. 40. & Ouidij. qui *& Ouidy metamorphoses, qui.*

lxxiv. 19. popones, *pepones.* 30. Ocius, *Ocyus.* 39. φυβεῖσθαι φοβεῖσθαι

lxxix. 2. τὸ μὲν τὸν μέν. 21. Mundo victu, 1. *Mundo victui*, 28. Γαρθένον, παρθένον.

xxcij. 16. altescit *albescit.*

xxciij. 22. monili, filiæ Sorani Glossæ, *monili filia Sorani. Glossæ.*

xxciv. 18. θρηνῶδις, θρηνῶδες.

xxcvii. 18. dixisset, *divisses.*

xxciix. 5. ποξίς. πυξίς.

xxcix. 3. noscente, *nesciente.*

xci. 30. & Sophoclis. *vt Sophoclis.*

xciv. 8. δόξαι, δόξα. 19. ὠχειῶντες, ὠχειῶντες. 36. torlulis, *torosulis.*

xcvii. 16. λούσοιντι, λούσοιντο. 21. ποειατήειον, πυειατήειον.

xcix. 6. disco ruerat, *differnerat.*

cii. 7. Placidem, *Placiadem.*

ciij. 34. vt noluerit. Hoc verbo, vt noluerit, *vt voluerit.* Hoc verbo, *vt voluerit.*

civ. 24. ἐπεσκείψαντο. ἐπεσκέψατο.

cvii. 36. Decvs Decvs.

cx. 5. δεκάποδυς δεκάποδος. 28. καρκωπίζειν κερκωπίζειν.

cxi. 15. cololarios. *colorarios.*

cxiii. 25. ocymi *ocimi* ocymum, *ocimum.* 28. ocymum *ocimum.* 39. ocymum *ocimum.*

cxiv. 31. simile *simili.*

cxiix. 19. si aures *sic aures.* 36. sine homine, vno, *sine homine vno.* 43. iogales *iugales.*

cxx. 31. ζαμμεγέθες παμμεγέθες.

cxxi. 9. eleg. iii. *eleg. xi.* 22. μετέωρα μετέωρα.

cxxx. 21. vetare *verare.*

cxxxii. 10. Impiger extremo curris, *Impiger extremos curris mercator ad Indos Per mare.*

cxxxvii. 36. caues *canes.*

cxxxiix. 13. libertinorum autem pullæ. *libertinorum autem toga pulla.*

cxxxix. 39. Γορεύομαι πορεύομαι.

cxliii. 21. τοὺς τοῖς. 23. pila *pilea.*

cxlvi. 25. χηειογράφω.

clv. 3. subsequa *bubsequa.* 15. minucè, *mimicé.*

cliix. 20. operaram *operarum.*

clix. 4. rerendo *terendo.* 12. διαπλήσοις διαπλέσοις. 38. siue puero *sine puero.*

clxi. tabulatoris *tabulata toris.*

clxii. 14. quincuncei *quincunces.*

clxiii. 5. deta *demta.*

clxiix. 8. ἐπισφύειο ἐπισφύειον.

clxx. 11. αὐτοξοισιότητα αὐτεξουσιότητα.

clxxiv. 40. κερδαλεόφρμα κερδαλεόφρονα.
clxxv. 11. δοκησισόφοις δοκησισόφους. 22. alius *aliis.*
clxxvii. 43. tordelam ; *turdelam.*

Alia non operarum, sed à stili mei properatione.

P. XXIX. vers. 24. Ludere dicti Poetæ, &c. volui, ludere dicti non solum alij vt Horatij epist. xiix. nugaris rure paterno : sed etiam Poetæ, & quidem propriè vt infra, *Nugari solitos Græcè.* Et Horatij epist. ad August. &c.

P. cliv. vers. 8. *amplius*, volui, minus, *obtinere* volui, *non obtinere.*

P. clxix. vers. 14. *fulmentata*, volui, *altior* vers. 16. volui. non, Eaq. & calceis, &c. sed, Alia calceis Augusti fulmentatis ratio, quam Suetonius, &c.

P. xciix. vers. 34. nolui adscriptum illud. Sic & sulfureus color crudorum, Martial. epigr. xliix. lib. xii.

A. PERSII

A· PERSII FLACCI

PROLOGVS.

GLossæ veteres, siue is Cornutus est, iunxere prologium hoc Satyræ primæ; at non esse partem Satyræ vel cæcus perspexerit. Neque autem Cornuto illi peruisa mens huius antelogij. Nam poëtam hoc velle ait, scripta sibi hæc fame cogente & vt salarium, siue diei vnius victum mereretur. Apage commentum hoc. Aliud longè Persius tinnit. Nempe. Satis epicorum, lyricorum, anathematicorum & omne genus poetarum esse: sibi Satyram cordi esse ex qua Reipubl. major vtilitas, quia pugnat Satyra corruptelæ morum. Ea vero tunc Romæ summa principe Nerone. Ego, inquit, semipaganus siue Satyricus sum. Aliúsmodi poetas non moror qui nunc Romæ ὅσσα ψάμμαθός τε κόνις τε, & inter hos Nero ipse. Plures etiam futuri.

Aliqua si dolosi spes refulserit nummi.

si exstiterint Mæcenates.

NEC FONTE.

Hesiodum hic notari ait quiqui est vetus ille interpres. At Hesiodus nihil vsquam de tali potione. Forte an autem olim tale commentum in Theogonia, anteriùs versu illo Καί με κέλον —— &c. Indicio Asclepiades Antholog. lib. iiij. Epigr. in imaginem Hesiodi. Facta enim laurei surculi mentione subiungit

Δῶκαν δὲ κρήνης Ἑλικωνιάδος ἔνθεον ὕδωρ. &c.
Et dederunt laticem sacrum mi Heliconidis vnda.

Quod expressum carmen videtur, vt & sequens, ex Ascræi verbis. At de Q. Ennio illud tritum Propertij est eleg. ij. lib. iij.

Vnde pater sitiens Ennius ante bibit.

CABALLINO.

Infractus numerus, vt esset σκάζων, & aptior Satyræ & conuicio. Plin. epist. xj. lib. v.

NEC IN BICIPITI.

Bene hic vetus interpres de Q. Ennio. Duplex vero Q. Ennij somnium, vt indicio Tullius in Lucullo. Vnum de his somniis narrauerat Q. Ennius in Epicharmo suo versib. trochaicis: alterum in primo annali versibus hexametris. De his somnijs Lucret. lib. j. Propert. eleg. ij. lib. iij. Horat. epist. ad August. Tertyll. c. xv. de anima.

MEMINI.

Verbo ipso Ennij vsus, quod & Tertyllianus loco anted. tangens. *Pauum*, inquit, *se meminit Homerus Ennio somniante.* Ennij verbum profert Carisius lib. j.

Commemini fieri me pauum.—— Rectius

Tum memini fieri me pauum. ——

Tum nempe postquam ex aliis in alia corpora migraui. Nam ex multis aliis Homerus in pauum, ex pauo deinde in Q. Ennium. vt infra dicere occasio ad Sat. vj. Verbis itaq. traiectis apud Donatum est ad Andr. Act. ij. Sc. v. & Phorm. Act. j. Sc. ij.

Memini me tum fieri pauum,

VT REPENTE SIC POETA PRODIREM.

Vt repēte poeta Æschylus. De quo Pausan. lib. j. c. xix. Ἔφη δὲ Αἰσχύλος μειράκιον ὂν καθεύδειν ἐν ἀγρῷ φυλάσσων σταφυλάς, καὶ οἱ Διόνυσον ἐπιστάντα, κελεῦσαι τραγῳδίαν ποιεῖν. ὡς δὲ ἦν ἡμέρα (πείθεσθαι γὰρ ἐθέλειν) ῥᾷστα ἤδη πειρώμενος ποιεῖν. Facio Latinū. *Ait verò Æschylus, adolescentulum se, cum esset custos vuis adpositus obdormisse, in agro, & Liberum patrem sibi superstantem precepisse vt tragœdiam faceret. Cum autem diluxisset, ac viso illi obtemperare vellet, experienti sibi iam id factu facillimum fuisse.*

QVORVM IMAGINES HEDERAE SEQVACES.

Quorum dedicatæ imagines in bibliotheca Apollinis Palatini & hedera coronatæ. Iuuenal. Sat. vij.

Vt dignus venias hederis & imagine macra.

L. Seneca c. ix. lib. j. de tranquill. *Ista exquisita & cum imaginibus suis descripta sacrorum opera ingeniorum.* Sueton. Caij c. xiv. *Sed & Virgilij & T. Liuij scripta & imagines paullum abfuit quin ex omnibus bibliothecis amoueret.* Idem Tiberij. cap. lxx. Plin. cap. ij. lib. xxxv. & iunior Plinius epist. xxiix. lib. iv. Martial. prologio lib. ix.

Eæ imagines pleræque coronatæ ex hedera, quia & ipsi ante Poëtæ sic coronati victores in commissionib. vt Horat. epist. iv.

Prima feres hederæ victricis præmia. ——

Et Od. j. lib. j.

——*Doctarum hederæ præmia frontium.*

Propert. eleg. iv. lib. ij.

Cuius non hederæ circumiere caput.

Hinc iocus Politiani in Flotum malum Poetam.

Χαίρω νὴ τὸν κλῆρον ὃν εὐκληρήσας ἐν ἄθλοις.

Ὡς περὶ χρείας τοῦ στεφάνου μερίδος.
Tam quod agone aliqua est, quàm si tibi nulla corona
Gaudeo, per sortes, sorte beate tua.

Lego ζοῦ στεφάνου. Et aculeus est in nomine χρείας. Tam optabile corona potius parere, quàm sic parere vt tibi parta est, nempe in merentissimo, vt apud Petronium, eiuscemodi *coronas etiam ad imperitos deferre gratia solet*. Et interduco, ὡς περὶ χρείας; & μερίδα sortem accipio. Dixi *plera*. Nam & lauru coronati aliqui & myrto. Lauru vt Oda ij. lib. iv. Et vlt. lib. iij. Valer. Flaccus lib. j.

———si laurea digna
Fronte viret———

Varro Atacinus.

En quibus indicas vt crinem frondea Phœbi
Succingant, hederáue comas augustius ornent.

Myrto vt Ouid. principio v. Fast. Amor. eleg. j. & vlt. lib. j. Coronati nempe hedera quoniam Bacchi tutela est, lauru quia Phœbi, myrto quia Veneris. Eorundem numinum tutelæ, & Poetæ. Bacchi quoniam potæ, & συμποτικοί. Apollinis quia vates. Veneris quoniam amasiones. Latissimus hic campus, sed alia eius decurrendi occasio.

De commissionibus quidem siue certaminibus Poeticis. Sueton. Augusti c. xxcix. Caij liij. Domitiani iv. Horat. epist. ij. lib. ij. Sat. x. lib. j.

————hæc ego ludo
Quæ nec in æde sonent certantia iudice Tarpa.

Veniebant ad commissiones illas coronati. Sic illud cape Horatianum epist. ij. lib. ij.

Mox etiam si forte vacat sequere, & procul audi,
Quid ferat, & quare sibi nectat vterque coronam.

Qui commissione siue agone victus is detractam sibi coronam dabat vincenti. Quo Flaccus ludens Sat. vlt. lib. j. de se & Lucilio quem carpserat, dixit

———neque ego illi detrahere ausim
Herentem capiti multa cum laude coronam.

Hæc pœna ignaui Poetæ principe Augusto. Caius autem postmodo commissione Lugdunensi hoc amplius, *victi vt victoribus præmia conferrent* voluit, *& eorundē laudes componerent. Eos autē qui maximè displicuissent scripta sua, spongia linguáue delere iussit, nisi ferulis obiurgari, aut flumine proximo mergi maluissent.* Sueton. c. xx. *Spongia linguáue*, non vt displicuorum esset optio illa, sed Caij.

Neque semper tamen sic combinati & quasi paribus compositi in agonibus illis, sed sæpe corona proposita, quam de multis vnus auferret, vt Suetonij Domitiano c. xiij. Palfurius Sura *coronatus de oratoribus*. Et eiusdem c. xij. Neroniis suis Claudius ille, *orationis carminisque Latini coronam, de qua honestissimus quisque contenderat, ipsorum consensu con-*

cessam sibi recepit. Coronamenta illa ad exemplum Græciæ. Nam ludis pythiis & *Isthmicis* agones poetici, & coronati victores. Plutarch. Symposiac. problem. ij. lib. v. τὴν ποιητικὴν στέφανον ἐπινικίων τυγχάνουσαν, &c. *Poeticam coronarum victricium compotem.* ἀποφαίνομεν relege ἀποφαίνομεν. Mentio ibi & de agonibus poetarum Pythiis & Isthmicis, vt & problem. iv. lib. ij. De pythico agone poetarum & pausanias Phocicis. Et Athenis eiusmodi coronamenta. Eusebius Chronicis. *Herodotus Athenis libros suos in Concilio legisset, honoratus est.* Repono. *Herodotus Athenis cum in Concilio libros suos legisset coronatus est.* Etiam Massiliæ, vt apud Plutarchum in Pompeio.

Datæ vero vincentibus prorsa vorsaue oratione coronæ consensu iudicum. Vetus inscriptio Hisconij.

L. VALERIO L. F.
PVDENTI.

HIC. CVM. ESSET. ANNORVM
XIII. ROMÆ. CERTAMINE SACRO
IOVIS. CAPILOLINI. LVSTRO VI.
CLARITATE. INGENII
CORONATVS. EST. INTER
POETAS. LATINOS. OMNIBVS
SENTENTIIS. IVDICVM
HVIC. PLEBES. VNIVERSA MVNICIPVM
HISCONENSIVM. STATVAM.
AERE. COLLATO. DECREVIT. CVRAT. R. P.

In hac inscriptione municipali coronant iudices: sed Romæ coronauit quoq. Cæsar vt papinij Silua iij. lib. v.

Hinc & κλῆρον εὐκληρῆσαι ἐν ἄθλοις. *Sortiri feliciter* nempe coronã, *in agone* poetico. Polliani epigr. anted. Similitérque in Græcia vt plutarchi Symposiac. problem. ij. lib. v.

LAMBVNT.

Sic Macrob. Saturn. c. xix. lib. I. *Thyrsi mucro hedera lambente protegitur.*

IPSE SEMIPAGANVS.

Satyricus. Nam Satyra, originem si spectes, rustica & paganica est. Itaque *agrestes Satyri* pro Satyra, Horatio ad pisones:

Et, *siluis deducti Fauni.*

In tragœdia nẽpe Satyrica. Tragœdia est duplex, mera & mixta siue Satyrica. In mera personæ tragicæ, in mixta etiã Satyri ad delectationẽ & risum. Horat. ad Pisones. Vitruuius c. iix. li. v. Orig. l. vii. cõtra Celsum vbi inquit, τὰ σατυρικὰ δράματα ἐμποιεῖ γέλωτας. *Satyrica fabula risum mouent*, &c. Isacius prolegomenis ad Lycophronem. Laërtius in Bione. Ἔνατος ποιητὴς τραγῳδίας τῶν Ταρσικῶν λεγομένων. Corrige τῶν σατυρικῶν λεγομένων. Malc in aduersariis c. iix. lib. xxj. reponitur

τῶν θαρσικῶν.

A Satyris itaque origo Satyræ, & Ixionius Grammaticis labor est, alias huius nominis originationes quærere. Frustra verò illi sunt qui *semipaganum* interpretati, *inchoatum poetam*, siue semipoetam, nisi acceperint, Satyricum, eoq. ipso semipoetam.

AD SACRA VATVM.

Pseudocornutus interpres. *Ad sacra vatum. Ad numerum Poetarum.* A quo non abit longè alius in aduersariis c. vj. lib. xxi. At nihil liquidius, quàm *ad sacra vatum adferre* carmen, qui adfert in ædem Apollinis Palatini recitaturus, vt nunc Persius πλάσει Poetica, tanquam recitaturus. Ædes Apollinis Capitolini siue Athenæum. recitabulum Poetis Latinis, & commissionum quasi arena, vt ædes Mineruæ siue Athenæũ Græcis. Horat. epist. ij. lib. ij. Sat. x. lib. j. Dio in Didio Iuliano.

Quo pacto, inquies, ædes Apollinis Athenæum siue Mineruium est? Quia ibi Poetæ recitarent Romani, vt in Athenæo Græculi: siue quia vsus idem ædis vtriusque. Sic Suidam cape interpretantem, Ἀθήναιον. ὅτι Ἀπολλώνιον βραχέως, τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος. Lege Ἀθηναῖον. κατ' Ἀπολλώνιον βραχέως, &c. Βραχέως correptè, accentu in penultima. Syllaba correpta quæ sine accentu, longa cui accentus. A. Gell. c. xxiv. lib. x. Interpr. Terentij ad Eunuch. Act. iii. Sc. iv. alij. In Athenæo illo sacra vatum siue recitationes. Iul. Capitolin. Pertinace. *Cũ Pertinax eo die processionem quam ad Athenæum parauerat vt audiret Poetam, ob sacrificij præsagium distulisset.* Æl. Lamprid. Alexandro: *Ad Athenæum, audiendorum & Græcorum & Latinorum rhetorum vel Poetarũ causa, frequẽter processit.* Iul. Capitolin. in Gordianis. *Postea vbi adolenit in Athenæo cõtrouersiis declamauit, audiẽtibus etiã imperatoribus suis.* &c. Lege, *Cõtrouersias.* D. Hieronymus De obitu Paullinæ ad Pammachium. *Quando omne Athenæum scholasticorum vocibus personabat,* &c.

QVIS EXPEDIVIT PSITTACO SVVM ΧΑΙΡΕ?

vt apud Martial. epigr. lxxiij. Psittaci vox. *Cæsar aue.*

Benè verò Persij membranæ literis Latinis chære. vox enim est Græcula sed facta iuris Romanici. Similiter & apud scribam illum Philomelæ,

Psittacus humanas depromit voce loquelas,
Atque suo domino chære valéque sonat.

Philostrat. Apollonij lib. j. Τὸ γὰρ χαῖρε, καὶ τὸ εὖ πρᾶττε, καὶ τὸ Ζεὺς ἵλεως, καὶ τὰ τοιαῦτα αἱ ὄρνιθες εὔχονται. Scilicet μαθοῦσαι παρ' ἀνθρώπων. *Nam chære, & bene rem gere, et Iupiter propitius, hæc talia, ne aues hominibus vouent, doctæ ab his,* scilicet. *Hoc* Psittaci *ingenium,* inquit Iul. Solin. c. lv. *ita Romanæ deliciæ miratæ sunt, vt barbari Psittacos mercem fecerint.* Facilè hic Solino fides. Nam & Varronis Terentij sæculo iam Psittaci promercales. Varro Virgula diuina, Marcellus in *Limen. Ad quos cũ volucris venit vt eos vsque ad limina nitidabilis.* & in *Vile. At abos cum volucres venit, apud illos vsque ad limina indica vilis.* Comparemus

loci vtriusque mendas, & vera lectio elucescet, *Psittacus cum volucris venit apud illos, vsque à limine Indico vilis.* Psittacum eis nempe voluptariis vilem siue non carum videri, quanquam venit siue venumdatur delatus Romam à limine Indico, eóque carior. Sic P. Ouid. Amor. eleg. vj. lib. ij.

Psittacus ales imitatrix ab Indis.

VERBA NOSTRA CONARI.

Auium enim est *conari* magis quàm *eloqui*, vt de Psittaco Apuleius Florida ij. *Eloqui* Psittacum aut picam dixerit audiens, *conari*, videns. vt Martialis epigr. lxxvj. lib. vlt. Pica,

Si me non videas esse negabis auem:

Elegans Pausaniæ in Arcadicis narratiuncula, de pica sic vagitum imitata infantis, vt Herculi quoq; similitudine imponeret.

VENTER ARTIFEX.

Seruius profert in illud 1. Georg.

——— *& duris vrgens in rebus egestas.*

Horatius epist. poster. lib. ij.

——— *paupertas impulit audax*

Vt versus facerem ———

L. Seneca epist. xv. *Quos noua artificia fames docuit.*

CORVOS POETAS.

Etiam qui quæue ingenio Poëtico non sunt, siue carmen arte non natura scribunt, tamen dulciter canent. Natura Poetæ vt aquilæ, arte vt corui. Pindar. Olymp. Oda ij.

PEGASEIVM MELOS.

Aliqui legunt, *Pegaseium nectar*, vt & Pseudocornutus, & Politianus Miscellan. alij

Cantare Pegaseium melos credas.

vt in aduers. c. xiii. lib. x. Sed ita numerus ille destructissimus. Bene in membranis est; *Pegaseium melos*. Pures facere illud Q. Ennij annali xiii. *Matronæ melos complent spectare fauentes*, apud Iun. Philargyr. ad iv. Georg. Sed facilis coniectura Ennium scripsisse. *Matronæ mæros complent*. Enimuerò nihil opus accersitis longè auxiliis. Nota enim res Grāmaticorum pueris, longari syllabas liquidis λ. μ. ν. ρ. Sæpe hoc Isacius literator inculcauit ad Alexandram suam Lycophronis, & verò quia res proletaria est, etiam irascitur inscientibus.

AD SATYRAM I.

SATYRICO suo sale perfricaturus corruptos Quiritium mores, quasi ἀφ᾽ ἑστίας siue à lare ipso, à suis conforaneis, siue eiusdem Musæ æmulis, Poetis nempe orditur. In his multa notat, vt j. scribillandi pruriginem, *Scribimus indocti*. &c. ii. Pompam recitationis. *Scilicet hæc,*

&c. *Hic aliquis*.&c. iii. Glorias inanes. *Quid didicisse*. &c. iv. Verborum & sententiarum ἀτεχνίας siue inertias. *Ecce modo heroas sensus*.&c. v. φιλεριστίας & vindictæ cupiditatem. *Sed quid opus teneras*. &c. Strictim & auditores ipsos tangit, vt. *Hic neque more probo*, &c.

Principium autem Satyræ quasi deliberationem habet, An vtilis & honesta scriptio Satyræ? Deliberatio illa personas habet Poetæ & Monitoris, vt Horatij Consultatio personam ipsius, & A. Trebatij legisperiti, Sat. j. lib. ii.

O CVRAS HOMINVM.

Imitatus Lucretium ex principio lib.ii.

O miseras hominum menteis, ô pectora cæca. &c.

QVANTVM INANE.

Inanitatem siue inaniam in rebus siue rerum siue negociorum accipit generatim, non solum laudis adpetitum, vt est in aduersar. cap. i. lib. x.

QVIS LEGET HAEC.

Satyras meas. Satyris eius nomen à principio illo & quasi limine. *O curas hominum*. vt post paullò. *Arma virum*—pro Æneide. vbi hæc notatio plenior. Admonent glossæ veteres, hunc versum esse translatum ex primo Satyrarum Lucilij.

MIN' TV ISTVD AIS?

Monitoris hoc, pro Men' rogas? vt Plauti Menæchm. Ridiculè autem hoc à monitoris persona in Poetæ personam noui nouitij interpretes.

NEMO?

Admirans Persius hoc interrogat, monitorem, qui dixerat. *Nemo Hercule*.

VEL DVO VEL NEMO.

Respondet monitor Atticè *Vel duo vel nemo*. ἤ τις ἢ οὐδεὶς hoc est, paucissimi. Xenophon Pædiæ vii. τούτων δὲ τῶν περιεστηκότων ἤ τινα ἢ οὐδένα οἶδα. *Horum circumstantium perpaucos noui*. Dio lib. xlvij. ἤ τις ἢ οὐδεὶς εἰς ἀπέχθειαν ἀπ' ἰδίας τινὸς αἰτίας ἐκείνοις ἐληλύθει. *Paucissimi eis ex causa priuata odio fuere*. Idem Caracallo. ἐδίκαζε μὲν οὖν ἤ τι ἢ οὐδέν. *Rarenter ius dixit*. Sic in formula vocantis ad commissionem τίς ἀγορεύειν βούλεται; Φησί τις, ἤ, οὐδείς. *Aristophanes Vespis*.

TVRPE ET MISERABILE.

Hoc Persius. Etenim Poetæ aliisque scribis turpe, non legi. Itaque lectorum copia eis vita est, & triumphus, vt Martiali epigr. xxcvii. lib. vii. Item aliis. Male censores mei, tribuunt verbum hoc monitori, vt & alia Satyræ huiusce diuerbia, turbauere, non adtendentes Persii esse dubitationes, monitoris consilia. Persium esse quasi concupiscentem & irascentem animi partem: monitorem verò tanquam rationem rectam. Persio autem illi consilia sana tribuunt, quid ergo est opus monitore?

QVARE?

Monitor. Quare hoc tibi tam turpe? Potes enim *paucis contentus* esse *lectoribus*, vt Horatius Sat. vlt. lib. i.

NE MIHI POLYDAMAS.

Persius. Vereor enim ne à Nerone & fece Romuli anteponatur mihi Labeo pessimus Poetarum. Vera nempe Menandri vox.

> Ὄνον γενέσθαι κρεῖττον, ἢ τοὺς χείρονας
> Ὁρᾶν ἑαυτοῦ ζῶντας διαπρεπέστερον.
> *Satiu' st asellum nascier, quàm cernere*
> *Deteriores si beati praeniteant.*

Polydamas autem Doricè Πωλυδάμας aut Πουλυδάμας Ionicè. Homer. Iliade xxii.

> Πουλυδάμας μοι πρῶτον ἐλεγχείην ἀναθήσει.
> *Polydamas labem atque notam mihi primus inuret.*

Quem Persius in animo nunc versum habuit. Polydamantis notam veretur Hector vt viri fortis: Neque rectè est Propertij eleg. i. lib. iii.

> ——— *et Polydamanta sine armis,* aut vt alij
> ——— *& Polydamantas in armis.*

Paruulo interductu sana lectio erit,

> ——— *& Polydamanta, sine armis*
> *Qualemcunque Parin vix sua nosset humus.*

Patin sine armis siue inermum, & qualemcunque. *&c.* Sic de Polydamante vt bellicoso & pugnaci capiendus Silij versus lib. xii. *Polydamanteis iuuenis Pedianus in armis.* Neque obstat C. Plinius c. xlix. lib. vii. qui Hectorem & Polydamantem vocat *tam diuersae sortis viros.* Neque enim hoc intelligi vult, Hectorem fortem fuisse, Polydamantem ignauum: sed vtrumq. fortem, Verùm illi virtutem prudentiae & consilij vim defuisse: huic superfuisse.

Polydamas autem hic Persij, Nero παθητικῶς. Satis hoc planè Cornutus.

ET TROÏADES.

Molles ac delicatuli Romani. vt Iliade ij. Ἀχαιΐδες pro Achaeis. Et Aeneide ix. Phrygiae pro Phrygibus. Et Catulli Galliambo Gallae pro Gallis Cybelae. Tullij ij. de Orat. Egilia pro Egilio. Horat. Sat. iix. lib. j. *Fragilis Pediacia*, pro Pediacio. Et significanter dictum. *Fragilis.* Glossae ἀσθένεια φύσεως, ἐς γυναικὸς Fragilitas. *Filiola Curionis.* Tull. epist. xiv. lib. j. ad Att. Aimilius Lepidus orat. contra L. Sullam. *Fufidius ancilla turpis*, pro seruo. Pomponius apud Carisium lib. j. *Mimatius ebria*, pro Mimatio ebrio. Neque rectè Carisius hinc elici voluit ebriam dici à Pomponio genere virili. Sic M. Antonius apud Ciceron. Philipp. xiij. D. Iun. Brutum Albinum *veneficam* vocauit pro Venefico.

In animo Persij forte & ille Homeri versus Iliade vi.

> Αἰδέομαι Τρῶας καὶ Τρῳάδας. &c.
> *Troianos vereórque & Troiadas* ———

LABEONEM

LABEONEM PRAETVLERINT.

Pingit hunc Labeonem Cornutus, & illum ex eius Iliade versum profert.

Crudum manduces Priamum Priamique pisinnos.

Ridiculè translatum ex Homerico illo Iliadis ij.

Ὠμὸν βεβρώθοις Πρίαμον, Πριάμοιό τε παῖδας.

Pisinnos dixit pro liberis. *Pisinni*, liberi Isidor. lib. x. Idem hic Attius Labeo de quo Persius post paullò

———*non est hic Ilias Atti*
Ebria veratro? ———

NVGAE.

Monitor. Male hic nauscarunt, pro monitore, Persium.

EXAMENVE IMPROBVM.

Iniquum. vt contra Æneide vlt.

———*duas aequato examine lances.*

NEC TE QVAESIVERIS EXTRA.

L. Seneca epist. vii. Introrsum bona tua spectent. Decretum hoc Stoïcum. Sapientem ex sese aptum esse.

NAM ROMAE QVIS NON?

Κατ' ἔλλειψιν. Nam Romæ quis non auriculas Midæ siue asini habet? vt post paullò

Auriculas asini quis non habet?

AH SI FAS DICERE.

Monitor. *Si fas dicere*, hoc tam acerbum. Videlicet. Neminem esse Romæ sine auriculis asini.

SED FAS.

Persius. Immo enim fas dicere. Atque hinc deinceps Satyra fluit, sine monitore.

TVNC CVM AD CANICIEM.

Tunc fas hoc dicere, cum respicio ad seniores. Nam hi omnes auriculis Midæ, multo itaque magis iuniores. Ergo sic auriti omnes.

NOSTRVM ISTVD VIVERE TRISTE.

Ὀξύμωρος. Nostram illam vitam tristem. Vitam intus voluptariam & iuuenalem: extrorsum tristem & senilem viuere, bellè viuere & voluptariè. Quod & benè viuere dixerunt. Sic voluptariis mortuis elogium Terentij Hecyra,

———*vixit, dum vixit, benè.* Nota & vetus inscriptio: *Amici dum viuimus viuamus.* Et illud in ore vulgi, apud Tertull. c. iii. De resurrectione. *Viue dum viuis.* Græcis duplex ea in re verbum. Viuere quoquo modo βιοῦν: viuere iucundè ζῆν. Itaq. Similis præfectus prætorio Adriani tale sibi mortuus elogium scribi voluit. Σίμιλις ἐνταῦθα κεῖται, βιοὺς μὲν ἔτη τόσα, ζήσας δὲ ἔτη ἑπτά. *Similis hic situs est, qui vixit annos tot, benè vixit annos septem.* Ne rectè verteris vt alij. *Cuius ætas multorum annorum fuit.* &c. Dio in Hadriano. Tali quoq. differentia vetus inscriptio illa vrnæ depositoriæ. ἡδὺς ὁ βίος, τὸ

ζῆν γλυκὺ τὸ θανεῖν ἀποψία.

Profert vero hunc Persij locum Fabius c. iij. lib. ix.

NVCIBVS RELICTIS.

Nuces pro studiis pueritiæ. Pueris nuces in deliciis. Hinc Ferentini inscriptio vetus A. Quinc. Tilij die natali suo legantis annuam *pueris plebeis, sine distinctione libertatis, nucum sparsionem*, &c.

CVM SAPIMVS PATRVOS.

Supercilio censorio sumus, & obiurgatores. Catull. in Gellium.

——*Patruum obiurgare solere*. &c.

Apuleius Flor. iij. *Patruus obiurgator*. &c. Tullius pro Cælio. Suetonius Caio c. ix.

TVNO TVNC IGNOSCITE.

Tali ætate vos respiciens auriculis asini esse, ignoscite si dico, nepotes Romuli omnes sic esse auritos, auriculis Midæ.

NOLO.

Scripserat si forte Persius, *nolunt*. vt Horatij Sat. j. membranæ.

Quid statis? nolunt. Hinc itaque natum, *nolo* in vulgatiis. Nolunt illi sic viuentes in specie tristitiæ & seueritatis, ignoscere si quis eos Midæ aut Arcadicæ pecudis geminos germanos dixerit.

QVID FACIAM?

Quid faciam ergo? Anne omitto scriptionem Satyræ?

SED SVM.

Non omitto. Sum enim cachinno, siue natus Satyræ. Cachinnus & risus siue irrisio conuenit Satyræ. Hinc Satyri *dicaces, risores, proterui*, Horatio ad Pisones. Persius ipse fine huius Satyræ cum dixisset,

Auriculas asini quis non habet? subiungit,

Hoc ridere meum. Hanc meam Satyram, qua rideo auriculas Quiritium & maximè Neronis. Tetigi & ante ex Origenis lib. vij. contra Celsum. Scoppa literator coniectaneis c. xij. lib. ij. legit *Si sum*. nullius libri veteris fide, & verò inuita mente Persij. Deliberat enim Poëta, quia non ignoscunt, Satyram pergat scribere necne? Quid faciam? Scribo an omitto? Sed scribam hercle, quia sum cachinno. &c. Fundus receptæ lectioni & Seruius ad Æneidem xij.

PETVLANTI SPLENE CACHINNO.

Seruius ad illud Æneidis iix. *Atro felle dolor. Quo*, inquit, *irascimur secundum Physicos, vt splene ridemus. Persius. Sed sum petulanti splene cachinno*. Refellit hanc de splene persuasionem vulgi, Alexander Trallianus Problem. cxxxvj. lib. j. Plinius vero in præcordiis locat officinam risus cap. xiix. lib. xiv. c. xxxvij. lib. xj.

SCRIBIMVS INCLVSI.

Sequitur campus Satyræ ipse, quem nunc decurrere pergit Poeta. Inclusos accipe in cellæ Poeticæ gurgustio tanquam carcere. Iuuenal. Sat. vij.

Qui facis in parua sublimia carmina cella.

Et apud Horat. ad Pisones, Poetæ

—*secreta petunt loca*— noti secessus & antra Poetarum.

NVMEROS ILLE, HIC PEDE LIBER.

Inuitus identidem à veteribus glossis abeo, sed cogit Persius. Scribæ numerorum in ijs glossis Poetæ: libero autem pede, oratores. At enim nulla huic Satyræ oratorum mentio. Fides a Persio ipso vbi cis paucos versus ait ———*cum carmina lumbum intrant*. &c.

Numerorum itaque scribæ, & pede liberi, duplex Poetarum genus sunt. Vnum epicorum, alterum dramaticorum. Epici Poetæ numeris adstricti & pedibus certis: dramaticis maxima libertas aut vt meliùs dixero licentia est, Latinis duntaxat. Latinorum dramatis siue tragœdiis & comœdiis summa pedum licentia ex resolutione spondei. Itaque Horatio ad Pisones hæc *inmodulata poemata*. Sic Comœdiarum *numeri innumeri* epitaphio Plauti apud A. Gellium. c.xxiv.lib.j. Aliter *innumeros numeros* Auson. dixit in Protreptico ad Nepotem, neque rectè, qui eiusdem modi esse opinati, vt aliàs dicendi campus. Nunc quidem numerorum scriptores accipio epicos, pedis liberi tragicos. Itaque sequitur. *Grande aliquid*, &c. Epos aut tragœdiam.

QVOD PVLMO ANIMAE PRAELARGVS.

Anhelitus ex pulmone. Q. Cornufic.iv. ad Herenn. *Anhelans ex imis pulmonibus præ cura spiritus ducebatur*. Nunc itaq. *quod pulmo anhelet*, quod magno anhelitu recitetur. vt Aristophani Ranis πνευμάτων πολὺς πόνος. *Pulmonum plurimus labor*, de contentione vocis.

SCILICET HAEC POPVLO.

Hæc, grandia, epos tragœdiam. Pergit porrò pingere scænam recitationis, & proponere vt in tabella, quam operæpretium est articulatim quasi radio intento præire. Hanc præitionem meam, quæ luci data est anno CIↃ.IↃCI. si secutus non est Iustus Lipsius ne præiuit quidem cum posterior tempore sit, edita anno CIↃ.IↃCII.

Recitabant scribę siue scriptores omnimodi. Eaq. de re Dio Romanus in Diogene. vt *Poetæ* & *historici*. Iuuenal. Sat.vij. Plinius epist. xxvij.lib.ix.xvij.lib.vij. *philosophi*, L. Seneca epist. vij. Arrianus Epicteti cap.xvii.lib.ii.cap.xxiii.lib.iij. *Rhetores* item actiones suas siue orationes quas habuissent ad iudicé, post recitauere & amicis. M. Seneca procemio lib.iv. Controuers. Plin. epist.xvij. lib. vij. epist. xix. lib.ij. Martial. epigr.lxx. lib. x. Etiam *literatores* siue *Grammatici*. Martial. loco quem dixi.

Sed propriissimè quidem Poetarum recitationes, vt eiusdem epigr. xxciix.lib.ij. Plinij epist.xvij.lib. vij. Et de hoc genere sermo hic nobis maximè.

Recitabant Poetæ in Mineruio siue Athenæo vt dixi ad procemium. Subinde & in ædibus à rege aliquo siue diuite commodatis. Honori enim hoc regis sui tribuebant quasi potioris Minerua, & cœtu Apollinis. Iuuenal. Sat.vij. aut & alia de causa, quam mox dico,

domum mutuati vbi recitarent. Auctor dial. de oratorib. agens de Poeta recitaturo. *Nam*, inquit, *& domum mutuatur, & auditorium exstruit.* &c. Arrian. Epicteti c. xxiii. lib. iii. Ἀκουσόν μου σήμερον διαλεγομένου ἐν τῇ οἰκίᾳ τῇ Κοδράτου. *Audi me disserentem hodie, in ædib. Quadrati.* Martial. epigr. vi. lib. iv.

In Stella recitat domo libellos.

Et Plinij epist. xii. lib. iix. *Titinnius Capito, domum suam recitantibus præbet.* Et in ædib. Frontonis auditorium, Iuuenalis Sat. j.

Domus cum Poetæ inuenta vbi recitaret, tum auditorium sibi exstruebat, pulpitum, & subsellia, impensis suis scilicet. Auctor dialogi de oratoribus. *Et domum mutuatur, & auditorium exstruit., & subsellia conducit, & libellos dispergit.* Attrianus Epicteti c. xxiij. lib. iii. Δεῖ τιθέναι χίλια βάθρα, καὶ παρακαλῆσαι τοὺς ἀκουσομένους, καὶ σὲ ἐν κομψῷ στολίῳ ἢ τριβωνίῳ ἀναβάντα ἐπὶ πούλβινον διαγράφειν πῶς Ἀχιλλεὺς ἀπέθανε. *Disponere oportet mille subsellia, & vocare audituros, & te in togula aut palliolo nitido, in puluinum escendere, et pingere quemadmodum occubuerit Achilles.* &c. *In puluinum* nempe siue pulpitum, quod tu impensa tua exstruxisti. Vt ante dialogus de Oratoribus dixit, *Auditorium exstruxit.* Auditorij pars potissima Puluinus siue pulpitum. Sic & Iuuenal. Sat. vii. Poetæ recitantis auditorium describit,

Nemo dabit regum quanti subsellia constent,
Et quæ conducto pendent anabathra tigillo,
Quæque reportandis posita est orchestra cathedris.

Pulpitum illud siue pluteus quasi *orchestra*, *anabathra* illa tanquam gradus theatri. In pulpito siue puluino sedes Poetæ altior ceteris. Persius post paullò.

Sede leget celsa ——————— &c.

His autem paratis facta deinde inuitatio amicorum, & auditorum corrogatio. Inuitati amici per codicillos, & libellos, aut tali denunciatione, *si commodum ipsis venire.* Plinius epist. xiix. lib. iii. Sic auctor dialogi anted. à recitaturo *libellos dispergi*, quibus nempe aduocet sibi amicos & auditores. Et tamen libellis & codicillis inuitati, & multo ante rogati, & sæpius siue identidẽ admoniti, sæpe aut non veniebãt, aut planè inuiti veniebãt. Plin. epist. xiii. lib. i. Neq; dubites à plerisq. ne rubori eis infrequẽs auditoriũ esset, emtos sæpe auditores, vt ternis denariis redimũt causidici, Plin. epist. xiv. lib. ij. Hinc enim celebritas causidicis, quæ & laudi eis & lucro. Honorariũ enim maius celebri patrono quàm ignobili vt hodierno iure l. 1. §. Si cui D. De extraordin. cognit. Sed olim sportulæ patronis & sine lege, aut & contra legẽ: hodie honoraria legitima. Recitatores quidem vt captarent auditorij frequentiam diuitis alicuius siue regis ædes requirebant, cuius liberti & comites frequentiã eis facerent. Iuuenal. Sat. vii. de diuite ędes commodante.

Scit dare libertos, extrema in parte sedentes
. . . . *Ordinis, & magnas comitum disponere voces.* Sic etiam apud Laërtium Protagoras recitat in ædib. Euripidi, aut vt alij, Megaclidi, aut

vt alij in Lyceo.

Cœnis quoque & sportulis & munusculis vt togula trita siue decore, redemtos auditores à recitaturis fidem facit mox Persius ipse.

———calidum scis ponere sumen

Scis comitem horridulam trita donare lacerna.

Horat. ad Pisones.

Vt praco ad merces turbam qui cogit emendas,

Adsentatores iubet ad lucrum ire Poeta

Diues agris. &c.

Et negat se hoc facere Q. Horatius epist. xix.

Non ego ventosæ plebis suffragia venor

Impensis cœnarum, et trita munere vestis.

Tangit & Martial. epigr. xxvij. lib. ij.

Paratum iam auditorium; sequuntur ipsius recitaturi ornamenta. Præter illa quæ noster hic recenset, sunt & alia, quæ paucis præmitto.

I. Focalia, id est, vellera siue lanæ quibus lector ille fauces suas foueret, ne in recitatione longa raucescerent. Hæc Martiali *lana* epigr. xlj. lib. vj.

Qui recitat lana fauces & colla reuinctus.

siue *Vellera*, epigr. xlj. lib. iv.

Quid recitaturus circumdas vellera collo?

Malè ibi focalia interpretati, *aurium ligamina*, vt & epig. cxlij. lib. vlt. Vbi cucurbita illa adpicta est. *Focal siue focale tegmen capitis aurium tenus demissum.* Haud vidi magis. Scilicet Fabius nesciuit focal quid esset cap. vlt. lib. xj. *distinguens focalia & aurium ligamenta*? Vbi & palliolum ante recensuit. Palliolum capitis, focal faucium, ligamen aurium. Pallio velare caput magnarum deliciarum fuit, siue hominis voluptarij, vt Mecenas *pallio velatus caput*, L. Sen. epist. cxiv. & Trimalcio Petronianus *pallio coccino adrasũ incluserat caput.* Et Demetrius Cn. Pōpeij Libertus apud Plutarchũ in Pōpeio. Benè itaq; palliolum & focal iunxit L. Seneca fine lib. ix. Natural. quæst. *Videbis*, inquit, *quosdam graciles, et palliolo focalique circumdatos, pallentes & ægros.* Idémque *malacum pallium.* Plauti Bacchid. Valdissimè caligant quibus de pallio humeris iniecto, siue amictu togæ opposito ibi aliquid in mentem est. Etenim palliolum speciatim tegumen capiti. Duplex Romanis caput tegendi ritus, popularis, togæ lacinia: voluptarius, palliolo, idémque & inualidis. Alius hęc nobis dicendi campus. Pictura illius pallioli pater commentariolo de reb. bellicis adiuncto vtriusque imperij notitiæ. Palliola nempe ista quasi mappæ, aut mantilia. Quocirca etiam cetera quibus quasi mantellis aut mantilibus aliquid velatur, nominauêre pallia. Hinc ergo in ritib. ecclesiasticis, mantellum, quo læua diaconorum manus velatur, *pallium linostimum* dixêre, vt apud Rabanum Maurum. De institut. clericor. c. vij. lib. j. Platinam in Siluestro j. & Zosimo j. Sic apud Petroniũ *Trimalcio*, siue alpha omnium *Malcionum tergetur non linteis, sed pal-*

ijs ex mollissima lana factis.&c. Et quia velari solitæ res talibus palliis siue mantellis, Plautus Captiu. Sc. iix. mantellum pro velamento dixit. *Nec mendaciis mihi vsquam mantellum meis*. *Mantellum*, pro mantili, siue mantelio, Seruius ad iv. Georg. Eademq. Iunius Philargyrius. Glossæ χειρόμακτρον. *Mantela*. Atque huic nostra quoque pallia, aut sagula potius, loquclariter *mantella*. manteaux. Forte an igitur & palliola poetis plerisque, focalia quidem certe vt dixi, ne raucescerent: forte an & vox eis cæca raucáua si esset naturâ, vt dissimularent focali, tanquam casu hoc vitium eis, vnde & præfationes interdum Poetis ante lectionem, vt Martial. epigr. xiix. lib. iij. Sic & ad angiuam focal A. Gellij. c. ix. lib. xj. vbi Demosthenes *Lana multa collum ceruicesque circumuolutus*. Neque ad rauim tantum aut anginam focal, verum & deliciis datum, vt Horatij Sat. iij. lib. ij. Et Trimalcionis Petroniani *oneratas veste ceruices*, accipe focali, vbi & focal circumdatum *laticlauia mappa, fimbriis hinc atque illinc pendentibus*. Dixi faucium esse focal non aurium: putes obstare Martialem epigr. cxlij. lib. vlr. & epigr. xlj. lib. vj. Frustra putes. Non enim auribus ibi Martialis focal vt proprium tribuit, sed vrbanè & ioco in libri mali recitatione auditorum auribus magis focali esse opus, quàm faucibus poetæ.

II. Aliud instrumentum lectionis, *aurium ligamenta* siue ἀμφωτίδες, ne aures delicatulo recitatori strepitus aliquis conuulneraret.

III. Neque dubitem aliquos & *spleniatos* ad speciem & delicias prodisse in pulpitum, quasi oculis adsidua lectione & scriptione imbecillis. Sic enim & spleniatus causidicus Regulus. Plinij epist. ii. lib. vi. Splenia illa imposita superciliis vt Plinij loco quem dixi. Hinc & Martiali epigr. xxxiij. lib. iix. *splenia lunata frontis*. *Lunata frons*, pars frontis vbi supercilia, nam hæc tanquam lunulæ. Itaque & supercilia, mulierum præsertim sacta Iunoni Lucinæ. Varro iv. de ling. Lat. Festus in *Supercilia*. Lucina vero non alia quàm Luna. Varro eodem. Horat. Carmine sæculari. Alij. Splenia verò & in deliciis fuisse liquet epigr. xxix. lib. ij.

IV. etiam *pexi* recitatores. Persius nunc ———*pexúsque*. &c. ἐκτενισμένος, κτενισθείς. Atque hoc ipsum quoque in deliciis, vt Martial. epigr. cix. lib. v. epigr. xxxvj. lib. ij. Tullij Catilin. ij. Horatij Oda xv. lib. ij. Frustra in Electis est c. xiij. lib. j. pexum Persio nunc pexatum esse. Ineptiret hoc ita ponens Persius, sequitur enim

———*togáque recenti*. Si toga recens etiam pexa illa. Differre autem pexos & flexos capillos alij verbis meis docuere ad epigr. xxxvi. lib. ii. Martial. Itaque Horatius epist. i. lib. i. *subuculam pexam* opposuit tunicæ tritæ. Et Martial. epigr. liix. lib. ii. *pexa & trita*. Alia est in Glossis Philoxeni *Prosa—pexa tunica* πεζὸν ἱμάτιον. Peccant qui corrigunt, *Prosa, pexa tunica*. Etenim pexa tunica, vel recta est, eaque *prosa pexa*: vel vniuersa siue auersa, eaque pexa qui-

dem, sed non prorsa, verum auersa, vt si dixeris *Versa pexam*, & sint pexarum tunicarum species duæ, *prosapexa* & *versapexa*.

V. lectionis instrumentum *toga recens & candida*. Persius ipse

——*togáque recenti* *Albus*—— Arrianus

Epicteti c. xxiii. lib. iii. recitaturum proponit ἐν κομψῷ στολίῳ, ἢ τριβωνίῳ. *In nitida togula, aut palliolo*. Et tangere velle dixerim discrimen. Si Latina recitarent togatos fuisse: si Græca palliatos.

VI. *Anulus*. Persius nunc. *Et natalitia tandem cum sardonyche*——

Tandem, siue ne longum faciam, etiam lector hic manu sardonychata vt Martial. loquitur epigr. xxix. lib. ii. siue anulum habens gemmatum sardonyche. Anulus Poetis instrumentum recitationis, vt equites se declararent. Sic de Paride histrione Iuuenal. Sat. vii.

Semenstri vatum digitos circumligat auro.

Sic & causidicis anulus in actione lenocinium. Iuuenal. Sat. eod.

——*nisi fulserit anulus ingens.*

——*conducta Paullus agebat*

Sardonyche—— —— Eaque in re sic nimij vt plerique digitos omnes anulis onerarent. Fab. c. vlt. lib. xi. *Manus non impleatur anulis*. In huius Persiani recitatoris anulo, illud quasi auctarium & mantissa, quod natalitius ille anulus, siue natali die à cliente missus, vt rectè vetus interpres. Nam hoc ipso carior anulus ille & ostentatio illa duplex, anuli simul & clientis. Neque summus iuris interpres bene ad l. cxciv. D. de verb. signific. qui aliter accepit. Quanto in pretio illi natalitij anuli, & vt cum cura seruati, liquet Plauti Curcul. Scæna penult. vbi & inter cetera illud

——*Anulus*

Hic est quem ego tibi misi natali die.

Sic & cariora dispensatori Petroniano *vestimenta cubitoria*, quod *natali missa die* à cliente. Non mouet nugonem illum iactura, sed caritas muneris natalitij. Alia de muneribus natalitiis alij decantauere iam.

VII. *Plasma*, potio leniendæ voci. Ante recitationem illa, vt Fabij c. xiv. lib. j. Plinij c. vi. lib. xix. De plasmate hoc aliqui male nunc Persium interpretati, vbi ait

——*liquido cum plasmate*, &c.

Hæc de plurimis Poetæ recitaturi ornamentis paucula libaui, nunc & de recitatione ipsa, quia semel hoc tanquam circi intermetium ingressi, cursim aliqua pergamus. Ea verò multiplex, nam differentiæ sunt.

I. Recitauere aut ipsi, aut per alium, vt aliquem de amicis. Plinius epist. xxxiv. lib. ix. aut aliquem de discipulis, vt Protagoras apud Laërtium.

II. Recitauere aut totum poëma, orationémve, aut electa de opere aliqua. Idem epist. xxi. lib. iix.

III. Recitatio duplex. Vna in auditorio siue publica: altera inter amicos, vt in Triclinio. Publicam siue recitabuli lectionem Flaccus hic noster iam pingit, à qua & vulgarem siue ineptam separemus licet, vt in medio foro, in balneis. Horat. Sat. iv. lib. j. L. Seneca epist. lv. De hoc genere & Eumolpus Petronianus recitator *in pinacotheca, in balneo.* De priua autem siue inter amicos lectione Persius post paullò

——ecce inter pocula quærunt. &c.

Publicæ lectionis ritus & Græcis & Romanis antiquissimus, poetarum maximè: rhetorum autem & causidicorum recitationes ortæ Romanis primitùs à Pollione Asinio. M. Seneca procemio lib. iv. Controuers. priua item siue inter amicos lectio crebra Romæ. Horat. Sat. ead.

Non recito cuiquam, nisi amicis——

Plinius epist. xix. lib. ij. epist. xvij. lib. vij. Eiusmodi lectiones ferè in tricliniis & inter conuiuas, vt Ciceronis epist. iij. lib. xv. & epist. iv. lib. xij. ad Attic. *Lege in Arcano conuiuis tuis.* Plin. epist. xxj. lib. iix. *Vt iam nunc adsuescerem & in triclinio audiri.*

Sed longa iam hæc λόγου ἐκβολή: tempus audire Persium.

SEDE LEGET CELSA.

Legere, recitare, ἀκρόασιν ποιεῖσθαι apophthegmate Theocriti apud Anton. Melissæ Serm. l. lib. j. Vbi malè ποιουμένου pro ποιούμενος. Epicteto Arriani est ἀναγινώσκειν ἐπιδεικτικῶς. c. xxiij. lib. iij. Peccant libri qui habent. *Sede legens celsa.* Et mox paullo. *Mobile collueris.* Ineptis tamen hæc talia, μέλι κατὰ βρόχθου.

LIQVIDO CVM PLASMATE GVTTVR COLLVERIT.

Cum liquarit vocem leget, siue voce liquata, vt voces liquatas Hostius poeta dixit, Macrobij Saturn. c. iij. lib. vj. vt & Persius ipse mox, *eliquare.* Græcis vox liquida, πεπλασμένη. Plutarchi Cicerone, Fabij c. xj. lib. j.

Liquida autem vox siue liquata, eadem & plenior in aures, hinc *deliquare* pro *explanare, aperire, indicare,* Cæcilius Obolostate, apud Marcell. in *Delica.*

——si linguas decem
Habeam, vix habeam te satis qui laudem ache
Jmò verò hic ante solitus sum delicas. Lego.
——Si linguas decem
Habeam, vix habeam qui satis rem delicem.
Jmò verò hic soli sumus, iam delica. Antiquè scriptum *delicare,* pro *deliquare.* Plasma verò illud Neronianum, quale apud C. Plinium c. xiv. lib. i. c. vi. lib. xix.

MOBILE.

Mobile guttur quia per id voces mouentur. Itaque dictum à Virgilio Æneide vij. *Vocis iter.*

PATRANTI FRACTVS OCELLO.

Δὶς τὸ αὐτὸ Ocello patranti & fracto. Quis oculus patrans, Seruius interpretatus

interpretatus laudans Persij hunc locum ad Eclog. iij. Quid patrare interpres Terentij tradit in Hecyram. Isidor. cap. v. lib. ix. & Glossæ.

Patrans oculus libidinosi: fractus effeminati & parum viri, vt ὄμμα κεκλασμένον. Aristoteli Physiognom. c. iij.

NEQVE MORE PROBO.

More improbo, improbè, impudenter, libidinosè. Glossæ. Improbus ἀναιδής. Sic definitus à Saluio Iuliano *raptor, fur improbus*. hoc est, impudens. l. xiv. §. Qui rem. Quod met. causa. l. ij. §. Ceterum. De vi. bonor. raptor. D. Impudens raptor, quia propalam rapit. Plaut. Epid. Sc. j. Sic impudentes hi Titi, quia flagitiose trepidant propalam.

NEQVE VOCE SERENA.

Voce non serena. voce turbida, siue gannitu, qualis in libidine, non explicat Pseudocornutus, *tumultuoso clamore*. Iuuenal. Sat. vj.

Chironomo Ledam molli saltante Bathyllo,
Tuccia vesica non imperat, Appula gannit
Sicut in amplexu——— ——— Idem,
———*qua vox saltante libidine.*

TREPIDARE.

Trepidare vt in libidine. Sic palpitare. Iuuenal. Sat. iij.

———*donat Caluina vel Catiena*
Vt semel atque iterum super illam palpitet——— Itaque sequitur——*cum carmina lumbum intrant* & lasciua Neronis carmina. Sic equos ex libidine *tremore pertentari*. Maro iij. Georgic. Et, *saltare libidinem*. Iuuenal. Sat. ead. Nihil neque hac Satyra, neque sequentib. intellexere aliqui, *magna professi*.

INGENTES TITOS.

Titos accipe *Augustanos* Neronis, siue qui Neroni auditorium, & *bombi, imbrices, testa*. Sueton. Nerone c. xx. Hi propriè dicti *Augustani*. Suetonius Nerone c. xxv. Dioni Nerone sunt Αὐγούστειοι. Hi verò auditores & plausores Neronis dicti nunc à Persio *ingentes*, quia delecti à Nerone viribus & proceritate insignes, siue vt locutus Suetonius, loco quem dixi, *robustissima iuuentutis*. Cur autem illi Augustani, Titi? Quia equites plerique, siue vt inquit Sueton. *adolescentes equestris ordinis*. C. Tacito annali xiv. *equites Romani, ætate ac robore conspicui, cognomento Augustani*. Titi autem equites à Tito Tatio Sabinorum rege. Aliouorsum celsi Ramnes Horatio ad Pisones, neque rectè hoc in aduersar. c. xix. lib. ij. c. xxvj. lib. xxiix. Pseudocornutus autem miserè vt naufragus & fluctuans in fragmine, *Titos* interpretatus modo *senatores*, mox *equites*, post *scholasticos*. Ipsissimam chimæram scilicet. Hi verò Augustani, dicti quoq. *iuuenes*, ad eorumq. exemplum Augustani quoque iuuenes in prouinciis postea, vt patet inscriptionibus antiquis, & apud Callistratum. l. xxiix. §. Solent. De pœnis. Equites Romani, dicti

iuuenes, Mansores verò illi equites, siue Trossuli.

Bombos, qui ad Suetonii c. xx. adclamationes faustas interpretari, ne iis elucus molestus, nisi forte an Suetonio ipsi obscurum, quales bombi Neroniani. *Qui plausuum*, inquit Suetonius, *genera condiscerent; bombos, & imbrices, & testas nominabant*. Triplex plausuum ibi genus, *bombi, imbrices, testæ*. Omnibus his nomina ex plaudendi sono. Grauiore sonitu bombi, medio imbrices, acuto testæ. Bombi vt è cornu, imbrices, quasi imbricum collisione, testæ, vt testarum. Hæc omnia nempe complosione manuum sic imitati, vt & cymbala manibus imitati artificio complosis, quod penicillo suo sic pingit Aristænetus epist. x. lib. i. ex Philostrati Como. ἡ δεξιὰ τοῖς δακτύλοις ὑπεσταλμένοις, ὑποκειμένην τὴν ἀριστερὰν ἔπληττεν εἰς τὸ κοῖλον, ἵν' ὦσιν αἱ χεῖρες εὔφωνοι συμπληττόμεναι τρόπον κυμβάλων. Dico Latinè: *Dextera digitis iunctis & demissis, in manus leua cauum pulsabat, & complosione illa dulcisona manus erant instar cymbalorum*. &c. Sic Plinianum illud cape epist. xiv. lib. ii. *Plausus tantum, ac potius cymbala*. De iisdem plausibus & Corippum interpretor lib. ii.

Emittunt dextras . . . . . pariterq. remittunt.

Lego, *Emittunt dextras pariter, pariterque remittunt.*

Et post paullò. *Ingeminántque cauos dulci modulamine plausus.*

Neronianos plausus tangit & C. Tacitus annali xvi. *Certis modis, plausuque composito*. Modis adclamationum: plausu manuum. Et adclamabant quidem etiam Augustiani illi vt patet Dionis Nerone, sed nihil adclamationes illæ ad locum Suetonij quem explico.

CVM CARMINA LVMBVM INTRANT.

Iuuenal. Sat. vj. ——— *cum tibia lumbos*

Incitat ——— Varro apud Marcell. in Virginis. *Quam sympathiam oculi cum lumbis habeant.*

TREMVLO VERSV.

Pronunciato Neronianè & flagitiosè, & sic trepidè, vt antedixit *trepidare Titos*. Et moneo. Neronem hæc celox petit, vt magnam partem Satyræ j.

TVN' VETVLE.

Dixeris, Nero vetulus nunquam fuit. Sanè, sed vetulum Persius Satyricè dixit, pro eo qui vir ætate, mente puer, vt Iuuenal. Sat. xiij.

——— *dic senior bulla dignissime*. Et *vetule*, non solum in annos conuicium, sed in mores quoque vt Ciceronis epist. xvi. ad Trebatium: vt infra *senex Aristophanes*, vt apud Horatium *senex Lucilius*, non ætate sed moribus. Sic ergo *vetulus* contemtim: *senex* honestè.

AVRICVLIS ALIENIS COLLIGIS ESCAS.

Escam, Priscian. c. iij. lib. iij. *Escas auriculis alienis colligis*: poemata condis & recitas quę tanquam pabulum sint auriculis auditorij tui. Dicta quæ placent, auriculis tanquam esca sunt. Plautus Euclionis Sc. xvij.

Nimium libenter edi sermonem tuum.

Et Patruo. Sc. xiv.

Quàm orationem hanc aures dulcem deuorant;

Et Cistell. Sc. ix.

———*istuc mi cibus est quod fabulare.*

CVTE PERDITVS.

Intercutitus, quippe Nero, aut improbus siue impudens siue exhausti ruboris.

OHE.

Scripsit Persius, *Euohe*, respiciens ad Horatianum *Euohe*, Oda penult. lib. ij.

Euohe recenti mens trepidat metu.

Tangit Iuuenal. Sat. vij.

——*satur est cum dicit Horatius euohe.*

Sic & Nero in dithyrambis suis, *euohe*. Et, *quibus dicas euohe*, est quibus recites dithyrambos tuos. Exorsus eos Nero sic videtur. *Euohe.* &c. Itaque à principio *Euohe*, dithyrambos intelligi vult, vt mox *Arma virum* dixit pro Æneide, vbi hæc dicendi meta. Ridiculè autem aliqui ne nihil dicerent dixêre non *euohe* sed *ohe* melius esse. Et placent hæc ista plebeculæ, saperdæque liguriunt? *O seclum*, &c.

QVID DIDICISSE.

Nero. Frustra, inquit, sum poeta, si non recito. Et tangit si forte Persius Neronianum illud, *Occultæ Musicæ nullum esse respectum*. Sueton. c. xx. Ex Græco veriuerbio, Τῆς λανθανούσης Μουσικῆς οὐδεὶς λόγος. Respectus siue λόγος pretiũ & honor. Glossæ. Respectus ἐντροπὴ Martial. epigr. xiix. lib. iix. *Respectus amici*, id est, ἐντροπὴ, Sic & ille apud L. Senecam epist. vij. *Cur ergo ista didici?* &c.

NISI HOC FERMENTVM.

Hæc scientia, siue disciplina, siue quod didici, quo inflata mihi mens animi est, vt massa fermento. Hic Satyrici, fermentum pro scientia inflante: alias etiã *fermentum*, scientia laudabilis vt cum C. Iulius Solinus epist. ad Autium. Suo *libro*, inquit, *velut fermentum cognitionis magis inesse, quàm bracteas eloquentiæ*. &c. alias etiam *fermentum* pro acrimonia, vt Paullini epist. iij. ad Ausonium *Fermentare iocos Satyra mordacis aceto*. alias quoq. aliter. Sed mihi hos lectori centones farcire non libet.

ET CAPRIFICVS EXIERIT.

Nisi hæc scientia mea exierit, vt caprificus erumpit ex parietinis, Isidor. c. vij. lib. xvij. Martial. epigr. ij. lib. x.

Marmora Messallæ findit caprificus.———

Et apud Iuuenal. Sat. x. *Saxa cinerum*, id est, monimenta, *discuti fico sterili*, siue caprifico. Et apud Plin. c. xvij. lib. xvij. Caprifici gaudent *petrosis*. Et in monimentis ac muris apud Propert. eleg. v. lib. iv. Horat. Epoda v. Theodoretum Sermone j. Et Methodius apud Photium Bibliothecæ p. 486. qui rectè monet, non fici tantum caprifico, sed aliarum quoque nonnullarum stirpium, hoc ingenium esse. Exire autem Capri-

ficum ſcientiæ Perſius intelligi vult ad ingenij oſtentationem, idq. vituperationi eſſe debere, neq ie ſapientiæ ſed ſtultitiæ radicem illam eſſe, vt recte quoq. L. Seneca epiſt. vij. ſin ad aliorum vt audientium aut legentium vtilitatem & fructum exit, laudi eſt, vt apud L. Senecam epiſt. vj. *In hoc gaudeo aliquid diſcere vt doceam. Nec me vlla res delectabit licet eximia ſit et ſalutaris, quam mihi vni ſciturus ſum.* Neque diſſimiliter eſt Panareti c. xli. *Scientiæ occultæ,* & *theſauri abſconditi, nullam eſſe vtilitatem.* Et L. Seneca de ſapientia epiſt. vj. *Si cum hac exceptione detur mihi ſapientia.* &c.

RVPTO IECORE.

Iecur ſedes ſcientiæ. Paccuuius Cicer. j. de diuin *Sapere ex iecore ſuo.* Sed omnia hæc Perſius Satyricè, *fermentum, caprificum, iecur.* Nam fermentum & caprificus etiam vituperationi eſt, & iecur ſedes quoque adpetitus & libidinis, Horat. Oda j. lib. iv. Oda iv. lib. iij. Oda xxv. lib. j. Et epiſt. xiix. Qua de re locus dicendi, & poſt paullò. Fermentum nempe & malitia, & caprificus ſcientia ſterilis. Quantumuis copioſe hoc dicerem, ſi operæ nunc eſſet.

EN PALLOR SENIVMQ.

Pallor et ſenium ex poëtico ſtudio, vt Horatij. epiſt. xiix. *Senium Camœnæ.* Vbi dico de huiuſcemodi ſenio ex literarum ſtudiis contracto. Fruſtra, inquit, palleſcis ſtudio, & inſenuiſti libris, qui tam recitationis, & auræ, & plauſus adpetens.

SCIRE TVVM.

Admonent gloſſæ mutuaticum ex Lucilio eſſe. Lucilij locum illum ſcio vt repoſuerint alij ſed magis eſt vt ita ſcripſerit vetus ille Poeta.

——— *id me*
Nolo ſcire, mihi cuius ſim conſciu' ſolus,
Ne damnum faciam. Scire eſt neſcire, niſi id me
Scire, alius ſcierit. ———

Eſtque ornatus hic Perſij locus πλοκὴ, vt Fabius monet c. iii. lib. ix. Vſus quoque hoc Perſij loco eleganter. D. Auguſtin. epiſt. lvi. ad Dioſcorum.

AT PVLCHRVM EST DIGITO MONSTRARI.

Nero. Sic auctor Dial. de oratorib. *Quos vulgus imperitum tranſeuntes nomine vocat, & digito demonſtrat.* In gloſſis verbo vno *Digitare.* Δακτυλοδεικτῶ *Digito.* Lucian. in Gymnaſiis ἆθλον οὐ μικρὸν δείκνυσθαι τῷ δακτύλῳ. &c. *Non paruum laboris præmium digito monſtrari.* &c.

HIC EST.

Vt de Demoſthene Tullius V. Tuſcul. Laërtius in Diogene. Ælian. Var. c. xvij. lib. ix. Plin. epiſt. xxiij. lib. ix. Et Lucianus de Herodoto. in Herodoto.

TEN' CIRRATORVM.

Vt, *cirratorum turba.* Martiali epigr. xxx. lib. ix. &, D. Hieronymo apol. j. in Ruffinum. Et *cirri puerorum* Ammian. Marcellin. lib. xxij. Et

apud Martian. Felicem lib.iij. Grammatica *inter cirratos*. Eosdem *crinitos*. Martialis epigr. xlix.lib.xij. Et *capillatos*. epigr.lxij.lib.x.

Sic te frequentes audiant capillati,

Et delicata diligat chorus mensa. Non vt aliqui,

Musa. Sic, *fœmina cirro crispata*, Mæcenas apud L. Senecam epist. xciv. Glossæ Isidori. *Cirrus, cirritus, cirritudo*. Distinguere velle videtur, nempe vt *cirrus* sit calamister, *cirritus* ipsi anuli qui calamistro fiunt. *Comarum anulos* dixit Martial. epig.lxvi.lib.ij. Fabius c.x. lib. xij. *Vndas* Manilius lib.v.

Aut vndis reuocare comas ———

Dixi de cirris & ad Martial. Spectaculor. epigr.iij.

DICTATA FVISSE.

D. Hieronym. epist. lj. *Et in tantam venit opinionem eloquentiæ, vt soleant dicta eius cirratorum esse dictata.*

ECCE INTER POCVLA.

Pergit de recitatione priua siue inter amicos & in triclinio. Plin. epist. xxj. lib. iix. *Vtque iam nunc adsuescerem ab otiosis et in triclinio audiri*. Et post paullò. *Positis ante lectos cathedris amicos collocaui*. &c. Et dixi quoq. superius in historia de recitatione. Huiusmodi lectiones odiosæ Martiali vt epigr. xlv. & l. lib. iij. epigr. lxxix. lib. v. epigr. liij. lib.xj. In ventrem quippe legere ille, quàm librum legi mauult. A Carolo Magno principi *legebantur in cœna historiæ, & antiquorum regum gesta* Eginhartus in vita eius.

HIC ALIQVIS.

Ex hoc isto loco D. Hieronymi quasi parodia est, epist.x.

HIACYNTHINA LÆNA EST.

Sic & D. Hieronymus legit, ad Furiam De viduit. seru. & glossæ veteres: sed meliùs membranæ. ——— *& ianthina læna est*. V. I. j. C. Quæres venire non poss. *Lana hiacythina*, sed in membranis, *Lana ianthina*. Læna ianthina, purpurea violacei coloris. Sic *purpura ianthina* l. lxx. §. vlt. De legat. iij. Et Horatij epist. ad Augustum.

Lana Tarentino violas imitata colore.

Id est, Læna ianthina. Et meliùs ibi. *Lana Tarentino*. &c. Læna nempe siue palla mimi. Plin. c. vj. lib. xxj. *Violæ purpureæ Græco nomine Ia, ab his ianthina vestis*. Martiali *ianthina* vestimenta. epigr. xxxix. lib. ij. At Pseudocornutus legit, *hiacinthina lana*, & interpretatur, *pallam varijs coloribus tinctam*. Nihilo hercle meliùs quam alij in Saturnalib. c. ij.lib. j.

Læna autem purpurea Romanis diuitibus vestis cœnatoria, Cornelius Nepos. Plin. c. xxxix. lib.ix. *Purpura dibapha, quis non iam tricliniaria facit?* Iuuenalis. Sat.iij. de diuite qui reuertit à cœna, *Pauper,*

——*cauet hunc, quem coccina læna*

Vitari iubet, & comitum longissimus ordo.

Sic Trimalcionis Petroniani dispensator. *Vestimenta*, inquit, *mea cu-*

bitoria perdidit, Tyria, sine dubio sed iam semel lota. &c. Corrigunt in Saturnalib. c. ij. lib. j. *Vestimenta mea accubitoria.* At Petronius *cubitoria* voluit, vt Plauto Asinaria & identidem *cubare*, pro accubare. *Cubitoria vestimenta*, vt *cœnatoria vestes*, Capitolin. in Maximino. *Tricliniaria.* Cornel. Nepos loco prædicto. vbi tamen acceperis & de stragulis. Sic & coccina læna vestis cœnatoria. Etiam illud Saturnalia mutant. *Sed haud semel lota.* Contra Petronianus ille nugo vult, Tyria quidem esse, non tamen dibapha. Et intellige, *Sed iam semel lota.* Sed tamen, vt L. Senecæ epist. vj. *Intelligo Lucili non emendari me tantùm sed transfigurari. Nec hoc promitto iam aut spero, nihil in me superesse quod mutandum sit*, &c. Pro. *Nec hoc promitto tamen.* &c. Extenuat Petronianus ille rem ciuiliter. Itaque & sequitur. *Quidquid ergo est dono vobis.* &c.

Pugnauêre autem aliqui Persium voluisse potius, *Hiacynthina lana est.* Sed infeliciter. Nam, *& ianthina*, dictum pro etiam *ianthina*, cum indignatione. Neque tamen non dicuntur etiam *vestes hiacynthinæ*; vt apud Tertyllian. c. penult. De habitu muliebri *vela hiacynthina.*

RANCIDVLVM QVIDDAM.

Martial epigr. xxxiij. lib. vij.

Non deest protinus ecce de malignis,
Qui sic rancidulo loquatur ore.

Benè iunxit *malignos* & *os rancidulum*, vt enim obseruat Polemo Physiognomicis c. xij. lib. j. ὅσοι ἐν ῥινὶ φθέγγονται, ψευδεῖς, κακοήθεις, φθονεροὶ, δεινοὶ εἰς βλάβην ἄλλων. Qui qui balba nare loquuntur, ij mendaces, maligni, inuidi, callidi ad nocendum aliis. Eadémque Adamant. Martyrius c. xxix. lib. j.

BALBA DE NARE LOCVTVS.

Ἐν ῥινὶ φθεγγόμενος. Per nares locutus, vt locis antedictis.

PHYLLIDAS HYPSIPYLAS.

Tragœdias. Tragœdiarum eliquator hic Nero. Sueton. Nerone c. x. *Recitauit & carmina non modo domi, sed in theatro.* &c. De carminum hoc studio Neronis, C. Tacitus annali xiv. *Ne tamen ludicræ tantùm imperatoris artes notescerent, carminum quoque studium adfectauit, contractis quibus aliqua pangendi facultas. Nec dum insignis ætatis nati, considere simul, & allatos vel ibidem repertos versus connectere.* &c. Repono ego. *Ne tamen lu[di]cra tantùm imperatoris artes notescerent, carminum quoque studium adfectauit, contractis quib. aliqua pangendi facultas, necdum insignis æternitati. Hi considere simul.* &c. Hoc Tacitus dicit. Non admissos à Nerone in sodalitium illud poetas insignes æternitati, siue ad æternitatem, siue poetas qui iam scriptis suis noti, ne notesceret vulgo mimus ille compositus, & Nero laudem Poeticam in se ab aliis transferens. Sic *æternitas famæ* C. Taciti xj. oratione Suillij ad Claudium. Alij correxere, *Quibus aliqua pangendi facultas, necdum insignis erat. Ii*

considere simul. &c. Alij. *Quibus aliqua pangendi facultas, necdum insignis, sj alternatim considere simul*. &c. Neutri ad mentem Cornelij. non facit autem hac in re cum Tacito Tranquillus. Nam refellit eos qui Neronem aliena pro suis edidisse putant. c. lij.

VATVM ET PLORABILE QVICQVID.

Plorabilia vatum, explicant, *elegias*. Ego illos, *plorare*. &c.

ELIQVAT.

Liquida voce legit, vt anteriùs —*liquido cum plasmate guttur colluerit*. Apuleius Florida ij. *Canticum ore tereti, semihiantibus in conatu labellis eliquare*. Hinc *voces liquatas*, dixit C. Hostius apud Macrob. Saturn. c. iij. lib. vj. Sic ὑγρὰ μελῳδεῖν. Appian. lib. j. *Gargaridare* hoc. Varroni Terentio epist. ad Fusium. *Quinctiporis Clodiani forias ac poemata gargaridans*. &c. Marcell. in Gargaridare, & in, Fors fortuna.

SVPPLANTAT VERBA PALATO.

Infringit verba, vt blæsa & dulciora sint. Horat. Sat. iij. lib. ij.

Quid cum balba feris annoso verba palato.

ADSENSERE VIRI.

Propriè *adsensere* vti adsentatores. Adsentiri pro adsentari. Plaut. Pyrgopolinice. Sc. j.

—*& adsentiendum est quidquid hic mentibitur.*

Benè sic legit Marius Victorinus in orographia, vulgarij malè *& adsentandum est*. &c. Sic Terentianus parasitus Gnatho in Eunucho.

———*postremo imperaui egomet mihi*

Omnia adsentari. &c. Lege, *adsentiri*. Sic malè *adsentabor*, & *adsentari*, pro *adsentibor*, & *adsentiri*. Plauti Menæhm. Sc. vj. & iix.

LAVDANT CONVIVAE.

Laudant parasiticè, vt Gnatho ille Terentij Eunucho.

Quicquid dicunt laudo ———

Hinc laudicœni parasiti Plinio epist. xiv. lib. ij. Huiusmodi laudicœnus Petronij Ascyltus, cui Encolpius, *Multo*, inquit, *me turpior es tu hercle, qui vt foris cœnares poetam laudasti*.

NASCENTVR VIOLAE.

Tangunt illi concœnæ ritũ flores ac stirpes serendi in tumulis eorũ qui benè meriti. Flores vt *pothum* C. Plinius c. xj. lib. xxj. ex Theophrasto fine libri vj. hist. oriæ stirpium, ex eoq. Athenæus lib. xv. Ex Athenæo Eustathius ad Odysseam xj. Et *rosam* vt in odis Anacreontis. Stirpes vt *laurum*. Propert. Eleg. iix. lib. ij. Sic in veteri epitaphio Irenæ —*Cineres quoque flore tegantur*.

Trahi potest quoq. aliorsum versus iste. Tali merito & felicitate hunc Poetam esse, vt etiam reliquiæ eius terram tumuli florentem facere possint, qualis felicitas illa Satyra ij. —*Quicquid calcauerit hic rosa fiat*.

NVNC LEVIOR CIPPVS.

Formula protrita proculcatáque tumulis inscribi solita, eadémque proclamari in funere exequiis peractis vt Propertij S. T. T. L. Pro-

pert. eleg. xvij. lib. j. Idémq. ritus & Græcis vt Euripidi Alceſtide Theocrito epitaphio Eurymed. Suidas, κούφη γῆ τοῦτον καλύπτοι.

RIDES AIT.

Iunxit riſum & nares, vt Catullus epigr. ad Catonem. *Dignum naribus & tuo cachinno.*

ET NIMIS VNCIS NARIBVS INDVLGES,

Nimis, *naſo ſuſpendis adunco.* Vt Horatius locutus Sat. vj. lib. j. vt idem, *Suſpendere* naſo. Sat. iix. lib. ij. *Vncanares* aptæ ſuſpenſioni, vt *acuta*, irriſioni apud Horat. Sat. iii. lib. j.

OS POPVLI MERVISSE.

Venire in ora virûm.

ET CEDRO DIGNA LOCVTVS.

Oleo cedrino L. Dioſcorid. c. vi. lib. j. Interp. Nicandri in Theriaca. Plin. c. v. & xiii. lib. xiii. Vitruuius c. ix. lib. ii. Marcian. Felix lib. ii. Marcell. Empir. c. xii.

LINQVERE CARMINA.

Relinquere poſteris poëmata, vt hereditatem. Tull. Philipp. iv. *Virtutem vobis maiores tanquam hereditatem reliquerunt.* Sic & Græcis in teſtamento verbum καταλείπειν. Patet Laërtij Platone, aliis.

QVISQVIS ES.

Quiſquis, ne apertè nimis in Neronem.

SI FORTE QVID APTIVS EXIT.

Tanquam ex officina. Tullius proœmio Paradox. *Vt ex eadem officina exiſſe adpareat.*

SI QVID TAMEN APTIVS EXIT.

Imitatus Fabius c. x. lib. xii. *Et ſi quid exierit numeris aptius, fortaſſe non poſſit, ſed tamen ſi quid exierit.* &c.

CORNEA FIBRA.

Iecur inſenſum. Id eſt, non ſum nullo ſenſu laudis. Imitatus verò Sidonius epiſt. j. lib. iv. *Beſtialium rigidarumq. nationum corda cornea, fibraq. glaciales.* &c. Et epiſt. xi. lib. iix.

Saxa, & robora, corneáſq. fibras
Mollit ——— ——— &c.

Fibra pro iecore. Sed propriè quidem fibræ iecoris oræ extremæ. Feſtus in *Fiber.* Gloſſæ. *Fibra* λοβὸς ἥπατος. Plinius c. xxxvii. lib. xi. *Murium iecuſculis fibræ.* In iecore autem Perſio ſedes ſenſus, nempe vt Platoni aliis in iecore τὸ ἐπιθυμητικόν. Et anterius Platone ſic Homerus. Notat Heraclid. Ponticus allegoriis.

Et cum Perſius negat ſibi corneam fibram eſſe, reſpicit ad calumniam ἀπαθείας Stoïcæ.

FINEMQ. EXTREMVMQ.

Stoïcè multinomium ſine multis nominibus inſigne facit τὸ τέλος, vt Stoïcus Cato lib. iii. de finibus. *Sentis enim credo me iamdiu quod τέλος Græci dicat, id dicere tum extremum, tum vltimum, tum ſummum:*

licebi

licebit etiam finem pro extremo aut vltimo dicere. Sic Sat. iij. *Summum,* pro fine.

EVGE TVVM ET BELLE.

In pulpitum Poetam paullo ante produxi, pergo & aliquos ritus notare qui soliti in recitationibus ipsis. Vt

I. Quod mutua audiuere, siue quod cum recitatiunculæ finis vni, alter in vicem legeret. Patet Epicteto Arriani c. xvij. lib. ij. θέλεις ἀναγνῶ σοι ἀδελφὲ, καὶ σὺ ἐμοί; *Vis tibi legam frater & tu mihi?* Plin. epist. xiij. lib. j. Sic Horatianum illud audi epist. ij. lib. ij.

Cædimur, & totidem plagis consumimus hostem.

Quod ea de qua dico legendi mutuitatione inobseruata, crux interpretum fuit. Cædimur nempe tædio recitationis longæ, & totidem plagis, horis æquè longi.

II. Multiplicem auditorum fauentiam fuisse, siue multa signa quib. recitanti fauerent, vt, adsurgere si quid recitaretur eximium, & placens inter cetera. Itaque Plinius epist. xvij. lib. vj. irascitur illis qui non adsurrexerant cuidam ipsius amico recitanti. Martial. epigr. x. lib. x.

Sæpius adsurgam recitanti carmina:

Et quidem priscus ritus ille. Nam & *populus Rom. auditis in theatro versibus Virgilij surrexit vniuersus*, & *forte præsentem spectantémque Virgilium veneratus est, sic quasi Augustum.* Auctor Dial. de oratorib. Ritus nempe is duplex. Adsurgere simul & venerari. Vt venerarentur lectorem, ea surgendi causa fuit.

III. Manus tendere ad recitationem, Martial. epigr. x. lib. x.

Sæpius adsurgam recitanti carmina? tu stas
Et pariter geminas tendis in ora manus.

Maior ille honor manus tendendi quam adsurrectio, vt & Plinij loco anted. Vbi hoc, *manus mouere* est. Tendere nempe soliti manus deferentes ei quasi victoriam.

IV. Si liber longior, interrogante dicis causa lectore; *Desinam si vultis.* adclamabant. *Recita, recita,* etsi maxime illum *obmutescere ilico cuperent.* L. Seneca epist. xcv.

V. Vt quidque placens illis in recitatione, ita conuenienter illius qui legeret personæ, laudes adclamauere. Vt nunc Persiano huic lectori adclamant, *euge & belle.* Et Martial. epigr. xxvij. lib. ij. legenti adclamatur ——— *Euge, beate.* Et Tullij iij. de Orat. patronis adclamant, *Bene, præclare, belle, festiue, non potest melius.*

Dixi, *personæ conuenienter.* Nam aliæ philosophis, aliæ sophistis, aliæ Poetis, aliæ seni, aliæ iuueni adclamationes. Itaque Plutarch. lib. de ratione audiendi, peccare ait si quis philosopho adclamet, δριμέως siue *acriter*, nam hoc quidem sophistæ aptius: aut seni εὐφυῶς ἢ ἀνθηρῶς *facete, aut floridè*, idoneius enim diceretur iuueni: aut si quis sicco & sobrio lectori exclamet, *nequiter*, hæc enim amationes suas, vt Ouidio si fortè nequitiæ suæ libros recitanti, laus debita: aut si quis oratori, *tenerè* adclamet, histrioni autem *disertè*, vt solitum Romæ. Sic enim irascens

quiritatur auctor dialogi de oratorib. *Inde*, inquit, *oritur illa fœda et præpostera, sed tamen frequens quibusdam exclamatio, vt oratores nostri tenerè dicere: histriones disertè saltare dicantur.* &c. Ex qua si exclamandi putilagine Trimalcio Petronianus publium mimum Cicerone disertiorem putat. Sic itaque Martialem accipe epigr. xxvij. lib. ij. multas cumulantem adclamationes.

Effœte, grauiter, citò, nequiter, euge, beatè.

Pro varietate nempe rerum quæ legerentur. *Nequiter*, est amatoriè, qui ἐρωτικὸς ἔπαινος. Plutarchi loco quem dixi. Neutiquam scriptum ibi Martiali voluit, *naviter*. Sic & adclamationum voces Græcis variæ vt καλῶς, σοφῶς, ἀπροσίτως, θαυμαστῶς, ὑπερφυῶς, μεγάλως, δαιμονίως, θεοφορήτως, θείως. *Præclare, sapienter, inaccessibiliter, siue mirabiliter, admirabiliter, felicissime, granditer, beatè, deoplenè, diuinitus.* Plutarch. loco quem prænotaui, & lib. περὶ περιαυτολογίας. & Arrian. Epicteti c. xxiii. lib. iii. Etiam φεῦ. apud Tertullian. c. xix. aduers. Valentin. Sed omnium huiusmodi adsentatiuncularum cumulus illa, θείως siue diuinitùs. Eaq. recepta posteriùs aliis, & primitùs dicta Æschini sophistæ. Philostrat. in Æschine; Τὸ γὰρ θείως λέγειν οὔπω μὲν ἐπεχωρίαζε τοῖς σοφιστῶν σπουδαῖς, ἀπ' Αἰσχίνου δ' ἤρξατο. *Nam adclamari, diuinè, necdum receptum erat in studijs sophisticis: initium antè eius factum in auditorio Æschinis.* Sapienter hanc vituperat exclamationem Plutarchus lib. de περιαυτολογ. Summa itaq. adclamatio Græcali θείως: sed creberrima σοφῶς. Vnde & Latinis hoc id lingua, vt *grande sophos* Martiali, epigr. iv. & epigr. l. lib. j. epigr. xlix. lib. vj. & identidem Sidonio, aliis.

VI. adclamauere laudes non ipsi libro tantum qui legeretur, sed & legenti. Vnde in laudationibus Antipatri sophistæ adclamatum ei à discipulis, θεῶν διδάσκαλος, *Deorum magister*, nempe quod magister liberorum Seueri principis fuisset, Bassiani & Getæ. Philostratus in Antipatro.

VII. In sophistarum auditoriis magis magisq. augente ritu illo, tam crebræ tandem adclamationes illæ, vt vituperans Themistius Euphrades orat. iv. dixerit, κεκραγότες καὶ σχετλιάζοντες ἐφ' ἑκάστῳ ῥήματι ὧν ἂν λέγω. *Clamitantes & vociferantes ad verba singula quæ dixero.*

IIX. Mirificissimum illud, ac merito vituperatum à Plutarcho in libro ante citato, quod non contenti adclamauisse, adiurabant quoq. insuper *ex animi sententia*. &c. ac si ad iudicem pro testimonio dicerent.

NAM BELLE HOC EXCVTE TOTVM.

Nam dic, quare adclamas *euge, belle*? Nulla præter adsentationem parasiticam causa est. Nam quæ recitari audis, non alius sortis sunt quam soriæ & nugæ, vt Ilias insani Labeonis, aut elegidia inepta quæ proceres crudi scripsere in epulis & vino.

NON EST HIC ILIAS ATTI EBRIA VERATRO?

Interrogatoriè & κατειρωνικῶς Annon hic est? &c.

Ebria veratro insana, vt Plautinæ Rudentis Sc. xxj. Elleborosus. & Græcis ἐλλεβοριῶν, & ἐλλεβορίζων. Ebria autem illa, quia ebrius veratro, plenus veratri potione Labeo. Ebrietas enim quæuis expletio & saturitas. Marcellus *Ebrios*, inquit, *& ticinios non vinolentos aut si nocino, sed expletos qualibet re possumus dicere.* Variè tentatus locus ille, sed varè, scriptura enim recta erit. *Ebrios & tricinios non vinolentos solùm, aut vino & cibo, sed expletos qualibet re possumus dicere.* &c. Tricinios pro tricœnios, qui tanquam trina siue multiplici cœna saburrati, & infatulli. Sic glossæ; *Cupidicinus* τρεχέδειπνος, pro cupidicœnus & *Solicismus Synaliphe*; pro Solœcismus, Synalœphe. Illud apud Ausonium, hoc apud Bedam libro, De metris. Est autem dilogia. Ebria veratro Ilias Attij, vel quia insanus Attius, qui scripserit Iliadem post Homerum, vel quia insanè & neutiquam pro sani hominis sincipite scripta Ilias illa, vel denique quia multo veratro siue elleboro albo cerebrum sibi Attius ille purgauit, vt commentaretur ingeniosius, quemadmodum Carneades quoque & Chrysippus olim. Hic postremus sensus Sabinis placuit, non alia hercle ratione, quàm quia pessimus est & quia sic de Attio visum eis consomniare. Perstringi autem hoc schemate, Neronis Iliadem inferius paullò dicam.

CRVDI PROCERES.

Adiungunt glossæ. *Catomi.* lege, *Romani.*

NON QVICQVID DENIQ. LECTIS SCRIBITVR IN CITREIS?

Quicquid ludunt proceres in tricliniaribus lectulis citreis. Ritus hic poetandi in tricliniis, & inter cœnam est epigrammate Catulli ad Licinium Caluum.

Hesterno Licini die ociosi
Multum lusimus in meis tabellis
Vt conuenerat esse, delicatos
Scribens versiculos vterque nostrûm
Ludebat numero modo hoc modo illo,
Reddens mutua per iocum atque vinum.

Esse, ibi cœnitare, vt Terentij Eunuchio, *Esse de symbolis.* Sic meliùs quàm qui legunt, *esse delicatos*, & accipiunt, *esse delicatos*, viuere, curare genium. *Vt conuenerat esse*, tempore cœnæ. Horat. epist. ad August.

——pueri patresque seueri
Fronde comas vincti cœnant & carmina dicunt

Ac bene quidem sic ego Persium de tricliniarib. lectulis accipio: alij in Suetonij Augustum c. lxxiix. de lucubratoriis lectulis accipi voluere. Sed negat Persius nostet sibi placere. In lucubratoriis enim lectulis & scimpodiis seriæ lucubrationes. Sic Cornelius Fronto in *scimpodio Gracensi* A. Gell. c. x. lib. xix. in lectulis autem accubitoriis nugæ, vt Neronis & Neroniani proceres in tricliniis poëtantes & potantes. Dignum hoc Musæum Satyra.

Neque soli tamen ita Neroniani, sed item alij Romuli, vt de Catullo & Licinnio Crasso dixi. Plinius de seipso epist. xiv. lib. iv. *Accipies*, inquit, *cum hac epistola hendecasyllabos nostros, quibus nos in vehiculo, in balineo, inter cœnam oblectamus, ocium temporis.* Ibidem Plinius hendecasyllabos elegidia vocat; vt & nunc Persius. *Non si qua elegidia.* Malè in libris nonnullis apud Plinium est idyllia. Cur hendecasyllabi *elegidia*, longum esset nunc dicere.

Hæc ego cum ita scripsissem agnouêre illi quidem erratum suum, sic tamen vt faterentur agi quidem de accubitoriis lectulis, verum tamen esse quoque de lucubratoriis. Tanquam Plautinus Mercurius diceret, *vbi ego Sosia iam nolim esse tu esto sanè Sosia.*

CALIDVM SCIS PONERE SVMEN.

Imitatus Horatium ad Pisones.

Si verò est vnctum rectè qui ponere possit. &c. Et benè, *Calidum*: aliud enim hesternum & Semesum, quod ponere minoris lautitiæ est, vt ius hesternum Terent. Eunucho.

Quid autem sumen patebit ex his quæ Plutarchus de ventre porcæ, lib. ij. περὶ σαρκοφαγίας. Ex epigrammate item Martial. xxxvij. lib. ij. xlv. lib. xiii. Benè Plautus differre facit abdomen suis & sumen Curcul. Sc. vi. Nec Plinium moror qui eadem fecit cap. lj. lib. iix. nam perspicuè differunt. Eo autem Plinij loco, quod est, *priusquam calleret id scientes occidere non adsueti.* &c. Corrige, *incientes.* &c. At inquies [illegible] abdomen dixere antiqui pro sumine, vt notat idem c. xxxvii. lib. xi. & c. lj. lib. iix. Sanè, sed abdomen illi dixere, vt a natura est, sumini ars accessit, nempe illa quam ostendit Plutarchus loco quem dixi. Martialis sic audiendus epigr. xliv. lib. xiii. Mentita & Plinio memoria est c. lj. lib. iix. cum suminis nomine vsum primitus P. Mimum inquit. Est enim & Curculionis Plautinæ Sc. vi. & Pseud. Sc. ii. & Captiu. Sc. xiii. Respondet Hieronymus Mercurialis Variis c. v. lib. ii. Plinium velle P. Mimum fuisse qui primus sumen dixerit pro cœna cui flos & caput sumen. Negat hoc Plinius ipse, ni surdè auditur.

SCIS COMITEM HORRIDVLVM.

Horrentem frigore salutationis matutinæ. Martial. epigr. xxxvi. lib. iii.

Horridus vt primo semper te mane salutem.

Profert autem hoc Persianum Seruius ad iii. Georg. & *horridulum* explicat *trementem.*

ET VERVM INQVIS AMO.

Vt Phasmatis Plautinæ Sc. iii. *Ego verum amo, verum volo dici mihi.* Et Martial. epigr. lxxvi. lib. iix. *Dic verum mihi Marce,* &c.

QVI POTE?

Vt Martial. eodem epigr.

Vero verius ergo quid sit audi,
Verum Gallice non libenter audis.

Profert autem Persianum hoc Diomedes c. iv. lib. j. & notat dictum *pote*, pro *potes*. Etiam Seruius promit ad Æneid. x. & *pote* ait accipi pro *potis*. Etiam Priscian. laudat c. j. lib. xv. & *qui pote* interpretatur, *Quomodo possibile est?*

NVGARIS.

Nugaris, inquit Pseudocornutus, *nugigerulus es*. Sed planè quidem nugas ille agit. Legendus enim versus hic interrogatoriè,

———nugaris cum tibi Calue
Pinguis aqualiculus propenso sesquipede exstet?

Tun' venus tam pingui, tanto abdomine, tam hebes ac bellutus etiam versus factitas, & te Poëtam facis?

Versus factitare bonos ingeniosorum & capitalium est, at præpingues ac porci, ijdem extensi & hebetes. Ex aruina enim & abdomine stupor & hebetudo. Legend. Aristotel. c. v. lib. ij. de partib. animal. Polemo physiognom. c. xxij. lib. j. Γαστέρες λαγαραὶ καὶ σαρκώδεις, εἰ μαλθακαί εἰσι καὶ ἔξω κρέμανται, ἀνόητον, οἰνόφλυγα, καὶ ἀκόλαστον δηλοῦσιν ἄνδρα. *Ventres laxi & carne onusti, si molles sunt & foras propendent, denotant stolidum, vinosum, libidinosum*. Et Adamant. Martyrius c. xij. lib. ij. Γαστέρες μεγάλαι, σαρκώδεις, εἰ μὲν μαλθακαὶ εἶεν καὶ ἐκκρεμεῖς, ἀναισθησίαν, οἰνοφλυγίαν, ἀκολασίας ἐμφαίνουσι. *Ventres magni, carne onusti, siquidem molles sint & propensi, insulsitatem declarant, & bibacitatem, et nequitiam*.

Nugari autem & ludere dicti Poetæ. Horatius epist. xiix.

———nugaris rure paterno. id est Poetaris. Et epist. ad Augustum. *Graciam*, inquit, *nugari*, pro deditam esse poësi. Sic & poëmata sua poetæ ipsi ὑποκορίζόμενοι nominare soliti nugas. Valer. Catullus,

Meas esse aliquid putare nugas.

Horatius Sat. ix. lib. j.

Nescio quid meditans nugarum. Et ad Pisones,

——— ———cur ego amicum
Offendam in nugis?

Et Valer. Martial. paginis pæne omnibus.

CVM TIBI CALVE.

Vt ante, Tun' vetule Poëta? & dilogia esse, *calue*, mimeæ aut morio. Mimi & moriones calui. Notaui ad legem xii. Tabular. c. j. Calui quoque libertini & serui, vt dixi ad Horatij Sat. v. lib. ij. Sed is sensus non facit huic loco.

PROPENSO SESQVIPEDE.

Priscian. cap. j. lib. vj legit *protento*, vt & D. Hieronym. lib. ij. in Iouinianum. *Protensus*, inquit, *aqualiculus*. Sed videtur melius, *propenso*, vt Polemoni Physiognomicis c. xxij. lib. γαστέρες αἳ ἔξω κρέμανται, *ventres qui foras propendent*. Et Physiognomicis Adamantij γαστέρες ἐκκρεμεῖς, *ventres propenduli*. c. xii. lib. ii.

O IANE.

Qui tuas aliorumque procerum inquit nugas tibi coram & in os laudant, & *euge*, ac *belle*, tibi adclamant, ijdem à tergo rident albis dentibus. Hoc ipsi videretis si *in occipitio quoque*, sic Plautus loquitur, *haberetis oculos*, vt Ianus: sed non videtis, quia in occipitio nulli vobis oculi.

A TERGO QVEM NVLLA CICONIA.

Περιέφερον, & interpretatus D. Hieronymus epist. iv. *Ne credas*, inquit, *laudatoribus tuis, immo irrisoribus aurem ne libenter accommodes, qui cum te adulationibus fouerint; & quodammodo impotem mentis effecerint: si subito respexeris, aut ciconiarum deprehendes post te colla curuari, aut manu auriculas agitari asini, aut æstuantem canis protendi linguam.* Idem præfatione in Sophoniam. Qui *si scirent.* &c. *nunquam post tergum meum manum incuruarent in ciconiam.*

PINSIT.

Profert Diomedes cap. iv. lib. j. & quærit, *pinsit* melius an *pinsat*. Pinsere autem D. Hieronym. epist. iv. intellexit colli incuruatione exprimere gestum ciconiæ. Glossæ autem accipiunt digitis motis exprimere gestum ciconiæ crepitantis rostro, quemadmodum & D. Hieronym. in Sophoniam prophetam loco quem dixi. Eodemque trahi potest quoque colli post tergum curuatio illa, quippe vt brachium irrisoris, pro collo sit, manus pro rostro.

AVRICVLAS ALBAS.

Auriculas asini introrsum plenas pilis albis. Ouid. lib. xj. de auriculis Midæ ———*villisq. albentib. implet.*

Magis tamen est vt albæ auriculæ sint auriculæ asini albi. Asini omnes derisores & contumeliosi, eoq. magis asini albi, quia in deliciis. Hinc Iunius Bassus dicentarius, quod dicax & irrisor esset, vocitatus *asinus albus*. Fabius c. iij. lib. vj. simul & lusum in colorem togæ candidæ: Bassi nempe illius toga candida, vt & aliorum rhetorum, cum causas dicerent. Aliter de asino illo albo, neq. rectè est in aduersar. c. xxxv. lib. xxiix.

Asinos autem esse irrisores patet prouerbio vetere quo vsus Xenophon ἀναβασ. lib. v. ὄνων ὑβριστότερος *contumeliosior asinis*. Et Aristoteli Physiognom. c. vlt. ὄνοι ὑβρισταί. Et ὄνοι καταγελῶντες in apophthegmate Diogenis cynici apud Laërt. Irrisores itaq. manu effingere soliti auriculas asini, notantes asinum illum esse quem rident.

NEC LINGVAE TANTVM.

Lingua exserta subsannare soliti quoq. vt apud A. Gellium c. xiij. lib. ix. T. Liuium lib. vij.

VOS Ô PATRICIVS SANGVIS.

At tu calue siue Nero, & vos patricij qui Iani non estis. *Caluus*. Nero figuratè, vt in ante, *vetulus*.

QVOS VIVERE FAS EST OCCIPITI COECO.

Irrisoriè dictum, vt Horatianum illud epist. ad Pisones.

———*sit ius liceatq. perire poetis.*

VENIENTI OCCVRRITE SANNÆ.

Cauete adrisorũ derisiones siue sannas veniẽtes a tergo, siue Arnobij verbo vt licet *posterganeas*. *Sanna*, derisiones vt & Iuuenali Sat. vj. Glossę μῶκος *hac Sanna*. Eiuscemodi sannarum triplex genus à Persio ante commemoratum est. Sed sumitur *sanna* & pro sannione siue sannatore. Glossæ. *Sanna, Subsannator*. μῶκος. Esse autem originis Græcæ liquet Eustathij verbis ad x. xv. & xvj. Odyss. Sed hoc ridiculo, censorio supercilio negauere post me aliqui, & de Iudæis petere maluère.

QVIS POPVLI SERMO EST.

Non modo non occurras tali sannæ venienti, sed & prouocas vltro, interrogans. *Quis populi sermo est?*

VT PER LEVE SEVEROS EFFVNDAT IVNCTVRA VNGVES.

Quasi περιφερῶς eccilla Sidonij epist. vij. lib. ix. *Structura*, inquit, *orationis liquida prorsus & ductilis, veluti cum cristallinas crustas aut onychinas non impacto digitus vngue perlabitur: quippe si nihil eum rimosis obicibus excorpium, tenax fractura remoretur.* L. Seruius in illud ij. Georg.

———*nec secius omnis in vnguem.*

Acro in Horat. ad Pisones.

SCIT TENDERE VERSVM.

Hic populi sermo de te. *Scit* poeta ille *tendere versum*. &c. *Tendere*, dirigere ἀπευθύνειν.

NON SECVS AC SI DIRIGAT.

Diregat. Dirigere ἀπευθύνειν. Apuleius Florida j. *Ad limam & lineam certam redigitis*. Malo, *diregitis*. Et ante. *Si ad oculos & obtutum istum terrenum redigas*, melius, *diregas*. Tota nempe Florida illa de examine & regula philosophi. Et in glossis, ἀπευθύνω. *Derigo*, lege, Dirego.

OCVLO RVBRICAM VNO.

Oculo enim vno cernere est ἀκριβέστερον & directiùs quàm vtroque. Causam reddit Aristoteles Problem. ij. Tomi xxxj. Lucianus. Icaromenippo. ἐπεὶ καὶ τοὺς τέκτονας πολλάκις ἑωρακέναι μοι δοκῶ, θάτερον τῶν ὀφθαλμῶν ἄμεινον πρὸς τοὺς κανόνας ἀπευθύνοντας τὰ ξύλα. *Nam & fabros sæpe vidisse videor, altero oculo melius ad amussim ligna diregentes*. &c. Facta directione illa, tunc lignũ amussitatũ, directũ nempe ad amussim, vt tralatitiè *amussitata indoles*, Plauti Milite Sc. iix. ne recte apud Festũ & Marcellum est, *emussitata*. Amussitato ligno contrarium *robur inornatum*. Argutè apud C. Tacitum annali xv. cum L. Seneca discipulo Neroni dixisset. *Superest tibi robur*, Nero ei refert, *Quin si qua in parte lubricũ adolescentia nostra declinat, reuocas, inornatum robur subsidio impensius regis?* vt si diceret, superest mihi robur, sed inornatum,

siue indirectum, siue non amussitatum. Quin tu illud diregis, amussitas, exascias, ornas? neque opus rescribere, *inordinatumque robur.*

SIVE OPVS IN MORES DICERE.

Explicat Priscian. c. iix. lib. xiix. *Dicere in mores, luxum, & prandia regum*, esse, *dicere laudes in mores*, &c. vt Attici ἐγκώμιον κατά τινος λέγειν. Demosth. Philipp. ii. ὃ καὶ μέγιστόν ἐστι καθ' ὑμῶν ἐγκώμιον. Melius glossæ veteres. Dicere in mores, scribere Comœdiam, dicere in luxum, scribere satyram, dicere in prandia regum, tragœdiam, vt in prandium Atrei ac Thyestæ.

Aculeus verò & hic in Neronem. Nero satyram scripsit. Iuuenal. Sat. iv.

Et tamen improbior satyram scribente cinædo.

Satyra eius in Quinctianum, quod *probrosum carmen*. C. Taciti annal. xv. Tragœdia Neronis, Ilij halosis. Itaq. canit eam *tragico habitu*, Paull. Orosius c. vii. lib. vii. *scenico*, Sueton. Neron. cap. xxxiix. Quam Sueton. Ilij halosin, C. Tacitus annali xv. Troianum excidium, Orosius Iliadem dixit: vt & glossæ veteres in hanc Satyr.

ECCE MODO HEROAS SENSVS ADFERRE.

Iliadas scribere. Neronis Troica petit hæc celox, quæ tanquam Ilias. Patet episodio quod ex Neronis Troicis Seruius profert ad Æneid. v. De Troicis Neronis etiam Iuuenal. Sat. iix. Et verò etiam Persius, nomine Iliadem Attij Labeonis carpit hac satyra, re autem, Troica siue Iliadem Neronis. *Heroas sensus*, figuratè vt *horrea Sulpicia*, *Sempronia horrea*. Fest. *Partha tellus* Propert. *Romula tellus* Virgili. *Partha tropæa* Propert. &c. De quo genere sermonis figurato, multum Eustath. ad Iliadem vltim.

NVGARI SOLITOS GRAECE.

Vt Nero in Troicis nugas persequens Græcanicas, puta, agonale certamen Troiæ olim certatum, & agnitum in eo à fratre Hectore Troilum. *&c.* Seruius loco quem dixi.

NEC PONERE LVCVM ARTIFICES.

Iliadas scribit Nero & Heroas effingit, qui ne cucurbitas quidem, & communia illa ἐπεισόδια, & pannos purpureos ponere & pingere potest, quæ possunt etiam illi qui alia non possunt. Ἐπεισόδια nempe illa *simulationes cupressi*, ἐκβάσεις Seruius vocat in Æneid. x. Has ridet Horatius ad Pisones. De ijsdem Aristoteles c. xii. & xvii. lib. de Poet. Tragici episodij specimen vide sis, Stobæi Serm. cclj.

Lucum autem accipe Dianæ, siue nemus Artemisium. Videtur nempe ruminasse Persius illud Horatij ad Pisones,

——cum lucus & ara Dianæ describitur.

De nemore illo Geographus lib. v. Ouid. ii. Fastor. T. Liuius lib. j. Martial. epigr. xix. lib. xi.

In adu[illegible]r. c. iix. lib. xx. lucus hic Martis accipitur, de quo Iuuenal. Sat. j. sed Horatio Persius non Iuuenali æmulus, cui hæc potuit esse. Et aliorsum

aliorsum Iuuenal. lucũ Martis trahit quàm suspicati, nempe ad Valerij Argonautica. Adde. Iuuenalis lucum Martis, & Monychum vult intelligi grandia: Persius autem episodia tangit. Iuuenalis se grandia nolle, satyram velle: Persius, Neronem heroica velle, at ne communia quidem scire & ἐπι.σωδιώδη.

NEC RVS SATVRVM.

Nec pingere aut *ponere* in versu siue πθέναι rusticum prædium, & fundum instructum, & cum instrumento, *vbi corbes.* &c.

Rus saturum dixit, vt Horatius *beatum* epist. x. & Martial. epigram. xlvij. lib. iij. Sic *ager plenus.* Tibull. eleg. j. lib. ij. *Rus diuinum* Virgil. j. Georg. *Plenissima villa.* Horat. Sat. v. lib. j.

ET FOCVS.

Qui ruri quàm in vrbe luculentior. Martial. epigr. xlvj. lib. x.

ET FVMOSA PALILIA FOENO.

Patet Tibulli eleg. v. lib. ij. Propert. eleg. j. & iv. lib. iv. Ouid. iv. Fastor. Iunxit verò nunc Persius noster *rus saturum*, & *Palilia*, quemadmodum etiam Tibullus eleg. j. lib. ij. vtriq. ratio est, quia de rusticorum Parilib. agit, & quia illis Palilib. agebantur dijs rusticis gratiæ ob prouentum, & saturitatem.

VNDE REMVS.

Vnde creatores ipsi vrbis Remus & Romulus. Remus pro conditore vrbis vt epigr. Græco ἄστυ Ῥέμοιο. Catulli epigr. in Lesbiam. Propert. eleg. j. lib. ij. eleg. j. lib. iv. Martial. epigr. lxvj. lib. x. Manilium lib. iv.

SVLCOQ. TERENS DENTALIA.

Theocrit. ecloga xiij.

Αὔλακας εὐρυμόωντι βόες τρίβοντες ἄροτρον.

Maro j. Georg.

——— *& sulco adtritus splendescere vomer.*

QVINCTI.

Cape de L. Quinctio Cincinnato dictatore. Patet Dionysij lib. x. T. Liuij lib. iij. Iunij Columellæ Proœmio lib. j. At Pseudocornutus de C. Atilio Serrano accepit, mox eundem facit Serranum & Cincinnatum, haud multo meliùs quàm Cedrinus, qui Cincinnatum refert in sæculum Neronis.

TREPIDA VXOR.

Racilia. T. Liuij lib. iij. *Ercilia*, Sidonij epist. iix. lib. iix.

DICTATVRAM INDVIT.

Meliùs alij libri, & membranæ, *dictatorem induit.* Senatus Quinctium misso viatore, dictatura induit: vxor autem togulâ. Fides à Plinio c. iij. lib. xiix. vbi viator Quinctio. *Vela*, inquit, *corpus, vt proferam* S. P. Q. R. *mandata.* Hæc postquam à viatore dicta, vxor eum toga induit, nempe vt viator cum eo in veste ageret ciuica. Toga insigne ciuis Romani. T. Liuius lib. iij. narrans de Quinctio, *Rogatus*, inquit,

vt, quod bene verteret ipsi reiq. publicæ, togatus mandata senatus audiret. Cognitis mandatis oblati ei xxiv. secures, equi falerati, toga purpurea, aliáq. insignia. Dionys. lib. x.

At Sidonius panegyrico Auiti soceri sui Persium sic imitatur, quasi qui scripserit, *dictaturam induit.*

Sic quondam ad patriæ res fractas pauper arator
Cincinnate venis, veterem cum te induit vxor
Ante boues trabeam ——————

EVGE POETA.

Hæc si bene, quanquam cucurbitas, & notissima pinxeris, adclamabo ipse, tibi recitanti, *Euge.*

EST NVNC.

Pergit aceto suo adspergere & poetas antiquarios, amatores Attij & Paccuuij, puto imitatus Lucilium, qui & ipse Paccuuij Attijque obtrectator. A. Gellius c. xxj. lib. xvij. *Clariórq. tunc in poëmatis Paccuuij Attijq. obtrectandis Lucilius fuit. Clarior,* nempe quam Poetæ ipsi.

BRISÆI.

Sic glossæ veteres legunt, item aduersaria c. xxvj. lib. xxiix. & Attium Brisæum vocari aiunt quia Bacchus cognomento Brisæus. Bacchi autem tutela Poetæ. Attius ergo Brisæus. Ita? Cur non & Paccuuius Brisæus, & Q. Ennius, item alij? Apertiùs dixeris. Attium Brisæum vocari quia Bacchas tragœdiam scripserit. *Attius Brisæus*, perinde vt si diceres, Attius Baccharum scriptor. Combinat Persius Attium & Paccuuium poetas; item tragœdias, Bacchas Attij, Antiopam Paccuuij, & vtrique suum sibi elogium adponit Bacchis, *venosus liber*, Antiopæ, *verrucosa*, & *ærumnis cor luctificabile fulta.* Hæc ego cum sic ante scripsissem, superuenêre qui recta corrigerent, & pro *Brisæi*, legerent *Briseis*, & intelligi præciperent *Briseida* tragœdiam Attij, quem illi rusticatim *Accium* vocant. Sed quis eis ἀπεχθλυψε vllã eiusmodi scriptam à Poëta illo fabulam. At Bacchis quidem eius nihil nominatius.

VENOSVS LIBER.

Venosus, venis inflatis quasi bacchio furore siue vt bacchantium venæ inflatæ, vt Silenus inflatus venas Baccho vel mero, vel numine, Virgilij Ecl. vj. Aculeus itaque in Attij est sufflatum carmen in Bacchis, forte an & in tragœdiis reliquis, vnde Attius *senex altus*, Horatij epist. ad Pisones.

VERRVCOSA.

Salebrosa, aspera. Martial. epigr. xcj. lib. xj.

ANTIOPA.

Hanc tamen valde Cicero laudat j. de finibus. Sed auctor Dialogi de oratorib. Paccuuij *veternum* ridet.

ÆRVMNIS COR LVCTIFICABILE FVLTA.

Quæ sic ærumnosa vt ærumnæ ipsæ pro fultura ei sint, & quasi pul-

uinus. Expressumq. hoc mimesi ex Paccuuij Antiopa ipsa, eaq. ridet duram illam Paccuuianæ locutionis sartaginem. Consimilem vsurpauit tamen M. Attius Plautus Pseudulo, &c. Cui seruitutem. &c. *Paruis*, inquit, *magnisq. miseriis prefulcior.* Periucundè autem illi, *fulciri* Antiopam *Aerumnis*, interpretati, *cingi, opprimi.* Quid pote melius?

HOS PVERIS MONITVS.

Seruius profert ad Æneid. iv.

PATRES LIPPOS.

Qui mente lippiunt. *Lippi* Persio mente vari, vt nunc & Sat. sequente, & v. Sic in prouerbiis, *Lippire ollas, Lippire cucurbitas.*

SARTAGO LOQVENDI.

Locutio aspera, odiosaque, & quasi strepitus sartaginis, de quo Isidor. c. xxvj. lib. xxiix.

DEDECVS.

D. Hieronymus lib. j. in Iouinianum. *Rogo quæ sunt hæc portenta verborum, quod dedecus descriptionis.*

TROSSVLVS.

Eques, Augustianus Neronis. Nam & hæc de antiquariis, Neronem petunt.

Trossulos autem dictos equites Romanos liquet Plinij c. ij. lib. xxxiij. Festus. & benè hic glossæ veteres.

Sic & Varro Sesqui Vlyxe accepit, quem locum sibi repugnantem Marcellus profert docere volens *Trossulos* esse *torosulos.* Sed Varro equites tangit, vt & L. Seneca epist. lxxvj. & xxcvij. Neque moueor Philoxeni glossis, vbi *Trusulus*, ὁ ἐν μικρῷ παχύς. Nam menda illa ibi, *Trusulus*, pro *Turusulus* siue *Torosulus.*

Duo agitur hæc ista, trosulus eques, torosulus ὁ ἐν μικρῷ παχύς. Trossulus à Trossulo oppido: torosulus à toris. Sic *torosulum.* D. Hieronymus dixit epist. xlvij. *Torosulum & in sordibus delicatum.* Et lib. ij. in Iouinianum. *Formosuli nostri & torosuli, & vix summis pedibus adumbrantes vestigia, quorum verba in pugnis sunt, & syllogismi in calcibus.* His D. Hieronymi locis aliqui legunt trossuli, inemendatè. Hæc Persij Sat. iij. *Torosa iuuentus.*

Trossulum autem, siue Augustianum, siue Augustanum Neroni *exsultare* inquit, vt & anteriùs *Tiros trepidare.* Sic & in versu veteris Poetæ, *Tremuli modi Galliambi.* Victorini lib. iv. de metris.

NIL NE PVDET.

Pergit in Pedium Blæsum, sacrilegij, & peculatus à Cyrenensibus accusatum. C. Tacitus annali xiv. Pedius ille capitis causam dicens non se oratoriis defendit lacertis, sed Neroni placiturum sperans, leuia carmina & faciles versus in senatu recitauit. Benè sic glossæ veteres. Stultulè autem admodū illi, qui nunc deinceps in oratores Persiū ire autumāt.

CAPITI NON POSSE PERICVLA CANO PELLERE.

Planè non potuit, condemnatus enim est, & motus senatu. C. Tacitus. nec profuit ei ὁμοτεχνία illa studij Neroniani. *Capiti* autem *cano*, vel senectute vel reatu.

QVIN OPTES AVDIRE.

In Senatu audire, & vt opinari licet, præside Nerone.

TEPIDVM DECENTER.

Potuit, *calidum decenter*, noluit Persius, ostendens adclamatum Pedio in senatu, *decenter*, sed tepidè, quippe damnabili; calidum fuisset *decenter*, si absoluendus. Sed inuenti qui legerent, *trepidum decenter*. Sed ἢ αὐτοὶ κρίσιν αὐτοὶ ἀναιροῦσι, & refellant seipsi perurbanè auctoritate Sidonij comitis, qui hunc Persij nostri locum effingens dixit *tepida vestra* &c.

FVR ES AIT PEDIO.

Ait patronus Cyrenensium Pedio. Accusauere nempe Cyrenenses, *violatum ab eo thesaurum Aesculapij, dilectúmq. militarem pretio & ambitione corruptum*. C. Tacitus. Videre autem hic & ridere licet mirificam illorum criticam, qui mihi sic rescripsère, siue contra me scripsère. *Alienissimum est quod causa Pedij hoc verbum quidam accommodant. in vniuersum enim loquitur*. Atqui vnum sic stringit noster hic vt omnes eiusdem thyrsi & eodem thyrso perstringat. Non dicerem hæc, nisi pro Glossis veteribus illis pugnarem, quos illi ipsi laudant, vt nihil supra. Et ipsi mox paullo in Glossarum de Pedio rhetore poëtante, veritatis quasi ἀλιρρόθια voluuntur. Restitat tamen etiam hic aliquantum, & puto, inquit, non intelligi Pedium. sed oratorem qui pro Pedio orauit. ὑπέρευ.

CRIMINA RASIS LIBRAT IN ANTITHETIS.

Inquiunt glossæ veteres. *Antitheta hae sunt.*

Fortia neglecti velabant colla capilli,
Et per neglectos velabant colla capillos.
Aut quoties vmbra porrexi brachia mota
Aut quoties vmbra reduxi brachia mota. Et

Meliùs, *Et per neglectos velabam*———
Aut quoties ———

Hinc itaq. patet cur antitheta Persiùs dixerit, nempe vt *velabant, velabam; porrexi, redduxi*. Eadémque *rasa*. Radit enim aliquid semper sequens versus ex antecedente. Versus enim & antithetici & rhythmici, & rasiles, ineptiæ illæ. *Redduxi*, pro *reduxi*, vt in illo apud Marium Victorinum. lib. j. Grammat. *Redduxere retro longe capita ardua ab ictu.* Alia sunt rhetorum antitheta, de quib. Cratinus in Pythagoram apud Laërtium. Ἰδιώτην παρέπλεν, καὶ κυκᾶν τοῖς ἀντιθέτοις.

DOCTAS POSVISSE FIGVRAS, LAVDATVR.

Adclamatum illis ineptiis, *enge*, & *belle*, & *decenter*. Frustra illi qui legunt, *doctus*.

AN ROMVLE CEVES?

Tu Nero, & tu senator & auditor in corona circumstante senatum, quiqui es. Nero hîc Romulus, vicem Romuli, & tyrannus. Aimilius Lepidus in L. Sullam apud Sallustiū Crispū. *Qua cunctasenus iste Romulus*

quasi ab externis raptat tenet. Volunt aliqui, *sceuus iste Romulus*, negat se velle Crispus. Sequitur enim. *Sed tum crudelior, cùm.* &c. Catullus in Cæsarem. *Cinade Romule.* Et clamator ille tanquam Sallustius in Ciceronem. *Romule*, inquit, *Arpinas*, tyranne ex municipio. Senatores etiam ipsi Romuli figuratè, vt & ceteri Quirites siue Romani Catullus epigr. in Memmium.

Opprobria, Romuli Remiq.

Interpretando autem huic loco & glossæ ad Persium veteres, & Marcellus in *Conquiniscere*, & Probus Catholicis.

MEN' MOVEAT.

Nulla tibi Romule exsultandi causa & adclamandi *decenter*. Nam sic antithetis & rhythmis ludere, tam hercle ineptum, quàm vulgarius ritus ille quo naufragi cantantes stipem petunt, quos æquius petere flentes.

CANTAS CVM FRACTA TE IN TRABE PICTVM EX HVMERIS PORTES?

Ritus notissimus ex Horatij ad Pisones, Iuuenalis Sat. xiv. Persij Sat. vj. Martialis epigr. lvij. lib. xij.

VERVM NEC NOCTE PARATVM CANTABIT.

Carmen lucubratum recitabit. Ars nempe cum adparet perit, & detrahit fidem. Fabius c. iij. lib. ix. c. j. lib. iv.

SED NVMERIS.

Apologismus Neronis, laudantis carmina sua vt Maronianis meliora. Nam Virgiliana sine rhythmo esse, sua rhythmica.

ET IVNCTVRA ABDITA.

Scripsit Persius, *addita*. Virgiliani, inquit Nero, versus crudi & impoliti, quia sine iunctura. Iuncturã accipe rhythmum, quæ in Romanicis vulgariis hodiéq. iunctura.. Rhythmus iunctura, nẽpe quasi combinatio distichorum, & in ipsis quoque incisis versuum, vt in antithetis Pedij.

CLAVDERE SIC VERSVM.

Profert iuncturæ illius rhythmicæ exempla Nero ex Poëmatis suis. Eiuscemodi & versus ille Neronis apud L. Senecam Natural. Quæst. c. v. lib. j. *Colla Cytheriacæ splendent agitata columbæ.*

BERECYNTHIVS ATYS.

Repone, *Berecynthius Attin.* vt rectè vetus glossa. Notat clausulas versuum rhythmicas Persius, *Attin & Delphin.* Versus hi ex Neronis Attine de quo Dio in Nerone. ἐκιθαρῴδησεν Ἄττινα, ἢ Βάκχας. Ex Bacchis alij versus post paullò, *Torua Mimallonéis.* &c.

SIC COSTAM LONGO.

Rhythmus *longo, Apennino.* Multa hic Pseudocornutus, sed folia.

ARMA VIRVM.

Comparat rhythmos suos cum Æneide Nero, & hanc esse ait plenam rutis, rhythmos suos elegantiæ.

Διαλύτως autem Arma, virum. Arma, virum, Æneis. Opus ex principio. Martial. epigr. lxvj. lib. iix.

Protinus Italiam concepit & arma virumq.

Et cxxcv. lib. xiv.

Accipe facundi culicem studiose Maronis

Ne nugis positis, arma virumq. canas.

In aliis. *Ne nugis positis arma virumq. legas.*

Ego. *Nei nugis positis arma virumq. legis.*

Accipe culicem, nisi nugis positis legis Æneidem robustiore iam ingenio. *Nei*, pro nisi. Sæpe ignoratus hic articulus corrumpendis libris fuit, vt Martial. epig. xj. lib. iix.

Nullum Roma ducem, nec te sic Cæsar amauit.

Valerij manus fuit.

Nullum Roma ducem, nei te, sic Cæsar amauit.

Nullum sic Roma ducem amauit, nisi te, extra quàm te, te excepto.

Sic L. Seneca Neroni palpum obtrudit c. j. lib. j. de Clement. Nemo vnus homo vini homini tam carus vnquam fuit, quàm tu populo Rom. Virgil. Æneide iij.

——*leti discrimine paruo*,

Nei teneant cursus—— Falsi Grammatici cum legunt. *Ne teneant*. &c. Donat. in Eunuch. Priscian. c. j. lib. xv. Tiberius Donatus apud Donatum, verus ille non qui hodie Pseudotiberius Donatus. Sed de semita in viam.

Vt *arma virumq*. Æneis, sic. Μῆνιν ἄειδε θεὰ. Ilias, Aristoteli c. xv. de repreh. Sophist. Et epigr. Luciani in Grammaticos. *Aeneadum genitrix*, Physica Lucretij, Ouid. ij. Trist. *Passer.* pro hendecasyllabis Catulli, Martial. epigr. iix. lib. j. xiv. lib. iv. Sic & legisperiti Romani. Sed *cui non dictus Hylas?*

VT RAMALE VETVS.

L. Seneca epist. xc. Ouid. Pers. Sat. v. Alij. Sic *ramale laureum* Martianus Felix lib. j.

VEGRANDI SVBERE.

Legit Seruius in xj. *Prægrandi subere*. Sic Persius post paullo, *Prægrandi cum sene: Suber* autem pro cortice quouis vt dico ad Horatij Odam ix. lib. iij.

COCTVM.

Explicat Seru. ad Æneid. xj. *annosum*.

QVIDNAM IGITVR.

Persius Neroni. Si Æneis edura & rustica est: quid tenerum obsecro?

ET LAXA CERVICE LEGENDVM.

C. Mæcenas apud L. Senecam epist. cxiv. *Incipitque suspirans vt ceruice laxa ferantur, nemo*, &c. Corrigunt ad catalecta. *Incipitq. suspirans vti laxa ceruice ferantur*, &c. Ego. *Inspicitq. suspirans, & ceruice laxa, fariatur animo*. &c. σκιμπτεται θυμὸν ἔρωτι. Volo etiam & in transitu

ſpargere alterũ Mæcenatis floſculum. *Tyranni*, inquit, *inremediabilis factio, rimantur epulis, laganáque tentant domos, & ſæpe mortem exigunt.* Accipiunt ad catalecta, de domo quæ deriperetur, Haud vidi magis. Voluit Mæcenas quod Horatius ad Piſones.

Reges dicuntur magnis vrgere culullis
Et torquere mero, quem perſpexiſſe laborant.
An ſit amicitia dignus.——

Ad hoc exemplum & apud Fl. Vopiſcum eſt in Bonoſo, & de Firmo apud eundem. Et apud L. Senecam epiſt. xix. *Amicum probare in conuiuio.* Eleganter D. Ambroſ. c. xvii. De ieiunio. *Pleriq.* inquit, *vino vtuntur pro equuleo, & quib. tormenta non eliciunt vocem proditionis, eos tentare bibendo, vt perdant.* Imitatur Horatianum illud Odæ xxi. lib. iii. *Vinum lene tormentum ingenij duri.* &c.

Laxa autem ceruix nota teneritudinis & mollitiarum, vt apud Dionem orat. iv. de regno & orat. de regno & tyrannide, hominis voluptarij nota, ἀποκλίνειν τὸν τράχηλον. Sic ἔγκλισις κεφαλῆς. Ariſtoteli Phyſiognom. Et τραχήλου κλάσις, Adamantij Martyrij Phyſiognom. c. xvi. lib. ii. Polemonis Phyſiognom. c. xv. lib. j.

TORVA MIMALLONEIS.

Iunctura ex Bacchis Neronis. Iunctura illa Neroniana, Mimalloneis, bombis.

Profert autem Lactant. ad Thebaid. iv. & Mimallonas inquit Macedonũ lingua eſſe Bacchas. Plutarch. principio Alexandri. Profert quoq. Diomedes hunc verſum c. vii. lib. iii. & de genere illorum verſuum eſſe ait qui *teretes* dicuntur. Sic autem legit. *Torua mimalloneis impletur tibia bombis.* Sed quotidiana lectio melior.

IMPLERVNT CORNVA BOMBIS.

Talis iunctura & Catulli epith. Pelei.

Multáq. rauciſonos efflabant cornua bombos.

Sic bombi editi cornu. Lucret. lib. iv. Hinc & Βομβαύλιοι.

ET VITVLO.

Alia ex Bacchis Neronianis iunctura. *Vitulo, ſuperbo.* Hæc autem Bacchi ſacra omophagia. Arnobius lib. v. ex Clementis Alex. Protreptico. De his & interpres Apollonij Argonaut. lib. j. Epiphan. lib. iii. aduerſ. hæreſ.

RAPTVM CAPVT ABLATVRA.

Vt apud M. Senecam Controuerſ. ii. lib. vii. *Humerotenus reciſum amputa caput.* Cæſar j. belli ciuil. *Hoſtes procul viſos conſpexi.* Propert. eleg. iv. lib. iv. *Sidera lapſa cadunt.* Homer. Iliade xiix. Δηώσας ἀπὸ δειρῆς. Interpres Ariſtophan. in Nebulas, σχῆμα eſſe ait ἐκ τοῦ τραχήλου. Notat & Priſcian. cap. iix. lib. xiix. Dico etiam ad Horat. Odam xxxv. lib. i. Sed forte an Nero ſcripſerat, *Et raptim.*

ET LYNCEM.

Hic iunctura non est in versu nisi fuit si forte.

Bassaris, & lynceis Mænas flexura corymbeis. Frustra illi qui hos iv. Neronis versus transponunt, vt iunctura & rhythmus fiat. Potest enim absq. traiectione iunctura esse alternatim, *bombis superbo, corymbis echo*. Triplex scilicet Neroni rhythmus, vnus in eodem versu: alter in versib. alternis. vt *Attin, Delphin*. Tertius in versibus quaternis vt *bõbis, superbo, corymbis, echo*. Quartus mixtus. Sic hodie in Gallica, alijsque Romanicis, & verò etiam aliarum gentium linguis, versus maritati, & non maritati.

FLEXVRA.

Vel corymborum copia quib. coronata: vel corymbis hederæ ramis flexura vice freni, vt *flectere virga* equum. Lucret. lib. iv. Silius lib. j. Oppian. Venat. lib. iv. πείθονται δὲ λύγροισιν. *&c.* Sic *effrena lynces* Bacchi, Papinio.

EVION INGEMINAT.

Neq. hic in eodem versu iunctura, Persius tamen scripserit si forte, Neronem ridens. *Euion ingemino.* vt & hic iunctura esset, *Ingemino, echo*. Ingemino ego Nero Euion, canens Bacchas. Hic, vt ille Plautinus loquitur, *nisi de opinione certum nihil dico.*

REPARABILIS ADSONAT ECHO.

Hinc echo, *Resona*. in glossis, & *Imago*. Imago illa Neroni puto in gymnasio illo, in quo canere solens, vt depingit Philostratus Apollonij lib. iv.

HÆC FIERENT.

Castigat Neronem Persius. Et, *fierent*, nempe à Poeta, qui ποιεῖ.

SI TESTICVLI VENA VLLA PATERNI.

Honestè ex Persio. Seuerus Imp. epist. ad Rogonium Celsum, apud Ail. Spart. vita Pescennij. *Hæc*, inquit, *si vlla vena paterna disciplinæ in nobis viueret, fierent?*

SVMMA DELVMBE SALIVA.

Pronunciat Nero has iuncturarum ineptias molliter, effeminatè, ὑγρῶς.

HOC NATAT IN LABRIS.

Fabius cap. iij. lib. x. *verba in labris nascentia*. Tale iudicium illud apud Plutarchum in Catone. Τὰ ῥήματα τοῖς μὲν Ἕλλησιν ἀπὸ χειλέων, τοῖς δὲ Ῥωμαίοις ἀπὸ καρδίας φέρεσθαι. *Verba Græcis quidem de labris, Romanis autem de corde proficisci.*

ET IN VDO EST.

Sic Theophrastus charactere Loquacitatis. Loquacitatem ὡς ἐν ὑγρῷ εἶναι τὴν γλῶτταν. *tanquam in vdo esse linguam.*

NEC PLVTEVM CAEDIT.

Gestus poetæ cogitantis aliquid δριμύτερον. Itaque *nec pluteum cadit*, nulli nerui, nulla δριμύτης in Attine hoc, & Bacchis. Explicat vero hunc

hunc Persij locum Fabius c. iii. lib. x.

NEC DEMORSOS SAPIT VNGVES.

Etiam sine arte siue iners, & sine cura siue secura illa Neronis Attin & Bacchæ. Qui acriter intenti cura & meditatione, ij vngues rodunt subinde Horat. Sat. x. lib. i.

——— & in versu faciendo.
Sæpe caput scaberet, viuos & roderet vngues.

Pers. Sat. v.——— *crudum Chærestratus vnguem*
Abrodens ——— ——— vbi & alia dico in hunc ritum.

Sic & calamum soliti prærodere, vt Demosthenes. De quo Plutarch. mortem eius narrans. προσήνεγκε τῷ στόματι τὸν κάλαμον, καὶ δακὼν ὥσπερ ἐν τῷ διανοεῖσθαι καὶ γράφειν εἰώθει. *Admouit calamum ori, & præmordens vt in cogitatione & scriptione solitus.*

SED QVID OPVS.

Romulus hoc aliquis Persio, amicè præmonens, caueat sibi à Nerone. Malè in glossis libellus ipse hoc Persio. Refellit sequens illud Persij. *Hoc iuuat*, &c.

AVRES TENERAS.

Auriculas Neronis, omnia respuentes præter oleum & palpos.

MORDACI VERO.

Vt *mordaci aceto*, Sat. v. Veritas mordet bifariam vno modo mendacij amicos, nam his molesta est, vt nunc: altero modo, vt verum amantes & sapientiam purgat, vt Sat. v. De odio veritatis Pindarus Nemeis Oda v. Lucianus in Hermotimo: Socrates Procemio Histor. Eccles.

RADERE.

Hinc Fabio illud natum c. j. lib. iij. *Ne ieiuna atq. arida traditio auerteret animos, et aures præsertim tam delicatas, raderet.*

VIDE SIS.

Vide, correptum vt *caue* Næuij Lycurgo apud Marcell. in *Contendere*. Plauti Aulul. Sc. xvii. Catulli epith. Manlij. Propert. eleg. ij. & vii. lib. j. Horat. epist. xiii. *Responde* Martial. epigr. iv. lib. iij. Manil. fine lib. vlt. *Iube*, Plauti Amphitr. Sc. vij. Seru. ad Æneid. iv. Donat. in Andr.

NE MAIORVM TIBI FORTE LIMINA FRIGESCANT.

Ex Horatiano illo. ——— *Maiorum ne quis amicus*
Frigore te feriat. ——— *Maiorum limina*,

Neronis. Et dilogia est, frigescant, vel refrigeratione gratiæ, vel refrigeratione corporis, siue morte.

CANINA LITERA.

De qua Lucilius.

Irritata canes quod homo quàm planiu' dicat.

Carisius lib. j.

PER ME EQVIDEM.

Responsum Persij quasi qui acquiescere velit consilio illius Romuli, & iam nunc proijcere scriptionem Satyræ. De versu autem hoc Seruius ad Æneid. j.

HOC IVVAT.

Nunc tu places, inquit Romulus ille.

HIC INQVIS VETO.

Nolo tangas poëmata Neronis, sacrosancta illa sunto.

PINGE DVOS ANGVES.

Adpinge ergo, inquit Persius, duos angues vt locis sacris adpingi solent, qui notent Genios siue custodes loci. Benè sic interpretatus hunc locum Seruius ad v. Æneid. ex eoq. Isidor. c. xii. lib. iv. Vide sis & Macrob. Saturn. c. xx. lib. i.

PVERI SACER EST LOCVS.

Et adscribe formulam. *Pueri.* &c.

EXTRA MEITE.

Vt elogio illo vetere Romæ.

Hospes ad hunc tumulum ne meias ossa precantur
Tecta hominis. ——————

Iuuenal. Sat. i.

Cuius ad effigiem non tantum meiere fas est.

Aristoph. Vespis,

Κ' οὐ μή ποτέ σου παρὰ τὰς κάννας οὐρήσω.

Explicat interpres. οὐκ ἐνυβρίσω σου τὸ ἡρῷον, ἀλλὰ τιμήσω. Ail. Spartian. in Caracal. *Damnati sunt eo tempore, qui vrinam in eo loco fecerant, vbi statue aut imagines erant principis.*

SECVIT LVCILIVS VRBEM.

Redit ad ingenium Persius. Atqui, inquit, Lucilio impunis Satyra fuit, cur non & mihi?

Secuit autem genuino, quem fregit in eis.

TE LVPE TE MVTI.

Imitatus Horat. Sat. i. lib. ii.

ET GENVINVM FREGIT IN ILLIS.

Sic & veteres ad Iuuenal. Glossæ Sat. i. legunt explicantq. Aliquis tamen commentariolo in nouam editionem Horatij rescribi velle ait.

Te Lupe, te Muti & genuinum fregit Iulis.

Sed bene libri omnes, etiam membranæ ——*in illis.* Non fregit Iulis, aut Lupo, aut Mutio genuinum Lucilius, nihil hoc ad mentem Persij: sed ita validè tanquam aper his dentem Satyricum impegit, vt penè frangeret. Αὔξησις poetica, *fregit*, validissimè impegit.

RIDENTI FLACCVS AMICO TANGIT.

Ex Horatij Sat. i. lib. i.

——*ridentem dicere verum Quid vetat?*

NEC CVM SCROBE.

Ouid. lib. xj. in Fabula Midæ.

NVSQVAM.

Romulus ille qui ante, *Sed quid opus.* &c.

HIC TAMEN INFODIAM.

Facit ingenium suum Persius, & hic, inquit, tamen, hoc in libello tanquam scrobe infodiam, siue obscurè dicam, διὰ σημείων, ἐν αἰνιγμοῖς. Ergo & sequitur.

——*vidi, vidi ipse libelle.*

AVRICVLAS ASINI.

Elegans iocus Antagoræ in Bœotos. *Merito eos nominari Bœotos, quia boum aures habeant.* L. Stobæus Tit. ccxcvi.

QVIS NON HABET.

Fecerat Persius, *Mida rex habet.* mutauit, ne apertè nimis in Neronē. Notant glossæ veteres. Sed contra venit Criticus aliquis, & negat mutari debuisse, & reponi vult. *Auriculas asini Mida rex habet.* &c. Rogo quid ita? Quia, inquit, nullum hodie Persio à Nerone periculum est. Non est fateor, sed, iocari paulisper libet, est à malis criticis. Enimuero seriò nihil necesse est Midā cum auriculis suis in regnū hoc restituere. Magis enim satyricum fine in satyram conueniens est, relinquere diuinationi lectoris quis hoc schemate percussus. Satyrici ac præsertim Persius Αἰνιγματίαι. Cornutus itaq. mutauit non solum Neronis metu. sed etiam quia sic melius.

HOC RIDERE MEVM.

Hunc Satyricum meum risum, hanc Satyram meam, qua rideo Neronem & proceres.

NVLLA TIBI VENDO ILIADE.

Non Iliade Labeonis, non Iliade Neronis, siue Troicis;

IRATVM EVPOLIDEM PALLES.

Palles studio legendi Eupolidis & Aristophanis siue comœdiæ veteris.

SI FORTE ALIQVID DECOCTIVS AVDIS.

Aliquid breuius. Satyras meas quasi decoctas vt ad tertias, ad mediū, heminam, ad sextarium, si comparentur ad copiam veteris comœdiæ.

INDE MIHI LECTOR.

A tali, nempe comœdiæ veteris auditione vaporatum siue calentem lectorem mihi opto.

VAPORATA AVRE.

Calefacta. Vapor calor vt identidem apud Lucretium, alios. Hinc Augustus Suetonij c. xxcvij. *vapidè se habere.* id est calidè, siue febricula tentari. Febricula calor vt Tibulli lib. iv. Iuuenal. Sat. xij. Febris magna, feruor. Sic vaporatus æstus apud Amm. Marcellin. lib. xxix. vaporatum tempus lib. xvij. & xiix. Cæl. Aurel. Acut. morb. c. ix. lib. ii. & Apuleius lib. vi. *vapor. solis.* Etiam C. Plin. cxxxi. lib. xi.

NON HIC.

Non hic mihi ferueat, non hunc opto lectorem.

QVI IN CREPIDAS.

Romulum aliquem ſpretorem aut oſorem philoſophiæ, Neronem videlicet. Nam hunc *à philoſophia mater auertit, monens imperaturo contrariam eſſe.* Sueton. Neron. c. lij.

Nec Neroni tantùm ſed & aliis Romanis odio philoſophi, vt Tullij ij. de orat. Procœmio Tuſcul. j. Paradoxo iij. L. Senecæ epiſt. v. Planiſſimè Galenus lib. περὶ τοῦ προγινώσκειν cuius locum Latinum feci. *Philoſophiam Romani prorſus non curant, ſed omnium diſciplinarum maxime inutilem ducunt, & perinde eſſe philoſophari, ac milium perforare.*

Propriè autem Graiis ſiue philoſophis crepidas tribuit. Calcei nempe Romanorum: crepidæ ſiue ſoleæ Græcorum, vt Suetonij Tiberio c. xiii. Plutarchi Nicia. A. Gellij c. xx. lib. xiii. Græcorum pallia & crepidæ: contra Appiani Mithridatica, calcei ὑποδήματα Ἰταλικά. Crepidæ vinculis adſtrictæ, calcei ſine vinculis. Heliodorus Æthiopicis lib. iii. κρηπὶς μὲν αὐτοῖς ἱμάντι φοινικῷ διάπλοκος, ὑπὲρ ἀστράγαλον ἐσφίγγετο. *Crepida quidem eis, implicita purpureo vinculo, ſuperius talo adſtricta erat.*

Crepidarum verò mentionem iacit Perſius, *nudipedalia* philoſophorum tangens de quib. mihi alia dicendi meta.

GRAIORVM.

Graij Romani Græciſſantes, vt Plautus diceret. Sic Q. Ennius annali xi. ridens hoc genus,

Contendunt Græcos, Graios memorare ſolent ſos.

Feſtus in *Sos.* Lego.

Contemnunt Græcos——— &c. Proceres illi Romani Græciſſantes contemnunt Græcos, ſe autem Graios dici volunt.

LVSCO DICERE LVSCE.

Imitatus hoc D. Hieronym. lib. ii. aduerſus Iouinian. *Quid prodeſt luſcum vocare luſcum.* &c.

Luſcus, cocles vnoculus, defioculus, μονόφθαλμος, ἑτερόφθαλμος.

ITALO QVOD HONORE.

Iocus in Romulos municipales, vt Horatij Sat. v. lib. j. Et M. Senecæ Procœmio lib. iii. Controuerſ.

SVPINVS.

Elatus & reſupinus. L. Seneca epiſt. xxc. *Vultuoſus, ſupinus, rigens.* Prudentius in Coronis Hymno x. *Supinus* non eſt vt aliqui perſuaſi, ὑψαύχην, aut eiuſcemodi, qualem Arrianus in Epicteto pingit c. xxi. lib. i. Sed ὕπτιος cui contrarius πρηνής, qualis ὕπτιος aut ſupinus apud Clement. Alex. Pædagogi lib. iii. & l. Senecam lib. ii. De benef. At ὑψαύχην eſt elatæ ceruicis vt equi ὑψαύχενες. Gloſſæ ὕπτιος. *Supinus, reſupinus.* ὑψαύχην ceruice recta eſt: ὕπτιος ſiue *ſupinus*, reclini. vnde & Græci loquelariter otioſos ſiue ἀπράκτους vocant ὑπτίους. Artemidor.

c. lxxiii. lib. ii. p. 88. Differunt ὕπτιος, *supinus* ὑψαύχην *elatus* Ρυσαύχην *obstipus*, &c.

Sed quare supini ædiles municipales magis quàm vrbani, siue honore Italo superbientes magis quàm Romano? Dico. Municipales illi magistratus quasi consules, siue ædiles illi quasi Coss. municipales. Ædilatus itaq. in municipiis & magistratus & honor fuit, propriéque nunc Persius *honore Italo* dixit: at Romæ non fuit ædilitas propriè honor, sed magistratus tantùm, & primus ad honores nempe præturam, & Consulatum adscensus. Cicero iij. de legib. Ergo neque excusati à tutelis ædiles Romæ l. xvij. §. iv. D. de excusat. tut. in municipiis autem excusati l. vj. §. xvi. D. eod. Sic ædiles Arpini, Tullij epist. xj. lib. xiii. ad famil. Et Vlubris. Iuuenal. Sat. x. Et in municipio l. xxx. §. Ædilis. D. locati. Sic & ij viri, & iv viri, & Prætores, & Dictatores in municipiis quasi Coss.

Hinc ergo & fasces ac secures his Italo sic honore supinis, siue magistratus municipales. *cum potestate fascium.* vt loquitur liij. C. De decur. Male in Electis c. xxiii. lib. j. negant ij viris fasces fuisse. Neq. facit eis Apuleius Milesiis lib. j. vbi ædilis Hypatensis cum virgis; nam virgæ ibi fasces virgarum. Neq. Tullij locus Agraria ii. iuuat. Nam oratoriè Tullius id exagitans tribuit superbiæ Campanæ. Neque adiuuat electa illa Petronij locus. Miraculo enim ibi, non quod viro Augustali fasces, sed fascium species noua & insolens, desinentium in embola nauis ahenea.

FREGERIT HEMINAS INIQVAS.

Sic, *mensuras iniquas frangere* l. xiii. §. iix. D. Locati. *Vasa minora frangere*. Eodemq. facit Callistratus l. xii. De decurionib. Iuuenal. Sat. x. *Iniusta pondera frangere*. D. Gregor. epist. xlij. lib. j. μέτρα σίτου ἢ οἴνου χωλοβά. Legib. agrar. c. De damno.

ARRETI ÆDILIS.

Munus enim hoc ædilium d. l. xiii. §. iix. l. xii. De peric. rei vend. l. xii. De decur. D. Plaut. Rud. Sc. iix. Censet V. C. Cuiacius Obseru. xxix. lib. xxvii. eosdem esse *episcopos*, apud Carisium l. vlt. §. i. De muner. & honor: Sed propius intuenti patescet, separatum ab ædilitio esse episcoporum munus in ciuitatib. Sic neq. iure Attico ijdem sunt prorsus *astynomi*, *agoranomi* & *metronomi* illi de quib. Suidas.

QVIQ. NVMEROS.

Aut & risor arithmeticorum siue numerariorum. Glossæ. Ἀριθμητὴς. *Numerarius*.

ABACO.

Quæ tabula Horatio epist. j. ad Mæcen. Abacus & numerariis & Geometris. Numerariis vt Marciani Felicis principio lib. vii. Geographis vt eiusdem principio. lib. vi. Vbi & *abaci mensulam* penicillo suo Africano pingit.

ET SECTO IN PVLVERE METAS.

Aut & risor Geometrarum. Abacus communi vsu & *numerariis* &

Geometris: at puluis & radius proprius Geometrarum, significantérque *sectum puluerem*, & *metas* Persius dixit, vt Marcianus Felix lib. vj. *vel lineares ductus, vel circulares flexus, vel triangulares abradere anfractus.* &c. Nam sectione linearum abradi semper aliquid necesse in puluere abaci. Et significanter, *abradere*. Non enim extima figurarum, sed angulos & iuncturas propriè spectat Geometres. At illud Marciano communiter dictum ibi, *abaci superfusum puluerem mouere.* Contra, *puluerem soluere*, L. Seneca epist. cxxiv. Neque non tamen etiam numeratij puluere interdum vsi. Itaq. Tertyllianus c. vlt. De pallio dixit *numerorum arenarios*. Geometræ semper & puluere: numerarij etiam aliqui sine puluere, vt *calculatores*.

SI CYNICO BARBAM VELLAT.

Barbam vellere, atrox iniuria, siue contumelia, vt Sat. sequente, & Horatij Sat. iij. lib. j.

Cynici autem sectæ siue gentis suæ titu barbari, vt A. Gellij c. ij. lib. ix. *Cynicus æruscator, barba prope ad pubem vsque porrecta.* L. Martial. epigr. xxcj. lib. xiv.

PETVLANS NONARIA.

Lais meretrix. Tangit narratiunculam de Laide, quæ in iurgio barbam Diogeni cynico peruellit. Rem ita Sidonius Apollinaris in epithalamio Polemij perstringit, narrans togæ palmatæ argumentum.

Commutat commota manus, ac pollice docto
Pingere philosophi victrRem liuida cœpit,
Quæ cynici per menta feri, rugosáque colla,
Rupit odoratam redolenti forpice barbam.

Lege, *victricem Laida*, vt benè libri de meliore nota. Veteres in hunc Persij locum glossæ. Quod, inquiunt, de Diogene cynico philosopho dicitur & Laide meretrice, vel Thaide. Narrant glossæ illæ de Diogene, sed verius forte est de Cratete cynico de quo Laërtius. Τὰς πόρνας ἐπίτηδες ἐλοιδόρει, συγγυμνάζων ἑαυτὸν πρὸς τὰς βλασφημίας. *Nonarys vltro conuiciabatur, vt insuesceret seipse pati conuicia.*

Admonent & glossæ illæ meretrices dici *nonarias*, quod à nona prostarent. Sic meretrix *nonaria* est scriptori nescio cui de disciplina scholarium qui putatur Seuerinus Boëtius c. ij. lib. j. Meretrices scilicet *noctibus concessa.* Fabius Declamat. xiv. Hinc fornicis lucernæ, & fuligo, vt M. Senecæ Controuers. ij. lib. j. Horatij Sat. vii. lib. ii. Iuuenal. Sat. vj. Martial. epigr. cv. lib. xi. Auctor obscœnus. alij.

HIS MANE EDICTVM.

Hos tales auditores à satyris ego meis ablego ad Neronis edictum, vocantis popellum, & pollicentis cantaturum se Callirhoen.

Edictum libellus propositus. Vt Cur. Fortunatianus Rhetor. schol. lib. j. *Edictum* interpretatus *libellum propositum*. Propositum nempe ad columnas, vt rectè vetus interpres Horatij, qui & *Pittacium* vocat, vt & l. xxix. C. Theodos. De petit. & vltro dat. Aliter πιττάκιον pro in-

ſcriptione tabellæ pictæ, Laërtij Cratere. Sic *edictum ludorum*. L. Senecæ epiſt. xcxiix. Et *edictum muneris gladiatorij*, lib. de breuitate vitæ. Idem *programma*. Volcat. Gallicanus. in Caſſio. *Programma in parietib. fixit*. Et *edictale programma* epiſtolis Caſſiodori. Lucianus Hermotimo. Πινάκιόν τι ἐκρέματο ὑπὲρ τοῦ πυλῶνος, μεγάλοις γράμμασι λέγον. Τήμερον οὐ συμφιλοσοφεῖν. *Pittacium quoddam ſuſpenſum in veſtibulo auditorij maiuſculis literis, inquiens. Hodie non philoſophor in auditorio.* Alia omnia Pſeudocornutus, ſed & à Perſij ſenſu aliena. Nec non iuuentus qui ſic interpretaretur. His ego mane do ſiue mando edictum Prætoris, ſiue forum, lites, negocia; à prandio Calliroen ſcortum ſiue vitam voluptariam. Sed non poteſt ad Perſij ſcopum *collineare* talis interpretatio ſiue quemadmodum noſtri rure loquuntur, *collimare*. Tota enim hæc Satyra Neronem ſibi tanquam ſcopum, ſiue, vt locuti olim, *petiuolum* propoſitum habet. Hinc ſi quis exerrat, non Perſij ſenſa, ſed cucurbitas pingit.

SATYRA II.

DE rectitudine votorum, hæc Satyra eſt.

Triplex autem votorum genus reprehenditur. Primum *nefandum*, vt ô *ſi ebullet*. &c. alterum, *ſtultum* vt

——— *& ô ſi*

Sub raſtro crepet argenti mihi ſeria——

tertium, *inutile*, quia precator ipſe culpa ſua eiuſcemodi votis obex & remora eſt. vt. *Poſcis opem neruis*. &c.

Gemina huic vermana eſt Iuuenal. Sat. x.

HVNC MACRINE DIEM.

In ſermonem de votis ingreditur per occaſionem diei natalis. Non intellexêre hanc occaſionem diobolares RVLLI. Die natali ſacra & vota ſoliti facere Genio ſuo. Itaque Tibullus eleg. ii. lib. ii. agens de Cherinthi natalitio die, & Genio, inquit

Annuat & Cherinthe tibi quodcunq. rogabis,

Et quæ deinceps omnia enim ad hunc ritum faciunt. Hunc ritum adluſit & lib. iv.

Magne Geni, cape thura libens, votiſq. faueto.

Et alia deinceps. Melius autem forte an libri veteres Douſæ.

Alme Geni————

Sic & apud Propert. eleg. iix. lib. iij. in deſcriptione diei natalis.

Surge, & poſcentes iuſta precare Deos. Et mox.

Et pete qua polles vt ſit tibi forma perennis.

Ouid. eleg. xiij. Triſt. lib. iii. & ipſe die ſuo natali,

Concipiámq. bonas ore fauente preces? Et alia inibi. Sic & vota natali vxoris die, operis eiusdem eleg. v. lib. v. Eodem & Apuleij facit epigrammа die natali missum ad Critiam, Apologia i. Hac itaque mente & Persius ipse post paullò

———*non tu prece poscis emaci.*

NVMERA MELIORE LAPILLO.

Hunc diem qui natalis tibi est, lætum ac festum age. Ex Thraciæ autem hoc gentis ritu, quæ candidis & atris lapillis solita numerare, ac distinguere dies lætos à tristibus. apud Plin. c. xl. lib. vii. Narrat quoque Phylarchus apud Suidam in λευκὴ ἡμέρα, & anterior illo Zenobius, siue ex Zenobio Suidas. ex eaq. comparatione intelligi potest, nomen Scytharum, quod apud Zenobium exstat, male prætermissum in Suida. Zenobius nempe Scytharum esse hunc ritum ait. Turbide autem quoq. Suidas inibi miscet prouerbia duo vnum λευκὴ ἡμέρα siue *Dies candida*: alterum ἡ ἐκ τῆς φαρέτρης ἡμέρα. *Dies ex pharetra.* Tertium Zenobius adpingit. Τὰς ἐν τῇ φαρέτρᾳ ψηφῖδας. *Calculos in pharetra.* Sed ineptè hoc vt alia pleraq. ille παροιμιοπλάσης. Tolerabilior Suidas. Intelligi enim potest hoc velle, ex prouerbio illo, *Dies de pharetra*, natum esse alterum. *Dies candida.* Adagium scilicet adagium peperit, vt Amphitryonis Plautini *patera pateram.* Adlusit Martial. ritum illum epigr. xxxiv. lib. xii.

Et si calculus omnis huc & illuc
Diuersus bicolórque digeratur,
Vincet candida turba nigriorem.

Idémq. mos & in iudiciis olim, & suffragiis: Ouid. principio lib. xv.

Mos erat antiquus, niueis atrísq. lapillis,
His damnare reos, illis absoluere culpa.

Quem autem Plinius Thracum genti, hunc glossæ in hunc locum veteres, referunt ad Cretenses, non alio fretæ, vt equidem suspicor, auctore, quàm Horatij versu illo ex Oda xxxvi. lib. j.

Cressa ne careat pulchra dies nota.

Cressam Horatius Cretensem accipit, non quia Creticæ genti mos ille, sed quia cretæ terræ candidę nomen à Creta insula. Isidor. cap. i. lib. xvi. *Creta*, inquit, *ab insula Creta vbi melior est.* &c. Hinc itaque Cressa nota, instar cretæ terræ candida.

Blenni hercle illi qui *Thressam* ibi *notam* reposuêre. Nam Thressa quidem siue Thracia nota & cãdida & nigra, vt apud Plinium loco prędicto. At Horatius candidam vult intelligi notam. Atque vt oda illa Cressam notam dixit pro candida: similiter Sat. iii. lib. ii. *Creta notare*, dixit pro candidam rei notam adponere.

———*creta an carbone notandi.* Siue, candida nota an nigra. Et imitatus Flaccum Persius Sat. v.

Illa prius creta, mox hæc carbone notasti.

Lætæ rei candida nota: tristi nigra conuenit, vt enim Pythagoræ mos dicendi.

dicendi olim apud Laërt. τὸ μὲν λευκὸν τῆς ἀγαθοῦ φύσεως. τὸ δὲ μέλαν τοῦ κακοῦ *Candidum est in rebus natura bonis: nigrum in malis.*

Candidus itaq. lapillus passim apud scriptores nota rei aut temporis læti. Plinius epist. xj. lib. vj. *O diem lætum, notandúmq. mihi candidissimo calculo.* Martial. autem ita spissè, vt ingerere identidem velle videatur. Epigr. liij. lib. ix.

Felix vtraq. lux, diésque nobis
Signandus melior ib. lapillis.

Epigr. xlv. lib. iix.

——— hanc lucem lactea gemma notet.

Epigr. xxxvij. lib. xj.

Caius hanc lucem gemma mihi Iulius alba
Signat ———

Epigr. xxxiix. lib. x.

O nox omnis & hora qua notata est
Caris littoris Indici lapillis.

Papin. Silua vj. lib. iv.

Nox & Erythræis Thetidis signanda lapillis.

Sidon. Panegyr. iii.

FVNDE MERVM.

Κυριολεξία in sacris, *fundere*, cui contrarium *Inuergere*, siue vergere. L. Seru. ad vj. Æneid. Libationes in mensas antequam tollerentur, Genio fieri solitas quotidie, & de causis cur ita fierent, Philonides medicus, Theophrastus, & Philochorus, explicant apud Athenæum lib. xv. Et Diodor. Sicul. lib. iv. Mensásque omnes, Geniis sacras fuisse liquet, apud Festum in Mensæ. Sed propriissima huiusce loci, ridicula meri fusio in caput Genij Dei. Solennis enim hæc fusio siue libatio die natali. Vnde illud Tibulli eleg. iv. lib. ij. de Sacro Genij die natalitio,

Atque satur libo sit madeátq. mero.

Et eleg. iix. lib. j. *——— Geniumq. choreis*

Concelebra, & multo tempora funde mero.

Sic & Pani deo siue Siluano rurestres lacte caput perfudêre, Tibull. eleg. lib. ii.

Lacte madens illic suberat Pan ilicis vmbræ.

Et pastores Palem Deam. Idem eleg. j. lib. j.

Et placidam soleo spargere lacte Palem.

Nempe vt lac Pani Deo, aut Pali Deæ, sic vinum Genio Deo conueniens. vt l. xij. c. Theodos. De pagan. sacrif. & templ. *Vel secretiore piaculo larem ignem erogenium, penates nidore veneratus accendat lumina, imponat tura, serta suspendat.* Rescribe. *Vel secretiore piaculo, larem igne, mero Genium, penates nidore veneratus,* &c. Horat. ad Pisones

——— vinoque diurno

Placari Genius ——— Vino genius placatur non victimis. L. Censorin. Procemio lib. de die natali. Non placatur inquam victimis, extra quam porco, quia idem est Genius & Lar familiaris siue Grundilis. Vt Horatij Oda xxiii. lib. iii. Sat. iii. lib. ii. Censorini iii. Arnob. lib. j. Marcell. in *Grundiles*. (Nam sic legendum est) & Diomedis c. iv. lib. j.

Trina autem, opinor, Genio Deo meri vini libatio, Nam & Iunoni natalitiæ trina. Tibull. eleg. iii. lib. iv.

Ter tibi fit libo, ter Dea casta mero.

Significanter autem Satyricus hic non vinum sed merum dixit. Nec enim purum sacris vinum nisi merum, siue non factum aqua. Nam id Spurcum vinum & sacris adhibere non licet. Festus in *Spurcum*. Ergo nec Græcum vinum purum siue idoneũ sacris, quod factum esset aqua marina. Plin. c. xix. lib. xiv.

Hinc itaque crebra Poetis meri mentio in sacris, aut vini puri.

Differt vinum merum & purum. Merum sine aqua: purum aptum sacris. Vt enim purum esset vinum sat non fuit merum esse, Aliæ multæ notæ vini puri, vt non esse de vitibus imputatis aut semiputatis, aut de cælo tactis, aut his iuxta quas homo suspensus, siue suspendiosus. non esse vulneratis & cruentis pedibus calcatum. Non aliter quàm circumcisis vinaceis profluxisse. Non pollutum supernè deciduo aliquo inmundiore lapsu. Plinius, loco antedicto. Virgil. Ecl. ij. in eámq. Seruius, Plutarchus in Numa. Item, non defrutum, non igne factum, non mustum. Antist. Labeo apud Festum in *Spurcum*.

Bene fluebat nobis hæc aqua, Cum ecce interuenit nescio quis clepsydram qui euertere vellet, contraque pertendens negaret, opus fuisse porcum excipere, cum ex Censorino dicerem nullis Genium placari solitum victimis. Quippe Censorinum de die ac munere natali agere, eoque die à victimis Genio *esuriales ferias* fuisse scilicet, ceteris diebus ei licitum de extis tuburcinari. Quid ita? Quia, inquit, ex Censorino liquet nefas visum, die natali suo, & quo ipsi vitam accepissent, vitam adimere. Cur ergo, inquam ego, nusquam quicquam aliud victimarum Genio dieb. ceteris, quàm porcus? An quia naturæ Deus Genius est, *omnemque rerum genendarum vim obtinet*, (male apud Festum legitur, *gerendarum*) idcirco non debet animantium vitas ligurire velle? quia ὀρθῶς δοθέντων οὐκ ἔςιν ἀφαίρεσις, vt ait Plato. Concessum tamen ei de porco epulari, ne pro Iudæo esse videretur? Sed iocari hoc quidem est. Seriò, & natali cuiusque die, & ceteris, porcus ei victima, quia præter cetera geniale hoc animal. *Non alio*, inquit C. Plinius c. lj. lib. ix. *ex animali numerosior materia ganeæ. Quinquaginta penè sapores, cum ceteris singuli. Hinc censoriarum legum paginæ.* &c. Neq. iniucunda de his ex domestica sue saporibus narratiuncula Plutarchi in T. Flaminino. Sic itaque non pessimè ad palati sensum, & curationem suam philosophatus Genius, suem sibi excepit, cui vni

omnium animanti & darer vitam & adimeret. Neque vllum nefas putauêre *hodie nati*, suem die illo sacrificare Genio suo, ne si pane & vino aut ad summum *ex pulte fritillis* contenti, nihil de extis tuburcinarentur, fierent quasi Panuinij. Sed quid ego hæc tam seria pergo exsequi, & argumentari, natali die sic eos quasi *curtis Judæis oppedere* vellent, solitos sacrificare? De Genio autem & Lare, duplici vnius Dei numine, iam dixi quæ vellem.

His nisi xj. notis præditum virum, spurcum neque aptum sacris.

GENIO.

Solennia siue quotannis sacra Genio, die natali. Censorinus c. iii. De die natali. *Genio potissimum per omnem ætatem quotannis sacrificamus*, &c. Sic Genio die natali sacra apud Tibullum eleg. ii. lib. ij.

Ipse suos Genius adsit visurus honores. j. Sacrificia.

Et eleg. iix. lib. j.

Sic venias hodierne. Tibi dem turis honores.

Et lib. iv. *Alme Geni*. &c. ———

Propert. eleg. iix. lib. iii. Ouid. eleg. xiii. lib. iii. eleg. v. lib. v. Tristium. Plinius c. iix. lib. xiix.

NON TV PRECE POSCIS EMACI.

Audaciter facis vota tua, siue certa spe fore vt imperres. Non enim est ὁσιότης tua quasi ἐμπορική τέχνη. Ars mercatoria, qualis eorū qui opes à Diis aut honores petunt. Plato in Eutyphrone, huiusmodi ὁσιότητα esse quasi ἐμπορικήν τέχνην θεοῖς καὶ ἀνθρώποις παρ' ἀλλήλων. *Talē siue sic petentium religionem, esse quasi nundinationem mutuam inter Deos & homines*. Eiusmodi vota & preces apud Petronium. *Statim ante quam limen Capitolij tangant, alius, donum promittit, si propinquum diuitem extulerit: alius, si thesaurum effoderit: alius, si ad trecenses* HS. *saluus peruenerit, &c* Sic Paullus Samosatensis hæreticus apud Eusebium Ecclesiasticæ historiæ c. xxx. lib. vii. Et Nicephor. c. xxx. lib. v. vituperatus quod esset ποριστικὴν ἡγούμενος τὴν θεοσέβειαν. *Religionem autumans artē quæstuariam*. Quod & Sigebertus in Chronicis notauit ad annum Christi CIƆ. LXXIV. *De Montanis*, inquit, *hereticis Eusebius dixit. Sub nomine oblationis, artificiosius munera accipiunt*. *Poscere* autem dictum à Persio significanter, ita scilicet petere vt si mices siue licitere in auctione. vt Plauti Sticho Sc. ij. *Qui cœna poscit, ecqui poscit prandio?* Et Mercat. Sc. iv. *Commo tius poscit pater*. Et mox. *Quinquaginta poscit*. Sc. minis. Hoc est, *Quinquaginta minis licetur*.

QVÆ NISI SEDVCTIS.

Sapienter itaq. Pythagoras & qui à Pythagora, in præceptis dedêre, vocales preces oportere esse, μετὰ φωνῆς εὔχεσθαι. Clemens Alexandrin. Strom. lib. iv. τί τοίνυν οἱ πυθαγόρειοι βουλόμενοι μετὰ φωνῆς εὔχεσθαι κελεύουσιν; ἐμοὶ δοκεῖ οὐχ ὅτι τὸ θεῖον ᾤοντο μὴ δύνασθαι τῶν ἡσυχῇ φθεγγομένων ἐπαΐειν, ἀλλ' ὅτι δικαίας ἐβούλοντο εἶναι τὰς εὐχάς.

ἄς ἐν. αὐτῆς αἰδεῖσθαι ποιεῖσθαι, πολλῶν συνειδότων. &c. *Ergo quid Pythagorei volunt præcipientes clara voce precari? Meo quidem animo illi hoc, non quod putarent Deos exaudire non posse, si quid tacite precemur: sed quia voluere iustas hominum esse preces, & quas non vererentur facere, multis arbitris siue conscijs.* Male codices Clementis omnes carent nota interrogationis post illud κελεύουσι. Sic & Macrobius Saturn. c. vij. lib. j. *Præceptum*, inquit, *est philosophia. Sic loquendum esse cum hominibus, tanquam Dij audiant: sic loquendum cum Dijs, tanquam homines audiant. Cuius secunda pars sancit, ne quid à Dijs petamus, quod velle nos, indecorum sit hominib. confiteri.*

AT BONA PARS PROCERVM.

At pleriq. omnes principes ciuitatis, alia in votis habent, nempe absurda, & quæ palam, vel audiente aliquo, petere non auderent.

TACITA ACERRA.

Ex qua libat tacens siue non faciens vota propalam, quia turpia. vt apud Catull. epith. Pelei Ariadna pro Theseo.

——*Tacito suspendit vota labello.*

Quia suspendere palam pudet, virginem pro viro. Et Horatij nequam ille in specie viri boni, Deos orans,

Labra mouet metuens audiri——

Sic L. Seneca c. ij. lib. j. de benefic. *Tacitè & intra se precari*, dixit. Et Martial. epigr. xl. lib. j. *Arcano ore Deos rogare*, res nempe quas effari pudet.

Tacita itaq. acerra metonymicè. Ex qua libat tacens, vt Æneid. iv.

——*totúmq. pererrat*

Luminib. tacitis—— Et Æneide xij.

Incessu tacito progressus.——

Impropriè autem proceribus attribuit acerram. De acerra enim pauperes soliti libare paucula turis grana trib. digitis: diuites autem thus lance plena effundere in aram. Ouid. Ponti eleg. iix. lib. iv.

Nec quæ de parua pauper Dijs libat acerra

Tura, minus grandi quam data lance valent.

Sic *Lances turis* diuitum lib. eiusdem eleg. ix. & Propert. eleg. iix. lib. ij. Et Persio fine huius Satyræ.

Interpretare itaque acerra & diuites dedisse thus sed plena, siue ex acerra thus profudisse in ignem. Martial. epigr. xlv. lib. iv.

Hac tibi pro nato plena dat lætus acerra

Phœbe, palatinus munera Parthenius.

Pauperes *dant, imponunt, ferunt, iniciunt* tura: diuites *ingerunt*, plenis nempe acerris aut lancibus. Vt Æneide v. Et Horat. Oda iix. lib. iij. Arnobij lib. iv. Sic tura aris ingerere Plinius dixit c. xiv. lib. xij. Et Herodianus lib. iij. Λιβάνῳ τοὺς βωμοὺς σωρεύειν. Sic Datis Darij regis satrapes trecentas turis libras in aram Apollinis ingerit, Herodoti lib. vj. Hinc & turis acerui. Tibulli lib. iv. Martial. epigr. liij. lib. vij.

Pauperes libabant grana turis, siue micas, siue globulos. Plaut. Patrui Sc. iv. Ouid. iv. Fastor. Eleg. xij. lib. iii. Trist. Tertyll. Apolog. Plin. c. xiix. lib. xij. Arnob. lib. vij.

Grana illa prehensa trib. digitis. Porphyrius lib. ii. τοῖς δακτύλοις. Lactant. c. xiix. lib. v. Ouid. ij. Fastor. Quanquam *duob. digitis* D. Hieronym. dixit. epist. ad Heliodor.

APERTO VIVERE VOTO.

Athenodor. apud L. Senecam epist. x. *Tunc scito esse te omnib. cupiditatibus solutum cum eo perueneris, vt nihil Deum roges, nisi quod rogare possis palam.* L. idem cap. xxxiix. lib. vj. de benefic. Martial. epigr. xl. lib. j.

Si quis erit recti custos, imitator honesti,

Et nihil arcano qui roget ore Deos. Sic *aperti* & clandestini voti à Tibullo discrimen exprimitur eleg. j. lib. ii. in fine. Et tamen ausi notare ibi omnia vota concipi tacitè solita. Castigatio mirifica. Nã cuiusmodi vota ergo quæ *nuncupata* apud Festum. Et vero exempla quę illi proferunt sunt votorum quæ de reb. amatoriis & erubescendis concepta omnia. Ergo nec mirum si *tacita* illa.

MENS BONA.

Sollennis hæc voti formula. Mentem petere bonam L. Seneca epist. xciv. *Roga bonam mentem, bonam valetudinem animi, deinde corporis.* Petron. *Ac ne bonam quidem mentem aut bonam valetudinem petunt.* Et Iuuenal. Sat. x.

Orandum est vt sit mens sana in corpore sano.

Mens scilicet Dea culta eis vt mentem haberent bonam. Eaq. de re D. Augustinus c. xxj. lib. iv. De Ciuit. Dei.

Mentem verò accipe non tam sciendi quàm volendi quæ recta. In definitione moralium virtutum intelligitur semper τὸ βούλεσθαι .i. velle. Andron. Rhod. ad Arist. cap. j. lib. v. ad Nicom.

FAMA FIDES.

Απὸ κοινοῦ, Bona fama, bona fides. Aliqua enim & mala fama, & mala fides.

ET VT AVDIAT HOSPES.

Significanter hospes, siue peregrinus, qui falli potest. Sic Horat. epist. xvii.

Quare peregrinum, vicinia tota reclamat.

Et Oda vii. lib. ii.

Mirè sagaces falleret hospites. Propert. eleg. i. lib. iv.

Hospes nempe siue peregrinus hic non pro eo qui ciuis non est, sed pro alieno & ignoto. Rectéq. hic glossæ. *Hospes, pro quolibet ignoto.*

ILLA SIBI INTRORSVM.

L. Seneca c. i. lib. ii. De benef. *Tacitè & intra se precari.*

INMVRMVRAT.

Alij *murmurat.* Sed Glossæ *Inmurmurat.* meliùs *Inmurmurat*, nempe quod Plaut. Aulul. Sc. j. dixit *Secum murmurat.*

O si.

Seruius profert ad Æneid. vj. & iix.

Ebvlliat.

Huiusmodi votum Eumolpus ille frugi reprehendit apud Petroniũ. *Alius donum promittit si propinquum diuitem extulerit*. &c. Stringit huiusmodi vota & L. Seneca c. xxxiix. lib. vj. de benefic.

Ebulliat autem κατὰ σωιζησιν siue συνεκφώνησιν· vt *semiuncia*. Sat. v. rectiùs quàm nunc est *semuncia*. Et *Sepelij* Sat. iij. non vt est

Sepeli ——— *Iampridem hunc sepelij*.

Neque tamen exerrauêre multum, scribentes Ebullet. Nec enim ebullire tantùm, sed & ebullare rectum est. Tertullian. de Pallio cap. ij. *Fontium venæ ebullando, & fluminum viæ obumbrando*. Legunt aliqui, *ô si ebullit*, pro ebullierit. Sed satiu' salua Latinitas. *O si ebullierit?*

Funus autem ebullire dixit, quia pompa funebris quasi ebullit ex domo funesta. Sic & veteres glossæ hunc locum accipiunt.

Patrvi fvnvs.

Cur patrui magis quàm aui? Quia molesti patrui, censorio supercilio. Dixi ad Sat. j. Tangit autem eiusmodi votum quoque Eumolpus Petronij.

Præclarvm.

Dilogia. Præclarum, expetendum heredi: vel præclarum funalibus, à quibus & nomen funeris. Maro Æneide penult.

Funereas rapuere faces, lucet via longo
Ordine flamarum. ———

Svb rastro crepet mihi.

Ridet huius item fortis vota Eumolpus Petronij: *Alius donum promittit si thesaurum effoderit.*

Argenti seria.

In seriis & ollis thesauri. Interpres Aristoph. in Aues. ἐν ὑδρίαις ἔκειντο οἱ θησαυροί. *In hidriis repositi thesauri*. Hieronymus epist. xxxix. *In testaceis vasculis thesaurus sæpe reconditur*. Referens se cogitatione ad illud D. Paulli ad Corinth. ij. c. iv. θησαυρὸς ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσι. *Thesaurus in testaceis vasculis*. Sic in Querulo, *Thesaurus in vrna defossus*. Et Horatij Sat. vij. lib ij. *Vrna argenti*. Hinc & Ciceronianum illud specie prouerbij, *Ollam denariorum implere*. Ex eodem titu & nomina comœdiis, vt Plauti, Næuij, Laberij, Queruli, aliorum, *Aulularia*. Et Epicharmi Χύτραι. Iulij Polluc. lib. ix. c. *De talento*.

Dextro Hercvle.

Ex Horatij Sat. vj. lib. ij.

O si vrnam argenti fors quâ mihi monstret, vt illi
Thesauro inuento, qui mercenarius agrum
Illum ipsum mercatus arauit diues, amico
Hercule ——— *Dextro Hercule*, Horatius. *Amico Her-*

cule. Persius Sat. v. *Ioue dextro.* Propert. eleg. i. lib. ii. *Et Baccho & Apolline dextro.*

. *Dextro* autem *Hercule,* quia vt Mercurius apertis lucris & negociationi præest: sic Hercules opertis lucris siue thesauris. Acro & Porphyrio ad Sat. vi. lib. ii. veteres Glossæ in hanc Satyram. Quocirca etiã apud Arnobium Hercules ac Mercurius *Dij Lucrij* sunt. Lib. iv. Sed alia etiam ratione, lucrorum genera duo. vnum *quæsitum* quod generis nomine κέρδος: alterum *oblatum,* idq. peculiari nomine ἕρμαιον à Mercurij nomine, cuius in eo vis diuina excellit, vt Satyra vi. *Sum tibi Mercurius* ——— &c. T. Liuio lib. xxxv. est, *ingens oblatum.*

QVEM PROXIMVS HERES.

Cui proximè substitutus sum pupillariter. Ita substituti sæpe insidiatores pupillis, & captatores, vt nunc, & Horatij Sat. v. lib. ii. Ergo & aduersus tales substitutos cautela Iustiniani est, §. *Sin autem.* Instit. De pupil. subst.

IMPELLO.

Vt in ordine substitutionis, aut turba heredum secundorum.

EXPVNGAM.

Expungam quasi testator ex tabulis testamenti, versu secundo, vt Horatij Sat. v. lib. ij. Pseudocornutus hæc transfert ex re militari, frustra ille. Nam expungere aut dispungere solitus testator in tabulis testamenti, dispungere si mutat aliquid, expungere si delet. Hinc formula testatoris. l. j. §. j. D. De his quæ in testam. del. *Lituras, inductiones, superinductiones ipse feci.* Similiter Iulianus l. xx. De testam. mil. Et in testamento D. Remigij, & testamento Bertochranni Cenomanensium episcopi, apud clariss. virum Barnab. Brisson. in Formulis lib. vii. Benè Prudentius in Hamartigenia. *Sunt animis etiam, sua nubila, crassus & aër.* &c. Ni ita esset, quî potuisset venire nonnullis in mentem, hic commentari de expuncto manipulo, aut expuncta ratione, cum dixerit Persius, ——— *quem proximus heres impello?* satis arguens se vti velle metaphoris ex iure ciuili.

NAMQ. EST SCABIOSVS.

Ergo & dignus expungi, vel propter contagionem. Contagiosus morbus scabies. Ausonius de scabie Poetica in præfatione Griphi. *Cuius,* inquit, *morbi quoniam facile contagium est, vtinam ad te quoq. prurigo commigret.* Virgil. iii. Georg. *Turpis oues tentat scabies.* Aristotel. Problem. iix. Tomi vij. Eademq. Alexander Problem. xlii. lib. ii.

ET ACRI BILE TVMET.

Ex bile scabies, sed atra. Paullus Ægineta c. ij. lib. iv. ἡ ψώρα ἐκ μελαγχολικοῦ χυμοῦ τὴν γένεσιν ἔχει. *Scabies nascitur ex atra bile.* Item Aëtius, alij. Scribo itaque vt Persio dictante ipso

——————— *& atra bile tumet.*

Rectéq. interpretantur veteres glossæ, *melancholia,* quia legit scilicet earum scriptor, *Et atra bile tumet.* Sed paratragœdiant hic aliqui-

ferè magis an ridiculè nescio. Vetant & irascuntur cum medicis conciliari Persium: aiunt aliquam esse bilem acrem, nesciunt de scabie rectius an hydrope accipiaris Persium, quia is dixerit, tumet. Pro superi *aues squamosas, pisces pennatos.*

NERIO.

Mutuaticum hoc nomen Persio ex Horatij Sat. iiij. lib. ii.

Scribe decem Nerio ——— ——— Scribe Nerio decem,

videlicet in tabulis expensi. nempe. Decem Nerio expensa fero siue decies H S.

Locum illum Horatij sic & Seruius legit ad Æneid. vij. sed frustra est, scribere, interpretans dare. Horatius enim de Nerio dicere voluit quemadmodum de Græcis Polybius fine lib. vj. παρὰ μὲν τοῖς ἕλλησιν ἐὰν τάλαντον μόνον πιστευθῶσιν, ἀντιγραφεῖς ἔχοντες δέκα, καὶ σφραγῖδας τοσαύτας καὶ μάρτυρας διπλασίους, οὐ δύνανται τηρεῖν τὴν πίστιν. *In Gracia vnum talentum si forte creditur, & si decem adhibiti antigraphary, & totidem sigilla. & testes duplo tantò, fidem tamen seruare nesciunt.*

Ineptit Acro anxiè quærens, Nerius hic, an verò Anerius. Imitatione Persij patet Nerium esse. Neq. rectiùs idem, & Porphyrio, & tertius ille qui nullo suo merito vetus interpres vocatur, ex Nerio feneratore & collybista, iuris studiosum facere & legisrepam.

IAM TERTIA.

Inuidet procet hic Nerio feneratori tertiam vxorem efferenti, cum sibi etiam prima sit superstes. Vota illa Romæ scelestis maritorum, efferre vxores, vt dotem lucrifacerent. Eiusmodi vota crebra in comœdiis. Tangit & Palladas Anthol. lib. ij.

Dos aduentitia viro manebat vxore mortua l. vj. D. De iure dot. Rectéq. hoc ita glossæ veteres, vbi, *dos non patrio dictata nomine*, est dos non profectitia, sed aduentitia. Manebat tamen & profectitia dos, si mortua vxore pater non exstaret. l. xix. C. De iure dot. Vlpian. Regul. Tit. vj.

DVCITVR VXOR.

Malè in aliis. *Iam tertia conditur vxor.* Melius in glossis, & apud Seru. ad iv. Georg. est,

——— Nerio iam tertia ducitur vxor.

Seruius ibi. & rationem subiungit. *Nam*, inquit, *ducere propriè funerum est.* Rectè Seruius. Nam satyricè Persius ludere voluit. Ducitur intelligi potest vel de nuptiis, vel de funere.

HÆC SANCTE VT POSCAS.

Hæc tam impia vt sanctè, siue piè, siue purè, siue castè, siue rite poscas, à Ioue in Capitolio. Sequitur enim. *De Ioue quid sentis?*

MERGIS CAPVT.

Propriè dictum, *mergis*, vt & Iuuenal. Sat. vj.

Ter matutino Tiberi mergetur, & ipsis

Verticibus

Vorticibus, timidum caput abluet.——

Superorum nempe sacris, ablutio capitis: inferorum sacris, respersio. Seru. ad Æneid. iv. Macrob. Saturn. c. j. lib. iii. Sic λοῦσις κατὰ κεφαλῆς. *Ablutio capitis*, Theophrasti character. c. De superstit. Apollon. tamen iii. Argonaut. vbi de inferorum sacris, λοεσσαμένη dixit: & de superorum sacris Ouid. *irrorare* iv. Fastor.

Ter caput irrorat —— Et *spargere* lib. eod.

Bis caput intonsum fontana spargitur vnda.

MANE.

Operaturus nempe sacris. Sacrificia Diis superis mane, sole oriente: inferis vespere, sole obeunte. Interpres Apollonij ad 1. Argonaut. Τοῖς μὲν οὖν κατοιχομένοις ὡς περὶ ἡλίου δυσμὰς ἐναγίζουσι τοῖς δὲ οὐρανίδαις ὑπὸ τὴν ἕω ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου. *Diis manibus sacra faciunt sole obeũte: cælitibus antẽ mane, sole oriente.* Et interpres Pindari in Isthmia. Oda iv. Ἔθος πρὸς δυσμὰς ἱερουργεῖν τοῖς ἥρωσι, κατὰ τὰς ἀνατολὰς τοῖς θεοῖς. Καὶ συμβολικῶς ἑκάστῳ τὸ τῆς θυσίας πρὸς τὴν αὔξησιν, καὶ φθορὰν ἑκατέροις ὀφειλομένην. *Ritus fuit, heroibus sacrificare ad solem obeuntem: diis ad orientem, cum sua sibi cuiq. propria sacrificij, nempe illis interitus, his incrementi.* Sic ergo illud capiendum ex Iuuenal. Sat. xii. de Ianua,

Et matutinis operitur festa lucernis.

Matutinis lucernis, ad sacra matutina. Neque recte aliter est in electis c. iij. lib. j.

BIS TERQ.

Bis aut ter, nam vterque numerus ex ritu sacrificiorum. Ouid. iv. Fastor. *Ter caput irrorat*——

Et mox. *Bis caput intonsum.* &c.

ET FLVMINE.

Vt ante, *Tiberino gurgite.* Nam pura, siue casta, non alia quàm viua, id est fluminis aut fontis aqua, vt iv. Fastor.

Et manibus puram fluminis hausit aquam.

Tibull. eleg. j. lib. ii.

Et manibus puris sumite fontis aquam.

Meliùs, *& manib. puram.* Idem eleg. x. lib. i.

——*et puras fluminis isse vias.*

Hæc itaq. pura lotio, siue hoc purè lauari. Ouid. v. Fastor.

Cumq. manus purè fontana perluit vnda.

Vertitur.——

Tibull. eleg. iii. lib. i. ——*puréq. lauaris.* T. Liuius lib. xxxix. *Deinde purè lautum.* Ouid. v. Fastor.

——*& vrna Purus suffusa.* Festus in *Purè lautum.*

NOCTEM PVRGAS.

A concubitu se purificare, Suetonius dixit Augusti c. xciv. Propert. eleg. iix. lib. ii.

Ac primum pura somnum tibi discute lympha.

HEVS AGE.

Hæc tam profana si ab homine improbissimo peteres, vt iudice Staio, indignè ferret, quid tu Deum censes? De *Staio* autem, siue C. Staleno M. Cicero in Cluentiana, in Topicis, in Bruto pro Sextio, &c.

MINIMVM EST.

Ironicè vt in impium. Minimum est tibi, siue leuissima quæstio de Deo.

AN SCILICET HERES?

Ironia. An heres, siue dubius es, ecquid iudici tam æquo qualis C. Staienus est anteponas Iouem? Tam æquo, id est iniquissimo & scelerumo. Sic & ironicè quod sequitur. *Quis potior iudex.* &c. De corruptela huiusce Staieni patet Tullij locis antedictis.

VIS STAIO?

Staius hic veteribus glossis est C. Stalenus. Is nempe *Staius* antequàm Ailiorum genti se insereret, & vocari cœptus esset, C. Ailius Stalenus. Sed veriùs ille Staienus. Nam Tullius Bruto. *Et C. Staienus,* inquit, *qui seipse adoptauerat, & de Staieno Ailium fecerat.* Sic libri veteres, vt & pro Cluentio, & pro Sextio, & in Topicis. Tullij locus in Bruto relegendus est, nempe. *Et C. Staienus, qui seipse adoptauerat, & de Staio, Staienum Ailium fecerat.* &c. Staius ille cum se Staienum fecisset, quasi adoptauit seipse, vt Cicero ludens dixit. Adoptatis mutabatur nomen. Sic Octauius, Octauianus: Aimilius, Aimilianus: Pomponius, Pomponianus. De hoc ritu Dio lib. xlvj. Appian. lib. iii. de Octauiano agens. Ἀντὶ Ὀκταουΐου, inquit, παιδὸς Ὀκταουΐου, Καίσαρ εἶναι, καὶ Καίσαρος υἱός. Repone. Ἀντὶ Ὀκταουΐου παιδὸς Ὀκταουιανὸς Καίσαρ εἶναι.

Staij nomen Romanum est, vt Velleij lib. ii. *Statius Mureus.*

AT SESE NON CLAMAT IVPPITER IPSE?

Malè hic interrogatio. Nam respondet impius ille, Sanè Staius siue Staienus, quanquam iudex poscinummus, exclamaret, sed Iupiter ipse non exclamat, *O Iupiter*, siue non irascitur impiis, non punit impios.

IGNOVISSE PVTAS.

Refellit impium illum Persius. Et, num idcirco inquit Iupiter non exclamat, siue tibi non irascitur, quia non statim fulmine te, cum omni familia exanimat? Et scribe, *Ignouisse putas,*

SVLFVRE SACRO.

Sulfur sacrum, fulmen. Quia fulmen odore ac luce sulfuris est. L. Seneca Natural. Quæst. c. liij. lib. ii. *Quocunq. decidit fulmen, ibi odorem sulfuris esse certum est.* Plin. c. xv. lib. xxxv. *Fulmina & fulgura quoq. sulfuris odorem habent, & lux ipsa eorum sulfurea est.* Lucret. lib. vj. agens de sulfure

——*Notaq. graueis halanteis sulfuris auras.*

Tzetzes historia cl x l. Chiliad. xii.

Θειώδη γὰρ ὁ κεραυνὸς βαρεῖαν ὀδμὴν ἔχει.

Nam sulfurati fulmen est grauissimiq. odoris.

Idémq. ibi admonet, fulmen etiam vocari sulfur.

——— ὁ κεραυνός τι θεῖον.

Estq. fulmen sulfur. Et mox.

Θεῖον δ' αὐτὸν τὸν κεραυνὸν πάλιν χαλεῖσθαι νόει.

Itemq. fulmen sulfuris habere nomen scito.

Aliâs sulfur sacrum, est sulfur viuum. De quo Plinius c. xii. lib. xxxv. Gloss. *Sulfur viuum*, θεῖον ἄπυρον. Eustath. in Odyss. xxii.

DISCVTITVR.

Sic fulmine discuti, Lucret. lib. vj. L. Seneca Natural. Quæst. c. xl. lib. ii.

FIBRIS OVIVM.

Bidentib. hostiis expiabatur locus fulmine ictus. Bidentes autem propriissimè oues. Hinc & locus ille expiatus, bidental. Festus. Marcellus in *Bidental*.

ERGENNAQ. IVBENTE.

Ergenna fulguratore, siue fulguritorum interprete, procurante inspectis ouium fibris.

IACES LVCIS.

Tanquam ilex fanatica, siue fulmine icta in luco iacet.

TRISTE BIDENTAL.

Sic *bidental triste*, Horatio ad Pisones.

Iaces autem bidental dixit, quia vbi fulmine icta corpora, ibi & sepeliri solita, neq. fas ea transferre. Itaque Numæ Pompillij casca lex apud Festum, in *Occisum*, vetat fulmine ictos *supra genua tolli*, hoc est, efferri. Hinc & scholica siue declamatoria lex Fabij Declam. cclxxiv. *Quo quis loco fulmine ictus fuerit, eodem sepeliatur*. Artemidorus c. iix. lib. ij. οὐ γὰρ οἱ κεραυνωθέντες μετατίθενται, ἀλλ' ὅπου ἂν ὑπὸ τοῦ πυρὸς καταληφθῶσιν, ἐνταῦθα θάπτονται. *Fulminati non mouentur in alium locum, sed vbicunq. fulmine occupati, ibi & sepeliuntur*. Bene Artemidorus θάπτονται. Nam ritus erat fulmine ictos non cremare, sed obruere terra siue humare. Plin. c. liv. lib. ij. *Hominem*, inquit, *fulmine exanimatum cremari fas non est, condi terra, religio tradidit*. Tertullianus. *Qui de cælo tangitur saluus est, vt nullo igne cinerescat*.

Neq. omnes tamen humati, sed nonnulli & super terram, intra bidentalis conseptum relicti, vt spectarentur. Plutarch. Sympos. problem. ij. lib. iv. περὶ τῶν ὑπὸ κεραυνοῦ διαφθαρέντων ἄσηπτα τὰ σώματα διαμένει. Πολλοὶ γὰρ οὔτε καίουσιν, οὔτε κατορύττουσιν, ἀλλ' ἐῶσι ... *Fulmine ictorũ corpora non putiscunt. Multi enim neq. cremant ea, neq. terra obruunt, sed sinunt ita iacere sepientes locum illũ sæpimine, vt spectaculo sint mortui illi non putiscentes.* Iacuere autem veste amicti candida. Artemidorus loco quem dixi. Λαμπρὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῖς περιτίθεται, ὡς ὑπὸ

Διὸς τετιμημένους. *Vestibus amiciuntur candidis, tanquam à Ioue honorati.* Honor enim ille putatus miseris, qui fulmine icti, tanquam à Ioue tactis. Idem. Οὐδεὶς γὰρ κεραυνωθεὶς ἄτιμός ἐστι, ὅθεν καὶ ὡς θεὸς τιμᾶται, *Nemo fulguritus, inhonorus est: sed tanquam Deus colitur.* Hinc Fabius eburnus, *pullus Iouis.* Festus Arnob. lib. iv.

Humati quidem ergò κεραυνοπλῆγες: sed funera iustáue eis nulla. Itaq. Numæ Pompilij caica lex quam Festus recitat in *Oscum.* SEI HOMINEM FVLMEN IOBIS OCCISIT SVPRA GENVA NE TOLLITO. HOMO SI FVLMINE OCCISVS ESCIT EI IVSTA FIERI NVLLA OPORTETO. Duplex caput hoc legis. Vnum vetans efferri. Nam hoc est supra genua tollere: alterum vetans iusta fieri. Peccat qui corrigit. *em supra genua tolluto.* Ast illi planè deuij, qui, *supra genua tollere* interpretati, supra genua siue gremio impositum mortui corpus mundare, lauare, vngere. Numa enim vetuit efferri, quo generatim dicto, illud quoq. intelligi posset. Itaq. auctor illius interpretamenti esto sane incomparabilis, dum alij meliores parabiles. Dixit autem Numa, *ne supra genua, &c.* quia voluit fulguritos inibi terra condi, at non modo non in humeris efferri, sed ne adtolli quidem altiusculè à terra.

Veteres autem Persij glossæ etiam de humatione fulminatorum distinguunt. Nempe hos non vt alios terra defossos: sed in planicie terræ humatos, terra nempe adgesta.

Hoc amplius etiam lapidem fulminalem ibi terra defossum & absconditum adhibito fulguratore. *Cuius,* inquiunt, *impetratione rei, oues immolabantur.* Meliùs, *in patratione rei.*

EVITANDVMQ.

Euitandum, quia nulli casto fas insistere, siue quia incestatur qui bidental intrarit. Lactant. ad Thebaid. x. *Tangi loca vbi fulminati iaceât non licet.* Et Artemidor. cap. iix. lib. ij. de bidentalibus agens. Οὐδεὶς ἐν αὐτοῖς ἐνδιατρίβειν ἔτι θέλει. *Nullus deinceps versari in eis vult.* Ergo & sæpimine, sæpiebatur bidenta ne quis inscius fortè se inferret atque incestaretur. Horat. ad Pisones

——————*An triste bidental*

Mouerit incestus—————— An se incestarit introitu bidentalis. Plutarch. Sympos. Problem. ij. lib. iv. Ἀλλ' ἐῶσι περιφράξαντες. *Sed sinunt, sapientes locum illum.* Et Sidonius, carmine ad Felicem, *Septum bidental.* Intra consæptum illud ara & victimæ. Artemidor. c. iix. lib. ij. notat in bidentalibus τοὺς ἐνιδρυμένους βωμοὺς, καὶ τὰς ἐν αὐτοῖς γινομένας θυσίας. *Dedicatas in eis aras, et procurata inibi sacra,* nempe piacularia. Sidonius carmine illo.

Nec quæ fulmine Tuscus expiato
Septum numina quærit ad bidental.

Bene itaq. à Festo *Bidental* dicitur *templum*, & iniuriâ in eo reprehensus ille. Etenim planè bidental templum, quippe in quo ara & victimæ,

& consæptum. Varro lib. iv. De ling. Lat. agens de lacu Curtio: *Locus* inquit, *fulguratus & ex SC. septus.* Sic arbor quæ fulminata esset, dicta *fanatica*, quod sacra instar fani esset. Festus. *Fanatica dicitur arbor fulmine icta.* Aliusmodi est *colliculus sæpimine consecratus.* Apuleij Florida j. & fallitur qui locum illum trahit ad fulgurita. Vbi tamen Apuleij manus. *Vel iam & colliculus sæpimine consæptus.* σηκῷ σηκωθεὶς Collis nempe consæptus vbi sacris operarentur. vt identidem in literis sacris, Deuteronomij c. xij. Regum iv. c. xvj. & seq. Atq. vt Apuleius ibi fagum & colliculum iunxit, sæpe ita in literis sacris fubcti montes, colles, & ligna densa siue arbores opacæ. vt locis prædictis & Ieremiæ. c. ij. Ezechielis c. xvj. In ijsque collibus aræ & columnæ. Vt Deuteronomij c. xii. Regum iv. c. xvij. In colliculis nempe illis sacra Diis superis: vt inferis in spelæis siue speluncis. res nota ex Æneide vj. item aliis. Sic & Diis superis sacrificia in altari: inferis verò in scrobe. Festus in *Altaria*. Lactant. ad Thebaid. iv.

BARBAM STOLIDAM.

Vt Theocriti Ecl. x. & xiv. Theodoretus Sermone iv. Iocus nempe in bardos & stolidos. *Barba sine mente.*

AVT QVIDNAM EST.

Aut quæ merces est, qua tu mercede. &c.

QVA TV MERCEDE.

Differit in hunc versum & sequentem Lactant. c. ij. lib. vj.

EMERIS AVRICVLAS.

Emeris, votis, quasi poscens, & licitans siue micans digitis: aut *emeris*, redemeris, corruperis, siue corrumpere paratus es, Redimere, corrumpere, vt l. xxix. & xxxiv. D. De iure fisci.

PVLMONE ET LACTIBVS VNCTIS?

Pinguibusne exstis? Quid propriè lactes tradit Plinius c. xxxvij. lib. xj. Priscian. lib. vj. & Glossæ, & Marcellus.

ECCE AVIA.

Pergit de stultis auiarum & nutricularum votis.

INFAMI. DIGITO.

Nam res turpiculæ contra fascinationem valent.

LVSTRALIBVS SALIVIS.

Saliua lustralis, siue piatoria est, & valens contra fascinationes. Plin. c. iv. lib. xxiix. *Si dormiens spectetur infans, à nutrice terna adspui.* melius. Despui. Acro ad Epodam iix. *Lingua detersa fronte mulieres amputare se infantibus putant fascinum.* Lego. *auerruncare.*

ANTE.

Ante quàm extra limen efferat, lustrico nempe die. Lustrico die infantes per templa circumlati, vt vestigium est Suetonij Caligulæ c. xxv. Ex quo & perspexeris pueros per Deorum, puellas per Dearum templa circumlatas.

EXPIAT.

Tanquam piatrix, siue simulatrix, saga, expiatrix. De qua Festus in *Piatrix*. Nec rectè apud Plaut. Phasmatis Sc. iij. *Simulatricem* fecêre *simulatricem*. Satis refellit Plautus ipse.

Neque in characteristico melius est c. De superstitione, vbi Festum in *Piatrix* corrigunt *simpulatrix*. Apage. Simpulatrix in sacris licitis, Festus in *Simpulum*: simulatrix in sacris propriè magicis, vbi simulata plurima. Dixi propriè. Nam aliqua & in aliis sacris. L. Seruius ad Æneid. ij. & iv. Festus in *Cernaria ouis*. & in *Tauri*. Sidon. carmine ad Faustum.

VRENTES OCVLOS.

Fascinantes. Oculis vrebant siue fascinabant, vt Virgil. Ecl. iij. Heliodor. Æthiop. lib. iij. Plin. c. ij. lib. vij. Plutharch. Sympos. Problem. vii. lib. v. Alex. Aphrodis. Problem. liii. lib. ii.

Vrunt fascinantes oculi tanquam sideratione, de qua Plin. c. xxiv. lib. xvii.

INHIBERE PERITA.

Ne noxij illi oculi puerulo. Fascinantur oculis cum alij, tum puerculi maxime. Alex. Aphrodis. Problem. liii. lib. ii. Plutarch. Sympos. Problem. vij. lib. v. Hinc & turpicula res, siue fascinum pueris in collo, vt amuletum. Varro vj. de ling. Lat. Et *Fascinus Deus infantium custos*. Plin. c. iv. lib. xxiix.

SPEM MACRAM MITTIT.

Mittit in possessionem camporum Licini, quasi Prætor. Prætoris est mittere in possessionem, vt T. Liuij lib. xlix. Hinc res sic possessa, est *pignus pratorium*. Glossæ, Πραιτώρων δίκαιε νέχυρον. *Honorarium ius, vel pignum*: Lego. Πραιτώρειον δίκαιον ἢ ἐνέχυρον. *Honorarium ius, vel pignus*. Vult dici Honorarium aut ius, aut pignus, sed ius sæpius honorarium: pignus sæpius Prætorium.

LICINI IN CAMPOS.

In latifundia Licina. Licini qui Augusti libertus paternus fuit, vt rectè hunc locum accipiunt Glossæ veteres in Iuuenal. Sat. j. De Licino autem illo est apud Dionem lib. liv. L. Senecam epist. cxx. Horat. ad Pisones. Iuuenal. Sat. j. Glossas veteres ad Iuuenal. & in hunc locum Persij. Licinum autem & Crassum Persius hunc copulat, vt & L. Seneca epist. cxix. *Quorum nomina cum Crasso Licinóq. numerantur*. Veteres in hunc Persij locum glossæ vacillant & modo Licinium Crassum, modo Augusti libertum accipiunt. Eædem frustra sunt manumissionem huius Licini Augusto tribuentes, nam rectè Dio & glossæ in Iuuenal. referunt ad patrem Augusti Iulium. Neque rectè Dioni est Λικίνιος. Fugit longe ratio illos qui accepêre hunc locum de L. Licinio Stolone. Putidius hoc, quàm vt in aciem stili incurrere debeat.

HVNC OPTENT GENERVM.

D. Hieronym. epist. c.

REX ET REGINA.

Reges & Reginæ, diuites, beati, potentes. Interpres Terent. ad Phorm.

PVELLÆ HVNC RAPIANT.

Sic *Nympharum rapina*, Propert. eleg. xx. lib. j. siue Gallus Poeta nympharum rapina. Et apud Plutarch. in Amatorio Bacchis mulier, speciosum adolescentem rapit. Neq. enim solum *feles* aliquæ *virginariæ* sed etiam viro sæ.

QVICQVID CALCAVER. HIC, ROSA FIAT.

ὑπερβολὴ felicitatis, quemadmodum eleganter veteris Galliæ Poeta ille, de Aruernorum rege aurum spargente Bituuio, interprete Posidonio apud Athenæum lib. iv. ὅτι τὰ ἴχνη τῆς γῆς ἐφ' ἧς ἁρματηλατεῖ, χρυσὸν καὶ εὐεργεσίας ἀνθρώποις φέρει. *Vestigia terræ per quam ille currum agit, aurum & beneficia mortalib. confert.* &c. Magis quoq. huic loco facit illa Nicobuli ad filium peregrinantem fauentia, apud D. Gregorium Nazianzenum his versiculis.

Πᾶσα μὲν ὑμετέροισιν ἐπίτροχος αἶα πέλοιτο
Ποσσὶν ἐπειγομένοισι, καὶ ἄνθεα καλὰ φύοιτο
Sit pedib properis facile ac perlabile vestris
Omne solum, flores neq. fundere cesset amœnos.

HÆC EGO NVTRICI NON MANDO VOTA.

Cum talibus, tam stultis votis non mitto ego nutricem ad pueri circumlationem die lustrico. Nutricum vota & alij tangunt, vt Horat. epist. iv. L. Seneca epist. lx.

Huiusmodi nutrix *patrima* propriè Plauti Milite Sc. iix. Vbi incorrectè corrigunt, *patrica* aut patrita. Patrima nutrix liberis: nutrix verò etiam vernis, vt Plauti loco eod. Sic patrimus D. Hieron. epist. j.

QVAMVIS TE ALBATA ROGARIT.

Albata die festo, die pueri lustrico. die albo, siue festo. Dies festus λευκὴ ἡμέρα. vt Philostrati Apollonio lib. iv. Alter λευκὴ ἡμέρα, apud Plutarchum in Pericle, non à vestib. albis, sed fabis. neq. pro die festo sed fausto. Cuiuscemodi quoq. λευκὴ ἡμέρα à Thracum calculis candidis vt dixi ad Satyræ huiusce principium, vt est quoq. apud Suidam in ἐπήλυσιν. Aliter queq. χρυσῆ ἡμέρα Neronis, apud Dionem. Diebus festis Romani albati, siue in togis candidis. Ouid. j. & ij. Fastor. Tibull. eleg. vj. lib. j. eleg. j. lib. ij. Idemq. ritus nouæ Romæ vt apud Theophylactum Simocatam Historiæ Mauritianæ c. x. lib. j.

TVCETAQ. CRASSA.

Crasso iure, & quasi glaciali. Arnobius lib. ij. aduers. gent. *Et glaciali condicione tuceta.* Meliùs *conditione*, condita scilicet iure glaciali,

crasso & tremulo. Glossæ, *Tuccetum* ζωμὸς παχύς. id est, *ius crassum*. Et *Tucca*, κατάχυμα ζωμοῦ.

Magnatum autem deliciarum, tucceta. Itaque Fulgentius in prisco sermone suo, tucceta interpretatus, *escas regias*, laudans & illud

——*Ambrosio redolent tucceta sapore.* Quemadmodum & Apuleiasini lib. ij. est, *tucetum perquàm sapidissimum.*

Veteres ad Persium glossæ, item glossæ Isidori tucetum vt genus condimenti vulgare & bubulæ, porcinæue carnis accipiunt, mox vt deliciosum. Meliùs Apuleius lib. eodem sic depingit. *Quæ suis dominis parabat viscum fartim concisum, & pulpam frustatim confectam, cacabum pascue iurulentum.* Sić enim lego, non, *in abacum pascua iurulenta.* Cacabum ibi Apuleius dixit, vt mox, *cibarium vasculum*, & *ollulam.* Ollæ rotatione & concussione vsi ad tucetum. Glossæ in Persium. *Tuceta* dicunt loca *in quibus tunsa carnes.* Fortè meliùs *Tuceta* dicuntur, *in ollis tunsæ carnes.* Pingit tucetum & Arnobius lib. vij. *Tucetum*, inquit, *est aruina in exiguas miculas, et ilia minutim insecta.* Iunxit Arnobius in tuceto *aruinam & ilia*: Apuleius *viscum et pulpam.* Sed viscum & pulpa res eadem Isidor. c. j. lib. xi. Libri Apuleij veteres pro viscum habent *luscum.* Fortè an fuerit, *ileum*, quo vsus Marylus apud Seruium ad Eclog. iix. Glossæ λαγὼν *Ile*, *Ileum.*

ADNVERE HIS SVPEROS VETVERE.

Vt Diogenes apud Stobæum Serm. xxxiix. Διογένης, παρὰ μὲν τῶν θεῶν φησὶν, ὑγίειαν εὔχονται, πάντα δὲ οἱ πλεῖστοι τ' ἀναντία τῇ ὑγιείᾳ πράττουσι. *Diogenes, a Diis, inquit, valetudinem petunt: plerique autem omnes valetudini contraria faciunt.* Et apud Laërtium, *Irascebatur Diogenes illis qui pro valetudine sua Diis sacra facerent, & in sacrificio ipso contra quam valetudo ferret, cœnitarent.* Sic & Democritus apud Stobæum Serm. xxcvij. & Antonium Melissæ Serm. xxxix. Part. j.

ARCESSIS FIBRA.

Sic & Priscian. c. vi. lib. iix. Meliùs, *accersis.*

DA FORTVNARE PENATES.

Da hoc mihi vt facias fortunatos siue felices. Sic *fortunare* apud T. Liuium lib. xxxiv.

ET GREGIB. FETVM.

Sic petunt à Mercurio in Hesiodi Theogonia.

QVO PESSIME PACTO?

Petis gregem tibi augeri, qui pote, cum ipse stulta succidanearum hostiarum sacrificatione minuas?

TOT IVNICVM.

Refer ad hostias succidaneas, de quib. A. Gellius c. vj. lib. iv. Festus. Ἐπιθύειν hoc Artemidoro c. xiii. lib. j. Ergo & sequitur. *Intendit vincere extis.* hostiis succidaneis.

IN FLAMAS OMENTA.

Priscus ritus ὠμοθετεῖν, de quo est Iliade j. vbi explicat Eustathius. Interdum autem & ipsum per se omentum flamis impositum, vt Iuuenal. Sat.xiij. Eiusmodi magorum ritus apud Geographum lib.xv.& Catull.epigr.in Gellium.

ET OPIMO FARTO.

Glossæ legunt, *ferto*. De *fercto* Festus, & glossæ ad hunc locum. Sed tam hoc Persio facit quàm siluis delphines. Persius *opimum fartum* dixit, pro victima opima siue altili, & farta. Satyricè fartum pro altili & opimo dixit. Nam propriè quidem amplius fartum est quàm altile, vt M.Catonis c. xxcix. & seq. de re rust. Hoc Tertyll.c. vlt. de Pallio *.coactum alimentum*. Victimas autem fuisse altiles patet Varronis c. j. lib. ij. de re rust. *Boues, inquit, altiles ad publica sacrificia saginati, dicuntur opimi.* Sic & Plutarch. in Æmil. Paullo βοῦς τροφίας dixit, *boues altiles*, pro opimis, & fartis ad sacrificia. Sic Horatij epist. iij. *Pascitur votiua iuuenca.*

Hæc ita certis certiora cum scripsissem ego, Rulli superuenêre qui rescriberent. Rectum esse, *ferto, non farto, & fertum à Persio accipi pro quauis re Diis oblata.* &c. Quid hoc mali est, ô Strepsiadæ?

Solis putatis esse litteras vobis?
Solis licere quicquid est libellorum
Intelligere, & putare ceteros blennos?

Atqui putare sic nolite. &c. Ecce rem. *Fercire* olim, quod deinde *farcire*. Hinc *fercitum*, aut *farcitum*, aut concise *ferctum*, & *farctum*, vtque pronunciatio lenior esset, *fertum*, & *fartum*. Discriminis tamen causa, *ferctum* aut *farctum* à ferciendo aut farciendo dicere aliqui maluêre, quoniam à ferendo fertum est, quod apud Festum scribitur tamen, sed non rectissimè, *ferctum*. Ac ferctum quidem à ferciendo antiquè, apud Catonem c.cxxxiv. De re rust. apud Persium verò *cascarum* vocum minimè aucupem, vsitatius, *farto*. Neque rectè in Glossis, *ferto*, vel quia vetus est, vel quia concurrit cum *ferto* Festi, quod nihil huic loco facit, vt scripseram ego. Quocirca etiam rectè M. Varro. c. v. lib. ij. *Boues ad victimas farcire* dixit, non autem *fercire*.

Opimum itaq. *fartum* Persius dixit Satyricè rem augens, vt si dicere vellet, victima plus quàm opima.

Quale autem illud est, quod ita rescripsêre, fertum à Persio accipi pro quauis re Diis oblata? anne pro pio etiam siue masculo thure, pro farre pio siue mola salsa, pro donatiis, pro id genus aliis sexcentis?

Pergunt quoq. στρατιωτικῶς, & *falsissimum*, *etiam* inquiunt, *illud est, altile* aliud esse à *farto*. &c. Atqui (libet enim paullisper quasi ἀντιστρατιωτικῶς κομπάζειν, καὶ λάπισμα τῷ λαπίσματι, ὡς ἧλον ἥλῳ ἐκκρούειν.) falsissimo falsius est, negare aliud esse. Etenim altilia sunt etiam illa quæ quouis modo largiter aluntur: farta vero illa propriè quib. alendis ars quædam accessit, qualem dixi à M. Catone tangi c.

xi. lib. i. *Volantia cibis nutribilibus adescata, ob adquirendam pinguedinem.* &c.

VINCERE INTENDIT.

Compos fieri pertendit. Glossæ *Intendimus* φιλονεικοῦμεν.

DONEC NECQVICQVAM SVSPIRET NVMMVS.

Sperabat nummus ille venturos sibi collegas, non veniunt, hinc deceptus & exspes suspirat, sed *nequicquam* siue frustra. Poeticè transfert Flaccus hic, domini adfectus in nummum. Melior hæc interpretatio quam illa glossographi in hunc locum. aut altera Seruij ad illud j. Georg. *Necquicquam seros.* &c. Videlicet, *necquicquam* esse *non*, & hoc Persium velle. Donec non suspiret, siue non audiatur & tinniat nummus aliquis reliquus in fundo imo.

IN FVNDO IMO.

Fundo crumenæ, vnde & crumena ipsa, *funda*. vt Macrobij Saturn. c. iv. lib. ii. Glossæ Philoxeni *Ventrale* κοιλιόδεσμος, φούνδα. Est enim ventrale fascia ventri adstricta, iunctam siue nexam habens fundam. *Vn tablier*. Nec rectè in excerpt. *Ventrile*. φούνδαμ. *Ventrale* & *Funda* interest. Nihil ibi rectè adscribitur de σφενδόνη.

SI TIBI CRATERAS.

Seruius profert ad Æneid. j. Isidor. c. v. lib. vlt.

INCVSAQ. PINGVI AVRO DONA.

Impressa signis aureis, & Æneide v.

Cratera impressum signis——— ——— Et j. Georg. *Lapidem incusum* explicat Seruius, *cudendo asperatum*. Sic *incusa auro dona*, aspera signis cudendo impressis. At Auson. epigr. cxxii. non *incusas* sed *inclusas* dixit *Clazomenas*.

Pingue aurum, crassum: sic passim Latinis *pingue*.

SVDES.

Lætitia. vt Sat. iii. *Pater sudans.*

Sic in Aspasiæ versu apud Athenæum lib. v.

Κἀγὼ ὅπως ἤκουσα χαρᾶς ὑπὸ σῶμα λιπαίνω

Ἱδρῶτι——— ———

Hæc ego vt audiui, toto mihi corpore sudor

Splenduit exsultante animo——— Bene λιπαίνειν ego, *splendere* aut nitere, neque accedo illis qui interpretati ad Athenæum, χλιαίνειν ποιεῖν, aut τήκειν. Nitor sudoris est, vt & olei. Hinc ἱδρὼς λιπαρός. Oppiano ἁλιευτ. β.

Ἤδη δ' ἐκ μελέων λιπαρὸς καὶ ἀθέσφατος ἱδρώς. Risi querentes se his verbis à me *incrustari*.

EXCVTIAS GVTTAS.

Non sudoris guttas, sed lacrumas. De gaudij lacrumis Alexander, siue Aphrodis. ille, siue Trallianus, Problem. xxxj. lib. j.

LAETETVR.

Malè in nonnullis, *Latari*. quod tamen vult retinere non nemo,

verum sicut puer glaciem.

PRÆTREPIDVM COR.

Sussiliens gaudio & cupiditate, vt Sat. iij.

HINC ILLVD SVBIIT.

Quia tibi sic cordi aurum est, etiam Diis placere putas, ex tua Deos cupiditate metitis. Ergo & Deorum simulacra inauras, siue auro perlinis.

Subijt aurem producte, vt Ouid. fabular. lib. j.

———*Subijt argentea proles.* Et id genus alia quæ notatu facilia in Poetis.

AVRO OVATO.

Plinius c. iij. & vj. lib. xxxiij.

NAM FRATRES INTER AHENOS.

Stulte illud ita subiit. Nam mentib. ita deliris, fratres, &c. Glossæ veteres ex Acrone, accipiunt fratres Castores, aut Ægypti filios quinquaginta. Posterius hoc, risit plerisq. Atqui neutrum ad mentem est Poetæ. *Fratres ahenos* intelligi vult Deos omnes. His enim statuæ frequentes aheneæ. Inter Deos, inquit, *præcipui*, & quantiuis pretij *sunto* illi, quib. incubare hominis, & à quib. morborum remedia in somnis secundum quietem soliti petere. Qualis Æsculapius. Huic sane *aurea barba esto*, siue dignus hic aurea sua barba est, si tam fatuos ac blennos auri amatores, aliqua per somnum ratione curare potuerit. Æsculapium aurea barba insignem fuisse, & solitos huic Deo incubare, morborum remedia petentes, protrita res in triuiis. Sed incubabant eadem quoq. spe Serapidi, vt apud Sueton. Vespas. c. vij. Etiam Inoni aliquæ incubationes variis de causis, apud Pausan. Laconicis. Etiam Pasiphaæ apud Ciceron. Plutarch. alios. Etiam Ioui, expiandis periuriis. &c.

QVI SOMNIA MITTVNT PITVITA PVRGATISSIMA.

Qui incubantib. somnia mittunt quib. curetur pituita & hebetudo, & insania.

PRÆCIPVI SVNTO.

Quia præcipuus horum vsus illis qui tam fatui & blenni, vt & ipsi aurum insane sitiant, & arbitrentur Deos auro delectari.

AVRVM.

Hoc ita Propert. eleg. xj. lib. ij.

Aurum omnes victa iam pietate colunt.

VASA NVMAE.

Vt capedines siue capedunculas Numæ & vrnulas fictiles. Lucilius de Numa.

Hinc ancilia, ab hoc apices, capidasq. repertas.

Priscian. c. j. lib. vj. Tullius Paradoxo j. *Quid autem Numa Pompilius?*

minúsne gratas Dijs immortalibus, capedines ac fictiles vrnulas fuisse, quã delicatas aliorum pateras arbitramur? Melius membranæ. *Quid? Numa Pompilij minúsne gratas Dijs inmortalibus capedines ac fictiles vrnulas fuisse, quàm felicatas aliorum pateras arbitramur?* &c. *Felicatas* pro *filicatas* vt in glossis Philox. Ne rectè Tullij loco illo *hirnulas* pro *vrnulis* aliqui reposuere, vt in Aduersar. c. xx. lib. xx.

SATVRNIAQ. ÆRA.

Saturnia æra, glossæ nunc æteos nummos accipiunt, mox ærea vasa. Sed planissimè vult Persius fictilib. Numæ vasis iungere ahenea. Ahenea vocauit Saturnia, id est prisca. Quia vsus æris à Saturno, & Saturni ærarium. Addunt glossæ, Saturnum æreis vasis placari solitum.

IMPVLIT.

Loco mouit. T. Liuius. *Impulsa frons prima*, nempe aciei.

VESTALESQ. VRNAS.

Quæ & ipsæ inuentum Numæ regis. Vrnæ vestales ad lauacrum Vestæ, vt Propertij eleg. iv. lib. iv. Ouid. Fastor. iij. Dionys. lib. j. Iuliani Cæsaris hymno Solis. Et fragmento de origin. gent. Rom.

ET TVSCVM FICTILE.

Deos fictiles. Propert. eleg. j. lib. iv. Plin. c. xij. lib. xxxv. T. Liuius lib. xxxiv.

Vasa vero fictilia etiam suo sæculo in libationibus Romæ vsurpata Dionys. notat lib. ij. vbi quod est ἐν ὀςρακίνοις χυλίσκαις, melius ἐν ὀςρακίνοις κυλίχναις. Tangit & Porphyr. lib. j. περὶ ἀποχῆς. Et Valer. Max. c. iv. lib. iv. Apuleius Apologia priore.

MVTAT.

Mutauit, vt Æneido iij. *Fumat*, pro fumauit. Sic Terentij. Adelph. *Enarramus*, pro enarrauimus. Ouid. Trist. eleg. ix. lib. j. *Petit*, pro petiit.

O CVRVÆ IN TERRAS ANIMÆ.

Tanquam pecudes. Pacuuius apud Varronem iv. de ling. Lat. *Incuruicerunicum pecus.*

QVID IVVAT HOC.

Meliùs, *Quid iuuat heu.*

EX HAC PVLPA.

Et tanquam bona diis dare, ex pulpa, siue esca & pabulo, cupiditatis nostræ & corruptelæ. Cupiditatis & corruptelæ pulpa multiplex, vt aurum, vnguenta, purpura.

HÆC SIBI.

Ex pulpa eadem & vsus vnguenti. Apage ad Fabulinum Deum & Ouidij, qui ex pulpa ista feminas fecère. &, *hec*, inquiunt, *mulier*, vt etiam mox paullò, cum ait, *Hæc baccam.* &c. *Est alia*, inquiunt, *mulier.*

CORRVPTO OLIVO.

Vnguentum quasi corruptela est olei. Virgil. ij. Georg.

Nec casia liquidi corrumpitur vsus olivi.

Vbi Seruius Corrumpi oleum ex quo fit vnguẽtum. Olei enim vsus est multiplex: vnguenti vnus, deliciæ. Sic & colorum mixtura, quasi corruptela est. Plutarch. lib. de E, Delphico. Τὰ μιγνύμενα τῶν χρωμάτων οἱ βαφεῖς φθείρεσθαι, καὶ φθορὰν τὴν μίξιν ὀνομάζουσι. *Colores qui miscentur, infectores corrumpi aiunt, & mixturam, corruptionem vocant.* Nemesius c. iij. de natura hominis. Καὶ ἡ κρᾶσις δὲ τοῦ οἴνου καὶ τοῦ ὕδατος, ἀμφότερα συνδιαφθείρει. *Mixtura vini & aquæ vtraque corrumpit.* Sic & Propert. eleg. xx. lib. ii. Itaque & Athenæus lib. xv. Λακεδαιμόνιοί τε ἐξελαύνουσι τῆς Σπάρτης τοὺς τὰ μύρα κατασκευάζοντας, ὡς διαφθείροντας τὸ ἔλαιον· καὶ τοὺς τὰ ἔρια δὲ βάπτοντας, ὡς ἀφανίζοντας τὴν λευκότητα τῶν ἐρίων. *Lacedemonij item de Sparta sua vnguentarios expellunt, tanquam olei corruptores; & lanarum infectores, vt qui lanarum corrumpant albitudinem.* Eadem de re & L. Seneca cap. vlt. lib. iv. Natural. Quæst. & Clemens Alexandrin. Pædog. c. x. lib. ij. vbi εὐνομουμένας πόλεις dixit, intelligens Spartam, vt patet Stromat. lib. j.

CASIAM DISSOLVIT.

De vnguento ex casia Seru. ad ij. Georg. Plin. c. xix. lib. xii.

HÆC CALABRVM VELLVS.

Lanam Tarentinam, quæ optima. L. Varro c. ii. lib. ii. de re rust. Plin. c. xciix. lib. iix. Iun. Columel. c. iv. lib. vii.

Notauêre aliqui natiuum huic lanæ colorem purpuræ fuisse, vt Tertyllianus Pallij c. iii. Plinius loco antedicto. *Tarentum habet oues suæ pugillinis.* Meliùs, *suæ ferruginis.*

COXIT.

Coquere pro tingere siue inficere purpura, vt iii. Georg. Martial. epigr. xxcv. lib. ii. Persius fine huius Satyræ I. Plin. c. xxxiix. lib. ix.

VITIATO MVRICE.

In aliis lanis albus color vitiatur: in Tarentinis & Bæticis murex ipse natiuus, vt locis antedictis. Corruptores itaq. lanarum ij qui lanas sufficiunt, siue vitiatores vt Athenæi & Clementis loco prædicto.

HÆC BACCAM CONCHÆ RASISSE.

Explicant glossæ. *Radere margaritas de conchis marinis.* Sed potest intelligi, vniones repurgare à callo. De qua purgatione Plin. c. xxxv. lib. ix. Radere autem de conchis, non est pretij maioris, sed vilitatis. Viliores enim margaritæ sunt quæ sic raduntur, nempe tympania. Plinius loco eodem.

Benè autem conchæ baccam pro vnione, vt Virgilij Culice.

———— *Indi Conchea bacca maris* ————

ET VENAS.

Venas ex camino fluentes. vt *manare venas argenti & auri* Lucretius dixit lib. v. Et Virg. ii. Georg. Incendio nempe fluunt hæ venæ tanquam ex camino. Sed propriè nunc de camino, & conflatura Persius,

de qua & D. Cyprianus, siue quiqui auctor est lib. de laude martyrij. Vbi quod est, *diues flama eligitur*. meliùs fuerit, *eliditur*. Non quia non proba vox eo significatu *eligitur*, sed quia prisca & in illius scriptoris linguam vix conueniens.

STRINGERE.

Ramenta enim auri argentiq. stringuntur siue coartantur in massam, & conflantur. Rutil. Numat. Itinerarij lib. j.

Non Biturix largo potior strictura camino.
Necque Sardonio cæspite massa fluit.

Hinc riui strictuiæ Isidori c. xvii. lib. xvi. vbi malè, *structura*. Stricturæ sunt massæ. Seru. ad Æneid. iix. Glossæ, Stricturæ *μέταλλον*. Sed reprehensus à non nemine Persius est, tanquam acyrologus, siue locutor improprius, qui *stringendi* vocabulum de auro & argento vsurpet, cum sit domicilium eius proprium in ferro, vt C. Plinius obseruauerit, c. xiv. lib. xxxiv. Itane Persius etiam ipse vapulat? Quo iure, an stratiotico? Dixit Plinius stringi propriè ferrum, quia stringitur in aciem. Sed anne idcirco negauit, cetera quoq. metalla stringi in massas? An non horum massæ dicuntur *stricturæ*, vt ostendi?

FERVENTIS MASSAE.

Feruens massa aurum fluens ex camino: sed propriè massa cum desiit fluere. L. Isidor. c. xvii. lib. xvi.

DE PVLVERE CRVDO.

Auri terra, puluis crudus, comparatione auri massæ, nam hæc cocta est. Plin. c. iv. & seq. lib. xxxiii. Prudent. hymno D. Laurent.

Quod terrulentum ac sordidum,
Flamis necesse est decoqui.

Auri argenti, æris terram Plinius dixit c. vj. lib. xxxiii. & arenas c. iv. Sed propriè quidem auri terra, est balluca, l. j. & seq. C. De metallar. in. C. Theodos. cod. Glossæ *γήδιον χρυσοῦ ἀχαβάδειον*, *Baluca*.

VITIO TAMEN VTITVR.

Ex eadem pulpa aurum in templis, auri, argenti massæ: sed hoc illo minus vituperabile. Nam huius quidem aliqua vtilitas, nempe in contractibus: at illius quod in templis, vtilitas nulla.

IN SACRO QVID FACIT AVRVM?

Ael. Lampridius in Alexandro. *In templis*, inquit, *sanè nunquam præter aut quinq. argenti libras, auri ne guttulam quidem aut bracteolam posuit, susurrans versum Persij*

———in sanctis quid facit aurum?

Non dissimili postmodo mente Nicephorus Imperator. De quo Cedrinus. Τοὺς ἀπ' αἰῶνος ἀναθεμένους τῷ θεῷ χρυσᾶ ἢ ἀργυρᾶ σκεύη ἔψεγε, καὶ τὰ τῶν ἐκκλησιῶν ἱερὰ κοινοῦσθαι ἄξιον ἐδογμάτιζε. *Vituperabat qui post homines natos vasa aurea argenteáue Deo consecrauissent, censebátque omnia templorum donaria in vsus profanos verti verum esse.*

Sed & anterior his Plato xii. de legib. *χρυσὸς καὶ ἄργυρος ἐν ἱεροῖς ἐπίφθονον κτῆμα.* Tullius ex Platone ij. de legibus. *Aurum & argentum in fanis inuidiosa res est.* Plato Alcibiade ij. & Eutyphrone. Lactant. c. xxv. lib. vj. c. iv. lib. ij. Isidor. Pelus. epist. xxciix. lib. ij. Sed nemo de hoc A. Persij Poetæ versu deq. hac sententia melius quàm D. Bernardus Apolog. ad Guilielm. Abbat.

QVOD VENERI DONATAE A VIRGINE PVPPAE.

Ritus priscus, de quo sic Acro ad Sat. v. lib. j. *Solebant pueri postquam pueritiam excedebant, dijs Penatibus bullas suas consecrare, similiter puellæ pupas.* De ritu illo & Glossæ veteres in hunc locum. Glossæ Philox. *Puppa πλαγγόνες, αἱ τῶν παίδων νύμφαι.* Marcell. in *Pupa.*

QVIN DAMVS ID SVPERIS.

Primitius Felix. *Litabilis hostia bonus animus, & pura mens, & sincera conscientia.*

Profert hunc Persij locum Priscian. c. iij. lib. ix.

DE MAGNA QVOD DARE LANCE.

Dixi, vbi & de *tacita acerra.*

MAGNI MESSALLAE.

Tangere videtur cognomentum Messalarum, *Maximus.* Macrob. Saturn. c. vj. lib. j. Fasti.

LIPPA PROPAGO.

Lippa hæc propago, Valerius Cotta Messalinus, qui lippus ambifariam & oculis & animo. Narrant glossæ veteres. Dioni lib. lv. est M. *Valerius* M. F. *Messala, aut Messalinus.*

COMPOSITVM IVS FASQ. ANIMI.

Ius humanum, fas diuinum. Profert Lactant. ad Thebaid. ij.

SANCTOSQ. RECESSVS MENTIS.

Recessus tacitæ cogitationes, vt Tullij Cæsariana j.

ET INCOCTVM PECTVS.

Profert & interpretatur Lactant. c. ii. lib. vi. Sic Tertyllian. lib. de cultu feminar. *Succis herbarum, & concharum alueis incoquere lanas.*

Incoctum valde coctum. *Impotens* valde potens. Carisius lib. ij. *Inmedicatum os*, valde medicatum. Apuleius Apolog. siue actione ij. *Inpromiscuus*, valde promiscuus. A. Gell. c. vii. lib. j. *Insegnes*, valdè segnes. Glossæ Philox. *Insegnes, ἀδρανεῖς. Inpransus* probe satullus, apud Horat. epist. xv. Sic & *incoctum* pro validè cocto identidem apud Marcellum Empiricum, vt c. j. iv. xxii.

At *incœnare* Suetonij Tiber. cap. xxxix. est Atticum, pro cœnare. Ἐμφαγεῖν pro φαγεῖν. ἐνδυστυχῆσαι, ἐμβλέψαι. Interpr. Aristophani ad Vespas.

GENEROSO HONESTO.

Generoso interpretatus Lactantius, *naturali.* Sic & Græce γενναῖον, τὸ μὴ ἐξιστάμενον τῆς φύσεως. Aristotel. c. j. lib. j. historiæ animal. *Quod à natura sua non abit.* Similitérq. c. xv. lib. ii. ad Theodect. Generosum

itaq. honeſtum quod animis inditum à natura. Tull. Dial. de partit. *Eſt genus hominum ad honeſtatem natum*, &c. Ne rectè in hunc Perſij locum de generoſo gloſſæ, veteres. Gloſſæ nouæ, aut potius noui λόγων διάρροιαι prorſus extra oleas, vt adſolent.

VT ADMOVEAM TEMPLIS.

Admouere verbum ſacrorum, vt exempla vbiq. in oculis. Sic Iul. Pollux c. j. lib. j. ἱερεῖα προσάγειν βωμοῖς.

ET FARRE LITABO.

Hinc illud Primitio Felici *Litabilis hoſtia*, &c.

Far autem pro mola ſalſa, nota res. Far nempe pium. Sic far pium, mola ſalſa Arnobij lib. ij. Aſconij ad iij. Verrinam, Seruij ad Eclog. iix. Marcell. in *Ador*.

SATYRA III.

NOTANT gloſſæ veteres tranſlatam eſſe hanc Satyram *ex Lucilij lib. IV. caſtigantis diuitum luxuriam & vitia.* Sed Lucilius in diuitiis & vitiis potentes inuectus generatim: Perſius ſpeciatim mucronem ſtili ſui ſtringit in adoleſcentes diuites, Stoïcæ philoſophiæ ſtudia profeſſos, ſed ignauia torpentes, profluóſq. luxu & delitiis.

Tractatum verò principium ſatyræ quaſi dialogiſmo & perſonis, vna doctoris ſiue philoſophi Stoïci, non vt gloſſę notant, pædagogi: altera diſcipuli, ſiue candidati philoſophiæ.

NEMPE HOC ADSIDVE.

Orditur Stoïcus à reprehenſione conſuetudinis prauæ dormiendi in lucem, ſiue de die, ſiue in medios dies.

Eorum qui philoſophiam docebant Romæ genus duplex. Vnum eorum qui veniebant ad ianuam, quod Græcis, ἰέναι ἐπὶ θύρας. Tales philoſophi apud Laërt. in Ariſtippo. Eoſdem & A. Gellius pingit c. x. lib. vj. *At nunc*, inquit, *videre eſt philoſophos vltro currere vt doceãt, ad fores iuuenum diuitum, eóſque ibi ſedere atque operiri, prope ad meridiem, donec diſcipuli nocturnum omne vinum edormiant*. &c. Alterum genus eorum qui domeſtici, & in comitatu ipſo diuitis, qualis philoſophus nunc Perſij. Itaq. dicitur poſt paullò, *comes*. *Vnus ait comitum*—— ſcilicet, magiſter philoſophiæ Stoïcus qui in comitatu.

IAM CLARVM MANE.

Imitatus Auſonius Ephemeride.

Mane iam clarum reſerat feneſtras.

ET ANGVSTAS EXTENDIT LVMINE RIMAS.

Martian. Capella fine lib. ij.

Auaro-

Aurora primo conuenustans habitu
Surgens fenestras dissecaret lumine.

Lege.

Aurora primo cùm venustans habitu
Surgens fenestras dissicaret lumine.

Lumine rimæ fenestrarum quasi extenduntur, & dissicantur, quia diffusio fit lucis, siue radiorum ἔκχυσις, de qua Tullius epist.iii. lib.ii. ad Atticum.

QVOD DESPVMARE FALERNVM SIT SATIS.

Tantum stertis, quantum satis ventriculo, vt despumet in eo vinum, siue deferuescat, & concoquatur. Despumat vinum in ventriculo, quasi dolio, siue ἀποϖλύζ, vt Geoponicis lib.vi. Sic *despumare*, L. Senecæ epist. lxiix. D. Hieronymi lib.ii. in Iouinian.

INDOMITVM.

Eleganter, *Falernum indomitum*, pro mero. Vinum aqua temperatum, quasi domitum est, & innocens: merum, indomitum & nocens. Itaq. Plato vi. de legib. iubet. Μαινόμενον θεὸν ἑτέρῳ θεῷ νήφοντι σωφρονίζεσθαι κολαζόμενον. *Furentem Deum castigari plectiq. adhibito alio numine sobrio.* Furens Deus Bacchus, sobrium numen Nymphæ. Profert & Plutarchus, lib. An seni capess. respubl.

Indomitum autem peculiariter Falernum, quia difficulter concoquitur. Athenæus lib.j.

DVM QVINCTA LINEA.

Lineas audi, quib. horæ notatæ in solario, siue horologio sciaterico. Lineæ quæ proficiscuntur ab vmbilico siue gnomone solarij, notæ, quæ indicant horarum numeros. Auson. Ephemeride.

Ad quinctam flectitur vmbra notam.

Linea, siue nota quincta, quæ meridiei proxima. Meridies enim hora sexta, Ergo & Persius hoc lineæ quinctæ tempus quasi pænè meredianum depingit,

———*Patula pecus omne sub vlmo est.*

TANGITVR VMBRA.

Quæ proficiscitur ab vmbilico siue gnomone, siue clauo, vt loquitur Isidor. c. propenult. lib. vlt. *A clauo*, inquit, *per lineam curris vmbra.*

INSANA CANICVLA.

Insana, vel quia in rabiem agit canes, Plinius c. xl. lib. ii. c. xl. lib. iix. vel quia & ipsa rabere videtur, radij sui æstu vehemente. Itaq. Horatius eam *furere* dixit Oda xxix. lib. iij. vel quia multi eo tempore homines ægrotant. Homerus Iliade xxij. vbi & Eustath. notat iccirco καύσοις siue καύσωνας, siue febres ardentes quæ sub cane, vocari loquelariter κυνοκαύματα, quasi æstus caninos. Legend. Aristot. Probl. iij. Tomi j. Seru. ad Æneid. iii.

COQVIT.

Coquit, exurit, vt Æneide iii. & Apollonij Argonaut. lib. ij.

PATVLA PECVS OMNE SVB VLMO EST.

Descriptio mediæ diei canicularis, vt Horatij Oda xxix. lib. iij.

VNVS AIT COMITVM.

Comes hic non pædagogus siue magister pueri: sed philosophus Stoicus, doctor adolescentis, qui pædagogum iam exsuit cum puerili prætexta.

Venit quidem comitis nomine & pædagogus vt l. xv. §. *comitem* D. De iniur. Et apud Martial. epigr. xl. lib. xj. sed nunc comes philosophus, Adolescens quippe hic iam philosophâster, vt mox.

Haud tibi inexpertum est. ———

Philosophus autem hic Stoicus de genere illo qui συνόντες siue in comitatu. In hos liber est Luciani, Περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων, *In philosophos mercenarios.* Iidémq. ibi διδάσκαλοι. His ita perscriptis, mirificissimè post aliqui commenti somnia πλατείας ἰσγυμῆς πέρι, & *comites* intelligi condiscipulos, & *nimis falli* accipientes de philosophis, qui Romæ in procerum comitatu. Atqui & πλατεῖα σιγμὴ est in libris: & *comites* illi non magis condiscipuli quàm popones: & *vnum* illum *comitum* esse philosophum Stoicum, certius est his quæ ad Sagram. Miseræ illæ chartæ, quib. &c. Et tamen casu aliquo in vestigia meæ interpretationis lapsi mox paullò, p. 234. *subdit*, inquiunt, *Persius, vel* qui *ante est locutus doctor.* Aut nox est, aut dies. Aut Persius, aut doctor. Atqui non est A. ergo B.

VERVMNE?

Hæc discipulus, dulci fortuna ebrius, & de illis quos Dio Prusæus sic pingit, Orat. lxij. Ὅτι ὀργίζεσθαι ἔξεστι πάντα ποιεῖν, διὰ τοῦτο συνεχῶς ὀργίζονται. *Quod irascentibus quiduis licet, eò irascuntur adsidue.*

OCIVS ADSIT HVC ALIQVIS.

Superbè hoc & ignauiter, *Aliquis*, non expresso serui nomine. Meritò Cyrus apud Xenophontem Pædiæ lib. v. vituperat dominos, seruis ita præcipientes ἴτω τις ἐφ' ὕδωρ, ξύλα τις σχισάτω. *Ito aquatum aliquis: calam aliquis findito.* Et eleganter subiungit rationem. *Etenim illo pacto euenire, vt se mutuò respectarent, & nemo faceret imperata: vtque omnes non perfecti operis in culpa essent, et nemo erubesceret aut metueret, propterea quod cum multis ei culpa par & communis. Itaque Cyrus nomine suo quemque adpellabat, cum quid imperaret.* Sic Latinè illa tinniunt. Lego enim οὔτε αἰσχύνεσθαι οὔτε φοβεῖσθαι, διὰ τὸ σὺν πολλοῖς ὁμοίως αἰτίαν ἔχειν. Non vt vulgarij, φοβεῖσθαι ὁμοίως, aut, φοβεῖσθαι ὅμως.

TVRGESCIT VITREA BILIS.

Iam excandescit, inquit Stoicus. Profert autem Acro ad Sat. iij. lib.

ij. & *vitream bilem* Persio, vt Horatio, *splendidam bilem* esse ait tralucentem, quia irati nihil cælant. Sic vitreæ togæ multitiæ ac perlucentes, Varron apud Marcell. in *Vitream*, & in *Tunica*. Et Horatio futilitas, *perlucidior vitro*, Oda xiix. lib. j.

Sed meliùs in Aduersar. c. xxiij. lib. xxiij. *vitrea bilis*, & splendida quæ in ore ipso cnitet, vnde & nomen excandescentiæ: aut quæ cito vanescit frangitúrque vt *vitrea fracta* Petronij, & vitrea fama Horatij Sat. iij. lib. ij. At vitreæ bili pro aperta, locus hic nullus, nihil enim arcani prodit.

FINDOR VT.

Alij libri *Finditur*, *Arcadiæ*, &c. Vtrisq. mens eadem. Findor, enallage, pro finditur. Finditur, inquit Stoicus, ebriolus hic rudens vt Arcadica pecus. Qui clamat, oris hiatu quasi finditur. Ne rectè in Aduers. c. xxij. lib. xxiij. de bile interpretati, refellit ἀκολουθία.

ARCADIÆ PECVARIA.

Profert Lactant. ad Papinij Thebaid. iv. & Arcadiæ pecuaria inquit à Persio dicta, quia Phyllos Arcadiæ regio, *abundet egregio pecore*, Veriùs dixeris, Arcadiæ pecuaria, asinos. Arcadia, asinorum patria in Græcia, in Italia Reate. Varro c. j. lib. ij. de re rust. Plinius c. xliij. lib. iix.

Comparat autem eleganter Flaccus hic Persius, cum illis Arcadiæ ciuibus, hunc Arcadicum iuuenum.

RVDERE DICAS.

Ita Seruius ad iij. Georg. Sed idem, *vredas* ad Æneid. iix.

IAM LIBER.

Pergit Stoicus.

ET BICOLOR MEMBRANA.

Explicat Isidor. c. x. lib. vj. Bicolor scilicet membranum esse luteũ, siue tinctum aut crocatum parte vna. Dixeris apertiùs. Bicolor membrana introrsum candida, extrorsum lutea purpureáue.

Et accipe membranam croceam purpureámue, qua inuolutus liber, vt Tibulli eleg. j. lib. iij.

Lutea sed niueum inuoluat membrana libellum.

Et de purpurea Ouid. eleg. j. lib. j. Trist.

Nec te purpureo velent vaccinia succo.

Martial. libello suo epigr. ij. lib. iij.

Et te purpura delicata velet.

Et epigr. vj. lib. v.

Quæ cedro decorata, purpuráq.
Nigris pagina creuit vmbilicis.

Papinius de libello suo Silua vlt. lib. iv.

Noster purpureus nouusq. charta,

COQVIT.

Coquit, exurit, vt Æneide iii. & Apollonij Argonaut. lib. ij.

PATVLA PECVS OMNE SVB VLMO EST.

Descriptio mediæ diei canicularis, vt Horatij Oda xxix. lib. iij.

VNVS AIT COMITVM.

Comes hic non pædagogus siue magister pueri: sed philosophus Stoicus, doctor adolescentis, qui pædagogum iam exsuit cum puerili prætexta.

Venit quidem comitis nomine & pædagogus vt l. xv. §. *comitem* D. De iniut. Et apud Martial. epigr. xl. lib. xj. sed nunc comes philosophus, Adolescens quippe hic iam philosophâster, vt mox.

Haud tibi inexpertum est. ——

Philosophus autem hic Stoicus de genere illo qui συνόντες siue in comitatu. In hos liber est Luciani. Περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων, *In philosophos mercenarios*. Iidémq. ibi διδάσκαλοι. His ita perscriptis, mirificissimè post aliqui commenti somnia πλείας στιγμῆς πέρι, & *comites* intelligi condiscipulos, & *nimis falli* accipientes de philosophis, qui Romæ in procerum comitatu. Atqui & πλεία στιγμὴ est in libris: & *comites* illi non magis condiscipuli quàm popones: & *vnum* illum *comitum* esse philosophum Stoicum, certius est his quæ ad Sagram. Miseræ illæ chartæ, quib. &c. Et tamen casu aliquo in vestigia meæ interpretationis lapsi mox paullò, p. 234. *subdit*, inquiunt, *Persius*, *vel* qui *ante est locutus doctor*. Aut nox est, aut dies. Aut Persius, aut doctor. Atqui non est A. ergo B.

VERVMNE?

Hæc discipulus, dulci fortuna ebrius, & de illis quos Dio Prusæus sic pingit, Orat. lxij. Ὅτι ὀργισθεῖσιν ἔξεστι πάντα ποιεῖν, διὰ τοῦτο συνεχῶς ὀργίζονται. *Quod irascentibus quiduis licet, eò irascuntur adsidue.*

OCIVS ADSIT HVC ALIQVIS.

Superbè hoc & ignauiter, *Aliquis*, non expresso serui nomine. Meritò Cyrus apud Xenophontem Pædiæ lib. v. vituperat dominos, seruis ita præcipientes ἴτω τις ἐφ' ὕδωρ, ξύλα τις σχισάτω. *Ito aquatum aliquis: calam aliquis findito.* Et eleganter subiungit rationem. *Etenim illo pacto euenire, vt se mutuò respectarent, & nemo faceret imperata: vtque omnes non perfecti operis in culpa essent, et nemo erubesceret aut metueret, propterea quod cum multis ei culpa par & communis. Itaque Cyrus nomine suo quemque adpellabat, cum quid imperaret.* Sic Latinè illa tinniunt. Lego enim οὔτε αἰσχύνεσθαι οὔτε φοβεῖσθαι· διὰ τὸ σὺν πολλοῖς ὁμοίως αἰτίαν ἔχειν. Non vt vulgarij, φοβεῖσθαι ὁμοίως, aut, φοβεῖσθαι ὅμως.

TVRGESCIT VITREA BILIS.

Iam excandescit, inquit Stoicus. Profert autem Acro ad Sat. iij. lib.

ij. & *vitream bilem* Persio, vt Horatio, *splendidam bilem* esse ait tralucentem, quia irati nihil celant. Sic vitreæ togæ multitiæ ac perlucentes, Varroni apud Marcell. in *Vitream*, & in *Tunica*. Et Horatio futilitas, *perlucidior vitro*, Oda xiix. lib. j.

Sed meliùs in Aduersar. c. xxiij. lib. xxiij. *vitrea bilis*, & splendida quæ in ore ipso enitet, vnde & nomen excandescentiæ: aut quæ cito vanescit frangitúrque vt *vitrea fracta* Petronij, & vitrea fama Horatij Sat. iij. lib. ij. At vitreæ bili pro aperta, locus hic nullus, nihil enim arcani prodit.

FINDOR VT.

Alij libri *Finditur*, *Arcadiæ*, &c. Vtrisq. mens eadem. Findor, enallage, pro finditur. Finditur, inquit Stoicus, ebriolus hic rudens vt Arcadica pecus. Qui clamat, oris hiatu quasi finditur. Ne rectè in Aduers. c. xxij. lib. xxiij. de bile interpretati, refellit ἀκολουθία.

ARCADIÆ PECVARIA.

Profert Lactant. ad Papinij Thebaid. iv. & Arcadiæ pecuaria inquit à Persio dicta, quia Phyllos Arcadiæ regio, *abundet egregio pecore*, Veriùs dixeris, Arcadiæ pecuaria, asinos. Arcadia, asinorum patria in Græcia, in Italia Reate. Varro c. j. lib. ij. de re rust. Plinius c. xliij. lib. iix.

Comparat autem eleganter Flaccus hic Persius, cum illis Arcadiæ ciuibus, hunc Arcadicum iuuenum.

RVDERE DICAS.

Ita Seruius ad iij. Georg. Sed idem, *credas* ad Æneid. iix.

IAM LIBER.

Pergit Stoicus.

ET BICOLOR MEMBRANA.

Explicat Isidor. c. x. lib. vj. Bicolor scilicet membranum esse luteū, siue tinctum aut crocatum parte vna. Dixeris apertiùs. Bicolor membrana introrsum candida, extrorsum lutea purpureáue.

Et accipe membranam croceam purpureámue, qua inuolutus liber, vt Tibulli eleg. j. lib. iij.

Lutea sed niueum inuoluat membrana libellum.

Et de purpurea Ouid. eleg. j. lib. j. Trist.

Nec te purpureo velent vaccinia succo.

Martial. libello suo epigr. ij. lib. iij.

Et te purpura delicata velet.

Et epigr. vj. lib. v.

Quæ cedro decorata, purpuráq.
Nigris pagina creuit vmbilicis.

Papinius de libello suo Silua vlt. lib. iv.

Noster purpureus nouusq. charta.

COQVIT.

Coquit, exurit, vt Æneide iii. & Apollonij Argonaut. lib. ij.

PATVLA PECVS OMNE SVB VLMO EST.

Descriptio mediæ diei canicularis, vt Horatij Oda xxix. lib. iij.

VNVS AIT COMITVM.

Comes hic non pædagogus siue magister pueri: sed philosophus Stoicus, doctor adolescentis, qui pædagogum iam exsuit cum puerili prætexta.

Venit quidem comitis nomine & pædagogus vt l. xv. §. *comitem* D. De iniur. Et apud Martial. epigr. xl. lib. xj. sed nunc comes philosophus, Adolescens quippe hic iam philosophâster, vt mox.

Haud tibi inexpertum est. ———

Philosophus autem hic Stoicus de genere illo qui συνόντες siue in comitatu. In hos liber est Luciani. Περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων, *In philosophos mercenarios*. Iidémq. ibi διδάσκαλοι. His ita perscriptis, mirificissimè post aliqui commenti somnia πλείας στιγμῆς πέρι, & *comites* intelligi condiscipulos, & *nimis falli* accipientes de philosophis, qui Romæ in procerum comitatu. Atqui & πλεία στιγμὴ est in libris: & *comites* illi non magis condiscipuli quàm popones: & *vnum* illum *comitum* esse philosophum Stoicum, certius est his quæ ad Sagram. Miseræ illæ chartæ, quib. &c. Et tamen casu aliquo in vestigia meæ interpretationis lapsi mox paullò, p. 234. *subdit*, inquiunt, *Persius, vel* qui *ante est locutus doctor*. Aut nox est, aut dies. Aut Persius, aut doctor. Atqui non est A. ergo B.

VERVMNE?

Hæc discipulus, dulci fortuna ebrius, & de illis quos Dio Prusæus sic pingit, Orat. lxij. Ὅτι ὀργισθεῖσιν ἔξεστι πάντα ποιεῖν, διὰ τοῦτο συνεχῶς ὀργίζονται. *Quod irascentibus quiduis licet, eò irascuntur adsidue.*

OCIVS ADSIT HVC ALIQVIS.

Superbè hoc & ignauiter, *Aliquis*, non expresso serui nomine. Meritò Cyrus apud Xenophontem Pædiæ lib. v. vituperat dominos, seruis ita præcipientes ἴτω τις ἐφ' ὕδωρ, ξύλα τις σχισάτω. *Ito aquatum aliquis: calam aliquis findito.* Et eleganter subiungit rationem. *Etenim illo pacto euenire, vt se mutuò respectarent, & nemo faceret imperata: vtque omnes non perfecti operis in culpa essent, et nemo erubesceret aut metueret, propterea quod cum multis ei culpa par & communis. Itaque Cyrus nomine suo quemque adpellabat, cum quid imperaret.* Sic Latinè illa tinniunt. Lego enim οὔτε αἰσχύνεσθαι οὔτε φυβεῖσθαι διὰ τὸ σὺν πολλοῖς ὁμοίως αἰτίαν ἔχειν. Non vt vulgarij, φοβεῖσθαι ὁμοίως, aut, φοβεῖσθαι ὅμως.

TVRGESCIT VITREA BILIS.

Iam excandescit, inquit Stoicus. Profert autem Acro ad Sat. iij. lib.

ij. & *vitream bilem* Persio, vt Horatio, *splendidam bilem* esse ait tralucentem, quia irati nihil cælant. Sic vitreæ togæ multitiæ ac perlucentes, Varroni apud Marcell. in *Vitream*, & in *Tunica*. Et Horatio futilitas, *perlucidior vitro*, Oda xiix. lib. j.

Sed meliùs in Aduersar. c. xxiij. lib. xxiij. *vitrea bilis*, & splendida quæ in ore ipso enitet, vnde & nomen excandescentiæ: aut quæ cito vanescit frangitúrque vt *vitrea fracta* Petronij, & vitrea fama Horatij Sat. iij. lib. ij. At vitreæ bili pro aperta, locus hic nullus; nihil enim arcani prodit.

FINDOR VT.

Alij libri *Finditur*, *Arcadiæ*, &c. Vtrisq. mens eadem. Findor, enallage, pro finditur. Finditur, inquit Stoicus, ebriolus hic rudens vt Arcadica pecus. Qui clamat, oris hiatu quasi finditur. Ne rectè in Aduers. c. xxij. lib. xxiij. de bile interpretati, refellit ἀκολουθία.

ARCADIÆ PECVARIA.

Profert Lactant. ad Papinij Thebaid. iv. & Arcadiæ pecuaria inquit à Persio dicta, quia Phyllos Arcadiæ regio, *abundet egregio pecore*, Veriùs dixeris, Arcadiæ pecuaria, asinos. Arcadia, asinorum patria in Græcia, in Italia Reate. Varro c. j. lib. ij. de re rust. Plinius c. xliij. lib. iix.

Comparat autem eleganter Flaccus hic Persius, cum illis Arcadiæ ciuibus, hunc Arcadicum iuuenum.

RVDERE DICAS.

Ita Seruius ad iij. Georg. Sed idem, *credas* ad Æneid. iix.

IAM LIBER.

Pergit Stoicus.

ET BICOLOR MEMBRANA.

Explicat Isidor. c. x. lib. vj. Bicolor scilicet membranum esse luteū, siue tinctum aut crocatum parte vna. Dixeris apertiùs. Bicolor membrana introrsum candida, extrorsum lutea purpureáue.

Et accipe membranam croceam purpureámue, qua inuolutus liber, vt Tibulli eleg. j. lib. iij.

Lutea sed niueum inuoluat membrana libellum.

Et de purpurea Ouid. eleg. j. lib. j. Trist.

Nec te purpureo velent vaccinia succo.

Martial. libello suo epigr. ij. lib. iij.

Et te purpura delicata velet.

Et epigr. vj. lib. v.

Quæ cedro decorata, purpuráq.
Nigris pagina creuit vmbilicis.

Papinius de libello suo Silua vlt. lib. iv.

Noster purpureus nouusq. charta.

COQVIT.

Coquit, exurit, vt Æneide iii. & Apollonij Argonaut. lib. ij.

PATVLA PECVS OMNE SVB VLMO EST.

Descriptio mediæ diei canicularis, vt Horatij Oda xxix. lib. iij.

VNVS AIT COMITVM.

Comes hic non pædagogus siue magister pueri: sed philosophus Stoicus, doctor adolescentis, qui pædagogum iam exsuit cum puerili prætexta.

Venit quidem comitis nomine & pædagogus vt l. xv. §. *comitem* D. De iniur. Et apud Martial. epigr. xl. lib. xj. sed nunc comes philosophus, Adolescens quippe hic iam philosophâster, vt mox.

Haud tibi inexpertum est. ———

Philosophus autem hic Stoicus de genere illo qui *συνόντες* siue in comitatu. In hos liber est Luciani, Περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων, *In philosophos mercenarios*. Iidémq. ibi διδάσκαλοι. His ita perscriptis, mirificissimè post aliqui commenti somnia πλείας συγγυμνάστας, & *comites* intelligi condiscipulos, & *nimis falli* accipientes de philosophis, qui Romæ in procerum comitatu. Atqui & πλεία συγγυμν est in libris: & *comites* illi non magis condiscipuli quàm popones: & *vnum* illum *comitum* esse philosophum Stoicum, certius est his quæ ad Sagram. Miseræ illæ chartæ, quib. &c. Et tamen casu aliquo in vestigia meæ interpretationis lapsi mox paullò, p. 234. *subdit*, inquiunt, *Persius, vel* qui *ante est locutus doctor*. Aut nox est, aut dies. Aut Persius, aut doctor. Atqui non est A. ergo B.

VERVMNE?

Hæc discipulus, dulci fortuna ebrius, & de illis quos Dio Prusæus sic pingit, Orat. lxij. Ὅτι ὀργισθεῖσιν ἔξεστι πάντα ποιεῖν, διὰ τοῦτο συνεχῶς ὀργίζονται. *Quod irascentibus quiduis licet, eò irascuntur adsidue.*

OCIVS ADSIT HVC ALIQVIS.

Superbè hoc & ignauiter, *Aliquis*, non expresso serui nomine. Meritò Cyrus apud Xenophontem Pædiæ lib. v. vituperat dominos, seruis ita præcipientes ἴτω τις ἐφ' ὕδωρ, ξύλα τις σχισάτω. *Ito aquatum aliquis: calam aliquis findito*. Et eleganter subiungit rationem. *Etenim illo pacto euenire, vt se mutuò respectarent, & nemo faceret imperata: vtque omnes non perfecti operis in culpa essent, et nemo erubesceret aut metueret, propterea quod cum multis ei culpa par & communis.* *Itaque Cyrus nomine suo quemque adpellabat, cum quid imperaret.* Sic Latinè illa tinniunt. Lego enim οὔτε αἰσχύνεσθαι οὔτε φοβεῖσθαι διὰ τὸ σὺν πολλοῖς ὁμοίως αἰτίαν ἔχειν. Non vt vulgati, φοβεῖσθαι ὁμοίως, aut, φοβεῖσθαι ὅμως.

TVRGESCIT VITREA BILIS.

Iam excandescit, inquit Stoicus. Profert autem Acro ad Sat. iij. lib.

ij. & *vitream bilem* Persio, vt Horatio, *splendidam bilem* esse ait tralucentem, quia irati nihil cælant. Sic vitreæ togæ multiuæ ac perlucentes, Varroni apud Marcell. in *Vitream*, & in *Tunica*. Et Horatio futilitas, *perlucidior vitro*, Oda xiix. lib. j.

Sed meliùs in Aduersar. c. xxiij. lib. xxiij. *vitrea bilis*, & splendida quæ in ore ipso enitet, vnde & nomen excandescentiæ: aut quæ cito vanescit frangitúrque vt *vitrea fracta* Petronij, & vitrea fama Horatij Sat. iij. lib. ij. At vitreæ bili pro aperta, locus hic nullus, nihil enim arcani prodit.

FINDOR VT.

Alij libri *Finditur*, *Arcadiæ*, &c. Vtrisq. mens eadem. Findor, enallage, pro finditur. Finditur, inquit Stoicus, ebriolus hic rudens vt Arcadica pecus. Qui clamat, oris hiatu quasi finditur. Nec rectè in Aduers. c. xxij. lib. xxiij. de bile interpretati, refellit ἀκολουθία.

ARCADIÆ PECVARIA.

Profert Lactant. ad Papinij Thebaid. iv. & Arcadiæ pecuaria inquit à Persio dicta, quia Phyllos Arcadiæ regio, *abundet egregio pecore*, Veriùs dixeris, Arcadiæ pecuaria, asinos. Arcadia, asinorum patria in Græcia, in Italia Reate. Varro c. j. lib. ij. de re rust. Plinius c. xliij. lib. iix.

Comparat autem eleganter Flaccus hic Persius, cum illis Arcadiæ ciuibus, hunc Arcadicum iuuenum.

RVDERE DICAS.

Ita Seruius ad iij. Georg. Sed idem, *vredas* ad Æneid. iix.

IAM LIBER.

Pergit Stoicus.

ET BICOLOR MEMBRANA.

Explicat Isidor. c. x. lib. vj. Bicolor scilicet membranum esse luteū, siue tinctum aut crocatum parte vna. Dixeris apertiùs. Bicolor membrana introrsum candida, extrorsum lutea purpureáue.

Et accipe membranam croceam purpureámue, qua inuolutus liber, vt Tibulli eleg. j. lib. iij.

Lutea sed niueum inuoluat membrana libellum.

Et de purpurea Ouid. eleg. j. lib. j. Trist.

Nec te purpureo velent vaccinia succo.

Martial. libello suo epigr. ij. lib. iij.

Et te purpura delicata velet.

Et epigr. vj. lib. v.

Quæ cedro decorata, purpuráq.
Nigris pagina creuit vmbilicis.

Papinius de libello suo Silua vlt. lib. iv.

Noster purpureus nouusq. charta.

ij. & *vitream bilem* Persio, vt Horatio, *splendidam bilem* esse ait tralucentem, quia irati nihil cælant. Sic vitreæ togæ multitiæ ac perlucentes, Varroni apud Marcell. in *Vitream*, & in *Tunica*. Et Horatio futilitas, *perlucidior vitro*, Oda xiix. lib. j.

Sed melius in Aduersar. c. xxiij. lib. xxiij. *vitrea bilis*, & splendida quæ in ore ipso enitet, vnde & nomen excandescentiæ: aut quæ cito vanescit frangitúrque vt *vitrea fracta* Petronij, & vitrea fama Horatij Sat. iij. lib. ij. At vitreæ bili pro aperta, locus hic nullus, nihil enim arcani prodit.

FINDOR VT.

Alij libri *Finditur*, *Arcadiæ*, &c. Vtrisq. mens eadem. Findor, enallage, pro finditur. Finditur, inquit Stoicus, ebriolus hic rudens vt Arcadica pecus. Qui clamat, oris hiatu quasi finditur. Ne rectè in Aduers. c. xxij. lib. xxiij. de bile interpretati, refellit ἀκολουθία.

ARCADIÆ PECVARIA.

Profert Lactant. ad Papinij Thebaid. iv. & Arcadiæ pecuaria inquit à Persio dicta, quia Phyllos Arcadiæ regio, *abundet egregio pecore*, Veriùs dixeris, Arcadiæ pecuaria, asinos. Arcadia, asinorum patria in Græcia, in Italia Reate. Varro c. j. lib. ij. de re rust. Plinius c. xliij. lib. iix.

Comparat autem eleganter Flaccus hic Persius, cum illis Arcadiæ ciuibus, hunc Arcadicum iuuenum.

RVDERE DICAS.

Ita Seruius ad iij. Georg. Sed idem, *vredas* ad Æneid. iix.

IAM LIBER.

Pergit Stoicus.

ET BICOLOR MEMBRANA.

Explicat Isidor. c. x. lib. vj. Bicolor scilicet membranum esse luteũ, siue tinctum aut crocatum parte vna. Dixeris apertiùs. Bicolor membrana introrsum candida, extrorsum lutea purpureáue.

Et accipe membranam croceam purpureámue, qua inuolutus liber, vt Tibulli eleg. j. lib. iij.

Lutea sed niueum inuoluat membrana libellum.

Et de purpurea Ouid. eleg. j. lib. j. Trist.

Nec te purpureo velent vaccinia succo.

Martial. libello suo epigr. ij. lib. iij.

Et te purpura delicata velet.

Et epigr. vj. lib. v.

Quæ cedro decorata, purpuráq.
Nigris pagina creuit vmbilicis.

Papinius de libello suo Silua vlt. lib. iv.

Noster purpureus nonusq. charta.

Lucian. ad imperitum libros emturientem. Βιβλίον πάγκαλον, πορφυρᾶν μὲν ἔχον τὴν διφθέραν, χρυσοῦν δὲ τὸν ὀμφαλόν. *Libellus pulcherrimus, purpurea velatus membrana, & aureum habens vmbilicum.* Et libro de philosophis mercenariis. Ὅμοιοι τοῖς καλλίστοις βιβλίοις, ὧν χρυσοῖ μὲν οἱ ὀμφαλοί. πορφυρᾶ δ᾽ ἔκτοσθεν ἡ διφθέρα. *Similes pulcherrimis libellorum, quibus aurei vmbilici, & purpurea extrorsum membrana.* Hinc & διφθέρα siue membrana pro libello ipso. Glossæ διφθέρα, *membranum, codex.*

POSITIS CAPILLIS.

Expolita pumice, vt Catullus donatione libri sui ad Cornelium. aut, *æquata pumice*, vt idem ad Varum Tibull. eleg. j. lib. iii.

Pumex & canas tondeat ante comas.

Martial. epigr. lxxii. lib. iix.

——— *Asperóq.*

Morsu pumicis aridi politus.

Sic & pumicatæ frontes libri. Ouid. eleg. j. lib. j. Trist. Martial. epigr. lxvii. lib. j.

INQ. MANVS CHARTÆ.

Liber velatus membrana, in libro chartæ. Tibull. eleg. j. lib. iii.

Lutea nec niueum inuoluat membrana libellum.

Niueum chartis quarum laus *candor*. Plin. c. xij. lib. iii. Papin. Silua vlt. lib. iv.

Noster purpureus, nouusq. charta.

Hinc & chartæ pro libris populariter, siue ἐν τῇ συνηθείᾳ. l. lii. §. ij. De legat. iii. Catull. Procemio. *Tribus chartis*, id est, tribus libris. Etiã *charta* pro instrumentis & epistolis, vt Capitul. Caroli M. CLIIX. lib. j. xxxiix. lib. iii. cciix. lib. vj. In libros exscripsere de tabellis ceratis nempe, *ad purum*, vt loquitur D. Hieronym. Apol. iii. in Ruffinum. siue, *in mundum*, vt l. xvii. C. De fide instrum. εἰς χάρτην καθαρόν. vt Nouel. xliv. c. vlt. Aliquã tamen & *libri liturarij*, vt Ausonij Procemio Centonis nupt.

NODOSAQ. VENIT ARVNDO.

Venit, quasi non cupienti, neq. sumenti.

TVM QVERIMVR.

Pergit Stoicus. Tum queritur nugo ille atramentum aut crassum nimis aut dilutum esse, aut calamum vitiosum.

VANESCAT SEPIA.

Sepiam dixit pro atramento, vt & Auson. epist. iv. Isidor. Glossis *Sepia incaustum. Persius*, &c. Intelligi vult hoc in loco, sic vsurpari à Persio. Sed propriè quidem sepiæ humor non est atramentum. L. Plin. c. vj. lib. xxxv. quanquam & dicitur atramentum propter nigrorem, vt Plinij c. x. lib. xxxiii.

QVOD FISTVLA.

Vt *calami scriptorij fistulam* dixit Marcell. Empir. c. x.

HVCCINE RERVM VENIMVS?

Hucine rerum voluptariarum, siue huccine deliciarum, vt contra Æneide. i. *Fessi rerum*, nempe aduersarum.

AT CVR NON POTIVS.

At tu tantarum deliciarum, siue qui has delicias facis, & ambages quæris, quin potiùs apertè negas te velle philosophari, siue respuis philosophiam, vt *albulus columbulus Dionaus*, aut vt regis, siue beati, aut diuitis puerculus in crepundiis respuit papparium, aut lallum?

TENEROQ. COLVMBO.

Sic & Seruius legit ad Æneid. v. Alij libri, *palumbo*. Neutri malè. Nā & palumbi siue palumbes in deliciis, & palumbotum genus quoddam regium. Ælius Lamprid. in Diadum. *Aquila ei palumbum regium adtulit*. Omen hoc nempe imperij. Regum itaque pueris conuenientes palumbi, rectéq. Persius palumbos & regum pueros iunxit. Et columbi quoq. in deliciis, albi maximè. Vt ille Valerij Catulli epigr. xxvii.

———*albulus columbulus Dionaus*.

PAPPARE MINVTVM POSCIS.

Vt puerculi regum, pappare siue papparium recusant, quia non sat minutatum, aut præmansum: lallum autem, siue nutricis næuiam, quia irati sint.

Propriè, *pappare minutum*, vt Tullius ii. de orat. *minima mansa*. Sic Lucil. *Mansum ex ore daturum*. *Mansum* præmansum, non vt Marcellus explicat, mandendum. Et intellige Lucilium dicere μέλλει ἀποπιπελαργεῖν.

Papparium M. Seneca dixit Controuers. i. & lib. ii. *Pappo* est mando siue μασῶμαι, Plauti Epid. Sc. vlt. Glossæ, *Pappat* μασᾶται. Pappo autem à nomine *Pappa* qui lingua infantulorum est pater, vt Aristoph. Pace, & Vespis. Ergo & nutricios, siue alerios, *Papas* vocauere. Iuuenal. Sat. vj. Nutricius enim siue patrimus quasi pater est, nutrix quasi mater. D. Hieronym. epist. j. *Nutricius, secundus post naturalem pietatem pater*. Vetus inscriptio. *Nutricio suo & matri*, id est, nutrici. Sic *pater* & *mater* pro nutricio & nutrice l. j. §. vlt. D. De obseq. par. præst. Glossæ Isidori. *Pappas, pædagogus qui sequitur studentes*. Et Glossæ veteres ad Iuuen. Sat. vii. *Pædagogi papati*, meliùs, *Papæ*.

Pappa, etiam cibus infantulorum Varroni apud Marcell. in *Buas*. Qui cum ex Lucilio adscribit, *vini buas*, fortè an meliùs apud Lucilium legisset, *vini bias*.

Dixi *Pappare* esse mandere, intellige identidem mandere, nam hoc μασᾶσθαι. Diomedes c. iv. lib. j. *Propriè autem quod Græci dicunt μασῶμαι, hoc est identidem mando*. Sic ibi legendum. Illud autem. Ταὐτὸ χάος, κόσμος, post scribendum ad verba illa. *Cohaum enim apud veteres mundum significat*. Ταὐτὸ χάος κόσμος.

ἠχόν τινα ὀξὺν καὶ τόρον. *Si pulsatum reddat sonum acutum & tinnulum.* Sic apud Stobæum Sermone ccxcvj. Ρωμύλος, τὸ μὲν κεράμιον ἐκ τοῦ κόπου ἔφη δοκιμάζεσθαι: τὸν δὲ ἄνθρωπον ἐκ τοῦ λόγου. *Romulus, fideliam quidem ait pulsatione probari: hominem autem sermone.* Lucian. in Parasitica. καθάπερ αἱ πονηραὶ χύτραι, διακρουόμεναι σαθρὸν ἀποφθέγγονται. *Quemadmodum ollæ nequam, pulsatæ, respondent nequiter.* Tangit & Aristoteles fine libri περὶ ἀκουστῶν. Hinc κροῦσις pro exploratione siue spectione, siue δοκιμασία. Suidas in Κροῦσις.

VIRIDI NON COCTA FIDELIA LIMO.

Quam figulus non coxit ante quàm limus arescens, rimas ageret. *Viride*, vdum. vt mox. *Vdum & molle lutum es.* Sic χλωρὸν pro ὑγρὸν. Sophocles Trachiniis χλωρὸν ἄγχιν δάκρυον. Eustath. ad Iliad. ij.

SED RVRE PATERNO.

Sed dixeris, inquit Stoicus, esse tibi censum.

PVRVM ET SINE LABE SALINVM.

Purum, sale puro: *sine labe*, Splendens, extersum. Horat. Sat. iij. lib. j. *Concha salis puri.* Et Oda xvj. lib. ij. *Splendens salinum.* Tale autem salinum, pro *mundo victu* accipitur, quem vocat Horat. epist. iv.

CVLTRIXQ. FOCI SECVRA PATELLA.

Mundo victu, i. iuncta patella. Mundus victus elegantiæ: patella religionis. Patellam adposuere in mensa, vt ante cœnam partes in eam de cœna darent, quæ diis penatibus siue domesticis libarentur. Vt adponi patellæ possent, pediculis sustinebantur. Valerius Max. c. iv. lib. iv. *C. Fabricius patellam suam corneo pediculo sustineri voluit.* Varro apud Marcell. in *Patella. Quocirca oportet bonum ciuem legib. parere, & Deos colere, in patellam dare* μικρὸν κρέας. Plutarch. lib. de fort. populi Rom. Παρθένον τὴν Ὀκρισίαν ἀπάργματα καὶ λοιβὴν ἑκάστοτε λαμβάνουσαν ἀπὸ τῆς βασιλικῆς τραπέζης ἐπὶ τὴν ἑστίαν κομίζειν. *Ocrisiam virginem, quotidie de mensa regis libamina sumentem atque exsta, ferre solitam ad focum.* Ad focum nempe vbi lares, deferebatur patella. Itaque nunc Persius *patellam foci cultricem* vocat. Et Dionys. lib. iv. ἐφ' ἑστίας συντελεῖσθαι, τὰς ἀπὸ τῶν δείπνων ἀπαρχάς. *Ad focum fieri libationes de cœna.* Partes ibi de patella in ignem solitæ imponi, siue adoleri Plutarch. loco prædicto. τῷ πυρὶ τὰς ἀπαρχὰς ἐπιβάλλειν. *Igni imponere libamina.* Silius lib. vij.

——— Ac primum Vestæ detersit honorem
Vndique, & in mediam iecit libamina flamam.

Detersit, decerpsit vndique de omni parte cœnæ Laribus nempe libationes illæ, & Vestæ. Vestæ vt loco illo Silij, Ouidij vj. Fastor.

Fert missos Vestæ pura patella cibos.

Laribus, vt Tibulli eleg. j. lib. j.

———nec vos de paupere mensa,

Dona, nec è paruis spernite fictilibus.

Hinc itaq. in omnib. familiis patellæ, & diuitibus quidem aureæ argenteæúe, vt C. Fabricio Luscino, & Q. Aimilio Papo in summa paupertate argentea *patella Deorum*, & argenteum *salinum*. Quia scilicet, vtrumq. religionis. Valerius Max. c. iv. lib. iv. cæque exceptæ cum Reipublicæ necessitas exigeret collationes argenti & auri T. Liuij lib. xxvj. Hinc & Dij patellarij Plauti Cistell. Sc. iv. Et illud specie prouerbij, *De patella edere*, in impios qui ne sacris quidem abstinent vngulas. Tullius ii. de finibus.

Fortean autem hæ patellæ fuerint phialæ illæ quas peditibus virtutis ergò daras Polybius tradit. lib. vj. Etenim quam Valerius *patellam*, Plinius *pateram* dixit c. penult. lib. xxxiii. & indicio est belli præmia illa fuisse. Verba Plinij. *Fabricius, inquam, qui bellicosos imperatores plus quàm pateram et salinum ex argento habere vetabat.* Hoc veriùs fortè, quàm Polybij φιάλω corrigere ψάλιον.

Hoc satis?

An quia diues, nobilis, & eques Romanus es, ius fasq. tibi est adspernari sapientiam?

An deceat pulmonem rumpere ventis.

Vt Sat. j. *Pulmo animæ prælargus.*

Stemmate quod Tusco.

Regio, quasi à Lucumone, aut Larte aliquo, vt C. Mæcenas; aut à Tarquinio Prisco.

Ramum ducis.

Bene explicat, quid stemma generis. Series nempe imaginum, ramusculis laureis & lanis implicitarum. L. Seneca c. xxiix. lib. iii. de benefic. *Qui imagines in atrio exponunt, & nomina familiæ suæ longo ordine, ac multis stemmatum inligata flexuris in parte prima ædium collocant.* Plin. c. ii. lib. xxxv. *Stemmata lineis discurrebant ad imagines pictas* Hinc & aduocatorum in causis ritus de quo Isidor. c. vi. lib. ix. *Solent aduocati stemmata, siue ramusculos facere in genere, cum gradus cognationum partiuntur.*

Millesime.

Longissima plerisque series ac lista imaginum illarum, & ramorum siue flexurarum. Etenim atria pleris plena imaginum stemmate, non familiæ vnius tantùm, sed sæpenumero & gentis. Hinc Martial. epigr. xl. lib. iv.

Atria Pisonum stabant cum stemmate toto.

Toto, gentis totius Calpurniæ. Ergo & vt plures vnius gentis familiæ, sic partita imaginum atria dixerim fuisse, eoq. illud pertinere P. Ouidij ele g. iix. lib. j. Amor.

Nec te decipiant veteris quinque atria ceræ.

Non vt aliqui corrigunt. *Veteri cincta atria ceræ.* Ergo & Poetæ cum atria

atria dicunt, voluere, opinor, multiplicationem atriorum exprimere. Sic Papinius Thebaide ij.

———————Læto regalia cœtu
Atria complentur. Species est cernere auorum
Comminus, & viuis certantia vultibus æra.

Mutari nihil hic debuit, nam *æra* Græcanico ritu dixit, Romano dixisset *ora*. Tangitur quoq. atriorum multiplicatio epist. iij. lib. ij. ad Q. Fratrem.

VEL QVOD TRABEATE.

Admonet Priscian. c. vlt. lib. xvij. esse pro, *trabeatus*. Trabeatus autem eques Romanus. Equites trabeati in pompis, vt transuectione Dionys. lib. vj. T. Liuij fine lib. ix. Valerij c. ij. lib. ij. In funere Germanici apud Cornel. Tacit. annal. iij. In epulo Domitiani, Papin. Silua ij. lib. iv. Eidémq. Silua ij. lib. v. *Trabea* Remi, pro ordine equestri.

CENSOREM TVVM SALVTAS.

Salutas in transuectione. Duplex Romæ equitum lustratio. Censio & Transuectio. Censio quinquennalis siue lustrica; Transuectio sollennis siue annua. Itaq. Dio in Nerone vocat ἐτησίαν ἐξέτασιν. *Annuam recognitionem*. In censione respondebant equites censori: in transuectione censorem salutabant. In censione rogare soliti censores equitem, vt, ecquid legitima stipendia confecisset? docebat eques se confecisse. Patet in Plutarch. Pompeio. Interrogabant item, cur equus ei strigosus, si talis forte videretur. A. Gellij c. xx. lib. x. c. xij. lib. iv. c. vlt. lib. vij. Item alia interrogati equites. At in transuectione tantùm recogniti equites, & salutati ab eis censores. In censione equites sine trabea: in transuectione trabeati, vt prædixi. In censione pedibus veniebant, equum publicum manu ducentes, Plutarch. Pompeio. Liquet idem & imagine quæ in nummo Imp. Claudij: in transuectione in equis albis sedentes, & oleæ termite coronati, ab æde Martis extramurana transibant per forum, & ante Castorum ædem, atque inde rectâ in Capitolium, & in transitu censores salutabant præsidentes in tribunali, & sellis curulibus in foro ante Castorum ædem. Liquet narratione Dionysij lib. vi. Tangit & Vlpianus l. ii. D. De in ius voc. & auctor de viris inlustrib. c. xxxii. Sueton. Augusti c. xxxiix. Plinius c. iv. lib. xv. Inquit auctor ille virorum inlustrium, *Ab æde honoris*. Magis Dionysio fides apud me, qui ab æde Martis extramurana, ἀφ' ἱεροῦ τινὸς Ἄρεως ἔξω τῆς πόλεως ἱδρυμένου. Maior, inquam Dionysio fides, notat enim vectos in equis, ὡς ἐκ μάχης ἥκοντας, *quasi victores è pugna reuertentes*, & transuectionem illam esse quasi monimentum victoriæ de Latinis nunciatæ Romam à Dioscuris. Conueniens itaque pompæ illius processio, ex æde Martis Dei bellici.

Dixi equites transuectos in equis. Equi illi sine strato, siue ephippio, siue veste stragula, siue dorsuali. Prisco id quidem ritu: sed principe Nerone, magis magisque crescente luxu equi illi strati. Dio in Nerone.

Λέγεται δ' ὅτι καὶ οἱ ἱππεῖς, οἱ ἐκ τοῦ τέλους ἐπὶ αὐτοῦ πρῶτοι ἐφ' ἵπποις ἐν τῇ ἐτησίᾳ σφῶν ἐξετάσει ἐχρήσαντο. *Aiunt & equites primum sub isto*, nempe Nerone, *in annua eorum recognitione vsos ephippys*. Male ibi ἐφ' ἵπποις, pro ἐφίπποις. Quam tamen tuentur aliqui lectionem. Nam, inquiunt, ephippiis vsi iam olim etiam vulgo. Sanè, extra tamen quam equites. Nam his in sollenni transuectione, & censione lustrali equus sine strato ex vetere disciplina. Sic Varroni ex prisco ritu equus sine ephippio. Marcellus in *Ephippium*.

Restat scrupulus vnus. Ait scriba ille virorum inlustrium, *albis equis insidentes*, Corrigunt, alii equis insidentes. Fundus illi correctioni quod supra fidem, eo numero equi albi, & quod causa nulla cur albi transuehentium equi: ambifariam oppono, nempe & ouationis speciem fuisse transuectionem illam: & de Clitumno Seruium dixisse *animalia* generatim, ad ij. Georg. Et qui minus de Clitumno credibile, quam de Crathide fluuio, cuius aquatione, omnis quadrupedum grex altescit. L. Ælian. de animalib. c. xxxvi. lib. xii.

Censor autem Persij ætate præsidens transuectioni, princeps ipse, vt Augustus in transuectione præsidet Suetonij c. xxxiix. Caius c. xvj. Claudius c. xvj. De Consule tamen aliquid apud Pseudocornutum est.

Dixi Augustum præsedisse in transuectione, accipe de ordinaria & sollenni a. d. Id. Iul. Aliæ transuectiones exordinariæ, puta in alus pompis. Ad recognoscendas in his turmas equitum triumuiri creati ab Augusto. Sueton. c. xxxvii. iiiviri illi non censores, sed censoria potestate, vt apud C. Tacitum annali iv. Volusius *censoria potestate legendis equitum decuriys functus est*. Neque, vt in illum Tranquilli locum obseruant, munus hoc ita censorium, vt non & his iiiviris fuerit, præditis censoria potestate. His ita non enarratis, salutatio illa censoris explicari vix potuit. Glorij tamen aliqui ad rerum Romanarum hæc magis quàm Persij commentarios facere aiunt, videlicet quia oculi eis doluêre, cum legerent.

AD POPVLVM FALERAS.

Benè equiti, *ad populum faleras*, dixit. Faleræ sunt equitum. Itaque Polyb. lib. vj. inter dona militaria recenset τῷ μὲν πεζῷ φιάλην, τῷ δ' ἱππεῖ φάλαρα. *Pediti fialam: equiti falera*. Et T. Liuij. lib. xxxix. *C. Calpurnius donat equites suos faleris*. Et C. Plinius c. j. lib. xxxiii faleras equitibus adtribuit, vt proprias. *Fallit*, inquit, *plerósq. qui tum et equestrem ordinem id fecisse arbitrantur. Est enim adiectum hoc quoque: sed & falera posita, propter quae nomen equitum adiectum est*. Vitiosus ab interpunctione locus, lego: *Fallit plerosq. qui tum et equestrem ordinem id fecisse arbitrantur, est enim adiectum hoc quoque, sed & falera posita, propter quae nomen equitum adiectum est*. &c. Mens Plinij est. Quod in antiquissimis annalibus verba illa adscripta sint, *sed et falera posita*, factum esse vt nomen equitum deinde adiectum sit, quia scilicet equo-

rum & equitum faleræ sunt, & hinc plerósque suspicari anulos tunc abiectos etiam ordini equestri. Faleras equorum in narratione illa propalam Valerius intelligit c. iii. lib. ix. *Et faleras*, inquit, *equis detractas abiecerunt*. Faleras equorum esse ornamenta nemo nescit. Quid ergo est, inquies, quod Silius lib. xv. Scipione dona militaria distribuente canit,

——— *Faleris hic pectora fulget,*

Hic torque aurato circumdat bellica colla?

Dico ego, duplex falerarum genus fuisse, vnum equis, hoc equitum peculiare: alterum & homini, quod equiti & pediti commune, equiti vt loco illo Polybij: pediti vt L. Siccio siue Sicinnio Dentato, Plinij c. xxiix. lib. vij. & Dionysij lib. x. Hominum faleræ demissæ à collo in pectus. Itaque Silius,

——— *Faleris hic pectora fulget.*

Et apud Dionysium vbi Siccius ille faleras detrahit hosti, vt & torques detrahuntur. Huic autem obseruationi contra etiam nescio quid strepere ausi, cuius piget, quia leuiculum est, pudet ipsorum vicem, quia neque ex re, neque ad rem. Et quia nesciuère falerarum nomine accipi monilia, proptereaque Plutarchum loco illo libri de amore diuitiarum, φάλαρα, & περιδέραια iunxisse, vt si diceret *monilia & torques*, vtraque non solum equestria & militaria, sed etiam vt Plutarchus loquitur χορασιώδη siue *puellaria*, vt apud C. Tacitum Annali xvj. vbi de segmento illic monili, filia Sorani Glossæ. περιτραχήλιον. *Monile, hic Falarus Collare*. &c. Sic ergo faleræ equitum propriæ comparatione ad pedites: & communes nihilominus cum puellis. Sed anne diuergium aliquod falerarum equestrium & puellariũ, vt togæ virilis ac muliebris, non isti rei auspicaui hodie, vt docerem triumuiros Reip. Criticæ.

EGO TE INTVS ET IN CVTE NOVI.

D. Hieronymus epist. ad Paullinum. *Noli respicere ad faleras, & nomina vana Catonum. Ego te intus & in cute noui*. Profert idem Apolog. ij. in Ruffinum.

AD MOREM NACCÆ DISCINCTI.

Extrorsum faleratus, siue nobilis & speciosus & eques: introrsum nacca. Naccæ fullones & homines non nauci, Festus. Apuleius lib. ix. Idem apologia siue actione ij. *Quid illi existiment, nauci non putabo*. Meliùs libri veteres. *Quid illi existiment nacca, nauci non putabo*. Adlusit originationem verbi, Nacca, non nauci. Satyricè autem & obscœnè Persius dixit morem naccæ discincti.

SED STVPET HIC VITIO.

Frustra moneo. Nam stupor animum eius occupauit.

ET FIBRIS INCREVIT OPIMVM PINGVE.

Omentum quasi victimæ altilis & fartæ. Obbrutuit, bellutus est. Ex opimo pingui hebetudo & stupor. Tertyll. c. xx. lib. de Anima. *Opimitas sapientiam impedit*. Notaui & ad Sat. j.

SVMMA NON BVLLIT IN VNDA.

Respicit ἐκβρασμὸν siue ebullitionem maris.

VELIS.

Seruius ad illud Æneid.j. *Esse velis.*

FERVENTI TINCTA VENENO.

Explicat D. Augustinus c. vii. lib. ii. de ciuit. Dei, *Omnes*, inquit, *cultores talium Deorum, mox vt eos libido perpulerit, ferventi, vt ait Persius, tincta veneno, magis intuentur quid Jupiter fecerit, quàm quid docuerit Plato, vel censuerit Cato.* Venenum itaq. illud, vis Lucilij, siue crementum. Tertyllian. c. xxvii. lib. de Anima.

INTABESCANTQ. RELICTA.

Crucientur dolore conscientiæ quo nullus acrior. Docet comparatione cruciatuum, tauri Phalaridis, & gladij impendentis Damocli.

ÆRA SICVLI IVVENCI GEMVERVNT.

Gemuerunt musicè, tibiis aheneis ad nares adpositis siue insertis. Lucian. Phalaride j. προστίθεται μὲν τοὺς αὐλοὺς τοὺς δὲ πρὸς τοὺς μυκτῆρας τοῦ βοός. *Adponere has tibias ad nares bouis.* Deinde. ἡ βοὴ δὲ διὰ τῶν αὐλῶν, μέλη σοι ἀποτελέσει οἷα λιγυρώτατα, καὶ ἐπαυλήσει θρηνῶδες, καὶ μυκήσεται γοερώτατον. *Eiulatus verò*, nempe inclusi hominis, *per tibias concentum tibi edet quam liquidissimum, et lamentabiliter incinet, & mugiet admodum lugubriter.* Hæc Perillus ibi ad Phalarim, tauri sui opus ei laudans. Narrat verò historiam de Perillo etiam Dorotheus lib. i. Rer. Sicul. apud Stobæum Serm. cxliix.

PVRPVREAS SVBTER CERVICES TERRVIT.

Ceruices Damoclis parasiti. Narrat rem Tullius v. Tuscul. Macrob. ad somn. Scip. c. x. lib. j. Ammian. Marcellin. lib. xxix. Sidon. Apollin. epist. xiii. lib. ii. alij. Pseudocornutus autem iocularia exerratione Democritum philosophum pro Damocle siue Democle parasito substituit. At neque res neq. tempus conuenit.

Purpureas verò *ceruices*, aut quia Democles ille inter Dionysij purpuratos: aut *purpureas* candidas. Vt *purpurei olores*, candidi, Horat. Oda j. lib. iv. Et Anacreonti Venus πορφυρῆ pro candida. Et Albinouano carmine ad Liuiam, *nix purpurea*, Et *cinis purpurea* apud Victorinum lib. iv. Candida enim quædam purpura, purpura Hermionica, de qua Plutarch. in Alexandro, Xenophon iix. Pædiæ, Lucian. in Pseudomante. Neq. dixeris Albinouano de niue rubra quæ in montibus Armeniæ, cogitationem fuisse, de qua Eustathius ad xi. Iliad. de quali etiam Francisc. Lopesius historiæ Indicæ c. ii. lib. iv. Nam διὰ πάθος, illa nix, καὶ τοῦτο σπάνιον vt diceret Aristoteles c. vi. lib. iv. de ortu animal. c. ix. lib. ix. sap.

Vt autem Persius, *ceruices purpureas*, sic & *roseam ceruicem*. Virgil. Æneide i. Horat. Oda xii. lib. i. pro candida nempe. Nam & rosa candida est.

IMVS IMVS PRÆCIPITES.

Vt Tiberius Suetonij c.lxvij.]

MORITVRI VERBA CATONIS DICERE.

Declamationes intelligi vult glossographus, sed disconuenit. Nam de puerulo Persius nunc agit: declamationes adolescentulorum, & sub rhetore sunt. Veriùs itaque dixeris recitationes pueriles. Recitabant pueri laudabilia siue quotidiana, siue aurea, siue oracula & priuatim magistro, vt Colloquio Dosithei magistri ij. & inter amicos vt nunc. In hoc itaque genere *verba morituri Catonis*, hoc est præcepta quæ M. Cato philosophus moriens filio suo dedit, vt inter cetera, *ne remp. capesseret*. Plutarch. in Catone.

Priscus autem ille ritus est, vt parentes liberis, & amici amicis morientes mandata darent, quasi testamento nuncupatitio, siue nuncupatiuo. Flaccus Sat. iii.lib.ii.

——& hæc pueris dixisse vocatis

Ad lectum—— Propert.eleg.v.lib.iii.

Flens tamen extremis dedit hæc mandata querelis.

Fabius Declam. iix. *Cum data suprema mandata sunt*. L. Seneca C. Taciti annali xv. *Et nouissimo quoque momento suppeditante eloquentia, aduocatis scriptoribus pleráque tradidit, quæ in vulgus edita eius verbis*. Sic & Scilurus Scytha, Plutarchi lib. de loquacitate. Atque hoc *testamentum Physicum*, Varroni apud Marcell. in *Belliores*.

MVLTVM LAVDANDA.

Laudabilia, vt in notis Valerij Probi L. L. *Locus laudabilis*. Et *opera laudes*. Vitruuij c. j. lib. iii.

Sic Manilius lib.v. in magistrorum genitura.

Pascentur curis, veterúmque exempla reuoluent

Semper, & antiqui laudabunt verba Catonis.

NON SANO MAGISTRO.

Iracundo & litigioso, vt Domitius Grammaticus Romæ cognomento, *Insanus*, A. Gellij c. vii. lib. xiix. Cuiusmodi & Linus Pædagogus, Bacchid. Plauti. Et, *pædagogi lites*. apud Cornufic. lib. iv. ad Herenn. Ouid. iii. Fastor.

——Turba feri sensu fraudata magistri.

Legunt aliqui, *censu*, repugnat Ouid. ipse, cum ait, *feri magistri*. Itaque neque rectè hic aliqui legunt, *incano magistro*. Pseudocornutus explicat, *insanum, valde sanum*: sed nihil ad satyram.

QVÆ PATER SVDANS.

Aut labore corrogandi amicos, aut lætitiâ, vt Sat. ij.

IVRE.

Esse debet στιγμή. *iure. Etenim id summum*, &c. Iure oculos tingebam oliuo, nam puerculus eram, nesciens quid boni literæ, quid mali otium & alea: at tu iam adolescens, hæc discernere potes. *Haud tibi inexpertum est*. &c.

ETENIM ID SVMMVM.

Vitiosus hic locus ab interpunctione, sanus erit hoc modo.

——— *Etenim id summum, quid dexter senio ferret.*
Scire, erat in voto ———

Summum ac primum hoc mihi in voto. *Scire quid dexter senio ferret.* &c. Scire ludum talarium cupiebam.

QVID DEXTER SENIO FERRET.

Senio talorum iactus siue bolus numeri senarij ἑξίτης Græcis siue ἑξάς, & χίας & κῷος. Iul. Pollux c. iix. lib. ix. Lucian. Saturnal. Eustath. ad j. Odyss. & Iliad. penult.

Dexter senio quia lucrosus. Lucian. Saturnal. εἰ μὴ τῷ γε μικρὸν δοκεῖ νικᾶν κυβεύοντα, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐς τὴν μονάδα κυλιομένου τοῦ κύβου, τῷ τὴν ἑξάδα ὑπεράνω ἀεὶ φαίνεσθαι. *Nisi parua tibi felicitas videtur vincere aleâ, & cum aliis in vnionem euoluitur tessera; sibi semper senionem emergere.* Isidor. c. lxvj. lib. xiix.

DAMNOSA CANICVLA.

Vnio in talis propriè canis siue κύων: vt in tesseris asinus siue ὄνος. Iul. Pollux c. iix. lib. ix. Isidor. c. lxv. lib. xiix. Ictus ille & casus damnosus est, & quasi mordet lusorem. Itaque nunc *damnosa canicula*, & *damnosi canes*, Propert. eleg. iix. lib. iv. Ouid. ij Tristium, & ij Nequitiæ. Bene itaque Persius senionem & canem opposuit, vt & Iulio Polluci & Eustath. ad Iliad. penult. hæ πτώσεις ἀντικείμεναι.

QVANTVM RADERET.

Raderet, siue abraderet de summa vtrinq. deposita, quod Iulio Polluci loco anted. τὸ ἐπιδιακείμενον ἀργύριον. Ad Suetonij Augustum c. lxxj. eandem arbitrati συνθέσιν ex l. j. C De aleatoribus. Non est. Συνθέσεις enim illa Iustiniano est non in puncta vt illud Polluci, sed bolos. Itaq. non est eadem res nisi communiter, siue in puncta, siue in bolos, τὸ ἐπιδιακείμενον. Quod autem illi censuere idem esse A. Gellij, c. xiii. lib. xviii. *Æs manuarium*, potest anaphoricè ita sumi, propriè non item. A. Gellio enim *æs manuarium* ibi symbolarum collectio est. Sed hoc agamus. Locus & hic ab interpunctione vacillat. Legendus autem

——— ——— *raderet angusta.* &c. ——— Nempe mens

Persij est, & in voto erat scire vim orcæ, quo cauerẽ ne collusor meus talos componeret, & falleret. Plenè planeq. his iam olim traditis à me superuenit, qui nodum in scirpo quæreret, neque hoc tantum, sed etiam superbè contumeliosèque conuiciaretur, ac diceret. *Nimis perspicuus error est.* &c. item, *quo nihil* ἀτοπώτερον, (nam dicere, *quo nihil absurdius*, religio ei fuit) aliaque id genus trogalia, aut ocima vetius, adponeret. At ego sic, laborantem ab interpunctione hunc Poetæ nostri versum, sanaueram.

Raderet angusta collo, non fallier, orca. Accipe itaque nunc structuram siue σύνταξιν, quoniam quidem me hunc tibi ludum ape-

rite cogis. Et ſcire, inquit Perſius, mihi puero, erat in votis, non falli, ſiue quo pacto non fallerer, ſiue non neſcirem, quantum damnoſa canicula de ſumma vtrinque depoſita abraderet, coniecta ſiue miſſa per collum anguſtæ orcæ: ſiue quantum canicula hinc inde lucri damniue daret. Punctum autem illud ſiue τελεία στιγμὴ de qua tam iracundè queſtus es, librarij exerratione, aut caſu aliquo incidit, propter notam illam ſiue compendium ſcripturæ ſequens, *&c.* ſiue, *& cetera.* Sed tu qui punctũ illud tam acutè vidiſti, quomodo præteruidiſti obſecro, quàm planè laudabilis, & πάγχρηστος illa obſeruatio tua eſſet, cum Poetæ noſtri hunc verſum obtorto quaſi collo traheres à *collo anguſtæ orcæ*, ad τρόπαν, ludi genus de quo Iulius Pollux c. vij. lib. ix. cuius locum adſcribo, quia hunc quaſi arbitrum adigis. ἡ δὲ τρόπα, inquit, καλουμένη παιδιὰ γίγνεται μὲν ὡς τὸ πολὺ δι' ἀστραγάλων, οὓς ἀφέντες στοχάζονται βόθρου τινὸς εἰς ὑποδοχὴν τῆς τοιαύτης ῥίψεως ἐξεπίτηδες πεποιημένου. πολλάκις δὲ καὶ ἀκύλοις καὶ βαλάνοις, ἀντὶ τῶν ἀστραγάλων, οἱ ῥίπτοντες ἐχρῶντο. Dicam Latinè. *Ludus autem qui Tropa dicitur, luditur quidem plerumque talis; quos mittunt* ſiue iaciunt *collineantes* (tu quemadmodum quidem ſolitus es dixiſſet, *collimantes*) *in ſcrobem aliquam, eiuſcemodi coniectioni paratam dedita opera. Sæpe verò etiam, talorum vice, vſi in coniectione illa glandibus ilignis aut quernis,* &c. Malè interpres Latinus reddidit, *glandibus & nucibus.* &c. Quid ais tu, anne pulchrè A. Perſij *orca collo*, cum Iulij Pollucis *ſcrobe* conuenit?

ANGVSTÆ COLLO NON FALLIER ORCÆ.

Orca, purgus, turricula, phimus. Et benè collum orcæ dixit: oblonga enim, quippe turricula. Pomponius apud Priſcian. c. iij. lib. iij.

Interim dum contemplor orcam, taxillos perdidi.

Eadem res etiam *purgus* Horat. Sat. vij. lib. ij.

——— *Qui pro ſe tolleret, atque*
Mitteret in purgum talos ———

Siue vt alij libri *phimum.* Suidas in τάβλα· ὁ δὲ πύργος. &c. Eadémque Cedrinus. Sic & Iſidor. c. lxj. lib. xiix. & identidem Sidonius Apollinaris. Martiali autem turricula, vt epigr. xvj. lib. vlt.

Eadem res & *phimus.* Iul. Pollux c. xxxj. lib. x. Æſchines in Timarchum. Ἀστραγάλους τέ τινας διασείστας, καὶ φιμοὺς, καὶ κυβευτικὰ ἕτερα ὄργανα. *Talos aliquos luſorios, & phimos, & alia inſtrumenta aleatoria.* Διασείστους dixi *luſorios.* Nam talis qui ludit eos διασείει ſiue quatit fritillo. L. Suidas in Διασείστους.

In orcam mittebantur tali fritillo. Id acetabulum quo concuſſi tali antequam mitterentur, in qua concuſſione ſtrepitus talorum, ex

quo & nomen ipsum fritilli. Ergo & L. Seneca in satyra Claudiana dixit, *Tesseras mittere resonante fritillo*. Et Martial. epigr. j. lib. xiv.

Nec timet ædilem moto spectare fritillo.

Sidonius epist. ix. lib. ij. *Crepitantium fritillorum tesserarúmque strepitu*. Suidæ φιμοβόλον est in τάβλα. Glossæ, *Fritillum* πύξις.

In latere orcæ siue turriculæ gradus per quos tali deciderent, & quasi tripudiarent. Auson. Parental. lib. eleg. j. ——— *bolos*

——— *Fundunt excisi per caua buxa gradus.*

Sidonius epist. xii. lib. iix. *Hic tessera frequens eboratis resultatura purgorum gradib.* Agathias lib. j. antholog. epigr. εἰς τὰ λυτὰ Ζήνωνος τοῦ βασιλέως. Melius. Εἰς τάβλαν Ζήνωνος τοῦ βασιλέως. *In tabulam Zenonis imperatoris*. Hoc primùm: deinde versus ille

Πύργου δουρατέου κλίμακι κευθομένην.

Purgi duratei quæ latet in gradibus.

accipiendus de turriculæ gradibus. His gradibus in talario ludo tesserarióque vsi, ne tesseræ aut tali artificio compositi fallerent, quæ & turriculæ totius siue orcæ vtilitas, Martial. epigr. xvi. lib. vlt. Ex orca itaq. propriè casus tabulæ Iuuenali Sat. j. quanquam & casus sine orca dici potest. Nam siue per orcam, siue de plano iacti tali tesseræúe, cadunt, siue πτώσεις faciunt.

Pseudocornutus orcam interpretatus amphoram. benè conuenit, vt mari arbores, nemori pisces.

HAVD TIBI INEXPERTVM EST.

At tibi non idem ius quod puerculo. Tibi pura siue virilis toga iam, notúmque biuium virtutis ac vitij, & gustatus aliquis sapientiæ Stoïcæ.

CVRVOS DEPRENDERE MORES.

Stoïcè, recta, virtutes & laudes: curua culpæ & vitia.

QVÆQ. DOCET PORTICVS.

Stoa, Poëcile, Πεισιανάκτιον. Laërt. Zenone. Suidas in Ποικίλη, & in Στωϊκοί. Glossæ in Persium. Interpres Aristophanis in Lysistratam. & epist. Theodosij Zygomalæ, in Turcogræcia.

BRACCATIS MEDIS INLITA.

Vbi depicta ad parietes Atheniensium victoria de Xerxe & Persis siue Medis.

Medi pro Persis nota res. Braccati autem Medi & Persæ, vt & Parthi. Obscœni carminis poëta.

Medis laxior Indicisue braccis.

Propert. eleg. iij. lib. iij. ——— *Braccati militis arcus.*

Etiam sui generis braccæ de pellibus, populis ad septentrionem. Hesych. Βράκκαι αἴγειοι διφθέραι παρὰ Κελτοῖς. Sed alius hæc dicendi campus. Ecce autem præuertere huiusce campi curriculum voluit aliquis, qui cum alia ineptè siue *muginatus*, siue *nuginatus*, siue *musinatus* est, tum illud, Medis fuisse togas ποδήρεις. At ego eis stolas tribueram

rectissimè

rectissimè. Quid tu ais? *toga* & *stola* idem? Ferulam hoc quidem lacessit, sed bene Orbilianam. Braccas verò, tunicas & stolas Medicas differre, nihil necesse à tali doctore aliquo discere, noscente quo pacto ἐσχηματισμένως, *Braccati Medi* stolati accipi possint, & quemadmodum stola Medica, vestis militaris, quamque absurdè illius menti, cum de braccis ageret, obuersata species *subligaculi* alicuius aut *campestris*.

ET DETONSA IVVENTVS.

Detonsa iuuentus Stoïca, siue Zenonis æmula Athenis. Stoïci ἐν χρῷ κουρίαι. Lucian. vitarum mercatu. Arrian. Epicteti c. ij. lib. j. c. iix. lib. iv. Iuuenal. Sat. ij. Pseudocornutus legit, *indetonsa*. Forte an Persij manus fuit, —*Quibus et intonsa iuuentus.*
Intonsa, pro valdè siue ad cutem tonsa, vt Plauti Rudente Sc. xiix. *Inrasum caput*, pro rasissimo. Dixi ad Sat. ij. Mihi hæc sincera Persij lectio videtur, eámq. corrumpi cœpram ab his qui stultè conati fulcire ruinam carminis, nescientes litera illa finali, extendi syllabam. Ostendi ad Sat. ij. De Stoicorum *intonso capite* narraui ad Iuuenalis Satyram ij. inde patescet veritas lectionis meæ.

SILIQVIS ET GRANDI PASTA POLENTA.

Iuuentus & tonsu & victu Stoico. Polenta panis Græcanicus Plinij c. vij. & seq. lib. xiix. c. xxv. lib. xxij. Sic ergo & philosophis conueniens vt Lactantij c. xvij. lib. iii. & maximè Stoïcis vt L. Senecæ epist. xiix. & cx. Sed & communiter polenta etiam quiuis panis, & vero etiã farina. Glossæ, *Pulenta*, ἄλφιτα. *Siliquas* verò intelligi vult lupinos.

Risi qui *siliquas leguminum pecoris immundi* pabulum hic commentatati, ex D. Lucæ euangelio c. xv.

Sic & Carisius accipit lib. j. cùm polentam dici ait, *quod vsu omnium poliatur*. Sed lego, *polliatur*. Pollire & polire multum interest. Quid polire nota res. Pollire autem est cribrare cribro pollinario, siue cribrare pollinem. Qua de re Plin. c. xj. lib. xiix. A polliendo pollitor M. Catonis c. v. de re rust. Pollitor ille ad vsum cribri, non autem vt ad occationem agri politor. Sic esse manifestaria res M. Catonis c. cxxxvij. vbi male scriptum *politori* & *politor* lege, *Pollitori* & *pollitor*. Etiam apud Festum hæc aberratio. *Pistum*, inquit, *à pinsendo pro politum*. Lege, *pollitum*. Erratica illius correctio est qui rescribit, *molitum*.

SAMIOS RAMOS.

Biuium vitæ Pythagoricum. L. Isidor. c. iij. lib. j.

DEXTRO SVRGENTEM LIMITE CALLEM.

Benè virtutis viam *callem* dixit. Nam & callo siue labore teritur, & angusta est, vt callem definit Seruius ad Æneid. iv.

OSCITAT.

Oscitat, quia *vagus* tibi *animus*, *& hallucinans*, *& fluxè apertéque securus*. A. Gellius c. vlt. lib. iv. Interpres Terentij in Andr. Sic χασμώμενος pro pigro. & securo. Themist. Euphrad. Orat. iv. Et, *oscitat*, ergo nec audis, aut surdè audis. Oscitantes surde audiunt. Aristot. c. ij. lib.

v. de ortu animal. Problem. xxix. & xliv. Tomi xj. Maximè autem surdè audientes illi qui oscitant à somno. Tomi eiusdem Problem. xxix. Omnes hæ oscitantium notæ in hunc Stoici discipulum rectè conueniunt.

DISSVTIS VNDIQ. MALIS.

Genis pendulis, vt Plinij c. xxij. lib. xiv.

ET IN QVOD DIRIGIS ARCVM?

Sic *iaculari* Horat. Oda xvj. lib. j.

AN PASSIM SEQVERIS CORVOS.

Τὰ πετόμενα διώκειν. *Sectari volantia*. Plato Euty phrone. Aristoteles c. v. lib. iii. Sap. Τὰ συμβαίνοντα διώκειν, *Fortuita sectari*. Demosth. Philipp. j.

QVO PES FERAT.

Theocrit. Ecloga iij

——ὁ δ' ᾇ πόδες ἆγον ἐχώρει.

——*at ille pedes, ibat, quocunq. ferebant.*

ELLEBORVM POSCENTES VIDEAS.

Cataplasma aut malagma ventri, ex veratro nigro, siue melampodio. Dioscorides c. clj. lib. iv. Plin. c. v. lib. xxx. Oribasius tetrabibli iij. Serm. ij. c. xxiij.

CVM IAM CVTIS ÆGRA TVMEBIT.

Hydrope τυμπανίτῃ. Itaq. ipse post paullò,

——*atq. albo ventre lauatur.*

L. Cornel. Cels. c. xxi. lib. iii. Aretæus de signis chronior. c. j. lib. ii.

FRVSTRA.

Nam hic morbus inter initia curandus. Cornel. Cels. loco anted. Item alij Asclepiadæ.

VENIENTI OCCVRRITE MORBO.

Sic interducendum. *Venienti occurrite morbo,* (*Ecquid opus*—— Nam hæc παρένθεσις siue interpositio est.

ECQVID OPVS CRATERO.

Non opus Cratero siue corporis medico, sed philosopho siue animi medico. De Cratero Tullius epist. xv. lib. xii. ad Att. Horat. Sat. iii. lib. ij. Porphyr. lib. j. περὶ ἀποχῆς.

DISCITEQ. Ô MISERI.

Occurrite venienti morbo, & discite. Benè interpretatus D. Augustin. c. vj. lib. ii. de ciuit. Dei.

ET CAVSAS COGNOSCITE RERVM.

Sapientiam Stoicam, quæ tradit causas rerum, id est, viam ad felicitatem.

QVID SVMVS.

Quæ natura hominis.

AVT QVIDNAM VICTVRI GIGNIMVR.

Quis finis siue qua fini nascimur.

ORDO QVIS DATVS.

Quis ordo vitæ, quasi in agone λαμπαδούχῳ, siue in λαμπαδοδρομίᾳ, vt Sat. vj. vbi hæc dicendi locus.

AVT METÆ QVAM MOLLIS FLEXVS.

Quantæ sit artis & operæ, metam adtingere vitæ, nempe felicitatem. Molle artificiosum, vt *ara mollia*, Æneide vj. *saxa mollia*, iii. Fastor, *mollia signa*, Tullij Bruto.

Perdifficilis autem & periculi aleæque plena metæ tactio fuit. Stringi enim debuit axe interiore, sed tali cautione ac temperamento, ne inlisus in metam axis frangeretur. Depingit hoc eleganter poetico penicillo & coloribus suis Homerus Iliade xxiii. Theocrit. Ecloga xxiv. Sophocles Electra. Et Nonnus Dionysiacis lib. xxxvii. in funere Opheltæ. Silius Italicus lib. xvi. Sidonius Narbone.

Sic metam vt stringerent interiori siue sinistro equo habenæ contractæ, dextro siue exteriori laxatæ. Itaq. Nonnus de sinistro inquit.

——σφίγγε κυβερνητῆρι χαλινῷ.
——*Stringe hunc moderamine freni.*

Et Ouid. eleg. ii. lib. iii. amor.

Tende precor valida lora sinistra manu.

De dextro autem Nonnus.

Ἀθλιβέος μεθέποντα παρήορα κύκλα χαλινοῦ.
Laxati freni peragentem lenius orbes.

Vna igitur flexuræ illius ars, metam stringere, quod *terere metam*, Propert. dixit eleg. xv. lib. ii. *stringere* metam. Ouid. & Silius. ἐγχρίμψαι Homerus & Sophocles: altera ars cauendi metam siue seruandi, ne fortiter axis in metas impingeretur. Hinc *meta feruidis euitata rotis*. Horatij Oda j. lib. j. Et *meta cauetur*. Claudiani lib. iii. de raptu Proserp. Et λίθου ἀλέασθαι ἐπαυρεῖν. Homeri Iliade xxiii. Sic nisi cauerent periculum eis amissio victoriæ, etiam discrimen capitis, cum manu habenis implicita, & curru excussis, aut lædi necesse, aut discerpi, & Sophoclis Electra, Sidonij Narbone, & Panopolitani loco quem dixi.

ET VNDE.

Quare, vt Hygini fabulis c. cxii.

QVID ASPER VTILE NVMMVS HABET.

Quæ nummi asperi siue noui, siue candidi vtilitas. Non implere ollam denariorum, sed vti liberaliter. In thesauris nummi asperi, siue non detriti & quasi decores, deponebantur. Iisdem & fieri solitæ numerationes. Patet L. Senecæ epist. xix. Suetonij Nerone c. xliv. Glossæ. Δηνάριον λευκὸν, *Asprum*. Item. Λευκότης, *Aspritudo, Candor*. Nempe, qui nummi asperi iidem fere & candidi, necdum scilicet decolorati manuum tritura. Hinc & aspratura, collybus. Glossę. *Aspratura*, κόλλυβον. Hæc nempe collybi causa & origo, intertrimentum pecuniæ, vt pro eo quod nummis deteritur paruum hoc lucellum esset, danti nummos mutuos. Itaq. glossæ. Τέλεσμα μικρὸν, *Collibū*. Loque-

liriter hoc *cambium* dicunt. Nec male. Sic enim & Latini *cambire*, Priscian. c.ij. lib.x. Cambio ἀμείβομαι ponit Carisius, &c. Locus Carisij est lib. iij. Glossæ. Cacumbeat, διαλλάσσει. Lego, *cambit*.

ET HVMANA QVA PARTE LOCATVS ES IN RE.

Quæ tuæ partes, quæ persona. Tull. j. de offic. *Nobis autem personam imposuit ipsa natura, magna cum excellentia præstantiáque animantium reliquarum.*

IN LOCVPLETE PENV.

Seru. ad Æneid. j.

PINGVIB. VMBRIS.

Pinguibus, aut abdomine. Catull. *Aut pinguis Vmber, & pinguis Hetruscus.* Virgilij lib. ij. Georg. aut vbertate soli. Athenæus lib. xij. Propert. eleg. xxii. lib. j.

ET PIPER.

Italicum. Plin. c. vii. lib. xii. c. xxxiii. lib. xvj. At Sat. v. Indicum.

PRIMA ORCA.

Quæ prima in feriola, siue orcarum ordine. Isidor. c. vj. lib. xx.

DE GENTE HIRCOSA CENTVRIONVM.

Hircosa, barbata & prisca. L. Seneca apud A. Gell. c. ij. lib. xii. *Quidam sunt tam magni sensus Q. Ennij, vt licet scripti sint inter hircosos, possint tamen inter vnguentatos placere. Inter hircosos*, inter barbatos, siue priscos qui omnes barbati. Prudent. Apotheosi.

Consule & hircosos Cynicos ——————

id est, barbatos. Cynici barbati, vt dixi ad Sat. j. Ab hirquo barbato, hirquosi. Plaut. Pseud. Sc. xii. *Tu qui cum hirquina stas barba.* Hirquose. Glossæ veteres in Persium interpretatæ hirquosos, fœtentes, barbaros. Nec meliùs ad Theophrasti characteres. c. Περὶ δυσχερείας, centuriones hircosos accipiunt, quib. hircus in alis. Nec moueor a L. Seneca hircosis opponi vnguentatos. Nam & veteres illi siue barbati sine vnguentis. Itaque & fetentes, non reapse illi quidem: sed vnguentatis. Δυσχέρεια, verti non debuit fœditas. Non debuisse ostendam.

Centuriones autem Persius dixit nobiles. Nobilitas Romana ex rebus gestis. Sic Horat. Sat. vi. lib. j. Pers. Sat. vi.

ÆRVMNOSIQ. SOLONES.

Arcesilas philosophus de schola: Solo philosophus de foro, & legislator. Vtrosq. & scholasticos, & forenses siue politicos sapientes, siue legisperitos adspernatur hic superbè, hircosi filius.

Philosophi illi de foro & comitio, veri non adfectati philosophi. l. j. D. De iust. & iure. Et Politica illa, ἀληθινὴ φιλοσοφία Dionys. in Isocrate.

De Solonis autem, item illorum qui Solones in ciuitatibus suis, ærumnis, nota res.

OBSTIPO CAPITE.

Expressit hunc Persij locum D. Hieronym. epist. iv. *Alij*, inquit, *sublatis in altum humeris, & intra se nescio quid cornicantes, stupentibúsque in terram oculis, tumentia verba trutinantur, vt, si praeconem addideris, putes incedere praefecturam.* Cinnus hic quidam D. Hieronymi ex Persio. Nempe illud, *stupentib. in terram oculis*, &, *trutinantur*, ex hac satyra est. *Cornicantes* autem ex Satyra v.

Obstipo autem *capite* Persius intelligi vult *ceruice rigida* & *obstippa*, qualis apud C. Suetonium Tiberij ceruix c. lxiix. vbi *arrogantiae* notam illam fuisse, obseruat ipse C. Suetonius. Etiam apud Epictetum Arriani eiuscemodi ceruix est hominum arrogantium. τί ἡμῖν ὀβελίσκον καταπιὼν περιπατεῖς; ἤθελον ἵνα με καὶ οἱ ἀπαντῶντες θαυμάζωσι. *Quid tu nobis sic quasi veruculo deuorato incedis? Quia volui esse in admiratione occurrentium mihi.* &c. c. xxi. lib. 1. Talis itaq. nunc Stoicorum quoque ceruix propter familiarem sectae illi arrogantiam, vt Epicteti loco ante laudato. Sic Tigellinus apud C. Tacitum Annali xiv. in Rubellij Plauti accusatione. *Stoicorum*, inquit, *arrogantia, sectaq. quae turbidos & negotiorum adpetentes facit*, &c. Hinc etiam apud eundem Annali xvi. Paetus Thrasia, & aemuli eius Stoici accusantur vt *rigidi ac tristes. Rigidi*, nempe rigidae ceruicis ac superbi.

Prolapsi sunt in animaduersionibus suis ad Suetonium, qui *Tiberium ceruice rigida & obstipa* interpretati βυσαύχενα, id est, *qui humeros adtollit, & contrahit ceruicem*, vt accipit Iul. Pollux c. xxx. lib. ii. & notam esse vult hominis insidiatoris, testem sibi faciens Aristotelem. Est quidem eiusmodi βυσαύχην, & insidiator fuit Tiberius. Sed cum C. Suetonius ceruicem Tiberij fecerit arrogantiae indicem, vtri potior fides atq. auctoritas, animaduersionib. an ipsi Suetonio? Plane quidem itaq. non βυσαύχην, sed σιμοτράχηλος Tiberius, quemadmodum hi quoque apud Persium Stoici σιμοτράχηλοι.

ET FIGENTES LVMINE TERRAM.

Vt meditabundi. Homeri Iliade iii. Apollonij lib. iij. Theocriti Ecloga ij.

RABIOSA SILENTIA.

Qualia canis rabiosi. Canis rabiosus silet. Paull. Aegineta c. iij. lib. v. descriptione canum rabiosorum. Καὶ ἄφωνοι τουτέστιν εἰσί. Et mox χωρὶς ὑλαγμοῦ. &c.

SECVM RODVNT.

Imitatus Ausonius. Ecloga ix.

Murmure concluso rabiosa silentia rodunt.

TRVTINANTVR VERBA.

Vt Aeneide xj.

———*& pictis bellantur Amazones armis.*

Vbi Seruius. Imitatus autem D. Hieronym. apol. j. in Ruffinum. *Contractis rugatisq. naribus concaua verba trutinatur.* Et epist. c. *Caua ver-*

ba & in modum vesicarum tumentia, buccis trutinatur inflatis.

Similiter de philosopho, Varro apud Marcell. in *Rostrum*. [*Itaque videas barba rostro illum commentari, & vnumquodque verbum statera auraria pendere.* Meliùs, *barbato rostro.*

ÆGROTI VETERIS SOMNIA.

Horat. ad Pisones. Lactant. c. x. De ira Dei.

GIGNI DE NIHILO NIHIL.

Hæc, κοινὴ δόξα τῶν φυσικῶν. *Communis physicorum sententia.* Aristotel. c. iv. lib. j. Physicor. Democrito adtribuit Hesychius Milesius, & Suidas in Αναγκαῖον. Idem Diogeni. Risère & comici hanc philosophiam Athenæi lib. iii.

HOC EST CVR PALLES?

In philosophos pallentes. Sic Aristophani Nebulis, ὠχριῶντες. Hæccine sapientia illa propter quam, &c. L. Seneca epist. xlix. *Hoc est quod tristes docemus & pallidi.* Lucianus in Ioue Tragœdo. φιλοσόφου τὸ χρῶμα ἔχων. *Praditus philosophi colore.* Id est Pallidus.

HIS POPVLVS RIDET.

Meliùs. *Hoc populus ridet.* Ne rectè Pseudocornutus, *His populus ridet.* aut alij, *Hos populus.* &c. Hanc talem sapientiam populus Romanus ridet. Risor & osor philosophiæ populus Romanus. Notaui ad Sat. j.

TOROSA IVVENTVS.

Iuniores. Omnes qui inter pueros medij, & seniores. Dixi ad Sat. i.

CACHINNOS TREMVLOS.

Quibus. corpus tremit. Cachinnus, risus quatiens. Horat. epist. ii. lib. ii. ———*Risu populum quatit.* Γέλως συγκρούσιος. Cornuto in Sat. i. μωρογέλως. Idem καγχασμός. Cachinnare καγχάζειν. Glossæ. *Cachinnat* καχλάζει. Lege καγχάζει. Non καχλάζειν. Fidem facit originatio ipsa.

NASO CRISPANTE.

Vt Sat. v. Nasi *rugosa sanna.*

INSPICE.

Hactenus ille hircosi filius; pergit iam Stoicus in beatulos. Rident, inquit, illi fortunæ filij philosophos pallidos & impransos: at philosophi non vnum de his torsulis vident talem vt hic depingitur. *Inspice.* &c.

TREPIDAT MIHI PECTVS.

Signum febris in proximo, siue propinquantis. Cornel. Celsus c. ii. lib. ii.

FAVCIB. EXSVDAT.

Sic aliqui libri; alij, *faucibus exsuperat.* Neutra lectio sincera, sed posterior tamen veræ indicium facit. Scripsisse Persium scilicet. *Faucibus exspirat. Ex faucibus* siue ore *spirat grauis halitus.* Ægrè siue gra-

uiter respiro. Hæc item nota febris vicinæ, *si spiritus grauior est*. Cornel. Celsus loco antedicto.

Malè Pseudocornutus *ægras fauces* intelligit ægrotantis. Huiusmodi signa denunciant febrim, sed necdum illud morbi principium. Paull. Ægineta c. iii. lib. ii.

IVSSVS REQVIESCERE.

Iussus à medico. Quippe inter initia morbi, ***omnium optima quies & abstinentia***. Cornel. Celsus c. ii. lib. iii.

POSTQVAM TERTIA NOX.

Nox magis quàm lux siue dies. Quia bonæ valetudinis signũ, quies nocturna, diurna vigilia. Cornel. Cels. c. iii. & seq. lib. ii. Et *tertia* dixit, quia torosulo huic hyderus cum febri, Ex febri querquera sæpe hyderus. Cornel. Cels. c. xxi. lib. iii. Sammonicus, alij.

COMPOSITAS VENAS.

Quales dormientium sine febri. Pulsus moderatus. Actuarius methodi c. ix. lib. i. Asclepiadæ item alij.

DE MAIORE DOMO.

Domo maioris siue potentioris amici, ὑπερέχοντος φίλου. vt Sat. i. *Maiorum limina*. Ergo & sequitur nunc, *rogauit*. Frustra glossæ veteres aliter.

LAGENA MODICE SITIENTE.

Alij, ***modicum***. Modicum autem siue modicè sitiens lagena, est paruula, non multum capax. Modicum sitire est capere, vt contra Plauti Curcul. Sc. ij. ***Anus sitiens quadrantal***. Et Iuuenal. Sat. vj. matrona ***totum œnophorum sitiens***. Lagenæ paruulæ sunt. Itaq. Galenus lib. xii. Therapeuticæ methodi opposuit κεράμια μεγάλα, & λαγώνια μικρά. Pseudocornutus fallitur cui ***lagena modice sitiens***, est non plena.

LENIA SVRRENTINA.

Lenia Surrentina de maiore domo sibi gumia hic rogat, quia lene Surrentinum, rariùs inuentu. Pleráque enim omnia acerba & crucia. Itaque Tiberius Cæsar vinum Surrentinum solitus indigetare, ***generosum acetum***, & Caius, ***nobilem vappam***. Plin. c. vj. lib. xiv.

Et Surrentina hic petit, quia ***tenuia salubriáque ideoq. conualescentib. maximè probata***. Plin. c. vj. lib. xiv. Etiam ***medicis maxime probata***. Idem c. j. lib. xxiii. Ex Dioscorid. c. x. lib. v.

Facit ingenium suum Pseudocornutus, ***lenia*** explicans ***bona, fortissima***. Neque audiam si quis lenia interpretet, castrata, saccata, ἠθικά.

ROGAVIT SIBI LOTVRO.

Vt bibat scilicet balnei ingressu ipso. Nam sic torosulis Romanis solitum. L. Seneca epist. cxxij ***Atqui frequens hoc adolescentium vitium est, qui vires excolunt: in ipso penè balnei limine inter nudos bibunt, immo potant, vt sudorem quem mouerunt potionib. crebris ac feruentibus, subinde distringant***. Hæ προπόσεις illæ de quib. Plutarch. in præcept. valetud. Sic & Alexander λουτρὰ καὶ πότους iunxit, Problem. vii. lib. j. Fabius

c. vj. lib. j. Iuuenal. Sat. iix.

HEVS BONE.

Hoc iam Stoicus torosulo illi nominatim.

TV PALLES.

Palles hydero simul & febri. Alexander Trallianus c. iij. lib. ix. Sic post paullò *albus venter*, huius pallentis. *Atq. albo ventre lauatur. hoc est, pallenti*, inquit Acro ad Odam ij. lib. ij.

NIHIL EST.

Inquit torosulus, *nihil est*, rectè omnia.

VIDEAS TAMEN.

Stoicus.

SVRGIT TIBI LVTEA PELLIS.

Propriè *surgit*, & *lutea pellis* quippe hydropico. Prudentius in Coronis hymno ij.

Hydrops aquosus lurido
Tendit veneno intrinsecus. Sic *album* hydropici *corpus* accipiendum Horatij Oda ii. lib. ii. & *albentia membra*, apud Serenum. Et *sulphureus color*, apud Martial. epigr. xliix lib. xii. Horat. Satyra ij. lib. ii. *Vides vt pallidus omnis Cœna desurgat dubia*, peccant qui Martialem accepêre de cruditate stomachi.

AT TV DETERIVS PALLES.

Glutto hic Stoico. Tuus pallor meo deterior. Vituperat blennus hic, vt & alij Midæ Romani, pallorem philosophicum. Dixi ad Sat. j.

NE SIS MIHI TVTOR.

Plaut. Aulul. Sc. xiii.

IAMPRIDEM HVNC SEPELII.

Prouerbium Isidor. notat lib. x. *Tutor*, inquit, *qui pupillum tuetur, de quo in consuetudine vulgari dicitur. Quid me mones? Et tutorem & pædagogum olim obrui.*

TV RESTAS.

Tu restas tutor alius, mihi qui iam pupillum exsui. Sic Caius apud Herenn. Philonem lib. de legatione ad Caium, in Macronem præfectum prætorio. Πάρεστιν ὁ διδάσκαλος τοῦ μηκέτι μανθάνειν ὀφείλοντος, ὁ παιδαγωγὸς τοῦ μηκέτι παιδὸς ὄντος, ὁ νουθετὴς τοῦ φρονιμωτέρου. *Ecce*, inquit, *additus doctor mihi, cui nec opus iam discere, pædagogus mihi qui iam puer non sum, monitor mihi qui eo ipso sapientior.*

PERGE.

Stoicus. Perge sanè, quia nihil audis.

TVRGIDVS HIC EPVLIS LAVATVR.

Pergit Stoicus pingere iam exitum huius tam væcordis gumiæ. Turgens hic & saburratus epulis, rectâ in balneum. Ritus nempe ille Græcis & Romanis vt cœnati in balneum irent, persuasi hoc vtile coquendæ in ventriculo cœnæ. Plin. c. j. lib. xxix. *Balinea*, inquit, *ardentes, quib. persuasere medici in corporibus cibos coqui.* Aliis & ille scopus balnei,

nei, vt in balneo ipſo perpotarent vt toroſulo huic, & dixi ex L. Senecæ epiſt.cxxii. Aliis vt ſudarent procliuius, venirentq. noui ac ſitientes ad cœnæ repotia. Apuleius Apolog.j. *Aut ſecundo lauacro ad repotia cœnæ obeunda, vinolentum ſudorem in balneo deſudare.* Plutarch. lib. de cura valetud. οἱ μὲν ὑπὸ λαιμαργίας καὶ φιληδονίας ἐμβάλλουσιν ἑαυτοὺς ἐπὶ τὰ βαλανεῖα, καὶ σπεύδουσιν ἐπὶ τὰς περιπότους. *Alij gula & deliciarum cauſa proijciunt ſeipſi in balnea, feſtinántq. ad repotia.* De repotiis intelligi paret cū ſubiungit, ἀπεψίαν καὶ βαρύτητα, καὶ πλησμονὴν σώματος εἰς βαλανεῖον ἑλκομένου. *Cruditatem, grauitatem, oppletionem corporis pertracti in balneum.* Crebra ſic poſt cœnam balnea. Horat. epiſt. vj.

> *Crudi tumidique lauemur.* Iuuenal. Sat.j.
>
> *Pœna tamen præſens cum tu deponis amictus*
>
> *Turgidus, & crudum pauonem in balnea portas.*

Tangit & Artemidor. c.lvj.lib.j. οἱ μὲν γὰρ πρότερον ἐσθίουσιν ἢ μὴ λούσονται. οἱ δὲ καὶ ἐμφαγόντες. *Alij non ante cibum capiunt quàm lauerint: hi autem et à cibo,* nempe lauant.

Sed cœnæ in ventriculo excoquendæ duplex mandonibus illis ſiue manducis via, vna balneo & lotione, de qua dixi: altera verò ſudatione aſſa, & ſine lotione, in Laconicis videlicet. Vitruuius c.x. & ſeq. lib.v. Itaque & Dio lib.liii. dixit πυριατήριον λακωνικόν. vbi & ratio nominis. De hoc genere ſudationis aſſæ Iun. Columel. procemio lib.j. *Mox deinde vt apti veniamus ad ganeas, quotidianam cruditatem Laconicis excoquimus, & exſucto ſudore ſitim quærimus.* Sic & Vitruuius c.xj. lib.v. oppoſuit *Laconicum* & *caldam lauationem.* Et Cornel. Celſus, *balnea & aſſas ſudationes* c.vlt.lib.iii. Depingit hæc Laconica L. Seneca Natural.quæſtion.c.xxiv.lib.iii. Idémq. nuperum hoc ſiue memoria ſua inuentum eſſe ait epiſt.xc. Sed memoriam ſuam accipit ἐν πλάτει Nā Laconicum Romæ iam Vipſanius Agrippa fecerat. Dio lib.liii.

Hæc itaq. *aſſa cella*, id eſt, ſicca & ſine lotione. Gloſſæ *Aſſa cella* ἀφιδρωτήριον. Sic & in Epicteti cum Hadriano altercatione *aſſam perferentariam* accipe ſiccam, ſiue Laconicum. Neque illi altercationi gloſſæ pugnant, vt eſt in commentario ad notas Theophraſti c. de impudentia. Nam vtriſque & Epicteto & gloſſis aſſa cælla eſt ſudatoria: ſed duplex ſudatoria cælla eſt, aſſa, & cum lotione. De aſſa tantùm gloſſæ: Epictetus de vtraq. Eleganter Epicteto pueritia, *cella* vitæ *ſudatoria*: iuuentus *aſſa perferentaria*. Pueritiæ ſudatio humida: iuuentutis ſicca. Pueritiæ ludicra: iuuentutis perferentaria. Pueri humidi & calidi, qualis ſudatio balnei: iuuenes calidi & ſicci, qualis ſudatio Laconici.

Balneorum itaq. propriæ tres cællæ, Frigidaria, tepidaria, & caldaria ſiue ſudatoria. Pleriſq. balneis quaſi adpendix quarta, Laconicum, ſiue cælla aſſa. Hæc vbi, ea balnearia magis quàm balnea. Proptiéq. dictum à Cicerone epiſt.j.lib.iij. ad Q. Fratr. *Aſſa in balnearius.*

Plerumque ergo tres balnei cællæ numerantur vt Plinij epist. vj. lib. v. vbi pro *tepidaria*, *mediam* dixit. Tepidaria enim media siue interiecta inter *caldariam*, & *frigidariam*. *Frigidariæ*, inquit, *cella connectitur media, cui sol benignissimè præsto est, Caldariæ magis.* Magis caldariæ, quia & huic magis opus solis radius. Male ibi corrigunt, *Caldaria magis.* Sic eadem *tepidaria* & *vnctuaria* Epicteto, & Plinio epist. xvij. lib. ij. *Unguentaria.* Sidonio epist. ij. lib. ij. Galenus autem Methodi lib. x. quatuor cællas balnei, & quidem aliter recenset. Primam (cuius mentionem facit quoque lib. ix. Simplic. medic. c. De chalcanto) προμαλακτήριον siue *præmolliendi*. ij. λουτρόν siue *aqua candida*. iij. *aqua frigida* iv. *sudatoriam.*

Neq. illud sincerum ad notas Theophrasti, ahena Vitruuio accepta pro cællis c. x. lib. v. Abscisè ibi *Caldarium* & *tepidarium*, pro *cella caldaria*, *tepidaria*, vt etiam L. Senecæ epist. xxcvj. Notari & illud in notas illas ibi iacta ahenorum mentione debuit, ahena illa tria quæ Vitruuius ponit, esse miliaria thermopolij, de quo dicam post paullò. Neq. rectiùs eadem fecêre *abena, miliaria, scutra, & cucumas.*

Teletis philosophi locus ex Stobæi Sermone cxxxvij. ad notas illas in menda relictus τῶν μὲν εἰδῶν ἀποπυρίαν ποιήσας. Et τῶν μὲν εἰδῶν ἀπόπειραν ποιήσας. *Postquam species omnes prætentauit.* nempe aquas aheni frigidarij, tepidarij, caldarij, siue species omnes thermopolij, περιχέας. &c. tum perfundit Cynicus ille seipse & abit. Planissimè quidem hoc Cynicus ille vt Theophrasti impudens αὐτὸς αὑτὸν καταχέει perluit seipse, & abit inquiens balneatori. *Laui*, χαχαῦθεν ὑδάτια σοι χάρις, *neque vlla tibi inde gratia.*

Dixi de balneo & Laconico, fuit & tertium gumiis illis ad postcœnium & repotia iter, *insolatio.* De qua dixi ad Sat. iv.

ATQ. ALBO VENTRE.

Hydero tympanite, vt ante dixi.

GVTTVRE LENTE EXHALANTE.

Exhalante animam qualis crudorum, & ructantium cœnam dubiam.

SVLFVREAS MEPHITES.

Seru. ad Æneid. vij. Priscian. c. xix. lib. vij. Sic & sulfureus color crudorum, Martial. epigr. xliix. lib. xij.

SED TREMOR INTER VINA SVBIT.

Horat. epist. xvj. *Donec manibus tremor incidat vnctis.*

Balnei vsus noxius ægris. Plin. epist. iix. lib. ij. *Quæ sic concupisco, vt ægri vinum, balinea, fontes.* Et epist. j. lib. vij. quæritur an vicesimo post febrim die tuto iret in balneum. Artemidor. Dald. c. lvj. lib. j. Ægroto somnianti se in balneo esse, denotari valetudinis reciperationem. Ἐῤῥωμένων γάρ, inquit, τὸ λούεσθαι. *Nam valentium est vti balneo.* Maximè autem hydropicis balneis vsus capitalis. Cornel. Cel. c. xxj. lib. iij. Peccat ergo bifariam vappa hic. Nam & in febri est, & cum aqua intercute. Hinc itaque vt ex irritatione morbi vtriusque tremor. Sic

Lucret. lib. iij. de illo cui morbus acer.

——*Ingemit, & tremit artus.*

Inueteratis morbis tamen vtile balneum. L. Seneca epist. xcv. *Diutinam ægrotationem, balneo sudoribúsque laxare* Et quidem iam olim Dionysius Ægeus in Dictyacis apud Photium Bibliothecæ p. 279. quasi de problemate in vtramque partem disco ruerat. Ὅτι λουτρὸν τοὺς πυρέσσοντας λυσιτελεῖ, καὶ ὅτι ἀσύμφορον. *Balneum his qui febrim habent*, vtile esse: & non esse.

Calidumq. trientem.

In balneis enim θερμοποσίαι. L. Seneca epist. cxxij. *Vt sudorem quem mouerunt potionibus crebris ac feruentibus subinde distringant.* Eaque fini & thermopolia in balneis. Patet vetere pictura thermopolij, vbi nudi ad miliaria. Et thermopolium in thermis Diocletiani olim. Et in balneis thermopolium adpingit Vitruuius c. x. lib. v. Et apud Plautum Rudente balneatoris officium temperare balneum, & thermopolium Sc. X.

Legunt autem glossæ veteres. *Calidumque triental.* & triental esse aiunt, *calicem capientem tertiam partem sextarij aut tres heminas.* Aptius alij, *trientem.* quæ pars sextarij quarta. Notæ locutiones potandi non quadrantalia aut trientalia, sed quadrantes, trientes, sextantes, deunces, quincunces, besses. Pleni his potandi mensuris poetæ, & ante omnes Martialis. Hæc cum certis certiora sint, venit tamen aliquis postea cum *trientali* suo. Apage.

Dentes retecti.

Sic morientium, & mortuorum dentes. Ergo Appius Clausus Z literam *detestatus quod dentes mortui dum exprimitur, imitatur.* Martianus Felix lib. iij. Dentes scilicet, huius elementi adpellatione reteguntur.

Crepuere.

Gestus morientis. Apuleius lib. x. *Et adtritu dentium longo stridore reddito, ante ipsos præsidis pedes exanimis corruit.* Sic & letale in febribus signum ὀδόντας συγκρίειν ἢ πρίειν. Hippocr. in Coacis. Et in Prognostico. Et in Protrepticis. Paullus Ægineta c. iv. Cornel. Cels. c. vj. lib. ij. Hic superuenit aliquis postea negans hæc signa esse mortis propinquantis hoc Persij loco. Ita? Quid ergo est, dic ὦ φιλότης, sequens illud. *Hinc tuba, candela, tandemq.* &c. Deinde meam ex medicis subtilem περιεργίαν vituperat, & quasi gestiens lætitia, aut *vitulans victoria* clamat, sic interpretantes *nihil aliud consequi, quàm vt mentem auctoris se non vidisse palam faciant.* Hæc enim talis eorum Latinitas. Ipsi autem quo explicant modo? Videre, an ridere magis? operæpretium est. *Dentes crepuere retecti, exesis gingiuis.* &c. *En, hercle interpretem catum, malum, crudumque & callidum.* &c. Sed nolo ἀνταπεριοχαλαζονεύεσθαι.

TVNC PVLMENTARIA.

Melius alij, *hinc pulmentaria*, pro, dehinc.

LAXIS LABRIS.

Hippocrates in Prognostico. θανατῶδες, χείλεα ἀπολυόμενα καὶ κρεμάμενα. *Mortiferum signum, labra soluta & pendentia.*

HINC TVBA.

Pinxit morientem, sequitur funus. Tubæ in funere ad næniam siue carmen funebre. Patet Appiani lib. j. in funere L. Sullæ, & Plutarchi libro de animal. sollertia , vbi & notabilis tubicinum cantantium næniam, & totius funebris pompæ ἐπίστασις siue statio ad Græcostasin. Propert. eleg. vlt. lib. iv. Hinc & Epicteto in altercatione. *Tuba, funeris deploratio.* Vt & Propert. eleg. iix. lib. ii. *Tuba vana querela fati*, siue mortis. Hinc & illud Petronij. *Ad tubicines mittere.* Tăgit hunc ritū & Horatius Sat. vj. lib. j. Ouid. eleg. vj. lib. ij. Amor. alij. Tubarum autem funebrium & næniæ ratio vna ex physicis, vt cantu aberrent paulisper animi à luctu. Alexander Problem. lxxiix. lib. j. altera ex historia fabulari, quam tradit Hyginus c. cclxiv. A Tyrrheno institutum vt mortui cum sepelirentur populus sono conchæ perrusæ vocaretur, & cerneret non iam Tyrrheni comites ἀνθρωποφαγεῖν vt ante, sed sepelire. Ad hoc exemplum deinde natam Romæ consuetudinem, vt in funere tubicines canant, & amici vocentur testificandi causa illum qui effertur, nec veneno, nec ferro exstinctum, sed morte sua obisse. Hinc C. Tacito lux lib. iii. vbi ait in funere Germanici requisitam à populo næniam. Aculeus ille populi in Tiberium, quo non insciente Germanicus necatus veneno. Dixi ad legem xii. Tabub. c. xc. Ex eadem causa receptus & collocandi ad ianuam mortui ritus, de quo iam mox dicam. Iul. Pollux c. j. lib. iix. καὶ αἱ προθέσεις δὲ διὰ τοῦτο ἐγίγνοντο, ὡς ὁρῷτο ὁ νεκρὸς μή τι βιαίως πέπονθε. *Et vero etiam collocationes idcirco fiebant, vt cerneretur mortuus, ecqua ei vis allata.*

Ac propriatim quidem tubæ funeris indictiui & publici vt patet locis antedictis: tibiæ funeris priui, & non indictiui. Potuine sperare venturum aliquem qui discrimine hoc tam apertè conscripto, insultaret nobis tamen, & πολυαναγνωσίαν tribueret, iudicium demeret, cuius ipse οὐδὲ παιπάλην ἔχει. Ita licet huic tam *contemtim conterere* quib. inuidet? Licet, vt scripta quæ *laudat amatque domi* , *premat extra limen iniquus*? Sed ita nunc ferè viuitur, vt quò quisq. *rustus* magis aut *stolo* est, ita *Phœnix literarum* aut *triumuir* audire velit: Dixi ad legem xii. tabular. c. xc. Bene itaque nunc tubam dixit in funere diuitis ac nobilis.

CANDELÆ.

Candelæ, cerei. Glossæ. *Candela*, λαμπτὴρ, κηρίων. Et benè cerei in toro suli funere, quippe acerbo. Sic ritus Romæ. L. Seneca c. xj. lib. j. de tranquill. *Totiens præter limen meum inmaturas exsequias fax cereusque præcessit.* Et epist. cxxii. *Quantulum enim à funere absunt, & quidem acer-*

bo, qui ad faces & cereos viuunt? Et c. vlt. de breuitate vitæ. *At mehercule istorum funera ad faces & cereos ducenda sunt.* Hoc est, digni sunt funere acerbo. Propriissimè autem funebres candelæ è scirpis. Plin. c. xxxvij. lib. xvj. In hanc obseruationem prorepsit ridiculissima declamatio. *Si, inquit, iudicij maturioris sale condijsset huiusce obseruationis auctor* πολυαναγνωσίαν *suam, honori suo melius consuluisset. Quàm multa enim peccat? vt cum tubam propriam funeris publici facit: cum ex candelarum mentione funus acerbum hic describi coniectat, quo quid absurdius?* &c. Hæc ista illius clamationis est Latinitas. Sed de tuba quidem funeris indictiui ac publici propria, nihil opus resoluere vlterius tam odiosam clamationem, satis esse potest, missa Philippi regis salutatio ad Menecratem.

De candelarum vero mentione, *quis hoc potest videre, quis potest pati,* existere Aristarchos, qui quemadmodũ rusticer ille Thracius olim pro sentibus ac rubis oleas detruncent, vites conuellant, fructetáq. & virgulta felicissima exstirpent?

Ego acerbi funeris hanc descriptionem Satyricam esse dixi, quippe adolescentis sub sipario & larua Stoica, diuitiis, vitiis, luxu perditi, quique etiam superius inducitur sic respondens doctori suo. *An tali studeam calamo?* &c. Et cui dictum est illud, *Disce,* &c. Quid contra clamatio? Non de adolescente, inquit, Stoico, sed viro militari agitur, vt vel ille fidem versus vnus facit: *Hic aliquis de gente hircosa centurionum,* &c. Tum seipsa demirans, magnificeq. circumspiciens, & nobis insultans, aut vt Afer ille dixerit, inequitans. *An*, inquit, *virorum militarium acerba sunt funera?* vt si argumentetur. Qui *de gente hircosa centurionum* est, is planè vir militaris est. Hic quẽ Persius hac Satyra πλωύζ, de gente hircosa centurionum est: Ergo plane vir militaris est. Atqui militarium virorum funera non *acerba*, sed *iusta, maturaq.* sunt. Ergo non est hæc funeris acerbi descriptio. Quid pote διαλεκτικώτερον; Sed cum hæc pronuper nescio quis in libro illo aperantologiæ gargaridato ad Persij Satyras legeret, at ego, inquit, contra sic argumentari facile posse videor. Is qui de gente hircosa cẽturionum est, potest adolescens, potest etiam puer esse, vt apud Q. Horatium, *Quo pueri magnis à centurionibus orti.* Adolescentis autem est funus acerbum, Ergo eius qui de gente hircosa centurionum est, *funus acerbum* est. Nunc sedeamus paulisper ad calculos, & numeremus quàm multa simul peccarit clamatio illa. *Primum*, funeris acerbi hanc descriptionem esse persuaderi non potuit. *Alterum* quod *gentem hircosam centurionum* accepit quasi *nationem* dixisset Persius. *Tertium*, quod aliquem de gente hircosa centurionum videre sibi visa est, centurionem cum hirquina barba adstantem aliquem. *Quartum*, quia censet omnes de tali gente esse viros militares, cum Persius *de gente*, posteros intelligi velit, vt aliquis de gente Cornelia, siue gentis Corneliæ, aliquis de gente hircosa centurionum, alicuius hircosi centurionis filius aut nepos. *Quintum*, quia nesciuit

clamatio, quid interesset funus *acerbum* siue *inmaturum*: & *iustum* siue *maturum*. Sic enim agit quasi acerbum funus sit tantum pueri aut adolescentis, neque vllum existere possit viri militaris. Atqui est omnium qui ætate florente, funus *acerbum* & *inmaturum*; *iusta maturaque* sunt funera eorum qui consenuêre. Nec moror Isidori differentiam, *funus acerbum* esse *infantis: immaturum iuuenis: maturum senis*. c.ij. lib. xj. Nã funus infantis *suggrundarium* est propriè, vt apud Placidem in verbis antiquis. Vsus autem obtinuit, vt funus acerbum pro funere diceretur quouis non maturo. vt Amphitruonis Plautinæ Sc. j. Asinariæ Sc. x. L. Senecæ epist. ic. siue vt ego numero C. Ausonij tumulo xv. xx. xxix. Atque sic Euripides ἀώρους θανάτους dixit, quas Cicero iii. Tuscul. *mortes acerbas* reddidit Latinè, & *inmaturas exsequias* L. Seneca c. xj. De tranquill. Atque sic opposita funera *iusta* & *matura*, *acerbis*, vt Ausonij Parentalib. xlv. xlvj. lj. Hinc etiam illa Ciceronis definitio Tuscul. iv. *Luctum ægritudinem* esse, *ex interitu cari hominis acerbo*. *Sextum*, quia fine ratione vlla, tanquam Pythagoricus aliquis αὐτὸς ἔφα, negat clamatio L. Senecæ testimoniis, quib. ego recte vsus sum, id effici quod intendi ego. Atqui non apertius hæc mea contra clamationem illam numeratio venit, quàm illis pro mea caussa, locis, L. Seneca. *Septimum*, quia ex delicato adolescentulo, & philosophiæ Stoicæ deditum se fingente, centurionem hircosum fecit. *Octauum* quia nesciuit Romæ vt quisque deliciis luxuq. profluentior, sic Stoicum se fecisse maximè, vt Q. Horatij Epoda iix. Arguté hunc differit sensum Epictetus Arriani c. xix. lib. ij. & inter alia queritur τὰ Ἐπικούρεια, vocari λογάρια στωϊκά' *Epicuri decreta* vocari, *sententiolas Stoicas*, aut *paruulos sermones* Stoicos. *Nonum*, discrimine cerei & funalis, non distingui funus acerbum à maturo. Hoc proinde est vt si diceret L. Seneca c. vlt. De breuit. vitæ c. xj. De tranquill. animi, & epist. cxxij. *admodum mentitus* est. At vt mihi ostendere facile est, triplex differentia illa *Cerei* in funere *infantis* siue *suggrundario*: cerei & faces in funere *acerbo*: faces tantùm in funere *maturo*. Sed iam defessus sum numerando, nam *si ante lucem* numerare *occipiam*, à *primo* errore.

Concubium sit noctis, priusquam ad postremum peruenero. Sic itaque tibi pro falso gloriolæ choragio quæsito, manipulus errorum tuorum ô clamatio, inuentus est.

De candelis autem in funere, etiam C. Plinius c. xxxiix. lib. xvj. Seruius ad Æneid. xj.

TANDEMQ.

Parata iam funeris pompa.

BEATVLVS.

Satyrica dilogia, *beatulus*. Beatus Romæ vel diues, vel mortuus. Ammian. Marcellin. lib. xxv. *Quem cum beatum fuisse Sallustius respondisset præfectus, intellexit mortuum*. Forte an melior lectio. *Quem cum beatum*, *& fuisse*. &c. Horat. Epoda iix. *Esto beata*, &c. Sic *felices* pro mortuis,

Horat. Sat.ix. lib. j. Martial.epigr. l.lib.x. Et Atticis μαχάειος, μακαρείτης, εὐδαίμων. Planissimè hoc Menander, Stobæi Serm. cclxxv.

Διὰ ταῦτα γὰρ τοι καὶ καλοῦνται μακάριοι.
Πᾶς γὰρ λέγει τις· Ὁ μακάριος οἴχεται.
Κατέδαρθεν εὐδαίμων.
Ergo & beatos nominitamus mortuos.
Abijt beatus ille. Ita omnes inquiunt.
Obdormit felix. Sic Theocrit. Pharmac.

Lucian. Philopseude, & lib. de luctu.

Alto lecto.

Altus lectus feralis huic torosulo, quippe in funere indictiuo & publico, vt diuiti, & nobili. Sic *feretrum celsum*, Silij Ital. lib. x. Et Virgilij Æneide xi. mortuus, *sublimis*. Et Luciani lib. de luctu, ὑψηλὸς καὶ μετέωρος, ὥσπερ εἰς πομπὴν κεκοσμημένος. Celsus & sublimis, & quasi in pompam ornatus. Altus vero etiam lectulus feralis quia tomento fartus, & exaggeratus puluinis. Martial. epigr. xliv. lib. iix.

Fartus papiro dum tibi torus crescit.

Propert. lib. ij.

Nec sit in Attalico mors mea nixa toro.

Sed alia de lecto ferali, & de lectulis imaginum dicendi meta. Et quidem facilis de hac vna pompæ funebris parte, non breuis notæ, sed libri iusti scriptio mihi, vt & de ceteris omnibus quæ strictim nunc tango ad Satyras Persij. Addo, *præfiscinè*.

Compositvs.

Notat πρόθεσιν siue collocationem mortui de qua Iulius Pollux c. j. lib. iix. c. xix. lib. iij. Glossæ, Collocatio. εἶδος νεκροῦ. Menander. Generis demonstratiui c. xvj. lib. j. Καὶ θηρείοις νύκτωρ ἡ πρόθεσις, ἢ προθέσεως ἡμέρα τακτὴ, ὡς τὸ Ἀθήνησι. Lego. Καὶ Θουρίοις νύκτωρ ἡ πρόθεσις, ἢ προθέσεως ἡμέρα τακτὴ, ὡς Ἀθήνησι. *Et Thuriis noctu collocatio: aut collocationis dies præfinita vt Athenis.* Sic Attica lex apud Demosth. in Macartatum. Τὸν ἀποθανόντα προτίθεσθαι ἔνδον ὅπως ἂν βούληται. *Mortuum collocato in ædibus*, scilic. dominus funeris, *vt noluerit*. Hoc verbo, *vt noluerit*, liberum facit domino funeris ornatum mortui, vt palliolum, coronam floream, alia: sed non partem ædium. Collocationi enim præfinitus locus limen siue vestibulum. Sic Iliade vij. Patroclus mortuus

Κεῖται ἀνὰ πρόθυρον τετραμμένος.
Vestibulum spectans iacet.

Sic & Suetonij cap. c. Augusti funus *in vestibulo domus collocatur*. Et Virgilij Æneide iix. Pallantis corpus positum in limine.

———Recipitq. ad limina gressum,
Corpus vbi exanimi positum Pallantis, Acestes

Seruabat senior. Vbi & notabilis, custos adpositus collocationi. Etenim mortuus neque ante collocationem, neque in collocatione ipsa, neque post collocationem & in pompa ipsa siue exsequiis, sine custode. Ante collocationem vt Apuleja sini lib. ii. vbi & auctoratus custos eiusmodi feralis, ex formula. *Si qui mortuum seruare vellet, de pretio liceretur.* De hoc genere & illud l. xiv. §. iv. D. De religios. *Item & si quid ad corpus custodiendum vel etiam commendandum. Ad custodiendum*, vt à mercenario: *ad commendandum*, vt amico. Sic intellige, neque causa cur litigent, *commendandum* ibi an *commundandum*.

Collocationi autem custos vt dixi: post collocationem etiam custos sepulchri subinde. Hinc illud l. lxxj. §. ij. D. De condic. & demonstr. *Titio centum relicta sunt ita, vt à monimento meo non recedat.* Hæ custodiæ collocationum & sepulchrorum ne defuncto cadaueri fieret iniuria, vt ab inimico, aut creditore, aut sagana, aut violatore sepulchri siue τυμβωρύχῳ. Quamuis copiosè hoc dissererem, si Persius nunc sineret. Nam hic quidem magis quæ reliqua de collocatione sunt, reddi poscit.

Collocauêre funus propinqui, vt parentes, fratres, alij. Itaque Lysias de cæde Eratosth. vt insolens notat quod triginta tyranni κλίνιον μισθωσάμενοι προὔθεντο αὐτόν. *Conduxére lectulum in eóque composuere illum.* Etenim caræ cognationis hæ partes, non extranei, aut iudicis. Etiam Dio lib. liix. Tiberium notat quod Liuiam οὔτε νοσοῦσαν ἐπισκέψατο, οὔτε ἀποθανοῦσαν αὐτὸς προέθετο, *neque ægrotantem visitat, neque mortuam ipse collocauerat.*

Cur autem ritus hic collocandi receptus iam dixi, vbi de tuba ferali.

Sæpe ad ritum illum Poetæ ludunt, vt Plaut. Amphitruonis sc. j. Martial. epigr. lxvj. lib. v.

Sed prô Critica Dea tuam fidem. Hypercritica enim aduersus hanc meam obseruationem clamatio venit, magnificéq. ignaua se inferens, adserit hunc locum Persij, non de compositione ad limen siue προθέσεως περὶ capiendum, sed περιςολῆς νεκροῦ, qua corpus lotum atque vnctum & linteis inuolutum, corollisque & id genus aliis ornatum ferali lectulo, imponebatur: Ieiuneq. de hoc isto ritu, nescio quid hietat, de quo *sexcenta tanta*, & meliora promendi copia mihi est. Digna prorsus clamatio illa est, *quò* ferulæ *omnes confluant.* Quid enim? Persius περὶ προθέσεως non agit? Quorsum ergo subiungit, *In portam rigidos calces extendit?* Compositus, inquit, lecto, & vnctus, *extendit calces.* Potest ne quisquam cui modò sanum sinciput intelligere aliter, quàm ad limen collocatus est? Eoque magis non potest, quia sequitur mox, —*at illum Hesterni capite induto subiere Quirites.* id est, elatus est. Compendio, vt Satyram decet, funeris curationem & pompam ita perstrinxit. Conducti tubicines, accensa lumina, collocatus ad limen,

elatus est. Et huius tam pulchræ clamationis pater, etiam gloriari audet, se velle cauere *ne rudiorib.* (sic enim loquitur) *ego imponam?* Scilicet. *Hic poterit cauere recte, iura qui & leges tenet.* Sed *vltro* illum *à vobis* tirones. *Cantor ipse captus est.*

CRASSISQ. AMOMIS.

Nam collocatio sequebatur vncturam & pollincturam, Lucian. lib. de luctu. Μετὰ ταῦτα δὲ λούσαντες αὐτοὺς, καὶ μύρῳ τῷ καλλίστῳ χρίσαντες τὸ σῶμα, καὶ στεφανώσαντες τοῖς ὡραίοις ἄνθεσι, προτίθενται. *Deinde lotos eos, vnguentóque optimo delibutos, & coronatos tempestiuis floribus, collocant.*

Dixi *vncturam & pollincturam.* Vnctio enim propinquorum munus, pollinctura vnctio seruilis Tull. j. de legibus, Expediui ad legem xij. Tabul. c. xciv.

Vnctionum feralium differentiæ multæ. j. Alia libera & prisca: alia seruilis & noua. ij. Vnctio vna mortui ante exsequias & collocationé, altera posterior. iij. Vnctio aut mortui est, aut reliquiarũ. iv. Vnctio aut odoribus & aromatis fieri solita, aut abdomine. Aliæ item multæ vnctionum differentiæ, sed iusti voluminis ea res, non perfunctorij commentarioli ad Persium. Tangit vero nunc Persius vncturam primi generis vtramque secundi tertiique generis priorem.

Amomis autem dixit, quia frequens amomi vsus in feralibus vncturis, vt Ouidij eleg. x. lib. j. Iuuenal. Sat. iv.

LVTATVS.

Oblitus crasso vnguento tanquam luto. Sic M. Cato c. xcij. de re rust. eodem significatu *oblinere luto*, & *lutare* dixit. Et Ail. Lamprid. in Alagab. *Lutare titulos statuarum. Etiam delutare.* Cato idem c. cxxiix. Sic D. Hieronym. Apol. j. in Ruffinum, *Lutata facies.* Et lib. ij. in Iouinian. *Lutatis pedibus.* Plauto est *lutulare*, in Rudente. Vnguento autem lutare est μυραλοιφεῖν, cui oppositum χρίεσθαι. L. Clem. Alexandrin. Pædagogi c. iix. lib. ij.

IN PORTAM RIGIDOS CALCES EXTENDIT.

Homerus Iliade vij. de funere Patrocli. κεῖται ἀνὰ πρόθυρον τετραμμένος. Collocati scilicet pedibus in ianuam versis. Ratio eccilla Plinij c. iix. lib. vij. *Ritu naturæ capite hominem gigni: pedib. efferri.* Senecæ epist. xij. *Foras spectare.*

HESTERNI QVIRITES.

Liberti manumissi testamento, liberti Orcini, siue Charoniani, siue charonitæ. Ambitus ille autem proceribus Romanis quamplurimos, sæpe & omnes seruos manumittendi testamento, ἵνα χρηστοὶ καλῶνται νεκροὶ, καὶ πολλοὶ ταῖς κλίναις αὐτῶν ἐκκομιζομέναις παρακολουθῶσι, τοὺς πίλους ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς ἔχοντες. *Vt bene eis diceretur, vtque multi lectulos eorum ferales sequerentur pileati.* Dionys. lib. iv. Non dixit τῇ κλίνῃ, sed ταῖς κλίναις. Secuti enim hi pileati patroni

sui lectulum proximè illi quidem, sed ante lectum ipsum mortui, erant lectuli omnes imaginum.

Plurimi vero illi & longissima serie plerumque imaginum lectuli. Etenim quot maiorum imagines totidem lectuli, siue suus sibi cuique imagini lectulus. Patet C. Taciti annali iv. in funere Drusi, & annali iij. in funere Iuniæ. Et Dionis lib. lvj. in funere Augusti. Sic in funere Marcelli filij Octauiæ sororis Augusti, lectuli sexcenti. Seruius ad Æneid. vj.

Pono ante mortui lectulum, lectulos imaginum, vt & Silius lib. x. vbi de funere quod Marcello fecit Anibal.

——— Nec celsis de more feretris
Precedens prisca exsequias decorabat imago.

Priscas imagines dixit maiorum imagines, quæ in lectulis. Cum inquit *precedens*, accipe curru vectam. Curribus vehebantur imaginum lectuli. Polyb. lib. vj. αὐτοὶ μὲν οὖν ἐφ᾽ ἁρμάτων οὗτοι πορεύονται. Eo respiciens Papin. Thebaide vj. dixit.

Exin magnanimum series antiqua parentum
Inuehitur.

At ipsius mortui lectus humeris gestatus.

Ante currus illos lectulorum, lictores cum fascibus, aliaque insignia magistratuum, quos illi gessere olim, quorum hæ imagines. Polyb. lib. eodem. Alia sexcenta de his lectulis imaginum, & funere imaginario dicerem, sed operam sibi nunc Persius dari vult.

CAPITE INDVTO.

Pileati. Liberti orcini, in patroni sui exsequiis pileati. Dionys. loco antedicto. Appianus Mithridatica. Plura de his pileatis dico ad Sat. v.

SVBIERE.

Non quidem lecto siue feretro subière illi, sed pone lectum, Soliti autem quoq. antecedere. Iustinianus l. vnica §. Sed & qui. De Lat. libert. toll. *Sed & qui domini funus pileati antecedunt, vel in ipso lectulo stantes cadauer ventilare videntur.* Itaque Dionys. dixit συνακολουθεῖν siue sequi. Appian. Mithridatica προϊέναι.

TANGE MISER VENAS.

Inducitur ille quem Stoicus mortuum pinxit, refellens Stoicum, & viuere se ac valere aiens. Tange, inquit, miser venam, bellissimè valeo. ἅπτου τῆς φλεβὸς σχέτλιε. Miser vt Homero σχέτλιε, ὀξὺ, ἰταμὲ, στροφὲ. Conuenienter hoc ille in Stoicum censorem, & ἐπιπλήκτην. Interpungendum autem.

Tange miser venas, & pone in pectore dextram,
Nil calet hic: summosq. pedes attinge manusque,
Non frigent.

VISA EST SI FORTE PECVNIA.

Sane, inquit Stoicus, corpore vales, sed ab animo pessimè. Etenim si pecuniæ & lucri, aut adulteriæ & mechimonij spes oblata, cor tibi non rite salit, sed morbum tuum declarat, auaritiam & libidinem; si olus & panis cibarius adponitur, alius morbus tuus patere incipit, ligurius nempe & catillo deprehenderis. Sic itaque morbis torosuli enumeratis auaritia, libidine, gula, metu, ira, ostendit animo eum quasi præmortuum esse, ac peiore loco quàm si efferatur.

SVBRISIT MOLLE.

Molliter, amarotiè. Vt i orat. Oda ix. lib. j.

CANDIDA.

Bella, vt Sat. seq. *Sum candidus.* Catull. epigr. xiij. *Cœnam, non sine candida puella.* Et epigr. xxxiij. *Quamuis candida, millies, puella Euntem reuoces.*

VICINI PVELLA.

Filia aut vxor. Fabius Declam. cccj. *Puella pauperis*: id est, filia. Puella quæuis mulier ætate virente, virgo, marita, vidua, vt L. xlj. §. vij. De legat. iij. Propert. eleg. iij. lib. iv. Alij.

COR TIBI RITE SALIT.

Lego interrogatoriè, *salit?*

OLVS DVRVM.

Non autem teneri cauliculi & cymæ. Nam hæ in deliciis. Plin. cap. iix. lib. xix.

ALGENTE CATINO.

At in deliciis cauliculi calidi & virentes. Martial. epigr. cxx. lib. v.

Ponetur digitis tenendus vstis
Nigra cauliculus virens patella.

Incorrecta correctio est, *Digitis tenendus vnctis.* Contra autem sordium & pauperrinæ vitæ, caules frigidi & pallentes. Iuuenal. Sat. v.

Pallidus offertur misero tibi caulis.

Cauliculi vero illi etiam cymæ siue cymata Iun. Columel. in Hortulo. Marcellus in cyma. Sic Marcellus Empiricus, c. xxx. *Lauriculi teneri, id est, lauri cymæ.* Item. *Sambuci coliculi teneri.* &c. De virore cauliculorum Palladius Februarij. Tit. xxiv. Plin. cap. iix. lib. xix. vbi tamen discrimine aliquo cauliculi & cymæ.

ET POP. CRIBRO DECVS FARINA.

Sic L. Senecæ epist. cxix. *Panis plebeius, eique oppositus, Siligineus.*

VLCVS.

Gulæ, catillationis.

PLEBEIA BETA.

Cauliculi & cymæ torosulis: beta plebi. Martial. epigr. xiij. lib. iii.

RADERE.

Vt Horat. Sat. ij. lib. ij. *Gallina tergere palatum.*

ALGES.

O φόβος κατάψυξις. *Timor refrigeratio.* Aristoteles Problem. xxvij. Tomi vlt. Problem. iix. Tomi xxvij. Problem. xiii. Tomi x. Problem. xxxvj. Tomi xj. Et c. xiii. lib. ij. ad Theodectẽn.

TIMOR ALBVS.

Ex timore pallor. Aristot. Problem. iix. Tomi xxvii. Alexander Problem. xii. lib. j. Cassius Problem. xlix. A. Gellius c. iv. lib. xix. Macrob. Saturn. c. xi. lib. vii.

EXCVSSIT MEMBRIS ARISTAS.

Horripilatio ex timore. Aristoteles Problem. iix. Tomi xxvii. Alexander Problem. xxvi. lib. ii. Macrobius loco eodem.

Aristas autem pro pilis, vt Sat. iv. *plantaria* & *filix.*

NON SANI ESSE HOMINIS.

D. Hieronymus lib. j. in Iouinian.

SATYRA IV.

PRIMA Persij Satyra in Neronis poeticam fuit, hæc in eius politicam est. Adolescentulus Nero imperij regimen suscepit anno suo xvii. Suetonius Neron. cap. iix. Atque vt Satyra j. Nero Midas, ita nunc Alcibiades. De imitatione autem Persij Platonica, Angelus Politianus Miscellaneis c. iv.

REM POPVLI TRACTAS?

Ita? tu tirocinio tuo iam rei Romanæ dominus, siue Imperator?

BARBATVM MAGISTRVM.

Socratem. Sic *barbatos magistros*, Iuuenal. Sat. xiv. Et *barbatum* philosophi *rostrum.* Varro apud Marcell. in *Rostrum.* Nota res de barbis philosophicis ex Horatij Sat. iii. lib. ii. L. Senecæ epist. xliix. Luciani Hermotimo. A. Gellij c. ii. lib. ix. Sic Tatiano in orat. pro barbarie philosophi πωγωνοτροφοῦντες *pascentes barbam.* Et apud Plutarch. lib. de Iside philosophorum πωγωνοτροφίας.

Socratis quidem hermæ statuæque omnes barbatæ, aliquæ & barba pexa in octonos plutéisve crines, quales Deorum & sponsorum barbæ. Iuuenal. de sponso Sat. vi.

——*Iámque à tonsore magistro Pecteris.*——

Contrarium ἀπόμα διαφθορεῖν τὸν πώγωνα, *facere caluitium barba*, in lege Mosaïca. Clem. Roman. Constitut. apostol. c. iii. lib. i. Hodie Leuitici cap. xix. est. φθείρειν τὴν ὄψιν τοῦ πώγωνος.

QVEM TOLLIT.

Tollit pro sustulit, vt *tollisse* l. xiii. §. iv. D. De acceptilat.

SORBITIO CICVTÆ.

L. Seneca epist. xiii. *Cicuta magnum Socratem fecit.*

DIRA.

Nam vltimum & legitimum supplicium Athenis cicutæ potio illa. Plin. c. xiij. lib. xxv. Adde Valer. c. vj. lib. ij.

MAGNI PVPILLE PERICLI.

Sic C. Taciti annali xiv. Poppæa Neronem *pupillum* vocat, quasi tutores ei Burrus & Seneca.

RERVM PRVDENTIA VELOX
ANTE PILOS.

Qualis apud Æschylum in vii. ad Thebas ille qui

Γέροντα τὸν νοῦν, σάρκα δ' ἡβῶσαν φέρει.

Mentem senilem, corpus vesticeps gerit.

Et Pindar. Pythiis Oda iv. Κεῖνος γὰρ ἐν παῖσι νέος, ἐν δὲ βουλαῖς πρέσβυς. *Ille inter pueros iuuenis: in consiliis senex.* Sic Tarchon canus prodisse in lucem dictus, quia prudens à puero Geograph. lib. v. Et Tiberius ἔτι νέος ὢν ὁ πρεσβύτης ἐκέκλητο. *Etiam iuuenis cum esset, senex nominabatur*, scilicet δι' ἀγχίνοιαν. *Propter sagacitatem et prudentiam.* Herennius Philo lib. de legat. ad Caium. Et de sophista Iuliano Eunapius. ὁ καὶ ἐν μειρακίῳ πρεσβύτης Ἰουλιανός. *Simul adolescentulus & senex Iulianus.* Et Felix Cassiodori amicus, *Senilis iuuenis.* Præfat. lib. xi. Et Macarius monachus. Παιδαριογέρων. Nicephor. ecclesiast. histor. c. xiv. lib. ix. Palladius Lausiacæ historiæ cap. xvii. *Ante pilos* verò, est ante barbam. Cum barba enim venire solita plerisq. prudentia. Vnde conuicium in blennos & bliteos. *Barba sine mente*, vt Theocriti Idyll. x. Et tangit Persius Sat. j. Theodor. Serm. iv. De Prouid.

QVIRITES, HOC PVTO NON IVSTVM EST.

In Neronem hoc ad Quirites concionantem. C. Tacitus annali xiii.

IVSTVM GEMINA SVSPENDERE LANCE.

Interrogatoriè, *lance?* vt & sequentia. *Ironiam* esse aiunt aliqui, & tollunt negationem, sed vnâ ibi quoq. acrimoniam Satyræ tollunt Persio. Lances verò insigne iustitiæ. Dico ad legem xii. Tabular. c. xiv.

RECTVM VBI INTER CVRVA SVBIT.

Eiusdem fortis vetus dicterium. *Hic nobis curua corrigit.* L. Seneca ludo Claudij. Et *Inuenimus qui curua corrigeret.* Plin. epist. vlt. lib. v.

CVM FALLIT PEDE REGVLA VARO.

Ἐρωτηματικῶς, *varo?* Malè in aduersariis c. iix. lib. xxx. Persium accipiunt de regula siue canone architecti. Quære, quis illius regulæ pes? *Scapus*, inquiunt, *siue hastile regula.* At enim sic regula erit pes regulæ. Pseudocornutus autem vt solitus est perplexè, modo de lance, mox de norma. mera nugalia. Regula enim pede varo est decempeda siue

pertica non recta, quare & pedes in ea notati, vari sint necesse est, & fallant agrimensorem siue censitorem, siue decempedatorem, siue gromaticum. In decempeda siue pertica pedes notatos indicio est nomen ipsum decempedæ, & Græcis δεκάποδες Priscian. lib. vj. Isidor. c. penult. lib. xv. Auctores varij de limitib.

Perticam siue decempedam bene regulam vocari sciunt periti rei gromaticæ, neq. Philoxeni glossæ nesciunt. *Pertica*, inquiunt, κανών, χάραξ.

Lances itaque, discrimen recti curuique, & decempeda, Persio sunt allegoricè officia principis & magistratuum. Lances iuris & iniuriæ, rectum & curuum, illud præmij hoc pœnæ, decempeda siue pertica, iuris regula inter contrahentes plus habenti adimens, minus habenti addens: quemadmodum censitores decempeda siue pertica sua inter finitimos.

NIGRVM VITIIS PRÆFIGERE THETA.

Interrogatoriè & hoc, *theta*? *Theta vitijs præfigere*, iustam proferre in reos sententiam. Leg. Isidor. c. iii. lib. j. *Theta* nota mortis. Isidorus lib. eiusdem c. xxiii. Martial. epigr. xxxvi. lib. vii.

QVIN TV IGITVR.

Quasi responderit Alcibiades se nihil horum scire, Quin tu igitur inquit, &c. Quin igitur desinis imperator & magistratus esse velle, si ea quæ dixi, principis & magistratuum officia nescis.

SVMMA NEQVICQVAM PELLE DECORVS.

Sic Horat. epist. xvi. & Sat. j. lib. ii.

CAVDAM IACTARE BLANDO POPELLO.

Ostentare te & adulari, vt canes soliti cauda, qui inde σαίνουροι. Interpres Æschyli in septem ad Thebas. Atque hoc verbo vno κερκωπίζειν. Suidas.

ANTICYRAS MELIOR SORBERE MERACAS.

Cui elleborum nigrum siue Melampodium opus magis quam imperium aut magistratus. Insane. Veratrum nigrum optimum ex Anticyra. Dioscorides cap. clj. lib. iv. Hinc *secessus Anticyra*, Sueton. Caij. cap. xxix.

QVÆ TIBI SVMMA BONI EST?

Quod τέλος, qui scopus vitæ?

VNCTA VIXISSE PATELLA SEMPER.

Responsum Alcibiadis siue Neronis impudens. Voluptas inquit mihi τέλος.

ET ADSIDVO CVRATA CVTICVLA SOLE.

Malè hic interrogatio in libris plerisque. Cutem autem siue corpus sole curatum accipe insolatum, siue curatum insolatione siue ἡλιοκαΐα. Ea verò duplex fuit, vna sine arte siue naturalis, apricatio nempe vt illa

Zenonis apud Laërt. ἔχαιρε ἡλιοχαΐαις. Gaudebat insolationibus siue apricationibus. Et apud Arrian. Epicteti c.iv. lib. iv. ἐν τῷ Λυκείῳ ἡλιάζεσθαι. *In Lyceo insolari*, siue apricare. Glossæ ἡλιάζομαι. *Insolor, apricor. Soliclatur* ἡλιάζεται *Solidatur* ἡλιάζεται. Vtrobique rectum est, *solicatur*, Cælius Aurelianus Tardar. Passion. c. ii. lib. iv. *Solicationes, quas Græci Heliosis vocant.* &c. Peccant qui in Glossis corrigunt, *solicuratur*. De hoc genere Martialis epigr. xii. lib. x.

I precor & totos auida cute combibe soles. Hinc *persona colorata, vt iuuenis aut miles*. Chir. Fortunat. lib. iij.

Altera insolatio arti & balnei, de qua Arnobius lib. j. *Rutilare se flamis, et causas potionibus præparare*. Dixerat ante. *Sole torrere se, & acquirere corpori siccitatem*. Hæc chromatiatio illa de qua glossæ veteres in hunc locum. *Vngebant se*, inquiunt, *& in sole erant, vt oleum corpus imbiberet*. atque eos qui sic vngerentur, dictos *chromatiarios* aut *colarios*. De hoc genere & illud sequitur

At si vnctus cesses, & figas in cute solem.

Si vnctus oleo insoletis. Et illud Iuuenal. Sat. xj.

Nostra bibat vernum curata cuticula solem.

De eadem balnearia insolatione L. Seneca epist. xxcvi. *At nunc*, inquir, *blattaria vocant balnea, si qua non ita aperta sunt vt totius diei solem fenestris amplissimis recipiant, nisi lauantur simul & colorantur.* Et c. xiii. De breuit. vitæ. *Excoquendi in sole, corporis cura*, &c. Glossæ. *Balneator.* Βαλανεύς. *Lutor* ἡλιαςής.

EXSPECTA.

Sic libri omnes, etiam membranæ legunt. Ego autem quoduis cum quouis pignus posuero, manum Persij fuisse, *En specta*. Viden' tu (inquit Socrates Alcibiadi, Persius Neroni) hanc aniculam, hic in vicinia, Baucin λαχανοπώλιδα siue *holeratricem*? Eam si rogem vt te interrogaui, *Quæ tibi summa boni est?* siue quid putas summum esse bonum, siue τέλος vitæ; non delirius responderit quàm tu Alcibiades, qui te Athenis principem esse vis, aut tu Nero, qui te Dominum facis rei Romanæ. Etiam glossarum veterum scriptor siue Pseudocornutus sic legit. Interpretatus nempe est. *Inspice.* Glossæ λαχανοπώλης. *Holerator.*

Ne ista quidem correctio, etsi non minus certa, quàm à Persij stilo ipso esset, potuit tamen abire quin vapularet. Quo iure autem? Thrasymachico: Sic enim loquitur edictum illud. EXSPECTA, *dictum est venustate non vulgari, quam non capiunt illi qui tanta confidentia locum audent corrumpere.* &c. Atqui, EN, SPECTA: legit quoque Pseudocornutus, quem illius edicti patet ipsissimum Cornutum autumat. Inter

pretatus enim ille glossographus est, *Inspice*, scripseratque haud dubiè EN, SPECTA, sed deprauauêre qui errore populari caligātes, fecêre, EXSPECTA. Dictum verò conuenienter Satyrico stilo δεικτικῶς, *En, specta*. Ἰδοὺ ἐκείνην *eccillam*, aut *ellam* scilicet aniculam. Ἰδοὺ, θέασαι. At Prætor ille venit cum suo illo ἔχ' ἀτρέμας. Quis vnquam nisi aliquis forte πονηροῦ κόμματος, Græcum illud ἔχ' ἀτρέμας dicere Latinè voluit, *exspecta*? Plautus quidem, Terentius aliiq. probæ notæ, non *exspecta* dicere soliti, sed *mane*. Illud autem ex L. Senecæ c. xi. lib. v. De benefic. quod proferunt, longè longéq. dissimile est. Nam illud ἔχ' ἀτρέμας, aut, *mane*, formula est, interrumpentis siue sistentis sermonem eius qui cum loquitur: *exspecta* verò illud apud L. Senecam est iubentis aliud tempus exspectare opportunius. *Exspecta*, inquit, *etiam hoc veriùs dices, simul ac te ad has latebras perduxero*. &c. tanquam si diceret. Hoc tempore verè tu ista quidem, sed exspecta tempus illud oportunius, cum *te perduxero ad has latebras*, tum veriùs dices. Non est ergo illud *exspecta*, ἔχ' ἀτρέμας, siue reprimentis sermonem: sed ἐκδέχου. At illud quidem ex Iuuenal. Sat. x.

———*Oro parumper Attendas*———longè alienissimum est.

HÆC ANVS.

Σπικτέον. *Hæc anus. I nunc.* I nunc & gloriare tu Alcibiades, *Dinomaches ego filius sum*; tu Nero, *Agrippinæ filius ego sum.*

Mater Alcibiadis Dinomacha, Platoni Alcibiade priore, Plutarcho in Alcibiade, aliis. Mentita Plinio memoria est cap. iix. lib. xxxiv. cui est *Demareta*.

SVFFLA.

Vt Græcis φυσᾶν, & φύσημα. Sufflatus esto genere materno, tu Alcibiades quod gentis Alcmæonidarum es: tu Nero, quod mater tibi Agrippina Germanici F. & per hanc vnus tu de stemmate domus Augustæ. Neque de patre gloriatur Nero, quia is omni parte vitæ detestabilis. Sueton. c. v.

SVM CANDIDVS.

Formosus Alcibiades, pulcher & Nero. Itaque apud L. Senecam Satyrâ Claudianâ Phœbus de Nerone,

Ille, inquit, *mihi similis vultu, similisque decore*. Item.

———————*Adfuso ceruix formosa capillo.*

Vbi & Lachesis fauet *homini fortissimo*, id est, pulcherrimo. Et adclamatum Neroni in spectaculis ὁ καλὸς Καῖσαρ, ὁ Ἀπόλλων. *Formosus Cæsar, Apollo*. Dio in Nerone. Et C. Taciti Histor. lib. j. tribuitur Neroni, *forma ac decor corporis*. Sed Sueton. cap. lj. *Vultu*, inquit, *pulchro magis quàm venusto*.

PANNVCIA BAVCIS.

Pannis obsita, ῥακώδης, vt Isidor. c. xxij. lib. xix. *Pannuciam dici vestem quod sit diuersis pannis obsita*. Puto scripsit Isidor. *quod sit diuersis pannis consuta*. Etiam glossæ ad Persium veteres *Baucin pannuciam* esse

esse aiunt *pannosam siue pannis obsitam*. Minus rectè Donat. ad Terent. Andr. accipit, *pannucia*, *crassam*. Glossæ autē Isidori. *Pannucenũ*, inquiunt, *genus vestis*. Puto fuisse Pannuciũ. Neq. rectissimè tamen Isid. pānuciũ vestis. Nec enim pānuciũ vestimēti genus, sed vestis quælibet pannis obsita, siue ῥάκων. vt Petronio, *Vestis pannucia*. Hinc. itaq. Pōponio titulus fabulæ, *Pannuciati*. Duo nempe fratres illi abdicati & eiecti domo, itaque pannosi & laceri. Facilis coniectura ex fragmentis quæ apud Marcellum in *Nubere*, & *Nebulones*. Hinc & Martialis *pannucium* tralate dixit pro rugoso, epigr. xlvij. lib. xj. vt & *pannosas mammas*, rugosas, qualis pannucia vestis, epigr. lxxii. lib. iii. Patet significatus ille pomi genere, quod *pannucium* dictum, apud Macrob. Saturn. c. xix. lib. iii. De pomis pannuciis. Plinius c. xiv. lib. xv. *Celerrimè in rugas marcescũt pannucia*. Forte an autem etiam Persius nunc, pannuciam vult intelligi non *pannis* solum sed *annis* quoque rugisque obsitam. Sic Cæl. Arrianus Acutor. morb. c. xi. lib. j. *Cutis veluti rugosa, vel sulcata pannositas, quam Græci rhacosin vocant*.

CVM BENE CANTAVERIT OCYMA VERNÆ.

Cùm benè seruulo exprobrarit, nequam esse & domini osorem. Eoque sapientior Baucis anicula quàm tu Alcibiades, aut tu Nero. Nam illa seruum admonet officij, & ocyma ei cantans virtutem vitio esse potiorem fatetur: at tibi voluptas vitæ scopus & meta est.

Cantare est prædicare, vt Atticè ᾄδειν ἀντὶ τοῦ φράζειν. Geographus lib. j.

Cur autem ocymi cantatio seruis, siue ocymum venale seruis clamare, est exprobrare nequitiam, & significare seruum esse inutilem, & domini osorem? Quia vt notant Suidas & Hesychius ὤκιμον, τὸ λεγόμενον βασιλικόν. *Ocymum est, quod dicitur basilicum*. Et Simeo Magister, siue Sethi. Βασιλικὰ τὰ ὤκιμα. Basilicum autem est regium. Paterfamilias est rex familiæ suæ. Arist. c. j. lib. i. de Republ. Πᾶσα γὰρ οἰκία βασιλεύεται. *Omnis familia, quasi regnum est*. Et c. iv. Μοναρχεῖται γὰρ πᾶς οἶκος. *Omnis domus monarchia*. Et c. xi. lib. iii. ἡ οἰκονομικὴ βασιλεία τις οἰκίας ἐστίν. *Administratio familiæ, quasi regnum est familiaricum*. Festus. *Regalia*, inquit, *exsta filiofamilias dominationem pollicentur*, hoc est, fore bi eui patremfamilias, qui tanquam rex familiæ. Basilici itaque nomen ipsum odiosum seruis. Hinc Ocimum siue basilicum dictum μισόδουλον. Sotio apud Cassianum Bassum in Geoponicis. Hæc vna ratio: altera, ocimum herba inutilis, immo & multifariam noxia, vt Sotio idem ostendit. Bene itaque ocymum seruo inutili vt geminum ei germanum cantatur & ingeritur. Tertia quoque ratio esse potest, quod C. Plinius c. vii. lib. xix. commemorat, *præcipi ocima cum maledictis & probris serenda, vt lætius proueniant*. Recta itaq. Persij scriptura non ocymum, sed ocimum,

In ocymi tamen siue farraginis, quemadmodum ei nunc apud Persium locus sit, partem quoq. ratiunculæ sunt. Ocymi nomen à celerita-

.te.Plin.c.xxiij.lib.xvij.cantatio itaq. ocymi seruis, exprobratio tarditatis & pigritiæ. Et furti, vt Sat.v. *Et in tenui farragine mendax*. Iucundè res autem stulta est reprehendi meam paullo superius hac Satyra positam de transuectione equitum Romana historiam, vt Persio alienam: & nunc de Ocimo narrationem deliquari, à reprehensore illo petitam ex Arabia, non illa *vbi thus gignitur:* Sed illa *Ponti, vbi absinthium fit, atque cimila gallinacea.*

DISCINCTO.

Quia pracincta tunica linteo amiciuntur verne, inquiunt glossæ. Immo enim *discincto*, male cincto, male seruienti, pigro. Vice uersa *pracincti recte pueri*, serui ministrantes, seduli Horat. Sat. iix. lib. ij. Et *succincti popæ*. Propert. eleg. iv. lib. iii. Et *succinctus* Persij mercator Sat. v. Sic Seruio ad Æneid. j. *Accincti, industrij, negligentes discincti.*

Quod autem glossæ habent, *pracincta tunica linteo*. Lego *licio*.

VT NEMO.

Pergit Socrates in Alcibiadem, Persius in Neronem. Tu, inquit, populum regere, & aliorum verrucas videre potes, ad tubera tua cæcus. Commune hoc tibi cum multis vitium. *Nam nemo in sese*, &c.

IN SESE TENTAT DESCENDERE.

De se & vitiis suis cogitare, vt ἐγκύπτειν εἰς ἑαυτόν. Themistius orat. vj.

SED PRÆCEDENTI.

D. Hieronym. epist. xcj. *Si nostram peram non videntes, aliorum iuxta Persium, manticam consideremus.* Sic & ante Persium Catullus in Suffenum. Horat. Sat. iij. lib. j. vbi & Acro Persium laudat. Tangit & L. Seneca. Item alij.

Primus huic sententiæ fons Æsopi fabella de duplice hominum mantica, Stobæus Serm. civ. Galenus lib. de curatione morborum animi. Et eleganter Themistius Euphrades Orat. i.

QVÆSIERIS.

Ponit exemplum illius cæci amoris, qui talpa domi lynceus foris. Si quæram, inquit, ex te Nero, aut alio tui simile. Nostin' qua regione prædium Vectidij? Statim vt sordidus ille a te & *triparcus* notatur.

VECTIDII.

In aliis. Ventidij.

CVIVS.

Sic ille qui interrogatus de Vectidij prædiis.

DIVES ARAT.

De Vectidio, inquit Persius, diuite quæro.

QVANTVM NON MILVVS OBERRAT.

Vt Iuuenal. Sat. ix. ——*tot miluis intra tua pascua lassis*. Et Glossographus de Licinio ad Iuuenal. Sat. j. *Dictus est habuisse nummos, quantum milui volant.*

Sic Pertinax verbo Luciliano. *Agrarius mergus*. Iul. Capitolin. No-

tatur scilicet magnitudo latifundiorum Vectidij ex miluij volatu. Nam hæc auis solita circare siue circitare, vnde & miluius, *auis circanea.* Festus.

HVNC AIS?

Nero, aut alius geminus germanus Neroni maledicus. Hunccine ais *aridum, auidum, parcipromum*, vt Plautus diceret, senem?

HVNC.

Persius.

DIIS IRATIS.

Hæc iam maledicus. Et legendus hic locus totus interrogatoriè, aceti?

GENIOQ. SINISTRO.

Vt Plaut. Trucul. Sc. ij. *Isti qui cum Genijs suis belligerant, parcipromi.* Exerrant glossæ interpretantes. *Dijs iratis Genióq. sinistro natum.* Verba illius maledici hæc. Mens autem, Hunccine qui quandoq. siue quandocunque iugum figit. &c. Cum festus & genialis dies, compitalia nempe quæ alij profusissimè celebrant, huic Genius dexter, siue propitius non est, tam sordido. Sic Mæcenas apud L. Senecam epist. cxiv. *Genium festo vix suo testem.*

PERTVSA AD COMPITA.

Compita dixit tangens compitalia festum diem, rusticorum & ludos compitales, & epulas. De festo & ludis, Varro v. de ling. Lat. Macrob. Saturn. c. vij. lib. j Glossæ Philoxeni. Sic Horatio epist. j. lib. j. *Pagi* pro paganalib. *compita* pro compitalibus. Propter epulas vero *vncta compitalia* dixit Poëta ille quiqui est, carmine maledico in Lucium in additis Petronio. *Neq. in culinam, & vncta compitalia.*

FIGIT.

Vt festo die, *suspensus vomer.* Tibulli eleg. j. lib. ii. *Aratrum palo suspensum.* Ouid. j. Fastor.

SERIOLÆ VETERIS.

Membranæ. *Seriolæ veterem.*

INGEMIT. HOC BENE SIT.

Cum gemitu dicit. *Hoc bene sit.* Contenti agamus lætique hac cænula. Formula fauentiæ. *Hoc bene sit.* Horat. Sat. ii. lib. ii.

——bene erat non piscibus vrbe petitis
Sed pullo atq. hædo ——

Ouid. iv. Fastor.

Postmodo glans nata est, bene erat iam glande reperta.

TVNICATVM CÆPE.

Pseudocornutus. *Tunicatum*, inquit, *multis corijs purgatum.* Verius, quod velatur membranis tanquam tunicis. Et maiorum sordium ne purgatum quidem cæpe mordere siue λεπιδῆν.

FARRATAM OLLAM.

Pultem ex farina. Festus. In insipere.

PVERIS PLAVDENTIB.

Vt epulo compitalitio, de quo dixi.

PANNOSAM FECEM.

Mucidam, mucoris pelle, obductam, & quasi pannis obsitam.

MORIENTIS ACETI.

Vt Auidienus ille auidus apud Horat. Sat. ij. lib. ij.

——*veteris non parcus aceti.* Plura dixi ad Horatij Satyr. iij. lib. ij. *Acetum* est nempe duplex, *acetum, vinum quod acuit*, & *acetum, embamma*, siue acetum ad iuscella. Vlpianus lib. ix. §. vlt. De contrah. emt. l. ix. §. Si acetum. De tritico leg. *Acetum* est ὄξος. Acetum in iuscello, *embamma. Moriens* autem *acetum*, deficiens, vt Papinij lib. iv. Siluar. *dies moriens*. Propereaq. Persius adiunxit, *fecem*.

ET FIGAS IN CVTE SOLEM.

Vt ante. *Adsiduo curata cuticula sole.*

IGNOTVS.

Ὁ τυχών. Est aliquis prope te, siue in tuo comitatu Neronianus, siue tuæ farinæ, qui &c.

CVBITO QVI TANGAT.

Fodere hoc Terent. Hecyra. Horat. epist. vj.

CEDIMVS.

Hoc Nero aut Alcibiades.

PRÆBEMVS CRVRA SAGITTIS.

Tangit pilæ lusum, in quo errantibus puerulis pœna, vt sura exciperent pilæ ictum à victore. Plutarchus narrans de Lentulo Sura in vita Ciceronis. Isidor. c. vlt. lib. xiix. vbi male scriptum *pilam ferendam*, pro, *pila feriendam*. Non dissimile multum quod Dio Prusæus Orat. iv. de regno, de puerculis agens. ὥσπερ, inquit, ἐκεῖνοι σφαίρᾳ στοχάζονται ἀλλήλων, ὁ δὲ πληγεὶς ἥττηται. *Vt illi pila collineant alter in alterum, & qui ictus fuerit, pro victo est.* Sed plane quidem versus etiam hic Persij spurcus est, & lethei fluminis aqua dignior, quàm acumine interpretis. Et feliciter hic quidem certe Pseudocornutus, qui nihil adtigit.

VIVITVR HOC PACTO.

Lego ἐρωτητικῶς, *Viuitur hoc pacto?* Persius nempe aut Socrates miratur os illud ferreum & impudens.

SIC.

Respondet canatim κυνιστὶ ille siue Nero siue Alcibiades, Sic. Nam esse debet σιγμή, tanquam diceret, Planè, sic viuitur.

NOVIMVS.

Non eram nesciens, inquit Persius siue Socrates. *Nam ilia subter*, &c.

ILIA SVBTER.

Propert. eleg. iix. lib. iv. *Ilia subter, balthea.* Aratus Phœnomen. ὑπὸ ζώνῃ. Manil. lib. j. *Sub pectore.*

SED LATO BALTHEVS AVRO PROTEGIT.

Non minus impudenter ille hoc Alcibiades aut Nero. Habeo, inquit, cæcum vulnus, sed defendit me baltheus, id est, principatus Athenis, imperium Romæ. Benè admonent glossæ veteres tralatum esse à gladiatoribus qui aureo balrheo tegunt, si vulnus acceperint. Sic gladiatores *premere vulnus*, dixit L. Seneca c. xv. In sap. non cad. iniur. Paullo aliter Demosth. Philipp. j. τῆς πληγῆς ἔχεσθαι.

Vt baltheus gladiatori vulneris; sic principatus, imperium, Alcibiadi, Neroni vitæ flagitiosæ velamentum. Baltheus siue cingulum pro magistratu, dignitate, imperio. Suidas ζώνη, τὸ ἀξίωμα. Sic in iure ciuili *cinguli honor*. l. xiv. C. Theodos. De priuileg. cor. l. ij. C. vt dignitat. ordo.

VT MAVIS DA VERBA.

Quia sic tibi sedet, perge sane, falle alios & teipse, capesse rempubl. cum tua & populi pernicie. Sic Horat. Sat. iv. lib. j. *Vt mauis, imitare.*

ET DECIPE NERVOS.

Falle vires ipse tuas. Impone humeris tuis onus Reipubl. aut imperij, cui longe impar es.

EGREGIVM CVM ME.

Alcibiades aut Nero. Cum populus ipse me vt capacem, gerendæ Reip. aut regendo imperio laudet, non credam?

SI PALLES.

Inquit Socrates Alcibiadi, Persius Neroni. Popellus tibi blanditur. Esto. Non propterea dignus principatu es aut imperio, si libidinosus, si auarus, si periurus & iniquus es.

SI PVTEAL.

Si periurus es & corruptus iudex.

Puteal Libonis, ara fuit. Patet imagine putealis huius quæ in nummis antiquis, vt nummo Paulli Lepidi, & altero Libonis. In illo ex altera parte inscriptum est, CONCORDIA: in hoc, BONVS EVENTVS. Frustra totiè hoc eruditi viri ad concordiam iudicũ & sententiarum euentus bonos referunt. Manifestaria enim res pertinere ad nuptias Octauiani cum Scribonia, & concordiam Octauiani cum Sex. Pompeio, & illius cum Sexto pacis bonum euentum. Legend. Dio lib. xliix.

Ad hanc Libonis aram iurare solitos iudices, item aduocatos liquet Horatij epist. xix. Sat. vj. lib. ij. Plinij epist. vlt. lib. v.

Nec male tamen Porphyrio in Horatij epist. xix. Acro in Sat. vj. lib. ij. puteal interpretati tribunal. Nam tribunal ibi fuerit necesse est, si ad puteal iurauêre. Etenim iuratio illa in iure siue ad Prætorem.

Neque abs re glossæ veteres, Puteal dictum à puteo. Nam propriatim quidem puteal in sacris. puteus nempe sacrorum causa conseptus & opertus: puteus verò etiam profanus. Glossæ Philoxeni, *Puteal,*

περιτόμιον. Et ἱερὸς τόπος περικεκλεισμένος *Puteale*, ἱερὸς φραγμὸς *Puteale*. Inibi. τόπος ἱερὸς περικεκλεισμένος. *Puteale. Puluinar.* Sic Aristidis sophistæ oratio, εἰς τὸ φρέαρ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, est. *In puteal siue puteale Æsculapij.* Subinde tamen & puteal est putei profani vt l. iix. §. vlt. D. De act. emti. Tullij epist. iix. lib. j. ad Atticum.

Cuiusmodi autem illud Romæ puteal Dionys. tradit lib. iii. Tullius j. de Diuinit. Planeq. Festus in *Scribonianum.*

Tria igitur hæc iuncta in comitio, puteal, ara siue puteal Libonis, & tribunal. Sex. Ruffus iix. regione vrbis. *Puteal Libonis, Comitium,* &c.

CREBRA VIBICE FLAGELLAS.

Glossæ veteres ad Persium vibices interpretantur acres feneratorum exactiones, quæ debitoribus tanquam vibices, quod & alij deinde secuti, vt Tract. ad Africanum. sed propiùs ad Persij mentem de periuriis iudicum acceperis. Nam hæc Satyra directa in magistratus, & horum caput Neronem. Debitorum etiam periuria ad puteal, cáq. & ipsa putealis flagellationes. Tango ad legem xii. Tabular. c. lxxiii.

BIBVLAS DONAVERIS AVRES.

Si aures bibere. Horat. dixit Oda xiii. lib. ii. Propert. eleg. iv. lib. iii.

TOLLAT SVA MVNERA CERDO.

Cerdo figuratè popellus. Iuuenal. Sat. iv.

Sed perijt postquam cerdonib. esse timendus
Cœperat, hoc nocuit Lamiarum cæde madenti.

Cerdones, popellus: Lamiæ, nobilitas. Forte an autem voluit Persius tangere Vatinium Beneuentanum sutorem, qui munus edidit, & qui contemtim *cerdo* Martiali epigr. xvi. lib. iii.

QVAM S. T. CVRTA SVPELLEX.

Sic Vlpianus *breuem supellectilem* dixit l. vi. §. v. De offic. præsid.

Ne, inquit, *homines vitæ tenuis, sub prætextu aduentus officiorum vel militum, lumine vnico, vel breui supellectili, ad aliorum vsus translatis, iniuriis vexentur, præses prouinciæ prouidebit.* &c. Peccat Franciscus Hotomanus corrigens, *homine vnico*: magis quoque Zametus reponens, *limine vnico*, &c. & intelligens, *domuncula vnica.* Atqui potest tenuis vitæ homo, sine homine, vno, idest seruo vno esse. De vnico limine, siue vna domuncula, commentum ridiculum est, quasi tenuiorum multæ domunculæ. At tenuis vitæ homini possunt gurgustij vnius, plura lumina, siue fenestræ quib. accipitur lumen esse, potest quoque lumen esse vnicum, eo carere cogi tenuis vitæ hominem, petinjurium est. Sic M. Cato c. xiv. De re rust. in villa esse iubet, *lumina* vi. *scamna* iii, *sellas* v, *telas iogales duas, luminaria* vii. Itaque non de-

buerunt aliqui corrigere priore loco *luminaria*, & posteriore id nomen delere. Exigit enim Cato *lumina sex*, ad radium solis: *luminaria* totidem, ad lumen Vespere & *antelucio*, siue ante lucem. *Luminaria* nempe φωστήρια λυχνικὰ. Sic itaque *luminaria luminib.* opposuit, & *lumina fenestris*. Et quidem differunt hæc omnia. *Luminare, Fenestra, Lumen, Prospectus, Speculare. Luminare*, vt lychnus siue lucerna: *fenestra*, clatrata vt M. Catonis loco ante laudato. *Clatri in fenestris.* &c. Et apud. Plaut. Milite Sc. V. *Lumen*, quo recipitur vt dixi, radius solis. *Specularia* in luminibus, & vela, plagulæ. Dixi ad Titũ Sueto. & Iuuenal. Sat. iv. *Prospectus* etiam ex inferiore loco : Lumen de superiore tantum. Patet l. xv. D. De seruitut. vrb. præd. Aliud autem quoq. discrimen *Fenestra* & *Luminis*, peti potest ex Isidori c. vii. lib. xv.

SATYRA V.

HÆc Satyra ad Annæum Cornutum Stoïcum doctorem Persij de paradoxo illo dissertatio est. Solum sapientem liberum esse. De quo & Tullius Paradoxo v. Horat. Sat. vij. lib. ij. L. Seneca epist. xxc. Dio Prusæus orat. de seruit. & libert. & passim Arriani Epictetus. Etiam Christiani vt D. Ambrosius epist. vij. D. verò Augustin. c. iij. lib. iv. de ciuit. Dei, paradoxum hoc Christi doctrinæ consentaneum esse ait.

Tractarum huius Satyræ principium est tanquam dialogismo Persij & Cornuti. Incipit Persius.

VATIBVS HIC MOS EST.

Principium Satyræ ex dissimili. Alij poëtæ centum voces sibi optant, vt grande aliquid, scribant: ego centum mihi voces optauero, non vt grandia scribam, sed vt aperire tibi possim amoris mei magnitudinem. Ergo & sequitur. *Hic ego centenas*, &c. Pseudocornuti frustratio illa. Poetam hoc velle. Nihil opus sibi esse linguas centum, quia media sit hæc vilisq. materia & Satyrica. Neutiquam satyrica illa aut vilis, sed Stoica, itaque minime vilis Persio Stoico qui scribit: aut Cornuto Stoico ad quem scribitur. Poetas verò intelligi vult epicos ex quib. deinde tragici fabulas suas hierant. L. Aristoteles c. iv. & vlt. De Poetica. Nec vero dramatici Poetæ, sed epici optare soliti centum voces vt patescet adpositis exemplis.

CENTVM SIBI POSCERE VOCES.

Ex Homerico illo οὐδ᾽ εἴ μοι δέκα μὲν γλῶσσαι. Ante Persium expressere hoc multi, vt Cæcilius Obolostate.

——si linguas decem Habeam——

Posui ad Sat.j. C.Hostius lib.ij. belli Istriei apud Macrob. Saturn. c. iij. lib. vj.

————non si mihi lingua

Centum, atq. ora sient totidem vocesq. liquatae.

Virgil. ij. Georg. & Æneide vi.

Non mihi si linguae centum sint, &c.

Ouid. lib. iix.

Non mihi si centum Deus ora sonantia linguis, &c.

Silius lib.iv.

Non mihi Mæonia redeat si gloria linguae,
Centenásq. pater det Phœbus rumpere voces.

Claudian. Panegyr. Probini,

Non mihi centenis resonent si vocibus ora.

Licentius carmine ad D. Augustinum.

——non si mihi murmura centum
Det Boreas, totidémq. animas, centúmq. per ora
Lingua rigens adamante fremat——

Bene itaq. Persius, *Vatib. hic mos est*. notans quasi formulam esse hanc & ritum Poëtis sollennem. Sed vsi & Rhetores. Quinctilian. Declam. vj. *Vinceet tamen res ista mille linguas*. D. Hieronym. epitaphio Paullæ. *Si cuncta corporis mei membra verterentur in linguas*. Aurel. Cassiodor. epist.j. lib. xj.

HIANDA TRAGOEDO.

Hiatus tragœdiæ proprius. Iuuenal. Sat. vj.

Grande Sophocleo carmen bacchamur hiatu.

Prudent. lib. j. contra Symmach.

Vt tragicus cantor ligno tegit ora cauato
Grande aliquod cuius per hiatum carmen anhelet.

Sic Luciano tragœdi μέγα κεχηνότες. Et libro de Gymnas. tragœdorum κράνη κεχηνότα παμμεγέθες. Et lib. De Saltatione. στόμα κεχηνὸς παμμέγα ὡς καταπιόμενον τοὺς θεατάς. *Os valdissimè hiās, quasi deuoraturum spectatores*. Et Philostrat. lib. v. pingit tragœdum βαδίζοντα μέγα, κεχηνότα τοσοῦτον. Tangit & Symmach. epist. xlvij. lib. iij. Neque tragicæ solum sed etiam comicæ laruæ hiantes, vt apud Dioscorid. c. clxj. lib. iij.

VVLNERA SEV PARTHI.

Ἔπος. Bella Parthica quæ Neronis auspiciis cum Parthis gesta. C. Tacitus annali xij. & seq. Trahi potest & ad Augusti meditationem belli Parthici, de qua Dio lib. xliv. Sueton. c. xxj. Iustin. xlij. Hanc belli cogitationem Poetæ lymphatici, vt bello iam maximè gesto laudauere. Patet Horatij Sat.j. lib. ii. Oda xii. lib. j. Propert. eleg. iij. lib. iii. Ouid. j. Amor.

DVGENTIS

DVCENTIS AB ING. FERR.

Ridiculè hunc aliqui quartum pugnandi modum fecêre, nempe, *ab inguine*. Atqui Persius intelligi vult, educere telum quo vulnus accepit in ventre atq. inguine, quale Galli vulnus apud T. Liuium lib. vij. pugnantis cum T. Manlio. Sic autem educentis telum, est morientis. Nam letale vulnus eiuscemodi. Ex letali autem vulnere telo educto, anima educitur quoq. vt apud Æmil. Prob. in Epaminonda: Theophyl. Simoc. Historiæ Maurit. c. vj. lib. ij. Neq. facit interpreti illi Propert. eleg. iij. lib. iv. Neque enim *ab inguine* ibi, sed *ab agmine*. Neq. si esset *ab inguine*, esset *iaculantis ab inguine*, sed *virgatis braccis ab inguine*. Hoc in acumen stili mei nescio quo pacto incidit. Nam data opera interpretamenti illius ἀπειρατολόγου frustrationes omnes notare velle Augiæ stabulum expurgare velle fuerit. Sunt enim errata, ψαμμακοσιογάργαρα.

QVORSVM HOC.

Cornutus Persio. Quorsum hæc de centuplicis vocis optatione poetica, anne & tu tragœdiam, aut epos exsuflare vis? Respondebit aliquam multis interiectis Persius. *Non equidem hoc studeo*, &c. Ego centum voces mihi optem, non vt tragœdias aut epica exsudem, sed vt tibi Cornute aperiam mei in te amoris magnitudinem.

NEBVLAS HELICONE.

Sublimia, μετέωρα. Vnde Aristophanis *Nebulæ*. Et apud Horat. ad Pisones, *nubes captare*. Sublimia illa, tragica & epica.

SÆPE COENANDA.

Notat imperitiam tragicorum, & forsan Neronem petit, Thyestam, aut Atreum tragœdiam ita scriptitantes, vt quæ narrari debuissent, ea in proscænio exhibeantur. Vituperat hanc ἀτεχνίαν Aristot. in Poëtica c. xiv. Et Horat. ad Pisones.

——non tamen intus
Digna geri promes in scænam, multáque tolles
Ex oculis, quæ mox narret facundia præsens.
Nec pueros coram populo Medea trucidet.
Aut humana palam coquat exsta nefarius Atreus.

Peccauit hoc tamen Seneca, siue quiqui est scriptor Medeæ. Nam actu v. inducitur Medea in proscænium, liberos suos trucidans. Error ei obiectus, si tamen error ille, ex perfusoria lectione Euripidi. Nam videri potest ibi Medea propalam liberos suos necare, sed propius vide, patebit sub scæna id fieri, sed ita vt in proscænio exaudiatur facilè & ipsius sermo, & puerulorum eiulatus fugáq. Itaque chorus audito puerulorum eiulatu illo & fuga quæ in subscænio, Ἀκούεις, inquit βοὰν, ἀκούεις τέκνων, & quæ deinceps.

Sophoclis tamen Aiax flagellifer, palam seipse interficit. Vbi sapienter interpres notat, τὰ τοιαῦτα, *talia*, nempe ἄτεχνα siue *inertia*, σπάνια siue *rara inuentu* esse apud antiquos. Narrari enim solita illa

Q

non geri in proscænio. Quid ergo, inquies, causæ cur hoc ita Sophocles? Nempe, quoniam Æschylus in Thressis per nuncium fecerat Aiacis mortem narrari, euariare Sophocles voluit, & propalam exhibuit in proscænio, aut vt & magis adtonitos spectatores faceret. Hæc dicere satiùs, quàm veterem vetustum poetam criminari. Sic mea Latina sed libera interpretatione, Sophoclem ille interpres defendit.

Eadem itaque benè dixeris pro Seneca. Nempe voluisse χαινοτομεῖν, aut μᾶλλον ἐκπλῆξαι.

Sed alia item eccilla Sophoclis defensio. Priscos nempe tragicos omnes ἄπιχνα illa in proscænio exhibuisse, primum Æschylum fuisse, qui hunc ritum vt erraticum correxerit. Philostratus lib. vj. Et in Gorgia. Vbi & illud, Æschylum primum ostendisse οἷς ὅτι σκηνῆς τὰ καὶ ὑπὸ σκηνῆς χρὴ πράττειν, *qua in scena, quæ sub scena fieri par esset*. Neque tamen post Æschylum lex illa & cautio tenuit, quin ἄπιχνα illa omnia vt iugulationes, & alia eiusdem sortis, in proscænio herent, eique rei gladius ille mimicus, qui pingitur ab Achille Tatio Leucippæ lib. iij. Specta illam cultri mimici picturam, & clarore ipso clarius fiet, *cludinem* rectè scribi Apuleij Apolog. ij. incorrectè *clunaclum* corrigi. Atqui *clunaclum* A. Gellius inter gladiorum genera numerat, & Pompeius, *clunaclum* esse inquit *gladium ad clunes adpendi solitum*, & Isidor. in Glossis. *Cluniculum Sicam*. Esto. Num ergo *clunaclum* gladius mimicus? Immo enim *cluden* à *cludendo* dictus, gladius cæcus & inclusus manubriolōgo palmos iv. ferro exstāte digitos tres, sed quod leni motione in longitudinem exiret quanta ipsius manubrij. Sic Achilles. Sed paret cludines & longiores fuisse, & in mimi saltantis manu, pro sceptro. Huiusmodi fere & dolones. Seruius ad Æneid. vij. *Dolo est flagellum intra cuius virgam latet pugio*. &c. Dixit autem Tatius gladij eiuscemodi, vsum fuisse πρὸς τὰς κιβδήλους σφαγάς. *ad cædes mimicas*, vt *mortem mimicam* dixit Petronius.

Υ'πὸ σκηνῆς siue *de sub scena*, χαρώνειοι κλίμακες. Orcini gradus. Iul. Pollux cap. xix. lib. iv. De his Tullius iv. Tuscul. *Ecce alius exoritur è terra*. Male autem de cœna Glyconis, qui aliter interpretati.

INSVLSO GLYCONI.

De Glycone tragœdo veteres in Persium, glossæ.

TV NEQVE.

At tu, inquit Cornutus, Persie sufflata & grandia non sectaris vt tragœdiam aut epos. Ergo neque opus centum voces. Malè in aliis. *Tu quoque*.

ANHELANTI.

Non quæris sufflata, non inflas venam siue ingenium, vt folles fa-

briles anima. Expressus autem hic locus ex Horatij Sat. iv. lib. j. *At tu conclusas*, &c. vbi laudat Acro hunc Persij locum. Sic Iuuenal. Sat. vii. *Tunc immensa*, &c.

Peccant glossæ veteres quæ Persij hunc locum referunt ad Poeticam descriptionem officinæ Vulcani. Alia Persio mens. Patet imitatione Horatij, & principio huius satyræ. *Fabula seu mœsto.*

FOLLE.

Vt Sat. j. *Quod pulmo animæ.* &c. D. Augustinus c. xxiv. lib. xiv. de ciuit. D. *Pulmones ad vocem emittendam seu modificandam, sicut folles fabrorum vel organorum*, &c.

NEC CLAVSO MVRMVRE.

Nec graue aliquid meditaris. Sic Sat. iij. *Murmura secum rodere.*

CORNICARIS.

D. Hieron. epist. iv. Dixi ad Sat. iij. Profert & Priscian. c. vj. lib. iix.

NEC SCLOPPO.

Scolpo est in aduersar. c. xxiij. lib. vj. sed non placet. De scloppo hic glossæ veteres. Prisciano est stloppus. c. iv. lib. j. Ille autem ex Marcelli Empirici c. xxiix. *Stolpus* nihil ad hunc Persij locum, & vox barbarica est; vt alia pleraq. in Marcelli Physicis.

Figuratè itaque Persio nunc, *follis*, stilus sufflatus: *cornicari graue aliquid*, meditatio, siue cogitatio: *scloppus*, tumida pronunciatio. Tres hæ partes itaque. Elocutio, inuentio, pronunciatio.

VERBA TOGÆ SEQVERIS.

Verba satyrica sectaris, siue satyram scribis. Togæ siue togata verba satyrica, nam satyra propriè togata siue Romana est. Fabius c. j. lib. x. *Satyra*, inquit, *tota nostra est.* Pseudocornutus autem verba togæ accipit, *paci apta*, vel *forensia*, & *quotidiana*. Sed illi suum, mihi meum. Ineptiùs autem quoque illi qui *verba toga* interpretati, *quib. vtuntur oratores in foro.*

IVNCTVRA CALLIDVS ACRI.

Iunctura versuum mordaci & satyrica. En vt Persius ipse in illum Pseudocornutum.

Iuncturam autem Persius dixit non quam satyra j. Neronianam & rhythmicam: sed illam de qua Horatius ad Pisones.

———*Tantum series iuncturaque pollet.* vbi ea de re dixi. Iuncturam accipe summissæ eloquentiæ siue adtenuatæ. Ergo & sequitur, *Ore teres modico.*

ORE TERIS MODICO.

Sic vulgarij omnes, etiam Pseudocornutus. *Teris*, inquit, *expolis*. At mihi tam liquet, quam medio die, hoc lucere iam, Persij manum esse, *Ore teres modico.* Ex Horatij nempe vestigio illo.

———*Graijs dedit ore rotundo*

Musa loqui———

Anterior vtroque Aristophanes de Euripide dixerat.

Χρῶμαι γὰρ αὐτοῦ τοῦ στόματος τῷ στρογγύλῳ.
Oris mihi est rotunditate perutilis.

Sic *oratio teres*, Tullij iij. de orat. Os nempe teres: & oratio teres, oratoris deducti & Attici.

PALLENTES RADERE MORES DOCTVS.

Teres, elocutione: doctus *mores* improbos siue *pallentes radere* satyra quæ pallori est improbis. Glossæ legunt, *cautus*.

ET INGENVO LVDO.

Sale candido, Attico, mores malos deculpare. *Defigere* ὀβελίζειν. Transfigere. Glossæ. *Defixus* διαπεπαρμένος. Respexit nempe ad Aristarchorum obelos siue verucula. Itaque adiunxit nomen *culpa* quod ipsum etiam artis Criticæ verbum est, vt apud Horat. ad Pisones A. Gellium c. ij. lib. xvij. Ausonium, alios.

HINC TRAHE QVÆ DICAS.

Hæc tibi esto materies scribendi, mores mali. hoc est, Satyram scribito. Horat. Sat. j. lib. ij. Sat. iv. lib. j. Iuuen. Sat. j.

MENSAMQ. RELINQVE MYCÆNIS.

Et abstine vngues à scriptione tragœdiæ, vt Atreo, aut Thyesta.

CVM CAP. ET PED.

Cum capite & pedibus, reseruatis ab Atreo, vt post cœnam fratri Thyestæ ingereret. L. Seneca in Thyesta, nominat *capita, manus, crura*, vbi male scriptum, *non potuit pater*, pro *non potui pater*, &c.

PLEBEIAQ. PRANDIA NORIS.

Mores populi, qui propriè argumentum satyræ.

NON EQVIDEM.

Respondet iam Cornuto monitori suo & doctori Persius. Non eò centum mihi voces optaui, vt tragœdiam aut epos scriberem: sed vt copiam mei in te amoris exprimere possem.

BVLLATIS NVGIS.

Bullatæ nugæ Persio, non vt aliqui suspicati, nugæ pueriles, sed sufflatæ, vt tragicæ & epicæ. Et bullatæ nugæ non verba tantùm sufflata, sed & sententiæ. Sic *ampulla* Horatio ad Pisones. *Caua verba & in modum vesicarum tumentia* D. Hieronymo epist. c. Mera de his nugis nugalia nugati sunt, qui *bullatas nugas* interpretati, *argumenta inania*. Sed ijdem quasi de somno expertecti corrigunt, *pullatis nugis*, sed altiore somno, ex quo etiam mox *vara vibiam sequitur* interpretatio. *Pullatæ nugæ*, quales placitæ *pullatorum circulis*, siue plebeculæ. Mox deinde aliud quoq. somnium, *Pullatæ nugæ, argumenta tragica, quia in tragœdiis, reges pullati*, quippe miseri. Immo enim reges illi pannucij quippe miserrimi, vt apud Aristophanem Concionatricib. Sic Telephus Ennianus. *Regnum*, inquit, *reliqui, septus mendici stola*. Cur abiêre itaq. à mea interpretatione *Bullatæ nugæ, sufflatæ*, siue vt cum Martiale dixeris, *vesicæ* epigr. xlix. lib. iv? *Sufflatæ* verò *nugæ* tragicæ. His Persius infestissimus, propter Neronem tragœdum.

DARE PONDVS IDONEA FVMO.

Pagina quæ fumum id est argumentum tragicum aut epicum, vt cœnam Thyestæ aut Iliadem, & huius sortis nugas graui & grandi stilo pertractet. Est autem ex Horatiano illo, epist. xix. *Et nugis addere pondus.*

SECRETI LOQVIMVR.

Soli sumus, μόνοι ἐσμέν. Liberè hic inter nos quæ libet, licet. Narro itaque tibi. Valeant tragœdiæ & heroi sensus: ego nunc siue hac satyra pectus meum tibi aperio.

HORTANTE CAMOENA.

Πλάσις poëtica, vt Horatij Oda xii. lib. ii. vj. lib. j. Propert. eleg. vj. lib. ii. Ἡ Μοῦσα τοὺς ποιητοὺς ἐφορμᾷ. *Musa incitat Poetas.* Plato In Ione.

QVID SOLIDVM CREPET.

Dixi ad Satyram iij. Imitatus verò est Ausonius Ecloga, De viro bono.

ET PICTÆ TECTORIA LINGVAE.

Tu qui cautus siue peritus es discernendi solida, veréque dicta, à fuco linguæ & simulationis artificio: linguam veracem, à lingua picta & incrustata mendaciis. κεκονιαμένη.

Quod parieti tectorium, hoc linguæ fallax & ementita oratio: illud parieti, hæc linguæ velamentum.

De tectoriis Varro c. lvii. lib. j. De re rust. Vitruuius c. ij. & sequentibus lib. vii. Plinius c. xxiii. lib. xxxvj. Horum artifices, *albarij tectores* Tertylliano c. iix. De Idololatr. Glossæ κονιατής. *Dealbator, Albinus, Tector.* λευκωτής, *Dealbator.* Fortean & iidem Liatores. vt glossis Philox. *Liaculum* λειαντήρ. vt cisternam liare Tertylliani loco antedicto.

VOCE TRAHAM PVRA.

Pura, experte simulationis, ἀνυποκρίτῳ. vt, *pura fides* Ouidij Amor. eleg. iij. lib. j. Sic puram suam esse intelligi vult amicitiam. Eoq. pertinent etiam versus antecedentes, *Excutienda damus præcordia*, &c.

CVM PRIMVM.

Causa cur tantus Persij amor in Cornutum; Quia, inquit, tu mihi doctor philosophiæ.

CVSTOS PVRPVRA.

Puerilis prætexta. Nam hæc *pro maiestate pueritiæ fuit.* Plin. c. xxxvj. lib. ix. Pro maiestate, accipe pro sanctitate, castitate, pudicitia. Vt *matronarum maiestas*, T. Liuij lib. xxxiv. Sic Fabij declam. cccxl. *Sacrum illud prætextarum quo infirmitatem pueritiæ sacram fecimus & venerabilem.* Et Macrob. Saturn. c. vi. lib. j. Prætextam datam pueris, *vt ex purpuræ rubore admonerentur pudoris ingenui.*

MIHI CESSIT.

Mihi eam deponere cupienti cessit; deposita nempe ante lares. Propert. eleg. j. lib. iv.

Matris & ante Deos libera sumta toga est.

Descriptio autem hæc tirocinij, anno xvj. vertente. Aut mihi cessit iam licentius viuere gestienti. Plutarch. libro De audiendi ratione. ὅτι τῶν προστασσόντων ἀπηλλάξας, τὸ ἀνδρεῖον ἀπειληφὼς ἱμάτιον. *Quando ab imperiosis*, id est magistris, *liberatus es*, *sumta virili toga.*

PAVIDO.

Quasi cui etiam tunc *pædagogi lites ad auriculas*, vt iv. ad Herenn.

BVLLAQVE DONATA PEPENDIT.

Acro ad Sat. v. lib. j. Notaui ad Sat. ij. Hinc *bullam dimissam*, Propert. dixit, eleg. j. lib. iv. Peccant qui legunt *demissam*. Intelligi vult *dimissam*, collo demtam & Larib. missam, siue donatam.

Suspensæ vero bullæ pueriles ad suam cuiusque pueri effigiem. Tot enim effigies circum Lares positæ, quot in quaque familia essent liberi. Festus in *Pila*. Ad collum igitur effigiei suæ quisque suspendere bullam solitus, cum è pueritia sibi ætas exisset.

Vt liberorum effigies positæ circum lares: ita seruorum pilæ. Siue, quot capita seruorum in familia, totidem circum lares pilæ. Festus loco quem dixi. Pilas cape simulacra lanea vel fenea, non autem vt aliqui suspicati, pilas lusorias. De his pilis Ascon. ad principium Cornelianæ, Festus in *Pila*. Ergo & liberorum & seruorum simulacra circum lares, sed liberorum effigies è ligno aliáve re solida: seruulorum è lana, feno pilæ. Liberorum effigies cum bullis aureis scortei fue: seruorum absque bullis. Legend. quoq. Acro. in Horat. Sat. v. lib. j.

SVCCINCTIS LARIBVS.

Hi lares præstites, κυνῶν διφθέραις ἀμπεχόμενοι. Plutarch. Romanicis Quæst. li. Glossæ in hunc locum veteres. *Quia*, inquiunt, *Gabino habitu cinctuq. Dij penates formabantur*. Alij libri. *Quia Gabino habitu Cynomia, id est pelle canina dij penates formabantur, &c.* Verius dixissent, *cinctu quasi Gabino.*

CVM BLANDI COM.

Blandi comites, non parasiti, vt voluêre aliqui: sed blandus comitatus, siue ministrorum ordo, non seuerus iam vt puero, sed blandus & placere volens, vt tironi.

CANDIDVS VMBO.

Toga pura, siue virilis, qui *albens amictus*. Papinio ij. siluarum.

Vmbo autem toga nunc tropicè, non vt est in aduersariis c. j. lib. xx. vmbo bellicus. Propriè autem vmbo pars togæ, quàm depingit Tertyllianus c. vlt. lib. de pallio. Cur. Fortunatian. lib. iij. Apuleius lib. xj. Pingerem ego vmbonem, & vt in tabella, totum illud *contracti vmbonis figmentum* ponerem, sed nunc operæ non est. Futurum breui est in historia mea togæ & pallij.

PERMISIT.

Quia cum toga puerili, etiam pædagogus exſuebatur. Hinc virilis toga dicta, *libera* Propert. eleg. j. lib. iv. Ouid. iij. Faſtor. Papin. v. Siluar.

SPARSISSE OCVLOS TOTA SVBVRRA.

Ad furta nempe illa Suburræ, de quibus Propert. eleg. vij. lib. iv. P. Victor. ij. reg. vrbis. *Lupria in Suburra.*

Luperia in Suburra.

TREPIDAS MENTES.

Anxiè dubias, vt operis principio. Sic *trepidare* Propert. lib. ij.

Sic primùm iuuenes trepidant in amore feroces.

RAMOSA IN COMPITA.

Dixi ad Sat. iij. DIDVCIT.

Membranæ, *traducit*, vt & Seruius ad Æneid. vj. Melius eſt, *diducit.* Error neſcius vitæ, ſiue viuendi artis, ſiue prudentiæ, diducit in compita, dubium & ancipitem facit.

ME TIBI SVPPOSVI.

Gloſſæ. Me tibi *ſuppoſui tanquam aliquod pignus*. Ferri poteſt, ſi pignus accipit filium. Transfert enim Perſius hunc ſenſum à partu qui ſupponitur. Filius patri, ſuus ſibi partus, diſcipulus doctori, vt nunc Perſius Cornuto ſuppoſitus partus. Suppoſitus nempe legitimè, vt partus qui emti libræ penſis. Hic ritus Romæ, quod iam & cucurbitarij pictores ſciunt, & Athenis vt indicio Demoſthenes κατὰ Μειδίου, & in eam Vlpianus. Tetigi ad legem xij. tabular. c. xxv.

SOCRATICO SINV.

Stoico. vt Paradoxo Tullij j. *Vereor ne cui veſtrûm ex Socraticorum hominum*, &c. Socraticorum accipe Stoicorum, vt & Proœmio ipſo, *Paradoxa*, inquit, *maximè Stoica eſſe*. Et Epictetus Arriani c. xxvj. lib. j. Ταῦτα ἐμελέτα ὁ Σωκράτης.

SVSCIPIS.

Vt nutricula. Sic Plutarchus libro philoſophandum eſſe cum principibus. Τὸ κρατοῦν ἐγκολπίσασθαι. *Principem ſinu fouere*. Vulgatij malè Σωρχανόν. τὸ κρατοῦν, pro τὸν κρατοῦντα, vt libro de morbis animi & corporis. τὸ θεραπεῦον pro ὁ θεραπευτής.

TVNC FALLERE SOLLERS.

Gloſſæ veteres. Perita fallendi, ſuauitate doctoria, ſiue in docendo, vt medici fallunt ægrotos melle. Sed Perſij alia mens. Tunc *regula ſollers*, canon ſapientiæ Stoicæ oſtendit mores intortos ſiue curuos, fallere ſiue latere in ſpecie recti, ſiue oſtendit, quemadmodum cernerem ne fallerent illa me vitia quæ virtutem videntur imitari. De his D. Gregor. Nazianz. funebri laudatione D. Baſilij. Sic Sat. iij.

——— *Curuos deprendere mores.*

Iuuenal. Sat. xiv.

Fallit enim vitium ſpecie virtutis ——— Peccant qui hunc locum ſic accipiunt. *Cum regula ſollers fallere*, &c. Regula quæ laten-

ter ac ſenſim, *diſcentis animum inflectit*. Nihiloq. rectior alia ibi quoq. interpretatio. Peius autem quoq. ſcriptum ibi *extendit*, pro *oſtendit*. Vel illud antecedens argumento eſt, ——— *& vitæ neſcius error*. &c.

ET PREMITVR RATIONE ANIMVS.

Vt Æneide vj.

——— *fingitque premendo,*

vt equum, ſcilicet, freno.

VINCIQVE LABORAT.

Laborioſè & ægrè vincitur. Horat. Oda iii. lib. ij. *Laborat trepidare*, trepidat laborioſè.

TVO SVB POLLICE.

Iuuenal. Sat. vii.

Exigite vt mores teneros ceu pollice ducat,
Vt ſi quis cera vultum facit. ———

Papin. Achilleide j.

Qualiter artifici victura pollice cera
Accipiunt formas.

Pollex in fictione, vnguis in exploratione. Ait non nemo, *duriuſculè* dictum à Perſio, *ſub pollice*, molliùs à Iuuenale Sat. vii. *ceu pollice*. Sed profectò duriuſcula illa Critica eſt. Nam Perſianum illud *ſub pollice*, nihilo durius eſt, quàm illud Horatij epiſt. ad Auguſt. Sub tutore puella, aut illud epiſt. ii. lib. j. *Sub domina meretrice*, aut illud Ouidij Epiſt. Hermionæ, *ſub domino puella*, aut Propertij eleg. vii. lib. iii. *Sub mari* eſſe, pro, ſub imperio maris. Et illud Ariſtotelis Atticum lib. iii. De animalibus. ὑφ' ἡγεμόνα εἶναι, *ſub ducem eſſe*. Sic itaque animus Perſij, *ſub pollice* Cornuti fingentis eum, ſiue doctoris, ducit *vultum artificem*.

ARTIFICEM VVLTVM.

Vt imagini cereæ vultus à pollice artificis: ſic animo Perſij vultus à doctrina Stoici Cornuti. Sic *animi facies* L. Senecæ epiſt. cxiv.

Hîc etiam illud quæſtionis eſt, quiſnam ille vultus animi artifex? Critica illa eadem, eſſe ait *hypallagen*, aut paſſiuè *artificem vultum* pro artificioſè ficto, quemadmodum quidem etiam Macrobius Saturn. c. xiij. lib. iii. dixerit, *nodum artificem*, pro artificioſo. Aut ſcripſiſſe Perſium.

Artificiſq. tuo ducit ſub pollice vultum, aut deniq. ſcribendum. *Artificiq. tuo*, &c. pro, & artificè tuo ſub pollice. &c. Anne nunc etiam coniecturarum ſatis? Quatuor illæ coniectiones quidem, ſed nulla collineatio eſt. Nam Satyricus noſter, *vultum artificem* dixit, pro animi habitu Stoico, ſiue philoſophia Stoica, qui habitus eſt artifex vitæ honeſtæ, & quidem artifex tantus ille, vt quemadmodum ipſe infra dicturus eſt, ne digitum quidem exſeri patiatur aliter, quàm ex præſcripto ſapientiæ Stoicæ. Eaq. de re Epictetus Stoicus, fine Enchiridij ſui. Sic itaq. animi vultus ille eſt artifex, opus eius vita Stoica.

CONSVMERE

CONSVMERE SOLES.

Ἡλίους κατάδυειν. Callimachus apud Laërt. in Heraclito. *Condere diem.* Horat. Oda v. lib. iv. *Condere soles.* Virgil. Ecloga ix.

PRIM. EPVL. DECERP. NOCTES.

Intelligi vult cœnas suas prisco ritu & frugali, vespernas fuisse. Stoici nempe rigoris antiqui amantes, vt Ælius Tubero Stoicus apud Ciceron. pro Murena.

VNVM OPVS.

Placuit non nemini, *vnâ opus*, &c. sed non etiam Persio, cui in animo Virgilianum illud ex iv. Georgic. *Omnibus vna quies operum, labor omnibus vnus.*

ATQ. VER. LAX. SER. MENSA.

Vt si diceret. Vna cœnitabamus. Atqui iam dixit, *Vnâ epulis primas decerpere noctes*, id est vnâ cœnitare. Suspicati ergo aliqui, hoc idem esse cum antecedente, atque iterari à Persio cœnæ mentionem, quia *præcipuum arctæ amicitiæ testimonium, salis ac mensæ communio.* Neq. tamen aut res eadem, aut quam illi reddunt, ratio est. Sed priore versu significat poëta, se cum Cornuto dies noctesq. siue adsiduè versatum: altero autem, se & Cornutum studuisse vnâ, & vna quieuisse. Quietem vero eis non fuisse vllius deuerticuli aut otij, quàm mensæ. Non aleæ, non spectaculorum, inambulationum, &c. *Disponimus* verò & *laxamus* dictum quasi Cornuto etiam nunc præsenti, & quasi nunc quoq. cum eo Persius. *Disponere* autem *opus & requiem*, vt *disponere diem*, apud C. Sueton. Tiberij c. xj. C. Plin. epist. xxxvi. lib. ix. *Diem ordinare.* L. Senecam epist. xii.

NON EQV. HOC DVB.

Dicit, *non equidem hoc dubites* Cornute. Cornutum enim adfatur quasi præsentem, non vt aliqui voluêre, personam incertam, siue τὸν τυχόντα. Cornute, inquit, tam arctum mihi fedus amicitiæ tecum est, vt dubitare non debeas quin idem mihi tecum sidus sit natalitium. Ineptissimè autem iidem illi magistri interpretes, & παγγελοίως, negitant, idem sidus natalitium, siue eandem stellam natalem posse eorum esse, qui non simul nati, atque ætatis eiusdem. Romæ & Romuli stella eadem apud Manilium lib. iv. anne ortus quoq. vtriusq. idem? Metius Pomposianus *imperatoriam habere genesin ferebatur.* Sueton. Caij c. x. Nū ergo Imperatores omnes coæui Metio? Iulius Firmicus eiusce modi λεπτοτάτων λήρων ἱερεύς c. xxxi. lib. vi. eandem Demosthenis & Hermodori genituram posuit. Num ergo Demosthenes atq. Hermodorus ὁμόχρονοι; Atqui intercurrunt anni quasi cx. Idem Firmicus Pindari & Archilochi eandem fecit genituram. Annon distant eorum ætates? Quid ergo necesse quasi de machina Deam aduocare συγκατάστασιν, aut Persium ex Iudæorum proseuchis interpretari? Satius fuisset eis diligenter discere quid intersit *horoscopus, genesis, genitura, horoscopus natiuitatis*, siue *hora genitalis* vt apud C. Tacit. Annali vj. *hora-*

scopus natiuitatis, siue *hora genitalis* vt apud C. Tacit. Annali vj. *horoscopus conceptionis* siue *hora conceptionalis*, vt loquitur D. Augustinus c. v. lib. v. de Ciuit. Dei, quàm ieiunis Arabismis & Iudaismis onerare nolentem Persium, & ἀποκαταστάσεσι consomniare.

CONSENTIRE DIES.

Sic & glossæ veteres. Seruius verò in membranis ad Æneid. j. *Consentire Deos*. rectè, nempe Deos Genios.

Hanc tamen quoque correctionem meam vellicauêre in ἀταμαρτοεπείᾳ sua, & aiunt, refelli eam à Poeta ipso, cum subiungit. *Nostra vel æquali suspendit tempora libra. Quos hic*, inquiunt, *dies, ibi dixit tempora*. Sic est profectò, quæ volunt Sabini somniant. Atqui Persius variare orationem voluit, & hic *Deos* nominare, ibi *tempora*, & res ponere differentes, neque iterare battologicè *dies* ac *tempora*. Consentiunt, inquit, Genij nostri, & vitæ nostræ dies siue tempora similia fluunt, propter Genios consentientes.

Quare autem agens de horoscopo, Geniorum mentionem facit? Hoc qui nesciuêre, non mirum si pro Geniis, dies nobis obtruserint. Persuasi fuêre olim ex horoscopo siue natali stella, siue domino genituræ, siue οἰκοδεσπότῃ suum cuique genium adfluere. Itaque genethliaci, siue Chaldæi, siue Babylonij, siue planetarij, siue natalitiorum prædictorum artifices, de Geniis soliti vetare quoque siue ostendere, qualis cuique Genius, id est, quantarum virium, quibus rebus offenderetur, aut placaretur, quorum hominum Geniis consentiret Genius ille aut dissentiret. Sic apud Plutarchum in Antonio Ἀνήρ τις ἀπ' Αἰγύπτου, τῶν τὰς γενέσεις ἐπισκοπούντων, *Vir quidam Ægyptius vnus de ijs qui geneses soliti contemplari*, narrat de Geniis M. Antonij & C. Octauiani. Similiterque Appiani Parthica. Hinc etiam Q. Horatius epist. posteriore lib. ii.

Scit, inquit, *Genius natale comes qui temperat astrum*. Atque is nunc Persio in mentem locus fuit. Ait Horatius Genium esse comitem Horoscopi, ab eoque temperari horoscopum, perinde vt nunc A. Persius Deos siue Genios vtriusque horoscopi, sui & doctoris sui Cornuti consentire.

Cur autem dixit, *federe certo*? Non otiosè hoc Satyricus noster. Nam aliquorum etiam Dij siue Genij consentiunt *federe incerto*, vt eorum qui nati sub piscibus. De his enim sic Manilius lib. ij.

At quibus in lucem pisces venientib. adsunt
His non vna manet semper sententia cordi
Commutant animos interdum, & federa rumpunt
Ac repetunt———

De aliis autem plerisq. Manilius lib. eodem. Deus, inquit,

Iunxit amicitias horum sub federe certo.

ET AB VNO SIDERE.

Natali astro. Horat. epist. ij. lib. ii. *Sidere horoscopo*, Manilius lib. iii.

SVSPENDIT LIBRA.

Ex Horatij Oda xvij. lib. ii.

Seu libra seu me scorpius adspicit.

Dixit autem *suspendit tempora*, tangens si forte sententiam illorum astrologorum, qui annum, mensem, diem, horam, siue tempora ab vno capite numerant, videlicet à stella natali siue horoscopo. Manilius lib. iii.

Et capite ex vno menses, annosque diesq.
Incipit, atq. horas. ———

ÆQVALI.

Manilius lib. v.

Felix æquato genitus sub pondere libræ.

Vult intelligi Persius signum natale suum & Cornuti, esse libram. Amici enim qui tertij trigoni, nempe, sub Geminis, Libra, Aquario. Manil. lib. ii.

Quosq. dabunt chelæ, & quos dat aquarius ortus,
Vnum pectus habent, fideiq. immobile vinclum.

DIVIDIT IN GEMINOS.

Manilius lib. eodem.

Magnus erit Geminis amor, & concordia duplex.

Bene autem, *diuidit*. Gemini enim signum δίσωμα.

SATVRNVMQ. GRAVEM.

Ex Horatij Oda xvii. lib. ii.

———*Te Iouis impio*
Tutela Saturno refulgens, Eripuit.———

Propert. eleg. i. lib. iv.

Graue Saturni sidus.

Iuuenalis Sat. vi.——— *quid sidus triste minetur*
Saturni ——— Seruius ad lib. i. & ii. Georg. & Æneid. iv.

Dixit autem *Saturnum frangimus nostro Ioue*, innuens Iouem esse dominum siue οἰκοδεσπότην geniturae suæ. Sub Ioue scil. nati, *multos amant, amicos complures efficiunt, simplices sunt, & qui bene semper facere consueuerint*. &c. Iulius Firmicus c. xii. lib. iv. Pulchrè conuenit hoc in Stoicos.

MILLE HOMINVM SPECIES.

Declarauit hactenus suum Cornuti amorem: pergit laudare Cornutum à philosophia, & informatione iuuentutis Romanæ ad sapientiam Stoicam. Aliis, inquit, alia studia tibi studium sapientiæ. &c. Cum ait. *At te nocturnis*. &c.

MERCIB. HIC ITAL. MVT.

Imitatum ex Horatij Satyra iv. lib. j.

Hic mutat merces surgente à Sole, ad eum quo
Vespertina tepet regio.

Sub sole recenti, interpretati aliqui singulari acumine, *Alexandria.* Quo argumento? Quia, inquiunt, quemadmodum Arrianus in maris Erythræi Periplo tradit, Romani mercatores piper & aromata, soliti ex vrbe illa petere. Hoc neque ita Chorographus ille, & vt maximè dixisset, huic tamen Persij loco, *sub sole recenti*, interpreteris conuenientius, de nauigatione Romanorum ad Indos, siue cursu Indico, de quo sic Horatius epist. j. ad Mæcenatem.

Impiger extremo curris mercator ad Indos, Per mare, Annon hoc magis *sub sole recenti*, quàm *Alexandria* mercium mutatio est? C. Plinius c. vij. lib. xij. *Piper sola placere amaritudine, & hanc in Indos peti*, &c. Tangit quoque nauigationes Indicas L. Seneca Proœmio lib. j. Natural. Quæst. De nummis autem effigie Cæsaris Augusti in America inuentis Marineus Siculus lib. xix. De reb. Hispan.

HIC CAMPO INDVLGET.

Hic campo Martio indulget; siue ludis campestrib. vt accepit non malè doctissimus & vir sine malitia mala Hadr. Turneb. c. j. lib. xx. Sic *campus*, pro campestrib. ludis Horatij Oda iix. lib. j. & ad Pisones. Narrat quoq. Dionysius lib. v. Ren. Vegetius c. x. lib. j. Cornutus tamen campo indulgere censet intelligi à Persio ambire in campo Martio & honores petere. Sed etiam hoc interpretamento, vt aliis plurimis Cornutus ille Pseudocornutus est.

T. autem literam vsurpari sæpe longam etiam sequente vocali, res proletaria est.

Quis autem non miretur acumen illorum criticum, qui sic grammaticati in hunc locum. *Indulgere propriè est contrarium* τοῦ *vrgere. Indulgere pro inurgere, vt indolescere pro inolescere, inserto d. deinde l. pro r, posito*, &c. Planè vt si sexcenti Granij, Modesti, Lælij reuixissent ac spirarent in vno. Atqui vel cæco perspicuum est, Græcum ἐγγλυκαίνειν esse Latinum indulgere. Glossæ ἐγγλυκαίνω *Indulceo*. Videlicet *Indulceo* illis, quod hodie *indulgeo*, vt alia plurima, in quib. litera C. quia G. nouitium, nec multo vsu, vt ostendi ad leg. xij. Tabular. c. xxxiix. & lxxvj. *Indulgere* itaque est dulcem se præbere. Dulces autem qui munifici & largi. Sic qui campo largiter se dat, is *campo indulget*, qui liberis suis lenem ac munem se præbet, is indulgens pater est, vt Terentij Adelph. Act. i. Sc. i. *nimio sumtu indulges*, &c. Et Fabij Quinctil. c. ii. lib. i. *mollis educatio, quam indulgentiam vocamus*, &c. tanquam diceret, educationem dulcem, siue ἐγγλυκαίνουσαν.

IN VENER. EST PVTRIS.

Putris in Venerem, χαταφερής. Sic apud Horatium *Putres oculi*, nempe in Venerem, Oda xxxvi. lib. j. vbi ea de re dixi. *Rustica* siue rustica lectio est, & ab imitatione Horatij Persiana deuians, *In Venerem putres*, &c.

SED CVM LAPID. CHIRAGRA.

Melius, inquiunt, *est cheragra, ob metrum*, &c. Scilicet ruinam illi Persij versiculo metuunt. Quid si cælum ruat? χειράγρα extrito ε, est *chiragra* Latinè potius, quàm eiecto ι, *cheragra*. Sic identidem apud Martial. & alios *chiragra*, & apud Ausonium *Phidias* ex Græco Φειδίας, non autem *Phedias*. Et Horatio ad Pisones, Papinio Thebaide j. ex Græca voce ὀρείχαλκον, est Latinè non *orechalcum*, sed *orichalcum*. Et Ausonij conuiuio Sapientum, ex Græco ἠπειρώτης, Latinè non *Eperotes*, sed *Epirotes*.

FREGERIT ARTICVLOS.

Ex Horatiano illo Satyra vii. lib. ii. *Postquam illi iusta chiragra Contudit articulos*. &c. *Articulos* autem illos chiragricos, esse ait ramalia veteris fagi. Senex enim ipse chiragricus tanquam fagus vetula, articuli eius tanquam *ramalia*. Neque *ramos*, sed *ramalia* dixit, quoniam *ramalia* propriè arida. Ouid. Fabular. lib. iix. *Multifidasq. faces ramaliaq. arida*.

TVNC CRASSOS TRANS. DIES.

Hic consomniauêre *crassos dies* intelligi actos in balneis, lustris, ganeis: at Poeta dicit actos in iis studiis quæ ipse ante commemorauit, vt *mercaturæ, somni, campi, alea, Veneris*. Eosque *dies crassos* & *lucem* illam *palustrem* vocat, quia eiusmodi vita sine luce & serenitate sapientiæ Stoicæ.

Crassi autem *dies* nebulosi, vt apud M. Manilium lib. j. *Crassum lumen* Prudent. lib. j. contra Symmachum. *Liuida lux, spissusque dies*. &c. Contraq. Martiali epigr. xiv. lib. iix. *Sine fece dies*.

LVCEMQ. PALVSTREM.

Vt Martianus Felix lib. ix. dixit, *arctos palustricolas*, vbi etiam *subde* pro *sub*, vt *quamde* pro *quàm* apud Festum. Imitatus Persium Guilielmus Tyrius c. xxv. lib. xxj. Belli sacri. *Negligentia*, inquit, *torpentes, palustres trahebant dies*.

ET SIBI IAM SERI.

Admodum quoque hic grammatisticè τὸ *seri*, inquiunt, *nomen pro aduerbio*, ἑλληνικῶς. &c. Magnificum illud ἑλληνικῶς. Nam Atticè, aut Græcè quotidianum fuisset. Hoc scilicet volunt, Persij sensum esse, & iam serò ingemuêre vitam sibi relictam. Sed, apage inquit Persius, non hoc volebam ego, aut scripseram, sed cum interpunctione,

Et sibi iam seri, vitam ingemuere relictam.

Sibi iam seri. &c. Phryges serò sibi sapientes, ὀψιμαθοῦντες, tales vt iam locus eis relictus non sit ad frugem bonam se reflectendi, & dandi operam sapientiæ Stoicæ. L. Saresberiensis Polycratici c. xix. lib. vii.

CVLTOR ENIM IVVEN. PVRGATAS.

Ineleganter aliqui hunc versum sic legunt,

Cultor enim iuuenum es: purgatas inf. aur. &c.

Voluit Persius quemadmodum in libris aliis est.

Cultor enim iuuenum, purgatas inseris aures. &c.

Tu Cornute non es de illis qui *sibi seri*, sed ab ætate ineunte sapientiæ Stoicæ miles fuisti, eidemque nunc quoque militas, & quidem duplice militia. Nam & noctes diesque das huic sapientiæ, & iuuentutem quoque illius præceptis imbuis, siue cultor es iuuenum, inserens eis in auriculas *frugem Cleantheam.* &c. *Aures purgatas* adtentas, & auditioni paratas. Plautus Milite. *Perpurgatis ambo tibi damus operam auribus.*

INSERIS AVRES.

Glossæ ad Persium accipiunt *inseris fruge Cleanthea* nempe quasi arborem surculo: Sed verius est, *inseris aures fruge Cleanthea*, frugem Cleantheam siue sapientiam Stoicam in aures seris. Sic *Cleanthes* pro Stoicis apud Sidonium, Panegyrico Anthemij. Et *archetypi Cleanthes* apud Iuuenal. Sat. ii. Cleanthes nimirum pro secta Stoica, quia Stoicidarum præcipua laus vitæ rigor. Præcipuo autem rigore Cleanthes & Stoicæ familiæ quasi *Hercules*, apud Laërtium.

PETITE HINC.

Transit à laudib. Cornuti, ad laudationem sapientiæ Stoicæ.

FINEM ANIMO.

Ex philosophia Stoica petendum esse *finem animo certum*, id est, finem vitæ beatæ, & *viaticum* senectuti. Finis animo & cogitatione proponitur: senectuti opus viatico. Sic Bias sapiens apud Laërtium, Sapientiam esse dixit, ἐφόδιον εἰς γῆρας, *viaticum ad senectutem.* Et Aristoteles apud eundem, *Eruditionem* siue παιδείαν ἐφόδιον τῷ γήρᾳ. *viaticum senectuti.*

CRAS HOC FIET.

Sequitur dialogismus vel sermocinatio Persij cum iuuene aliquo aut sene qui studium illius sapientiæ procrastinare velit, dicatque *Cras hoc fiet.* Ouid. lib. j. Remedij. Dicimus adsiduò, *Cras quoq. fiet idem.* Martial. epigr. lix. lib. v. *Cras te victurum.* &c. Eleganter quoq. L. Seneca c. ix. De breuit. vitæ.

IDEM CRAS FIET.

Peccant qui hoc sine interrogatione legunt. Persius namq. ille siue iuueni siue seni indignans, & interrogans, quid tu, inquit, ais *Idem cras fiet?* Rectéq. sic Glossæ veteres.

QVID? QVASI MAGNVM.

Respondet hoc iam Persio ille procrastinator, siue quemadmodum Hesiodus dixerit, ἀμβολιεργὸς ἀνήρ.

SED CVM LVX.

Hoc iam Persius.

EGERIT HOS ANNOS.

Sic libri plebeij, male. Persius voluit, *Egerit hoc annos*, Hoc *cras*.

hæc procrastinatio, *egerit*, exhaurit, consumit annos, neque ipsa exhauritur, sed semper vlterius egerit. Forte an Persij totus ille sic versus fuit.

Egerit hoc annos, semper paullum egerit vltra.

FRVSTRA SECTABERE CANTHVM.

Vt ante pro curru *temonem*, ita nunc *canthum* pro rota, partem pro re tota dixit. Canthus enim est *ferrum, quo rota vinciuntur*, interprete Fabio c. v. lib. j. qui quidem notat quoq. barbarum esse vocabulum siue glossam, *quanquam*, inquit, *eo tanquam recepto vtitur Persius*. Indicat nempe hunc Satyræ v. locum. De *cantho* etiam Diomedes lib. iij. Probus ad Virgilij lib. j. Georg. Sed verius quidem vox Græca est Glossæ. Κανθος περιχοῦ *vitus*: κανθὸς ὀφθαλμοῦ. *Canthus*. Sic *canthum oculi* dixit Marcellus Empiricus c. iix. Angulum Iuuenal. Sat. vj.

Est autem *vitus* quasi *vietus*, *à viendo*, id est *connectendo* vt rectè Marius Victorinus lib. j. Itaque quos alij *vitos*, D. Augustinus Principiis Dialecticis c. vj. *vietos* adpellat, & à *viendo* quidem dictos etiam ipse tradit, sed *viere* interpretatur *flectere*, non autem vt Victorinus *connectere*. *Flexum*, inquit, *velut incuruum, vietum veteres dixerunt: vnde vietos, quod cantho ambiantur, rotarum ligna vocant*. Distinguit ergo *vietos* & *canthos*. *Vietos*, ligna rotarum esse, flexa curuaque in orbem: canthos autem quibus ligna illa ambiuntur siue nexa sunt. Eadem Diomedis fere sententia c. iv. lib. iij. cum ait. *Rota satis latus ac breuiatus canthus, radiatus luminibus, in angustum modioli circulum cohibetur*, &c. Dixi, *ferè*. Nam & ligna rotarum & canthos, siue totum exteriorem totæ orbem canthi nomine complexus est, & intelligi vult, exteriorem illum orbem, redigi in angustias modioli, interiecto radiorum spacio.

CVM ROTA POSTERIOR CVRRAS.

Vita quasi cursus. Qui hodie discit sapienter siuè Stoicè viuere is quasi rota prior est, qui differt in crastinum, is quasi rota posterior. Rota posterior ad priorem adpropinquare non potest, nam vt de rotis ait Symposius, *Et prope sunt pariter, nec se contingere possunt*. Sic qui procrastinat semper, huic nunquam dies hodiernus est.

LIBERTATE OPVS EST.

Sequitur nunc ipsum Paradoxum, de Stoica libertate quæ vt à principio dixi, Satyræ huiusce materia est. Hactenus autem quasi procemium fuit.

Qua autem occasione & tanquam ianua intret nunc Persius in disputationem de libertate Stoica, siue de Paradoxo illo, *Sapientem solum liberum esse*, magnis ambagibus, & labore sed tanquam Sisyphio quæsiuêre aliqui. Nam nihil aliud quam *magno conatu*, *magnæ nugæ* illæ, & γλώσσης περίπατος tantùm, siue *linguæ inambulatio*. Atqui res apertissima est. Dixit procrastinatorem esse non oportere, qui dare ope-

ram velit ſapientiæ Stoicæ. Interroget ſi fortè aliquis procraſtinationi & otio deditus, quéadmodum deſinere poſſit, otium & procraſtinationem? Occurrit Perſius & κατ᾽ ὠφέλησιν dat conſilium ei vt vindicet ſe in libertatem, ſiue quemadmodum dixerit Iuuenalis *virtute redimat ſe à vitiis*. Sic Lyſiteles adoleſcens coæuo ſuo Lesbonico apud Plautum Trinummo

Capeſſis virtutem animo, & corde expelle deſidiam tuo, &c.

Ex virtutib. animi effloreſcit libertas illa Stoica, de qua nunc Perſius, ſiue vt ex vitiis ſeruitus: ſic libertas ex virtutib. Rectéque apud Stobæum Sermone clxxiij. Bryſo in Oeconomico, Seruos eſſe aliquos non lege tantum aut natura, ſed etiam vitio animi. Sic ergo etiam liberi alij lege, alij natura, alij virtute animi. De ſeruis ac liberis lege, diſſeritur in iure ciuili, de ſeruis ac liberis natura Ariſtoteles in Politicis c. j. lib. j. L. Seneca Proœm. lib. iii. Natural. Quæſt. De ſeruis ac liberis animo nunc Perſius, & Tullius Paradoxo v. & alij quos commemoraui ad principium Satyræ.

NON HAC, QVAM, VT QVISQ.

Variè hic locus legitur. Nam vulgo eſt. ——*Non hac, qua vt quiſque Velina*, &c. At interpretes aliqui etiam peius ita reſcripſêre. ——*Non hac, vt quiſq. Velina*, &c. Qui tamen ſeipſi quoq. in peius vicêre, altera illa correctione ſua ——*non hac vt quiſque Velinam Publius emeruit.*—— Vtrobiq. illi cum alia, tum illud male, quod emeruit abſolutè capiunt, pro emeritus eſt. *Emeruit*, inquiunt, id eſt, manumiſſus fuit, & quaſi donatus rude, &c. Ita ne? rectè iungitur manumiſſio, & rude donatio? Quippini, *tanquam gryphes equis*. Vera meraq. Perſij lectio eſt ——*non hac, quam, vt quiſq. Velina*

Publius emeruit, ſcabioſum teſſerula far

Poſſidet. ——non hac libertate quam vt quiſq. Publius Velinâ, emeruit, poſſidet *panem* fiſcalem iure teſſeræ. *Publius Velina*, pro ciue nouo manumiſſione. *Publium* pro quouis liberto dixit, *Velinam* pro quauis tribu.

Emereri verò libertatem dixit, quia ſæpe ſeruorum meritis data libertas vt Plauti Menæhm. Sc. xix. & Sc. vlt. Terentij Andria. Sc. j.

Nota verò etiam res in triuiis, *emereri*, valde mereri; articulo E. augente ſignificatum, vt M. Tullij epiſt. ij. lib. vi. ad Attic. Propert. eleg. vlt. lib. iv. Albinouani Conſolatione Liuiæ; vbi male ſcriptum, *Et meruit* pro, *emerui*. Cuiuſmodi menda etiam apud Virgil. Ecloga iv. *Et dura quercus*, pro *edura quercus*. Quanquam ſi forte an etiam fuerit, *exdura quercus*, vt *expallidum* Tertyllianus dixit c. lvii. De reſurrect.

VELINA PVBLIVS.

Ponit in tribu Velina libertum. Atqui Dionyſius lib. iv. Libertinos ait cenſos in tribubus tantum vrbanis quatuor, in quibus & ſuo

ſæculo

sæculo eos censeri. &c. Tribus verò illæ vrbanæ quatuor *Suburana*, *Esquilina*, *Collina Palatina*, vt recenset M. Varro lib. iv. De ling. Lat. T. Liuius lib. j. C. Plinius c. iij. lib. xiix. In has libertini adscripti, quia vilissimæ, vt nota res. *Velina* ergo rustica tribus sit necesse est, quo pacto itaq. libertus hic in Velina, aut *Publius* hic *Velinâ*? Forte an quia sæculo Persij & corruptela Reip. tanta, iam liberti per tribus etiam distributi rusticas, quod non semel quoq. iam olim sic Romæ factum. Præsertim verò Cæsariani siue liberti Cæsarum opibus suis & gratia, repagula illa vt vero simile est, perfregêre. Non otiosè autem Persius tribum adiunxit. Nisi enim libertus in tribum adscriptus non habuit tesseræ petendæ ius. Itaque tribum *patronus liberto suo emi* petit, ab herede suo, apud Scæuulam l. xxxv. De legat. iij. Eoq. facit etiam Vlpian. l. lij. §. j. De iudic. Primum videlicet ius ciuitatis, secundum tribus, vt apud Ciceron. pro L. Cornelio.

SCABIOSVM FAR.

Scabiosum far, inquit Pseudocornutus, *corruptum & putre frumentum*: Alij quoque & quidem Hypercritici, *scabiosum*, inquiunt, *far, gurgulionib. exesum, corruptum*, &c. Sed verius est, *farris* nomine panem à Persio intelligi, quemadmodum quidem accepit quoque Horatius Satyra v. lib. j. & Persius quoq. ipse Satyra iij. vt quidem notauit quoq. ibi Cornutus ille. & Glossæ ad Persium veteres quæ *panem fiscalem* vocant. Nam etiam mutata re, nomen tamen pristinum permansit non *farris* modo, sed etiam *frumenti*, vt L. Senecæ c. xxvij. lib. iv. De benefic. Et c. propenult. De breuitate vitæ & identidem apud alios. Panem verò illum *fiscalem*, siue *gradilem*, siue *publicum*, siue *Palatinum*, siue *ciuilem* Persius nunc *scabiosum* vocat, intelligens panem, cui non solum cribro aliquid ademtû, sed cui mixta etiam palea, qualem Lucilius lib. xxv. *panem Cumanum* ex *farre aceroso*, describit, cuius locum Marcellus Grammaticus non optimè accepit. *Panis* itaq. *scabiosus*, *panis acerosus*, qualem etiam Apuleius lib. vj. *Panem sordidum* dixit. Iuuenalis verò etiam *far caninum* Sat. v. *Sordes*, inquit, *farris mordere canini*. &c. vbi Glossæ veteres, *Far caninum*, interpretatæ, *cantabrum*, & *panem sordidum canum*. Atque sic *cantabri* nomine, vsus quoq. Cælius Atrianus, Acutor. morbor. c. xix. lib. ij. Tardar. passion. c. iv. lib. iij. Et Isidor. Glossis. *Cantabrum*, inquit, *purgamentum frumenti vel farina, vel cibus quo canes vescuntur*. Qui *scabrosum far* legunt, sententiæ parum aut nihil, versiculi elegantiæ aliquid nocent.

Quod autem Iustus Lipsius in Electis c. iix. lib. j. panes ante imperium Traiani Romæ distributos non credit, fidem ei facere potuit Iuuenalis Satyra x. illo versu.

———atque duas tantùm res anxius optat,

Panem & Circenses ——— Scripta vero Satyra illa vt aliæque nonnullæ Nerone rerum potiente. Eaque de re dixi ad Iuuenal.

Farris autem nomen pro pane vsurpari, prænotaui quoque iam

olim ad legem xij. Tabul. c. xiix.

TESSERVLA POSSIDET.

Possidet *far* siue *panem fiscalem* tessera, siue iure tesseræ. Etenim qui tesseram habet, is pleno iure dominus est, frumenti aut panis, qui per tesseram peti potest. Quocirca etiam potest legari tessera illa, vt disserit Paullus l. xlix. §. j. De legat. ij. Etiam tessera illa vendi & emi potest, Paullus idem l. xxcvij. Eod. Et Vlpian. l. lij. §. j. De iudic. Contemtim dictum *tesserula*, vt Iuuenal. Sat. vij. *vilis tessera*, quippe *farris scabiosi*.

Puerili autem errore ad hunc Persij versum, sic aliqui commentati sunt aut commenti potius, *Liberos & seruos Romæ non vestis, sed adpellatio distinguebat.* &c. Atqui etiam discrimen vestis faciebat, vestes enim seruiles tunicæ: libertinorum autem pullæ. Dixi de illo discrimine ad Horatij Satyr. ij. lib. j. & epist. vij. Sic Sosia Plautinus seruus, Amphitru. Sc. j. *tunicis consutis*. Et Apuleianus lib. iv. *Serui tunicati*. Et *tunica seruilis* apud Iustinum lib. xix. Plauti quoq. Aulul. Sc. xxj. seruo dicitur, *ne inter tunicas habeas*.

Illud verò iam ex intimo artificio, non solum libertos & seruos, sed etiam liberos ac seruos Romæ non distinctos veste. Videamus in vnico vestis genere tunica tantum. Tunica alia *laticlauia*, & senatoria: alia *angusticlauia* siue equestris: alia *plebeia* siue absq. purpura, vel clauis purpureis. Hæc tria tunicarum genera distinguit C. Plinius c. j. lib. xxxiij. Epictetus Arriani c. xxiv. lib. ij. vbi hæc tria *πλατύσημος, στενόσημος, ἱμάτιον μόνον*. Quartū genus *tunica seruilis* de qua dixi Tunica plebeia sine clauis purpureis, tunica seruilis prorsus sine clauis & angustissima. Quinctum genus huic contrarium maximè, tunica palmata, quæ clauis latissimis. Itaque Festus in *Picta toga*, *tunicam illam à clauorum latitudine, palmatam* olim *dictam* ait. Fuit verò tunica illa triumphalis primitus, postmodo facta est consularis, vt narraui ad A. Propertij eleg. iv. lib. iv.

Neque Romæ tantum serui veste sua distincti ab ingenuis sed etiam Athenis. Eaque de re Iul. Pollux c. xiii. lib. vii. c. xiix. lib. iv.

De tessera frumentaria omnem ab ouo ad pomum expediuere historiam alij. De figura tantum specieque paullum euariaui ab illis editione commētatij mei ad Martialis amphitheatrū prima, quam vix adolescentiæ limites primæ ingressus curaui. Nempe ostendi tesseras eiusmodi omnes ligneas fuisse, non vt illi censuēte, aliquas plūbeas. Ligneæ illæ omnes, & quidem è ligustri ligno, vt liquet Plinij c. xiix. lib. xvi.

Etiam ab illis tunc abij qui tesseras illas quadratas fuisse persuasi, & orbiculatas siue globulos feci: nunc discrimen facio. Missilium tesseras globulos ligneos fuisse, *σφαίρια μικρὰ ξύλινα*. Dio in Tito, frumenti autem tesseras quadratas fuisse. Illæ rotundæ vt spargerentur in capita: hæ quadratæ quia distribuebantur. Sic de tesseris congiarij & do-

natiui manifestaria res in nummo Titi Vespasiani vbi expressim quadrum tesseræ, tanquam cubi. Hinc & nomen ipsum tesseris frumentariis, quod deinde retentum & in missilium tesseris quæ postmodo vsurpatæ, etsi figura mutata esset quadra in orbicularem. Quadrum tesseræ patet quoque in nummis Hadriani, Antonini, Alexandri, Gordiani, aliorum, vbi & numerus pecuniæ expressus in tesseris. Similiter & numerus frumenti notatus in tesseris frumentariis. Seruius ad j. Georg. *Tesseras*, inquit, ***quibus frumentorum numerus designatur.*** Eadem Isidor. cap. xiv. lib. vlt.

In nummo illo Hadriani, sedet in sella curuli Hadrianus ipse, in suggesto, facto specie cubi siue tesseræ notatæ in lateribus numero quinario: ante pedes eius in alio eiusmodi suggesto diuisor congiarij. Hinc à latere Liberalitatis effigies stolata, manu tesseram manubrio impositam præferens, impresso item quinario. Per gradus ad diuisorem adscendit mulier congiarium petens. Neque dissimiliter in nummis Alexandri Seueri vbi in gradibus puerulus. Sic in alio nummo effigies frumentariæ tesseræ, & in gradibus muliercula puerum ducens ad petitionem panis gradilis siue ciuilis, & in suggestu tessera, & curator annonæ. Nec vero Traianus primus, à quo puerculi admissi ad tesseras frumentarias quanquam ita censet Iust. Lipsius in Electis. c. iix. lib. j. Admisit enim quoq. iam olim Augustus, vt est Sueton. c. xlj.

QVIBVS VNA VERTIGO.

Vertigo manumissionis. Dominus manumittens seruum vertebat, siue circumagebat. Hinc vertigo pro manumissione; vertere, manumittere. vt mox. *Verterit hunc Dominus.* Fabius Declam. cccxlij. ***Vt circumuerteres mancipiū.*** Lege ***Si circumuerteris mancipium.*** Epicterus Arriani c. ij. lib. ij. Στρέφειν τὸν ἑαυτοῦ δοῦλον ἐπὶ στρατηγοῦ. ***Vertere seruum suum apud Prætorem, id est manumittere.*** Sic ***vertere,*** & ***circumagere.*** L. Seneca epist. iix. ***Circumducere,*** Iustinian. l. vlt. C. De emancipationibus lib. Sic itaq. nunc Persius ***vertiginem,*** & mox turbinē dixit pro manumissione vindictâ. Et Clemens Alexandr. v. Stromat. χαρφισμόν. Male ibi corrigunt χαρπισμόν. Vertigo illa χαρφισμὸς, & quasi lustratio serui, qualis Gallinæ ὁ ἐκ χαρφισμὸς Alexādro Procem. lib. j. Problem. Plutarcho Sympos. Problem. ij. lib. vij.

Versi autem serui siue circumacti non tantum specie quadam lustrationis siue expiationis à contagio seruitutis, sed insuper vt significaret dominus se conuersione illa seruo dare facultatem abeundi in omnes partes siue quo vellet. Ea verò facultas est libertas. Itaq. Epictetus Arriani c. xxvj. lib. iij. dicere volens, liber sum. Πορεύομαι, inquit, ὅπου θέλω; ἔρχομαι ὅθεν θέλω, καὶ ὅπου θέλω. ***Eo quo libitum mihi, venio vnde libet, & quo libet.*** Vnde & ἐλεύθερος· ὁ ἐλεύθων ὅπου ἐρᾷ. ***Qui quo cupit, ire potest.*** Suidas. Ergo & in formula illud manumissionis. ***Liber esto, atque abito quo voles.*** Plaut. Manæhm. Sc. xix.

L. Senecæ locus ex epist. iix. quem tetigi, sic habet. ***Deinde ne resistere***

quidem licet, cũ cœperit transuersos agere felicitas. Aut rectus sta, aut semel fuge. Qui hoc faciunt, non euertit fortuna, sed cernuat & allidit. Nulla hic mens L. Senecæ idonea. At bene in membranis est. *Deinde ne resistere quidem licet, cum cœperit transuersos agere felicitas, aut rectis stare, aut semel fugere. Non vertit fortuna, sed cernulat & allidit.* Mens L. Senecæ. Fortuna cum irata est, neque rectus stare, neque fugere. Neque vertit siue manumittit fortuna mancipia sua sed adfligit, vt si dominus fingens se vertere siue manu emittere seruum velle, solo adfligeret.

QVIRITEM FACIT.

Hoc aliqui sic interpretati. *Quiritem*, inquiunt, *pro libero posuit.* Rem factam illi habent. Quid ni? Quasi omnes liberi, Quirites. Atqui Persius non nesciuit esse aliquos manumissione liberos, & non Quirites, vel ciues Romanos, vt *Iunianos*, qui *Latini*, non autem *Quirites*; vt *Dedititios*, qui neque *Quirites*, neque Latini, sed conditione non multùm meliore quam serui, vt ostendi ad Horatij Satyr. v. lib. j. Iuniani autem viuebant quidem vt liberi, sed moriebantur, vt serui. Iustinianus §. Sed hæc. De success. libert. Cuiuscemodi fere in Galliis hodie, *Jus albinatus.* Interrogabunt si forte illi me: quem ergo *Quiritem* vocat Persius? Dicam. Bonum ciuem Romanum. Persio autem & Stoicidis, nemo ciuis bonus, qui non idem Stoicus. Quid ita? Quia nemo liber, qui Stoicus non est. Alij omnes serui, exsules, hostes. Ergo ne ciuis quidem aliquis, qui Stoicus non est. Frustra ergo populum Roman. esse qui manumissionis vertigine, & vindicta Quiritem fieri putant.

HIC DAMA EST.

Sic & veteres Glossæ legunt. Hoc amplius, notam adponunt interrogationis, & Damam nobilem faciunt senatorem. *Quasi*, inquiunt, *interrogans poeta dicit. Hic, qui liber est factus, iã Dama est, id est, nobilis senator.* Hæc omnia εὐήθη & ψευδῆ, & digna Pseudocornuto. Volo ego & hic iuuare Persium. Manus Persij est.

——— Hic Dama, & non trissis agaso,
Vappa & lippus ———

En, inquit, rem ridiculam. Hic paullo ante Dama, id est seruus, & non trissis agaso, si Dominus eum verterit, repente exit ciuis Romanus, & binomius M. Dama. Dama huic Flacco seruile nomen, vt & Horatio Sat. v. lib. ij. *Dama fugitiuus.* Et Sat. vj. lib. j.

Tune Syri aut Dama, aut Dionysij filius ———

Hoc est, Tune fili ancillæ. Et Sat. vij. lib. ij.

——— Prodis ex iudice turpis Dama ———

Acro in locum illum. *Dama*, inquit, *seruile nomen*, vt hic. *Dama non tressis agaso.* Lego. vt. *Hic Dama, & non trissis agaso.*

NON TRISSIS AGASO.

Vt Vatinius apud Ciceron. epist. x. lib. v. ad famil. *Non semissis homo.* Et Plauti Patruo Sc. ij. & iv. *Non homo trioboli.*

ET IN TENVI FARRAGINE MENDAX.

Dixi ad Sat. iv. Intellige Farraginem de qua Festus. Farrago, inquit, *quod ex plurib. satis, pabuli causa datur iumentis.* Paullo aliter C. Plinius c. xvj. lib. xiix. Aliter etiam à Plinio, M. Varro. c. xxxj. lib. j. De re rust. Aliter à ceteris etiam Isidor. c. iij. lib. xvij. Ne Græcis quidem multo inter se magis conuenit. In Glossis *Farrago*, Γράσις. Inibi in vocabulis additis 349. *Farrago* χλόη. In Onomastico Latino græco. *Farrago* χλόος. Γράσις. Sed omnia illa, siue generatim quoduis iumentorum pabulum Persio nunc venit nomine *farraginis*. At illi quidem deuij profectò, qui de administratione peculij, hic aliquid consomniauêre, aut de diariis. Quî magis de peculio quam de pecude, de diariis quàm de asellis? Nec enim de seruo generatim quouis nunc Persius, sed de non *trissis agasone*, qui mendax, furax, tagax, in iumentorum pabulo, re vilissima. Ac est quidem propriè *Agaso*, qui asellum agit, idemq. *Asinarius*. Glossæ ὀνηλάτης *Asinarius*, quemadmodum etiam *equarium* pro equisone Iul. Solinus dixit. c. lvij. Sed quod interpretes illi nesciuêre dicitur quoq. generatim communiterq. *agaso*, quiqui præest iumentis. Atque in hunc sensum Persius nunc vtitur. Etiam Festus *Agasonem*, interpretatus *mulionem*, *in Agasones*. Et C. Plinius c. xj. lib. xxxj. *Pinxit*, inquit, *& agasonem cum equo*. T. Liuius lib. xlij. *Duo equi phalerati cum agasonib.* Q. Curtius lib. iix. *Acceptos ab agasonib. equos*. Acro ad Satyr. iix. lib. ij. *Agaso seruus qui curat iumenta.* Glossæ *Agaso*. Δοῦλος ἐπὶ κτήνων. Sic enim legendum ibi. Idest. *Seruus curans iumenta*, &c.

PAPÆ; MARCO SPONDENTE.

Pergit huic Marco adpingere notas aliquas liberi & ciuis Romani, spondere, iudicem esse, testem fieri classicum in libræ pensis siue contractibus, testem rogatum in testamento. Quærunt autem aliqui nihil nescientes, cuius nam verba sint hæc, anne huiusce noui ciuis, an vilis parasiti alicuius? Et hoc, inquiunt, melius. Immò enimuero, neque melius, neque deterius, sed peius; quia vtrumq. nequam est. Nam per ipsius Persij dicta sunt personam, Satyricè insultantis Quiritib. suis bonis qui nouo illi Quiriti, *non trissis agasoni, vappa* &c. parum fiderent, & contrahere cum eo trepidarent. Tanquam diceret. Si vir bonus & ciuis est, cur *apud vos parum ei stat fides?*

MARCVS DIXIT.

Inmoratur in prænomine Marci. Honorifica Romæ adpellatio prænominis, & nota ingenuitatis. Itaque Horat. Sat. v. lib. ij.

Marce puta aut Publi. Gaudent prænomine molles
Auriculæ.

Sic Polybio identidem pro Cornelio Scipione, Publius. Marcellin. lib. xxiix. *Prænominum claritate conspicui quidam.* Puto scripsit Ammianus, *Cognominum claritudine*. Claritas cognominis, ingenuitas prænominis. Quæque ibi recenset Ammianus, cognomina magis quam

prænomina sunt. *Reburrus, Flauinius, Pagonius, Gerion.*

ASSIGNA MARCE TABELLAS.

Lege. *Adsigna.* id est. Subscribe & signa.

Formula illa rogandi testis qui ad testamenti signationem vocatus venit. MARCE puta, aut CAI DOMINE IVBE SIGNARI. Sic alij post alios rogati pro suæ quisque ætatis, aut sui honoris gradu, Primus nempe qui natu maximus aut honoratissimus, deinde suo quiq. ordine ceteri. Fabius Declam. ccliix. *Inter extraneos quoq. & alienos est aliquod priuilegium ætatis. Honores prior peterem, ad signandum aduocatus prior rogarer.* Subinde & simul omnes rogati, vt in Porcelli testamento. MEI DOMINI, ET CONSOBRINI MEI, QVI HVIC MEO TESTAMENTO INTERFVISTIS, IVBETE SIGNARI. Hinc itaque testamentarij testes illi propriè, *testes rogati*, vt l. xxj. §. penult. D. De testament. *In testamentis quibus testes rogati adesse debent.* Et l. xxi. §. j. C. eod. *Testamenti scripturam, rogatis testib. septem numero, ciuib. Romanis, puberibus omnibus, simul offerre signandam & subscribendam.*

Propriè autem dixit Persius *adsigna*, pro subscribe & signa vt l. xcij. De legat. j. l. propenult. De auctor. tut. D. l. vn. C. De solut. & liber. debit. ciuit. Hinc & iuncta subinde subscribere & adsignare, vt l. cxxvi. §. Chrysogonus D. De verb. oblig. Et in vetere inscriptione. HVIC DONATIONI MONVMENTI, SICVT SCRIPTVM EST, CONSENSI, SVBSCRIPSI, ET ADSIGNAVI.

Peccant itaque qui hunc Persij locum ita legunt, *Has signa Marce tabellas.*

HÆC MERA LIBERTAS.

Libertas mera, quæ ciuem facit Romanum, siue libertinitas Romana. Triplex Romæ libertinitas, Romana, Latina, Iuniana, Dedititia. Prima illa libertinitate ciues Romani erant, ceteris non item. §. vlt. Instit. De libertin. Et eodem §. Theoph. Vlpian. Regul. Tit. De libertis. Libertinitas autem Romana, ex manumissione legitima. Ea vero triplex, censu, vindictâ, testamento. Vlpian. & Theoph. locis antedictis, Auctor veteris fragmenti de libertis. Hæc itaque *libertas Romana*, quod sic manumissi fierent ciues Romani. Eadem & *legitima libertas*, vt in vetere illo fragmine De libertis. Eadem & *plenissima libertas* vt d. §. vlt. Et l. j. §. Sin autem socius. C. Comm. seruo manum. Et *maior libertas*, Theoph. d. §. vlt. Et *iusta libertas*. Suetonij Augusto c. xl. L. Senecæ c. xxiv. De vita beata. Et *Perfecta libertas* παντελὴς ἐλευθερία. Plutarch. in Valerio.

Sic itaque Tullius Topicis cum argumentatur, qui neq. censu, neq. vindicta, neq. testamento liber factus sit non esse liberum, accipe liberum plenè, siue cum iure ciuitatis, vt & pro Cornelio. *Seruos*, inquit, *libertate, id est, ciuitate donari.* L. T. Liuius principio lib. ij. Inepta itaque illis ratio, qui Tullij argumentationem reprehendere ausi.

Nam qui manumissi non legitimo, sed naturali manumissionis modo, vt inter amicos, per mensam, per epistolam, hi semiserui, siue vt loquitur C. Tacitus annali xiij. *velut vinculo seruitutis adtinebantur*. Ergo & retrahi poterant in seruitutem. Auctor ille fragminis antiqui De libertis. Eoque trahi potest Plauti locus qui Menæhm. Sc. vlt. Ergo & naturaliter manumissi quia imperfecta illa manumissio, rursus & legitime sæpe manumittebantur. C. Tacitus annali xiij. Plin. epist. xvj. lib. vij. Auctor ille idem fragmenti de libertis.

Hinc patet, iure Quiritium, siue iure ciuili mero liberum esse neminem qui non idem ciuis, siue Latinos & deditiτios, iure Quiritium liberos non esse. Sic capienda l. penult. §. vlt. De extraordin. cognit. l. v. §. vlt. De statu hom. D. Nempe quod est d. l. v. *Expulsa ciuitate.* hoc vult. Expulsam ciuitate quia ciuis desierit esse, neq. liberam esse. Libertas enim ciuilis, propriè ciuitas. Tullius orat. Pro Cornelio.

HANC NOBIS PILEA DONANT.

Hæc ille *vappa & lippus* ad Persium. Liber, inquit, sum. Viden' tu pileum notam libertatis? Pileum hic pro manumissione figuratè, quia serui manumissi, raso capite, & pileato, siue pileum nota manumissionis, & libertatis vt Appian. lib. ij. πῖλον vocat σύμβολον ἐλευθερώσεως. Et ille Plauti Sosia Amphitr. Sc. j. *rasum caput* sibi & *pileum* optat, id est, manumissionem & libertatem. Plutarch. in Flaminino. ἔθος τοῖς οἰκέταις ὅταν ἐλευθερωθῶσιν, ξύρεσθαί τε τὰς κεφαλὰς, καὶ πίλια φορεῖν. *Ritus seruis cum manumittuntur caluitium facere, & pila gestare.* Ergo & Nicomedes Bithyniæ rex, τὴν κεφαλὴν ξυρησάμενος, καὶ πίλιον ἐπιθέμενος, *capite caluo: & pileato*, libertũ Romanorũ se dictitabat. Plutarch. lib. ij. de virt. fortunáq. Alexandri. Sed profecto mentita Plutarcho ibi memoria est. Non enim Nicomedes ille sed Prusias, vt bene Polybius notat Legat. xcvij. Narrat, cum legati Roma venissent, Prusiam eis occurrisse ἐξυρημένον τὴν κεφαλὴν, καὶ πίλιον ἔχοντα, καὶ τήβενναν, καὶ καλλικίους. (Corrige καλκίους. Sic etiam alibi male καλτίκιος pro κάλτιος.) Id est. *Raso capite et pileato, & togatũ, & calceatum, & omni ornatu quo illi qui nuper à Romanis manumissi, quos libertos dicunt.* Et Appian. principio belli Mithridatici vbi Prusias occurrit imperatoribus Romanis, εἷμά τε Ῥωμαϊκὸν ἀμπεχόμενος, ὃ καλοῦσι τήβεννον, καὶ ὑποδήματα ἔχων Ἰταλικὰ, τὴν κεφαλὴν ἐξυρημένος, καὶ πῖλον ἐπικείμενος. *Veste indutus Romana, quã togã vocãt, et calceos habẽs Italicos, et capite raso, & pileato.* Et Diodorus legat. xxj. Prusiã occurrisse Romanis ἐξυρημένον τὴν κεφαλὴν, καὶ πίλεον ἔχοντα λευκὸν, καὶ φοροῦντα τήβενναν, καὶ κάρπιλον. *Caluo capite, & cũ pileo cãdido, toga, & calceis.* Mendæ enim ibi κάρπιλον pro καλτίους. vt Plutarch. Põpeio, τοῖς καλτίοις. Et Appian. ὑποδήματα Ἰταλικά. Sic & Artemidor. c. lxxiv. lib. iv. ἔχοντα Ῥωμαϊκὴν ἐσθῆτα, καὶ ὑποδήματα, scilicet, Ῥωμαϊκά. Et apud Plutarch. in Pompeio, cum piratæ ludos facerent captum in mari aliquem de ciuibus Romanis, & proquiritantem, *Ciuis Romanus sum*, quasi malum metuentes,

οἱ μὲν ὑπέδουν τοῖς καλτίοις αὐτόν· οἱ δὲ τήβεννον περιέβαλλον, ὡς δὴ μὴ πάλιν ἀγνοηθείη. *Aly calceis induebant eum, aly toga amicibant, ne iterum ignoratus, ab eis caperetur.* atque ita exornatum & abire iussum deturbabant in mare. Calcei nempe ciuium Romanorum proprij, & neque peregrinis, neque seruis concessi. Seruius ad Æneid. j. *Serui*, inquit, *nec colobia, nec calceos habebant.* De manumissionis autem nota pileo, tangit quoque Diocletianus A. l. x. C. De testam. manumiss. Iustinianus l. vnica. §. Sed & qui. De Lat. lib. toll. & Dio legat. xxij.

Ex locis antedictis patet quali schema & ornatu nouitij liberti. Nempe insignia eis fuisse, *caluitium, pileum candidum, togam, caligas, aut calceos.* Caligas audi σανδάλια. D. Hieron. ad Esaiæ c. xx. & Actor. xij.

Adde & coronam. Sic enim Tertyll. c. xiij. de corona mil. *Coronat*, inquit, *& libertas secularis. Sed tu iam redimitus es a Christo, & quidem magno. Seruum alienum, seculum quomodo manumittet?* Ecce manifestario ibi manumissionis signum corona. Indicio & Plautus est Pseud. Sc. vlt. vbi Pseudulo seruo venienti cum corolla florea, inquit herus, *Libere hercle hoc quidem.* vt si diceret. Coronatus tu, quasi iam manu emissus.

Quomodo ijdem pileati simul & coronati? inquies. Corona pileus ipse redimitus. Patet in pileis Castorum qui in iconio nummi Cordij Rufi iiiviri monetalis, vbi corona in pileo est oleagina. Sic & Vulcani effigies cum pileo coronato in nummo L. Aurelij. Hinc & pileus coronatus incudi superpositus in nummo T. Carisij triumuiri monetalis. Insigne hoc ibi Vulcani monetalium præsidis ac tutelæ. Et quidem coronæ illæ in pileis loco illo vbi hodiéque pilei fasciis coronati. Sic itaque locus ille Tertylliani capiendus, non de Saturnalib. & Quinquatribus, vt hactenus intellexere, Tertylliano ipso palam reclamante.

Dixeris, si corona in pileo serui manumissi, cur non & in nummis percussorum Cæsaris, pilei coronati? Omissa ibi corona, odio illius laureæ triumphalis coronæ qua redimitus Cæsar, & reformidatum illud à Bruto Cassióque tanquam vestigium tyrannidis.

Sed de semita in viam. De pileo manumissionis & hoc insuper notemus. Solitos eum seruos capere in luco Feroniæ Deæ. Seru. ad Æneid. iix. Ritus autem ille pilei libertorum à Spartanis. Nam ab iisdem etiam Feronia Dea, Dionys. lib. ij. Et Spartæ vt serui maximè serui, sic liberi, liberrimi. Et pilei vsus propriè Spartanus. Itaq. Pileati quoq. Castores. Festus in *Pilea.*

An quisquam.

Argumentatur vappa ille se liberum, ex definitione libertatis. Nota illa definitio ex l. iv. D. De statu hom. Cic. j. de offic. & Parad. v. Zenone apud Laërt. Epicteto Arriani c. j. lib. ij. c. j. lib. iv. Platone in

in definitionib.

LIBERIOR BRVTO.

Qui populo Romano auctor libertatis.

MENDOSE.

Refellit argumentationem illam Persius auctoritate Stoici huius, nempe Cornuti doctoris sui.

AVREM MORDACI LOTVS ACETO.

Vt Paullinus epist.j.ad Ausonium.

——— ——— *Satyra mordacis aceto*. Neque dissimiliter Demonax Cynicus de quodam earundem Baccharum ἄνθρωπος οὐκ εὐαπάτητα ἔχων τὰ ὦτα. *Homo aures habens non faciles capi*. &c. Lucian. in Demonacte.

Nunc autem Persio *acre acetum*, acrimonia Dialectica, quæ propria Stoicorum, vt alius disserendi locus.

HÆC RELIQVA ACCIPIO.

Turbidus versus à librariorum falsa interpunctione. Legendus autem.

Hæc (reliqua accipio) licet vt volo viuere, tolle.

Hæc tolle, siue hoc nego quod ais te vt velis viuere, nam cupiditatum seruus es. At reliqua nempe definitionem illam libertatis quam posuisti, accipio, siue concedo.

TOLLE.

Tolle, nego. vt Tullius Topicis.

VINDICTA POSTQVAM.

Eiusdem modi & Epicteti apud Arrianum dissertatio c.j.lib.ij. Pergit scilicet nunc vappa ille ostendere, se vt velit viuere, siue adsumtionem probare.

Bene glossæ veteres vindictam hic virgam Prætoris accipiunt, minus rectè Priscian. c.iix.lib.xiix. liberationem. Planius saltim dixisset, liberationem quæ fieri solita, virga Prætoris in serui caput imposita, vt *vindictam imponere* l. penult. §.Pater. De castr. pec. l. xiv. de manumiss. l.xij.§.Potest. De lib.cau.l.v.De manumiss. vind. D.

De vindicta Boet. ad Top. Cic. Plutarch. lib. de sera num. vind. vbi malè ἀφερῶνται pro ἀφιῶνται.

MEVS.

Vt Euripid. ἐγὼ δ' ἐμὸς εἰμι. Explicat Priscian. *Potestatem mei habens*. cap. iij. lib. xvij. & alias non semel. Sic apud Plutarch. Cato Vtic. accepto pugione. Νῦν, inquit, ἐμός εἰμι.

MASVRI.

Meliùs. Masurij, aut Masuri. Masurij rubricam dixit pro iure ciuili, vt Epictetus Arriani c. iij. lib. iv. Νόμους Μασουρίου.

Cur Masurij potissimùm rubricæ, siue leges? Liquet l. ij. §. Hi duo. D. De orig. iur. Et Athenæi lib. xiv. Tanquam exquisitum autem & reconditum aliquid nonnulli ad hunc Persij locum adscripsêre. Scribi

solitas rubricas iuris, & alius quoque generis librorum titulos, non *minio*, sed *cera miniata*. ὑπέρευ. Διὸς ἐγκέφαλος. *Iouis cerebellum*, hoc quidem, & caput ipsum artis interpretandi Persij. Quid ni enim? Aliqua cera miniata est. Ergo tituli cera miniata scripti, Vt si argumentêre ex intimo Dialecticæ artificio. Atramentum aliquod *sutorium* est. Ergo scripsêre illi hæc ista, atramento sutorio. Atramentum est illud quidem, vt *sepia* quoque vt *tectorium* atramentum, neque tamen scriptioni aptum & conueniens. Cera miniata est quidem aliqua, neque scriptioni tamen sed signationi idonea. Testis satis locuples Vitruuius c. iij. lib. ix. *Democritus* in libris suis, inquit, *de rerum natura, anulo signare solitus cera ex milto, ea quæ expertus esset*. &c. Tales quoque T. Pomponij *miniatulæ cerulæ*, quas Tullius epist. xj. lib. xv. ad Atticum, *extimescere* se ait. Neque ex Achille Tatio in Aratum c. De circulis, doceri potest, ceræ miniatæ in librorum χαμαιγραφία, sed ἐν τῇ χρίσει, siue ἐν τῷ χρίσει *in linendo*, χρῆσιν siue v um fuisse. Sic ibi nempe in sphæra κρικωτῇ siue *armillata*, orbis significatur, κατακεχρισμένος κηρῷ μεμιλτωμένῳ, *inlitus cera miniata*: Galaxias autem, siue orbis lacteus καταχεχρισμένος κηρῷ λευκῷ *Oblitus cera candida*. Quid eiusmodi χρίσις ad scriptionem? Apertissimè quoque & tanquam ex *linea antica* siue diametro, contra eos venit Hesychius, quem sibi testem quoque fecêre, παραπλάσματα, inquiens, τὰ κηρία τὰ ἐπιτιθέμενα τοῖς ζητήμασιν ἐν τοῖς βιβλίοις *Paraplasmata sunt cerulæ miniata, imponi solita libris, quibus locus dubitationes aliqua*. Sic itaque illi ad Persium. χηρογράφω dicamus cum Persio licet. *Disce, sed ira cadat naso*, &c.

Cuius cuius modi autem librorum titulos etiam rubrica scriptos, patet Ouidij Trist. eleg. j. lib. j. Martial. epigr. ij. lib. iij. Sidonij epist. xij. lib. vij.

RVBRICA NOTAVIT.

Glossæ Philox. Διὰ μίλτου ἐπιγραφή, Rubrica. Tituli legum rubrica picti. Hinc *rubræ leges* Iuuenal. Sat. xiv. Et *rubrica* pro legibus, Fabij c. iij. lib. xij. Prudent. lib. ij. contra Symmach. Sidonij Epist. vj. lib. iix. Etiam rubrica pro titulo Paulli l. ij. §. vlt. De interdict.

DISCE.

Refellit Persius succidaneam illam huius vappæ rationem, & veram libertatem esse ait non à vindicta & iure ciuili: sed philosophia Stoica. Sic Epicurus apud L. Senecam epist. iix.

SED IRA CADAT NASO.

Iram cadere naso dixit, quia sedes illa iræ, vt apud Theocrit. Idyll. v.

καὶ οἱ ἀεὶ δριμεῖα χολὰ ποτὶ ῥινὶ κάθηται

Semper & illius naso sedet aspera bilis.

Stupor est, legere ibi βαρεῖα. Vetus quoq. Poeta Herodes.

> Μὴ δή χορὴ τὴν χολὴν ἐπὶ ῥῖνας
> Ἔχ' εὐθὺς, ἤν τι ῥῆμα μὴ σοφὸν πεύθῃ

Legendum. Μὴ δὴ κόρηγε, &c.

> *Puella ne mox ira tibi occupet nasum*
> *Si forte verbum hic audies minus doctum.*

Lucilius apud Marcellum in *Priores.*

> *Calpurni sanam legem Pisoni? reprendi,*
> *Eduxiq. animam in primorib. narib.*

Afranius Vopisco, ibid.

> *Apage sis clientium animum in narib. primorib*
> *Vix pertuli ———*

Plautus Amphitr. ———*Fames & mora Bilem in nasum conciunt*, ———Sc. xii.

Nasus iræ sedes, quia corrugari & quasi crispari solitus iratis. Horat. epist. v. *Ne sordida nappa Corruget nares* ———Fabius c. iii. lib. xi.

DVM VETERES AVIAS.

Male opinatus, qui veteres auias figuratè à Persio accipi cēset huiusce quem discere iubet, opinionem sufflatam & quasi pulmoneam de nobilitate suâ & iure imaginis. Persio conuenienter dixisset, opinionem de libertate, siue opinionem qua Romani sufflati, se quia ciues sint, esse quoque non modo liberos, sed libertimos. Hinc illud vappæ huiusce Persiani ante dictum, *Vindicta postquam*, &c. *non sim liberior Bruto?*

Veteres auiæ vt M. Tullij Tuscul. j. *Ineptiæ aniles*, & apud Prudent. Hymno x. ———*Ineptias, quas vinolentæ somniis fingunt anus.* Et mox, *Quod pauendum, rancida. Edentularum cantilenæ suaserint.* Dixeris autem si conferre velis, videri sumtam de hac Persij, dissertationem illam Epicteti apud Arrian. c. xxvi. lib. iii. Qui prohiberi & cogi potest, non esse liberum, & subiungit. καὶ μή μοι πάππους αὐτοῦ καὶ προπάππους βλέπε, &c. *Neque tu mihi respexeris ad auos eius aut proauos, nec an ne venditus & emtus olim fuerit require: sed si audieris eum de pectore, & adfectu aliquo dicentem alteri, Domine, etsi xij. fasces eum ducant, seruum dicito.*

TIBI DE PVLM. REV.

De pulmone tanquam domicilio sufflatæ & superbæ opinionis de libertate, vt nunc, & de nobilitate, vt ante Satyra iii.———*an deceat pulmonem rumpere ventis, Stemmate quod Tusco*, &c.

NON PRÆTORIS ERAT.

Liber non est, qui liber iure ciuili, sed qui ad regulam sapientiæ Stoicæ. Liber iure ciuili est officio ciuili, quod τὸ καθῆκον: liber Stoicè officio tenui, quod τὸ κατόρθωμα.

Nihilo magis intellectus hic locus à postremissimo interprete, quàm si ex aphantopoli somnium esset. Persius non esse veram ait metamque libertatem à Prætore datam (quippe hanc potissimùm refellit, quia frequentiore vsu illa, quàm libertas quæ censu, aut testamento dabatur) ostendit argumento ex repugnantibus.

Qui verè siue ἐλευθερικῶς ipse liber non est, non potest aliis veram libertatem dare.

Prætor eo nomine quod Prætor est, verè ipse liber non est. Ergo

Veram libertatem aliis vt seruis, dare non potest. Patet maior ex repugnantibus siue absurdo. Absurdum est & repugnans, aliquem id dare quod ipse non habeat. Vlpian. l. liv. Paullus l. lxx. De reg. iur. Patet quoq. minor ex consequentibus.

Qui verè siue Stoicè liber est, is officij perfecti siue *tenuis*, siue Stoici peritus est.

Prætor eo nomine quod Prætor, sic peritus non est. Ergo

Prætor eo nomine quod Prætor ipse verè Stoicéque liber non est.

STVL. DARE TENVIA RER. OFFICIA.

Mira hic philosophati interpretes aliqui, legibus scelera vindicari, philosophia mores corrigi leuiores. Alta quæ *neque cælum*, aiunt, *neque terrã*. Atqui Stoicus noster aliud voluit. Prætoris edicto non posse dari stultis, siue populo tribui κατορθώματα siue officia Stoica perfecta, subtilia, *tenuia*. Ergo nec libertatem veram siue Stoicam. Ex tali enim libertate, officia illa tenuia efflorescunt. Stoicis stulti omnes, ipsis exceptis. Dici non potest, quam pauci multas de Persij sententias intellexerint, & tamen quàm multi commentarios scribere ausi ἀμφαφόωντες.

VSVM RAPIDÆ VITÆ.

Rapidam vitam Cornutus interpretatus, *rapidè ac celeriter effluentem*: at Persius rapidam dicere vult eam quæ nomine quidem libera sit, reapse *rapida*, violenta, turbida, licentiæ plena.

SAMBVCAM CITIVS.

Glossæ σαμβύκιον *Sambucum*, & ὄργανον μουσικὸν, *Sambuca*. Et Clemens Alex. Strom. lib. j. Athenæus lib. xiv. Quare autem Persius *Sambucam* voluit potius nominare, quàm aliud instrumentum musicum? Quia, vt dixi, *Sambucus*, psalterium est. Psalteriis autem soliti cantare dicteria, & cantilenas famosas. M. Varro apud Marcellum in *Dicteria*. Iul. Paullus Sent. Tit. iv. lib. v. qui *Psalterium* dixit metonymicè, pro carmine famoso. *Psalterium*, inquit, *quod vulgò dicitur can-*

ticum, in alterius infamiam compositum, & publicè cantatum. Caloni autem siue caculæ, siue galeatro conuenit canticum eiuscemodi vt asino lyra, boui clitellæ

CALONI APTAVERIS ALTO.

Glossæ Philox. θεράπων, ὑπηρέτης στρατιώτου, *calo*. Acro ad Sat. ij. lib. j. Idem *cacula* Festus. Glossæ *cacula*, δοῦλος στρατιώτου. Idem *Galearius*, Caper in Ortograph. Signanterq. Satyricus dixit *alto caloni*. Nam vt est in Physiognomicis Aristotelis, οἱ ἄγαν μεγάλοι, βραδεῖς. *Qui admodum magni, y tardi* scil. ingenio. Et in adagiis est, *Amens longus*. Ergo caloni malè aptum psalterium siue sambuca, alto caloni etiam ineptius. Sic Diogenes apud Laërtium, ridet ἄφρονα, ψαλτήριον ἁρμοζόμενον· *vecordem qui psalterium sibi aptari vult*. Neque dissimiliter de mulione suo M. Varro apud Marcellum in *Infans*, *Voces Amphionem tragœdum, iubeas Amphionis agere partes, infantiorem quàm meus mulio est*.

Atque hinc elici potest alia quoque ratio, cur alto caloni sambuca maximè disconuenit. Nempe quod sambucistæ soliti quoque gestum agere, siue saltare. Vnde in Glossis Isidori *Sambucus, saltator*. Atque ita Marcianus Felix quoq. *Sambucos* dixit lib. ix. *Psaltas*, inquit, *chordacistas, sambucos, hydraulas*, &c. Iucundi verò spectaculi res talis pantomimus siue saltator.

STAT CONTRA RATIO.

Ex superiore argumentatione, siue consectarium siue corollarium,

Cuius quis artis imperitus est, eam profiteri non debet,

Prætor, quatenus nihil aliud quàm Prætor, libertatis veræ siue Stoicæ dandæ imperitus est.

Ergo neq. artem libertates dandi exercere debet.

Patet maior testimonio conscientiæ, siue ratione intus in animo reclamante. Patet quoq. lege, naturæ & gentium, vbi ait. *Publica lex hominum*, &c. Vetant enim hæ leges immiscere te negocio vel rei quam nescias, siue quemadmodum Persius loquitur jubent, *vt teneat vetitos inscitia debilis actus*, id est, vt inscitus siue imperitus *teneat* siue contineat se ab agendo, quia debilis ad agendum est, siue inefficax: & quia eiusmodi actiones nempe ab inscitia proficiscentes, vetitæ iure gentium siue naturæ. Addi potest, etiam iure ciuili. Nam sic Caius l. cxxxii. De regul. iur. *Imperitia*, inquit, *culpæ adnumeratur*. Imperitia nempe illius qui se peritum profitetur. Vlpian. l. xxvij. §. *Si* calicem. Ad leg. Aquil. Imperitè autem, qui *teneat vetitos actus*, interpretari, *habeat pro vetitis sibi, ac interdictis*, &c. Quippini: quasi κελτικῶς Persius dixisset, *qu'il tienne pour deffendues les actions*, &c. Nesciuêre, *tenere*, esse *continere*, vt apud Ciceronem, alios. In his ergo qui sic vetiti agere, interpretib. quoq. illis fas esto nomen profiteri suum.

SECRET. GANN. IN AVREM.

Gannire ad aurem Afranius Persa apud Marcell. in *Gannire*, Terent. Phorm. *Secretam* verò non metu periculi aliquo, vt quasi per nebulam

visi videre sibi aliqui, sed in pectore & tacita cogitatione animi.

DILVIS ELLEBORVM.

Abluis, inquiunt Glossæ veteres. Legebant puto, *Deluis*. Sed Persij manus, *diluis*, vt Lucret. lib. vj. Explicat verò nunc maiorem Syllogismi antecedentis propositionem exemplis, medendi artis, & gubernatoriæ. Potest autem *ellebori* siue veratri mentio trahi, vel ad nigrum siue melampodium & insaniæ curationem; vel ad candidum, quod olim etiam studiorum gratia sumi solitum. C. plinius c. v. lib. xxv. *Elleborum album*, inquit, *quondam terribile, postea tam promiscuum, vt plerique studiorum gratia, ad peruidenda acrius quæ commentabantur, sæpius sumtitauerint. Carneadem responsurum Zenonis libris, Drusum quoque*, &c. Scripserat C. Plinius, *sæpius sumtitauerint, vt Carneades responsurus Zenonis libris. Drusum quoque*, &c. Similiter de Carneade & zenone, & quidem vt vero simile ex C. Plinio A. Gellius c. xv. lib. xvij. Sed Plinio vacillauisse memoria videtur. Neque enim *zenonis* sed *Chrysippi* libris Carneades ille responsurus. Valerius c. vij. lib. iix. Quid si autem ne Valerio quidem stare satis apud nos fides potest? Alij enim multi ac boni non Carneadem qui celebrum tet veratro purgauerit sed Chrysippum fuisse aiunt, vt Petronius in Satyricis, Lucianus fine Hermotimi, &c. Sed mihi hanc resculam siue litigulam dicere oportet, iudicare nunc operæ non est.

CERTO PVNCTO.

Plin. c. v. lib. xxv. *Certo compescere puncto examen*, dixit respiciens ad puncta quæ in scopo stateræ, siue τὰ σπαρτία vt Aristoteles vocat in Mechanicis.

NATVRA MEDENDI.

Naturam, inquit argutus interpres, *dixit pro arte. Quia naturam ars imitatur*, &c. Subtilissimè. Natura est ars, & ars natura. Cui vnquam Poëtæ aut Rhetori hoc in mentem? Non Persio quidem. Is enim naturam medendi pro vi naturaque siue τῇ οὐσίᾳ artis medendi dixit.

PERONATVS ARATOR.

Glossæ Isidori. *Pero, calciamenta rustica*. Lege. *Perones*. Glossæ Philox. Crudus pero, ὠμοβύρσιον. Seru. ad Æneid. vij. Isidor. c. vlt. lib. xix.

LVCIFERI RVDIS.

Stellæ notissimæ.

MELICERTA.

Seruius ad j. Georg.

FRONTEM.

Pudorem. Pudoris sedes aut *frons*, vt Persio: aut *gena*, vt Plinio c. xxxvij. lib. xj. aut *oculi*, vt Aristoteli Problem. iij. Tomi xxx. aut *os*,

vt Ciceroni iij. Tuscul. Ouid. epist. Helenæ. Imitatus autem illud Horatij est, ad Augustum ——— *clament perijsse pudorem*

Cuncti pœne patres. ———

ARS REDIT.

Accipe condicionaliter. Si ars tibi dat siue tribuit Marce Dama. Ars nempe vitæ, siue sapientia Stoica. Ergo & dicturus est. *Quæ dederam supra repeto.* Aut interrogatoriè legenda omnia vsque ad versum illum.

Hæc mea sunt, &c.

RECTO TALO.

Ὀρθῷ ἐπὶ σφυρῷ Pind. Isthm. Oda vij. *Recto talo*. Horat. epist. ad August. *Recto talo*, recto pede. Dixi ad Horat. epist. j. lib. j. Tali hominibus in pedis iunctura: brutis in poplite cruris siue suffragine L. Iul. Pollux lib. ij. περὶ σφυροῦ. Artem verò intellige, sapientiam Stoicam. Hæc enim ars vitæ.

SPECIEM VERI DIGN.

Speciem veri dignoscere, discernere falsum à vero, latens in veri specie ac similitudine. Horat. ad Pisones. *Decipimur specie recti.* —— L. Seneca c. xxxiv. lib. iv. De benefic. *Fallaces sunt rerum species, quibus credimus.* Interdum autem *specimen* eodem significatu dixêre, vt Propert. eleg. vlt. lib. iv. T. Liuius lib. xl. ante orationes Persei ac Demetrij.

SVBÆRATO AVRO.

Vt *ærosa pecunia*, l. cij. §. j. D. De solut. *Aurum ærosum* C. Plinij c. v. lib. xxxiij. ὑπόχαλκον. χαλκοκρᾶς.

TINNIAT.

Priscian. c. ix. lib. iix.

ES MODICVS VOTI.

Symmach. epist. xv. lib. x. Non sum voti immodicus.

PRESSO LARE.

Horat. Oda xxix. lib. iij. *Paruo sub lare*. Peccat qui legit. *Pressus lare.*

IAM NVNC ADSTRINGAS.

A Persij manu hæc aliter, nempe.

Iam nunc adstringis, iam nunc granaria laxas?

Inq. luto fixum possis transcendere nummum?

Possis, nempe, si oblatus? Mirè ac miserè nobis obiectauêre hypercritici *confidentiam*, sic enim loquuntur, *correctionis tantam*. *Mirè* hoc illi, quia *demiror* inquiunt: *miserè*, quia neque hoc, neq. aliud Persianum quicquam intelligunt.

INQVE LVTO FIXVM.

Ex Horatij epist. xvj. Narrant autem hic glossæ veteres. Dixi quoque ad Horatij epist. xvj.

NEC GLVTO.

Glossæ. *Glutto* λίμβος. *Glutus*, βρόχος. *Gluttus* βρόχθος. Legêre aliqui

βρόγχος. Melius βρώτης. Glossæ. Βρώτης, *edax*. Eædem res. λίμβος *Ligurius*. Et λαίμαργος Glutto. Eadem res, *Glutto, Ligurius, Catillo, Gulosus*. Glossæ λίχνος *Gulosus, Ligurius, Catillo*. Risi, qui versum quasi veteris Poëtæ accipiunt——*glut glut murmurat vnda sonum*. Non est profectò veteris vetusti, neque tam Poetæ alicuius, quàm vt Sidonius dixerit, *carminatoris*. Et vix teneo me, quin dicā cuiuscemodi.

SORBERE SALIVAM MERCVRIALEM.

Ερωτηματικῶς vt antè alia. Et possis talem te præbere, vt lucrum tibi non moueat saliuam? L. Seneca epist. lxxix. *Ætna tibi saliuam mouet*, Persius Sat. vj. *Turdorum nosse saliuam*. Saliua in ore mouetur rei alicuius adpetitu. Sic *saliua Mercurialis* ex lucri adpetitu.

HÆC MEA SVNT.

Si de his omnibus ante commemoratis potes dicere, *Mea sunt*, &c. *Teneo* siue possideo. tum tu verè liber.

AC IOVE DEXTRO.

Dextro, fauente *Ioue* liberatore. Sic Thrasia apud C. Tacit. annali xvj. *Libemus Ioui liberatori*. Quod Dio in Nerone. Σοὶ τοῦτο τὸ αἷμα, Ζεῦ ἐλευθέριε, σπένδω. Similiter L. Seneca C. Taciti annali xv. *Libare se liquorem illum Ioui liberatori*. Creber scil. in ore Stoicis. *Iupiter Liberator*.

NOSTRÆ FARINÆ.

Sectæ Stoicæ. Sic Pseudocornutus. Sed Persij mens nostræ farinæ, qui serui cupiditatum, & *farinæ* nomine ad pistrinum ludit.

PELLICVLAM VETEREM RETINES.

Vitiorum seruus es, vt ante Tralatum est non a serpentum exsuuiis, vt voluêre aliqui, sed his qui recreati ex morbo, aliáue occasione, pellem mutant, vt de Cardinale Ragusino est apud Nauclerum tempore Concilij Pisani, & D. Antonini Florent. de aliis apud alios.

FRONTE POLITVS.

Ciuis Romanus, & Marcus Dama.

ASTVTAM VVLPEM.

Dolos, periuria.

VAPIDO SVB PECTORE.

Seruans astutam vulpem sub pectore, κερδαλεόφρων. Κερδὼ, vulpecula: quasi κερδαλέα, ἀπατητική. Sic Horat. ad Pisones.

Nunquam te fallant animi sub vulpe latentes.

Ne fallat te aliquis κερδαλεόφρων.

Vapidum pectus, vappam olens, vt Sat. vj. *Vapida lagœna*. Et Iunij Columellæ c. v. lib. xij. *Vinum vapidum*, in vappam degenerans. Vapidum itaque pectus huius M. Damæ, quippe vappæ & lippi, vt ante dictum. Vappa nempe cuius animus in vitium degenerat, vt mustum in vappam.

Bene hinc & Augusti verbum explico, qui cum dicere vellet male se habere, suetus dicere, *Vapide se habere* Sueton. c. xxcvij. Etenim

vt

vt inquit Plinius c.xx.lib.xiv. *Vitium musto quibusdam in locis, iterum sponte feruere, qua calamitate deperit sapor, vappaque nomen probrosum etiam hominum cum degenerauerit animus.* Sic ergo & qui febri tentatur, quasi mustum iterato & non suo siue natiuo calore feruet, eoque sapor illi deperit, siue os insipidum est.

QVÆ DEDERAM SVPRA REPETO.

Sic & Glossæ veteres. Melius V.C. Petrus Pithœus in Subcesiuis. *relego.* Vt Horatij Epoda ij. M. Catonis c. cl. De re rust. Vt fenerator nempe, sic Persius huic M. Damæ ad tempus dedit vetam libertatem, & sub condicione. Quib. illud *relego* non sapit, beta credo sapere potest, acipenser non potest.

FVNEMQVE REDVCO.

Funem seruitutis quem tibi laxaueram, rursus stringo. Seruitus quasi funis & catena est, vt post paullo.

——— *A collo trahitur pars magna catenæ.*

Non multum abeunt glossæ veteres. Alij de saltatione ad restim accepêre, de qua T. Liuius lib. xxvij. aut de cordace, de quo Theophrast. in notis, c. περὶ ἀπονοίας, siue, de amentia. Nam hoc ibi ἀπόνοια propriè. Item Terent. Adelph. Interpr. Aristoph. in Nebulas. Iul. Pollux lib. iv. Suidas in πυλάδης, alij. Sed ingeniosæ illæ in Persium magis quàm veræ cogitationes. Illa verò nec ingeniosa nec vera cogitatio quæ postmodo nata est, de lusione puerili ἑλκυστίνδα, de qua Iul. Pollux.

NIL TIBI CONCESSIT RATIO.

Nullius rei libertas tibi à ratione. Siue iure quidem ciuili tu liber: sed Stoicè, ne in minima quidem re liber es. Peccant, qui legunt *Nil tibi concessit ratio.* & c. loquitur enim de stulto. In stultis vt ipse mox paullo dicturus, *ne semuncia* quidem *breuis* siue puaxillula *recti.*

DIGITVM EXSERE, PECCAS.

Ne digiti quidem mouendi libertas tibi. Siue, ne digitum quidem Stoicè sapienterque mouere potes, ne in minima quidem te liber es.

Digitum exserere nunc Persio non est verbum arenæ, vt notant glossæ veteres, sed Stoicum. Stoicæ sapientiæ decretum est. Ne digitum quidem exserendum temerè. Epictetus fine Enchiridij. ἡ φιλοσοφία φησὶν, ὅτι οὐδὲ τὸν δάκτυλον ἐκτείνειν εἰκῆ προσήκει. *Philosophia inquit, Ne digitum quidem temere extendi oportere.* Similiterq. Clemens Alexandrin. Pædagogic. x. lib. ij. Hinc & Stoicis identidem digitus in sermone pro re minima, vt apud Cic. iij. de finib. Plutarch. lib. de repugn. Stoic. Et lib. de communib. notitiis.

ECQVID TAM PARVVM EST?

Hoc iam Dama ille. Tam leuiculæ, inquit, rei vt digiti malè porrecti causa, minus aliquis liber?

SED NVLLO THVRE LITABIS.

Sanè, inquit Persius. Nam æqualia peccata. Æquè seruus qui malè digitum mouet, vt qui corpus. Nullis votis efficies siue impetrabis à Deo, quin si Stoicè sapiens & liber non es, planè sis amens & seruus, siue absque illa semiuncia sanæ mentis. Deuij sunt, qui, *nullo thure litabis*, interpretati, *nulla vi argumentorum obtinebis*, ὀυκ ἐξισχύσεις, &c. Persius aliud voluit, nēpe, non modo consequi hoc tibi, sed ne votis quidem fas optare, quod amplius, quàm argumentis obtinere, magisq. Satyricum.

BREVIS SEMVNCIA.

Paruissima siue multesima. Pars nempe libræ iv. & xx. Sic *breuis supellex*, Vlp. l. vi. §. v. De offic. præs. *Breues Dij*, Varro apud Marcell. in *Tutuli Breuis lana* Martial. epigr. xxxvi. lib. xii. Dixi ad Spectac. Martial. Epigr. iv.

HÆC MISCERE NEFAS.

Non potest misceri seruitus & libertas, stultitia & sapientia. *Nefas*. ἀδυνατον. Corrige autem ——— *Hæc miscere nefas: nec cum sis cetera fossor*, &c.

NEC CVM SIS CETERA FOSSOR.

Vt fossor qui tres numeros Bathylli pantomimi effinxerit, non iccirco pantomimus est: ita neque tu propter semunciam recti siue sanæ mentis sapiens & liber, esses. At neq. semuncia illa tibi.

Fossor pro agresti & rupicone, vt Catul. in Suffenum. Et σκαπανεὺς Aristoteli apud Ælian. Var. c. xxiii. lib. ix.

MOVEARE.

Moueri, saltare mimicè, vt Tullij Paradoxo iii. Virgil. j. Georg. Horat. epist. posteriore lib. ii. Oda vi. lib. iii.

Ad numerum saltat mimus. Sic Virgil. Ecl. vi. *In numerum ludere*. *Hoc est*, inquit Seruius, *saltare ad modum rhythmi & cantilenæ*. cantante nempe tibia. Contra *extra numerum se mouere*, peccare in saltatione. Tullius Paradoxo eodem.

TRES TAN. AD NVMEROS.

Τριποδία siue ad tres numeros saltatio, rustica est. Horatius Oda xiix. lib. iii. *Gaudet inuisam pepulisse fossor ter pede terram*, &c. Atque hi *motus incompositi* apud Maronem lib. j. Georg. *Det motus incompositos, & carmina dicat*. vbi rectè Seruius interpretatus, *saltationem aptam religioni, nec vlla ex arte venientem*. Videte ergo Quirites boni, quàm ad Persij genium doctè, interpretatus hunc locum ille qui *ad tres numeros saltare* siue *moueri* esse ait. Δὶς ἢ τρὶς χυδαίως ὀρχήσασθαι κατὰ Βάθυλλον. Nam hoc Græcè dicendum siue Græcissandum erat scilicet, Religio fuisset dicere, *Bis aut ter saltare, tanquam Bathyllus*.

Satyrorum saltatio cum rusticana esset, ad tres numeros fuit. Hinc ergo liquida mens Poetæ. Bathyllus pantomimus fuit ad omnes nu-

meros saltandi, omnes imitandi personas summus artifex, non autem Satyrorum imitandorum, aut saltationis ad tres numeros tantùm peritus. Ergo quantū distat à Bathylli artificio, vpilio aut subsequa, qui tres numeros Bathylli Satyrum imitantis effingere sciat: tantum tu M. Dama longè abes à verè libero & sapiente siue Stoico, etsi videre tibi aliquis, in crassis & popularib. officiis, & pro paruo reputes, digitum sapienter exserere.

Hinc etiam alia eorundem frustratio in propatulo iam est, cum corrigunt,

Tres tantum ad numeros Satyrum moueare Bathyllum.

Nam minimè gentium quidem sic Persius voluit, primum quia sonus inconcinuus & inelegans ille, *tantum, Satyrum*, *Bathillum*, terminationis eiusdem. Deinde quia consensus omnium librorum, stat pro communi lectione. Denique quoniam ex communi lectione & verior & apertior est mens Poetæ. Videlicet, à Bathyllo pantomimo saltari Satyrum *ad tres numeros* siue τριποδίας, sed minutè: correctio autem illa sic agit, quasi ad alios quoque numeros saltârit Bathyllus Satyrum, non tantum ad ternarium, siue τριποδίαν. Atqui iam docui eos Satyricam saltationem rusticanam fuisse imitatione & ad tres numeros tantum. Itaque Poeta non facit comparationem ternarij numeri, ad alium aliquem Satyricæ saltationis numerum, sed Satyricæ Bathylli motionis siue saltationis, ad Bathylli saltationes alias mimicas.

Quod autem proferat nobis correctio illa, imitationem Persij, effingentis locum Horatij, id vero nihil est. Nec enim repugnante Genio suo & ingenio, imitator esse voluit Persius. Et verò quid acidius quàm quia dixerit Horatius Flaccus ad Florum lib.ii. *moueri Satyrum*, pro, saltare drama Satyricū, voluisse hunc quoque sic loqui nunc Flaccum Persium? SATYRI BATYLLI.

Lege, *Bathylli. Bathylli* autem *Satyri*, Bathylli pantomimi satyrū saltantis. Bathyllus pantomimus Mæcenatis libertus, vt norant glossæ veteres. Hic Bathyllus delicium Mæcenatis. M. Seneca Procemio lib. iij. & Procemio lib. x. Controuers. C. Tacitus annali j. Dio lib. liv. Suidas in ὀρχήσεις. Vbi lege παντόμιμος, & Βαθύλλῳ, vt rectè obseruauêre iam & alij.

Bathyllus hic mimus Alexandrinus. Patet Athenæi lib. j. Plutarchi Sympos. Problem. iix. lib. vi.

M. Senecæ locus Procemio lib. x. sic habet. *Recitauit rescriptum Labieni pro Bathyllo Mæcenatis, in quo suspicietis adolescentis animum, illos dentes ad mordendum prouocantis.* Corrigunt. *Recitabit rescriptum Labieni pro Bathyllo Mæcenatis*, &c. Sed M. Seneca voluit. *Recitabit rescriptum Labieni pro Bathyllo Mæcenati.* Scripserat Mæcenas pro Bathyllo suo: rescribere illi scriptioni ausus Labienus, non veritus Mæcenatis offensionem, qui tunc Augusto in oculis.

Rescribere, verbum ex Rhetorum scholis, nempe orationem scri-

bere ἀντίπαλον alicuius orationi. Sic Tullij orationibus rescripsit Cæstius, M.Senecæ Controuers.j.lib.iij. Et Scribonius Verrij libris de orthographia, apud Sueton.c.xvij.de illustr. Gramm. Sic rescribere ad Caluenij orationem Tullius epist.j.lib.iij.ad Q. Fratrem. Rescriptum itaq. Labieni M.Seneca dixit, vt rescriptam orationem C. Tacitus annali iv. Et rescripta Bruto de Catone Sueton. Augusti c.xxcj.

LIBER EGO.

Malè hic vulgariis interrogatio. Nam est vappæ illius ἐπιμονή. Tamen liber sum ego.

VNDE DATVM.

Persius. Quomodo liber tu, qui tot cupiditatum seruus?

AN DOMINVM.

Dominus tibi nullus lege: sed cupiditates tibi dominæ.

I PVER.

Seruus est qui domino vni seruit: tu magis, qui sexcentis. Si quis herus, inquit Persius, puerum currere cogens sic increpet, *Cessas nugator?* tibi Dama hoc acre seruitium videtur: at te sexcentæ dominæ increpant & currere cogunt, nempe cupiditates.

STRIGILES.

Ad sudorem in balneo destringendum. L. Acro ad Sat. vij. lib.ij. Destringere hoc L. Senecæ epist. cxxij. & Plinio c. iix. lib. xxxiv. Hinc & strigmenta sordes fluentes è strigili, Valerij cap. xv. lib. ix. Glossæ *Strigmentum*, γλοιός. Et γλοιὸς, *Strigmentum, destrigmentum*. Στλεγγίσματα vt Hesychio.

Ita cum destricti, tum sabanis inuoluti. Marcell. Empir. cap. xxvj. *Exeunti statim à balneo, ita vt dum sabanis operitur.* &c. Et. *Si hanc potionem in sabanis adhuc constitutus.* &c. Glossæ veteres in Iuuenal. Sat. xiv. *lintea* interpretatæ, *sabana*. Sed interest. Marcell. Empir. cap. xv. *Linteo vel sabano intorto.* Lintea tenuiora: sabana crassiora. Lintea ex lino, sabana ex cannabe. Itaque Marcell. idem. *Et de sabano molli leniter detergebis. Molli*, quia propriè sabana aspera. Proceres quidem *tergeri* soliti *tenuissimis linteis*. Amm. Marcell. lib. xxiix. Miscent tamen & glossæ, vt Σάβανον. *Sabanū, Lencium*. Hinc ergo & Epictetus Arriani cap. xj. lib. iv. balneariæ supellectilis scænā exponēs strigiles & lintea iunxit, ὕδωρ, ἔλαιον, χεῖρες, ὀθόνιον, ξύστρα, νίτρον. *Aqua, oleum, manus, linteum, strigilis, nitrum.* Rectè nunc Persius hoc seruilis officij exemplum apposuit. Talis seruus Gyton apud Petronium. *Video Gytona cum linteis & strigilib. parieti adplicitum, tristem confusūmq. scires non libenter seruire*, &c. Iuuenal. Sat. iij. *Et sonat vnctis strigilibus*, &c. Et C. Plinius epist. Distringi tergiq. in balneo, nempe à seruo, lib. iij.

NEC QVICQVAM.

Nemo extra te dominus currere te cogit, esto: sed intra te domini sunt qui cogunt. Siue, seruus tu non lege, sed animo, vt Brysoni apud Stobæum Serm. clxxiij. seruorum genus triplex νόμῳ, siue lege: πρόσω

τῆς ψυχῆς, ἡ καταχρήσει. Vitio animi, & abusione: φύσει natura.

QVOD NERVOS AGITET.

Quod currere te cogar, vt seruum dominus. Nam qui currere quempiam cogit, is neruos eius exercet, tanquam ij qui νευρόσπαστα siue sigillaria mouent, de quib. Posidonius in elementis meteorologicis, quem plebecula indigerauit Aristotelem de mundo ad Alexandr. c. vj. ex eoq. compilator eius Apuleius libro de mundo. De ijsdem Plato lib. j. Legum. Xenophon Symposio, Antoninus lib. vij. vitæ suæ, Lucian. lib. De Syria Dea. Interpres Aristophanis ad Nebulas. A. Gellius c. j. lib. xiv. Narraui quoq. ad Horatij Satyr. vij. lib. ij. Legendus autem hic locus aliter quàm vulgo interpunctus est. Sic enim Persius voluit

Te nihil impellit, nec quicquam extrinsecus intrat
Quod neruos agitet: sed si intus & in iecore agro
Nascuntur domini, &c. ——— Non habes dominum à quo exterius agiteris, sed habes interius cupiditates tuas sæuissimas dominas.

MANE PIGER STERTIS.

Non solum pluribus dominis tu seruus, sed & contraria imperantibus, vt auaritiæ & luxuriæ.

ECQVID AGAM?

Glossæ veteres. En quid agam? Sed melius, *ecquid*.

EN SAPERDAM ADVEHE PONTO.

Athenæus lib. xiij. Festus. Marcellus. Hesychius, Etymologista. Porphyrius lib. iij. περὶ ἀποχῆς. Peccant verò qui legunt, *saperdas aduehe Ponto*.

CASTOREVM.

Quod item ex Ponto. Strabo lib. iij. Virgil. j. Georg. Plin. c. iii. lib. xxxiii. Interpres Nicandri ad Theriaca. Probus ad j. Georg. Sidon. Paneg. Maioriani. Sed Andr. Alciatus in lib. xj. C. legit *Castorium* & purpuram vult intelligi, ex Suida in Καστόριον. Sed hoc refellitur ea re, quod purpura peti non solita ex Ponto. Dixit autem, *tolle primus*, id est, propola esto.

LVBRICA COA.

Vinum Coum, ceteraq. τεθαλασσωμένα siue *aqua marina facta*, sunt κοιλίας λυτικά siue vt Persius nunc loquitur, *lubrica*, verbo vsus Horatij, cui sic *lubrica conchilia*. Supra iv. lib. ij. vbi ea de re dixi.

E SITIENTE CAMELO.

Arist. c. iix. lib. iix. animal. historiæ. Plin. c. xiix. lib. iix.

EHEV VARO.

Variant hic libri. Nonnulli enim, *Eheu. Vare.* Alij, *Eheu. Varo.* Rectissimè, qui legerit ——— *Sed Iupiter audiet. Eheu Varo.* Nam *eheu* illud, Varoni dicitur.

Sed in nomine *Varonis*, euarianr quoq. lectiones V. C. Petrus Pithoeus Subseciu c. iix. lib. j. legit, *eheu Baro*, & Baronem interpretatur

stupidum. Quemadmodum *Baronis* nomine vsum quoq. Ciceronem obseruauêre aliqui, vt epist. vlt. lib. ix. ad famil. Et fine lib. ii. de Diuin. & lib. ii. De finib.

Andreas Alciatus in Parerg. iuris c. xvi. lib. v. etiam *Berones* huc trahit ex A. Hirtij de bello Alexandr. c. liii. Sed hos nihil facere, intelliger facile, quiqui locum A. Hirtij paullo adtentius legerit. At neq. illos audiendos qui loco illo A. Hirtij reponunt Varrones.

Cornutus, & Glossæ veteres eodem significatu accipiunt hoc Persij loco *Baronis* & *Varonis* nomen, & interpretantur *Barones* siue *Varones, fatuos, stultos. Lingua enim Gallorum Varones dici seruos militum, qui vtique stultissimi sint*, &c.

Hadrianus Turnebus c. ii. lib. ix. c. i. lib. xx. tectum esse hoc Persij loco putauit, non *Varo* sed *Varro*, *& Varronem* esse ait à *varris* hoc est perticis nominatum, & intelligi hominem stupidum & caudicem, vt in Lucilij versu apud Marcellum.

Varronum & rupicum, squarrosa, incondita rostra.

Sed forte an etiam Lucilio, illi *Varones* non *Varrones*.

Isidorus c. iv. lib. ix. *Barones* interpretatur, *mercenarios*, Græcæq. originis nomen esse ait, à nomine scilicet Βαρὺς id est *grauis*, propter nempe *operarum grauitatem quas debent*.

Sed his omnibus perpensis, maius Cornuti & Glossarum sentententiæ pondus est. Vitruuio c. xix. lib. x. *Vara, pertica arrectiua*, sed acceptum quoque hoc nomen pro vallo siue sude. Ab his *varis*, militum caculæ *Varones*. Id autem genus hominum quia stolidum est plerumque *Varonem* Persius & Tullius pro hebeti, bardo, stulto, dixêre. Sic etiam Persius paullo ante ipse *calonem* & *fossorem* pro stulto & stolone & *rusto* siue rustico dixit.

Interdum tamen quoque *baronem* pro viro dixêre. Glossæ *Baro* ἀνήρ *Barosus* σοβαρός, Tales enim viri, præ quam mulierculæ. Falluntur qui sic putauêre accipi etiam epist. xi. lib. v. ad Attic. siue velo Luciliano. Atque ex tali significatu hodieque Celticè *Baro*, vir fortis, plerisq. locis, & *Baro* gradus nobilitatis.

Sed quid est illud in Glossis *Barosus* Βάχλνος; Mihi ad viuum hæc omnia resecare nunc operæ non est.

DIGITO TEREBRARE SALINVM.

Ex Græcorum adagio Ἅλίαν τρυπᾷν. *Salinum terebrare.* vt Apollonij epist. vii. ad Euphraten. Mens autem adagionis est, parce, contentè, paupertinè viuere, pane ac sale vitam suam oblectare, siue vt Plautinè dixeris, *Salem delingere*. Curcul. Sc. xi.

Signanter autem dictum τρυπᾷν siue *terebrare*, vt in magna ieiunitate, & cui ne salillum quidem plenum, sed pauxillulo sale, & in cuius prehensione digiti salillo impressi & fortius & sæpius, id paullatim pertundant siue terebrent.

Signanter dictum quoque *regustatum salinum*, quæ nota etiam ipsa

vitæ paupertinæ, cui nec copia salis recentis, sed sæpius iam adpositi & sordidi. Absurdè in mantisis suis aliqui, *terebrare digito salinum*, interpretari *salinorum opificem esse*. Neque rectè Pseudocornutus interpretatus. *Discum digito terendo pertundere.*

Contentvs perages.

Perages interpretati διάξεις τὸν βίον, quasi Persius intelligi velit, *perages vitam*. Atqui rectè, atque ex re Persij monueram ego, *Perages*, dictum pro *perges*. Perges salem delingere vt hactenus. Sic in Catalectis, *Non vitam perago*, id est, non pergo viuere vt olim. Persius ipse mox paullo *Peragant sudare deunces*. Sic enim rectius membranæ quam proletarij libri *Pergant sudore deunces*. Est itaque *Perages*, non διάξεις τὸν βίον sed διατελέσεις. Videlicet, τὴν ἄλλαν χρόνον γλισχρῶς διατελέσεις. *Contentus* enim Persio nunc est, non vt στερφετὸς interpretum persuasus, ὁ στέργων τοῖς παροῦσι: sed γλισχρός. Recte interpres Terentij ad Phormionem. *Contenti dicuntur, in malis durantes. Hoc autem veteres faciebant nobiles, cum ad paupertatem redacti essent*, &c. Hæc ille siue *Euanthius* siue *Donatus*. *Contentus* autem Attice pro contentè, vt *commodus* pro commodè, *Bonus* pro bene, apud Horat. alios.

Si viv. cvm Iove tendis.

Tendis pro pertendis. Si pertendis *viuere cum Ioue*, id est iustè, sine periurio, atque ita vt Iouem & θεοὺς ὁρκίους vereare. Iouem præsertim qui pater Iustitiæ, & iudicum. Hesiodus siue quis alius est in Theogonia, & Callimachus hymno Iouis. ἐκ δὲ Διὸς βασιλῆες. *Ab Ioue sunt reges.*

Iam pveris.

Rectè V. C. Petrus Pithœus in Subsec. c. iix. lib. j. legit, *Iam puer is*. Iam nunc proficisceris tu qui puer siue seruus auaritiæ, vt fine Satyræ ——*solea puer obiurgabere rubra*, id est serue amoris & nequitiæ. Et illud. *Euge puer sapias*, &c. Hanc tamen correctionem aliquis, grauis hercle auctor, sibi non *probari* ait. Quid ita? Quia, inquit, nemo quantumuis tenax & deparcus, tamen sine puero aliquo itineri se dare solitus. Deinde quia dixit Horatius Satyra vi. lib. j.

——*Quinque sequuntur te pueri lasanum portantes œnophorumque*. &c. Sed non titiuillitij sunt ratiunculæ illæ. Nam ecce rem. Nemo cui res est, is sine aliquo puero: at huic Varoni & Vappæ terebratum salinum. Ergo hic siue puero. Deinde ille apud Horatium Prætor est: hic Persianus autem, salini terebrator. Ergo nihil ad Horatium. Addo mantisam quoque & abituarium. Stupendi acuminis est ratiocinatio illa. Nemo quantumuis triparcus Euclio sine puero aliquo. Ergo hic Varo sine pueris nō est. Præterea nemo quātumuis deparcus sine puero est. At Euclio Plautinus ille siue puero est, ancilla

enim puer non est, & solus quoq. si vsus veniat, itineri se commiserit. Quid Milonem, quid Socratis contubernalem illum Apuleianum ego, quid alios eiuscemodi proceres nunc commemorem?

PELLEM SVCCINCTVS.

Pellem, vidulum. Aduersaria c. j. lib. xx. Mihi, *pellem succinctus*, est manticam siue peram accinctus. Accingit se mantica siue pera nempe ad cibum: aptat sibi œnophorum ad vinum. Sic Apuleij Miles. lib. j. viator ille. *Et cum dicto*, inquit, *manticam meam humero exsuo, caseum cum pane propere ei porrigo*. Et apud Heliodorum Æthiopicis lib. v. de viatore, πήρα ὑπὸ μάλης, ψωμῶν πιῶν ἢ ἀχόλων δηθεν ταμιεῖον ἐζωστο. *Pera subascilla buccellarum & micarum penuario accinctus erat*. Glossæ *Mantica*, πήρα. Item πήρα, *Mantica, follis*.

Mantica & vidulus interest. Mantica cibo: vidulus nummis & diuitiis. Sic Plauti Rud. Sc. xxij. & xxiix. in vidulo cistella cum crepundiis, marsupium in quo nummi octingenti, pasceolus in quo denaria centum philippia, talentum magnum in crumena, sinus, epichysis, cantharus, gaulus, cyathus, alia. Mantica succincti viatores: vidulo non item.

Pellem autem cibo hic esse, vt œnophorum vino, liquet infra, vbi iungitur cœna in transtro, & vinum ex obba. Qui pellem *segestria* interpretati πρὸ μεσονυκτίου somnium illud videre.

ET OENOPHORVM APTAS.

Obbam vini; Ipse posterius. —*vapida læsum pice sessilis obba?* De œnoforo hic glossæ veteres, eademq. Isidor. c. vj. lib. vlt.

Forte si autem melius. *Oenophorum aptus*. Succinctus pellem siue pelle: aptus œnophorum, siue œnophoro. Adnexum siue adpensum tibi habens œnophorum. Notus ille vsus verbi, aptus.

ÆGEVM RAPIAS.

Vt post. *Mare transilias*.

BILIS INTVMVIT.

Bile atra tumes, atrabiliarius es, insanis.

QVAM NON EXTINXERIT VRNA CICVTÆ.

Tantum tibi atræ bilis vt cicutæ vrna siue plurima cicuta opus sit ad expurgationem. Ex Horatij epist. ij. lib. ij.

—*Sed quod non desit habentem*
Quæ poterunt vnquam satis expurgare cicutæ?

Qui apud Horatium legunt sicyæ, refellit imitatio Persij. In aduersariis autem c. iix. lib. xxi. est, cicutam pro elleboro sumi poeticè propter similitudinem. Melius Persij vetus interpres cicutæ succo & vnctione calorem exstingui. Plin. cap. xiij. lib. xxv. Aristot. Problem. xxiv. Tomi iii. Ergo & matronas in Thesmophoriis perunctas cicutæ succo, vt libidinis calorem exstinguerent. Hoc amplius Origenes lib. vii. contra Celsum. Athenis præsulem siue ἱεροφάντην non aliter καθαρὸν νομίζεσθαι,

ϑῆναι, id est, *purum et castum videri* ἢ κωνειαϑέντα τὰ ἀρσενικὰ μέρη, *quàm si partes viriles cicuta sibi exstinxerit.* Leg. Dioscorides c.lxxix. lib.iv.

TIBI.

Tali & tanto, M. Damæ.

TORTA CANNABE FVLTO.

Sedenti in fune nautico, vice puluini. Sic de puluino apud Plaut. Sticho. *Satis sic fultum est mihi.* Propert.eleg.v.lib.iij. *Et fultum pluma versicolore caput.* Iuuenal. *Fultusq. toro.* Lucilius. *Puluino fultus.*

COENA SIT.

Adposita in margo, siue mensula nautica. Glossæ Philox. *Margus,* τραπέζιον τῶν ναυτῶν.

IN TRANSTRO.

Inter nautas siue remiges loco sordido. Valer. Flaccus. *Insternunt tabulatoris.* Quasi stratum super stratum. Contrarius huic locus ὑπὸ τοῦ καταστρώματος *sub strato nauis*, Theophrasti notis c. penult. Malè ibi τὸ κατάστρωμα vertêre *tabulata*, neque rectè mutauêre ὑπὲρ τοῦ καταστρώματος. Etenim non mutat locum trierarches ille sordidus, sed sub suo strato cubat in stragulis gubernionis, vt suis parcat. κατάστρωμα ibi est trierarchi stratum, quod propriè *scana*. Iul. Pollux cap.ix.lib. j. Τὰ δὲ ὑπὲρ τὴν πρύμναν περιέχοντα ξύλα, περιτόναια καλεῖται· ἐκεῖ ποῦ καὶ σκηνὴ ὀνομάζεται τὸ πηγνύμενον στρατηγῷ ἢ τριηράρχῳ. *Quæ ad puppim ligna eminent dicta peritonea. Ibi & quod imperatori aut trierarcho siue ductori nauis tenditur, scana nominatur.* Propriè itaque illud Theophrasti ὑπὸ τοῦ καταστρώματος dixeris, *sub scana.* Huic meo commonitorio, quod aliqui opponere conati, *forieina nania* est. Non necesse habeo noua dicere argumentata. Possem plurima, sed vereor nauseam.

VEIENTANVMQ.

Vinum vilissimum, vt Horat. Sat.iij.lib.ij. Martial.epigr.liii.lib.ij. xlix.lib.iii.lxxj.lib.j.L.Acro ad Sat.iii.lib.ii.

RVBELLVM.

Cognomentum hoc vini Veientani. Martial.epigr.lxxi.lib.j. Etiam Nomentanæ vineæ *Rubellæ,* & *Rubellianæ.* Plin.c.j.lib.xiv.Iun.Colum. cap.ii.lib.iii. Marcell.Empir. *Rubellum vinum* c.xxix.

VAPIDA LÆSVM PICE.

Quod infectum halitu obbæ picatæ. De picatione illa Plin.c.j.lib. xiv. Cassian.Bassus Geopon.lib.vi.Plutarch.Sympos.Problem.iii.lib. iv.Sed picatione vini odor insuauis,Plin.c.v.lib.xxiii. Hinc Martialis fastidit *vinum resinatum* epigr.lxxvi.lib.iii.

OBBA.

Obbam dixit quam prius *œnophorum.* Obba nempe huic Satyrico vas ventrosum & capax, quale *obuus* Hebræis.

Sed fuit Romanis etiam *obba* genus poculi. Marcell. Adamant. Mar

X

tyr. in Cassiod. Orthogr. *Obba.* ποτήριον Tertyll. Apologet. c. xiij. Sed propriè quidem vt est in Glossis. *Obba*, ἄμβιξ, ἐν ᾧ τοῖς νεκροῖς σπένδουσιν

SESSILIS.

Lato ventre, siue dilatata, vt *lactuca sessilis*. Plin. c. vij. lib. xix. Martial. epigr. xlvii. lib. iii. xlix. lib. x.

QVINCVNCE MODESTO NVTRIERAS.

Lucro quincuncis, aut vsura quincunce quæ modica est, vt *vsura semissis, modica* Plin. c. iv. lib. xiv.

Sed Vlpiano l. vii. §. Quæ autem De administr. tut. *leniores vsuræ*, quæ intra semissem, vt vsuræ *quincunces, trientes*. Sed *trientarium fenus, minimum*, vt apud Iul. Capitolinum in Antonino Pio. *Semisses* vsuræ siue vt nominat Herennius l. x. De pollicitationib. *semissales*, sex nummi, annui, in sortis nummos centum, vt *quincuncei vsuræ* nummi quinq. *trientes*, nummi iv. *centesimæ*, nummi xii. itaq. hoc C. Plinius c. lxii. lib. x. *duodenis assib. mutuari*, dixit.

Nutrire autem *nummos* Persius dixit, vt Horatius *Pascere nummos* epist. xiix. Seuerin. Boet. *nutrire censum*, Consolat. lib. ii.

AVIDOS DEVNCES.

Ex mercatura. Iuuenal. Sat. xiv.

——— Pares quod vendere possis
Pluris dimidio ———

Sed Persius respexisse nunc videri potest ad *fenus nauticum* siue *vsuram maritimam* ex *pecunia nautica* siue *traiectitia*, quæ terrestri longe grauior esse potest. Nam & *centesima* esse potest. vt Papinian. l. iv. De naut. fen. Eaque in hoc genere modica dici potest siue *modesta*, quoniam & *infinita* esse potest, propterea quod *creditoris periculum est*. Paullus Sentent. Tit. xiv. lib. ij. Quocirca nec malè, Maxim. Tyrius Serm. ij. eiuscemodi fenus vocat τόκους μεγάλους τῶν δανεισμάτων *vsuras fortium magnas*. Sed correxit infinitatem illam Iustinianus l. xxvi. De vsuris.

Plutarchus in Catone superiore, aliud nautici fenoris genus commemorat, quo vti solens Cato ille, atque id esse ait διαβεβλημένον μάλιστα τῶν δανεισμῶν ὑπὸ ναυτικοῖς *nautici fenoris genus maximè infame*, &c. Erat autem huiuscemodi. Multis Cato fenerabat pecuniam ea lege, vt inirent societatem, non pauciores numero quinquaginta, vtque naues instruerentur totidem. De his quinquaginta pars Catonis vna erat, quam libertus eius Quintio vna proficiscens colligebat, &c. *Maximè* hoc itaque *infame*, quia periculum Catonis creditoris nullum, lucrum ingens longeque vltra

vsuras centesimas, quas tamen L. Seneca *sanguinolentas* vocat, c. x. lib. vii. De benefic.

PERAGANT SVDORE.

Meliùs alij, *Peragant sudare. Sudare*, autem dixit, quia graues *vsuræ deunces*, quippe vsuræ assis totius deta vncia vna, siue nummo vno minores centesimis, videlicet nummi xi.

CARPAMVS DVLCIA.

Explicat Donat. in Adelphos.

NOSTRVM EST QVOD VIVIS.

Quod tempus viuimus siue Genio indulgemus id propriè nostrum. Ne rectè Pseudocornutus interpretatus. *Mihi soli natus es, id est, ad luxuriam.*

ET MANES ET FABVLA.

Ex Horat. Oda iv. lib. j.

HOC QVOD LOQVOR INDE EST.

Bene hic glossæ veteres accipiunt. Hoc ipsum momentum quo tecum loquor de hora illa est, D. Hieronym. cap. vj. lib. iij. comment. in epist. ad Galatas. *Breue est vita istius curriculum. Hoc ipsum quod loquor, de tempore meo mihi aut crescit aut deperit.* Imitatus Persium & Aurel. Cassiodor. epist. xxi. lib. ix. in laudatione Grammaticæ. *Hinc cunctos proceres nobilissima disertitudo commendat, & vt reliqua taceamus, hoc quod loquimur inde est.* De siue ex Grammatica est. *Inde*, pro ea de re. D. Augustinus c. iix. lib. xxij. de ciuit. Dei. *Se non inde tacuisse.* Meliùs ita quàm est in aduersar. c. j. lib. xx.

ECQVID AGIS?

Glossæ veteres. *En quid agis* Sed bonum factum, rescribere.

Heu quid agis? Est enim πάθος Persij commiserantis vecordiam huiusce vappæ. Similis menda cubat in Maronis Æneide iv. *En quid agam?* Rectè Donatus in Eunuchum legit. *Heu quid agam?* Est enim vox Didonis seipsam miserantis.

IN DIVERSVM SCINDERIS HAMO.

L. Seneca c. xxiix. De vita beata. *Vitam propositis diuersissimis scindere.* Bene quoque Aristoteles in magn. Moralib. c. xj. lib. ij. Διαπτελεῖ γὰρ ὁ κακὸς ἑαυτῷ μαχόμενος καὶ ἐναντιούμενος. *Semper enim homo improbus secum ipse pugnat, sibique contrarius est*, &c. Eleganterque declamat hunc sensum Dio Romanus fine orat. iv. de regno.

Duplicem hamum siue duos hamos dicit auaritiam & luxuriam. Vitiositates enim quasi hami sunt. Plutarchus principio libri De inuidia. ὥσπερ πολυάγκιστρος ἡ κακία. *Vitiositas multis hamis prædita*, &c.

RVPI IAM VINCVLA.

Ouid. eleg. x. lib. iij. Amor.

Scilicet adſerui iam me, fugiq; catenas. Amor, vinculum. Dixi ad Horatij Odam xiii. lib. i. Sic amor, *vncus* apud Propert. eleg. i. lib. iv. L. Ouid. Ponti eleg. xiii. lib. iv.

NODVM ARRIPIT.

Meliùs alij. *Nodum abripit.* Patet imitatione ex Horatij. Sat. vii. lib. ii.

A COLLO TRAHITVR.

Vt apud Propert. eleg. j. lib. iv.

DAVE CITO.

Tractum de Menandri Eunucho. Gloſſæ vet.

CRVDVM VNGVEM ABRODENS.

Meliùs, *adrodens. Adrodens vnguem,* quia meditatur. Geſtus meditantis vngues rodere. Dixi ad Sat. j. Perſij, & ad Horat. Epod. v.

Crudi vngues viui vngues. Horat. Satyra x. lib. i. Propert. eleg. v. lib. iii.

Huic fluctus vino radicitus abſtulit vngues. Lego, *viuos.*

SICCIS COGNATIS DEDECVS OBSTEM.

Ipſe ſcilicet ebrius & amator. Sequitur. *Ebrius ante fores.* Oppoſitus ſicco madidus, Plauti Aſin. Sc. xiv. Sicco vinolentus, Tullij Agrar. in ſenatu; & in Lucullo. Sicco vuidus Horat. Oda v. lib. iv. Et Heraclitus apud Stobæum Serm. xxxvii. ὑγρῇ ψυχῇ opponit αὔην. Etiam aliter ſicci & madidi. Vt Ouid. *Siccáque de lana.* Et in anathematico verſu apud Plutarch. in Agide, ὑγρᾶς καὶ τρυφερᾶς, &c. Male correxit Henricus Stephanus. παφερᾶς. Nam pro illo παφερᾶς æmuli & obtrectatores Agidis reſcripſerant τρυφερᾶς. Videlicet παρωδοῦντες, & à regno ſiue imperio regio, trahentes ad vxorem, & imperium maritale. Artemidorus c. xvj. lib. iij. ἡ γὰρ ἐπιθυμία ἀπὸ τῆς ὑγρότητος γίνεται· ὅθεν καὶ ὑγροὺς καλοῦμεν τοὺς ἀσελγεῖς. Sic Ioannes Tzetza in Clypeum Heſiodi ὑγροὺς καλοῦμεν τοὺς ἀσελγεῖς.

VDAS ANTE FORES.

Vda, quia excluſi amatores, vnguento perfudêre amicarum fores. Lucret. lib. iv.

At lacrumans excluſus amator, limina ſæpe
Floribus & ſertis operit, poſtéſque ſuperbos
Vngit amaracino, & foribus miſer oſcula figit.

Etiam vino. Interpres Ariſtophanis in Plutum, vbi de Laide. Αὐτῆς δὲ πολλοὶ τῶν Θετταλῶν ἠράσθησαν, καὶ τῷ ἔρωτι τὰ πρόθυρα αὐτῆς οἴνῳ ἔρραινον. A *Theſſalis multis adamata eſt, qui & præ amore veſtibulum eius vino inrigabant,* Sic Plauti Curcul. Sc. j. amator forib. amicæ vinum inuergit.

Acceperis & vdas fores lacrumis, vt Ouidij eleg. vi. lib. j. Amor.

Adſpice, vt inuideas, inimicáque clauſtra relaxa,

V da sit vt lacrumis ianua facta meis.

Vt inuideas, vt inspectes. Inuidere, inuidentem esse, inuidere non videre, & inuidere in rem videre. Hic vltimus significatus. Itaque *inuidere florem liberûm*. Attius dixit apud Ciceron. iij. Tusc. & apud Marcell. Sic eleg. ij. lib. iij. Amor. *Quoq. magis spectes*——&c. Festiue Plutarchus in Amatorio. Ἀλλ' ἦν τὸ παρακλαυσίθυρον.

EXSTINCTA CVM FACE.

Sic exclusi amatoris signa *iacentes* siue *proiecta* faces. Propert. eleg. xvj. lib. j.

Et mihi non desunt turpes pendere corollæ
Semper, & exclusi signa iacere faces.

Meliùs, *desinunt*. Sic amator cum cereo Plauti Curcul. Sc. j. *Tute tibi puer es lautus, luces cereum.* Interpolari locus ille non debuit. Et intellige hoc ibi dici *neque bellum esse nec memorabile*, videlicet, quia peccatum in ritus nuptiales. Pueri patrimi & matrimi hoc munus, non autem sponsi, & ante sponsam cereus, non autem sponsum. Frustra sunt qui alios sensus sectati.

CANTO.

Ouid. v. Fastor.

Ebrius ad durum formosæ limen amicæ
Cantat, habent vncta mollia serta comæ.

Sic *occentare ostium*. Plauti Curcul. Sc. j. Mercat. Sc. iv. Persa Sc. xv. Eiusmodi occentatio apud Aristoph. σκυλλίζεις.

Neq. cantauêre tantùm, sed & scripsêre ad fores laudes amicarum. vt Martial. epigr. lxij. lib. xij. Plautus Mercat. Sc. iv.

Impleantur meæ fores elegiorum carbonibus.

Puto meliùs, *elogiorum*. Refero enim ad ritum quo inscribere soliti nomina deliciarum suarum & laudes in vrbe ad parietem & fores: ruri in corticibus arborum. De vrbano ritu interpres Aristophanis ad Vespas, & Acarnanes, vbi in versu Callimachi ὡς ἐρέχοι, meliùs ὅσ' ἐρέχοι. Tangit hunc ritum & Arnobius lib. vj. vbi de Phidia & Pantarce, & ante hunc Clem. Alexandrin. Propert. Rusticanus ritus apud Virgilium est Ecloga x. Ouid. epist. Oenones.

EVGE PVER SAPIAS.

Hociam Dauus interloquitur, & ἐπευφημεῖ. Euge tu qui hactenus seruus nequitiæ, nunc vt instituisti, sapere perge, & vt possis efficere quod meditaris, diis auerruncis lita. *Sapias*, interpretati, *si sapias*. Sed satin' salua Latinitas, *Si sapias, percute?* Si Priscianum consulis, negabit. Nam rectum esse, *si sapias, percutias*; *si sapies, percuties*; *si sapis, percute*. Dixi ad Horatij Odam xj. lib. j.

Est enim duplex *sapias* vnum suadentis, *sapias* pro, si sapias, vt Horatij Oda illa xj. lib. j. Et sæpe aliâs & apud alios: alterum imperantis, *sapias* pro sapito, vt nunc Dauus quasi in comœdia seruus imperat hero deliranti: Tale Ouidianum quoq. illud.

Quod tibi miscuerit, sapias, bibat ipse iubeto.

DIIS DEPELLENTIBVS.

Diis auerruncis θεοῖς ἀποτροπαίοις. Glossæ. *Auruncius* θεὸς ἀποτρόπαιος. Lege, Auerruncus. Varro vj. de Ling. Lat. Iul. Pollux. cap. j. lib. i. Iidem *Dij auertentes*, Tarquitio apud Macrob. Saturn. c. xx. lib. iij.

Sed hic quidem speciatim, Di auerrunci insaniæ, vt Lares, Siluanus, alij. Horat. Sat. iij. lib. ij. Iuuenal. Sat. vj.

AGNAM PERCVTE.

Porcus huic rei Horatio & Iuuenali locis prædictis. Agna tamen etiam periculorum auerruncis, vt Laribus. Horatij Oda xvij. lib. ij. Plauti Rudente Sc. xxiv.

SED CENSEN'.

Pergit hoc iam Chærestrarus Dauo.

PLORABIT RELICTA?

Propert. eleg. iv. lib. iij.

Siccine eam incomtis vidisti flere capillis?

NVGARIS.

Dauus. Atque hic quidem *nugaris*, est nugas agis, aut ludis: at superius Satyra j. *Nugaris cum tibi Calue,* &c. est, poetaris. Quod quanquam ita certum est, vt meridie lucere, atque ego rectè sic interpretatus sum, obstringillauêre tamen aliqui, sed ita vt nihil strinxerint, aut *præfracta strigilecula*. Nam quod iustus eis triumphus natus ex illo versu Horatij adposito ——*nugaris rure paterno*, &c. non est in Capitolium ille ac neque in montem Albanum, sed θείου ὀμφῇ. Nam paroramate male perscriptus locus ille, cum voluissem ego. Nugari autem & ludere dicti non alij solum, vt Horatij Epist. xiix. *nugaris rure paterno*; nam id non est Poetaris: sed etiam Poetæ vt epist. ad Augustum, &c.

SOLEA PVER OBIVRGABERE.

Puer, amoris serue, aut cui tanquam puerulo Chrysis nates pulsabit. Iuuenal. Sat. vj.

——*Mentem vexare mariti.*

Et solea pulsare nates ——

Lucian. Philopseude. Ἐπεὶ σανδάλῳ γε χρυσῷ ἐς τὰς πυγὰς ὥσπερ τὰ παιδία παίεσθαι ἄξιοι ἂν εἶεν οἱ ἀπιστοῦντες. *Siquidem digni sint quibus solea aurea pulsentur nates, qui credere hæc nolint.* Et dialogo Veneris ac Lunæ. ἤδη δὲ καὶ πληγὰς αὐτῷ ἐνέτεινα εἰς τὰς πυγὰς τῷ σανδάλῳ. *Iampridem & nates ei aureo sandalio pulsaui.* Sic & caput sandalio siue solea verberauêre. Turpillius Lindia apud Marcell. in *Mitig.*

Misero mihi mitigabat sandalio caput.

Terent. Eun.

Vtinam tibi commitigari videam sandalio caput.

Lucian. lib. de scribenda historia. Παιόμενον ὑπὸ τῆς Ὀμφάλης τῷ σανδάλῳ. Et eadem Dialogo Iouis & Æsculapij.

Obiurgare autem *solea*, vt *obiurgare ferulis*. Sueton. Caij cap. xx. *flagris*. Idem Othon. c. ij. *Colaphis*, Petronius. *Admonere flagris*. Valer. cap. j. lib. j. *Solea*, *σανδάλιον*. Glossæ.

RVBRA.

Aurea σανδάλῳ siue σανδαλίῳ χρυσῷ. Vt Luciani Philopseude, & dialogo Veneris cum Luna dial. Iouis cum Æsculapio.

Delicatarum sandalia aurea. Iul. Pollux cap. xxij. lib. vij. Plutarch. præcept. coniugij. Γυναικῶν ὑποδήματα διάχρυσα. Et *aureoli pedes*, Catull. epith. Manlij. Et mulierum *aurati calcei*, *aurati socci*. D. Hieronym. epist. xxiv & ix.

Sed & huiusmodi versicolores soleæ calceive in mulierum deliciis, *mullei*, *cerei*, *albi*, *ederacei*. Vopiscus in Aureliano. Nihil necesse rescribere *calbi*. Nam albi calceoli & soleæ delicatarum. Ouid. lib. iij. Nequitiæ,

Pes malus in niuea semper celetur aluta.

Apuleius lib. vij. habitum pingens muliebrem. *Calceis*, inquit, *albis illis & tenuibus indutus*. Nigri vero calcei tenuiorum. D. Hieron. epist. ix.

Calcei albi phæcasia. Appian. lib. v. agens de Antonio Athenis deliciãte, καὶ στολὴν εἶχε τετράγωνον ἑλληνικὴν ἀντὶ τῆς πατρίου, καὶ ὑπόδημα λω̃ αὐτῷ λευκὸν Ἀττικόν, ὃ καὶ Ἀθηναίων ἔχουσιν ἱερεῖς καὶ Ἀλεξανδρέων, καὶ καλοῦσι φαικάσιον. *Et stola es quadrata Græcanica vice patrita, siue togæ, id est vice togæ pallium, & pedum tegumen album Atticũ, quali & Atheniensiũ & Alexandrinorũ sacerdotes vtuntur, vocántque phæcasiũ.* Hinc ergo & Pythagoricus emit phæcasia, L. Senecæ c. xxj. lib. vij. de benefic. nẽpe vt σμικρά. *Pythagoricus*, inquit, *quidã emerat à sutore phæcasia, rẽ magnã, non præsentibus nũmis*. Delent illud, *rem magnã*, sed inuito L. Seneca, cuius ille ἀστεισμός. Hinc & insolens, miles *phæcasiatus* apud Petronium, vbi male *phocasiatus* aut *phæcasiatus*. Hæc veriora quam quod Hesychius phæcasium esse ait tegumen pedis rusticum.

Sic Tertylliani c. iv. de pallio *crepidas cretatas Græcatim* accipe phæcasia neque corrigendum, *crepidas Græcatas*. Cretatæ crepidæ, vt *cretata fascia*, epist. iij. lib. ij. ad Q. Fratr. Circensis *mappa cretata*. Martial. epigr. xxix. lib. xij. Bos *cretatus*, Iuuenal. Sat. x. vt & in versu Lucilij, quem ibi adscripsit vetus interpres. *Toga cretata*, Isidori c. xxiv. lib. xix.

Rubram soleam auream explico ego, nam conuenientius sæculo Neronis. Ad antiquiora si quis respiceret de mulleo calceo acciperet. Nam & mulleoli calcei mulierum, vt Vopisci Aureliano: & mullei calcei rubri. Sed soleam Persius dixit non calceum. Mulleum calceum esse rubrum liquet. Nam Fenestella apud Plinium c. xvij. lib. ix. mullum piscem dictum ait quia sit eodem colore, quo & mullei calcei. Mullos autem rubere nemo nescit. Aliter tamen de mulleis calceis Festus, dictos nempe à *mullando*, id est suendo. Nempe quod adsutæ eis lunulæ patriciæ, vt contra puri calcei qui sine lunis & su-

tura illa. Illi patricij calcei, hi plebeij. Itaque Tertyllian. c. iv. lib. de pallio *mulleis calceis* opposuit *puros*. Aliter hoc alij & malè ad Festum & Tertyllianum accepêre. Vtriq. autem & Verrio & Fenestellæ ratio sua constat. Nam & rubri calcei illi, & lunati. De his Plutarch. Romaïcis Quæst. lxxvi. Philostratus in Herode Attico. Martial. epigr. l. lib. j. Papin. Silua ij. lib. v. Zonaras annali ij. Isidor. c. xxxiv. lib. xix. Iidem *calcei signati*. Ammiano Marcellino lib. xiv.

Oppono mihi Iuuenalem Sat. vii. vbi ait

——— & generosus

Adpositam nigra lunam subtexit aluta.

Significanter nigræ alutæ lunam opposuit. Lunula enim illa ἐπισφύριον ἐλεφάντινον μηνοειδές. *Fibula in malleolo pedis eburnea, specie lunæ.* Philostrat. loco antecd. Sed vt dicere occœpi, si nigra pellis siue aluta illa, quo pacto mullei rubri? Duplex ergo mulleorum genus facio. Vnũ eorum qui magistratum curulem cepissent, vt consulares prætorij, ædilitij. Hi & lunati & rubri. Facilis certáque coniectura inde, quod Festus notat mulleis calceis primum Albanos reges vsos, deinde patricios. Albanis autem regibus tegmina pedum rubra fuisse liquet Dionis lib. xliii. Ergo & Romuli πέδιλα ἐρυθρά. Zonaræ annali ij. Et triumphalium virorum calcei punicei vt C. Marius in veteri inscriptione, *calceis puniceis*. Aliqui ne tectè, *patricijs*. Sic & Iulius Cæsar tegmine pedum puniceo, specie quidem vt triumphalis, reapse fastu regio & ritu Albano. Dio lib. xliii. Τῇ τε γὰρ ἐσθῆτι χαυνοτέρᾳ ἐν πᾶσιν ἐναβρύνετο, καὶ τῇ ὑποδέσει καὶ μετὰ ταῦτα ἐνίοτε καὶ ὑψηλῇ καὶ ἐρυθροχρόῳ κατὰ τοὺς βασιλέας τοὺς ἐν τῇ Ἄλβῃ ποτὲ γενομένους, ὡς καὶ προσήκων σφίσι διὰ τὸν Ἴουλον ἐχρῆτο, *Togáque fusa vbique deliciabatur, & pedum tegmine. Et hoc quidem subinde altiore & puniceo vt Albani reges olim, vtebatur: quippe et genus suum ad hos referens propter Iulum* à quo gens Iulia. Pessimè locus ille totus conuersus ab interprete, vt cum illud ὑποδέσει ὑψηλῇ καὶ ἐρυθροχρόῳ reddidit, *veste sublimiori ac rubea*. Et cum accipit Dionem dicere, à Iulo ad reges Albanos peruenisse hunc ritum, frustrationi fuit huic interpreti menda. Scripserat enim Dio. Καὶ τῇ ὑποδέσει καὶ ταύτῃ μὲν ἐνίοτε καὶ ὑψηλῇ, &c. Ex insolentia verò illa togæ & pedum tegminis ansa obtrectatoribus Cæsaris, vt notatum à Dione. Hanc declinans Augustus, *togis vsus neque restrictis, neque fusis*. Sueton. Augusti c. lxxiij.

Sed quomodo in tegmine pedum altiore & rubro ansa fuit obtrectationi, cum Acro in Horat. Sat. vj. lib. j. notet, omnium Senatorum altiores fuisse calceos? Ego illud insolens in tegmine pedum Cæsaris notatum opinor quod non calceatus Italicè, sed soleatus Græcanicè vt Albani reges, vt & ante Romulus πεδίλοις ἐκέχρητο ἐρυθροῖς. Zonaras annali ij. & postmodo imperatores veteris nouæque Romę. Quibus & peculiare ἐπίσημον hoc imperij. Magistratibus Romanis calcei lunati: Cæsari & Romulo soleæ rubræ & regiæ. Insolens hoc in magistratu

ſtratu Romano. Hinc Ciceronianum illud in Verrem. *Stetit ſoleatus Prætor* P. R. Et apud A. Gellium c. xx. lib. xiij. T. Caſtritij Rhetoris declamatio *in ſoleatos P. R. ſenatores.* Sic ergo & Feſtus accipiendus loco antedicto vbi regibus Albanis mulleos calceos fuiſſe ait, calceos nempe Græcanicos ſiue ſoleas. Sed poſtmodo Imperator. calcei quoque albi. Dixi ad C. Sueton. Domit. c. xij.

Dixi his qui magiſtratum curulem cepiſſent calceos puniceos & lunatos fuiſſe, ceteris patriciis lunatos & nigros. Sed apud Feſtum in *Mulleos*, M. Cato. His *qui magiſtratum curulem cepiſſent calceos mulleos lunatos tribuit, ceteris perones.* Nempe diſcrimen hoc lunati calcei rubri & nigri poſterius ſæculo Catonis. Etſi neque Philoſtratus tangit hoc diſcrimen in Herode Attico, vbi malè ſcriptum ἐν ὑπάτοις pro ἐν ὑπατικοῖς. Et Βεϱδέιας pro Βαρείας.

Triplex itaque genus hoc, ſolea fulmentata punicea Imperatoria, calceus puniceus lunatus magiſtratuum, calceus lunatus niger ceterorum patriciorum, vtrumque genus item fulmentatum. Eaque & calceis Auguſti altiuſculis ratio eſſe potuit, non tantum illa quam Suetonius notat cap. lxxiij. vt procerior videretur, quæ tamen & Indis quoque viſio apud Arrianum Indicis, & Perſis apud Xenophontem iix. Pædiæ.

NE TREPIDARE VELIS.

Dubitare, cunctari vt ante, *trepidas mentes*, vbi ea res acta eſt.

ATQ. ARCTOS RODERE CASSES.

Scio quid Pſeudocornutus hic: ſed Perſio nunc *rodere* eſt abrodere. Sic amoris plagæ. Lucretij lib. iv. Dicæogenes apud Stobæum Serm. cxxcv. ὅταν δ' ἔρωτος ἐνδυθῶμεν ἄρκυσι, *cum caſſibus amoris impliciti fuerimus.* Sic *rete adultera,* M. Senecæ Controuerſ. vij lib. ij.

NVNC FERVS.

Pergit Satyricus. Nunc tu feroculus es, &c. Diſtingue. *Caſſes. Nunc ferus* ——

QVIDNAM IGITVR FACIAM?

Ex Eunucho Terentij Act. j. Sc. j. ex quo & ante Horat. Sat. iij. lib. ij. Terent. autem illo Menandri, ἀλλὰ τί ποιήσω;

CVM ACCERSOR.

Meliùs, *cum accerſar.*

SI TOTVS ET INTEGER ILLINC EXIERIS.

Illinc, è caſſibus illis, ab amica, à Chryſide, quæ diceret vt illa Plauti Aſinariæ Sc. iii.

Fixus hic apud nos eſt animus tuus clauo Cupidinis.

NVNC NVNC.

Lego. *tunc tunc.* Tunc demum eris liber ſi amoris aliarúmque cupiditatum vinculis liberatus & ſolutus.

HIC HIC.

Qui sic liber & solutus, is vere liber & sapiens.

FESTVCA.

Vindicta Prætoris, vt Plauti Milite Sc. Volupe. Plutarchos χάρφος in Valerio, & lib. de sera numinis vindicta.

LICTOR QVAM IACTAT.

Dilogia. *Quam iactat*, de qua gloriatur, vt Martial. epigr. xcix. lib. xi. *Superba clamosi lictoris virga*. Aut *iactat*, mouet, turbam sc. summouens, vnde & nomen, *commotaculi*.

IVS SVI.

Τὸ αὐτεξούσιον, αὐτεξουσιότητα. Sic ius sui l. j. §. vlt. De lib. agnosc. l. ix. §. Filium De lib. & post. D. Ius autem sui habens verbo vno, *suus*. vt §. ii. Instit. Ad Sc. Tertyll. Plauti Persæ Sc. xiv. Tullij iii. de Rep. apud Marcell. in *Famulatur*.

PALPO QVEM DVCIT.

Ducit, vt cæcum. Glossæ Isidori. *Palpones, qui ducunt cæcos*.

CRETATA AMBITIO.

Candidatum, siue in toga cretata, siue candida. Candidæ togæ duratæ creta saxo. Isidor. c. xxiv. lib. xiv. *Toga*, inquit, *candida addita creta quo candidior insigniórque esset*. T. Liuius lib. iv. *Album in vestimentum addere*. Tangit & Theophrast. lib. de lapidibus. Et in notis c. περὶ μικρολογίας.

Cretabat siue durabat togas fullo creta saxo. plin. c. xvii. lib. xxxv. Durabat, nempe vt rigida esset, & tabularum siue strigarum & philyratum siue tiliarum capax, quàm Tertyllianus lib. de Pallio. *tabulatam contignationem*, & *tabulatam congregationem* vocat, Macrobius structuram Saturn. c. xiii. lib. iii.

De tabulis illis siue strigis & tiliis togæ, Tertyll. c. vlt. de Pallio vbi pallium ostendit vacare his tabulis. *Adeo*, inquit, *nec artifice necesse est, qui pridie rugas ab exordio formet, & inde deducat in tilias, totúmque contracti vmbonis figmentum custodibus forcipibus adsignet*, &c. Lege, *porpicibus*, πόρπηξι, fibulis.

Sic durata & cretata cum toga, tum & plicata premebatur, vt tabulata fieret, & splendesceret, L. Seneca c. j. lib. j. de tranquill. *Non ex arcula prolata vestis, non ponderibus aut tormentis splendere cogentibus pressa*.

Duratio autem illa & cretatio munus artis fullonicæ, Plaut. Asin. Sc. penult. Neque dissimile cretandi artificium Dioscorid. c. clii. lib. v. Sæpe itaque in iure ciuili fullones polire & durare dicti, vt l. xii. §. j. De furt. l. xxxi. Locati. D. Et Institutis §. Qua de causa. De locat. §. vlt. De mand. §. Item si fullo. De oblig. ex del. Omnibus illis legibus male perscriptum curare pro durare, inscitia interpretum nescientium quid *durare* Neque rectè Theophilus *durare* interpretatus πλύνειν vt d. §. vlt. d. §. Item si fullo.

VIGILA.

De nocte ad lumina descende in campum, vt Plutarchi Catone, vbi de Domitio, & Tullij pro Murena. Quanquam & generatim acceperis, *Vigila*, Inuigila his studiis quibus itur ad honores, vt Iuuenal. Sat. xiv. *Scribe puer, vigila*, &c. Sic etiam Persius nunc διαλύτως, *Vigila, cicer ingere*, &c. Male vulgo. *Vigila & cicer*, &c.

CICER INGERE.

Sparge missilia ludis tuis in ædilatu. Hæc scilicet via deinde ad præturam & consulatum. Tullius pro Murena. *Cicer*, verò intellige *frictum*, de quo dixi ad Horat. artem Poeticam.

RIXANTI POPVLO.

Dixi ad expressionem Kalendarum Libanij.

NOSTRA VT FLORALIA.

Ædiles ludis Floralibus spargere soliti cicer, fabas, lupinos & aliusmodi fruges, Horat. Sat. iii. lib. ii.

In cicere atque faba bona tu perdásque lupinis.

Vbi Porphyrio & Acro, & glossæ veteres ad hunc locum Persij. Sic & nuces Cerialibus in circo, Festus. Ac retentæ quidem hæ talium rerum sparsiones dicis causa tanquam vestigium vetustatis paupertinæ, etiam crescente luxu: sed alij insuper missus additi magno sumtu. Tangit hoc discrimen eleganti narratione Plutarchus in Catone.

Floralium ludorum curatio ædilicia. Valerius c. x. lib. ij. Dio legat. xxciij. vbi lege. ϗ μετὰ τοῦτον. Porphyrio ad Sat. iij. lib. ij. Procurabant ludos noui ædiles impensis suis, Tullius ij. de Offic. & pro Murena. Itaque & præsidebant ludis, & histrionum eis coërcitio permissa olim etiam extra scænam, Augusti edicto in scæna tantùm. Sueton. Augusti. c. xl. *Præterquam*, inquit, *ludos & scænam*. *Præterquam* ibi est præter, neque opus corrigere.

Curauêre & Prætores Floralia subinde sed extra ordinem, vt Suetonij Galba c. vj.

APRICI SENES.

Seru. ad Æneid. ij. & v.

AT CVM.

Dixit de ambitione, sequitur superstitio.

HERODIS DIES.

Glossæ, *dies natales Herodis*, sed pleniùs quoq. & communiùs dixeris, sabbatha. L. Seneca epist. xcv. *Sabbathis lucernam accendere*.

Plurima vero hic otiosè aliqui de ritibus eorum qui propriè dicti HERODIANI. Satyricus enim ridet generatim eos qui ritib. Iudaicis impliciti Romanos. quocirca etiam sequitur mox—— *recutitaq. Sabbatha palles*. Ergo etiam illi Herodianorum historici deinde coacti descendere ad non necessariam partitionem, de ritib. Herodianorum propriis, & de communib. Iudæorum, & monere illud *Labra moues*, &c. *separandum esse à prioribus*, quod non esse tota Persij series clamat, & vel frutex intellexerit.

VNCTAQVE FENESTRA DISPOSITÆ LVCERNÆ.

Ritus hic Iudæis sabbatho, Quiritibus idem festis diebus. Iuuenal. Sat. xij.

——longos erexit ianua ramos
Et matutinis operitur festa lucernis.

Peccat ibi Scriuius legens, *operatur*. Sic Tertyllian. Apologet. c. xxxv. *Clarissimus lucernis vestibula enubilare*. Et *ianuam lucernatam* lib. ij. ad vxorem, & *prolucere* lib. de Idololatr. Et libri eiusd. c. xv. lucernæ pro foribus, & laurus in postib. ἅπτειν λύχνους. Epictet. Arriani c. xvii. lib. ij. c. xix. lib. j. λυχνοκαυτεῖν Dio Nerone.

PORTANTES VIOLAS.

Coronatæ violis ritu Iudaico.

RVBRVM CATINVM.

Vt *rubra parapsis*, Martial. epigr. xxiix. lib. xi. *patella rubra*, epigr. cxiv. lib. vlt. *ruber vrceus*, epigr. cvi. lib. eiusd.

AMPLEXA.

Exprimit magnitudinem, vt de rhombo. Martial. epigr. xxci. lib. penult.

Quamuis lata gerat patella rhombum
Rhombus latior est tamen patella.

Thynni cauda inuenta latitudinis duorum cubitorum & palmi. Plin. c. xv. lib. ix.

CAVDA THYNNI.

Thynnos in templis epulati festo die, vetus glossa. Magis ad Persij mentem, sabbatho, & in proseuchis.

RECVTITAQ. SABBATHA PALLES.

Sabbatharius es, vnus de his quales Lucianus lib. de scribenda historia vocat τοὺς ὠχροὺς καὶ λεπτοὺς ἑβδομαίους τραγῳδούς. *Pallidos & graciles tragœdos septimanos*. Iudæi *Sabbatharij*, Martial. epigr. iv. li. iv. Sed Persius nunc, item Iuuenal. C. Tacitus, Tranquillus, alij impij, etiam Christianos sub eadem superstitionis causa obruunt, & Christiani eis nomine Iudæorum veniunt, quæque in Iudæos & Herodianos, eadem & in Christianos iaciunt. Itaque Christiana sanctitas est Iudaica superstitio l. iii. §. vlt. D. De decur. vt rectè Alciatus, & frustra sunt qui opponunt l. xxi. C. De hæret. Aperte Sueton. Claudij c. xxv. *Iudæos impulsore Chresto adsiduè tumultuantes, Roma expulit*. Aliqui tamen & separauere nominibus, sed pari vtrosque impietatis gradu posuêre, vt Galenus principio lib. iii. περὶ διαφ. σφυγμῶν. Τοὺς ἀπὸ Μωυσοῦ καὶ Χρηστοῦ. *Illos qui à Moyse & Chresto*, id est, Iudæos & Christianos. Tangit & principio lib. ij. Chrestum, & Chrestianos illos nominat, vt item Suetonius, & alij profani. Sed alius hoc dicendi campus.

Sed in hanc notationem meam, ὑπεραχοντιστὴς pugnauit pugnam illam *Tentethronicam*, claram, commemorabilem, qua vsq. cò iuuectus

est acriter, vt ne amico quidem suo parceret, quasi illud veteris Poetæ sibi proponens, *Pereant amici, dum inimici vna intercidant*, videlicet ἑβδομαίους τραγῳδοὺς *tragœdos sabbatarios* dixit aliquis. Prô facinus. *Ocælũ, ô terra, ô maria Neptuni.* Interroget hunc aliquis. *Dic mihi, istuc negocij quid est, quod tumultues?* Quia inquiet, Luciano ibi ἑβδομαῖοι *septimani*, non autem sabbatharij sunt. Ita? Sed non peruidit Critica tua dilogiam Luciani, ἑβδομαῖοι vel quia septem dierum illi tragœdi, vel quia vsq. eo pallidi & graciles, vt si septem illos dies omnes tanquam sabbatha siue septimos dies ieiunauissent Iudaicè. Argutum hoc inquies. Sanè, sed qui *nucleum esse vult frangit nucem*. Ego tamen vt te placarem, pro sabbatharijs, contra Genium meum & Luciani quoque rescripsi *septimanos*. Perridiculum autem quod scribis *ab eruditissimo viro & Græca linguæ peritissimo*, (sic enim a re indigeratur, & talem esse facilè patior ego) accepisse me Luciani verba illa. Ergo mihi Lucianus aliquis non est, aut lectus non est? Immo enim & relectus, & locis tam multis, vt gloriæ suspicionem reuerens, dicere non ausim, correctus. Ille quidem quiqui est, amicus tuus, dicere potest causam tibi non fuisse, cur ἀπροσεξίαν ei obiectares. Cetera conuicia quib. in me velitatis prætereo, sed scias velim, me deinceps Palikanum tibi non futurum.

Mirum autem qualib. oculis vsus. cum Horatij locum ex epist. xvi. sic legeres. *Labra mouet cupiens audiri.*

TVNC NIGRI LEMVRES.

Meliùs, *Nunc nigri Lemures.* Hoc enim vult, Superstitiosus es & quidem plurifariam. Aliás sabbatarius, aliâs deinde laruatus, mox Gallis, aut Isiacis obnoxius.

Nigri Lemures, laruæ nocturnæ. Horat. epist. posteriore lib. ii. *Nocturnos Lemures.* Carisius lib. i. & Glossæ Philox. *Lemures*, νυκτερινοὶ δαίμονες. Marcell. *Lemures larua nocturna.* Νυκτερινοὶ φόβοι Athenæus lib. iv. *Nocturni metus* Ciceroni pro Cælio, L. Ouid. v. Fastor.

OVOQVE PERICVLA RVPTO.

Explicant glossæ veteres. Iuuenal. Sat. vi.——*Nisi se centum lustrauerit ouis.* Alia & superstitio in calicibus ouorum, de qua Plinius c. ii. lib. xxiix. Orphei quidẽ etiam liber ᾠοσκοπία. Suidas. Hermagoræ quoq. ᾠοσκοπία apud eundem.

TVNC GRANDES GALLI.

Meliùs. *Nunc.* Aliás Berecynthios furores times. *Grandes Galli*, pingues sacrificiis, inquit Pseudocornutus. Sed veriùs, grandes quia cothurnati. Sic Apuleij lib. iix. Galli, *pedes luteis induti soccis.* Iuuenal. Sat. vi. ——— *& ingens semiuir.*

LVSCA SACERDOS.

Quæ quod Isis irata eam cæcitate percussisset, sacerdotula Isidis facta est, & hoc ita sibi euenisse testificans. Ouid. eleg. i. lib. i. Ponti.

Vidi ego linigeræ numen violasse fatentem
Isidis, Isiacos ante sedere focos.

Alter ob huic similem priuatus lumine culpam,
Clamabat media se meruisse via,

Hinc ergo metus huic Damæ orbitatis huius ab Iside. Iuuenal. de Iside lib. xiij.

———*et irato feriat mea lumina sistro.*

Apuleius lib. iix. *At te omnipotens et omniparens Dea Syria cæcum reddat.* Sic & epigr. Lucillij.

———μὴ κατεαγόσι

Τὴν Ἶσιν τοῦτο &c. Eiusdem modi autem Osiridis quoque numen, vt dixi ad Horat. Epist. xvij. Peccant verò qui *sacerdotem luscam* non corpore sed animo accepêre. Neque facit eis Iuuenalis locus quem proferunt.

INCVSSERE DEOS.

Incussere metum Deorum inflantium corpora.

INFLANTES CORPORA.

Dij corpora inflantes Cybele & Isis. Illa furore inflans, hæc morbis. Itaque indistinctè Pseudocornutus, Deos inflantes corpora, accipit *metum adferentes.* Quibus autem Isis inflet corpora & mutilet morbis, patet Iuuenal. Sat. xiij.

—*Et phtisis & vomica putres, et dimidium crus.*

Et mox, ———*locupletem optare podagram.*

Martial. epigr. cxxiij. lib. j.

Iuro per Syrios tibi tumores.

Plutarch. lib. de Superstitione. Syriam Deam, vt quidem superstitiosi persuasi, ἕλκεσι τὸ σῶμα πιμπλάναι. *Vlceribus opplere corpora.*

CAPVT ALLI.

Quia id amuletum cantionibus magicis. Sic glossæ veteres. Forte an & inde superstitio illa, quod allium aduersus inflationes efficax. Plinius c. vj. lib. xx.

INTER VARICOSOS CENTVRIONES.

Varicosos labore militiæ, vt Sat. iii. hircosos antiquitate. Et nobilitatem accipe, non vt Pseudocornutus milites. Populariter milites nobiles. Sed notæ iam illæ ineptiæ. Pro sententia mea stat Horatius Sat. vj. lib. j. cum ait, *Quò pueri magnis è centurionib. orti.* Frustra sunt, qui *varicosos* dici putant à vitio animi. Nam prius est, intelligi *varicosos* corpore, vt etiam *hircosos* Sat. iij. Per consequentiam autem referri potest quoq. ad animum.

VVLPENIVS INGENS.

Frustra illi qui *Vulpenium* siue *Vulpenaium* accepêre militem aliquem κερδαλεόφρονα siue vulpionem. Repugnat Persius, cum ait, *crassum ridet*, & cum *ingentem* vocat. Nec verò *miles* ille gregarius aliquis, sed centurio.

GRÆCOS.

Vt Sat. j. *In crepidas Graiorum.*

CVRTO CENTVSSE.

Priscian. lib. de ponderibus legit. *Vno centusse.* Sed *curto* melius in satyra. Sic Lucilius ——— *Fannij centussi' misellus.* A. Gell. c. xxiv. *Curtus centussis, misellus centussis*, paruum æs.

SATYRA VI.

PRIMA Persij Satyra in poëtas malos, vt Neronem. II. in vota hominum improba. III. in adolescentes voluptarios simul & siperdas siue δοκησισόφοις. IV. in magistratus præcoquos. V. de vera siue Stoica libertate. Hæc postrema in auaros & profusos.

BASSE.

Hic C. Cæsius Bassus poëta, de quo veteres glossæ siue Cornuti siue Probi alicuius illæ, in hanc Satyram, & in vita Persij, & Fabius c. j. lib. x. Verius autem hic A. Cæsius Bassus, vnde natus error ille ἐπιγραφῆς. *Ars Cæsij Bassi de metris*, pro *A Cæsij Bassi*, &c. De exitu Bassi huius glossæ in Persium veteres, quæ ex bibliotheca V. C. Petri Pithœi.

FOCO SABINO.

Alius enim prædiis æstæ hiemes, aliis æstates, vt plutarchi Luculo, Horatij epist. vij. & xv. Sueton. Augusto c. lxxii. aliis. Bene in hunc Persij locum Glossæ, quas ante laudaui.

IAMNE LYRA.

Lyricus enim vates hic Bassus. Ex lyricorum eius lib. ij. versum illum Priscianus laudat lib. x.

Calliope princeps sapienti psallerat ore.

TETRICO PECTINE.

Stoïco.

VETERVM PRIMORDIA VOCVM.

Scripsit Cæsius Bassus libros de origine vocabulorum. A. Gellius c. xix. lib. iii. c. vii. lib. v. c. xvii. lib. xj. Sed hos à Persio libros non laudari hoc versu, liquida res. Nam de his primordiis vocum, Bassi poëmata : de originibus autem vocabulorum libri eius prorsa oratione.

Meo quidem animo triplicem lyrici carminis materiam à Cæsio tractatam Persius notat, vnam veterem μυθιστορίαν, vt θεογονίας, & alias de diis fabellas, alteram *iuueniles iocos*, amatoria, iij. *egregios senes*, heroum laudes. L. Fabius c. j. lib. x.

FIDIS LATINÆ.

Carisius lib. i.

MIHI NVNC LIGVS ORA.

Bassum hic m[illegible]e in Sabinis, se in Liguria, portu Lunæ.

QVA LATVS INGENS DANT SCOPVLI.

Montes quibus Lunæ portus incingitur. De his Strabo lib. v. Eleganter & Silius lib. iix.

LVNAI PORTVM.

Ex Q. Ennij annali prima. Verbosè hoc ille qui in membranis Cornutus siue Probus.

POSTQVAM DESTERTVIT ESSE.

Sic laudatus hic locus Probi catholicis. Prisciani c. i. lib. ix. Carisij lib. i. Aliena est à Persii mente lectio quæ profertur ex membranis Carisij.

——Pauus quum desiit esse
Mæonides, Quinctus pauone ex Pythagoreo.

Persij mens est. Postquam desiit stertere Q. Ennius siue somniare, postquam exposuit somnium suum. Prima nempe annali narrauerat somnium illud suum principio ipso Q. Ennius, secuta deinde portus Lunæ descriptio, ex qua versus ille nunc Persio. *Lunai portum.* &c. Aliter, sed minus commodè in aduers. c. vii. lib. xxx.

MÆONIDES QVINCTVS.

Dilogia. *Quinctus*, aut Quinctus Ennius, aut quinctus serie παλιγγενεσίας. Quinque gradus illi παλιγγενεσίας, *Pythagoras*, *pauus*, *Euphorbus*, *Homerus*, *Q. Ennius*. Sic glossæ veteres. Tertyllian. autem lib. de resurrectione carnis, *Euphorbus*, *Pythagoras*, *Homerus*, *pauus*, *Ennius*. Lactantius ad iii. Thebaïdem *Euphorbus*, *Pythagoras*, *pauus*, *Homerus*, *Ennius*. Anilibus anachronismis, Pythagoram priorem Euphorbo & Homero fecêre, aut inter Homerum & Euphorbum, Pythagoram posuêre. Minus delirè de Pythagoricæ palingenesiæ gradibus interpres Apollonij ad j. Argonaut. Interpres Sophoclis in Electram. Etiam Laërt. in Pythagora. Tertyllian. c. xiv. lib. de anima D. Hieronym. apolog. iii. in Ruffin.

HIC EGO.

Ingreditur satyram, & destringere auaros.

ETSI ADEO OMNES.

Distingue. *nostro quia pinguior. Etsi adeo omnes*, &c.

SIGNVM LAGOENÆ.

Vt Tullij epist. xxvi. lib. xvi. ad famil.

NASO TETIGISSE.

Bene hic glossæ veteres.

DISCREPET HIS ALIVS.

Hæc mihi mens, aliis forte alia. Nam etiam geminis germanis mores sæpe pugnantes.

HOROSCOPE.

HOROSCOPE.

Astrum natale, sidus horoscopum. Dixi ad Sat.v. Aliter accipiunt glossæ veteres, sed minus oportunè.

VARO GENIO.

De varo siue discrepante sæpe geminorum fratrum horoscopo Nigidius Figulus apud A. Gellium c.j. lib. xiv. Quinctil.in Geminis languent. D.August.de ciuit.Dei c.iv.& seq. lib.v. Eustath.ad Iliad. xiix.

SOLIS NATALIBVS EST QVI.

Geminorum hæc discrepantia. Hic triparcus, ille prodigus. Imitatus autem Horatium est epist. posteriore lib.ij.

MVRIA.

Glossæ *Muria*, ἅλμη. Plinio est salsugo c. iix. lib.xxxj. Muria dura, de qua Iun. Columel.c.vii.lib.xii. Celsus, Scribonius, alij.

SACRVM PIPER.

Sacrum, cui dominus tanquam sacro parcit. Glossæ veteres. Sed forte an *sacrum* quia mordax & acre, vt *sinapis scelerata*, Plauti Pseud. Sc. x. Rectè ibi Seruius ad Æneid. xi. legit, *sinapis scelera. Scelera*, est *scelerata*. Pro Seruio stat lex carminis.

HIC BONA.

Alter geminorum.

VTAR EGO.

Gemini illi in extremis, auaritia & profusione: ego medium ferire volo, & tu quiqui es velle debes. Nempe liberaliter viuere, abesse à tenacia & luxu.

RHOMBOS LIBERTIS PONERE LAVTVS.

Sic plebeij libri omnes, sed Persij quidem manus certissima

———*rhombos libertis ponere lautis*.

Vtar, inquit, ego quæsitis, neque tamen sollers siue peritus fuero siue esse voluero, ponere siue ponendi lautis libertis, siue libertis meis qui lautiores, vltra quam par est cœnas opiparas, & obsonia, & rhombos: aut sollers esse turdorum saliuam tenuem noscendi. Sic liberti *lautiores*, & *minus lauti*, Ciceroni epist. vlt. lib. xiii. ad Atticum. In magno comitatu amici, liberti, serui, & in his ipsis, alij alijs lautiores. Peccat profusione sua, & sumtu nimio, qui turbat hoc dilectum, & rhombos libertis adponit vt amicis. Sed vulgatæ lectioni propugnat aliquis & dici rectè *ponere lautum* ait Atticè, vt *sollertem nosse*. Hui, horribile *secretum, quod millies mille vix homines nouerunt*. At mihi non de verborum formula, sed Persij sensu quæstio est.

TVRDORVM.

Turdarum legunt glossæ. At Varro Terent. l. ix. de ling. Latina negat, *turdam* dici aut *coruam*. Et glossæ Philox. κίχλα, *hic Turdus*. Isidorus tamen c.vii. lib.xii. *tordelam* dixit.

TENVEM SALIVAM.

Explicant glossæ. Talis autem ostreorum & echinorum saliua, & *vsu edendi*, Iuuenali Sat.iv.

MESSE TENVS PROPRIA VIVE.

Messe horna vtere, neque sepone & conde in annum aut annos sequentes. Itaque subiungit, *granaria emole*. Nec rectè aliorsum Persius acceptus in Prouerbiis.

AT VOCAT OFFICIVM.

Glossæ, *Ast vocat*. Neque hoc neque illud Persius agnoscit. Facilè ostendo. Dixit Persius diuiti. Noli cumulare messes, noli auarus esse. At, inquit diues, maior mihi messis quam opus. Ita? inquit Persius, tibi non opus, hoc satis? An nemo est, cui elargiare? Ecce officium aduocat te, siue ad amici naufragi opem vocat, largire amico inopi. Sic *messe tenus propria viues*, neque cumulabis in annos sequentes.

BRVTIA SAXA.

Pompon. Mela c. iv. lib. ij.

SVRDAQ. VOTA.

Non exaudita, vt *omina surda*, Propert. eleg. iij. lib. iv. *illus surdi*, Plinio c. j. lib. xix. Sic infra. *seu spirent cinnama surdum*. hoc est, ita vt non percipiatur ex eis odor.

INGENTES DE PVPPE DEI.

In aliis. *Ingentes à puppe Dei*. Di à puppe, siue Di puppis, tutelæ nauis, siue Di nauis tutelares. Nam hos pingere soliti ad puppim. Itaque Lactant. in Thebaidem iix. *Pictos nauium præsules* vocat.

Notissimus hic ritus, & adponere exempla, in sole lucernam adhibere fuerit. Patent actib. apostolor. c. xxiix. Platonis Phædone, Lycophronis Alexandra, Q. Smyrnæi lib. xiv. Virgilij Æneide x. Horatij Oda xiv. lib. j. Ouidij eleg. iij. & ix. lib. j. Tristium & epist. Phyllidis. Valerij Argonaut. lib. j. & iix. Luciani Nauigio, Dectione in Lycophronem. Eustath. ad Iliad. ix. Hinc & quæuis puppium insignia & imagines, tutelas dixere, vt in glossis. *Tutela*, παράσημον τοῦ πλοίου. Glossæ veteres in Iuuenal. Satyra iv. *Parasia* lege *Parasema*, & accipe vt hæc *schema*. Festus in *Europam*. *Nauem cuius tutela effigiem tauri habuerit*. Isidor. c. xj. lib. iix. *Fuit in naui cuius insigne erat taurus*. Fulgent. Mytholog. lib. j. *Iupiter Europam in tauro rapuisse fertur, id est, in naue tauri picturam habente, & Isidem in vacca similiter, in naui huiuscemodi pictura.*

NVNC ET DE CAESPITE VIVO.

Occasio tibi hæc non emolendi solum granaria, sed & largiendi aliquid de viuo cæspite siue prædiis tuis.

Cæspes viuus comparatione messis iam aridæ & quasi emortuæ.

NE PICTVS OBERRET CÆRVLEA IN TABVLA.

De hoc ritu ad Sat. j.

SED HERES NEGLIGET.

Respondet auarus Persio. Sane volo elargiri, sed heredem vereor, ne si accisa hereditas ei venerit, parcus in funere meo sit, ne funere plebeio efferat, non indictiuo aut publico.

COENAM FVNERIS.

Multæ in funerib. cœnæ. Prima illa quæ in rogum imponebatur, vt Iliade xxiij. Æneide vj. Catulli epigrammate lv. Ouidij ij. Fastor. vbi munera illa. Solita enim mitti ab amicis, vt in funere L. Sullæ, Appiani lib. j. Eaque cœna feralis Apuleij Florida iv. Altera funebris cœna περίδειπνον & circumpotatio, epulum nempe quod præbitum his qui reuersi ab exsequiis, vt Iliade xxiv. in funere Hectoris, Luciani lib. de luctu. Tull. iij. de Legib. Tertia, Silicernium siue cœna deposita ad sepulcrum, ἐσχάτης δεῖπνον, νεκρῶν δεῖπνον. Hæc feralis cœna Iuuenali Sat. v. Quarta epulum nouendiale. Tangitur Plauti Aulul. Sc. vj. Pseudulo Sc. x. Et C. Taciti annali vj. De his omnibus cœnis Persius accipi potest, glossæ veteres de prima tantum accepêre.

In his vero cœnis omnibus cibi funebres, & supellex atra. Elegans narratio Dionis est in Domitiano.

OSSA INODORA.

Aut inhonera, inquiunt glossæ veteres, sed minus hoc ad mentem Persij, & refellitur mentione cinnami & casiæ quæ sequitur.

Tangit autem Persius ritum cineres & ossa siue reliquias odoribus miscendi. De hoc ritu Tibullus eleg. ij. lib. iii. Ouidius Tristium eleg. iii. lib. iii. Plin. c. xij. lib. xxxv. Iuuenal. Sat. vii.

SEV SPIRENT CINNAMA SVRDVM.

Surdum spirantia, odore vanescente, vt φάρμακα παλαιὰ διαπνεύσαντα. Dionis Prusæi orat. de exsilio. Sic ante, *surda vota*. Et Plinio, *surdus ictus*. Cinnamum suo sibi ingenio, est τῇ ὀσμῇ πληκτικόν. Quasi odore verberans siue iciens. Dioscorides c. xiii. lib. j. Tangit & Galenus lib. j. de antidotis. Surdum itaque spirant cinnama quæ sine illo ictu odoris, nempe euanida, aut pseudocinnama.

SEV CERASO.

Explicant glossæ veteres.

TVNE BONA INCOLVMIS MINVAS.

Hæc cum ita sint, amens, inquit auarus ille, sim, si talibus officiis bona minuam. Paullo seciùs glossæ. Delirat, qui ait hęc *cuiusdam heredipeta verba* esse.

BESTIVS VRGET.

Membranæ. *Et Bestius vrget*. Persium si roges, scripsi inquiet.

———*en Bestius vrget*. *En*, siue Adspice, insuper etiam Bestius ille rancidus, mucidus, sordidus homo, philosophos insectatur qui munificentiam & officia in amicos laudant. Bestius hic auarus ex Horatij epist. xv. vbi Bestius est in membranis, qui vulgo Menius. Dixi ad Satyram illam Horatij. Quæsiuit hoc Bestij nomen Persius, vt conueniens in hominem bellutum, & qui declamet aduersus philosophos, declamationem dignam bestia. Apage autem ad παραβλῶπας qui *confidentiam* huiusce correctionis meæ *stupendam* esse aiunt.

Arqui non *stupenda* hic *confidentia* aliqua mea, sed *stupida* illorum Critica est. Etenim auarus ille, Bestium sibi testem facit, & vt scias, inquit, bonum factum esse, *non minuere bona*, Bestius Græcos philosophos vexat & peruellit qui voluptatum & profusionis magistri, vt Epicurus, &c.

ITA FIT.

Mimica declamatio Bestij in doctores Graios. Meliùs ita quàm vet glossæ, tribuentes hanc orationem heredi Bestij.

POSTQVAM.

Postquam hi Graij doctores irrepsere in vrbem, deliciæ vna influxere, itaque non vrbani tantum iam sed & rustici deliciantur.

CVM PIPERE ET PALMIS.

Cum mercibus transmarinis Asiaticis, vt *trans mare* pro in Asiam Horarij epist. xj. Ante piper autem, Romæ pro pipere baccæ lauri. Plin. c. xxix. lib. xv.

NOSTRVM HOC MARIS EXPERS SAPERE.

Aculeus Persij Stoici in Epicureos. Duplex *cum pipere & palmis, sapere*, siue sapientia siue philosophia venit Romam. Vna *particeps maris* siue salsa incorrupta, corruptelisque aduersaria, nempe *Stoica*: altera *expers maris*, corrupta, & corruptrix, *Epicurea*. Hanc Bestius nunc perstrinxit, quasi magistram voluptatum delicatarum, & docentem *fenisecas, vnguine pultes suas corrumpere*, siue ex *barbaris pultifagis*, tales enim Romani olim, vt Plauti Patruo, concinnauit vnctos helluones. Stoicæ Bestius non æquè infestus, quia deliciis, siue *pultibus vnguine crasso vitiatis*, siue vitæ vnctæ aduersaria illa, eòque ipso magis faciens ad parsimoniam. Frustra illi, qui de vnguentis in hunc locum aliquid consomniauêre.

Exortus autem quoq. aliquis est, qui *expers maris* interpretaretur, aliâs, *non masculum*, siue effeminatum, quasi Persius delitans, *marem* dicere voluerit, pro mascula virtute: aliâs, *sapere expers maris*, ἔμπειρον siue πεπειραμένον θαλάσσης, sapientiam expertam mare, siue *transmarinam*. Quid ita? Quia, inquit, in Glossis, *expers* est, ἄπειρος καὶ ἔμπειρος. Credo. Sed nunc ita sumi à Persio, —*credat Iudæus Apella, Non ego* —— Tolleretur enim discrimen illud necessarium, sapientiæ *Stoicæ* cui nihil cũ *pultib. vnctis*, & sapientiæ insanientis, libidinantis, scorbitantis *Epicureæ*. Sed, dicet aliquis, Bestius hic philosophos omnes sub eadem causa obruere voluit. At hoc iam *nec verum nec verisimile*, & vt maximè esset, maneret tamen illa interpretatio *maris expers* insulsum, corruptum, & corrumpens. Atq. hoc amplius, tolleretur ὀξύμωρον illud suum Persio, *expers maris* & salis: & tamen transmarinum, siue non expers maris. Vtrumque verbo vno *expers maris*. Quæ igitur causa interpretibus illis fuit, veniendi cum gloriarum inanium plaustro, & plenis *inaniarum* atque *aranearum* paginis? Qui si

quid arguti ad Persium habent, de meo liguriuêre, si quid blennum ac blitcum, ab ipsis est.

Vtraq. sapientia illa, atq; omnis omnino philosophia, est *transmarina doctrina atque aduentitia.* Ciceroni iij. de orat.

Perpendit vero hunc Persij locum Lactantius Firm. c.xvj. lib. iij. sed læuorsum accipit, quasi Persij hæc tam odiosa in philosophos declamatio, non Bestij. Neque recta interpretatio in Glossis, aut in Aduersariis c.vij. lib. xxx.

HÆC CINERE VLTERIOR METVAS.

Hoc iam Persius. Itane stultus ac bestia tu Bestie, vt etiam de funere tuo & herede cures, siue de his quæ post mortem tuam & cineres? siue vt heredi tuo rem serues & funeri?

AT TV MEVS HERES.

Auertit se iam Persius à Bestio ad suum heredem. Bestius heredem timet, at tu qui mihi es heres audi, siue quiqui es quem heredem fecero.

MISSA EST A CÆSARE.

Caio. Suetonius in Caio c.xliv. Iunge & Dionem lib. liix.

LAVRVS.

Pro literis laureatis, vt Martial. epigr. xxxvij. lib. ix.

Victricem laurum quam venit ante vides. Claudian.
Rumoremq. sui præuenit laurea belli. C. Tacitus historiar. lib. ij. *Lauream gestæ prosperè rei.* Laureatæ literæ illæ, nempe lauru implicitæ. Patet literarum huiusmodi vetere pictura, neque sat propriè veteres in Iuuenal. Sat. iv. glossæ, fixam in his tabellis laurum. *Si,* inquiunt, *victoria nunciabantur laurus in epistola fiebatur: si autem aliquid diuersi, pinna fiebatur.* Scripsit haud dubie interpres ille, *figebatur.* quemadmodum ijsdem Glossis ad Satyr. j. malè scriptum, *fiebant*, pro *figebant.* Inuolutas lauro literas disertim Appian. in Mithridatica. Τὰ γράμματα, inquit, δάφνῃ περιβαλὼν, ὡς ἔθος ἐςὶν ἐπὶ νίκαις. *Literis lauru implicitis, vt mitti solita ob victorias.*

Quibus autem literæ semel laureatæ, his & laurus deinde in aliis omnibus epistolis. Cæsar belli ciuilis c.xiv. lib. iij.

INSIGNEM OB CLADEM.

Iocus in Caium L. Sueton. c.xliv.

IAM POSTIBVS ARMA.

Notissimus ritus ornandi postes spolijs & tropæis vt in elogio veteris Poetæ de Africano, quasi ipso dicente.

Desine Roma tuos postes, Tullij ij. de orat. & iij. de finibus. Tangit hunc ritum & Plaut. Trucul. Sc. iix. Tullius Philipp. ij. Virgil. Æneide vij. Horatius Oda xv. lib. iv. Propert. eleg. vij. lib. iij. Plin. c. ij. lib. xxv. Albinouanus consolatione Liuiæ. Silius lib. vj.

Et quidem ita frequens hic ritus, vt & falsa, pro veris spolia figerent, auram scilicet captantes & choragium gloriæ. Vnde M. Catonis

oratio, *de spoliis, ne figerentur, nisi qua de hostibus capta essent.* Festus in *Resignare.*

IAM LVTEA GAVSAPA.

Glossæ, *pila.* Magis conuenit quod glossæ Philox. *Gausapa* βαρβαρικὸν παλλίον. Barbaricum, accipe Germanicum, Patet carmine Persij & narratione Geographi lib. v. Sed vsi etiam Romani. Sic Trimalcio Petronianus, *inuolutus coccina gausapa.* Sic Martial. epigr. xxix. & cxlv. lib. vlt.

INGENTESQ. LOCAT RHENOS.

In triumphorum ferculis effigies fluminum regionis debellatæ. Patet Virgilij Æneide iix. Propert. eleg. j. lib. ii. Ouid. lib. j. Nequitiæ. Ponti eleg. iv. lib. iii. Tristium. eleg ii. lib. iv. Plinij c. v. lib. v. Malè interpretati aliqui, *Rhenos,* Rhonanos. Dixi quoq. ad Horatij artem Poeticam & Satyr. x. lib. i.

CÆSONIA.

Milonia Cæsonia. Dio lib. liix.

INDVCO.

Male in aliis, *indico.*

ARTOCREASQ. LARGIOR.

Glossæ. *Visceratio* Ἀρτόκρεας. Nam crescente luxu, cum pane fiscali distributæ quoque carnes. Hæc Panaria Suetonio, Martiali, &c. Non fuisse verò panes & carnes seiunctim, sed iunctim aliquid, artitéq. conditum de C. Suetoni verbis Domit. c. iv. & nomine quo Persius nunc vtitur.

NON AVDEO INQVIS.

Melius. *Non adeo inquis.* Negas te adire.

EXOSSATVS AGER IVXTA EST.

Negas te adire quia hereditas mea quasi exossatus ager est, siue instar agri exossati, Notus hic vsus articuli, *iuxta.*

Exossatus vero eneruatus, exhaustus largitione. Quod exossatum id debile, caducum. Nota vis verbi ex fabulis Plautinis. Pseudocornutus, deridiculi causa videtur adscripsisse glossarium illud. *Non te audeo prohibere, quia ager plenus lapidibus longe non est, quo me contradicentem obruas.*

AGE.

Respondet Persius. Ne adito si ne vis: ego mihi aliquem heredem facile inueniam, vel terræ filium eccillum Manium.

ACCEDO BOVILLAS.

Via Appia ignotum aliquem repereto mihi.

CLIVVMQ. AD VIRBI.

Qui cliuus, mendicorum statio, Iuuenal. Sat. iv. Martial. epigr. xix. lib. xi. epigr. xxxii. lib. xii. Glossæ veteres in Iuuenal. Sat. iv. Vt si diceret, inueniam mihi vel mendicum aliquem.

PRÆSTO EST MIHI MANIVS HERES.

Manij nomine vsus quia *multi Manij Aricia*. Festus in *Manius*.

PROGENIES TERRAE.

Hoc iam heres ille Persio, Sane inueneris facile Manium aliquem, sed is Manius tui generis non est, ac ne vllius quidem, sed obscurus ac terræ filius.

QVAERE EX ME.

Non curo, inquit Persius, Nam exceptis paucis proauis qui numerari possunt nempe ad tritauum, plerique omnes terræ filij sumus. Vt si ex me quæres nomen tritaui, nescio; sic iam atauus meus quasi terræ filius. Terra igitur quasi tritauia mihi, & Manius ille prope siue paucis gradibus abest, quin mihi auunculus maior.

TERRÆ EST IAM FILIVS.

Vt Solini c. xv. *Æmathius genuinus terra*.

RITV GENERIS.

Tanquam stemmate, de quo dixi ad Satyram iij.

QVI PRIORES.

Potest, inquit, fieri vt iure agnationis mihi sit heres qui maior natu quam ego, vt Manius ille mihi quasi auunculus maior. Anne absurdum si heres talis irascatur mihi bonis meis fruenti, qui prior ipse naturæ ordine moriturus est?

CVR ME IN DECVRSV LAMPADA POSCIS?

Tanquam in certamine λαμπαδούχῳ, siue in λαμπαδηδρομίᾳ. L. interpres Aristophanis in Ranas, & Harpocratio in λαμπάδιον. Dio lib. lvi. Themist. Euphrades Orat. v.

SVM TIBI MERCVRIVS.

Hermæum siue lucrum insperatum tibi hereditas mea, quali quali ergo contentus esse debes.

VT ILLE PINGITVR.

Quasi cum sacculo pleno. Nempe τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ βαστάζων μάρσυπον. *Statua eius tenens manu marsupium*, Suidas in Ἑρμῆς. Sic in veteri lapillo scalpta Mercurij effigies læua caduceum tenens, dextra sacculum, & in ore sacculi stantem gallinaceum, talaria in pedibus, ad dextrum pedem scorpius, ad læuum hircus, & à latere dextro musca. Emblema exprimens notas omnes mercatoris industrij.

AN RENVIS?

An si deminuo ego aliquid tu iure dices. *Non adeo*?

DEEST ALIQVID SVMMÆ.

Verbum heredis obmurmurantis.

MINVI MIHI.

Persius. Non tibi hoc, mihi deest.

LEGARAT STADIVS.

Alij *Staius*, alij Tadius. Rectæ scripturæ vestigium esse videtur quod veteres glossæ habent. *Quid quid mihi quondam à* TEDECIO TACIO

per legatum dimissum erat. Scripsisse ille quiqui est videtur, à Teito Tacio. Titus Tacius dicis causa pro aliquo de maioribus.

NEV DICTA REPONE PATERNA.

Neque sis pater mihi aut patruus parcere iubens. Reponere significanter dictum. Pater aut patruus posuit hoc mihi, tu reponere vis. Sic *Achillem reponere* Horatius ad Pisones, quia scilicet positus in carmine iam ab Homero. Sic Iuuenal. Sat. j.

——— *Nunquámne reponam?*

FENORIS ACCEDAT MERCES.

Hæc paterna illa dicta. Ne ociosa tibi pecunia esto. Ne sumtus facito.

QVID RELIQVVM EST?

Ἐπιμονή heredis, vt ante. *Deest aliquid summæ.*

RELIQVVM?

Indignatio Persij.

NVNC NVNC.

Tanto iam maiores sumtus faciam, quia tibi displicet.

VRTICA.

Vrtica in cibo. L. Plinius c. xv. lib. xxj. Apicius cap. xv. lib. iij. Patina vrticæ. Idem c. ij. lib. iv.

SATVR ANSERIS EXSTIS.

Iecore anseris, Horat. Sat. iix. lib. ij. Plin. c. xxij. lib. x.

PATRICIÆ INMEIAT VVLVÆ.

Vt *Permingere*, Horat. Sat. ij. lib. j. Et *abolla vxor* Cynici, Martial. epigr. liij. lib. iv. Quoniam submeiulus cynicus ille. Itaque abolla tanquam vxor cynico, quippe in qua & cubare solitus vt pelle lanata & eadem vti pro pallio. Sic cùm mimus Græcus in Macedonia Oedipum saltaret, & de incestu cum matre doleret, risere barbari, & vt de re non magna exclamauêre, ἤμιξεν εἰς τὴν μητέρα. *Inminxit matri.* Tertyllian. Apologet. c. ix. Male ibi legunt ἔλλιπε εἰς τὴν λυχνέα. Neque tetigere sensum Tertylliani, aut Macetum.

MIHI TRAMA FIGVRAE SIT RELIQVA.

Ego tam gracilis sim & tenuis quam trama picturæ. Trama est quæ telæ siue stamini subit, vt graphicè Ouidius exprimit principio lib. vj. in fabella Arachnæ, & L. Seneca epist. xc. Seruius ad Æneid. iij. *Subtemen, quod intra stamen currit, quod Persius tramam dixit, Mihi trama figuræ; Sit reliqua*, &c. Trama illa stamine ipso tenuior est siue subtilior, vnde & nomen ipsum subtilitatis. Subtile tenue tanquam trama siue subtel quod subit stamini. Priscian. lib. iv. Eadem res nempe, *trama, subtemen, subtel*. Glossæ χρόκη. *Trama, Subtegmen*. Et *Subtemen*. χρόκη. Propter tenuitatem itaque benè hoc Q. Ennius filum gracilentum vocauit. *Deducunt habiles radios filo gracilento.* Marcell. in *Gracilentum. Filo gracilento*, trama. Nam hæc radio inseritur. Ouid. loco antedicto.

Inseritur medium radiis subtemen acutis,

Quod

Quod digiti expediunt. ——— Interpres Homeri κερκίδες συνεπήγασι τὴν κρόκην τῷ στήμονι. Falluntur qui & illud Propert. eleg. iij. lib. iv.

Et Tyria in gladios vellera secta suos rescribunt, *in radios.*

Tenue igitur & gracilentum filum tramæ est illius quæ telæ subit: sed tenuior etiam trama figuræ, siue picturæ. Lineæ nempe illæ primæ, & quæ picturæ tanquam trama telæ subeunt. Nihil tali trama fingi potest gracilentius. Huic tramæ qui similes, tenuitate ipsa illi tenuiores, eóque dicti monogrammi, *homines*, inquit Marcellus, *macie pertenues ac decolores.* Sic *monogrammis* Tullius *formam pulcherrimam* opposuit, ij. de nat. Deor. Hoc itaque vult Persius, ego monogrammus sim, tuus ille nepos obesulus & totosulus.

Gracilior autem hæc monogrammica gracilitas siue *trama figuræ*, quàm illi Euripidi in Autolyco. τρίβωνες ἐκλείποντες κρόκας. *Palliola sic detrita, vt nihil præter tramam eis reliquum.* Apud Laërt. in Solone. Athenæum lib. x. vbi non tetigêre Euripidi mentem qui sic adscripsere. *Vestimenta habendo amittunt* κρόκας *& contrahunt sordes.* Dictum oportuit, Vestimenta cum deteruntur, ad tramam rediguntur. Neque vt ibi notant, Persij dictum Euripidio illi contrarium. Sed gracilitas duplex notari debuit. Vna hominis quasi decotis pallioli redacti ad tramam. altera hominis monogrammi. Illam Euripides pingit, hanc Persius. Illa inferiore gradu, hæc superiore.

AST ILLI.

Heredis mei heredi, siue tuo mi heres nepoti. Dilogia in nepotis nomine, nepos vel asotus & ligurius intelligi potest, vel filij filius. Sed priore modo Persius nunc accipiens, Satyricè nepotem dixit, Tuo illi nepoti, hoc est filio nepotino.

POPA VENTER.

Pinguis, vt popanis pasti sacerdotes eorúmque ministri, inquiunt glossæ. σαπυριστὸ τερον hoc Persij est. Nempe *popa venter*, qui sic fartus placentis siue popis, siue popanis, & pinguis, vt quasi totus *popa* siue placenta sit. Glossæ Philox. *Popa*, πλακοῦς, καὶ πόπανον. Aut totus quasi popina. Nam *popa* etiam popina. Glossæ καπηλεῖον. *Popa*, *Popina.*

VENDE ANIMAM LVCRO.

Pergit indignari Persius. Ob heredis huiusmodi curam Persi age, *vende animam lucro.* &c. Hæc figuratè, & εἰρωνευόμενος. Directè autem dixisset. Tali scopo & fini, tam nullâ causâ, vendam ego animam lucro, mercator sim & mango siue venalitius, siue venalitiarius, & rem multiplicem? Apage.

NE SIT PRÆSTANTIOR ALTER.

Ne quis peritior mangonij.

CAPPADOCAS PINGVES.

Venales saginatos, vt habitiores sint & vendibiliores. *Cappadocas,*

A a

figuratè pro seruos. vt Martial. epigr. lxxvj. lib. x. *nec de Cappadocis equos catastis.*

PAVISSE RIGIDA CATASTA.

Catasta, mansio venalium lignea, siue pegma in quo expositi venales siue mancipia venum dara. Pingit hanc Martialis epigr. lx. lib. ix. Tangit quoq. C. Plinius c. xiix. lib. xxxv. Et Glossæ in hunc locum veteres.

Alia in suppliciis martyrum *catasta*, quam ab equuleo differre Baronius voluit Martyrologio suo xvij. Kal. April. Sed accipi *catastam* etiam pro eculeo, testis Prudentius in Coronis, Hymno x. *Emitto vocem de catasta celsior*. id est, *de equuleo*. Patet cum sequitur

——— *Quod retortis pendeo. Extentus vlnis.* ———

Apertum & narratione Vviitikindi Saxonis lib. j. in narratione de supplicio martyris Viti. *Postremò*, inquit, *tormento quod catasta dicitur, cum Modesto & quadam nobili femina Crescentia figitur, & fractis omnibus membrorum motibus, à Christo consolatur.*

Aliâs in cruciatibus martyrum catasta igneus lectulus in quo strati & vsti, vt apud Prudent. in coronis Hymno ij. Itaque & Hymno j. dixit *catastas igneas*. ἐσχάρας Græci vocant. Vt Hermias Ecclesi. histor. cap. xj. lib. v.

Vtrumque catastæ significatum bene Isidorus tangit in glossis. *Catasta*, inquit, *lectus ferreus, scala in qua ligantur puniendi. Scalam* dicit equuleum.

Qui notauêre ad hunc versum *catastas* illas, dictas quoque *machinas*, vt commentario Q. Ciceronis de petitione consul. ij vt soliti, frustra sunt. *Machina* Quincto ibi theatrum, *amica*, *mima*. Mimas emere soliti à dominis, & manumittere, si quæ forma & saltatione placuissent. De qua insania Horat. Satyra ij. lib. j. Ergo tales rapuêre quoque interdum, vt apud Ciceron. pro M. Cælio. Mimulæ itaque Q. Cicero, quasi coëmtionem, probro esse vult & infamiæ C. Antonio, quod eam non modo amicæ aut pellicis, sed pæne iustæ vxoris loco haberet, quia mimæ infames. Quid ego nunc doceam illos, *amicam*, *pellicem*, *penè iustam vxorem* interesse? Non isti rei hodie auspicaui. At de catasta emere ancillam, & manumittere, propalamque domi habere, non æque turpe, quia eiusmodi libertæ cum patrono, quasi ἡμιγαμία siue semilegitimum matrimonium, neque de catasta, sed de scæna infames.

Machina etiam pergula quoque interdum, vt *sarcinatrices in machinis*, apud Varronem, cuius locum Marcellus profert in Sarcinatrices.

Machina quoque *mola* & *pistrinum*, vt recte V. C. Hadr. Turnebus c. ix. lib. iix. Sed non ea machina denique de qua Q. Cicero. De-

nique machinarum multa quamuis milia, neque catastæ tamen omnes, aut machinæ de quib. Q. Cicero.

Quid autem elegantius, quàm quod *elegantiarum pater* pro *panisse* repoluit *plausisse?* Quid fiet misero illi ad nomen addito siue ἐπιθέτῳ *pingues?* Qua ratione autem *panisse* illud de possessione deijcitur. Quia, inquit, *plaudere* vsurpatur quoque cum accusandi casu, vt apud Papinium *plaudere limina, plaudere victorem.* Iam abi, vicisti. Digna correctio quam non plausus sed *pastoritia fistula excipiat.*

Rem dvplica.

Pergit indignari, & secum tacitus sermocinari. Imitatus autem illud Horatij ex epist. vj. *Mille talenta rotundentur.* &c. Cui est simile illud Aristophanis Pluto.

Ἀλλ' ἢν τάλαντά τις λάβῃ τρισκαίδεκα. &c. Neque dissimiliter Libanius, Declam. περὶ ἀπληστίας. Simplicius in Enchiridium Epicteti.

Iam decies redit in rvgam.

Iam decuplex, si fas ita loqui, hoc est, multiplex. Rugam dixit respiciens ad plicas multiplicationis. Vnde simplex, alterplex, duplex, triplex, &c. Tralatum a plicis siue tabulatis togæ, de quib. dixi ad. Sat. v. Meliùs hunc ita locum glossæ accipiunt, quàm aduersaria c. x. lib. xvij.

Depinge vbi sistam.

Ecquis finis multiplicationis? Rectè autem V. C. Petri Pithœi editio. *Depunge*, &c. Patescet antedictis ad illud Satyræ v. *Certo compescere puncto examen.*

Inventvs Chrysippe.

Hæc rei familiaris, inquit, multiplicatio, tanquam tua Chrysippe aceruatio est, siue sorites. Vt soritæ, sic auaritiæ & χρηματιστικῆς exitus inuentu difficilis. εἰς ἄπειρον γὰρ ἡ ἐπιθυμία, inquit Aristoteles nempe χρηματιστικῆς. c. vj. lib. j. de Republ. Ad hunc autem Persij locum putido lapidare interpretis nescio cuius, omnes *eruditissimi viri* qui *ante ipsum* adrigêre hunc locum, per summam iniuriam vapulant. Quid ergo reliquum est? Quid? Cantillare & facere votum Q. Horatij. *Vt redeat miseris, abeat fortuna superbis.*

Tvi acervi.

Soritæ struentis.

Duplex sorites. Vnus struens, addens, adfirmans: alter ruens, demens, negans. Vtrumque sic Tullius tangit in Lucullo. *Sorita dicuntur cum aliquid minutatim & gradatim additur aut demitur.* Sorites ruens. Horatio epist. ad Augustum, est *ruens aceruus*, vbi & elegans Soritæ ruentis exemplum. De sorita struente nunc Persius.

FINITOR.

Pergit semper struere sorites, nisi finem statuas siue resistas. Itaque Horatius, *Excludat iurgia finis.* Resistitur autem soritarum aceruationi, in aliqua earum quas *minutias* vocant aut *gradus*, vt Cicero in Lucullo. D. Hieronym. Apolog. j. in Ruffinum, legisperiti *mutationes* vt l. clxxvij. D. De verb. sign. In huiusmodi mutatione aliqua si restiteris aceruus totus ruit. Vt j. de natura Deor. Velleius Epicuri sublingio vult ostendere, vt & postmodo hæretici anthropomorphitæ, Deũ esse specie figuraque humana. Sorite autem sic vtitur. Si Dij sunt beati sunt. si beati, virtute præditi: si virtutis compotes, etiam rationis. si rationis capaces, homines sunt. Resiste in iv. minutia, ruit sorites. Nempe ratio in Deo. sed non vt in homine. Ille fons: hic pertenuis riuulus, vt & noster, quem in acceptis huic referimus vni, vt & alios suum velle, & par, & credibile est.

FINIS, DEOQ. GLORIA.

MEMORABILIA IN NOTATIONIBUS AD PERSIUM.

A.

B.

C.

D.

E.

F.

N.

O.

P.

Psittacus.

R.

S.

T.

PRIVILEGII SENTENTIA.

Cautum est authoritate Henrici IIII. Franc. & Nauarr. Regis, ne quis hosce Theodori Marcilij Professoris eloquentiæ Regij Commentarios ad Persium intra decennium imprimat néve vendat. Qui secus fecerit, libris & pœna in sanctione æstimata, mulctabitur, vt latius patet literis datis Paris. 1601.

AVCTORES QVOS HI COMMENTARII QVA EMENDANT qua explicant, est vbi & notent.

A.

B.

C.

D.

E.

F.

G.

H.

I.

L.

L. ANNÆI
CORNVTI
GRAMMATICI
ANTIQVISS. COMMENTVM
IN AVLI PERSII FLACCI SATYRAS,

cum veteri codice manuſcripto collatum & multis in locis auctum & emendatum,

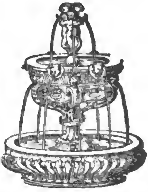
Ex Bibliotheca C.V. IOANNIS ROVSSATI, Conſil. Reg. Præfecti Caluimontij & Proprætoris Lingonenſis.

ELIÆ VINETI SANTONIS

PRÆFATIO IN ID COMMENTARIVM

& annotationes in eaſdem Perſij Satyras.

Cum P. PITHOEI I.C. varijs lectionibus, & notis ad veteres gloſſas.

LVTETIÆ,

Apud CLAVDIVM MORELLVM, via Iacobæa ad inſigne Fontis.

M. DC. XIII.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

Quæ addita ſunt è veteribus membranis eiuſmodi vncis [ ] comprehenduntur.

Quæ aberant à membranis his ( ) parentheſeos notis includuntur.

Ad oram libri reiectæ ſunt variæ lectiones.

ELIAS VINETVS

DE CORNVTO PHILOSOPHO, ET GRAMMATICO: DE CORNVTI in Persij Satyras commentario, ac de commentarij commentíque significatione.

ANNEVS CORNVTVS Stoicæ disciplinæ philosophus, quem amicum & magistrum suum tantis effert laudibus Persius Flaccus in satyra quinta: is, si quid Suidæ *collectaneis credimus, diues valde fuit. Patriam habuit vrbem Africæ Leptin: sed Romæ tamē Claudio & Nerone principibus philosophiam professus est. Idē Persius illi se in disciplinam tradidisse fertur anno ætatis suæ quintodecimo: quem inde ea obseruantia coluit, vt quoad posset & liceret, ab eius latere nunquam discederet. Quin eū quanti faceret hoc ostendit, quod moriens illi totam bibliothecam suam argentiq; multum legauit: vnde sustulit* Cornutus *libros tantum: reliquum legatum, sororibus Persij quas frater hæredes instituerat, vniuersum reliquit. Huius rei au-ctorem habemus, quisquis veterum, Persij poëtæ vitam scripsit, quæ extat, siue Suetonius Tranquillus hic sit, siue potius eius antiquus interpres. Scriptorum discipuli sui censor & arbiter fuit ille: satyræq; Persij iam vita functi non ante fuerunt editæ, quam eas recensuisset emendauissétque ipse magister.* Scripsit autem *hic* Cornutus *philosophica multa & rhetorica, quæ ad nos non peruenerunt: in quem etiam*

Neronis tyrannidem sæuiisse Dion memoriæ prodidit. Nero enim res Romanas à primordio vrbis carmine perscribere constituerat: & iam ante, quam librum vnum, absoluisset, consultabat cum suis, quot libris rem tantam complecti deberet. In id ergo consilium inter alios Cornutus philosophus ob insignem sapientiam adhibitus, cum censuissent illic quidam quadringentos debere fieri libros, dixit, immensum videri numerum, & neminem tot libros lecturum. Atqui Chrysippus philosophus, obiecit assentatorum vnus, quem laudas, & sectaris Cornute, multo plures composuit. Cui Cornutus, est ita, vt ais, inquit: sed illi libri Chrysippi, humanæ vitæ sunt vtiles. Qua libera Stoici hominis sententia offensus Nero, qui ea videret vanitatem & ineptias suas palam argui, Cornutum in insulam relegauit. In Eusebij autem chronicis legimus annum fuisse à Christo nato sexagesimum nonum, & à Persio mortuo quartum, cum sic ille relegatus est: eodémque anno Octauiam Augustam iussu mariti in exilio interfectam: quam Cornelius Tacitus iisdem consulibus occisam refert, quibus Persium decessisse traditum est. Hæc fere sunt, quæ in antiquis monumentis de Cornuto philosopho Persij magistro legere meminimus. Nam quem memorant Aulus Gellius, & Ambrosius Macrobius Cornutum, quem Gellius vbique Annæum quoque vocat, Macrobius libro quinto Saturnaliorum, aut Macrobij librarius, Aurelium pro Annæo: hunc volunt alium esse Cornutum, non philosophiæ vniuersæ, sed solius grammaticæ professorem: qui libros de figuris sententiarum scripserit, quos memorat Gellius libro nono noctium Atticarum: composuitq; in Terentium, Virgilium, Persiũ, Iuuenalem commentaria, de quibus mentionem fecerunt

Cap. 10.

partim vetusti scriptores, partim noui, qui nostra & patrũ nostrorum memoria, grammatica tractauerunt, & scripserunt. Hic itaque Cornutus commentariorum & rerum grãmaticarum scriptor, quisquis sit, qui Cornuto philosopho annis vix quinquaginta iunior esse potest, si alius fuit eum Gellius doctum & prudentem, Macrobius magnum virum & literarum etiam Græcarum doctißimum appellat: ex cuius plurimis scriptis solum vidimus, quod hic edimus in Persij satyras commentarium. Quod certe ita interim habet, vt nisi Gellius & Macrobius Cornuti grammatici eruditionẽ nobis commendassent, semidoctum hominem fuisse iudicaremus. Nam in hoc commentario multa quidem perquã erudita, & antiquitatem multam redolentia & quæ nisi legissent noui interpretes Persij, non pauca in eius libello ignorassent: sed in eodem id quoque offendes, indocta multa, & inepta. Accidit enim illi, quod Asconij Pediani, Donati, Seruij, Placidi, & aliorum veterũ commentarijs. Primum enim imperitos librarios nactũ est: quod genus nihil non corrumpere solet. deinde qui describere properantes, laborem fugiebant totum describendi, multa contraxerunt. postremo nõ defuerunt, qui plurima infercirent, in-primísque illi, quibus doctißima enarratio, quæ fortasse pro vetusto more breuiusculo erat, ad intelligendũ poëtam obscurum & tenebricosum minime sufficiebat: atque ita non pauca interiecerũt & sua & aliena vndique collecta doctorum hominũ, indoctorúmque scholia. Sic non magis vnius Cornuti videtur, quod publicamus in Persium commentarium, quam vnius Donati, quod Donati nomine prostat in Terentiũ: vt illa multis locis te fallant, nisi cum iudicio legas. Qui autem huius Persiani commentarij meminerunt Hermolaus Barbarus, Baptista

Plautius, Lilius Ferrariensis, ac alij horum æquales (antiquiores equidem proferre non possum, qui se illud vidisse, scripto testatum relinquerint) nescio, quam bona habuerint exemplaria: sed nostrus scio nihil inueniri posse corruptius. Fuerunt autem hæc tria: quorum vnum nos & Gulielmus Martinus Voltanus, clarissimæ ciuitatis Burdigalensis procurator, Aquis Augustis in vetusta libraria anno Christi 1585. repereramus. Alterum Francisci Bernæ *Santonensis: tertiũ Ioannis Amaritonis Aruerni fuit. Quæ magis varia in conferendo deprehendimus, quam diuersa loca sunt, vnde fuerant conquisita. In iis ergo libris tale fuit, quale hic vides Annæi* Cornuti *commentarium. Nihil in describendo mutaui, nisi si qua voculæ corruptæ videbantur. Nihil detraxi, quod aliquando sum expertus, quam periculosum sit, ea statim contra vetusti codicis fidem auctoritatémque delere aut mutare, quæ in alienis scriptis non probes.* Optauissem *quidem certe hoc commentarium in lucem dare purius emẽdatiúsque: sed ad eam rem antiquis codicibus opus fuit: qui non suppetebant alij, quam quos dixi: neque habui, vnde alios conquirerem. Et hæc qualiacunque sint, ita edere melius duxi, quam pati literarum studiosos diutius huius commentarij desiderio se torquêre.*

Quod autem ad vocem commentum attinet, quam in titulo legisti: COMMENTARIVS *ac neutro genere commentarium, vnde commentariolum fecit* Cicero, *est scriptum aliquod, & liber ad subsidium memoriæ comparatus, breuis, & in quo rerum tantum capita, summáque ponuntur: quas memorias, & instructiones nunc fere vulgus appellat. Huiusmodi fuit Valerij* Probi *commentarius de occulta literarum significatione, cuius meminit Aulus* Gellius *libro septi-*

mo decimo: ac tale etiam paulo plenius orationis contra Domitium habitæ commentarium, cuius mentionem in Bruto facit Cicero. Horum nominum pluralia commentarij & commentaria, etsi vim sui numeri plerunque retinent, tamen ea nihil esse aliud interdũ, quam quod vnius numero significatur, grammaticis nostris iampridem placuit: qui viderint, quam recte hic præcipiant. Vereor enim, ne cum Cæsar commentaria sua inscripsit, quos apud Ciceronem commentarios legimus appellatos, multorum librorum opus intellexerit, quorum quisque commentarij nomine appelletur, quomodo Euclidis Alexandrini geometræ elementa, libri sunt tredecim, qui appellantur elementum primum, elementum secundum, tertium, quartum, & reliqua deinceps eodem nomine. Commentarius rursus & commentarium, ac multitudinis numero commentarij & cõmentaria, sæpiúsq; commentaria, sicut ijdem volunt præceptores, eam significationem habent, vt expositiones interpretationésque auctorum in literas relatæ, ita vocentur. Seruius in librũ septimum Æneidos. Dicit etiã quidam commentarius conuecta legendum. Aulus Gellius libro vicesimo. apud Plutarchum in quarto in Hesiodum commentario. Idem libro primo. Præterea in commentarijs Labeonis, quæ ad duodecim tabulas composuit. Et, Hyginus autem non hercle ignobilis grammaticus, in commentarijs, quæ in Virgiliũ fecit. Quod igitur commentarijs vtróque genere, & commentarios & commentaria esse debere tradunt nostri grammatici, id commentum fuit in Aquensi codice, sicut omnes huiusmodi expositiones commenta vulgo dicebantur me puero: Tunc nãque prostabant paßim Virgilius, Ouidius, & alij scriptores, cum commento: sed postea, quam politiores literæ flo-

Cap. 9. Cap. 7. Cap. 12. Cap. 12.

rere cœpissent, cedente sensim barbarie: quæ commenta primum videram, ea dici commentaria cœpta sunt. Sic multi, qui sibi aliquid præ cæteris sapere videbantur, existimauerunt ista, commenta barbare dici, commentaria Latine appellanda: sed vellem tamen ego, vt, qui inter audaces istos emendatores eruditione præcellunt, docuissent, vnde sciant, commentaria hic rectius dici, quam commenta. Veteribus librarijs, quibus strenue omnia perdendi summum studium fuisse diceres, ex commento commentarium, ac ex commentario commentum facere facile fuit: ipsi interpretes scriptorum alienorum, quomodo suas expositiones appellarint hoc nos quærimus. Priscianus libro sexto. Seruius in commento Virgilij. Et paulò post. Seruius in commentario tertij libri Virgiliani. Idē libro decimo. Seruius in commentario Æneidos. Ita modo commentum, modo commentarium res eadem apud Priscianum, antiquum & nobilem grammaticum, appellatur. Est autem COMMENTVM proprie res inuenta, excogitata callide, ac ficta: vnde & verbū commentari pro inuenire, excogitare, fingere: at sicut commentum pro expositione auctorū dictum est, vti ostendimus, ita etiam hoc COMMENTARI pro eo, quod est commentum, siue commentarium facere, & interpretationem componere in scriptorē aliquem, legimus vsurpatum. Aulus Gellius lib. 3. Cap. 16. Sabinus medicus, qui Hippocratem commodissime commentatus est, his verbis enarrauit. Et hinc COMMENTATOR pro interprete & commenti scriptore, frequens in Seruij commētarijs. Quod ergo fuit in antiquissimi exemplaris titulo cōmentum, siquis minus probet: id in commentarium illico mutare, mihi non leue visum est flagitium.

JNCIPIT VITA PERSII DE COMMENTARIO Valerij Probi.

AVLVS Persius Flaccus natus est pridie Nonas Decembris, Fabio Persico, L. Virellio Coss. decessit 8. Kal. Decemb. Rubrio Mario, Asinio Gallo Coss. Natus in Etruria Volaterris, Eques Romanus, sanguine & affinitate primi ordinis viris coniunctus, decessit ad octauum milliarium via Appia, in prædiis suis. Pater eius Flaccus pupillum reliquit moriens, annorum fere sex. Fuluia Sisennia mater nupsit postea Fusio, Equiti Romano: & cum quoque extulit intra paucos annos. Studuit Flaccus vsque ad annum 12. Volaterris: inde Romæ apud Grammaticum Remmium Palæmonem, & apud rhetorem Verginium * Flaccum. Cum esset annorum 16. amicitia cœpit vti Annæi Cornuti, ita vt ab eo nusquam discederet: à quo introductus aliquatenus in philosophia est. Amicos habuit à prima adolescentia Cæsiũ Bassum, & Calpurnium Staturam, qui eo viuo iuuenis decessit. Coluit vt patrem Seruilium * Numanum. Per Cornutum cognouit Annæum etiam Lucanum, æquæuum auditorem Cornuti. Nam Cornutus illo tempore Tragicus fuit, * sectæ Stoicæ, qui libros philosophiæ reliquit. Sed Lucanus adeo mirabatur scripta Flacci, vt vix retineret se illo recitante à clamore, (quin illa esse vera poëmata diceret.) Sero cognouit Senecam, sed non vt caperetur eius ingenio. Vsus est apud Cornutum duorum conuictu doctissimorum, & sanctissimorum virorum, acriter tum philosophantium, Claudij Agaterni medici Lacedæmonij, & Petronij Aristocratis Magnetis, quos vnice miratus est & æmulatus, cum æquales essent, & Cornuto minores. Ipse etiam decem fere annis summe dilectus * apud Thraseam est, ita vt peregrinaretur quoque cum eo aliquando, cognatam eius Arriam vxorem habente. Fuit morum lenissimorum, verecundiæ virginalis, formæ pulcræ, pietatis erga matrem & sororem & amitam exemplo sufficientis. Fuit frugi & pudicus. Reliquit circa H S XX. matri & sorori. scriptis tantum ad matrem codicillis, rogauit eam vt daret Cornuto sestertia, vt quidam dicunt, centies, vt alij volunt plus, & argenti facti pon-

*ms. Flanum.

*ms. Nonianum.

*ms. Poeticæ.

*ms. Agaturni.

*ms. à Pæto Thrasea.

dera viginti, & libros circa ſeptingentos, Chryſippi, ſiue bibliothecã ſuam omnem. Verum Cornutus ſublatis libris, pecuniam ſororibus, quas frater hæredes fecerat, reliquit. Et raro, & tarde ſcripſit. Hunc ipſum librum imperfectum reliquit. Verſus aliqui dempti ſunt in vltimo libri: & * quaſi finitus eſſet, leuiter recitauit Cornuto: & Cæſio Baſſo petenti vt ipſe ederet, tradidit edendum. Scripſerat etiam in pueritia Flaccus prætextam, * & ὁδοιπορικῶν librum vnum, & paucos in ſororem Thraſeæ in Arriæ matrem verſus, quæ ſe ante virum occiderat. Omnia autem Cornutus auctor fuit matri eius, vt ea aboleret. Editum librum continuo mirari homines, & deripere cœperunt. Deceſſit autem vitio ſtomachi, anno, ætatis 30. Sed mox vt à ſchola & magiſtris deuerterat, lecto libro Lucilij decimo, vehementer ſatyras componere ſtuduit: cuius libri principium imitatus eſt: ſibi primo, mox omnibus detrectaturus, cum tanta recentium poëtarum & oratorum inſectatione, vt etiam Neronem illius temporis principem, culpauerit: cuius verſus in Neronem cum ita ſe haberet,

*quos qu.

*ms. Veſcio & ὁδοιπορικῶν

Auriculas aſini Mida rex habet,

In hunc modum à Cornuto ipſo tantummodo eſt emendatus,

Auriculas aſini quis non habet?

Ne hoc Nero in ſe dictum arbitraretur.

ANNOTATIO.

Satyræ proprium eſt, vt vera humiliter dicat, & omnia cum ſanna faciat: quam Siſenna protulit poëta. Item ſatyra dicitur, quæ variis rebus continetur. Satyra item lex apud Romanos lata, quæ fucatis verbis fallit audientes, vt aliud dicat, aliud vero ſignificet. In hac præfatione dicit ſe non poëtam, ſed ſemipoëtam eſſe: & dicit fame ſe coactum ſicut & cæteros, ad ſcribendum: quod cùm de ſe dicit, non dubium, quin de alijs dicat.

ANNÆI CORNVTI
COMMENTARIORVM LIBER
IN FLACCI PERSII SATYRAS.

IN PROLOGVM.

NEC FONTE LABRA PROLVI CABALLINO. **1. Versu.**
ΙΠΠΟΚΡΗΝΗ. quod & Hesiodus dicit. Dicitur enim Pegasus errando ad Heliconem montem perueniſſe, ibíque ſiti oppreſſus, vngula fodiſſe: ex quo loco fons editus, Muſis ſit conſecratus. Dicit autem ſe de illis nō eſſe, qui ſunt egregij Muſarum amici. *Caballino* autem dicit, non equino, eo quod ſatyræ humiliora verba conueniant. *Nec in bicipiti ſomniaſſe Parnaſſo.* Parnaſſum montem Delphorum dicit, qui habet cacumina duo, Nyſam libero ſacrum, Cyrrham Apollini. [Vnde Lucanus,

Cardine Parnaſſus gemino petit æthera colle,
Mons Phœbo Bromióque ſacer.

Tangit autem Ennium, qui dicit ſe vidiſſe ſomnium in Parnaſſo, Homerum ſibi dicentem, quod eius anima in ſuo eſſet corpore. *Bicipiti* autem, pro duplicis cacuminis.

Pallidámque Pyrenen. Pyrene fons eſt Muſis conſecratus in Helicone. *Pallidam* autem ideo dicit, quod poëtæ palleant ſcribendi laſſitudine. *Lambunt.* id eſt, * tegunt vel circundant, & quaſi lingua tergunt. [Virgilius, ***tergunt, circumducunt.***

——*& ſidera lambit.*]

Hedera ſequaces. quod ſequantur & ſine fine repant. *Semipaganus* ſemipoëta. Et hoc verbo humili, Satyrico modo vſus eſt. Pagani dicuntur ruſtici, qui non nouerunt vrbem. [ἀπὸ τοῦ πάγου à villa,] *Ad ſacra vatum.* ad numerum poëtarum. *Quis expediuit pſittaco ſuum chære?* Hoc dicit: quod non omnes ſolummodo natura ſua ſunt poëtæ, ſed ventris & egeſtatis neceſſitate coguntur, dum ſemet ſtudendo vigiliis cruciant: alioqui omnes eſſent ſine labore poëtæ, & hoc de auibus probat. Nam hodiéque videmus pſittacos eſurientes vocali ſono ſtrepere, & χαῖρε dicere. *Suum* autem, quaſi proprium, vt naturaliter videantur loqui. ita tamen, ſi eſurierint. *Conari.* & *Blandiri* legitur. (*Venter.* Apologiam facit poëta. nam excuſat ſe non inuidioſe ſcripſiſſe, vt poëta appareret, ſed cauſa vi-

ctus, vt salarium mereretur. Nam *Salarium* est victus vnius diei. *Voces.* humanas.) *Negatas.* per naturam. *Dolosi nummi.* callidi & potentis ad suasionem: quod ad omne facinus facile impellat. *Refulserit.* refulgeat. *Coruos poëtas.* quod coruino lucro inducti, non solum cantare possint, sed etiam carmen effingere. *Pegaseium nectar.* In aliis est *Melos.*

IN SAT. PRIMAM.

15 O CVRAS HOMINVM. Semetipsum redarguit, quod ipse relinquit carmina, quæ vulgus lecturũ non sit, quoniam non sunt vulgaria: & quod minime conueniant robusto ingenio, & libidini iuuentuti. Sed hæc satyra scribitur de iis, qui publice captant famam eloquentiæ ex fauore imperitorum. Et hoc velut dialogi genus in principio ex persona interrogantis inducit. Ait ergo *Curas hominum* inanes, quod sine fructu laborare velint. *Quantum est in rebus inane.* Græcum est, ὅσον τὸ κενόν. Deest autem, humanis, vt sit, in rebus humanis. *Inane* autem vacuum ac ratione carens. *Quis leget hæc?* Hunc versum de Lucilij primo transtulit, & [humanæ vitæ vitia increpans] ab admiratione incipit. Dicit autem sibi. *Min' tu?* pro mihíne? Figura synæresis. *Min' tu istud?* Sic pronunciandum est, quasi de se non manifesta audiat. *Nemo Hercule.* affirmatiue & aduerbialiter. *Nemo?* Interrogat admirans. *Nemo* ergo si * acuta prima Persius dicit, vel duo lecturi erunt: & cum repetitione intulit *vel.* & quia hanc vitiorum materiam dubitat etiam à paucis legi, intercisiue dixit *vel*, non addens, vnus, vel tres. *Nemo.* Persistit in eo, quod dixit, *Nemo Hercule. turpe & miserabile.* Turpe, si duo, & miserabile, si nemo. & quasi corrigit dicendo, *Quare? ne mihi Polydamas.* id est, multinuba. Polydamas autem Nero, quod multis nupsit: aut quod timidus & imbellis fuit, vt apud Homerum inducitur. *Troiades,* Romani accipiuntur. Alij Polydamanta, populi personam accipiunt, quæ loquax est & inepta, cuiusmodi naturæ fuit Polydamas: Troiades vero nobiliores. *Labeonẽ.* quia Labeo transtulit Iliada & Odysseam, verbum ex verbo, ridicule satis, quod verba potius quam sensum secutus sit. Eius est ille versus:

* *ms. Aliuncta per sona dicat.*

Crudum manduces Priamum, Priamique Phisingos.*

* *ms. pisinnos.*

Nugæ. Vim habet reprehensionis. *Turbida Roma.* Ab aqua translatio. vel quod multis gentibus repleatur. *Eleuet.* altum faciat laudando, vel incuset. *Accedas:* assentiaris. *Examen ve improbum.* Αμηγεχῶς dicit. hoc est, non debere quæri iudicium in vulgari iudicio, cum in eo æquitas non sit. Examen autem est lingua vel lignum, quod mediam ha-

ſtam ad pondera adæquanda tenet. *Caſtigare* autem eſt digito libram percutere, vt temperetur, & præ agitatione poſt in æquum conquieſcat. *Trutina* verò eſt foramen, intra quod eſt lingula, de qua examinatio eſt. *Nec te quæſiueris.* Id eſt, noli iudicium de te extrinſecus quærere, [quæ eſt Chilonis Lacedæmonij ſententia.] *Nam Romæ quis non?* In populo, inquit, quis non eſt rudis & imperitus? *Tunc cum ad canitiem*, cum riſu pronunciandum. Id eſt, cum ad ſenes reſpicio poëtas. *Et noſtrum iſtud viuere triſte.* Figura Græca eſt, pro, noſtram vitam triſtem. *Nucibus relictis.* ludis puerilibus depoſitis. *Cum ſapimus patruos.* Eleganter patruos. Id eſt, cum veram ſeueritatem ſapimus. Patrui enim ſeueri circa fratrum filios. [Sic Cicero: obiurgauit Cœlium, vt quidam patruus Cenſor.] Horatius, Lib 3. Ode 12.

—*metuentis patruæ verbera linguæ.*

Tunc, tunc, ignoſcite, nolo. ἔκλειψις ſc. dicere vel ridere. *Tunc.* præcipue: vel eſt aſſeueratio valde dolentis, vt, Gl. Defectus per indignationem.

Me, me adſum, qui feci, Æneid 9.

Tunc tunc ò liceat crudelem abrumpere vitam. Æneid. 8. *Sed ſum petulanti ſplene Cachinno.* Id eſt, non me contineo. Laſciuior fio riſu. & hoc dicit. Date mihi veniam. talis ſum naturæ, vt rideam. Et hoc ſecundum phyſicos dicit, qui dicunt homines ſplene ridere, felle iraſci, iecore amare, corde ſapere, [& pulmone iactari.] *Splene petulanti.* luxurioſo pectore. vehementius enim ſplenetici ſolent ridere. *Cachinno* autem dupliciter exponitur. Si quidem nomen eſt & verbum: nomen eſt, cum per caſus inflectitur, vt hic cachinno, huius cachinnonis, quomodo leno lenonis, palpo palponis. Eſt & verbum, cum per modos & tempora declinatur, vt cachinno, cachinnas, cachinnat, & facit cachino ab eo quod eſt rideo. Cachinnus autem riſus eſt laſciuior cum voce, [quem Græci * μετοχίεσμας dicunt.] *Scribimus incluſi.* Aut ordo eſt verborum, Cum ad canitiem venerimus, tunc ſcribimus incluſi: aut ad poëticam artẽ retulit, quod ait *Incluſi*, ac ſi dicat, ab omni cura remoti: aut certe *Incluſi*, metri lege coarctati. Ab hoc ergo loco incipit de malis poëtis loqui. *Numeros ille.* Numeri proprie rithmi ſunt. nunc vero metrum ſignificat. *Hic pede liber.* Id eſt, proſaicam orationem componit: quamuis Cicero præcipiat proſaicam orationem ita componendam eſſe, vt etiam certis quibuſdam pedibus & fiat, & terminetur. *Grande aliquid.* Hoc per ironiam dicit: id eſt, putat ſe tragœdiam ſcribere. *Quod pulmo, animæ prælargus, anhelet.* Id eſt, ſermone non humili, imo poëtico ſpiritu, qui proferendo in recitatione pene rumpitur, dum vult hoc, quod ſcribit, inflatius pronunciare. *Animæ* autem *Prælargus*, dicit, vento abundans [ἀπὸ τῦ αἰῶνος] Vt Virg.

*Fed. Morellus legit μωρὸ λέγοντα,

Quantum ignes animæq; valent. Et alibi.

Ille regit dictis animos. Et Horat.

Impellunt animæ lintea Thraciæ.]

Scilicet hoc populo. qui talia ſcribis, vt populi iudicio digna ſint, qui nunquam recte iudicat, neque ſapit. *Pexúſque.* pectinatus vel tonſus. [Vnde, *propexam in pectore barbam.* Barbitondium eſt tonſuræ genus quo iuuenes tondentur. Vnde ſic tonſi, pexibarbi vocantur. Cuius rei meminit Virgilius,

Barbitõdium, pexibarbi.

——*candidior poſtquam tondenti barba cadebat.*]

Togáque recenti. noua vel nitida valde. Abuſiue pro noua. Non enim quicquid eſt nouum, recens eſt: ſed naturalia intacta, recentia ſunt. *Et natalitia tandem cum Sardonyche albus, ſede legens celſa.* Id eſt, pulpito. [vel in roſtris *recitantes.] & hoc dicit. Ad hoc recitaturus, ornatus & feſtiuus incedebat, vt corporis habitu, non dignitate carminis ſe audientibus commendaret. *Albus,* aut feſtiua veſte indutus, aut † cogitandi pallore confectus, [vel veſte candida, nondum purpureum adeptus veſtimentum, quod laticlauium dicitur.] *Sardonychem* autem gemmam dicit, aut quam ipſe habebat, aut quam ab amico accepit natali die. *Tandem.* In hoc ambiguitas exiſtimatur: quia poteſt dici vel tandem legens, vel tandem cum ſardonyche, vel etiam tandem albus. Alia ambiguitas in *Natalitia*, vtrum eam natali ſuo, munere acceperit, an tantum eo die gerere ſoleat: quia quidam habent anulos, quos die tantum natali gerunt. Sardonyches gemmæ ſunt ſpecioſæ in anulis, quibus in natalibus ſuis * vſi ſunt, & ſacris diebus. *Liquido cum plaſmate.* Πλάσμα dicitur medicamentum, quo recreantur fauces clamore fauciatæ. [Item *liqu. cum plaſm.* qua vox formatur, hoc eſt per humidas fauces venit, vt Virgil.

† recitandi pauore ac meditandi & ſcribendi tædio perfunctus.

** & conſecratis diebus vtuntur.*

——*& vda vocis iter.*]

Vel plaſma lenis cantilena, veluti deficientis gutturis medicamentum. Vel *liquido plaſmate,* id eſt, exquiſito, tanquam eo laueris, & purum reddideris guttur, ac ſi fletu fœmineo agitatum. *Patranti fractus ocello. Fractus,* id eſt, ſolutus, effœminatus. *Patranti,* conſummanti. Patratio eſt rei venereæ perfectio vel conſummatio: vnde & patres dicti co, quod patratione peracta, filios procreant. vnde Iuuenalis,

——*oculóſque in fine trementes.*

Item *ocello* per ὑποκόρισμα: quia illum contrahendo minorem facit. [& eſt hypallage, vt pictus acu chlamidem, quod fieri ſolet non ſolum ablatiuo caſu, verum etiam accuſatiuo, vt Nuda genu.] *Hic neque more probo.* Hic, dicit, in auditorio, vbi recitant poëtæ: vel *hic* pro tunc: & hoc dicit. Cùm molliter leguntur carmina, audientium quoque animi ad libidinem excitantur, Laudantium lætitiam inſectatur. Cum aut tumultuoſe clamant, aut obſcœnos motus edunt ad dulcedinem carminum, quæ effœminant aures intantum, vt audientium quoque animi diſſoluantur. *Ingentes* autem *Titos,* dicit, aut ge-

neraliter Romanos Senatores à Tito Tatio Sabinorum rege, aut certe à membri virilis magnitudine dicti Titi. [Idem valuiſſet ſi Lucios aut Marcos aut Publicos dixiſſet.] Titos, εἰρωνικῶς Romanos equites, principes magnæ auctoritatis & honoris. [Titos. Tres enim curiæ fuerũt primo Romæ, Titiens, Samnes, Nuceres: Titiens à Tito Tatio Rege Sabinorum participem in regno Romuli. Samnes à Romulo qui Romam condidit. Nuceres à Nuciſmone qui aliquando Romulo auxilium dedit. Alij à luco nominauerunt. Et eſt ſenſus. Hæc enim cum effœminate leguntur carmina, audientium quoque ſoluuntur animi. Itaque neque more honeſto, neque voce virili laudant.] Item συνεκδοχικῶς autem Tiros, ſcholaſticos, quòd ſint vagi, neque vno magiſtro contenti, & ad libidinem proni, ſicuti aues, quibus comparantur. Nã Tiri. columbæ ſunt agreſtes, quibus ruſtici auditores deſignantur. *Cum carmina lumbum intrant.* Id eſt tangunt. Bene dicit lumbum, & non animum. Dicitur enim libido lumbis immorari. Vel certe cum carmen effœminate recitatum fuerit, repræſentare ipſos concubitus ſolet. Quomodo enim tactus mulierum, mouet intima, ſic & verſus enerues non animum intrant, ſed lumbum. *Et tremulo ſcalpuntur.* Tremulo verſu, id eſt, fragili voce cantante, vbi modulanti verſu pruriũt eorum viſcera, ſicut tempore coitus. *Scalpuntur* dicit, in libidinem excitantur, vt Iuuenalis.

—— quod enim non excitant inguen *Lib. 2.*
Vox blanda, & nequam? digitos habet. ——

Tun' vetule auriculis. Inuehitur poëta in captatorem laudis incommodæ. *Vetule*, ſtulte, qui ſeneſcis in vilibus carminibus. Et non dicit *ſenex*, ſed vetule. Et dictum eſt ſatyrice *vetule*, id eſt, eius ætatis homo vanæ gloriæ non debet eſſe captator. Scribis ergo, quod te non delectet. ſed quod capiatur auribus imperitis: & ideo laboras, palles, & tibi otia denegas, vt tempore recitationis à pueris tibi plaudatur euiratis & diſſolutis. *Eſcas* autem dicit fauorem vel delectationem: id eſt, exiſtimationem tibi concilias ex fauore imperitorum. *Auriculis, quibus.* id eſt imperitis & ſpurciſſimis. *Et dicas cute perditus ohe.* Id eſt, vigiliis & ſolicitudine ad tenuiſſimam cutem perductus. Aut certe *cute perditus*, ſenectute pallidus: vel, manifeſte cute perditus, vt vitium, quod intrinſecus habes, etiam in cute poſſis habere. *Ohe*, interiectio eſt percontantis cum eadem ratione. *Quid didiciſſe.* Verba poëtæ illius ad quem ſcribit. ſed ἀπορητικῶς dicit. hoc eſt: Quid proderit didiciſſe aliquid, niſi recitatione pandatur? Et eſt tracta μεταφορὰ à fermento & caprifico. Sicut enim fermentum maſſam corrumpit, & caprificus ſaxa: ita ingenium pectus. Fermentum enim intra maſſam plus vna hora non poteſt contineri. Creſcit enim & caprificus ex lateribus in quibus eſt concepta. Inuehitur autem in eum, qui

carmina sua intra se non potest continere, nisi ea diuulget, licet vana sint. Et bene caprificum posuit, quæ cum exierit, nullos fructus ex se profert. Item hic est schema ἀποστροφὴ, ἢ ἀνθυποφορά, id est, à se in alium, cùm per suam in illius transit poëtæ vocem, quam corripiebat: nec tamen recessit à sua persona. Ergo difficultas imposita sustollitur interrogante se, & alio respondente. & erit sensus ipsius Flacci quasi dicentis, Et hoc tu putas dulce, quod magis acidum est, quàm fermentum: & fructus putas ingenij, quod in iecoribus tuis caprificus innata erumpat. *En pallor seniumque.* ἐκφώνησις per indignationem. Pallor est anxietas quædam animi, præmaturam faciens senectutem. Vel certe pallorem dicit cogitandi, siquidem pallent poëtæ cogitando. Senium est veluti accessita miseria senectutis. *O mores.* defecti & peruersi. *Vsque adeone scire tuum nihil.* Hoc dicit. In tantum scientia tua nihil est, & ad nihilum redacta, vt aliquid te scire nescias, nisi alterius iudicium de tua scientia consulas? Hæc periodus apud Luciliũ posita est.

Sic repo-suit Fed. Morellus.

* *Vt me scire volo,* [dicimus] *mi mi conscius sum,*
Ne damnum faciam. Scire hoc se nescit, nisi alios id scire scierit.

Scire tuum. vt viuere triste. *vt pulchrum est digito monstrari.* Obiectio est stulti poëtæ. Sed magna gloria est in digitos extendentium manus. Hic requiritur historia Demosthenis, qui cum transiret, & à mercenario tabernæ, digito mõstraretur, fertur lætatus esse, quod ab ignobilibus sciretur. Et Horat. lib. 4. carminum sic posuit,

Totum muneris hoc tui est,
Ode 3. *Quòd monstrer digito prætereuntium.*

Tén' cirratorum centum. Potest ex persona Persij ridicule admirantis accipi: potest & ab illo dictum putari, qui gaudet æstimatione poëtica. Si Persius dicit, ita est intelligendum. Cur non debes lætari? certe maxima est gloria laudati à centum cirratis. Si ille dicit poëticæ laudis cupidus, ita. An tu, Persi, exiguum putas laudari à centum *Cirratis*, id est, scholasticis? *Cirratis*, capillaris pueris. [quoniam apud antiquos criniti erant adolescentes, vsque ad certam ætatem, quod de Ascanio Virgilius ait,

Fusos ceruix cui lactea, collaque.]

Nescis maximam hanc æstimationem videri? Et hoc dicit, Pro nihilo ducas scripta tua à magistris ludi dictari pueris? Mos enim erat magistrorum, ex aliquo libro dictare discipulis. Occulte autem tangit Neronem, cuius carmina, quia imperabat, per scholas celebrabantur. *Centum* autem, finitum pro infinito posuit, vt Virgilius,

Æneid. 6. *Non mihi si linguæ centum sint, oráque centum.*

Ecce inter pocula. Hoc dicit. Quod iustum ab iis expectes iudicium, qui iam madentes vino, discernunt de carminibus, quæ vix integrius etiam

etiam à ieiunis discerni possent? Benè autem dixit *inter pocula*, vbi sunt instrumenta libidinis. *Romulidæ*, id est Romani à Romulo, vt Æneadæ ab Ænea. *Dia*. id est, sancta, magnifica, clara, [vt Horatius.
Sententia dia Catonis, & Virg. *Dia Camilla*.]
Quid dia poëmata narrent. Id, quod sentiendum sit de poëmatibus: aut qualianam poemata celebrentur. *Hic*. facta in conuiuijs, poematum mentione [dicit aliquis locuples, amatorios versus, putida cum vox eius videatur emittere per nares.] *Cui circum humeros*. Qualitatem vestis posuit, vt per cultum corporis, animi cultum monstraret. *Hyacinthina lana*, est palla variis coloribus tincta: per quam locupletem quempiam vult intelligi. *Rancidulum quiddam*. Id est putidum, vel quasi asperi saporis, corruptæque gulæ. *Balba de nare*. balbutiente lingua. Linguæ est enim proprium balbutire. Et hoc dicit. Refert quosdam versus ita putide, vt vox eius videatur emitti per nares, repetita ex vitio linguæ. *Phyllidas, Hypsipilas*. Phyllidis Hypsipyléfque reginarum exitus tristes fuisse noscuntur. Nam Phyllis ægre ferens peregrinationem Demoophontis, qui ad Troiam profectus, die constituto non remeauit, suspendio periit: & conuersa est in arborem Amygdalum sine foliis. Reuersus Demoophon, cognita ea, amplexus truncum est: qui velut sponsi sentiens aduentum, folia emisit. Hypsipyle vero vna ex Lemniadibus mulieribus, Thoantis filia, Liberi patris neptis, postquã eam,* natis duobus filiis apud Lemnios, Iason,* reliquit, qui eo tempore cum Argonautis venerat, nec ad eã rediit ex Colchis: comperto postea illum ad suam patriam * rediisse: se neglectã, ingratum eius amorem diu secum fleuit. His itaque siquid simile carminibus suis poëtæ defleuerunt, ita sine vocis asperitate pronunciant, vt audientium aures emolliant. & ponit historias & ea nomina,, quæ in carminibus necessaria non sunt: sed quia * rara, & amatoria sunt, ideo ponuntur. [*Probabile siquid*. siquid flebile.] *Eliquat*. cum lenocinio vocis pronunciat, & vocem dissoluit in cantilenam. *Et tenero supplantat*. tenero *palato* dicit, molli, gracili. *Supplantat*. supprimit: mutatis accentibus curtat. Quasi sonus vocis canoræ in vltimi palati cauo leniter infringitur, quo iucundior fiat. *Assensere viri*. ἥρωας viros dicit auditores. Id est, qui eiusmodi dicta voce sua laudant. *Nunc non cinis ille*. Verba adulantium per εἰρωνείαν. Cinis poëtæ fœlix est. Et reprehensibile notat, quotiens de mortuis, etiam si bene loquitur. Veteres autem dixerunt prægrauari corpora eorum, qui tantum corpori studentes, nihil memorabile reliquerunt. *Nunc leuior cippus*. Cippum pro sepulchro posuit, vt fermentum pro acido. Proprie autem cippus est lapis sepulchri. *Laudant conuiuæ*. poëtæ personam dicit, hoc est, versus poëtæ ab vno conuiua recitatos. Hoc autem irridens dicit. *E manibus illis*. Hic manes pro ossibus

* *ms. facta.*
* *ms. deseruit.*
* *ms. remeasse.*
* *ms. cara.*

carmina sua intra se non potest continere, nisi ea diuulget, licet vana sint. Et bene caprificum posuit, quæ cum exierit, nullos fructus ex se profert. Item hic est schema ἀνθυποφορὰ, ἢ ἀντιπροσωποποιΐα, id est, à se in alium, cùm per suam in illius transit poëtæ vocem, quam corripiebat: nec tamen recessit à sua persona. Ergo difficultas imposita sustollitur interrogante se, & alio respondente. & erit sensus ipsius Flacci quasi dicentis, Et hoc tu putas dulce, quod magis acidum est, quàm fermentum: & fructus putas ingenij, quod in iecoribus tuis caprificus innata erumpat. *En pallor seniumque.* ἐκφώνησις per indignationem. Pallor est anxietas quædam animi, præmaturam faciens senectutem. Vel certe pallorem dicit cogitandi. siquidem pallent poëtæ cogitando. Senium est veluti arcessita miseria senectutis. *O mores.* defecti & peruersi. *Vsque adeone scire tuum nihil.* Hoc dicit. In tantum scientia tua nihil est, & ad nihilum redacta, vt aliquid te scire nescias, nisi alterius iudicium de tua scientia consulas? Hæc periodus apud Luciliũ posita est.

> * *Vt me scire volo,* [dicimus] *mi mi conscius sum,*
> *Ne damnum faciam. Scire hoc se nescit, nisi alios id scire scierit.*

*Sic reposuit Fed. Morellus.

Scire tuum, vt viuere triste. *vt pulchrum est digito monstrari.* Obiectio est stulti poëtæ. Sed magna gloria est in digitos extendentium manus. Hic requiritur historia Demosthenis, qui cum transiret, & à mercenario tabernæ, digito mõstraretur, fertur lætatus esse, quod ab ignobilibus sciretur. Et Horat. lib. 4. carminum sic posuit,

> *Totum muneris hoc tui est,*
> *Quòd monstrer digito prætereuntium.* Ode 3.

Tén' cirratorum centum. Potest ex persona Persij ridicule admirantis accipi: potest & ab illo dictum putari, qui gaudet æstimatione poëtica. Si Persius dicit, ita est intelligendum. Cur non debes lætari? certe maxima est gloria laudari à centum cirratis. Si ille dicit poëticæ laudis cupidus, ita. An tu, Persi, exiguum putas laudari à centum *Cirratis*, id est, scholasticis? *Cirratis,* capillatis pueris. [quoniam apud antiquos criniti erant adolescentes, vsque ad certam ætatem, quod de Ascanio Virgilius ait,

> *Fusos ceruix cui lactea, collaque.*]

Nescis maximam hanc æstimationem videri? Et hoc dicit, Pro nihilo ducas scripta tua à magistris ludi dictari pueris? Mos enim erat magistrorum, ex aliquo libro dictare discipulis. Occulte autem tangit Neronem, cuius carmina, quia imperabat, per scholas celebrabantur. *Centum* autem, finitum pro infinito posuit, vt Virgilius,

> Æneid 6. *Non mihi si linguæ centum sint, oráque centum.*

Ecce inter pocula. Hoc dicit. Quod iustum ab iis expectes iudicium, qui iam madentes vino, discernunt de carminibus, quæ vix integrius etiam

etiam à ieiunis discerni possent. Benè autem dixit *inter pocula*, vbi sunt instrumenta libidinis. *Romulida*, id est Romani à Romulo, vt Æneadæ ab Ænea. *Dia*. id est, sancta, magnifica, clara, [vt Horatius.

Sententia dia Catonis, & Virg. *Dia Camilla*.]

Quid dia poëmata narrent. Id, quod sentiendum sit de poëmatibus: aut qualianum poemata celebrentur. *Hic*. facta in conuiuijs, poematum mentione [dicit aliquis locuples, amatorios versus, putida cum vox eius videatur emittere per nares.] *Cui circum humeros*. Qualitatem vestis posuit, vt per cultum corporis, animi cultum monstraret. *Hyacinthina lana*, est palla variis coloribus tincta: per quam locupletem quempiam vult intelligi. *Rancidulum quiddam*. Id est putidum, vel quasi asperi saporis, corruptæque gulæ. *Balba de nare*. balbutiente lingua. Linguæ est enim proprium balbutire. Et hoc dicit. Refert quosdam versus ita putide, vt vox eius videatur emitti per nares, repetita ex vitio linguæ. *Phyllidas, Hypsipilas*. Phyllidis Hypsipyléсque reginarum exitus tristes fuisse noscuntur. Nam Phyllis ægre ferens peregrinationem Demoophontis, qui ad Troiam profectus, die constituto non remeauit, suspendio periit: & conuersa est in arborem Amygdalum sine foliis. Reuersus Demoophon, cognita ea, amplexus truncum est: qui velut sponsi sentiens aduentum, folia emisit. Hypsipyle vero vna ex Lemniadibus mulieribus, Thoantis filia, Liberi patris neptis, postquã eam, * natis duobus filiis apud Lemnios, Iason, * reliquit, ** ms. fastu.*
qui eo tempore cum Argonautis venerat, nec ad eã rediit ex Colchis: comperto postea illum ad suam patriam * rediisse: se neglectã, ingra- ** ms. deseruit.*
tum eius amorem diu secum fleuit. His itaque siquid simile carmini- ** ms. remeasse.*
bus suis poëtæ defleuerunt, ita sine vocis asperitate pronunciant, vt audientium aures emolliant. & ponit historias & ea nomina, , quæ in carminibus necessaria non sunt: sed quia * rara, & amatoria sunt, ** ms. cara.*
ideo ponuntur. [*Probabile siquid*.. siquid flebile.] *Eliquat*. cum lenocinio vocis pronunciat, & vocem dissoluit in cantilenam. *Et tenero supplantat*. tenero *palato* dicit, molli, gracili. *Supplantat*. supprimit: mutatis accentibus curtat. Quasi sonus vocis canoræ in vltimi palati cauo leniter infringitur, quo iucundior fiat. *Assensere viri*. [illegible] viros dicit auditores. Id est, qui eiusmodi dicta voce sua laudant. *Nunc non cinis ille*. Verba adulantium per *εἰρωνείαν*. Cinis poëtæ fœlix est. Et reprehensibile notat, quotiens de mortuis, etiam si bene loquitur. Veteres autem dixerunt prægrauari corpora eorum, qui tantum corpori studentes, nihil memorabile reliquerunt. *Nunc leuior cippus*. Cippum pro sepulchro posuit, vt fermentum pro acido. Proprie autem cippus est lapis sepulchri. *Laudant conuiua*. poëtæ personam dicit, hoc est, versus poëtæ ab vno conuiua recitatos. Hoc autem irridens dicit. *E manibus illis*. Hic manes pro ossibus

posuit. Iterum facit vocem illius recitantis in conuiuio. ***Nunc non è tumulo.*** Violæ, res voluptariæ vel amœnæ, quoniam in sepulchro eorum, qui bene meruerunt, violæ nasci memorantur. Hæc autem verba eius personæ facit, quam retulit versus poetæ in conuiuio recitare, existimantis & dicentis fœlicem poetam esse, & illi defuncto leuem terram futuram, cuius scripta omnibus dulcia sunt. Tumulus dicitur terræ aggestio, vbi nulla est memoria. *Rides ait, &c.* Est *ἠθοποιΐα*, id est, obiectatio illius culpati poëtæ ad Persium: & hoc dicit: Rides & nimium das operam cachinno. Bene autem dicit *vncis naribus.* Incuruantur enim nares, cum eas soluto risu contrahimus. Vt Horatius in primo sermonum.

——minus aptus acutis
Naribus.—— & alio loco,
——naso suspendis adunco.

An erit, qui velle recuset os populi meruisse. Id est fauorem. & hoc dicit. An inuenitetur homo, qui contemnat fauorem, nec velit, si laudetur à præsentibus auditoribus, famam sibi, ac existimationem poëtæ perennem linquere? *Et Cedro digna locutus.* Carmina digna cedro ideo dixit, quod mos apud veteres erat, vt chartæ in quibus nobilia carmina scribebantur, oleo cedrino inungerentur: quia & diuturnabiles faceret, & à tineis conseruaret. Alij dicunt cedrũ genus ligni esse, quod dignum bibliotheca habebatur. Hoc ergo dicit. Quis non velit ea carmina scribere, quæ & populus laudet, & cedro perungantur, quo diutius durent? *ἐθέλω* est *velle. Nec scombros metuentia carmina nec tus.* Quæ carmina nullum periculum habeant apud salsamentarios & turarios. Ideo hoc dicit, quod chartæ, in quibus vilia carmina scribuntur, quasi non necessaria, aut ad tus inciduntur inuoluendum, aut ad salsamentum. Scombri dicuntur pisces salsi, de quibus fit optimum garum. Per scombros ergo significat salsamentarios, per tus pigmentarios. [Hoc & Horatius in lib. 1. Epist. dicit,

Aut fugies Vticam aut nunc tus mitteris Herdam.]

Quisquis es, ô, modo quem. Hæc verba sunt Persij ad quemlibet poëtam laudis cupidum: & hoc dicit. At tu quem mihi in hoc libro affatum assimulaui aduersarium, qui mihi obiicis risum importunum audi. Et est mimica & comica exclamatio: quoniam poëtæ nonnunquam omisso recto sermone, extra scenam soli loquuntur, sustinentes personam suam: aut aliquorum hominum verba interponunt. Ideo tu quem induxi extra dicentem, * & eam inducit personam, quam ab initio induxit, alterna narrantem. *Non ego cum scribo.* Ordo est, Non ego laudari metuam: & iam dico fauorem expetendum & esse gratũ, si versibus laudabilibus exhibetur: & si forte aliquid inueniretur in meis versibus gratiosum (quod raro quidem contingit) non fugio.

laudem, cum scribo. *Quando hæc rara auis.* Translatio à phœnice, quæ dicitur sexcentesimo anno colorem habere venetum: quæ omnes virgulas odoriferas colligit, & sibi ipsas parat, quæ dicuntur solis ardore incendi. mox autem vt sol occiderit, se flammis imponit: & cum sol oriri cœperit, de cineribus suis cum sole renascitur. Et hoc prouerbialiter dicunt. Raram auem eam quam post longum tempus videmus. Et hoc verecunde Persius raro se commode dicit scribere, ceu phœnix, quæ circa partes Indiæ est, tarde se ad videndum hominibus profert. Item *scribo* præsentis est: *exit* similiter, vnde posteriorem syllabam non dubito Persium doctissimum hominem, exit, dixisse correpte, quamuis quidam producant eam, & verbum temporis faciant. *Laudari metuam.* Id est, nolim laudari. *Neque enim mihi cornea fibra.* [*αὐτοδοχικῶς.* i. corneum pectus. metaphoricos duram quoque & adamantinam dicimus frontem. Improbam fibram pars est iecoris] Sinecdochicos pro tota fronte accipi debet. Vnde qui affectibus non mouentur, duram fibram habent, id est, præcordia. Ergo hoc dicit, Non tam ab humanitate dissentio, aut adeo duro sum sensu, vt ea, quæ humanitatis sunt, solus * respuam, id est, vt possim non lætari laudatus, **spernam* nec dolore culpatus. Relatum ad regulam patientiæ, quia non negligit laudem & culpam spernit.] *Sed recti finémque extremúmque.* Id est, quod quæro: & hoc dicit. Laudem quidem amo non fallam, sed quæ ad finem & ad extremum recti, id est, ad veritatem intendit. Finem recti & extremum dicit secundum philosophos, qui summum bonum in recto atque honesto constare dicunt. [Vt Lucanus,

Seruare modum finémque, &c.

Esse recuso euge tuum & belle. Neque enim durauit sensus tantum scribendi, vt statim me recte fecisse, perfectúmque crediderim, cum tuũ *euge* & *belle* audiero. Hoc enim dici solet de Accio Labeone, quod ita voluerit, tanquam in iis summum iudicium sit. Solent namque dici auditores *euge*, & *belle* respondere recitantibus. Sed laudationem (inquit) tuam, non puto recti definitionem. Neque enim scribentes debent hoc fine esse contenti, vt *euge* & *belle* audiant. *Nam belle hoc excute totum.* Translatio à vestimento pleno sentibus. vel quibuscunque corpusculis, quod dum excussum fuerit, quicquid habet absconditum, proiicit. *Quid non intus habet?* reprehensionis, vel ineptiarum, [vel turpitudinis] vel derisionis? *Non hic est Ilias Acci.* Hic, id est, in satyra mea. Accius Labeo poëta indoctus fuit illorum temporum, qui Iliadem Homeri versibus fœdissime composuit, ita, vt nec ipse poëta intellexisset, nisi helleboro purgaretur. *Ebria veratro.* Id est vitijs plena [vel nimis insana] Græcè autem *ἐλλέβορον* dicitur, Latine veratrum, quod datur insanientibus, vt eos ad integram mentis valetudinem

perducat. In hac igitur laude quidnam inuenias? Certe si sanus inspexeris hoc genus fauoris, inuenies etiam ipsum quondam attributum Accio Labeoni, à quo Iliadem Homeri male tractatam esse iam diximus: cui carmen suum negat simile esse Persius. *Ebriam* autem dicit, quod versus non starent: aut quod propter ingenium, helleborum biberit: & quanquam ebrius eodem, tamen nihil profecerit: [nam helleboro sumpto sæpius, non possunt perducere ad sanitatem.] *Non siqua elegidia crudi dictarunt proceres.* Id est, non sunt hic elegidia, quæ crudi proceres soliti sunt facere. *Crudi*,* Cacotami, indigesti vel temulenti. *Elegidia* dixit deriuatum ab elegis: vt & hoc nomen molitiē aliquam significet. Ergo hoc dicit, Nolo me laudes verbis, quibus soles laudare elegos principum versus, qui nunquam nisi crudi poëmata faciunt. *Non quicquid denique lectis scribitur in citreis.* à nobilibus, scilicet. Nec ea quoque probas, quæ in lectulis citreis scribuntur. Apud antiquos citreis tabulis parietes ornabantur, quas & cera incerabant, vt quicquid in animum veniebat, statim notaretur, ne vis ingenij periret. Citrum quippe Romanis antea pretiosum notabatur, & auro comparandum. Vel certe quod locupletes recumbentes in pretiosis lectulis, delicate sine cura scribebant. Belle & hoc dicit, Non sunt carmina hæc, quæ super lectulos citreos discumbentes faciant. siquidem non potest ibi aliquid rei politæ, & doctrinæ inueniri. Belle igitur & Euge cōtigisse sæpe locupletibus dicit, crudis, & super lectulos citreos discumbentibus, qui crudi lectulos citreos iacentes male scribunt, oscitantes, vel delicatè ac sine cura, & ideo arguant quod laudantur locupletum poemata, quia & cœnas præstare solent & vestes donare: & hoc dicit] Vnde dicit *tuum Euge & Belle recuso*, id est carmina quæ interim componis, dum tibi dicitur *Euge. Sponda* autem exterior pars lecti, *Pluteus*, interior. *Calidum scis ponere sumen*, conuiuis scilicet: & dicit illi poetæ, Nosti captare animos audientium tua carmina, cum eos sic pascis delicate. *Scis comitem horridulum trita donare lacerna.* Id est, scis & byrrum attritum comiti condonare. Illa re donare dicimus, vt Virgilius,

Hac te nos fragili donabimus ante cicuta.

Et facit apostrophen ad diuitem poetam, propter quod fauorem velit iniuste acquirere. *Tritam* autem lacernam dixit veterem, aut certe tenuiter textam. Lacerna pallium fimbriatum, quo olim soli milites velabantur. Penula autem est palliū cum fimbris longis. *Et verum inquis amo.* Et dicis mihi te cupidum esse iudicij veri de tua scriptura, vtrum *scripseris bene an male. *Qui pote?* Hoc dicit. Tu verum examen ab iis audire desideras, quibus non habenda est fides: quoniam te putant poetam esse* causa gulæ. *Vis dicam nugaris, &c.* hoc dicit, Quomodo potes verum amare, cum sis nugigerulus? Vel cum tu *ô calue* Senator,

*κακόχυμοι pro ἄπεπτοι ex coiect. Fed. Morelli.

Eclog. 5.

*bene di-versis.

*ms. ob causam.

abundantia * librorum pinguis ſis, & ventrem habeas vltra * ſeſqui- *ms.tiborum plenum.
pedem extenſum: quomodo tanta obtuſus craſſitudine, poſſis aliquid ſubtile vel tenue ſapere? Operam ſcribendo perdis, cum ventri tuo indulges, vt pinguedine creſcat. Tractus ſenſus ex Græco verſu, quo *ms ſemis & vno pede.
ſignificatur, ex ventre craſſo tenuem ſenſum non naſci. Aqualiculus proprie venter porci eſt. hic ad ventrem tranſlatio, & eſt hyperbolicos, omnes ſenatores ſtulti ſunt. *O Iane à tergo.* Ianus dicitur bifrons eſſe, qui nec poterit derideri, nec ei à tergo ſanna fieri: per quem vult, quemuis ſapientem intelligi. [Ac per hoc ſolus Ianus eſt ſapiens qui duas habet facies.] *Nulla ciconia.* quam manu formare ſolent irriſores, qui vnitate * colligatos digitos agunt, ad inferiorem partem in- *ms.collatos.
clinata, ſimilitudine ciconini roſtri: quod cum præſentant poſt tergum * motantes, deridant quos volunt. Ideo ſannam Ianus, ſi à tergo *ms. motitantes i. mouentes.
fiat, intelligit, quomodo ciconiam pinſit manus, vtpote cui nemo per abſentiam detrahere poteſt. *Pinſit*, dixit aſſidue percuſſit. dictum à piſtoribus. Pilo enim apud veteres frumenta tundebantur: vnde & piſtores dicti ſunt, quaſi pinſores: vel à pindendo. Pindo enim, id eſt, ferio: vnde & piſtillum dicimus, quo terimus in mortario. *Nec manus mobilis*, id eſt facilis, docta. *Auriculas albas*, id eſt aſininas. nam ſic ſtulti ridentur, appoſito temporibus pollice, imitantes aures aſini alijs digitis, quaſi ſannam facientes. Aut protendunt linguam, quantum *Apula canis* multa ſiti. Et bene Apulam, canem dicit, propterea quod Apulia æſtuoſa eſt. Etiam hoc genus ridendi eſt. Nam tria genera ſunt ſannarum. aut manu ſignificare Ciconiam, aut auriculas aſini, aut linguam ſitientis canis, *Tantæ.* Id eſt tantum prolatæ. *Auriculas albas*, ſtolidas eſſe hoc prouerbio ſignificatur, ex quo fabula quoque prodidit Midam animi ſtolidi aſinarias quoque habuiſſe aures, quas albas dicit per ſynecdochen. Eſt enim interior pars aurium alba, vt populum quoque dicimus albam, quod vtique folia eius alba ſunt vna parte, alia parte viridia. *Vos ô patricius ſanguis.* Vos igitur nobili 75
loco nati, (quorum vita ex * debet eſſe,) qui videre quid à tergo fiat non curatis: date operam, vt non derideamini. *Quos viuere fas es occipiti cæco.* Id eſt, quos vos fas eſt in occipitio oculos non habere. (Occipitiũ dicitur poſterior pars capitis, ſinciput anterior) ac ſi diceret, qui non ſentitis vos à tergo irrideri. *Poſticæ occurrite ſannæ*, id eſt, irriſioni, cui non eſtis [Jani] nec poteſtis à tergo riſus videre, nolite vos deridendos præbere. [Poſticæ à poſt factæ.] Antiqui ita fores templorum vel ædium dixerunt antîquas & poſticas. *Poſtica* ergo *ſanna* quæ fit à poſteriori parte. Sanna autem dicitur os diſtortum: cum vultu: quod facimus, cum alios deridemus. Inde ſanniones dicti, qui non rectum vultum habeant. *Quis populi ſermo eſt?* Ad eius perſonam redit, quam ſuperius fecerat dicentem, *verum* mihi dicite de me. Deinde motus

ideóque *fumosa* dixit. Aliter. Si Palilia diem dicit sacrum in honorem [Iliæ] quæ peperit Remum & Romulum, quorum mentionem sacrificiorum Cicero in Philippicis sic commemorat. Palilia, quæ nunc Parilia mutatis literis dicimus, vel quod eo die condita Roma est accensus manipulis, accenso fœno colitur. aut Palilia dies festus Palis deæ agrorum seu pastorum habitus à veteribus. Varro sic ait. Palilia tam priuata quam publica sunt: & est genus hilaritatis & *luxus apud rusticos, vt congestis cum fœno stipulis, ignem magnum transiliant. his palilibus se expiari credentes. *Vnde Remus*. Hic occulte tangit Romanos, ex rusticis & pastoribus eos originem trahere. Vnde Remus, deest natus: id est, de saturo rure. [Vt Virgilius qui hoc mire laudauit *ms. lusu.*

Hoc oles veteres vitam.] &c.

Sulcoque terens dentalia. Sensus duplex est, & hoc dicit. Non possunt rudes poëtæ *saturum rus laudare*, vnde Remus ortus est, vnde & tu, ô Quinti * Atili Serrane, cum te ante boues dictaturam lictor induit, & tua vxor trepida domum aratrum tulit. Alter sensus est, a ueniente ad se lictore cum insignibus dictatoris, Quintius Atilius Serranus iussit vxori, vt has à lictore vestes acciperet, & sibi ad locum, in quo arabant, afferret. Ordo enim sermonum est iste: Cum te ô Quinti, *trepida vxor*, id est, rei nouitate perterrita, ante boues dictaturam induit: & tua aratra domum lictor tulit. Quintius autem Cincinnatus cum suum agrum exararet & sereret, dictatura ei à populo Romano vel decreto senatus delata est: qui contra Samnites progressus, victor extitit: qui à serendo Serranus appellatus est: vt Virgilius, *ms. Taci.*

—— nec te sulco Serrane serentem. *li. 6. Æn.*

Euge poëta. Ironia per speciem, quæ laudando deridet. *Est nunc Brisæi quam venosus.* asper, fortis, & valens: Et est sensus. Sunt qui contemnentes carminis nobilitatem, solos student [veteres] poëtas legere, vt Accium, qui fortia carmina scripsit, cuius venosum ait librũ: vel Pacuuium, qui tragœdiam de Antiopa scripsit. Brisæum Accium ideo dixit, quia poëtæ in Liberi patris tutela esse noscuntur. Est autem Brisæus Liber pater cognominatus, vel, vt quibusdam videtur, à mellis vsu, eo quod ipse primum inuenisse dicatur mel, & ex fauis exprimere. Bris enim iocundum dicimus, vt etiam quidam Breseida existimant dictam, quod Achilli iocunda fuerit. Vel certe, vt aliis videtur, ab vua, quod vuam inuenerit, & expresserit [pedibus.] Brisare enim dicimus exprimere. Vel certe Brisæum dictum ex nomine nimphæ, quæ eum nutrisse dicitur. Brisæus ideo, quia barbatus colitur Liber pater Brisæus cognomine, & venosus, quasi inæqualis, horridus: similiter & verrucosa Antiopa, quæ est tragœdia nobilis Brisæi hirsuti. & tractum à Libero patre, qui in Græcia est, vbi eius duæ sunt

ſtatuæ, vna hirſuta, quæ dicitur Briſæi, altera leuis, id eſt, ſine pilis, quæ dicitur Lenæi. *Sunt quos Pacuuius, & verrucoſa moretur Antiopa.* Id eſt, delectet, & detineat. Antiopa * Fimeri Merei regis filia, ab Epapho per dolum ſtûprata, ob hoc à viro ſuo Lyco eſt ſpreta. hanc relictam Iuppiter conuerſus in Satyrum compreſſit. Iratus Lycus Dircem in matrimonium duxit, cui ſuſpitio incidit virum ſuum cum Antiopa concumbere: itaque imperauit famulis, vt eam vinctam in tenebris clauderenr. Deinde euenit vt includeretur: & inſtante pœna Antiopæ, Iuppiter pulchritudine ſeductus, & ardore concubitus, eam à vinculis liberauit, & impregnauit: ex quo concubitu in Cytherone monte Zethum & Amphionem procreauit, qui educati à paſtoribus ſunt: quos poſtquam mater cognouit Antiopa, & eis retulit, quomodo fuerat à Dirce tractata, Lycum interfecerunt, & iniuriam Antiopæ matris, Dirces ſupplicio vindicauerunt. Nam ob crudele ſeruitium, quod ei fuerat à Dirce impoſitum, crudeli tauro alligatam, in ſiluam dimiſerunr. Hinc fons ille appellatus eſt Dirce, qui Thebis vicinus eſt, & ex ipſo loco, in quo & ipſa oſſa collocata ſunt Dirces, ſubtus fluuius emânat. *Pacuuius* & ipſe poëta tragicus, legitur ab ipſis maxime, qui quondam ingenio eius quamuis horrido delectati ſunt: cuius eſſe Antiopam verrucoſam Perſius dicit, quæ apud Dircem in ſqualore fuit ſeruitio oppreſſa. *Verrucæ* populæ eminentes. Squalore ergo & oppreſſione Dirces, dixit Verrucoſa. *Aerumnis cor luctificabile fulta.* Id eſt, [ærumnis] miſeriis & calamitatibus cor luctuoſum habens, ex eo, quod ſeruiret Dircæ. *Hos pueris monitus patres.* Hoc dicit, Cum videas, quod in ſenectute fere ita afficiuntur oculis: & cum videas non recto parentũ iudicio hæc ad filios vitia permanaſſe, non bene ſequendo poëticam materiam, cur mireris & interroges, vnde in linguis iuuenum hæc loquendi ariditas perſonet: aut hoc genus loquendi tam ſordidum in locutionem venerit Latinorum? Metaphora pro garruſitatis ardore arguta & ſine ſenſu, qualis ſtrepitus eſt *ſarcaginis*. *Vnde iſtud dedecus.* Locutionis ſcilicet, in quo *Troſſulus exultat tibi.* Troſſulos equites Romanos dicit, qui impudentiſſime exultant. Troſſulum autem oppidum fuit Etturiæ non longe à Volſcis. Hoc equites Romani ſine peditibus expugnauerunt, Numio quodam duce, vnde equites Romani, Troſſuli dicti ſunt. Aut toroſi adoleſcentes. Troſſulus, id eſt, breuis, & compactæ naturæ. Poteſt & ſic intelligi. Ita, inquit, exulrant, ſine reſpectu honeſtatis, tanquam Troſſulũ cepiſſent. *Lèuis.* i. [aut] Ephebus. [aut eo quod eques lèuis, aut citus in leuando ſe, aut certe lèuis nihil in ſe habens ſeueri iudicij] *Nil ne pudet capiti.* Hoc dicit. Non eſt tibi pudori & verecundiæ, vt de capite tuo tam grandæuo & ſenili, diſcrimina non abiicias? hoc eſt, vt illa quæ inepta ſunt, & ſine viribus, liceat

*mſ. Nictei regis.

liceat te fauorabiliter audire? *Pedius quid? crimina rasis.* Id est, expolitis & purgatis. Pedius quidam illo tempore damnatus [est pecuniarum] repetundarum: cui cum crimen obiectum esset furti, non se fortiter respondendo purgauit, sed ex compositione versuum fauorem quæ- 100
rebat, figuris dictionum seruiens, securus criminum diuersorum.

Antitheta autem sunt hæc.

Fortia neglecti velabant colla capilli:
Et per neglectos velabant colla capillos:
Aut quotiens vmbra porrexi brachia mota:
Aut quotiens vmbra reduxi brachia mota.

Et est sensus. Cum proposuerit Pedius in carmine suo, crimen obiecti furti purgare, omissa criminis materia ad versuum figuras & antitheta commigrauit: quæ quidem essent in libris eius laudabilia, nisi ordinem materiæ perturbassent. *Librat,* id est, quadam moderatione verba trutinat. *Antitheta* autem ista sunt, quæ contra se ponuntur, vt hac parte [pudor] pugnet [illinc] petulantiæ hinc pudicitia: illinc stuprum: hinc castitas, hinc fides, illinc fraudatio. *Doctas posuisse figuras laudatur.* Quia laudatur Pedius docte posuisse figuras, non crimen soluisse, vituperat aduocatum, qui breui sermone obiectum crimen non diluit, sed ambagibus distulit. *Bellum hoc, bellum est. An Romule ceues?* Hoc dicit, O Romane, hoc quod laudas, & dicis esse bellum, vere est bellum. An ceues, id est ad turpitudinem inclinatus non syncere iudicas. *Ceues,* mollescis? Molles & obscœnos clunium motus significas. An tu ô Romule, id est, Romane, vir non es? *Mén' moueat quippe.* Ab exemplo vituperat. Hæc similitudo ducta est ab iis, qui mendicant & cantant. Hoc ergo dicit. Naufragus si velit ad misericordiam meum animum flectere sola dulcedine cantilenæ: materiam autem suæ calamitatis opprimat, in nihilo proficit, neque ei assem pro concinentia conferam: sicut & poëta à me laudem non meretur, qui in solis figuris versuum, neglecta carminis materia vigilat. *Cantas cum fracta te.* Apud veteres, passi naufragia, tabulam, qua fuerant liberati, pingebant, ne omnibus cladem suam mendicantes narrare cogerentur. Inuehitur ergo in illos, & dicit. Qui me volet flectere ad misericordiam, lachrymis flectat, non cantu vocis. ἀμπυγεικῶς arguit malum poëtam scripta sua canore vocis commendantem non dignitate carminis. *Verum, nec nocte paratum.* Verum nomen pro aduerbio vere posuit, hoc est non simulate: & hoc dicit: Qui * nostram cupit *ms meá.
elicere misericordiam, non exerceat lamentationem nocte paratam: & cogitatam: quia me non inflectet, eo, quod otium omni die habeat, & se plorare fingat. *Sed numeris decor est.* Obiectio superioris. Sed vide, 106
quia si versus læuigatus sit, non pro nihilo est. Et est ordo, Numeris crudis addita iunctura decor est, id est, metris addita iunctura decor

est, id est, metris addita iunctura honorem affert. Ergo quemadmodum semicrudus cibus lacerat mentes: sic & versus semicrudus interficit. Sarcasmos obiicit. Sed videlicet, inquit, putant se nouum facere, decorémque inuenisse crudis & duris sensibus, si compositi sint aliqua lenitate: & statim legitima poëmata putant se scribere, si versus spondaicos ponunt, duobus vltimis spondæis claudentibus, vt Virgilius,

Li.3.Æn.

Cornua velatarum obuertimus antemnarum.

Et disyllabo spondæo terminant. *Claudere sic versum.* Hi versus exempli causa proferuntur. non autem sunt Persij, sed poëtæ nescio cuius Græcissantis, qui cum mare describeret, ita dixit Atyn, delphin in extremitate versuum: quod * huius sæculi poëtæ affectant, suorum* iudicia versuum *Berecynthius atys.* Non quod Atys Berecynthius carmina scripserit sic composita, sed * nomen tale positum à poëta illo in fine versus. Similiter & delphin bene sonat. Et dicit hos versus Neronis in hæc nomina desinentes. *Et qui ceruleum dirimebat.* Id est, separabat. Arionem dicit Citharœdum, qui à piratis captus, cum ab iis imperaretur, vt caneret, delphines venerunt. Ille se in mare proiiciēs, ab iis exceptus, & ad littus perductus est. *Sic costam longo.* Costam, id est, syllabam. [Sicut robur carminis leuitate euirauimus linguæ, intermiscendo græcas glosulas. hac etiam consuetudine: Et spondaicos versus temperauimus facere &] de longitudine metri Heroici, syllabam ita subtraximus, tanquam de longitudine Apennini montis partem aliquam demeremus. [*Sic cost. lon.* sic longo versu. i. Heroico, qui prolixior est.] Ergo sic & huic versui costam, id est, syllabam, subduximus, & fecimus molliorem versum σπονδαΐζοντα, vt est Apennino vna syllaba sublata. Costam dixit, & molliorem versum factum, quod fœminæ dicantur vna costa minus nasci. Omnia Epicorum carmina ita fere sunt composita, vt proximus pes ab vltimo, dactilus nō sit, exceptis admodum paucis, quos spondaizontas appellant, vt apud Cornelium Seuerum,

* ms. huiusmodi.
* ms. vitia
* ms quod positũ sit à poëtã illo in fine versus sua cantilena tale nomẽ & similiter delphin bene sonat.

Pinea frondosi coma murmurat Apennini.

Ex dactylo enim, qui tribus syllabis constat, transit in spondæum detracta syllaba vna, pro qua *costam* dixit. Sed ita placuit, vt exempli loco daretur. Longum igitur Apenninum, non quod à superiori mari ad inferius extenditur, sed * quia duobus spondæis terminatur. Hoc genus versus si quando euenit, præstat decorem: si affectetur, mouet risum. [Sunt tamen qui affectent longo Apennino in longis syllabis extenso.] *Arma virum, nonne hoc spumosum.* Quæritur de iis, qui carmina Virgiliana reprehendunt. Nonne, inquit [Persius] in hoc est laudandus Virgilius quod ita inchoauit? Arma virúmque cano? [Quid habet in se iocunditatis. vel lætitiæ] εἰρωνικῶς dicit carmina arida Vir-

* ms quod dactylu & spondeu versu.

gilij videri: & hos versus horridos nihil lætitia habentes: placere autẽ ea, quæ ipsi vitiosissime scribunt Græcis decorata nominibus: atque ita molli & flexa ceruice debeant legi, velut versus, qui sequuntur. non ita asperum carmen est, vt spumam remitteret. Ergo puto ita durum esse hoc vitium, vt corticem arboris vetustissimæ. *Suber* autem dicitur cortex arboris. Virgilius,

Huic natam libro, & syluestri subere clausam. Æn. 11.

Quidnam igitur tenerum? Id est fluxum, & delicatum. *Laxa ceruice*, molli madente. *Torua Mimalloneis.* Dicit εἰρωνικῶς carmina poëtarum illius temporis plena Græcissationibus, nullum habere intellectũ, quæ tamen cum nescio qua modulatione resonent. Mimallones dicuntur ministræ Liberi patris ἀπὸ τοῦ μιμώνως, id est, ab imitatione furoris dictæ. [Vnde & maniam dicimus quasi mamiam & per compositionem quasi ἄμμιον nominamus.] *Torua Mimalloneis.* Hi versus Neronis sunt, & huic sunt compositi. Calandrus Illyriorum rex, ad Macedoniam cum exercitu venit: Macedones cum paruum exercitum haberent, plurimas mulieres coturnis & thyrsis in modum Baccharum ornauerunt. Illi credentes exercitum aduentare discesserunt. [Mimallones autem dictæ ἀπὸ τοῦ μιμώνως, quod imitarentur furorem Liberi. Dicuntur autem bombisonæ & Mimallones: *Bombus* autem sonus est tubarum raucus, nec valde acutus. Idcirco in sacris Liberi patris Bacchæ hos sonos tubarum faciunt, quia primus triumphauit, primus militiæ ordinem dedit & docuit. Ipse autem Persius finxit, hos versus, velut alij dicunt, in aliorum imitationem, quorum scripta sonũ grandem habent, sensum nullum. *Et raptum vitulo.* Pentheum significat, Agaues & Ethionis filium, qui Liberum patrem negabat Deũ, quem mater Libero sacra faciens, furore correpta, sub imagine vituli trucidauit: quem mox deposito furore cognouit, cum in suis manibus caput filij cerneret, conuitiata Libero est. *Superbo* autem, sacrilego conuicianti Libero. *Bassaris.* ipsa Agaue: à qua Bassaride, omnes Bacchæ dictæ sunt: sed etiam Liber pater, vt Horat. 115

——non ego te candide Bassareu

Inuitum quatiam.—— Lib. 1. Ode 18.

Quibusdam videtur, à genere vestis, qua Liber pater vtitur, demissa ad talos, quam Thraces Bassarin [vocant.] Quidam à vulpibus, quarum pellibus Bacchæ succingebantur, & lyncum pantherarúmque pellibus. Vulpes inde Thraces Bassares dicunt. *Et lyncem Mænas flexura corymbis.* Corymbis, id est, racemis hederarum. Lynx est bestia Libero patri consecrata. [Vt Virgil. ait.

Quid Lynces Bacchi.]

Mœnas Baccha, à furore dicta. μαίνεσθαι enim Græce, Latine dicitur furere, quod significat currui Liberi patris Lynces subiectas, eásque

hereda & pampinis indutas regere. [Vt Virgil.

Nec qui pampinei victor iuga, &c.]

Euchion ingeminat. Id est, clamat, quæ vox Libero patri celebratur à Bacchis. Liber autem pater Euchius dictus est ex eo, quod in bello giganteo non apparuisset, & credidit eum pater discerptum à gigantibus, & dixit *heu*, quæ vox gementis est: & deinde adiiciebat *υἱὲ*, id est filium miserum, vel vbi es. Clamantium ergo Baccharum vox Euchió ingeminat, & *assonat reparabilis Echo.* Epitheton est Echonis, quæ reparat verba audita. *Hæc fierent, si testiculi.* Quasi prius increpantis verba: & hoc dicit. Tam mollia & virtute [rerum] carentia carmina, qualia sunt hæc de Bacchis & de Satyris scripta, si in nobis aliquid paternæ virtutis remansisset, componeremus? id est, non talia poëmata à quoquam scriberentur, si quicquam in nobis virilitatis esset, vel si aliquam partem haberemus bonorum, * quæ patres priores habuerunt. Alij tradunt, si non degenerassemus à nostris parentibus: vel si masculi essemus non delumbes. *Summa delumbe saliua.* Delumbe est carmen, id est adumbratium, nihílque solidi habens, sed fractum & eneruе: quia in lumbis vel renibus virtus est: quam dicit istos non habere. *In vdo est Mænas & Atys.* Hæc prouerbialiter dicuntur posita esse in vdo linguæ: & soluta sunt, & nihil rigidi & astricti habentia, vt est Mænas & Atys, vt ex his verbis constet ipsos, qui recitant, in vdo esse, id est, in palato, vnde humor nascitur. Athyn námque & Mænada dicere promptum est, & sine tormento cogitatum venit, ore primo emissum. *Nec pluteum cædit.* Lecticæ siue plutei lecti. Sponda est exterior pars lecti, pluteus interior. Et est sensus. Quomodo potest esse sensatum carmen scribentis, cum ingenium leuitas non pondus sequatur? quod nec diu cogitatum est, nec factum manu quærentis aliquid mirificum afferre. Aut quo *vngues* rursum præ indignatione rasi non sunt. Nam qui cum cura scribunt, ita intenduntur animo, vt pluteum vel tabulam feriant interdum, & etiam vngues corrodant: vnde Horatius in primo sermonum,

* ms. qua patres esse possemus.

Sæpe caput scaberet, viuos & roderet vngues:

Satyra vltima.

Quorum nihil [id est vngues non rodunt nec pluteum cedunt, nec vt bene faciant laborant,] faciunt leuium carminum, auctores. *Sed quid opus teneras,* id est molles, vel tractabiles. Vel se castigat, quod nimium libere se gerat. Vel libellus respondet, apud quem Persius, vt supradictum est, inchoato sermone singulariter inductis personis locutus est. Ergo vera sunt inquit, quæ dicis, sed minime opus est mordaci vero auriculas *radere,* id est, perstringere vel lacerare. Et bene *mordaci vero* dixit. Veritas enim morsum habet, & odium parit seu creat. *Vide sis.* Id est sodes, vel si vis [aut certe caue:] ecce prædico, tibi caue, ne noceat tibi potentium familiaritas, & excludaris de domo amicorum,

cum vis vera loqui: aut certe *limina frigescant*, id est, frigus tibi afferat, id est mortem. *Sis* pro suis apud antiquos ponebatur, & sos pro suos, sas pro suas, detracta v litera. Interdum sis pro si vis sonat. *Sonat hic.* in domo diuitum. Nam canes lacessiti, conantur R literam minitabundi exprimere. Idem facturos diuites ait, si verum audiant. *Per me equidem.* Et Persius, Quia irascuntur ergo, si aliquid de ipsis dixero, nihil dico. *Sint omnia alba*, id est, bona: quomodo & nigrum malum dicimus, vt Horat. *Lib 1. Serm. 4.*

——hic niger est, hunc tu Romane caueto. [& Iuuenalis
Maneant qui nigrum in candida vertunt.]

Euge. Hæc pars orationis est laus. *Hoc iuuat, hic inquis. Veto.* Inquis, quod hoc delectet aures eorum, vt veritatem non audiant. Si ita est, consentio & ego voluntati tuæ, neque audeo carmina tua in quoquã vitiare, non veritati sed voluntati tuæ inseruiens, vt pueris ne in loco sacro micturiant, anguium pictura terrori est. Ergo tam valde interdicunt diuites, ne vituperentur, quam qui aliquem locum vrina infectum olere nolunt, & pingunt duos serpentes iuxta consecrationis similitudinem. *Faxit* prisca consuetudine, dixit, pro faciat. *Oletum*, locum putidum, in quo solent pueri mingere. Ἀμηγεικῶς, nolo me quisquam vituperet. Hic quasi secunda persona loquitur. *Pinge duos angues.* sub specie religionis, qui meiere volentes summoueant. Mos erat, vt tabernarij cupientes terrere pueros, ne mingerent per stationũ suarum angulos, pingerent supra duos angues: deinde interdicerent micturientibus, ostendentes religionem loci, per quod designat sat sacrum: quoniam, inquit, pueri si videant pictos dracones, sacrum locum existimantes, mingere illic cessabunt. Ita volo, vt nullus poëta faciat oletum, id est, satyram apud me. Tabernariorum ergo exemplo interrogat amicum, Vis à me neminem maledici? desine, quæ vitia non oporteat, tangere. *Secuit Lucilius vrbem.* Quid ergo? Quod alijs licuit, mihi non licebit? Certe nouimus Lucilium in vrbe Roma satyrographum, ita inuectum esse in vitia, vt videretur non mores carpsisse, sed homines vulnerasse & necasse. Quos enim non vituperauit, & vitiauit? Considera * Lupum, Mutium, & alios proceres nostræ reipublicæ: nec tamen ei nocuit iracundia laceratorum, sed profuit. Ita autem inuectus fuit in vitia nimio furore iracundiæ elatus, vt frangeret genuinum illorum. *Genuinus* proprie Deus, qui sub genis est, qui simul cum homine nascitur, & vna cum eo interit: qui Deus à Græcis σωφρονιστὴρ vocatur. Vel dentes vehementer mordentes Genuini dicuntur, quos Græci κυνόδοντας appellant. Alij eiusdem numeri molares vltimi in vtrisque maxillis, qui post vicesimum annum accrescunt, & sponte nascuntur. *Vrbem* autem ideo dixit *secuit*, quia tribus omnes * triginta quinque lacerauit, ex quibus vrbs tota con-

*ms. Lucium.

*ms viginti quinqz

stat. *Omne vafer vitium.* Horatius Flaccus non cum inuectione, vt Lucilius, hominum vitia castigauit, sed vt rideret: & is qui emendabatur, circa viscera eius medendi præcepto versabatur ita, vt amici, qui eum audirent recitantem, putarent non tangi vitia eorum. Deinde cum dicta diligentius apud se pertractarent, viderent vitia sua per illum descripta. tamen laudem eum lacerando minuere passi non sunt. *Callidus excusso populum.* sciens populum secundum arbitrium suum tractare. *Excusso naso*, emuncto, vnde intelligitur prudenti: vt è contrario qui stulti sunt, mucosi dicuntur, ita prudentes emuncti. Horatius Flaccus subtili oratione, eos, quibus recitauit, lacerabat. *Men' mutire nefas?* Hoc dixit. Lucilius liber reprehendit alios, & Horatius: mihi autem aliquid mutire nimium est? Prouerbialiter dicimus, Muttum nullum emiseris, id est, verbum. *Nec clam?* id est, non occulte. Ita dictum est, vt si dixisset, men' muttire nefas nec clã, nec cum scrobe? *Nec cum scrobe.* Midæ historiam tangit, quæ talis est. Mida rex Lydiæ fuit cognitor adhibitus à Marsia & Apolline decertantibus inter se: quorum audita cantilena præposuit Marsiam. Iratus Apollo damnauit eius stultitiam auribus asininis, quas ab omnium aspectu corona imposita prohibebat. Dum tonderetur autem, à suo liberto tonsore metuens hoc ab eo diuulgari, ei pœnam imposuit. Cum silentium quoque intra se continere non posset, scrobem fecit, & ita quod viderat, canna terræ incusauit. Siquidem ex eadem canna, (quæ in scrobe nata fuerat,) pastores fecerunt fistulam, & cum ipsi aliquid cantare vellent, fistula, tonsoris verba narrabat, id est, Mida rex auriculas asini habet. Quod autem terræ seminibus inculcatum fuerat, hoc ipsum canna cantabat. Hoc ergo Persius dicit. Nec illius more tonsoris clam licebit super scrobem garrire, quia mihi non licet aperte nec clam conquestionibus vti. *Hic tamen infodiam*, vt quod ille scrobi insusurrauit, ego tibi libello meo infodiam, id est, committam & inscribam, vel incipiam ad librum meum dicere, O libelle, Vidi homines stultos in hac ciuitate. Et dicitur Neronem & Claudium tetigisse sub allegoria Midæ, qui aures maximas habuerunt. Denique Persius hoc mutauit, ita ponens, *auriculas asini quis non habet?* veritus, ne Nero in se dictum putaret. Perseuerat autem in metaphora, quod dixit *infodiam*, quia superius dixit in *scrobe*. *Quis non habet*, pro rege Mida posuit. *Hoc ego opertum.* Sensus est. Hoc carmen meum, quod latens est, obscurum, nullius momenti, & ridiculosum. atque ineptum, quod ego composui, quo rideo, quo delector: non tibi illud dem, si mihi Iliada Labeonis, aut Neronis Troicon tradas. Scripsit enim Nero Troicon. Hoc autem per ironiam dicit. Risus occultus significat non plebeiam personam annotari, quoniam in Neronem dixit. *Audaci quicunque afflate.* Metaphora ab incendio,

afflatus es. Cratinus, Eupolis, & Aristophanes comœdiarum auctores fuerunt, vt meminit Horat,

Eupolis atque Cratinus, Aristophanésque poëta. Lib. 1. Serm. 4.

Primi etiam exemplum dederunt liberè scribendi, qui cum amaritudine multa inuecti sunt in principes ciuitatis: propter quod lege duodecim tabularum cautum est, vt fustibus feriretur, qui publice inuehebatur. Nam vnicuique suum epitheton dedit. siquidem audacem Cratinum dixit, iratum Eupolidem, Aristophanémque prægrandem, quia nullus eum poëta satyrographus antecedit. & hoc dicit. Qui afflatus es Cratino, & palles legendo Aristophanem: & mea carmina lege. *Aspice & hæc. Si forte aliquid decoctius.* μεταφορὰ à vino quod coquitur ad dulcedinem. aut certe translatio est de conflato auro vel argento, quæ quanto magis coquuntur, tanto magis praefulgent. Ergo hoc dicit, Vide mea * carmina si possunt tibi placere: siquidem in meis dictis aliquid pulchrum inuenies, quicunque instructus animum Cratini satyra, mihi venis auditor. *Decoctius, vaporata*, translationes pulchræ. *Inde vaporata.* Id est, illorum scriptis accensus, veniat, qui vult mea carmina legere. *Non hic, qui in crepidas,* 140
(Crepidis Græci à se repertis vsi sunt. Est autem genus calciamenti singulari forma, & idem vtrique pedi aptum. Crepidas autem dictas, quod cum sono stringantur: siue à pedum crepitu inambulando. Cothurni sunt, quibus calciabantur tragœdi, qui in theatro dicturi erant. *Sordidus.*) nullius verbi pensator, moribus scilicet sordidus. & hoc dicit, Non ille me legat, qui habitum Græcorum cupit deridere, cum sit impudicus, & iocari sibi sine vrbanitate permittet. Hoc de Nerone, qui inuehitur contra tragœdiographos. Vel aliter, Alter, qui patitur philosophorum calciamenta risu digna iudicare, *gestat*, gaudet. *Crepidas*, caligulas, quibus vtuntur philosophi. *Et Lusco, qui possit, dicere luce.* Naturalia vitia sunt, vt homo sit Luscus: hominum vitia sunt, vt sit quis improbus in moribus. Ergo qui sapiens est, quod naturale est vitium non imputat. Hoc ergo dicit, Nec ille mihi sit auditor, qui fortunæ vitia deducit ad iocos, id est, stultus, dum de moribus debeamus esse obnoxij. *Sese aliquem credens. Supinus*, id est, superbus. Hoc inquit. Nec ille mihi sit auditor, qui se putat honoratum esse & incomparabilem propterea, quod meruit dignitatem ædilitiam in aliquo oppido Italiæ, fracturus inæquales mensuras, id est, minora vasa, ex Aretio municipio, vbi fiunt Aretina vasa. *Nec qui Abaco numeros.* Id est, stultam vrbanitatem habens. Nec ille sit auditor mihi, qui deridet stulta vrbanitate geometras. Abacus enim dicitur mensa, in qua Geometræ designant loca vel mensuras. *Et secto in puluere.* Nec illo delector, qui alienus literis liberalibus deridet Geometriam. Geometræ consueti sunt in abaco radio, id est aliquo 145

* ms dicta

ſtilo formas aliquas & menſuras in ſummo terræ annotare. *Multum gaudere paratus.* Ille ſtultus paratus gaudere, ſi viderit meretricis manum, delicatam philoſophi barbam tenentem: quod de Diogene Cynico philoſopho dicitur, & Laide meretrice, (vel Thaide.) *Cynico* ideo, quia habebant philoſophi communem vitam. Item quibuſdam videtur in philoſopho derideri iſta res, ſed minime. nam impudentia potius meretricis vituperanda eſt, non patientia philoſophi deridenda. *Nonaria* autem dicta eſt meretrix, quia apud veteres à nona hora proſtabant, ne mane omiſſa exercitatione [militari] illo irent adoleſcentes. [Significat autem Laydem quam Diogenes amabat.] *His mane edictum.* In vſu fuit, vt Prætores edicta proponerent certis temporibus compellentia debitores ſatisfacere creditoribus. Ergo ſi huiuſmodi homines deriſores ſunt rerum propoſitarum à me, inuicem mutabo eorum riſum in lachrymas, oſtendendo eis edictum Prætorium, cuius aſpectus debitoribus horribilis eſt: ac ſimulatque incaluerint potu, do eis cantandam tragœdiam poëtæ cuiuſdam indocti, qui Calliroën vel aliquam hiſtoriam pueriliter & indocte ſcripſit. [Velut alij dicant.] Hæc Callirhoë nympha fuit, quam Paris ante Helenæ raptum habebat, quæ deſerta, multum dicitur rupti amoris dulce fleuiſſe conſortium. Hanc comœdiam ſcripſit Atines Celer pueriliter vel certe Calliroë pantomima (fuit.) Mane ergo edictum Prætoris, ſcilicet ob culpam, vel [vt propter] æs alienum: deinde poſt prandium animi voluptates. Nolo me legant circulatores, qui mane edictum conſulis aut imperatoris populo recitant, meridie leuia carmina dicunt.

IN SATYRAM SECVNDAM.

1 HVNC MACRINE DIEM. Hanc Satyram ſcribit ad Plorium Macrinum de bona mente: ſignificátque eodem die eiuſdem Macrini natalem eſſe, quem diebus latis albo calculo more Cretenſium, indicat aſſignandum. Nã Cretenſes diffinientes vitam ex lætitia conſtare, dies lætos albo lapillo, & triſtes nigro indicabant: poſtea computo facto lapillorũ, videbant, quantos dies in anno lætos vixerãt, [vel habuerunt] & eos ſe vixiſſe teſtificabantur. Nam etiam in tumulo cuiuſdam ita ſcribebatur. Vixit annos tot, durauit autem tot. Eſt autem hic ſenſus & in Horatio,

Lib. 1. Ode 36. *Creſſa nec careat pulchra dies nota.*

Et dicit

Et dicit placandos Deos non ſumtuoſis ſacrificiis, ſed ſolo mero, ideo quod Macrinus nihil iniuſtum ab eis petat, niſi hoc ſolum, quod poſſit etiam ſine ſacrificijs mereri. Bona enim hominibus dij ſponte concedunt. Irridet autem eos, qui putant ſuæ malitiæ effectum ſumptuoſis ſacrificijs promereri. Alloquitur Macrinum hominem ſane eruditum, & paterno ſe affectu diligentem, qui in domo Seruilij didicerat: à quo agellum comparauerat indulto ſibi pretio aliquanto. *Qui tibi labentes.* Labentes dicit natura lubricos, vt Ouidius,

Labitur occulte, fallitque volatilis ætas. Lib 10.

Et nihil eſt annis velocius. & Horat. Met.

Heu heu fugaces Poſthume, Poſthume, Lib. 2.

Labuntur anni, Ode 14.

Apponit autem dicit adiungit: quia ad præteritos alij accedunt.[Item Horatius,

Et illi quos tibi dempſerit apponet.]

Non tu prece. Non tu, inquit, ea poſcis emaci prece, quæ niſi ſecreto optari non poſſunt propter turpitudinem ipſius voti: ſed illa ſcilicet aperte petis, quæ bonæ fidei ſunt. Et notandum *prece* numero ſingulari, vt Horat. Lib. 1.

—— prece qua fatigent Ode 2.

Virgines ſacra minus audientem.

Emaci prece dixit ab emendo, quod emat votum Deorum precibus. *Seductis.* id eſt, dono corruptis dijs: quia putant impia poſtulantes, promiſſis votis, Deorum redimere voluntates. *At bona pars procerum.* Satyrice carpit nobiles perſonas, licet ad amicum ſcribat: & cũ aliud agere videatur, efficit tamen aliud. *Bona* autem ait, id eſt, magna. *Acerra* autem, patera in qua libatur. Virg. Æn. 5.

& plena ſupplex veneratur acerra.

Aut acerra, id eſt, arca turis. *Tacita* autem ait, pro taciti ipſi, qui ideo palam non orant, ne iniqua eorum petitio audiatur. Iuſta vero principum pars, cum ſacrificat, nihil neque murmure, neque clam à Dijs petit, ſciens Deum noſſe, quibus indigeat. *Tacita acerra*, id eſt, ſine hoſtia: aut tacita prece acerra libabit. *Haud cuiuis promptum eſt.* Non cuiuis facile eſt, nec poteſt hoc inueniri in homine, vt faciat vota euidenter & dilucide, aſciſcens omnium notitiam teſtem. Difficulter poteſt inueniri, qui ſine murmure & ſuſurro vota faciat. Pene enim æqua nemo precatur. Alia expoſitio. Nõ poteſt quiuis ſine murmure optare, nec facile cuiquam contingit clare à diis poſtulare, quæ petit pro eis, qui humiliter fundunt humiles ſuſurros. [Vt Virgil.

pergentes humilis ſtrauit pauor

Id eſt, qui eſt humilium animorum:] *Mens bona, fama, fides hæc clare, & vt audiat hoſpes.* Hoſpes pro quolibet ignoto poſuit, & hoc dicit,

Mentem bonam, famam, fidem, clare optant, ita, vt omnis prætetiens audiat. *Et* subaudiendum. Hoc dicit, quia hæc nullum lucrum in se habeant sine aliqua dubitatione: & ideo peregrinis auribus committunt, vt bene sentiant eorum mentes, & vt existimationi eorum placeant. *Illa sibi introrsum.* At ea, de quibus erubescerent, nequis audiar, murmure intra suam conscientiam celebrant, & magis hæc animo deprecantur, neque vltra murmur vota * sua necessaria efferunt conscientia sua deterriti. Hæc intra se nequiore voto agunt, vt patruus moriatur, vt pecunias inueniat: aut pupillus, cuius hæreditati ipse proximus est, intereat. *O si ebulliat patrui.* Hypallage. non præclarum funus, sed quia præclaram dat hæreditatem. [vel præclarum funus si patruus ebulliat.] *Ebullire* autem proprie expiare, metaphora sumpta à bulla, quæ aliquo venti tenore sustentatur: quæ bullæ cum in aqua fiunt cadentibus guttis, rumpuntur, & spiritum quo continentur, amittunt: ex quo etiam prouerbialiter dicitur, *homo bulla est.* propterea *ebullit*, id est, expirat. Nam cum ebulit aqua igne subiecto, altius quidem vapor emittitur. Ideo eleganter dixit *ebulliat.* siquidem senum fata tarde coquuntur, hoc est, terminantur, hæredum cupiditate præcipiti. *Et ò si sub rastro.* Item optat, vt dum * suum opus exercet, Hercule propitio thesauros inueniat. Et idcirco Herculem ponit, quod aut ipse sit Deus lucri, aut quod diuitiæ non sine virtutibus acquirantur, aut quod Hercules labore proprio omnia adeptus est bona. *Seria*, dolium fictile oblongum. *Pupillúmve vtinam.* Non vtique cuius tutor sit, sed puerum adhuc, inter pupillares constitutum annos, & nondum * sine tutela: cuius secundus hæres substitutus est: quem scabiosum biliosúmque & vitiosum ideo dicit, tanquam ex hoc speret celerius moriturum. *Expungam*, proprie foras mittam. Tractum à militibus, qui expuncti dicuntur, dum foras à militia emittuntur. *Impello* autem ait, id est, prosequor. *Namque est scabiosus.* Merito sperat eum esse cito moriturum, & Deos precator, qui illum faciant & plenum scabie, & vehementi * cholera frequentius excitari. *Et acri bile.* Id est, melancholia. metaphora à bello, in quo cadente qui primus est, succenturiatur, id est, subrogatur alius, cui mortuo secundus succedit. [Itidem in sopiendis pro meritis accipiunt mercedem, & primo mortuo secundus succedit.] *Nerio iam tertia.* Nomen fictum est. Nerius quidam morte coniugum locupletatus, fœnerator factus est notissimus: de quo Horatius ait,

*ms. nefaria.

*ms. rusticum.

* ms. sua tutela cui.

*ms. calore.

Lib. 2. Serm. 3.

Scribe decem Nerio.

Ille, inquit, nobilitatus coniunges tumulando: mea vxor nec ægrotare patitur. Dos enim à ciue Romano data, non ex patrio dictata nomine, si repudium non interuenerit, post mortem vxoris ad maritum pertinet. *Hac sancte vt poscas.* Tempore quo hæc postulas, tu,

quisquis es auarus, putas te caste petere, si lotus petieris, lotus propterea quod nocturno coitu sis inquinatus. *Heus age responde.* Ad auarum dicit poëta votorum talium editorem, Non te pigeat vno verbo. *Minimum est, quod scire laboro.* Id est, quod te consulo. Iouem illum, quem tu postulas talia, qualem esse putas? excordem & dementem [esse qui assentiat, id est] qui consentiat huiusmodi precibus? *Vis Staio?* Nomen fictum, quomodo supra Nerio. Alius Staius in Iuniano iudicio & consortio sedit, qui pecuniam à reo & accusatore accepit: decepítque vtrúmque. Erat ergo inter notissimos ciues. Potest igitur Iuppiter vel hoc melior videri? An etiam in hoc dubitas, quis possit melior iudex esse, Iuppiter an Staius? An adhuc dubitas vel Staio præponere Iouem? Elige tibi quemuis pessimum, cui ducas anteponendum Iouem inani bonitate. Staius autem tutor pupillarius fuit: Gutta & Albus & cæteri præpositi fuerunt iudices: qui in Iuniano iudicio corrupti, Oppianicum damnauerunt. *Hoc igitur, quo tu Iouis.* Sensus est. Si ille Staius comessor omnium innocentium, non potest sine iracundia per hæc se postulantem audire, sed statim dicet, O Iuppiter? (& ipsum inuocabit Iouem:) at se non Iuppiter clamet? Huiuscemodi non indignatur, non obtestatur maiestatem numini sui, dicendo, O Iuppiter? At Staius ipsum inuocabit Iouem, quem tu non credis perfidia tua moueri: & clamabit tanquam de importuno. Nam & mali sentiunt, quid turpe & nefarium sit, & aspernantur, vbi ipsorum nulla vtilitas est. Referuntur autem hæc ad vota, quæ ad funus patrui & pupilli pertinent & sese facere ait. Sensus autem est, Ioui non videatur importunum, quod Staio videtur. *Ignouisse putas, quia.* An putas Iouem veniam prosecutum petitioni tuæ, quia te necdum fulmen perculit? Nescis dilationem non esse in pœnam? Crede, dilatio periculi, illud quod imminet, grauius facit, vt ait Iuuenalis,

> *——cura grauiore timetur* *Lib. 5. Sat. 1.*
> *Proxima tempestas.*

Aliter. Putas tibi Iouem veniam dedisse, quia tonitru facto fulminantur arbores ocyus, quam tu, & domus tua? *Sulfure* autem pro fulmine. Ex eo enim, quod sequitur, intelligitur quod præcedit. Fulmen enim præcedit, sulfur sequitur: [Vt Virgil.

> *Et circum late loca*, &c.]

Quia dum fulmen ceciderit, loca vicina odore sulfuris implentur. Vnde *sacrum* dixit. *An quia non fibris.* Hoc dicit. Putas Deos tuorum scelerum oblitos, quia non iaces fulminatus in lucis bidentalium? In vsu fuit, vt augures vel aruspices adducti de Etruria certis temporibus fulmina transfigurata in lapides infra terram abscondererent, cuius impetratione rei oues immolabantur. Hoc ergo dicit. Et

quia nec dum te fulmen perculsum sepeliunt cæsis hostijs Ergenna, ideo derides Iouem? *Ergenna* nomen aruspicis fictum, secundum morem Etruscorum. *Bidental* autem ideo dicitur fulmen, aut quia duos dentes habeat, aut certe quod in eo loco, vbi ceciderit, bidentes mactentur. Cætera autem fulgura qualibet hostia procurantur. sed omnia calcare nefas dicitur: ideo *euitandum* dixit esse. *Triste iaces.* Id est, quod leto tuo alij tristes efficiuntur. *Iaces*, quia fulminati supra terram positi mandantur sepulturæ. *Bidental* dicitur locus sacro percussus fulmine, qui bidente ab aruspicibus consecratur, quem calcare nefas est. [Ergo bis eodem de cœlo tacta qua expiari non potest nisi immolata qualibet hostia. *Bidental.* cætera fulgurata tenentur.] *Aut quidnam est, qua.* Aut dicas mihi, qua confidentia tales superis offers preces. *Emeris auriculas.*] An forte quædam commercia cum Ioue habuisti, quibus ille compellatur obedire iniustis petitionibus tuis? *Lactes* sunt loca in lateribus sub vmbilico pube tenus adeo delicata, vt plagam ferre non possint. Inde est, quod lactidiatum dicimus, qui male sit calce percussus. Vel certe *lactibus*, intestinis pinguibus. Vel vt alij dicunt, membranæ sunt, quibus cohærent inter se intestina. *Ecce auia aut metuens.* Dicit nunc, quæ mala, & inania ab eis petantur. Sunt auiæ quædam & materteræ, quæ statim puerum à cunabulis solutum, votis suis, dijs cælestibus commendant, postulantes eis diuitias, formam, vires, eloquium. In hoc petendo ostendit vota hominum nimium esse importuna. *Metuens diuum*, vt Terentius, fugitās litium, id est, fugiens lites. Transit iterum ad nouas superstitiones mulierum, quæ dum ad nutriendum infantes acceperint, eos digito turpi, id est, medio, (vel saliuis,) expiari fascino putant. & hoc obscœnitatis indicium est. *Frontémque atque vda.* Tollit eum de lecto, & incipit eius puerili fronti aliquid incantare, & labellis eius tenerrimis. *Infami digito* ait medio, qui obscœnitatis est, vt ait Iuuenalis,

Lib. 4. Satyr. 1.

> *——cum fortuna ipse minaci*
> *Præberet laqueum, mediúmque ostenderet vnguem.*

Sunt autem nomina digitorum, Pollex, Salutaris, Infamis, Medicinalis, Vltimus. *Lustralibus saliuis.* purgatorijs, liberantibus puerum ex omni malo quod dicunt mulieres, fascino. vel quia frequenter infantibus saliuæ fluant. *Vrentes oculos.* merito, quia fascino vrunt, tanquā consumant. [Virgil.

> *Nescio quis*, &c.]

Vrentes, ergo, id est, fascinantes, *inhibere perita.* Id est prohibere, ne fascinet. *Et spem macram supplice voto*, id est precatione supplici, spem *macram*, id est modicam: quæ recte mediocribus optatur. Vel certe *macram*, dubiam. Nihil enim tam dubium, quam expectatio summa de infante. *Nunc Licini in campos.* Licinius Crassus inter Romanos

locupletissimus, ideo diues cognominatus. Huius ergo diuitias optat puero. Alij volunt Licinium tonsorem ac libertum Augusti Cæsaris significari, prædiuitem, cuius monumentum est pretiosi operis. sepultus via Salaria prope vrbem ad lapidem secundum. De hoc homine non inuenustum Varronis epigrammata fertur.

Marmoreo Licinus tumulo iacet: at Cato paruo:
Pompeius nullo: quis putet esse Deos?

Metri vero causa fecit synæresin nominis Licini pro Licinij: & à nomine cognomen deiunxit, vt Virgilius, Aen. 3.

——non hæc tibi littora suasit
Delius, aut Creta iussit considere Apollo.

Interdum epitheton à nomine, vt, Lib. 3. Aen.

——nec talia passus Vlixes
Oblitúsve sui est Itacus discrimine tanto.

Ordo est. spem macram voto supplici modo in campos Licinij, nunc in ædes Licinij Crassi mittit, dicens: Da illi, quantum Crassus habuit. Sed hic quoque admonet, ignorare stultos, quid sit petendum à dijs: ideo ait, *nutrici non mando vota. Hunc optent generum.* Id est, ametur iste ab imperatore, & rollatur gener à rege & à regina: quod est felicitatis immensæ, vt optetur gener etiam à regibus, & à puellis ob pulchritudinem suam rapiatur. *Quicquid calcauerit hic.* Id est, vbicumque pedem posuerit, statim exinde rosa nascatur: & pullulet terra floribus, pede calcata pueri. *Ast ego*, inquit, contemptor diuitiarum, nolo à diis talia mihi impetrare nutricem. Arguit quoque imperitos, qui nesciunt, quid sit consequens optare: se vero dicit non solum ineptis votis non teneri, sed & omnibus modis se denegare vota Ioui, adiungens precem, vt cum fuerit rogatus, non audiat, tanquam pecuniarum contemptor. Et non dicit hæc, aut huiusmodi vota, sed omnino nulla. & vero quicquam infanti meo optari. *Non mando.* verbo vsus est aruspico, cum eis dicitur, Mando tibi, vt maximum Iouem audias, vt quemadmodum procurationis assertio fit, ita fiat & in sacris & in prece. *Negato Iuppiter hæc illi.* Id est, si nutrix mea voluerit à te talia flagitare, ô Iuppiter, noli illi annuere, licet te albata *rogarit*, id est, perat. *Albata* autem festiua, aut certe albata, pura, & vitiis carens. *Poscis opem neruis.* vt fortis sis. *Corpúsque fidele senectæ.* vt sit robustus in senectute *Esto age sed grandes patinæ.* Ad alios transit, qui sua intemperantia votis officiunt. Bonam valetudinem optas, quæ te etiam in senectute non deserat: & in membris auxilium poscis: sed hoc tibi à diis præstari quotidianæ epulæ, ac luxuriæ non permittunt. Tuceta apud Gallos Cisalpinos bubula dicitur caro condimentis quibusdam crassis oblita, ac macerata, ac ideo toto anno durat. Solet etiam porcina eodem genere condita seruari,

aut ad saturarum iura. Hinc Plotius Virgilij amicus in eadem regione est nominatus Tuceta. Tuceta autem sunt condimenta gulæ deliciosæ, quibus bona hominum valitudo corrumpitur. Iterum agit de hominum optationibus, cum petant, vt fortes sint corpore, & eadem fortitudo vsque perseuêtet in senectam: sed hoc à dijs non potest concedi, dum quotidie ipsum corpus crapula corrumpitur. *Corpúsque fidele.* Id est, validum, quod sustineat senectam, quæ morbis omnibus abundat: (vnde dictum est, senectus ipsa morbus est.) Vel *tuceta* dicuntur loca, in quibus tunsæ carnes ponuntur. *Iouémque morantur,* id est à beneficio retinent. *Rem struere exoptas caeso boue.* Id est, sacrificio. * Hodie sunt aliqui, qui poscunt sibi patrimonia augeri non sine damno: & petentes diuitias, ipsi prius impendunt sacrificiis Deorum. Et bene ad inuidiam *caeso boue* dixit, quasi auctore rei familiaris. Cultura enim boum ditescunt homines. Mercurio ideo dixit sacrificium facere, quod Deus est lucri, quomodo supra dixit Herculem,

*ms Hoc dicit: sunt alij qui.

——*& ô si*
Sub rostro crepet argenti mihi seria dextro
Hercule.——

Sed illum dixit absconditi lucri esse* præsulem, Mercurium autem euidentis lucri. *Rem struere exoptas.* Dum exoptas, vt negotia tua impleantur, Mercurio sacrificas cæso boue, dicens, vt locupletior efficiaris, & è gregibus tuis* fortuna plenius tribuat. Cui Mercurium inducit respondentem, Qua ratione hæc tibi contingant, cum quotidie vitulas, quæ possent gregem multiplicare, occidas? Iunices dicuntur ætate viridiores vaccæ, inter vitulas & vaccas. Iunices fœminæ, iuuenci masculi dicuntur. *Da fortunare penates.* Id est, fortunatos facere. *Quo pessime pacto.* Hic quasi Mercurius respondeat, Quo pacto possum augere rem tuam, cum hoc, quod habes, consumas & disperdas, hostias faciendo? Vel certe Persius in eum indignatur, vel inuehitur, Iunicum autem ait iuuencarum. Iunices autem dicuntur teneræ ætatis boues, quæ iam cesserunt vitulis, necdum tamen ad summam magnitudinem peruenerunt. Dicuntur autem à iuuenibus, vnde comparatiuus iunior: quia sint iuniores iuuenibus. *Omenta* autem sunt membranæ, quæ exta continentur. *Attamen hic extis, &c.* Bene ait vincere, quod superstitione sua contendat Mercurium superare. *Opimo* ait pingui vel * plurimo. *Fertum* autem genus est panis vel libi, quod diis infertur à pontificibus in sacrificio. Dictum autem fertum à ferendo. Alij vas dicunt, quod ornatum certis speciebus sacris & refertum, diis infertur. Et est sensus. Cum hæc sæpe clamantem audiat Deum, tamen, inquit, perseuerat in voto, & effecturum se putat, quod improbe petit: donec omni re consumpta, ad vnicum redactus

*ms præsidem.

*ms. fæturam.

*ms. pleno.

numum, quem inexhausta arca & sine censu inuenit, superstitionem suam gemens excrucietur. Verumtamen quamuis audiat talia, non cessat Deos sacrificiis fatigare, & sperando diuitias futuras, arcam suā exhaurit, quandiu vllus nummus in * arca suspiret. *Iam crescit ager.* Intra se cogitantis verba refert. *Donec deceptus & expes.* Id est, donec decepta expectatione & spe accessionis, pecunia vsque ad vltimum consumta nummum, in eo * deficiat, posita in *imo*, id est, in fundo arcæ, frustra iam gemitu & suspiriis prosequente parium suorum. aut certe * ipse suspiret, quia nihil videt in imo fundo, nummorum. Non minus σπονδὰς, vt tacita libabit acerra, pro ipse tacitus. *Si tibi crateras.* Ad alteram animi infirmitatem transit: & aggreditur eos, qui inaniter vota soluunt, credentes Deos iis delectari, quibus ipsi delectantur. Si tibi ergo argentea vel aurea vasa donauero, *sudes* gaudio, & *guttas excutias*, quod cor tuum hinc sit lætum, *incussa* autem dicit cælata, id est, producta, vnde incus dicitur, à cudendo: (cælata, castigata spei vanitate.) *Pingui auro*, id est lamina. Transit igitur iterum ad aliorum hominum voluptates, qui cupiditate tenentur: qui, si contingat, vt subito diuitias inueniant, statim eis inuentis potius fatigantur. *Sudes, & pectore læuo.* Ideo *læuo* dixit *pectore*, quia in parte sinistra pectoris cor habemus. [Vt Iuuenalis,

culpa docentis scilicet arguitur quid læua parte, &c.]

Vel læuo certe contrario. *Excutias guttas*, aut sudoris, aut lachrymarum. Nam & hoc potest intelligi de sudore, quia de sudore iam dixerat: vt est illud Terentianum: Lachrymor præ gaudio. *Lætaris pertrepidum.* propter sudorem præ gaudio innatum toto corpore trepidabis: vel quod ad lætitiam festines, & *pectore læuo*, id est malo, sudoris guttas excutias. *Hinc illud subijt*, id est euēnit è tali dissolutione: aut subiit, vt auro putes numina delectari, quod tu diligis: & iis vultus deaurandos existimes. *Ouato* siue quod ouo perfunduntur statuæ, vt bractea melius inhærescat: siue quod bractea talis est, qualis oui membrana. *Ouato*, quia medium oui simile est auro: hoc est, in modum oui. *Nam fratres inter ahenos.* Acron tradit, quod in porticu quadam Apollinis Palatini fuerit [L.] Danaidum effigies, & contra eas sub diuo totidem equestres filiorum Ægisthi. Ex iis autem statuis quædam dicebantur postulantibus per somnum dare oracula. Alij autem *fratres aënos*, Pollucem & Castorem, qui vtrique fratres fuerunt, & aliquando nocte * Persen Macedoniæ regem nunciauerunt victum: in quorum templo somniorum interpretes haberi solent, qui puros à pituita visus hominum exponebant. [Aliter: Cum Romani pestilentia laborarent, Castor & Pollux in somnis populum mouerunt, quibus remediis morbi curarentur, & licet eorum multæ essent statuæ Romæ tamen cum non essent, pa-

*ms. fundo arcæ.

*ms. cogitationes eius.

*ms. desinat.

*ms. inse

*ms. Xersen.

ratæ sunt illis similes quas postea Romani deaurauerunt.] *Somnia pituita, qui purgatissima.* Id est, certa: quia pituita pleni, nihil veri somniant. *Pituita* autem est purgatio cerebri, vel morbus gallinarum, qui ex edacitate nascitur: vnde euenit, vt grauati homines somno, non bona somnia videant. Alter sensus est: Dum ouato auro effigies linit, expulit antiquum ordinem ministerij, quia Numa instituit, quibus aliis modis oporteat venerari Deos. Sensus ergo est. *Nam fratres inter aënos*, quorum sacras effigies ouato auro producis, *præcipui sunto*, id est, sint præcipui honoris, magis colendi, honoratiores. Est autem *præcipui* aduerbium. *Aurum, vasa Numæ.* Numa Pompilius rex Romanorum, vasis fictilibus vsus est etiam ad religionem Deorum: ex quo Numa dictus est, quod numinibus deseruiret. Nam primus religiones inuenit (apud Romanos.) *Saturniáque impulit æra.* Saturno enim in Italia regnante, æs in vsu fuit: quod etiam postea in æde Saturni condebatur: vnde ærarium dictum est. Nondum enim fuit argentum neque aurum: Virginésque Vestales vasis fictilibus in sacris etiam vsæ sunt. Illud enim æs vna parte capite Iani notatum erat, altera, naue, qua Saturnus fugiens ad Italiam vectus est. Bene autem in illo nummo geminum erat signum, & hospitalitatis Iani, & aduentus Saturni: quod æs postea dictum est: in æde Saturni condebatur, nondum argento auróque signato. vnde ærarium nomen accepit. Fuit autem assis [hoc est libra appensus] libralis, & dipondius duarum librarum, quod hodie in vsu remansit: & solebat pensari potius quam numerari: vnde & dispensatores dicti (prorogatores.) Et est sensus. Mysteria innocentium ac simplicium vasorum auaritia cæca remouit
60 ambitio. Vel quia Saturnus æreis vasis placabatur. *Vestaléſque vrnas*, aut Vestæ aut Vestalium virginum. Vtrunque enim est. Sunt autem vasa, quæ seruiunt Vestæ, fictilia. *Tuscum fictile*, siue quod in Etruria creber vsus [vasorum] fictilium fuerat: siue quod Tusci Deorum simulachra fictilia fecerunt, Hæc omnia luxuriante mundo mutata sunt. *O curuæ in terris.* Dicit in terris spiritum diuinum hominibus natura esse inditum, & intelligentiam summam, animósque nostros originis diuinæ immemores esse factos, & more pecudum humum spectantes, vt Salustius ait: quæ natura prona atque ventri obedientia finxit. *Et cælestium inanes.* Id est, qui ignorent cælestia, è quibus originem ducunt. *Quid iuuat hoc, templis nostros.* Id est, Quid prodest, vt credamus Deos cupiditate aliqua, vel ambitione, sicut homines, tangi? vel vt humana corpora credamus Deos luxuria, vel pompa, aut ambitiosis delectari carnibus, & felicitatem Deorum in auro positam? (*Hæc sibi corrupto.* Hanc eandem carnem multis delectamur aromatibus, vestium magnitudinibus, margaritarum dignitatibus, & auri copia. *Casiam*, quam scilicet terra Orienti proxima, homines

toto

toto corpore contecto, paulum oculis relictis ad visum in terris propter multitudinem auium infensarum, quæ sunt Vespertilionum similes, & gladicibus colligunt, & se colligentes aquarum superficiem in limi modum. Hæc casia oliuo mista vnguentum facit.) *Hac sibi.* Incipit iam de vitiis corporalibus loqui, & tangit delitias, quas sibi homines inuenerunt. Casiam ad carnem reperimus. Corpus enim nostrum omnium vitiorũ causa est. Est autem *Casia* odoris genus, quod oleum corrumpit. Vt Virgilius,

Et Casia liquidi corrumpitur vsus oliui. Lib. 2. Georg

Et aliter. Casia herba, vel pigmenti genus, quo oleum meliore odore inficitur: quod oleum odoribus vitiatur. *Et bona dijs ex hac.* Quid delectat credere cupiditate Deos tangi, & bona eorum malis nostris existimare? (*Pulpa* est caro sine pinguedine, dicta quod palpitet, resilit enim sæpe, & viscum vocatur, propterea quod glutinosa sit. Pulpa dicta, quod cum pulte mista olim vescebatur: vnde & pulpamentariũ & pulmentum dictum.) *Hac* eadem pulpa, id est, hoc corpus nostrũ omnium vitiorum est, quod detractiue sceleratum appellauit. *Hac Calabrum coxit.* Lanæ coloribus tinctæ corporis vsibus inquiruntur ad ambitionem. Sensus est, Apulam lanam conchylio inficit. Ideo in Apulia, quod ibi oues plurimum nascuntur. *Vitiato murice.* cocto, vel fracto conchylio, quo tingitur purpura. *Vellus* autem ob hoc dictum, quod prius lanæ vellerentur non tonderentur. *Hac bacchам concha rasisse.* pro, radere margaritas de conchis marinis. Vniones enim nascuntur in conchis, pro quibus baccas posuit, vt Horat.

Quærunt vnionibus onusta baccis.

Bacca ergo gemmæ genus, quod in conchis nascitur. *Et stringere venas.* Quia aurum & argentum è terreno puluere separatur, & in fornace coctum in massam confertur. Ideo autem *crudum puluerem* dixit, quia coquitur, vt metallum fiat. Et bene *stringere*, quia coquendo redigitur in massam. *Peccat & hac, peccat.* Hoc faciendo ab integritate sua mores humani vacillant: quo tamen crimine possumus hominibus ignoscere, eis scilicet, qui concupiscentiis non vtuntur. Nam crimen est ambitione petere. Vtitur tamen ea quamuis peccet, superuacua reperiendo. Cum habet tamen aliquem vsum appetitorum, (fortius) peccat(&) amplius. *At vos dicite pontifices.* Hoc dicit, Sacerdotes, reddite mihi rationem, quid opes in templis faciant? cur diis & non vsuris consecrantur? quibus diis tam sunt opes superuacuæ, quam Veneri puppæ, quas virgines nubentes donant. Solebant enim Virgines ante quàm nuberent, quædam virginitatis suæ dona Veneri consecrare. Hoc & Varro scribit. Si homines, inquit, auri cupiditate corrupti vitia incurrunt, vt quid aurum superis, quibus solent hæc vitia displicere. *Nempe hoc.* ibi facit aurum, quod puppæ in tem-

plo Veneris: & cum hoc faciunt homines naturæ vitio corrumpuntur. Verum vos pontifices, dicite, in templis aurum quid facit? ***Quin damus id superis.*** Feramus, inquit, ad templum dona, conscientiam bonam: & sic fiet, vt tantum mola salsa litantes exaudiant dij, quod potest & pauper. quod genus sacrificij non locupletibus tantum, sed maxime pauperibus facile est. Per *Messala* autem *propaginem* eos vult * ostendere, qui non pura conscientia diis sacrificant. Hic autem Cottam Messalinum dicit, qui tam vitiosos oculos in senectute habuit, vt palpebræ eius in exteriorem partem verterentur. Fuit enim & multis deditus vitiis. Hic ab Aurelio Cotta adoptatus, Marcus Aurelius Maximus vocabatur, originem trahens ab Aurelio Messala, qui septies fuit consul: qui cum à quodam Gallo ad monomachiam in prælio vocaretur, coruus super galeam in capite eius sedit, & victo hoste Coruinus appellatus est. *Compositum ius.* honestam cogitationem: & ius compositum in animo: & secretas cogitationes & sanctas, & honesti tenacitatem, vt erui non possit. Animi virtutes enumerat, quas cum quis frequentat, nullis victimis sed farre tantummodo Deos placat. & discretas cogitationes honestatémque sanctam significat. Nam qui quærit, inquit, iustus & innocens & fidelis esse, per hæc honestus habetur. & iam ture placabit Deos. ***Et incoctum Generoso.*** Incoctum, id est. valde coctum, ac maturitate animi & honestatis plenum. Generosi, dicuntur, qui propitio Genio nascuntur, & ideo beniuoli & honesti. ***Hæc Cedo, vt admoneam templis.*** *Ce* in hoc loco adiectio syllabica. nam in Cedo verbo producitur. Hic quoque sensus ab Horatio sumptus est, qui ait,

*ms. accipit.

Lib. 3. Ode 23.

Immunis aram si tetigit manus
Non sumptuosa blandior hostia,
Mollivit auersos penateis
Farre pio, & saliente mica.

IN SATYRAM III.

NEMPE HOC ASSIDVE? Id est, nunquid non assidue hoc facis? Nempe enim est nunquid non. In hac Satyra in desidiam & intemperantiam hominum inuehitur, & ita hesterno vino onerari, vt edormire ante horam quintam non possint: quam desidiam nunquam dicit euitari. Et quæritur subinde causas necti, quominus studia celebrentur. Ad hoc ergo satyræ principium pertinet, quod philosophi dicunt, necesse esse vitiis

sapientem incidere. Sed hoc inter sapientē stultúmque interest, quod se vitiis sapiens cito euoluit, ibidem * inciso atque inuoluto stulto. Ergo, ne is, quem Persius hac satyra ob desidiam culpat, ad excusationem sui criminis dicat sapientem quoque posse aliquotiens vitio detineri: hoc primum ei poëta opposuit: quod is non aliquando sed assidue vitiis semet tradiderit. Hanc satyram poëta ex Lucilij lib. 4. transtulit, castigantis luxuriam diuitum & vitia: & cum inducit pædagogum obiurgantem scholasticum, increpat humanam vitam: & dum exprobrat vni, omnium notat segnitiem: & inducit vnum ex comitibus alium castigantem. *Iam clarum mane. mane* nomen est temporis, non tempus. Nam mane quando ipsum tempus significat aduerbium est & verbo cohæret, vt mane venit, mane fecit: quando autem nomen est, epitheton sumit, vt est clarum mane, vel mane nouum. *Fenestras intrat, & angust.* [Figuratè quod lux prima per fenestras intrat.] Mane scilicet per rimas fenestrarum se tota lux infundit, [& ea] capi non potest piger.] *Stertimus, indomitum quod desp.* Indomitum Falernum, id est, vinum multæ virtutis, vt Virgilius ait,

*ms. merso.

Geor. 2.

Geor. 4.

& dux Bacchi domitura saporem.

Et Lucanus,

Indomitum Meroë cogens spumare Falernum.

Lib. 10.

Sensus autem iste est. Tam diu hesterno sopore deprimitur, vt possint hi, qui nimia ebrietate grauati sunt, tam longo somno crapulam Falerni vini discutere. *Falerna* autem regio dicitur Campaniæ, vbi optima vina nascuntur, (vnde dicitur mons Falernus. Vel aliter.) Verum tantum dormimus, vt in tanto tempore, qui Falernum bibunt, concoquere possint, id est, digerere? Vnde & crudi dicuntur indigesti. aut quando concoquimus Falernum, aut quantum sufficiat Falerno tempus in nobis.

Dispumare. id est, deferuescere. *Quinta dum linea.* Dum vmbra medii styli, qui in horologio est, quintam lineam attigerit: ac per hoc, ac si diceret, vsque ad horam quintam. *En quid agis?* Vnum ex comitibus inducit castigantem tandiu dormientis desidiam & dicentem, Quid tandiu dormis, cum iam æstus meridianus cœperit? *Siccas insana canicula.* Canicula ardentissimum sidus, quam ideo insanam ait, quod sub ortu eius multi ægrotent. aut certe insanam, nimiam. [Vt Virgil.

Insanam vatem &c]

Et patula pecus. Id est, iam meridianæ horæ sunt, in quibus sole feruentissimo tactæ segetes, maturescunt, & pecora nemoris vmbras requirunt. [Vt Virgil.

Nunc etiam pecudes vmbras & frigora captant.]

Ordo est, *en quid agis?* vnus ait comitum dormienti. *Verum ne. Itáne?* Personam ponit interrogantis, An veræ meridianæ horæ sint. *Ocyus*

adsit huc aliquis. Verba sunt surgentis de somno, vel vocantis famulos, & quod tarde respondeant, irascentis, & clamantis pueros, & irascentis, quod tardius respondeant clamanti. *Turgescit vitrea bilis.* Id est, ira *vitrea*, id est, viridis, perspicua, quod iratus intelligitur ex vultu. Ira enim virides & pallidos facit homines. *Vitrea*, quæ cito apparet. [ac velut aliquid apparet in vitreo vase ponas, ita qui cholera patitur, cito paret] *Findor vt Arcadiæ.* Hoc dicit. Ita rumpor clamore, vt asinos credas clamare. *Arcadiæ pecuaria* asinos dicit, qui plurimũ in Arcadia nati sunt. *Findor*, id est rumpor, vt existimes Arcadicos asinos rudere, qui campum nacti, insane exultant. *Iam Liber, & bicolor positis.* Bicolor, id est, vna parte croceata capillis demptis. Ea, quæ causantur, qui pigre student, enumerat. [& hoc dicit] Incassum excussas, quod vacatio alicuius officij te desidiæ tam longæ tradidit, cum habeas, quod agas, nisi tibi inuentis vanis occasionibus vanas necessitates procures, dum vel crassum, vel nimis remissum causaris atramentum: aut non bonam calami dispositionem accusas, tuo quærens otio consulere. Ambigua est enim *bicoloris* membranæ ratio. aut enim bicolor membrana, quia quondam capillos habuit. aut quæ bicolor facta est, vt posuit capillos. aut merito bicolor, quod pars crocea, pars glutinata apud antiquos erat. Vel hoc dicit, quod vigilans sibi occupationes per desidiam generat, dum aut de calamo intemperato quæritur, aut de pingui aut aquoso atramento. & notandum fœminino genere membrana. *Nigra quod infusa vanescat. Sepia* pro atramento, à colore posuit, quamuis non ex ea, vt Afri, sed ex fuligine cæteri conficiant atramentum. Nigra sepia vanescit ex infusa lympha, quia ita sepia piscis nigrum habet sanguinem, vt atramentum ex ea conficiatur. (*Dilutas querimur.* Id est, dissolutas nimia aqua fistula geminet.) *Fistula* pro cannali calamo posuit exquisite. Et eum reprehendit, quod quærendo hoc & illud tempus perdit, nec proficit. *O miser, inque dies.* O magis atque magis periture desidia, qui tam inepte pigres, & ad hanc dissolutionem lapsus es. & hoc dicit. Solent enim vitia processu temporis minui, cum in te contra accessu temporis augeantur, qui stultam imitaris mollitiem delicatorum, vel nobilium puerorum, quos ipsa magnarum diuitiarum frangit luxuria: qui voces mutilas imitaris, & *pappare* pro comedere, & *lallare* pro velle dormire. Nam qui paruulas aues nutriunt, commanducatos cibos, diducto earum rostro inserunt. Hoc genere nutrices etiam infantes delicatos instituunt. *Palumbos* & Columbos melius est, vt pueros intelligamus, quos quæ nutriunt, blandientes, columbos, pullos, & passeres vocant. Aut cur non commanducatos cibos poscis? aut cur à nutrice iussus dormire, ploras? quæ infantibus, vt dormiant, solent dicere sæpe: *lalla, lalla, lalla.* aut dormi, aut lacte: quod quasi

irati infantes nolint. *An tali studeam calamo?* Eius obiurgati verba sunt scholastici. Tu inquit, calamum causaris. *Cui verba?* Hic poëta dicit, Tanquam fatuus ista loqueris, qui dum aliam rem ex alia causaris, tibi perit tempus, in quo nihil agis. Quid mihi has excusationes succantas? *Succinis.* Vt concinis, ita succinis, id est, submurmuras. *Tibi luditur.* Id est, te illudis. *Effluis amens.* Id est, desidia deceperis, tépore siue actibus trito. Alludit autem à vase vitiato, quod nihil in se continet: quemadmodum hic effusus per vitia, nihil sapientiæ in se continet: vt Terentius in Eunucho, Plenus rimarum sum, hac atque illac effluo. *Effluis amens.* tempore quo tibi necessarium fuerat te facere aliquid, desidia laberis & deceperis. *Contemnere.* scilicet, à vitiis, relicta virtute: quia virtus in te & rigiditas mentis & sapientiæ, quæ vitia expellat, non est. Item *contemnêre,* hæc ab Horatio (male) translata, (intempestiua) sunt.

——quin tu — Lib. 2. Serm. 3.

Inuidiam placare paras, virtute relicta?

Contemnere miser.——

Sensus est. an * virtutem paras, qua relicta contemnere? Hic quippe efficaciter. Neque enim officia extorquenda, sed voluntario petenda. *Sonat vitium.* [Vt Virgilius, — *ms. inuidiam virtute relicta placare paras

Nec vox hominem sonat.] — Lib. 1. Æn.

Ambiguum est. cum non sit vitium sonare, & cum non sit proprium fideliæ respondere, vtrum sonat vitium, an percussa maligne respondet. Cæterum & sonat vitium actiue dicimus, vt nec vox hominem sonat (nec præsentat) & *maligne* pro acriter dici potest. Hoc dicit ergo. Quomodo vas non bene coctum, non acutum sonum reddit & tinnitum, & prodit vitium suum: ita & homo non bene sapientia politus, vitium suum tentatus ostendit: & apparet, qualis futurus est, id est, miser. Allegoricôs *viridi limo*, quod sono tam cruda, quàm cocta vasa explorantur. *Viridi limo*, id est, * creta non cocta, vel adhuc habens limum, id est, argillam. Sed dubium vtrum similitudine vsus est, an allegoria. Nam & *vdum* & *molle* translatio. Et reddit ad allegoriam cum ait *rota* esse effingendum, pro, erudiendum. *Nunc nunc properandus.* Translatio est à figulis. *Vdum lutum es*, id est non bene fictus, nec decoctus es sapientia: ideóque *acri rota*, id est, veloci politáque doctrina debes omnia, quæ in te vitiorum labes mollierat, corrigere. Item *vdum & molle lutum*, figurate, adhuc crudus es, & assidua exercitatione formandus, vt fictilia circumactu rotæ formantur. *Sine fine.* sine interuallo, incessanter. *Sed rure paterno.* Hic anthypophora vsus est. Sed inquies, vel respondebis mihi, esse tibi rem familiarem * mediocri frugalitatis farre contentam, & tibi posse sufficere, etiam si minus proficiat: vel etiam farris modicum, & saliuum ac patellam,

*ms. cruda.

*ms mediate.

quibus rebus in sacrificiis vtimur. [illegible] vota & spes non improbasse concipere dicit, vnde securior sit, & minus timeat in penetralibus, & quæ releuare hominem frugi possint. ***Purum, & sine labe salinum.*** Sine labe dicit, sine macula. *Salinum* vas fictile, in quo sal ponitur. *Cultrixque foci.* quia delibantiæ dapes in ea positæ, ad focum feruntur. Ideo *cultrix foci* dicitur, (quasi integram domum) vt, hortor amare focos. *Secura patella.* Id est, securos faciens. Item, *cultrixque foci secura patella,* quia in rebus diuinis vtuntur & non secura patella. Sed ille quasi securus, (& sine dubio) hoc satis potest etiam intelligi, tanquam modo anthypophora sit, & ille adhuc respondeat. *An deceat pulmonem.* Id est, inflatum esse? *Stemmate quod Tusco.* Poëtica & familiaris figura est. Dicit ergo, An oportet te arrogantia inflatum dissilire, quod in aliquo nobili Tusco stemmate, millesimus à magno auctore numerêris, & ramum aliquem ac lineam successionis à genealogo in stemmate numeratus obtineas? Vel in equitum Romanorum recognitione trabeatum censorem donis militaribus insignis salutas? Cognitio enim Equitum Romanorum Censoribus erat subiecta, quæ nunc consulum est officij. (*Trabea* erat togæ species ex purpura & cocco, qua operti nobiles Romanorum initio præcedebant. Trabea autem dicta, quod in maiori gloria hominem transbearet, hoc est, vltra & in posterum, ampliori dignitate honoris, beatum faceret.) *Stemmata* dicuntur ramusculi, quos etiam faciunt aduocati in iure, cum causam partiuntur: vt puta, Ille filius illius, ille pater illius. Proprie autem dicuntur stemmata rotundæ imagines: quoniam στέψαι Græce, Latine dicitur coronare. *Tusco* autem dixit, quod nobiliter in Etruria natus est. Vel quod Tusci fuerunt nobiles apud antiquos. Hoc & Horatius de Mæcenate dixit,

Lib. 3. Ode 29. *Tyrrhena regum progenies tibi.*

Ad populum phaleras. Ornamenta quæ beneficio fortunæ habes, quæ te ornant extrinsecus, alijs ostende: *Ego te intus & in cute noui,* id est, animo & conscientia, quod vitiosus es. *Non pudet ad morem.* Discinctum dicit negligentem, & perditum, (infra obesum:) vt Horat.

Epod. *Discinctus aut perdam nepos.*

Od. 1. Vel *discinctum,* obesum & ventricosum luxuria, quia cingi non possit. Nam ob pinguedinem incaluisse hunc *Natam* induxit: quod potest ab Horatio videri translatum, qui ait,

——vngor oliuo

Lib. 1. Serm. 1. *Quo non fraudatus immundus Nata lucernis.*

Apud vtrunque tamen *Nata* nomen fictum est. Alij putant Natam fuisse quendam luxuriosum, qui patrimonium suum perdiderit, & nobilitatem male viuendo exturpauerit. *Sed stupet hic vitio.* Sed hic incalluit, & tam crassi cordis est, vt peccare se non sentiat, & semel

mersus nesciat * euadere, id est, à malis suis ad bona verti non possit: & miserabilis magis quam reprehendendus. *Et alto demersus.* Hoc dicit: quod sicut ij, quos vorago cœnosa absorbet, nec rursus ab alta vndarum fauce ebulliunt: ita hos quoque, quos magnitudo criminum mersit, necesse est vitiorum mole grauatos nescire quomodo virtutem agnoscant: vel qua arte sceleribus careant. *Magne pater diuum.* 35
Vt ostendat, quid mali patiuntur, qui cum cognoscant & videant bonam vitam, malam tamen sequuntur: hic precatur Iouem, vt tyrannos hostes publicos hac pœna deiiciat, cum vindicat, vt faciat eos videre bonam vitam & gloriæ probitatem, nec tamen sequantur, possessi actibus prauis. Ergo *haud alia ratione*, non dissimili pœnarum conditione, quam vt virtutem cognoscant, & cognitam deserant. *Cum dira libido.* Id est, cum malignitas eorum & cupiditas praua surrexerit. *Feruenti tincta veneno.* Nunc animi venenum ait: ideo feruenti vel prona voluntas circa quamlibet rem. [Metaphora à lana quæ corrupta ad pristinum colorem reuerti non potest.] *Anne magis Siculi.* An maiora tormenta passi sunt ij, quos Phalaris Agrigentinorum tyrannus tauro aëneo torquebat inclusos: an grauior sollicitudo Democritum Philosophum torsit, quem Dionysius tyrannus opes & felicitatem mirantem, inuitauit ad cœnam, appositóque apparatu omni cum magnis epulis frui iussit, sed ita, vt gladius ligatus seta ex laquearibus, supra ceruices eius pendêret, quam torquerentur huiusmodi suis cogitationibus, cum se decipi intelligunt, neque tamen corrigunt, & apud se ita murmurant, vt nec vxori credant, vt secretum eorum ea nesciat, quæ scire debeat. [Item. *Quod prox. nesciat vxor:* Vxor inquit quæ est proxima. i. corpore adiuncta.] *Imus imus præcipites.* Quomodo ille, qui sibi soli dicit vitia sua, & ne culpetur, non ea pandere: ita, vt vxori hoc secretum abscondat, & tamen tormentum inani animi silentio sustinet. *Quam si sibi dictat.* non furore compulsus, sed interna conscientia [furtim] obmurmuret. *Sæpe oculos* 44
memini. Sensus est. Tu autem, cuius desidiam & inertiam culpo, non potes tua crimina pueritiæ venia refugere. Omnes quidem sapientiæ, propter ætatis ignorantiam pueriles ludos præponimus: tu vero iam potes & vitia morum corripere, & sapientiam cognoscere, & vitæ viam meliorem indagare. Et enumerat, quæ puer fecit, ne ad scholam iret. Merito, inquit, mihi lippitudinem accersebam, ne Catonis deliberatiuam orationem recitarem, Vtrum moreretur, an non: aut quibus verbis vti potuit, cum se destinaret interficere. Oculi autem oleo tacti, perturbantur ad tempus: & tamen tormentum hoc nimio silentio sustinebat, vt turbatis oculis ad scholam non iret. Quasi diuisus sensus à superioribus est. Sed eo respondet à pueritia eos auersum ab eruditione habere animum. Poëtico autem more finxit hunc

*ms. emergere.

ſenſum. Merito mihi acceſſebam lippitudinem. Id enim mihi potiſſimum erat, talis ludere, & vim vniuſcuiuſque caſus noſſe: & in collum orcæ nuces iactare, & turbines flagellare. & hinc dicit quibus modis pueritia euitabat ſtudia. *Inſano magiſtro.* Id eſt, nimis ſano, vt eſt illud Virgilij: inſanam vatem, aſpicies: pro valde ſanam. Aut certe *inſano,* qui diſcipulorum ſuorum carmina laudabat, cum aliorum debuerant iudicio comprobari. *Quæ pater ſudans,* id eſt, ſollicitus de ſpe filij recitantis. *Iure etenim id ſummum.* Hoc erat, inquit, mihi potiſſimum talis ludere, id eſt, teſſeris, & vim cuiuſcunque caſus noſſe. *Dextrum ſenionem* dicit propicium: quia in iactura talorum ſemper boni aliquid affert. (Aut ſenio maior miſſus, vt Sceua, Immerito, inquit, flebam iſtam, cum ſemper laudarem.) [Tali in hoc loco tres teſſeræ ſunt, numerum impreſſum tenentes in alea. Senio autem & canicula & Venus, propria nomina iactus teſſerarum ſunt. Verbi gratia. Dum tres ſeni proueniunt is iactus ſenio eſt: In quo notandum, quia interdum etiam eſt ſiniſter: Dum vero tres vni, canicula, Venus autem dum iactus iuxta rationem numeri optime cōnectuntur: Quā connexionem vnio. i. canicula in fine tabulæ efficere ſolet.] *Damnoſa canicula.* Canicula pro Cane, quæ in calculis ex omni iactu talorum quinque detrahit, excepta Venere, in qua ſola prodeſt. Canicula enim genus eſt aleæ, quod de numero quinque ſubtrahantur. *Anguſtæ collo non.* Collo amphoræ ex diſtanti loco ait nuces mittere, vt manus non erret.: qui ludus vbique celebratur, & ita præſtat, vt extra collum miſſæ nuces non colligantur: ludo nucum (circa) orcæ collum ponitur: & qui certo iactu iacit in eodem (collo,) victor exiſtit. *Orca* eſt Amphoræ ſpecies, (cuius minore vocabulo orcius, diminutiuo orculus eſt.) *Buxum torquere flagello.* Id eſt, turbine buxeo ludere potior flagello. [Vt Virgilius,

Dant animos pelago.]

Æn. 3.

Haud tibi inexpertum curuos. Interrogatiue legendum, tanquam ſi dixiſſet: Ignotum tibi non eſt, corrupti mores qui ſunt, intelligere, id eſt praui (certe deguſtaſti philoſophiam ? [Item interrogatiue aut pronunciatiue legendum dicens, Non illi eſſe incognitum prauos & turpes & peccantes mores quos curuos appellauit, Ergo ne vidiſti dextrum litteræ Pythagoricæ ?] Aut magis pronunciatiue, Certe deguſtaſti philoſophiam. *Quæque docet ſapiens.* Athenienſium porticum dicit, in qua picta erat pugna Athenienſium eorum, quicum * Xerxe Perſa ad oppugnandam Græciam venerant, geſta apud Marathonios campos: quam porticum ſapientem dixit, quoniam ſapientes in ea philoſophabantur: ex qua etiam Stoici dicti. Græce enim porticus στοὰ dicitur, quam & ipſi [illegible] vocant. *In ſomnis, quibus & detonſa iuuentus.* Id eſt, noſti etiam & illa præcepta, quibus inuigilat iuuentus

*ms. Porſenna.

uentus *intonsa*, id est, philosophi, qui non tondebantur. *Siliquis & grandi pasta polenta.* Id est, naturalibus cibis viuere contenta, id est, leguminibus & farre: vel victu facili esutiem suam implens: aut quia philosophi non vtantur carne, dicentes animas animabus non debere dari. Vnde Ouidius,

Heu quantum scelus est, in viscere viscera condi: *Lib. 15. Metam.*
*Congestóque * auidum pinguescere corpore corpus:* ** mi.tanū*
Alteriúsque animam animantis viuere leto!

Et tibi quæ Samios. Haud tibi inexpertum est, quæ Pythagoras Samo insula ortus præcepit: qui literam Y * inuenit ad modum humanæ vitæ: quæ in infantia vel in initio monitionum pædagogi, & paterno metu secta non est. (**eius figurauit.*) Nam postquam in adolescentiam quis venerit, diuidit. Et in sinistra parte rami, velut vitia sunt, quæ deuexioribus facilem ad se præstat ascensum. Et altera dextera, in qua virtutis opera celebrantur arduum ac difficilem limitem pandit: qua qui euaserit, quieta sede excipitur: quas parteis quisque ab anno sextodecimo obtinebit. In iis fueris staturus: de qua similitudine dicebat pueritiam ad perniciem cito tendere ac peruenire: ad felicitatem per virtutem tarde veniri. Aliter. Litera Y, quam Samius Pythagoras inuenit instar humanæ vitæ, quæ in dexteram partem angustiorem ascensum præbeat, habens in summitate planitiem: in sinistra vero facilem ascensum, sed nullum cacuminis retentaculum, qua per vitia eundem esset. & ideo eos præcipitari necesse est, qui illuc ascendunt & perueniunt. Altera in qua virtutis opera celebrantur, arduum & difficilem habet limitem: quem qui euasissent, experirentur quietissimas sedes (quem vtrunque limitem quisquis ab anno sextodecimo obtinebit, in hoc staturus erit.) Qua similitudine docebat, vt dictum est, per vitia ad perniciem cito tendi: per virtutem ad felicitatem tarde veniri. *Surgentem dextro monstrauit limite callem.* arduum ac difficilem, sed gloriosum & certum. *Stertis adhuc.* Cuius ætas apta est sapientiæ, & philosophicis præceptis. *Laxúmque caput compage soluta.* Id est, crapula marcidus, vix caput sustinens iuncturis maxillarum extensis in rectū, & vehementer patefactis. *Oscitat hesternum.* Crapulam significat. [Vt est illud Virgilij.

Hesterno venas vt semper Iaccho.]

Est aliquid, quo tendis? Interrogantis est. Proposuistíne tibi aliquod genus vitæ, quod sequi debeas, & in quo neruos animi extendas? An vagus sine proposito vitæ rectioris peragrans, vt libuit, omnia facis? & *coruos* lapidibus insectaris, quod est inertiam & stultorum iudicium. (Corui enim instabiles sunt, huc illuc transuolantes, & non curant aut in alta arbore sedere, aut in palustribus, in aquaticísque locis: & adulteros figurant.) *Ex tempore viuis.* Hoc est, non quo te sa-

pientia, sed quo vitiorum impetus duxerit, traheris. ***Atque ex tempore viuis.*** Cum tua nihil putes interesse, quo te pedes ferant, ad horam, & nihil de crastino cogites: [Habes, inquit, iam propositum rectioris vitæ, an adhuc titubans nondum inuenis firmiorem sententiam quæ te non cogat aliquod remedij genus quærere, vt tuæ vitæ victus iam turpitudine non subuenias.] ***Helleborum frustra cum iam.*** Stulti quidã solent membris inueteratis in se vitiis, medendi remedia implorare: cum vtique primo cauendum sit, ne quis sanis membris morbus irrepat. Ἀμηχανικῶς à medicis tractus intellectus. sic hominibus captis turpitudine subueniri non posse, sicut à medicis non potest valetudine diutina victis subueniri. *Helleborum* autẽ medicaminis genus est, quod hydropici sæpe bibunt: quod si nimium sumpserint, necat. ***Magnos promittere montes.*** In prouerbio est, *montes aureos*. Grandia enim promittunt, qui in periculo sunt. Antequam morbus veniat, cauete. Satius est ipsis venientibus morbis occurrere. Vt quid enim prodest, post morbos sera remedia quærere, & Cratero medico multa promittere? Hic *Craterus* Augusti temporibus nobilis fuit: de quo Horatius dicit,

Lib 2. Serm. 3. *Non est cardiacus: Craterum dixisse putato.*

Per hunc vult omnem medicum accipi. ***Discite, & ô miseri, & causas cog.*** Id est, philosophiam. Dicit vnum quemque debere discere omniũ rerum rationem, vt sciat, quid ipse est, & ob quam causam natus est. Sed & finem vitæ debet intueri, & quæ fugiat, quæ exoptet, quemadmodum in cupiditate teneat se: quod bonum, quod asperum nummus habeat, vel quantum suis parentibus largiri oportet: vnde est,

Virg. 2. Georg. *Felix qui potuit rerum cognoscere causas.*

[Sapientem ergo & felicem esse dixit, qui rerum potuit cognoscere causam.] Discite ergo aut naturalem philosophiam aut moralem. Naturalis est, quæ tractat de rerum naturis. Moralis quæ de moribus nostris. & hoc dicit, Discite in quem vsum nascimur victuri, aut qualiter victuri, & quid futuri. ***Quid sumus, aut quidnam.*** Quia mortales & rationis capaces: & à cæteris animantibus sola ratione discernimur, quam nosse quemque decet. [Nam ideo facti sumus vt cum hac viuamus, quæ ratio officiorum, & quæ finis beatæ vitæ: vel si facilis vitæ finis, vel quam cito vita nostra terminetur, quam debemus virtute protendere.] ***Ordo quis datus, aut meta.*** Id est, vnde & vbi vertamur: vel quem ordinem viuendi natura constituerit. quia decet sapientem, vt in bono vitæ proposito constitutus, si necesse est inflecti, ad meliora flectatur. ***Quis modus argento.*** Quis habendi diuitias modus sit. ***Quid fas optare.*** Quid maxime optandum sit: quia solent stulti optare sibi sæpe contraria. ***Quid asper vtile nummus habet.*** Hoc est, quid in se vtili-

tatis diuitiæ habeant: quia ille bene possidet diuitias, qui eis non abutitur, sed cum honestate dispensat. *Asper nummus*, aut male parcus, aut criminosus. *Patriæ carisque propinquis*. Quomodo patriæ vel propinquis sit largiendum. siquidem largitatem remuneratio, tenacitatem pœna subsequitur. vt Virgilius hoc volens ostendere, ait,

——*& qui diuitiis soli incubuere repertis,* Æn. 6.

Nec partem posuere suis.

Et Horatius,

Cur eget indignus quisquam te diuite? Lib. 2. Serm. 2.

Quem te Deus esse. Hoc est, rationabilem, & disciplinæ capacem. *Et humana qua parte locatus es in re*. Id est, in humana re, ad quos vsus constitutus sis, scilicet, vt sapientiam consequaris. Vel, quod regnum teneas inter omnia animalia. *Disce*. subaudi philosophiam, & non inuideas diuitibus, quæ sapientia non est: in quorum cellariis tanta est dapium abundantia, vt etiam putrescant epulæ, quæ consumi præ multitudine non possunt: quæ cellaria muneribus pinguium Vmbrorum vel clientum referta sunt, quibus defensionem patrocinando præbet Persius. Pingues autem Vmbros dixit nobiles, populos Tusciæ (Vmbria enim Tuscia est) vt Virgil.

Totáque turiferis Panchaia pinguis harenis. Geor. 2.

Et bene *peno* dixit non penore, vt Virgilius,

Quinquaginta intus famulæ, quibus ordine longo Aen. 1.

Cura penum struere.

Quia ab eo quod est penus, facit huius penoris ab hoc penore: ab eo, quod est penum, huius peni, ab hoc peno. Ergo quas tibi partes iniunxerit Deus in victu, qui cum hominibus est, summa illarum partium omnium est philosophari: nec te abstrahat admiratio abundantiæ & potentiæ causidicorum à sapientia, quod plerisque iuuenibus accidit. *Et piper & perna*. subaudi putent. *Monumenta* sunt munera, quæ memoriam efficiunt, eo, quod memoriæ hæreant, qui ea dant: aut quia mentem moneant. *Mænáque quod prima*. Mæna salsamenti genus est ex pisce minuto: quæ locupleti oblata est prius, quam finiret illa, quæ in cellario primum habuerat. *Hic aliquis de gente hircosa*. Hircosa dixit aut ab odore corporis, quia ex multo labore & cibo & somno fœtidum sudant: aut ad mores barbaros retulit, vt quidam eorum dici putidi solent. Et hoc poëta dicit, ne de philosophia tractantem si quidam militum audiat, hoc dicat, *quod satis est, sapio mihi*, hoc est, sufficit mihi naturalis sensus, nulláque de philosophia eruditione delector. *Non ego curo. Esse quod Arcesilas*. Non curo esse hoc, quod Arcesilas philosophus, aut Solon, qui & apud Athenienses philosophus & legislator erat, qui duas tabulas legibus addidit. Solones autem sane more Romano dixit, vt Catones, Camillos, Drusos. 75

Aerumnos autem, quia frugalitas philosophorum misera videtur luxuriosis & prodigis, eo quod animum colentes, corporis cultum abiiciant. Arcesilas Scythi filius Pitanæus [Cirenaticus] philosophus 80 peritissimus fuit, qui Academiam primus inuenit. *Obstipo capite.* quod tacita & intenta cogitatione quasi obstupidi videantur. *Obstipo*, id est, inclinato, & grauitatem simulante, & cum obliquitate fixo. *Et figentes lumine terram.* Id est, luminibus immobiliter in terram fixis, vt Aen. 1. Virgilius,

—Obtutúque hæret defixus in vno.

Aen. 1. Et alibi,

Diua solo fixos oculos auersa tenebat.

Murmura cum secum, & rabiosa silentia rodunt. Id est, cogitationes, atque inuentiones suas susurro immurmurantes, & disputationes suas minutas & sensim prolatas. *Atque exporrecto trutinantur.* Id est, dialectico more verba examinantes, quorum disputatio talis est, vt quasi diu ægrotantium hominum somnia videantur, hoc disputantes, *de nihilo nihil, in nihilum nil.* Prima Physicorum quæstio est, & de qua inter omnes conuenit, Nihilum de nihilo nasci, & nihil in nihilum solui: & Mundus de nihilo factus est, & in nihilum redigitur. Ideo autem Mundum nihil esse dixerunt, non quod hoc est, sed eo quod erit: quia ex nihilo est, in nihilum vadit: quæ omnia negat Centurio velle se discere: & dicit ita. Philosophi sibi oculis formant, de quibus scripturi sunt, vt scilicet diuturna infirmitate homines, quibus siccitate febrium & in somnietate, diuersorum imagines, oculis eorum formantur. Stoici asseuerant non posse ad nihilum aliquid reuerti, & aliquid non in nihilum dissolui. Nam corpus atomis constat, quod cum decidit, in atomos dissoluitur. Et ad vtrumque respondet, posse 85 gigni de nihilo nihilum, ad nihilum nil posse reuerti. *Hoc est, quod palles.* Ipse adhuc loquitur. Ex tali studio palles. Ecce ieiunij fructus: quia tam diuturna cogitatio tanquam lucubratio vel inedia pallorem corporibus iniicit. *His populus ridet.* Verba poëtæ. Id est, de talibus verbis. *Multúmque torosa iuuentus.* Istis ergo disputationibus ridet populus, & torosa iuuentus. Aut multum ridet, aut multum cachinnos ingeminat, aut multum tremulos, aut multum naso crispante. *Inspice, nescio quid.* De iis nunc dicit, qui infirmitate inualidi, vitia cupiditatum suarum superare non possunt, & ebrietate aut aliis vitiosis desideriis tracti, in maius ægritudinem suam corroborant, vt etiam vsque ad mortem perueniant. Et sunt verba ægri loquentis impatienter, quod salutem suam negligit. Item, *inspice, nescio, quid.* Ad superioris sensus vim redit,

Helleborum frustra, cum iam cutis ægra tumebit,
Poscentes videas—

& in eos inuehitur, qui non opus sibi medicinam esse dicunt, dant & pœnas huius contumaciæ. *Grauis halitus.* Id est malè olens, vt Virgil.

—& grauiter spirantis copia tymbre. & Georg. 4.

—graue olentia centaurea. Georg. 4.

Inspice sodes. Sodes, id est solidas: aut antiquæ affectionis est, adeo, vt soluto eo quidam vsi sint, vt Plautus, qui per solutionem sic ait, *Dic mihi si audes, quæ est, quam ducere vis vxorem? Iussus requiescere, postquã.* Hoc poëta dicit, Postquam ille æger à medico iussus est requiescere: & tertia dies eum sanum inuênit: rogat famulos, vt de nobili apotheca, lagæna Surrentino plena vino sibi antequam lauet prius adducatur. *Surrentinum*, oppidum Campaniæ, quod bona vina mittit, id est, [electa] *lenia.* Vel vina Surrentina, quia sunt fortissima, (dixerit lenia) [Vnde & Horatius,

Surrentina vafer qui miscet fece Falerna]

* *Modice sitiente lagena.* Id est, non valde plena: quia non impleatur nisi vsque ad collum. *Modice sitiente.* Id est, minus plena: vel quod vetustate decoquatur: ac per hoc sese tanquam sitiens ebibat. *Heus bone tu palles.* Verba ad ægrotum medici, quæ ostendunt non laborem esse finitum. Et introducuntur moriens & monitor loquentes: quorum alterna responsio est. *Nihil est.* Verba ægri curam spernentis. & medicus, *videas tamen istud* quicquid id est. *At tu deterius palles.* Item ægrotus incandescit, & dicit, Quid memones? *Ne sis mihi tutor,* ego iampridem tutorem meum extuli, id est, obrui. *Surgit tacite tibi lutea pellis.* Id est, tumescit. Hydropicis enim luteus color est, id est, subcroceus. *Tu restas.* Id est resistis: aut certe, tu alter tutor es, aut ille, quem sepeliui. *Perge, tacebo.* Et medicus, Quia perseueras non curari, sileo, & discedo. *Turgidus hic epulis.* Ostendit esse hoc, dum impatientia gulæ tantos cibos sumit, quos digerere difficile sit. *Turgidam* dicit crudum, indigestum, (vt Iuuenalis,

Turgidus & crudum pauonem in balnea portas.) Sat. 1.

Albo ventre. hydrope pallido. *Gutture sulphureas.* Id est non coctum cibum ructans. *Sulphureas mephites,* à loco fœtido dixit, qui in Italia grauiter spirat, vt Virgilius, Æn. 7.

—sæuámque exhalat opaca mephitim, *ms. vomitus.

Id est, indigestionem * gemitus sulfurei. Vel sulfureas, indigestas, corruptum ructans, aut putidas. *Calidúmque triental excutit.* Triental dicit calicem talem, qui tertiam partem sextarij capit, aut tres heminas. *Hinc tuba candela.* Quia sepultura tubis apud antiquos celebrabatur: vt Virgilius,

It cælo clamórque virum, clangórque tubarum. Aen. 11.

Candelæ etiam in sepulturis ante mortuos præcedebant: vt idem Virgilius,

— & de more vetusto

Aen. 11. *Funereas rapuere faces.*

Tandémque beatulus. Beatulus dicit, non quod beatus sit, sed quod nunquam splendidior habitu fuerit, quàm eo, quo effertur. Aut certe, quia Romanæ cõsuetudinis fuit simpliciter sepelire, merito * æstimeris. Ambitionem irridet, (non quia μάκαρες & μακάριοι dicuntur mortui.) non est enim Romanæ consuetudinis: (ὑποκορισμὸς derisum significat) sed quia pretiosa in funeribus veste, stragula, cæteríque, etiam pauperculi exponebantur. *Crassísque lutatus amomis.* Id est, multis oblitus vnguentis, foras pedibus exibit mortuus de domo sua *alto compositus lecto*: quia lecto melius strato in porta effertur, quam eo,

*ms. etiã funeris amb.

105 quo dum viueret, vtebatur. *At illum hesterni capite induto.* Hesterni ait, à defuncto prius manumissi, id est, liberti, & ciues Romani facti. *Capite induto.* Quia manumissi, [pileati incedebant ante funus. *Subiere,* quod plerumque ipsi manumissi] ante manumissoris corpus portandum subirent. *Tange miser venas.* Ad hos dicit, qui desidiæ suæ cõsulentes, infirmitatem fingunt: quam mox visis cupiditatibus suis abiiciunt, vt vel auaritia vel libidine trahantur. *In pectore* ideo dicit, quia quotiens plus solito cor aut salit aut calet, infirmitatis indicium est. Considera, inquit, tui corporis qualitatem: & ex venarum motu, sanum te esse cognosse. Sed si aut pecuniæ capiendæ spes fuerit, aut puella mollis riserit forsitan, caleas (inquit) necesse est, & corde palpites, donec effectum res, quam desideras, sortiatur. Modo in auarum, eúmque luxuriosum inuehitur, & dicit. Intelligo te male valere. *Summósque pedes at.* Digitorum summitates siue in manibus, siue in pedibus, si frigidæ fuerint, infirmitatem insinuant. *Ergo nil calet. & nil friget,* quod ait, aut ipsius ægroti interrogantis verba sunt, & aliter pronunciandum est, quoniam ex cupiditate manuum summitates pedúmque frigescunt: aut verba sunt respondentis. *Visa est si forte*

110 *pecunia, siue Candida vic.* Hæc dicit esse vitia, quibus perduntur ij, qui infirmitates simulant. *Rite* autem dixit, iam non vt infirmi, sed recte vt sani. *Positum est algente catino.* Ad illum dicit, qui sese mollitiei dedicauerat. Fingis, quod non posset os tuum delicatum cibos durissimos transglutire, & panem non delitiosius cribro discussum, sed plebeium, de populi annona, id est fiscalem: licet frustra hoc fingis. Alia enim sunt animi tui vitia vel vlcera, quæ non possunt leuibus purgari remediis. Est alter sensus. Non leuibus aut popularibus cibis, tui fastidij vlcera possunt purgari. Hoc est, quod ait, *plebeia radere beta.* Beta genus est cibi. *Radere* autem dicit extergere, vt Horat.

Lib. 2. Serm. 2. *Hoc potius, quam gallina, tergere palatum.*

Intimidum & iracundum dicit frigidum ex febre frigida habentem algente catino, non frigidum pulmentarium habentem [vt miserum

& egestuosum, vel tale vt qui sumunt algeant.] Positum est in catino olus, & posita farina non scilicet in catino. *Farinam* nunc panem dicit: & hunc fingit gregalem & plebeium esse positum. Hoc valet, Fingamus apponi tibi, quibus consuesti elegantius viuere *Tentemus fauces.* Inuitantis verba. *Tenero latet vlcus.* Allegoricῶς vitium labij dicit 115
vsum vescendi. Quod autem non deceat radere, aut quod non oporteat, quod impatiens fit: hoc exasperare dicit vlcus. *Alges, cùm excussit membra.* Adiicitur etiam, Quod instabilitas tuæ mentis furiosum te 115
facit: siquidem modo frigore, id est, timore tremebundus efficeris, & pilos erigis. (*Aristas* enim pro pilis posuit) modo in iram, calefacto sanguine, commutaris, & ea dicis ac facis, quæ etiam ipsis furiosis furiosa videantur. *Timor albus* dicitur pallidus, eo, quod timor homines pallidos faciat, sicut

Pallida mors æquo pulsat pede. Horat.

Scintillant oculi. Id est, nimio calore inflantur: & cum times, frigore horrescis. Lib. 1. Od. 4.

IN SATYRAM IV.

REM POPVLI TRACTAS. Hic de iis dicit, qui honoris cupidi supra modũ ætatis suæ, publici moderaminis gubernacula quærunt suscipere: quod significat per Alcibiadem, qui relictus à patre sub tutela Periclis philosophi, præ nobilitate & diuitiis puer rem publicam Atheniensiũ administrauit. Et est sensus. Cum puer es, possis rempublicã ministrare? *Barbatum hoc crede magistrum dicere.* Hoc est, Puta Socratem loqui cum Alcibiade suo: qui Socrates in carcere cicutam bibit, & periit. ob hoc, quod in hunc discipulum infamis diceretur. Hic autem Socrates cum incriminaretur (à turbis) de turpi amore Alcibiadis discipuli sui, venenum * bibit in carcere, quo puniretur, & crimen suum purgaret, & dum ei diceretur, quod illud venenum, quod sumpturus erat, accusatoribus daret, noluit, sed vt ostenderet, nihil esse morte absolutius, à crimine sumpsit. *Quo fretus?* Id est, vnde præsumis, vt rem populi tractes? *Dic hoc magni pup.* Merito dicit *pupille Periclis*: quia sub tutela Periclis philosophi auunculi sui degebat: & tutores dicunt pupillos suos, quibus tutelam gerunt. *Scilicet ingenium.* Credendum est tibi ante pubertatem magnum ingenium vel prudentiam venire, vt scias, quid vel loquaris vel taceas. *Velox prudentia.* ideo dixit, quod celeritate sua pubertatem præueniat, [Sapientia] autem antequam pili nascantur, debet intelligi. *Pilos* autem pro barba posuit. *Ergo vbi commota feruet.*

1

* *mss accepit.*

Sensus est, Dum commota plebs fuerit, poterísne manu tua seditionem populi sedare? *Calidæ turbæ*, id est, feruore iracundiæ excitatæ: Vel, peritus es dicendorum & tacendorum. *Maiestate manus.* Quia *quasi magna & profutura hominibus locuturi, tacere iubent mouentes manum. *Quirites.* Abusiue dixit, id est, ciues. Quirites enim ciues Romani sunt. *Quid deinde loquere?* Ergo cum seditio orta erit, quibus eam verbis compesces? *Scis etenim iustum.* Hoc per ironiã dicit. Reuera scis iustitiam in lance pensare: & ipsius dubiæ lancis rectitudinem calles discernere: & curuam regulam momentare, vbi inter curua subit. *Regulam*, dicit ipsum momentaneæ stylum. *Varo pede*, id est torto, hoc est decliui post pondus. *Scis etenim iustum* æstimare, huc illuc inclinans iudicium, donec in liquido stet sententia. *Lance*, id est libra. *Pede varo*, id est, inflexo, & aliorsum quam ad rectitudinem deducto, aut *regula* nunc pro norma abusus est. (Est enim ea Vara.) *Et potis es nigrum.* Potis es, id est, possibilis es, vt Virgil.

*al. tanquam.

At non Euandrum potis est vis vlla tenere.

Est sensus. Potésne damnare vitium, & tuo iudicio annotare *Theta*, id est suam notam? Quoniam iudices literam Theta apponunt ad eorum nomina, quos supplicio afficiunt. Merito θῆτα ἀπὸ τοῦ θανάτου, id est, à morte, eo quod quasi habeat telum suum: ideóque triste intelligitur. Vel mortis signum: vnde quidam ait,

Æn. 11. *O multum ante alias infelix litera Theta.*

Quin tu igitur summa. Quin tu, id est, nunquid tu desinis ante diem, populi fauorem adulationibus captare, quorum adiumentis honore fungaris, cum sis tantum *summa pelle* decorus, & non animo? *Ante diem* autem dicit in comitiis: quia Comitiales dicebantur dies, in quibus ad futuros honores homines designabantur. Ideo autem *summa pelle*, quod verborum blanditiis malitiã sui cordis, donec ordinentur, abscondant. *Blando caudam iactare popello.* Id est, populo blandiri? Translatio est à canibus, qui cum blandiuntur dominis, caudam mouent. *Popello* diminutiue à populo. Vel, desine igitur, speciose, populi iudicia adulationibus captare, & helleborum potius bibe, vt purgatus conualescas, nec optes quod implere non possis. *Anticyras melior sorbere.* Pro tali ergo animi cupiditate eum insanum simulat poëta, quẽ & dicit non nisi multo helleboro posse purgari, *Anticyra* oppidum Phocidis, vbi helleborum nascitur: quod propter ingenium meliorãdum percipitur: vnde Horat.

Nescio an Anticyram ratio illis destinet omnem.

Merito pluraliter Anticyras dixit, vt appareat eius tam magnæ insaniæ vnam sufficere non posse. Ideo adiecit & *meracas*, id est, pingues, ac si diceret pingues Anticyras. Anticyras τροπικῶς dixit. neque enim ipsa ciuitas sorbetur, sed helleborum, quod in ea nascitur. *Quæ tibi summa*

summa boni est? Adhuc hic sermo Socratis est ad Alcibiadem, & quærit, quid summum bonum æstimet. Culpat per hunc etiam eos, qui in cultura corporis student, & ingenium negligunt: quod Horatius dicit,

Si bene qui cœnat, vivit bene, lucet, eamus
Quo ducet gula.

Luxuriosum & otio deditum interrogat consequenter, quod summum bonum in cœna lautiore, & in nitore corporis ducat [hoc est nitido cultu, & epularum vrbano apparatu.] In quo fine beatam vitam reponis? Potest & respondentem eum facere. *Vncta vixisse patella.* Traditur autem Socrates ita Alcibiadi ad aurem dixisse: sed turpe responsum est. Itaque sic adaudiendum est, nempe scilicet *summa boni* est tibi, vncta vixisse patella. *Semper & assiduo curata cuticula sole:* subaudi, summa boni est tibi. *Curata,* scilicet à chromatiariis. Nam chromatiarij dicuntur, colorarij, vel qui toto die in arena sunt, vel in sole. Antiqui enim vngebant se, & in sole erant, vt oleum corpus inbiberet: vt Iuuenalis, *Lib. 4. Sat. 2.*

Nostra * *bibat vernum contracta cuticula solem,* ** ms. innat.*
Effigiátque togam.

Expecta. inspice: [vt Lucanus,

Omnis in Ionios spectabat nauita fluctus.]

Et hoc dicit. Inspice, si non ea, quæ dicis, quælibet anus respondeat. *I nunc. Dinomaches ego sum.* Alcibiades: cui respondet poëta, *sufflа,* id est extende te. & intumesce nobilitate, quod Cliniæ & Dinomaches filius sis: quorum Alcibiades filius traditur. *Dinomaches,* subaudi filius sum. *Sum candidus. Esto: dum ne deterius sapiat pannucea Baucis.* Est anula. Id est, nunc suffla, & iacta te Dinomaches esse filium. consentio te & ditem esse & formosum, dum te non minus intelligat Baucis pannucea: quæ quotiens vendit ocymum, non sine modulatione vocis, id est, adulatione, ad ementes clamat. *Baucis* nomen fictum. inopis anus. *Pannucea* vulgariter pannosa dixit, id est, pannis obsita. Dicit hoc etiam summum bonum esse cœnandi, anum esse dicturam. *Discincto verna,* à seruitio absoluto vernaculo: vel quod secure & simpliciter viuat: vel quod præcincta tunica linteo amiciuntur vernæ. *Verna* dicuntur vel qui Romæ nati sunt, aut serui domi nati, aut vtroque modo dicuntur. Est autem proprie verna domi natus. Aut dicit, qui pridie verna fuit, vel absolute verna dictus. *Vt nemo in sese tentat.* Id est, vt nemo intrinsecus se considerat: nemo vult sese experiri, *Sed præcedenti spectatur.* Æsopus apologorum scriptor dicebat vnumquenque hominem duas manticas ferre vitijs plenas: & in ea, quæ ante pectus est, aliena vitia: in ea vero, quæ à tergo, nostra ferri: eóque euenit, vt aliena potius vitia delictáque videamus, quam nostra. vnde

merito Persius ait *præcedenti tergo*, hoc est, pectore, vbi aliena vitia cernimus. & hoc dicit. Quam difficile est, vt quis se ipsum intelligat? quia cum omnes propriis vitiis palleant, aliena vitia * tamen culpanr. *ms. tantum.* Item, *vt nemo in sese tentat.* Facilius enim quis aliena vitia notat, quam sua. [ab Æsopo vt diximus tractum quærit, nos manticas, id est, duos follis vitijs repletos referre, & in ea mantica quæ ante pedes, alia vitia esse. In ea quam à tergo ferimus nostra cernimus. Dopyrius aut φυσιόγνωμος de vultu hominum mores agnoscebat: qui cum ad Socratem veniret, ait ei libidinosus es, Alcibiades risit. At illum iniuriis discipuli afficere voluerunt, quod de Magistro eorum iniuriose locutus sit. Tunc ille ait, Parcite, sum quidem libidinosus: sed meum est ipsam libidinem vincere.]

25 *Quæsieris: nostin' Vectidi prædia?* Ab aliquo quæris, an norit Vectidij prædia. Quorsum hoc dicat ambigitur, nisi ostendat, quod de alienis vitijs dicere solemus. Prudentes autem, iniquitates hominum notant: ex quibus iniquitatibus nec sordidi nec mundi placent. *Vectidium* autem quendam dicit, in Sabinis possidentem prædia non pauca Curibus: quod nomen loci est, vnde & Iuno Curitis dicitur, quia ibi vehementer colitur. *Quantum non miluus oberrat.* Quod dici solet secundum prouerbium, Quantum milui * volant. [quia milui multum volant] Vel hyperbolycōs ex prouerbio tantam dicit regionem, quantam volans miluus circumire non possit. *ms. non volant.* Inducit ergo (per Vectidium) diis iratis & malo genio natos: qui cum diuites sint, esuriunt: & sale & cæpe vescuntur: & poscam etiam in sacrificio libant, dum non velint dolium vini reserare. Hoc ergo aut poëta loquitur, aut ille, quem aliena vitia culpantem inducit, & dicit alij, *quæsieris: nostin' vectidi prædia?* Et ille, *cuius*? Et poëta, *Diues arat Curibus, quantum non miluus oberrat?* Et ille, *hunc ais*? Et poëta, *hunc:* & sequitur, *dys iratis, geniòque sinistro*, natum subaudi, quasi sibi sinistro, quod diues esuriat, & sale & cæpe vescatur: quod & Terentius ait, suum defraudans genium, comparsit miser.

30 *Tunicatum cum sale mordens cape.* Tunicatum, multis coriis purgatum. Non comedit, nisi pultem, farta, & cæpe, *pueris plaudentibus*, atque ea desiderantibus quia pueri pultes amant. *Qui quandoque iugum pert.* Qui quotiens diem festum aratro fixo, in compitis celebrat: timens *seriolam* vini aperire, aceto potatur. *Compita* sunt loca in quadriuijs quasi turres, vbi sacrificia, * finita agricultura, rustici celebrant: *ms. pro fin.* merito *pertusa*, quia per omnes quatuor partes pateant. Item pertusa compita dicta sunt, id est, vetusta. Aut compita proprie à copotando, id est, simul bibendo: pertusa autem, quia [peruius] transitus est vitis & fœmin. Vel compita sunt, non solum in vrbe loca, sed etiam viæ publicæ ac diuerticulæ aliquorum confinium, vbi ædiculæ consecrantur patentes, ideo pertusa ad compita in his fracta

iuga ab agricolis ponuntur velut ab emeritis quod est elaborati operis indicium, siue quòd omne instrumentum existiment sacrum. Vel compita dicuntur, ad quæ plura itinera competunt. Quamuis rei diuinæ operatur: nec sic tamen ab auaritia discedit: timétque dolium aperire, diu seruatum. *Seriola* est orca, vel vas fictile vini, vel * dolium, vel apotheca. *Limum* pro luto posuit, quo dolia oblinuntur. *Morientis sorbet aceti.* Morientis, dicit, euanescentis: & mira αὔξησις non boni vini (saltem) in aceto morientis. Sæpe enim videmus, vt euanescenti sapore corrumpatur, quod vulgo Vappa dicitur. *At si vnctus cesses, & figas.* Hoc dicit. Si contra corpori curando indulgeas, & vncto corpori, non deerit, qui alium cubito tangendo de moribus loquatur. Et infra subiicit, dicens aliquem tam peruersos mores habere, vt excrescere barbam vel pilos non sinat: quam pectat, & balano vnguento vngat, & pilos in pudendis vellat. Est iuxta te, quem nescis, qui te sic vitijs deditum emendet, & sputo castiget. *Runcantem populo marcentes.* Runcantem, depilantem. Runcari enim proprie segetes vel herbæ dicuntur, cum extirpantur. *Vuluas* dicit secreta pudendi corporis, quæ inhonestæ & muliebriter viuens, libidini dedicauit. *Arcanáque lumbi.* scilicet podicem. Et notandum singulariter *lumbi. Vuluas* vero pro natibus posuit: & vuluas multo audacius. Nam fœminarum loca vuluæ sunt. *Tu cum maxillis balanatum.* Balanum genus vnguenti: vnde & Horat —— &

Pressa tuis balanus capillis. Lib. 3. Ode 29.

Et hoc dicit. Cum barbam nutrias, & vnguento madidam pectas: quare inguina tua psilothro denudas? Item *gausape* dixit propexam barbam. Id est, cum pexa barba delecteris, quam in maxillis tuis velut gausape habeas vnguentatam, & defricatam balano: cur pubem vulsam habes? *Gurgulionem* autem nunc penem dicit, cum proprie in gutture sit gurgulio. Hinc iterum translationes sunt fortes, sic fere à tonsoribus curantibus, vt in maxillis pexa barba sit & vnguentata: infra mentum autem detondeatur. Ideo autem dixit Gurgulionem detonsum extare, scilicet libidini alienæ. *Quinque palestritæ licet.* Sensus est, licet athletæ aut certe tonsores capillos tuos semper euellant: fieri tamen non potest, vt euulsi non iterum crescant, quemadmodum filix herba, quæ multas radices mittit: & licet aratro vellatur, non tamen eius radices funditus extirpantur. Et bene ait *plantaria* permanens in metaphora: pro quo superius dixit *runcantem. Elixásque nates.* Id est psilothro demollitas labefactant, & pilis demptis expoliant. *Cædimus inque vicem præbemus.* Allegoria à sagittarijs, qui aliena crura sagittis feriunt, & sua ferienda aliis præbent: & ad superiorem sensum pertinet, quo dixit, Sed præcedenti spectatur mantica tergo. Ita & nos vitam obiurgamus aliorum, & alij nostram: & hoc omni-

* ms. dolium.

bus commune esse dicit, quod in vicem nos carpamus inter nos, atque alios reprehendimus & reprehendimur. *Viuitur hoc pacto: sic nouimus.* Vt culpemus & culpemur. *Ilia subter cacum vulnus habes.* De gladiatoribus tractum, qui accepto vulnere, inaurato balteo tegunt. Ita & nos vitia nostra aliquo dignitatis velamine, vel prætextu diuitiarum, cælamus. *Sed lato balteus auro.* Hoc est, Nobilitas cælat vitia: vel & hoc videri potest, quod omnes habent, quod occultent. ἀλληγορικῶς expressit intellectum gladiatorum. Nam & nos habitu & dignitate tegimus mala nostra, cum ipsi eis assentimur. *Vt mauis da, verba.* Qui
45 vulnus accepit dissimulat, & aliorum visus vel suspitiones illudit: cæterum neruis, id est, viribus suis, verba non potest dare, id est, non potest fallere conscientiam suam. *Egregium cum me vicinia.* Verba illius culpati interrogantis poëtam. Si bonus & honestus vulgo videar, non credam, aut iudicio populi fidem non habeam? aut si boni vulgo dicimur, quid ad rem, si sine ratione viuimus? *Viso si palles improbe.* Si cupidus es & ad conspectum pecuniæ pallescis: si libidinosus, & grauis debitoribus fœnerator: superuacue aures tuæ laudantium vocibus inflantur. *Puteal* vicus est apud Vrbem, vbi fœneratores debitoribus pecuniam credebant. Puteal autem dictum est, quod ibi debitor creditori dans bona sua, tanquam in puteum mittat. *Vibices* dixit cicatrices ἀλληγορικῶς, quod fœneratores debitoribus suis vsuras innodantes, tanquam vulnerum in eis cicatrices aperiant. *Flagellas* dixit, id est, ad exigendum eos commoues. Hæc omnia faciens, frustra opinioni vel existimationi popelli credulas aures accommodas. Quid enim ad rem pertinet, si vitiosis motibus sumus, & sine ratione ac modo viuimus? Tunc bonum te (inquit) ciues iudicabunt, si contemnes pecuniam, incorrupte vixeris. Fœneratores ad puteal Scribonis Licinij, quod est in porticu Iulia ad Fabianum arcum consistere solebant. *Puteal* autem dictum est, in quo fœneratores deambulabant. Est hypallage, id est, sensus conuersio. Non puteal flagellas, sed debitores, qui illo conueniunt. *Multa vibice,* Id est, multa & graui vsura. Siquidem vt vibices, hoc est, plagarum cicatrices, faciunt homines recordari: ita vsuræ damnum patrimonij facientes, cogunt mendi-
50 care debitores. *Vibice flagellas.* asperas vsuras pecuniæ. *Vibices* sunt plagarum tumores, [ac liuoris vestigia. Vel Vibicem dicimus genus arboris lentæ, quod vulgus Biduuium vocat.] *Respue quod non es.* Id est respue laudibus capi, quas in te non habes, nec agnoscis. *Tollat sua munera cerdo.* Adulationis. Barbarus ille, imperitus nescio quis ex populo, sibi habeat, quo te laudat: aut vnus ex vicinis, quem alloquitur, habet falsum testimonium. *Per cerdonem,* plebeiam turbam significat. Ideo cerdo populus dictus ἀπὸ τοῦ κέρδους. Nam κέρδος lucrum dicitur. *Tecum habita.* Id est, quod nemo magis, quid sis, scire potest,

quam tu, qui conscius es tui. *Vt noris, quam sit tibi curta supellex.* Hoc est, quam multa tibi desint, vt sis vir egregius. Translatio ab angusta re familiari, ad inopiam virtutum.

IN SATYRAM V.

VATIBVS *hic mos est.* Hanc satyram scribit ad Cornutum, in qua eos culpat poëtas, qui solent ad [ornanda] sua 1
carmina, tanquam sint grauia, & difficilia, centum linguas, & centum voces exposcere, quodcunque opus velint scribere, siue bella, siue tragœdias. Dicit autem sibi iis vocibus opus non esse, vtique qui mediam & vilem satyrici carminis materiam scribit. [Superciliosa poëmata scribentibus mos est, forsitan intra se optare hoc: Alioquin in nullo carminum notorum, tale aliquid votum est.] *Fabula seu mœsto.* Sensus est, siue tragœdiam, siue bella describant. *Mœsto* dixit, rem mœstam scripturo: quoniam omnes fere tragœdiæ sceleribus constant, & earum argumenta ex rebus luctuosis sumuntur. *Ponatur.* scribatur: vt idem Persius.

——nec ponere lucum Artifices. ——

Hianda. à vocis magnitudine, vel oris diductione: vel etiam ab habitu personarum, quasi acturi accipiunt. *Vulnera seu Parthi.* siue heroïco carmine virorum fortium facta narranda sint. Specialiter Parthi nomine vsus est, cum generaliter Parthos barbaros significet. [Hoc & Horatius ait,

Vel labentis equo descripsit vulnera Parthi.]

Quorsum hæc? aut quantas. Hoc dicit: Quid proficit hoc, vt carminibus centum ora poscas? Nunquid habes in robore & crassitudine tuorum scriptorum tam immensas delitias, vt possint centum patientia ora implere? quæ tanta materia est, vt centum linguis 5
opus sit? *Grande locuturi, nebulas.* Grandia locuturis huiusmodi poëtis concedendum. *Nebulas*, id est, vanos spiritus dicendi ex fonte Helicone captent, vt insolita & tumida carmina scribant. Ideo Helicona petunt, qui Musis sacer est. *Si quibus aut Procnes.* Illi scilicet Helicona petant, quibus propositum & libitum est carmina vel tragœdias de rebus luctuosis facere. Nam Procne ob stuprum sororis, quod à marito est compressa, dolens, filios suos, quos de Tereo marito habuit, occidit, & ei epulandos apposuit. Similiter & Atreus, Thyestis fratris filios interfecit, propterea quod eius vxoris adulterio vtebatur. *Ollam* dixit, in qua occisorum corpora decocta sunt, & ei de filiis suis epulas præparauit: qui Atreus habere dicebatur agnum purpureis velleribus, de quo oraculo respon-

ſum fuerat, tam diu imperaturum, donec eſſet, qui eum immolaret: & cum eum adultera mœcho tradidiſſet immolandum, ille recognita filios adultera comedendos appoſuit: ex quo maximo crimine ſcripta tragœdia eſt. *Sæpe inſulſo cœnanda Glyconi.* Hic Glycon tragœdus fuit, Neronis principis temporibus. *Inſulſo,* quod ſine iocis fuit, vel moribus inſulſus. Alij Glyconem pantomimum [ſignificant.] *Cœnanda* bene dixit, tanquam interſit feralibus cibis, qui de talibus rebus aſſidue tragœdiam compoſuit. Glycon tragœdus populo mire placuit, & ideo à Nerone manumiſſus eſt, datis Virgilio tragœdo, domino eius, pro parte dimidia, quam poſſidebat ſeſtertiorum trecentis millibus. Hic fuit ſtaturæ longæ, fuſci corporis, labio inferiori demiſſo,
10 antequam ſubornaretur deformis, neſcius iocari: propter quod eum inſulſum Perſius dixit. *Tu neque anhelanti coquitur.* Hoc dicit, Tu non deſcribis more poëtico, Vulcani officinam, in qua dicuntur venti clauſi follibus ignes tam diu adiuuare, quandiu rigor ferri molleſcat.
Lib. 1. Serm. 4. Vnde & Horatius ait,

At tu concluſas hircinis follibus auras
Vſque laborantes, dum ferrum molliat ignis,
Vt mauis, imitare.

Vel, tu cum ſcribis, non inflas te, vt fabrilem follem ventos exprimentem follem premis, non profers res tumentes. *Nec clauſo murmure raucus.* Mos eſt alta cogitantium carmina frequenti deambulatione, donec reperiant apta, tacite ſecum murmurare. Et hoc dicit, Tu Cornute, neque tecum *Cornicaris*, id eſt, more cornicis lentus cum murmuratione incedis: quæ raucum quiddam ſecum murmurat. Nam de inceſſu eius Virgilius ait:

Et ſola in ſicca ſecum ſpatiatur harena.

Geor. 1. Cornicaris, nouum à poëta verbum compoſitum. Cornicaris, ſubmurmuras, & quaſi more cornicis voces profers, id eſt, & ſumme ſcribis, & ſumme pronuncias, quod tecum cum murmure loqueris, in modum cornicis murmuras: vel certe iratus, vt cornices, clamas ſuperflue, tumido gutture (vel ſuccinis homonice.) *Nec ſclopo tumidas.* Neque talia ſcribis, quæ ventoſis & inanibus verbis inflata ſint, ſed quæ æqualitate ſua ſint robuſta & pinguia. *Sclopo* dixit μυζο-μυζῆς, à ludentibus pueris, qui buccas inflatas ſubito aperiunt, & totum ſimul flatum cum ſonitu fundunt. *Verba togæ ſequeris.* Id eſt, apta paci, vel forenſia, quibus cauſidici in ſermone quotidiano vtuntur. (*Toga* eſt dicta, quod velamento ſuo corpus tegat atque operiat. Eſt autem purum pallium, forma rotunda & fuſiore, atque inundante ſinu: & ſub dextro veniens, ſuper humerum ſiniſtrum ponitur: cuius ſimilitudinem in operimentis ſimulacrorum vel picturarum aſpicimus: eáſque ſtatuas, togatas vocamus. Toga vero, Romani in

pace vtebantur: belli autem tempore, paludamentis. Mensura togæ iustæ senas vlnas habebat. Toga palmata dicebatur, quam merebantur ij, qui portabant de hostibus palmas.) Sic ergo scribis, vt sermo tuus vrbane atque aperte iungatur. *Iunctura callidus acri.* Hoc dicit, Præcepta philosophica plane & bene captatis verbis exequeris, doctus * mores pallentes erradere, & sale satyrico vitiorum culpas signare: vel bona compositione tantum, id est, versificatione discedens à vulgo *Ore teris modico.* Id est, ita formato ore, vt compte loquentibus figuretur. *Teris*, id est, expolis. *Modico*, id est, breui sermone. *Pallentes radere mores.* Peritus mores obtrectare vitiosos, scribendo satyram, & obiurgationis animaduersione corrigere, vt medici radere dicuntur carnem de vulneribus puttem, dum ad viuum perueniant, quo facilius curent. *Pallentes* autem conscientia, aut vitiosos generaliter, aut ægros. *Et ingenuo culpam defigere ludo.* Ingenuo, id est, liberali ludo: *defigere*, id est ferire culpam, vel ingenuis iocis notare, subaubi cautus. Vel defigere dixit notare. Vel ingenuum ludum dixit satyram: quoniam nisi ingenuus & liber à criminibus non iocatur. *Hinc trahe qua dicas.* Id est, aut ex simplicibus verbis, aut ex ludo, id est, moribus corrigendis scribe, & tragœdias prætermitte. *Cum capite & pedibus.* Dixit, ad superiorem sensum referens, vbi Atreum Thyestis filios coxisse commemorauit. Deinde cum ille minus, quod comedebat agnosceret, capite & pedibus filiorum oblatis, intellexit. (Thyestes filios proprios comedisse.) *Plebeiaque prandia noris.* Securos & sine sceleribus plebeios cibos, id est, satyram: aut ἀπηγεικῶς, mediocritatem sectare. *Non equidem hoc studeo.* Nec studium meum est tale vt more Græcorum, culpatus tragœdiam scribam: sed contentus sum satyras scribere. *Pullatas* autem *nugas* tragœdiarum ait, propter tristes fabula, & quod maxime pulla veste, id est, lugubri tragœdi vtebantur. Legitur & *Bullatis*, id est, ornatis. Hoc non est propositi mihi genus, vt studeã bullatis nugis quicquam scribere, id est puerilibus iocis ac verbis: sed nos loquimur digna grauibus verbis, ô Cornute. [vel pullatis. i. palliatis vel Græcis.] *Dare pondus idonea fumo.* quæ digna sunt incendio, allegorice, quod fumum res vanas & leues extollere, vt villissimas res pro ponderosissimis commendare. *Dare pondus idonea fumo.* Hoc dicit. Sic est is, qui velit vanam rem, & leuem aut vilem materiam nobilibus verbis describere, & ad res nugosas, centum voces vel multa pectora exoptare, quomodo si velit fumo pondera ferenda imponere. *Secreti loquimur.* Hoc est, ea quæ scribimus, digna non sunt theatro, nec magnis auditoribus recitanda, sed tibi ô Cornute, placitura. *Tibi nunc hortante camœna.* Tibi præbeo [purgãda vel] probanda carmina mea. *Quantáque nostra pars.* Similiter ab Horatio de

*ms. morbos eradere & facile sat. vitio.

Virgilio, *Et serues animæ dimidium meæ.*

[Ad Annæum Cornutum philosophum egregium virum, qui eius auditor fuit, loquitur. Sententia à Pythagora tracta: ille enim interrogatus quid esset amicus, respondit quæ Horatius sic posuit.

Et serues animæ dimidium meæ.]

Persius autem vt aliquid scilicet amicitiæ nouaret, permisit Cornuto æstimare quantam vellet propriæ animæ partem suam dicere. (*Tibi dulcis amice ostendisse iuuat.* aut carmine aut præcordia.) *Pulsa dignoscere cautus.* Allegoria ab iis, qui pulsando explorant, an integra sint vasa. Et hoc dicit: Scis enim intelligere, quid sit integrum aut vitiosum: vt idem infra, Respondet viri non cocta fidelia limo. *Et picta tectoria lingua.* Id est, qui nosti hominum vitia, quæ verbis celant inuenire. *Hic ego centenas.* Ad hoc mihi centum voces opto, vt talem te dicam, qualem te habeo in pectore. *Sinuoso*, capaci, (& imis præcordiis fixi.) *Voce pura*, fideli. Ego ad hoc centum ora habere cupiam, vt digne dicam, quantum mihi curæ tui sit. *Totúmque hoc verba resignent.* Et hoc totum, quod te in infimo pectore, & in imis præcordiis fixe diligo, verborum referetur indiciis. *Cum primum pauido custos.* Dicit se poëta mox prætexta deposita Cornutum sequi. *Prætexta.* virilis est vestis, quausque ad sextumdecimum annum pueri vtebantur: in quo cultu dicit sub disciplina esse. *Pauido* ergo, ait, timenti: quod sub metu pædagogorum prætextati pueri magistros timent. *Bulláque succinctis laribus.* Genus vestis puerilis est *Bulla*, quam solent pueri deposita pueritia dijs penatibus donare. Vel certe ornamenti genus est, quod ante pubertatem habent. [Vt Iuuenalis,

Dic segnior bulla dignissime.

Id est, qui dignus est dici puer.] *Succinctis laribus.* Quia Gabino habitu cinctúque dij Penates formabantur, obuoluti toga supra humerum sinistrum, dextro nudo. *Cum blandi comites.* adulatores dicit adulescentium seruos, qui blandiri domino adulto consueuerunt: quos prætextatos coërcebant. *Totáque impune Subura.* Subura pars frequentissima Vrbis, illecebris plena. Et est sensus, Cum mihi iuuentus concessit libere ambulare, & sine correctione custodis quæ vellem, aspicere. *Vmbo*, toga virilis, qua iuuenes vtebantur. *Sparsisse oculos.* huc illud detulisse. [Permisit sparsisse quia hoc turpe prætextatis. Idem in iuuenibus minus notabile est.] *Candidus vmbo*, συνεκδοχικῶς pro toga. alioquin & in prætexta candidus Vmbo est. *Cúmque iter ambiguum est.* Adolescentiam vel pueritiam dicit inter virtutes & vitia nutantem esse, ideo, quod in ea positi, nescientes erremus, dum ambigitur vtrum ad virtutes an ad vitia declinare velimus. Hoc ergo secundum Pythagoræ rationem, qui Y literam, similem vitæ nostræ dicebat. *Ramosa*

mosa compita, dicit plures vias habentia, vt in ſtemmate rami ſparſi ſolent eſſe. *Compita* proprie dicuntur, vbi multæ conueniunt viæ, vt triuium, vel quadriuium. Aut *error* qui eſt *vitæ neſcius*, id eſt, quomodo viuendum ſit: aut vitæ error, qui eſt neſcius [vel imprudens,] & ſtultus. *Deducit trepidas*. Alternare propoſita facit, & modo hoc, modo illud iter cogitatione apprehendere *Me tibi ſuppoſui*, tanquam aliquod pignus. Et eſt ordo: Cum primum pauido cuſtos mihi purpura ceſſit, Me tibi ſuppoſui. *Teneros tu ſuſcipis annos*. Hoc eſt, ineuntem adoleſcentiam meam ſapientiæ contubernio, & morali * eruditione ſuſcepiſti. Et bene hic *ſuſcipis* dixit, propterea quod ait ſupra *ſuppoſui*. *Tunc fallere ſolers appoſita*. Mox vt me excepiſti, appoſita mihi à te regula viuendi eſt; quæ regula ſolers fallere, intortos meos mores extendit, & de vitæ prauitate ad melioris vitæ rectitudinem adduxiſti. *Solers fallere* Ideo dixit, quod cum ſtultis obrepat: ſapientes oportet recte cognoſcere, vt ipſa emendatio lente ac ſine tormento fiat; ne per aſperitatem doctrinæ in ipſis rudimentis non tolerantes, impatienter ferant corrigi. Vel ſiquid in me corrigendum fuit, ratione emendaſti. *Artificémque tuo ducit*. Præceptis tuis ita formatur animus meus, ſicut artifices ſimulachra pollice & manu depingunt. *Artificem vultum*. per artem factum, ſecundum intellectum ſimulachrorũ, quæ ab artificibus finguntur. *Memini conſumere ſoles*. Soles dixit dies. [vt Virgilius,

Tris adeo incertos cæca caligine ſoles
Erramus pelago.]

Et tecum primas. pro primis partibus noctis poſuit. *Vnum opus & requiem*. Id eſt, ſimul ſtudiis exercemur, ſimul otiis fruimur. *Atque verecunda*. Honeſtis iocis ad menſam vtimur, vt animus ſeriis remittatur. Ad menſam enim cuiuſlibet rei relaxanda eſt aſperitas, vbi nihil colloquimur, niſi certa lege,] & decreto naturæ] *conſentire dies*. Natalis ſui dicit atque Cornuti. *Et ab vno ſidere duci*. Hoc ſecundum aſtrologos dicit, qui dicunt natiuitates hominum in ſideribus conſtare. Et hoc dicit. Non puto diſcordare geneſin in natiuitatibus noſtris, ſed ab vno ſidere nos procreatos. *Noſtra vel æquali*. In diuerſas eiuſdem libræ lances impoſita, æquale examen habuerunt. *Libram* autem dicit, quæ eſt ex duodecim ſignis. *Parca tenax veri*. Id eſt, fatum immutabile. [vt Virgilius,

Deſine fata Deûm flecti ſperare precando.

Aequa libra quia menſuræ vices fungitur in equinoctio, vt Virgil.

Libra die ſomnique pares vbi fecerit horas.]

Horam noſtram, fatum, quod mutari neſcit, libræ coniunxit. *Seu nata fidelibus hora*. Quia tantum poſſunt Gemini, quantum poſſit & Libra Mathematicis. Ergo quia aut in libra ſumus nati, aut in ſigno

* ms tuitione.

geminorum: merito concordant mores & animi. Sub Geminis enim nati, in amicitiis permanent, vt & ipsi concordissimi fratres sint. *Seu nata fidelibus.* Ad generandos fideles inter se, quod verisimile est in geminis existere: quia vnum ex duobus corpus hoc signum est, id est, in signum Geminorum fata nostra *diuidit*, id est, diuidendo coniungit. Sensus ab Horatio tractus.

Lib. 2. Ode 17.
Seu Libra, seu me scorpius aspicit
Formidolosus. ——

Saturnúmque grauem. Stellam Saturni grauem præ cæteris stellis dicit, meliorem Iouis stellam memorat. Nam stella Saturni malefica est illis, quorum natalem diem aspicit: Iouis benefica quæ cum radiauerit, Saturni astrum frangit. Et hoc dicit, Si quid erat, quod malum geniturae meæ signum Saturni inferret, prosperitate stellæ Iouis est depulsum. [*Saturnum grauem.* qui est grauis in genesi vtriusque: *frangimus nostro Ioue,* quia & mitis à nostro Ioue est, fauente hominibus & succurrente aduersus grauem Saturnum, vt non sinat obesse Saturnum.] *Quod me tibi temperat astrum.* Coniungit, æqualem facit. Hoc dicit, Siue sub libra, siue sub geminis nostra natiuitas vno astro lustrata est: credo tamen aliquod astrum me tibi concordare. *Mille hominum species.* Varios homines exprimit, & quasi reprehendit vltus esse dissimiles, ita actus diuersos esse monstrat, vt Horat.

Lib. 2. Serm. 1.
——*quot capitum viuunt, totidem studiorum*
Milia. ——

Et Terentius,

Quot capita, tot sententiæ.

Hoc dicit, Cum variæ hominum voluntates sint, & diuersa proposita: optimum est ea, quæ imbutus horto etiam cæteros affectare: Aliter. Vt variæ figuræ hominum, & rerum non vnus vsus, ita variæ quoque voluntates, nec idem omnes appetunt. *Et rerum discolor vsus.* Variis actibus in vita vtuntur. *Velle suum cuique est.* Et Virgilius,

Eclog. 2.
——*trahit sua quemque voluptas.*

Sub sole recenti. sub regione orienti vicina, & & nondum fatigato. Et est hic sensus ab Horatio tractus.

Lib. 1. Serm. 4.
Hic mutat merces surgente à sole.

Et hoc dicit, Hunc delectant mercimoniorum lucra, dum alias merces ab his mercibus mutat. *Rugosum piper.* Bene dixit, epitheton ipsius est. *Et pallentis grana cumini.* Quia etiam hoc pallidum est: Vel quia, qui id bibunt, pallere soleant: aut quod pallidos faciat, non quod palleat. Est enim contrarium sanguini, quo accepto hebescit sanguis, & nascitur pallor. Vnde Horatius,

Lib. 1. epist. 19.
——*quod si*
Pallerem casu, biberent exangue cuminum.

Hic satur irriguo mauult turgescere. pinguescere: quia pleniores sunt venæ in somno, & corpus eo inflatur. *Satur* ergo, cibo plenus. [alium dicit somno operam date.] *Irrigo*, eo quod somnus corpora irriget, [vt Virgilius ait,

Somno irrigari corpora.]

Hic campo indulget. Aut campo Martio pro honoribus appetendis:aut certe campo, agriculturæ. Vel campo, lusibus, & exercitationibus vacat, vel militiæ. *Hunc alea decoquit.* Alium studium aleæ labefactat, & re familiari spoliatur: vnde decoctores, rerum suarum venditores, [dicimus] alieno ære cogente, *Ille in Venerem putris.* Alter assiduo coitu eneruis, afficitur ad concubitum inutilis & solutus & libidinosus, & ipsa re infirmus. [Legitur & in venerem putrit, id est putrescit, conficitur. *Sed cum lapidosa chiragra.* Lapidosam chiragram dicit articularem morbum, id est, dolorem manuum: quia chiragricorum articuli tubercula habent, quæ lapidis duritiem exercent, & sunt ramorum fere tumidorum similitudine pares. [Legitur, & curuauerit sicut ventus arbores vel earum ramos.] Constat autem hoc de libidinosis, quos morbidos ait factos, sero se intemperantiæ suæ corrigere pœnitentia: quoniam senectus eos debiles excipit. Vel quia dicuntur chiragricis lapides inter artus, id est, inter nodos exire. (Artus enim membra sunt maiora:) vnde articuli dicti: qui morbus cum manus tenuerit, eius humor in lapides conuertitur, & digitos frangit, ac tortuosos facit, vt sint similes tortis ac veteribus ramis (fractis) fagi. *Tunc crassos transisse dies.* Per intemperantiam & libidinem dicit homines debiles fieri, & sero vitiorum suorum pœnitentiam velle agere: quæ vitia emendare volentes, ingemunt, quod etiam transacta meliori vita fraudati sunt. *Crassos dies.* dicit, in quibus obtuse & sine vlla ratione vixerunt. *Lucémque palustrem.* obscuram, propter nebulam, quæ de paludibus nascitur: sed hoc ad animi cæcitatem transfertur. *Et sibi iam seri.* eo quod vita eos reliquit in vitio positos: vel non sufficiente ad correctionem tempore, vita relicta, tanquam non viuant, qui vitiis semper indulgent. *Ingemuere* autem bene expressit: quia tales senectus excipit. *At te nocturnis.* Verum tibi, ô Cornute, libitum est, studendo de vigiliis pallorem contrahere. *Cultor enim iuuenum.* Cultor enim ait non cliens: sed emendator vel eruditor adolescentium. *Purgatas inseris aures.* Tractum est ab agricolis, qui arbores infructuosas, vt sint fertiles, purgant & inserunt. Ita & tu persuasionibus tuis aures iuuenum à vitiis emundatas, bono cultu doctrinæ institutis *Fruge Cleanthea.* Fructu philosophiæ vel Stoicorum præceptis: cuius sectæ Cleanthes philosophus fuit. *Petite hinc iuuenes.* Discite, ô senes, & pueri, quo debeat animus tendere, id est, ad philosophiam: & senectuti vestræ discite. *Viatica,* hoc est præsidia,

[vel solatia] senectutis. *Cras hoc fiet.* Verba studiorum desidis ad
poëtam. *Idem cras fiet.* Persius. *Quid quasi magnum nempe diem donas.* &
ille studiorum deses, Quasi aliquid magnum concedis, si vnius diei
spatio* vitiosus sim. *Sed cum lux altera venit, iam cras.* Et Persius, Nul-
la dilatio est interponenda studiis. Siquidem ij decipiuntur, qui to-
lerabiliter existimant vnam diem indulgere vacationi: qua transacta
delectabit vacare in alia. Sic dum leue videtur vna die otiosum esse
annus per singulos dies in otio consumitur. *Ecce aliud cras egerit hos
annos.* Id est, Hoc cras, quod ait, *annos*, eliquat & consumit, [vel præ-
terire facit.] *Et semper paulum erit vltra.* Id est, differendo semper stu-
dium, desidia nullum finem inueniet: quia dum venerit cras, aliud
70 supererst, quod iterum differas. *Nam quamuis prepete.* Hunc locum
poëta per similitudinem *Rede*, quod est genus vehiculi quatuor rota-
rum, exprimit, dicens. Licet, *Sub vno temone* præcedens & subsequens
Rota decurrat: nunquam tamen posterior præcedentem consequitur,
licet paruo spatio interposito, tantundem prior, quantum posterior
voluitur: Ita & nos docet: quia diem, quam differendo doctrinam
perdimus, nunquam die sequente ad studia reparamus. *Libertate opus
est.* ad sapientiam opus est hortaturus, materiam hanc sibi delegit
[dicens] solum liberum esse sapientem. Constat autem & Aristipum
sic iuuenes solere ad studium sapientiæ hortari. *Libertate opus est.* tan-
quam si diceret, sapientia in omnibus necessaria est. *Non hac, Qua,
vt quisque vel.* Non illam libertatem dicit, quam quisque per manu-
missionem ciuis Romanus factus, consequitur: & in tribu *Velina*
censetur, publicum frumentum accipere: sed eam libertatem, quæ
de studio philosophiæ nascitur. Velina tribus numero aliarum tri-
buum accessit. Nam qui circa Velinum lacum habitabant, Romam
translati sunt. Romæ autem erat consuetudo, vt omnes, qui ex ma-
numissione ciues Romani fiebant, in numero ciuium Romanorum
frumentum publicum acciperent. Ergo sensus est. *Libertate*, hoc est
sapientia, vtendum est: non autem illa, *Quam Publius emeruit*, qui per
tesseram scabiosum far possidet, id est corruptum & putre frumentum.
75 *Heu steriles veri.* id est, ignari veritatis. Sunt qui existimant libertatem
per solam manumissionem acquirere. *Quibus vna quiritem vertigo fa-
cit.* Quia quotiens manumittebant eos, alapa percussos circumage-
bant, & liberos confirmabant: vnde manumissio dicta, quod manu
eius mitteretur. *Quiritem* autem singulariter abusiue dixit, licentia
poëtica. Nam sicut pater conscriptus non dicitur, ita nec quiritem
dicere possumus. *Hic dama est non tressis.* Quasi interrogans poeta
dicit: Hic, qui liber est factus, iam *dama* est, id est nobilis senator, &
non seruus ? *Agaso* iumentorum ministerio deputatus appellatur:
quem sic nullius meriti esse dicit, vt cum tribus nummis valere con-

*ms. otiosus.

cedat. *Vappa & Lippus.* Vappa proprie sordes sunt aceti. Lippus, prauus. Hunc autem prauis moribus significat, & fraudulentum: quia nec dum iumentorum cibatiis se temperat. *Verterit hunc Dominus.* Hunc, qui liber efficitur. *Papae.* Interiectio, quasi vox admirantis. *Marco spondente.* Id est, fidem dicente. *Marco sub iudice palles?* Hoc εἰρωνικῶς dicit: quia neque illo fidem dante, pecuniam credere dubites: neque illo iudicante formides, id est, qui iudicet: apud quem non timeas, ne iniuste damneris. *Assigna Marce.* Id est, sigilla. *Haec mera libertas?* Hanc tu arbitraris certissimam libertatem, quam ex seruo factus liber & ciuis Romanus acceperit? *Hanc nobis pilea donant.* seruis, qui beneficio dominorum manumittebantur, vt superius dixit, At illum hesterni capite induto subiere quirites. *An quisquam est alius liber.* Propositio talis est syllogismi. Alius liber non est, nisi si cui licet vitã secundum suam voluntatem producere. Assumptio est haec, Mihi autem licet viuere, vt volo. Deinde infertur conclusio, Sum ergo Bruto liberior. *Mendose colligis, inquit.* Contradicit autem philosophicis propositionibus hic Persius, syllogismi dicens falsam eius esse collectionem, Quod omnis, qui viuit, sicut vult, liber sit. Hic autem facit, quod in assumptione superius dixit, quod voluntati suae seruiens viuat, cum vitiis sibi dominantibus trahatur. *Mordaci aceto.* acri & pungente sapientia eruditus. *Vindicta postquam meus.* Rursus ille manumissus proponit, & dicit. Ex quo meus Praetoris vindicta factus sum: cur mihi non liceat secundum voluntatem meam viuere, excepto, quodcunque legum tituli prohibent? *Meus* dicit, id est, liber, mei iuris. *Vindicta,* virga est, qua manumittendi à praetore in capite pulsantur: ideo dicta, quod eum vindicat libertati. Hic *Masurius Sabinus* legisconsultus fuit: cuius *rubricam* vocat minium, quo tituli legum annotabantur. *Disce: sed ira cadat naso.* Et poëta, Disce, inquit, & desine irasci: quo possimus aniles fabulas, quas nutris, de tuis praecordiis extrahere. *Ira cadat naso.* Tractum à canibus, qui iram rugosis naribus demonstrant. *Veteres auias* dicit aut aniles ineptias, aut inueteratam stultitiam. *Non praetoris erat.* Sensus est, officium est Praetoris libertatem stultis non sapientiam concedere. *Tenuia rerum officia,* ait, subtile acumen sapientiae, ingenij. *Usum rapidae vitae* eandem sapientiam dicit. *Rapidae,* celeris, citius transeuntis. *Sambucam citius Caloni.* Calones dicuntur militares serui. *Alto* dixit, quod alte cingantur: aut alto, quia proceri eliguntur propter belli necessitatem: aut certe alto, quod superbi sint. Significat autem rem ineptam facilius doceri, quam necessariam. *Sambuca est genus* ligni fragilis, vnde quasi tibiae componuntur. *Stat contra ratio.* Hoc dicit. Resistit ratio, id est, sapientia, ne alicui liceat illud facere malum, quod agendo peius vitiosum efficiat. *Secretam gannit in aurem.* in intimo pectore. *Publica ex hominũ.*

Tam publica quam ipsius naturæ lege cautum est, licita permitti fieri: illicita prohiberi, vt illa mala, quæ efficienda non sunt, ignorantiæ tradamus. *Inscitia debilis.* ignorantia, quæ ratione caret. *Diluis Helleborum.* Sensus est, Diluis dixit, lauas: quoniam lauatur Helleborum

100 primo, vt acrimonia letali carere possit aut certe diluis, id est, aliis herbis admisces. *Certo compescere puncto.* Non ad trutinam sed ad stateram retulit, quæ punctis & vncijs signatur. *Compescere*, id est, temperare. *Nauem si poscat.* Hoc dicit: Si velit rusticus nauem gubernare, cum nec freta, nec siderum rationem nouerit: exclamet Melicerta nullum esse pudorem. Templum enim pudoris est frons. *Melicertes*, deus marinus, Inus filius, in deorum numerum relatus: qui Græcè Παλαίμων, Latinè Portumnus dicitur. *Tibi recto viuere talo.* (Tali sunt dicti à talo. Nam talus est eminens rotunditas, vnde & fastigium templi rotundi talus vocatur. Licet possint simpliciter ad Cornutum dicta

105 intelligi, manifestè tamen εἰρωνικῶς ad illum dicit, quem castigat doctina. *Et veri speciem.* Ita callidus es similitudinem veritatis agnoscere, vt æs obuolutum auro percutiendo intelligas, sicut nummularij faciunt, qui nondum instructi, denarios auro infectos pro auro accipiunt: quia vsum dignoscendarum rerum earum non habent. *Subarato mendosum tinniat.* ἀλληγορικῶς, vitia hominum verbis decoris ornata vult intelligi: vt Horat.

Lib. 2. Serm. 7.

——verbisque decoris
Obuoluis vitium.

Quæque sequenda forent. Scis enim quæ sunt sequenda, & quæ respuenda. *Illa prius creta.* Modo, quæ probanda sunt, creta: quæ damnata sunt, carbone adnotasti: vt Horat.

Lib. 2. Serm. 3.

Quorsum abeant sani? creta, an carbone notandi?

110 *Iam nunc astringas.* Scias quando parsimonia opus sit, & quando large viuendum sit. *Inque luto fixum.* Id est, Sordidum lucrum spernis: aut certe visum in luto nummum prætermittis: quia solent pueri, vt ridendi causam habeant, assem in silice plumbatum infigere: vt qui viderint, se ad colligendum inclinent, nec tamen possint auellere: quo facto pueri etiam acclamare solent. *Nec gluto sorbere saliuam.* Cupidi pecuniæ, cum lucrum vident, veluti gulosi visis delitiis, saliuam glutiunt. *Mercurialem* ideo dixit, quia ipsum deum lucri dicunt: vnde & cum sacello pingitur, & à negotiatoribus plurimum colitur. *Hæc mea sunt, teneo.* Dinumeratis iis, quæ sequi vel spernere sapiens debet: Cum tua esse dixeris, & apud te verius detinueris: tunc te liberum esse dico tam Ioue, quam prætore propitio. Iouem ad libertatem animi, id est, ad sapientiam: prætorem autem dixit ad eam

115 libertatem, quæ seruitutis caret conditione. *Sin tu cum fueris.* Sensus est, Si vero tu, qui te dudum vnum de numero philosophorum

dicebas, pristinis vitiis detineris, quæ vitia sub pectore virtutis abscondis: quæ tibi dudum tanquam sapienti concesseram, tollam. *Nostra farina,* dixit nostræ sectæ: ac si diceret, nostræ vitæ. [Aut illud intendit quod idem Persius supra dixit,

—— quibus & detonsa iuuentus
Inuigilat siliquis & grandi pasta polenta.]

Pelliculam veterem, antiquum vitium. (Tractum est Æthiope, qui non mutat pellem suam, nec pardus varietatem suam: sed in qua pelle natus est, in ea moritur.) *Astutam vapido seruas sub pectore vulpem.* id est, fraudem & versutias. Vulpem enim astutam & ad decipiendum callidam dixit. *Quæ dederam supra, repeto.* Eum superius concesserat liberum ac sapientem, si à vitiis, quæ enumerauerat, recessisset. *Funem reduco.* Vel habenas licentiæ, quas dederam traho, dum libertatem, quam tibi concesseram, adimo. *Nil tibi concessit ratio.* Id est, sapientia nihil tibi sui permittit habere. *Digitum exere.* Digito sub lato ostende victum te esse à vitiis. Tractum à gladiatoribus, qui victi, ostensione digiti veniam à populo postulabant. *Et quid tam Paruum est?* Hoc est, quàm sapientia. Siquidem accommodato naturæ studio facile capitur. *Sed nullo ture litabis.* Sed quamuis paruum sit sapientia, eam sacrificiis adipisci non possis, neque aliquam ipsius particulam minimam. per *Semunciam* enim minimam particulam accipimus. *Hæc miscere nefas.* Id est, sapientiam stultitiæ commisceri impossibile est. *Nec cum scis cætera fossor.* Cætera, id est, ad supremum: & hoc dicit. Cum sis fossor, non possis moueri vel ad tres numeros satyri Bathylli: * ideo mutari non possis. Bathyllus autem Pantomimus fuit Mœcenatis libertus. Ergo vt impossibile est rustico pantominum imitari, sic impossibile stulto sapientiam sequi. *Numeros* dicit tonos, vel rithmos. *Liber ego.* Verba culpati vitiosi, quibus ex populi responsione vtitur. *Vnde datum hoc sumis.* Et poëta: Quomodo te liberum esse dicis, cum vitiorum seruus sis? Et transit vt doceat, quam multos stulti dominos habeant, tanquam qui nihil arbitrio suo, sed iussu vitiorum efficiant. *An Dominum ignoras.* An existimas nullum esse dominum, nisi eum, qui cum manumiserit, desinit esse dominus, & dominatum virga serui caput tangens dissoluit? Quia manumittendo tam seruus à domino, quam dominus ab illius, quem manumittit, seruitio absoluitur. i. *puer, & strigiles.* Strigiles dicuntur, illa velaria, vnde athletæ post laborem terguntur: hoc est à tergendo (quod Grece στλεγγίζω dicitur.) *Nec quiquam extrinsecus intrat.* Hoc est, si non te compellit seruitium proprium, vel minæ meæ tuam mentem exterrent. *Sed si intus & in iecore.* Colligit vel non minus vel magis seruire eum, qui vitio deditus est, quam eum, qui à domino ob segnitiem ministerij potest verberari. Quo pacto ergo te seruum negas,

*ms i. pantominum imitari non possis.

cuius pectus animúmque tot dominationes obsederunt? id est, auaritia, cupiditas, aliáque vitia, quæ pro dominis posuit. *Scuticam*, habenam dicit, quod eius vsus lori ad plagas apud Scythas inuentus sit. *Mane piger stertis*. Demonstraturus, quæ vitia intra pectus hominis dominentur, inducit dormientem excitari ab auaritia, & ab ea obiurgari. *Eia, surge. negas*. Inquit, Surge. *Instat*, & tu dicis, *Nequeo* surgere. *En, quid agam*? Iterum & sæpius ille dominus excitat. tandem surgit. *Eia* vox est ad excitantes. *Saperdas aduehe ponto*. Saperda genus est salsamenti, quod ex pisce fit, *Castoreum*, subaudi, aduehe. *Hebenum* genus ligni nigri. *Lubrica Coa*. Vina ex Co insula. Lubrica, id est, lenia, aut quæ ventrem soluant. *Tolle recens*. Recens dixit, nuper de camelo depositum. *Sitiente* autem dixit, quod illis regionibus raræ sunt aquæ: aut quod præ cæteris animalibus sitim ferat. *Verte aliquid*. Id est, negotiare, & speciem pro specie commuta. *Iura*. Hoc est, * pecuniam falsitate iuramenti auge. *Sed Iuppiter audiet*. Verba illius, quem excitat auaritia. *Eheu varo regustatum. Dic*. Auaritia ad illum: Si Ioue testem & periurij tui vindicem putas: pauper necesse est viuas, & solo sale contentus discum tuum digito tuo terendo pertundas. *Varones* dicuntur serui militum, qui vtique stultissimi sunt, serui scilicet stultorum. (*Et Oenophorum aptas*. Oenophorum vas vinum ferens. οἶνος enim vinum est: de quo est illud,

Vertitur œnophori f. s. n.)

*ms. falsitate poculum auge.

Nisi solers luxuria. Iam te suasionibus auaritiæ priuatum luxuria castigat, ac crebro vocat dicens, ideo nauigare vis, vt locuples fias? *Quid tibi vis*? Quam rem cupis, vt periculosum mare pertentes? An auaritiæ furor sic tuum pectus incendit, vt vrna cicutæ extingui tuus furor non valeat? *Mascula bilis*. Valida cupiditas, cuius ardorem nec copiosa cicuta * sedare potest. *Cicuta* hic genus liquoris est, quod calorem in nobis, frigoris sui vi extinguit. Ideóque sacerdotes Cereris Eleusinæ, quibus vsus veneris interdicebatur, hoc liquoris genere vngebantur, vt à concubitu se abstinerent. *Veientanúmque rubellum*. Hoc dicit: Vinum malum tu poscis in malo vase, deterius pice vitiatum in naui sitiens potare. *Veientanum* dixit vinum, in Veiento oppido natum. *Rubellum*, id est, * roseum, sed non magni pretij: vnde Horatius, culpans auarum:

*ms. sanare.

*ms. russeum.

Lib. 2. Serm. 3.

Qui Veientanum festis potare diebus.

Vapida, aceti fæce vitiata. *Obba* genus vasis ex spartto factum. *Quid petis, vt nummi, quos hic*. Cur nauigas? an vt pecuniam, quæ tibi *Quincunces* verecunde præstitit, cum periculo *Deunces* præstet? *Indulge genio*. Id est, conuiuare. *Carpamus dulcia*. absolute posuit: hoc est, delitijs fruamur. *Nostrum est, quod viuis*. Mihi soli natus es, id est, ad luxuriam. Post mortem enim nihil es. *Cinis & manes & fabula*.

Ac

Ac si diceret, hæc, quæ te moneo, vitæ conueniunt. nam eis post mortem vti non licet. *Viue memor leti.* Id est, sciens te moriturum, delitiis vtere. *Fugit hora.* Hoc est, tempus, quod loquendo transigimus, de tuo conspectu perit: vt Horatius, *Lib. 1. Ode 11.*

——dum loquimur, fugerit inuida Aetas.

En quid agis? Rursus post auaritiam & luxuriam, poëta alloquitur, interrogans, quem de duobus dominis sequatur. Ecce te dissimilia vitia deducunt. Hinc tibi auaritia labores imperat: hinc luxuria te vexare non patitur: tamen nec tu cum alterutris restiteris, liberum te in totum credas. *Subeas alternus oportet.* Sensus est, Dum te vitia in diuersum trahunt, necesse est, vt modo isti, modo illi vitio obedias. *Nec tu cum obstiteris.* Nec tu cum imperantibus vitiis semel repugnaueris, continuo dicas te solutum à pessima seruitute. Est enim vitiorum maxima pars, quæ te quasi fugientem retineat. Nam licet *canis* abrupto fugiat vinculo, vinculi tamen partem post se trahit. *Daue cito hoc credas.* Nunc de amoribus inducit adolescentem seruo loquentem. Hunc igitur locum de Menandri Eunucho traxit, in quo Dauum seruum Chæréstratus adolescens alloquitur, tanquam amore Chrysidis meretricis derelictus: idémque tamen ab ea reuocatus, ad illam redit: [apud Terentium personæ immutatæ sunt] quod exemplum inducit ad similitudinem vitiorum, à quibus recedere non possumus. [Hoc & Horatius & Terentius in Eunucho cum dicit:

Quid igitur faciam?

Non eam ne nunc quidem cum accessor vltro.]

Ergo hoc ait. Daue mihi crede: dispono præteritis renunciare moribus. *An siccis dedecus obstem. Siccis* dixit parcis: & hoc ait: An [frugi & affinibus] sobriis cognatis turpissime viuens dedecus afferam? *An rem patriam.* An mala & infami opinione hæreditatem mihi à patre dimissam, dum ante fores meretricis ebrius, extinctis facibus canto? *vdas fores* dixit, quas amatores solent * vnguento perfundere, **ms. min.* & ante ianuam earum (noctem) vigilijs, & cantu transigere. *Eugegido perf.* *puer sapias.* Hoc est: sacrifica [diis] depulsoribus qui te inde depellunt, vel arte mala coërcent. aut hoc intelligi potest: Diis sacrifica, cum te dij depellant ab hoc turpi & damnoso amore meretricis. *Sed censen plorabit.* Adolescentis verba sunt ad seruum: & hoc dicit. Deliberas aut certe credis, quia à me Chrysis relicta non plorabit? *Nugaris, solea puer.* Sensus hic est. Tu qui te dicis ab amore meretricio iam discedere, falleris: nisi festinus discedas: ne eius amoribus implicaris, ab ea rubra solea vapules. *Solea rubra,* calciamentum muliebre significat. *Arctos casses* dixit spissa retia. Tractum à feris, quæ inclusæ retibus, dum ea (trahunt, aut) rodunt, magis implicantur. *Nunc ferus & violens.* Hoc dicit. Propterea quod

I

nunc te excludere visa est, merito eam, quasi turpem amorem respués, contemnis, si vero te solita oblectatione illiciat, sine dubio tecum tacitus dices, *Quidnam igitur faciam?* Si ad eam exclusus accedere non valui, neque vocatus accedam. *Sit totus & integer.* Hoc est: Si autem turpi amore postposito, etiam de omnibus vitiis emergas, tunc te
175 sapientem pronuncio. *Totus & integer* dixit, vt ipso exeunte, ne vel animo quidem apud meretricem remaneat. *Quem quærimus.* hoc est sapientem. *Non in festuca lictor.* Sensus est. Ille, qui manumittitur, non mea virga, qua à lictore percutitur, ius libertatis certissimum acceperit, cum in animo liber non sit, sed vitiis trahatur. *Palpo* proprium nomen. [præcipuè tamen ei blanditur. *Cretata ambitio.* quasi pulchra, & à superficie illita, vt largiendo, honores à populo mereatur: quibus honoribus innotescat. *Vigila, & cicer ingere.* Sparge igitur (inquit) populo cicer. Hoc enim in ludis Floralibus inter cætera munera iactabatur, quando terræ ludos colebant, & omnia semina super populum spargebant, vt tellus veluti * visceralibus suis placaretur. Et hoc dicit. Perfice ista omnia, vt sic in memoria hominum sint, vt etiam à senibus memorentur. *Apricos senes* dixit, ad so-
180 lem sedere consuetos. *Quid pulchrius?* scilicet, quam hoc facere? *At cum Herodis venere dies.* De superstitionibus tractat, ostendens etiam, qui superstitionibus sit deditus, seruire. Hic *Herodes* apud Iudæos regnauit temporibus Augusti Imperatoris in partibus Syriæ. Herodis ergo diem natalem Herodiani obseruant, vt etiam sabbathi: quo die lucernas accensas, & violis coronatas in fenestris ponebant. *Rubrúmque amplexa catinum.* Rubrum catinum fictile, quod thynni cauda amplectitur. *Amplexa* dixit, aut breuitatem catini, aut magnitudinem thynni ostendens. *Thynnum* autem genus piscis est quod ad templum diebus festis portare solebant, vt ibi pro die festo epulis vescerentur. *Tumet alba fidelia vino.* Id est, plena vino est, hoc est, grande vas. *Alba* dicit, aut à coloris proprietate, aut certe argentea. *Labra moues tacitus.* [Ordo. Tunc quando hæc celebras, labra moues tacitus.] Tacite enim, vel murmurantes Iudæi præces effundunt. *Recutitáque Sabbata.* Instituta Iudæorum significat propter circũcisionem, quam auctores suos secuti faciunt. Id est, times sabbata recutita, ideo
185 *Palles*, quia Iudæi eo die non manducant. *Tunc nigri lemures.* Non dicit tunc, cum hanc religionem obseruas: sed hoc dicit, Diuersi generis superstitio te versat. *Lemures* autem dicuntur dij manes, quos Græci δαίμονας vocant, velut vmbras quasdam diuinitatem habentes. *Lemures* autem dicuntur dij (vel vmbræ: quæ apparent) quando manes placantur. *Ouóque pericula rupto.* Sacerdotes, qui explorandis periculis sacra faciebant, obseruare solebant, ouum igni impositum vtrum in capite (id est, in summitate) an in latere insudaret. Si autem

*ms. muneribus.

ruptum effluxerat, periculum ei portendebat, pro quo factum fuerat, vel rei familiari eius. *Tum grandes Galli.* ministri scilicet matris deûm, *grandes*, id est, pingues sacrificiis. *Et cum sistro lusca.* Sistrum sacerdotes Isidis portabant. *Lusca* autem, quod omnes * nobiles aut deformes cum maritos non inuenerint, ad ministeria deorum se conferant. [Vel quod Ægyptij tam Deos quam Sacerdotes de monstris habeant: Ordo autem prædictorum versuum hic est, *ms. debiles.

Tum nigri lemures ouóque pericula rupto:
Tum grandes Galli & cum sistro lusca sacerdos.]

Incussere Deos inflantes corpora. Id est, terrentes homines, & malum futurum denuntiantes, nisi hoc, mane gustato allio, expiassent. Nam & hoc dicunt, si alium ieiuni gustauerint, contra artem magicam remedium esse. *Dixeris hæc inter varicosos.* Si hæc ante stultos milites dicas, qui solent etiam de sapientibus ridere, quantum cachinnis indulgebunt, dicentes, centum philosophos nummos centum non valere! *Centusse* poëtica licentia abusus est. Nam cum sit centum nomen monoptotum indeclinabile, tanquam si per casus declinare posset, & faceret nominatiuo casu centus, genitiuo centussis, ita quasi ablatiuum casum posuit dum dicit centusse. *Centusse* ergo *curto*, tanquam diceret, nonaginta nouem. *Varices* sunt venæ mistæ neruis in pedibus, nimio labore tumentes. Inde *Varicosos centuriones* dicit absolute milites. *Crassum ridet.* Stultorum risus exprimit. *Licetur.* Liceri enim est licitare, hoc est pretium ponere.

IN SATYRAM VI.

ADMOVIT *iam bruma.* Hanc Satyram scribit Persius ad Cæsium Bassum poëtam lyricum, quem fama est in prædiis suis positum ardente * Vesunio monte Campaniæ, & late ignibus abundante, cum villa sua vstum esse. Hic ergo dum viueret, de Roma ad Sabinos necessario transibat, vbi * brumali tempore in callido loco carmina scribebat. Hunc ergo Persius dicit, quod iam propter hiemem foco caleret, & vt daret operam carminibus, quæ scriberet, laudans grauitatem librorum, & tenorem versuum eius. sed eum dicit Persius apud Liguriam fuisse, in loco vbi portus naturali flexu curuatus, fluctus in se recipit: qui propter curuationem portus Lunæ vocatur. [Cuius etiam Ennius in principio annalium suorum meminit hoc versu: quem etiam Persius carminibus

*ms. Vesubio.
*ms. biemali.

nunc te excludere visa est, merito eam, quasi turpem amorem respués,
contemnis, si vero te solita oblectatione illiciat; sine dubio tecum tacitus dices, *Quidnam igitur faciam?* Si ad eam exclusus accedere non valui, neque vocatus accedam. *Sit totus & integer.* Hoc est: Si autem turpi amore postposito, etiam de omnibus vitiis emergas, tunc te
175 sapientem pronuncio. *Totus & integer* dixit, vt ipso exeunte, ne vel animo quidem apud meretricem remaneat. *Quem quærimus.* hoc est sapientem. *Non in festuca lictor.* Sensus est. Ille, qui manumittitur, non mea virga, qua à lictore percutitur, ius libertatis certissimum acceperit, cum in animo liber non sit, sed vitiis trahatur. *Palpo* proprium nomen. [præcipuè tamen ei blanditur. *Cretata ambitio.* quasi pulchra, & à superficie illita, vt largiendo, honores à populo mereatur: quibus honoribus innotescat. *Vigila, & cicer ingere.* Sparge igitur (inquit) populo cicer. Hoc enim in ludis Floralibus inter cæteta munera iactabatur, quando terræ ludos colebant, & omnia semina super populum spargebant, vt tellus veluti * visceralibus suis placaretur. Et hoc dicit. Perfice ista omnia, vt sic in memoria hominum sint, vt etiam à senibus memorentur. *Apricos senes* dixit, ad so-

*ms. muneribus.

180 lem sedere consuetos. *Quid pulchrius*? scilicet, quam hoc facere? *At cum Herodis venere dies.* De superstitionibus tractat, ostendens etiam, qui superstitionibus sit deditus, seruire. Hic *Herodes* apud Iudæos regnauit temporibus Augusti Imperatoris in partibus Syriæ. Herodis ergo diem natalem Herodiani obseruant, vt etiam sabbathi: quo die lucernas accensas, & violis coronatas in fenestris ponebant. *Rubrúmque amplexa catinum.* Rubrum catinum fictile, quod thynni cauda amplectitur. *Amplexa* dixit, aut breuitatem catini, aut magnitudinem thynni ostendens. *Thynnum* autem genus piscis est quod ad templum diebus festis portare solebant, vt ibi pro die festo epulis vescerentur. *Tumet alba fidelia vino.* Id est, plena vino est, hoc est, grande vas. *Alba* dicit, aut à coloris proprietate, aut certe argentea. *Labra moues tacitus.* [Ordo. Tunc quando hæc celebras, labra moues tacitus.] Tacite enim, vel murmurantes Iudæi præces effundunt. *Recutitáque Sabbata.* Instituta Iudæorum significat propter circũcisionem, quam auctores suos secuti faciunt. Id est, times sabbata recutita, ideo
185 *Palles*, quia Iudæi eo die non manducant. *Tunc nigri lemures.* Non dicit tunc, cum hanc religionem obseruas: sed hoc dicit, Diuersi generis superstitio te versat. *Lemures* autem dicuntur dij manes, quos Græci Δαίμονας vocant, velut vmbras quasdam diuinitatem habentes. *Lemures* autem dicuntur dij (vel vmbræ: quæ apparent) quando manes placantur. *Ovóque pericula rupto.* Sacerdotes, qui explorandis periculis sacra faciebant, obseruare solebant, ouum igni impositum vtrum in capite (id est, in summitate) an in latere insudaret. Si autem

ruptum effluxerat, periculum ei portendebat, pro quo factum fuerat, vel rei familiari eius. *Tum grandes Galli.* ministri scilicet matris deûm, *grandes*, id est, pingues sacrificiis. *Et cum sistro lusca.* Sistrum sacerdotes Isidis portabant. *Lusca* autem, quod omnes * nobiles aut deformes cum maritos non inuenerint, ad ministeria deorum se conferant. [Vel quod Ægyptij tam Deos quam Sacerdotes de monstris habeant: Ordo autem prædictorum versuum hic est, *ms. debiles.*

Tum nigri lemures ouóque pericula rupto:
Tum grandes Galli & cum sistro lusca sacerdos.]

Incussere Deos inflantes corpora. Id est, terentes homines, & malum futurum denuntiantes, nisi hoc, mane gustato allio, expiassent. Nam & hoc dicunt, si alium ieiuni gustauerint, contra artem magicam remedium esse. *Dixeris hæc inter varicosos.* Si hæc ante stultos milites dicas, qui solent etiam de sapientibus ridere, quantum cachinnis indulgebunt, dicentes, centum philosophos nummos centum non valere! *Centusse* poëtica licentia abusus est. Nam cum sit centum nomen mono- 190
noptotum indeclinabile, tanquam si per casus declinare posset, & faceret nominatiuo casu centus, genitiuo centussis, ita quasi ablatiuum casum posuit dum dicit centusse. *Centusse* ergo *curto*, tanquam diceret, nonaginta nouem. *Varices* sunt venæ mistæ neruis in pedibus, nimio labore tumentes. Inde *Varicosos centuriones* dicit absolute milites. *Crassum ridet.* Stultorum risus exprimit. *Licetur.* Liceri enim est licitare, hoc est pretium ponere.

IN SATYRAM VI.

ADMOVIT *iam bruma.* Hanc Satyram scribit Persius ad Cæsium Bassum poëtam lyricum, quem fama est in prædiis suis positum ardente * Vesunio monte Campaniæ, & late ignibus abundante, cum villa sua vstum esse. Hic ergo dum viueret, de Roma ad Sabinos necessario transibat, vbi * brumali tempore in callido loco carmina scribebat. Hunc ergo Persius dicit, quod iam propter hiemem foco caleret, & vt daret operam carminibus, quæ scriberet, laudans grauitatem librorum, & tenorem versuum eius. sed cum dicit Persius apud Liguriam fuisse, in loco vbi portus naturali flexu curuatus, fluctus in se recipit: qui propter curuationem portus Lunæ vocatur. [Cuius etiam Ennius in principio annalium suorum meminit hoc versu: quem etiam Persius carminibus

ms. Vesubio.

ms. hiemali.

ſuis iunxit, & refert ab Ennio ablatum.] Scribit vero Perſius in hac ſatyra de iis, qui hæredibus rem ſuam auctam reliquerunt, inedia ſe, & labore in vita conficientes. Se autem dicit in eo loco, id eſt, in Liguria, vbi poſitus erat, neque ambitione, neque iniuria, neque deſideriis, neque auaritia laborare, & in nullo ſe eis ſimilare, quod culpat. *Iámne lyra.* Eundem Baſſum interrogat, qui de vrbe ad Sabinos ſeceſſerat, ſi iam ſcriberet *Tetrico pectine.* Id eſt, graui ſtylo ac ſeuero, id eſt, graui carmine. *Mire opifex numeris.* Senſus eſt, O mirande opifex varietate numerorum, quam de metris Græcis excerptis, & maſculos ſonos Latinis aptas carminibus. *Numeris.* id eſt, metris. *Marem ſtrepitum.* maſculum & fortem ſonitum, non quomodo ſolent quidam velut muliebri voce & molli, cantare. *Fidis,* genus citharæ, vel chordæ, quod tam ſingulariter quam pluraliter dicitur. [vt Horatius,

——& fide Teia dices Laborantes in vnum, &c.

Pluraliter, vt Virgilius,

Threicia fretus cithara fidibúſque canoris.]

Mox iuuenes agitare iocos. Id eſt, iuueniles iocos: ideo, quod Lyricum carmen de iuuenum ſit amore compoſitum. *Et pollice honeſto.* Quia citharizantes non ſolum plectro, verum etiam digito de chordis ſonos educunt. [vt Virgilius,

Iámque eadem digitis e. p. p. e.]

Mihi nunc Ligur ora. Seipſum Perſius ſignificat ſeceſſiſſe in Liguriæ fines, videlicet propter Fuluiam Siſenniam matrem ſuam, quæ poſt mortem prioris viri ibi nupta erat: vel quia in brumali frigore tepidum cælum præbeat. *Ligur ora,* ac ſi diceret, Liguria ora. *Hibernat.* ſæuit, vel à nauigiis vacat, ſicut enim naues hibernare dicimus, quum non nauigant, [Sic & mare hibernare dicimus dum non nauigatur.] *Qua latus ingens dant ſcopuli.* Vbi ſcopuli ingens latus ponto obiiciunt: & incluſis inter ſe aquis, naturalem efficiunt portum. *Lunai portum eſt operæ.* Ordo eſt, O ciues, operæpretium eſt, id eſt, delectabile eſt, portum in modum Lunæ factum, cognoſcere. [Lunai autem ſecundum antiquam declinationem dixit, vt Virgilius,

Furit intus aquai.]

Cor iubet hoc Enni. Hunc verſum ad ſuum carmen de Ennij carminibus tranſtulit. Merito ergo ait,

Cor iubet hoc Enni, poſtquam deſtertuit eſſe.

Sic enim ait Ennius in annalium ſuorum principio: vbi ſe dicit, vidiſſe in ſomnis Homerum dicentem fuiſſe ſe quondam pauonem, & ex eo tranſlatam in ſe animam eſſe, ſecundum Pythagoræ philoſophi diffinitionem, qui dicit animas humanas per παλιγγενεσίας, id eſt, per iteratam generationem exeuntes de corporibus, in alia poſſe

corpora introire. Ideo *quintus* dixit, propter eam opinionem, quæ dicit animam Pythagoræ in pauonem translatam: de pauone vero ad Euphorbum, de Euphorbo ad Homerum, de Homero autem ad Ennium. *Hic ego securus vulgi.* Hic, id est, apud Liguriam. *Securus vulgi.* de vulgari existimatione non solicitus, quicquid de me populus sentiat: quia nec eorum laudibus subleuor, nec vituperatione demittor. *Et quid preparet Auster.* Nec illud timeo, si auster morbidus, pecori noceat: id est, nec damno pecoris nec detrimento rei familiaris frangor. *Et angulus ille vicini.* Nec angor inuidia, si vicini mei ager fœcundus sit, cum mihi sit ager sterilis. *Et si adeò omnes ditescant.* Sensus est: Nec si humilium nati, steterint locupletiores, idcirco [minui] senectutem desiderem. 15 Solent enim sibi optare mortem, hi qui minorum substantiam augmentari vident, ne quos oderunt, felices videanr. *Sine vncto.* sine delitiis. Solent enim frugalitati indulgere nati, vt opes maiorum sequantur, si se eis æquare non possunt. Horum ergo ait, Persius se neutrum efficere. *Et signum in vapida.* Solent auari signum in vasis vinariis ponere, & sic diligenter aspicere, vt oculos propius admouendo, naso tangant. [Vapida dicit acetosa.] *Discrepet his alius.* Id est, dissentiat his rebus à me, qui volo mediocriter viuere: cum alius prodigè, alius tenuiter viuat. *Geminos horoscope varo.* Sensus est, Licet horoscope sub vna hora geminos producas, dissimilibus tamen fatis & voluntatibus eos in vitam trahis. *Horoscopus* autem est, qui horas natiuitatis hominum speculatur. *Varo genio,* id est, dissimili & diuerso fato. *Solis natalibus.* Auarum significat, qui tantum modo in diebus festis caules oleo vnctos putans delitias, comedit. *Muria* dicitur liquamen malum, vel liquaminis fæces, vel, quod proprium est, 20 aqua mista cum sale. *In calice empta.* Miseram parcitatem ostendit, dum sibi in calice modicum liquaminis [miseri] dicit comparasse. *Ipse sacrum irrorans.* Quod parcitate sua, sacrum existimat. *Hic bona dente.* Hic alium è contrario prodigum significat, & dicit: Alius vero à pueritia bona sua consumit. *Vtar ego vtar.* De se hoc poëta dicit, *vtar ego vtar,* id est, mediocritate: nec maiores delitias clientibus meis apponam: nec adeo in hac re callidus sum, vt turdorum sapores discernam. Solent enim gulæ quidam dediti, tantæ subtilitatis habere palatum, vt cognoscant turdos, an cancellarius, * an terratius sit: & si masculus sit, an fœmina: quos velut peritia procacis gulæ, facit in hac re attentos. *Turdarum* abusiue posuit, cum *turdorum* dicere debuerit, vt Horatius ponit,

Pene macros, arsit, dum turdos versat in igni. *Lib. 1. Serm. 5.*

Rhombus autem genus est piscis, qui non priuatis, sed diuitum mensis inseruit. *Messe tenus propria viue.* Incertum est, an se hortetur, an alium quemlibet dicens ad modum rediturum, *viue.* *Fas* enim est, 25

* *ms. an acinarius an vinarius sit.*

quod in terra nascitur, consumere omnino, cum sit cultura reparabile: Vel cum iam alter fructus in terra sit, & succrescat. *Occare* autem est, cum rustici, satione facta, bobus dimissis, grandes glebas cædunt, ac ligonibus frangunt. Dicta occatio, (quasi occæcatio:) quod quasi cooperiat semina. *Ast vocat officium.* Id est humanitatis lex, aut certe philosophiæ, quæ hoc præcipit: & magno cum sumptu dicit egenti vel naufrago debere succurrere, qui substantiam suam vna cum votis
30 naufragio perdidit. *Ingentes de puppe Dei.* Nauium tutelam dicit, quam quasi in puppibus habent vel pingunt. *Iámque obuia mergis.* Iam illius pars naufragæ ratis, mergis occurrit. *Mergi*, aues marinæ sunt, de quibus Virgilius,

Lib. 5. Æn. *& apricis statio gratissima mergis.*

De cespite viuo frange. Hoc est, de patrimonio tuo minue aliquid, quod tribuas naufrago. *Ne pictus oberret.* Quia solebant naufragi casus suos in tabula pingere, per quod ad misericordiam videntes mouerent, vt eorum miseriis subuenirent: vt idem superius, Cantas, cum fracta te in trabe pictum. *Sed cœnam funebris hæres.* Verba auari, vel misericordis ad Persium: Hoc non faciam, ne hæres meus mihi irascatur, quod largendo, hæreditatem diminuam: aut funeri meo, vt solet fieri, nec cœnam, impendat. Nam in funeribus cœnam delitiosam apparare solebant, quæ ad rogum allata, cum ipsis corporibus cremebatur: quod

Lib. 6. Æn. & Virgilius commemorat dicens,

——congesta cremantur
Turea dona, dapes, fuso crateres oliuo.

35 *Vrna ossa innodora dabit.* Id est, sine odore, hoc est, sine vnguentis. Aut *inhodora*, id est, mortis honore carentia, sine sepultura. *Seu spirent cinnama surdum.* Hoc est, siue bonis, siue corruptis vnguentis corpus meum dealbetur, hæres tanquam offensus diminuta hæreditate, negliget. *Surdum spirent cinnama.* acutum odorem non reddant. *Seu ceraso peccent casiæ.* Solent pigmentarij, ceraso casiam admiscere, sicut & alias merces adulterant, & emptoribus vendunt. *Tune bona incolumis minuas?* Verba auari, quæ sibi à suo hærede dicta fingit. Tunc rem familiarem ad me morte defluxuram minuas? *Sed bestius vrget doctores graios.* Id est philosophos, bestiarum more ferocibus animis culpat auarus eo, quod ipsi præcipiant largiendum esse amicis egentibus. *Ita fit postquam sapere.* Verba hæredis auari: & hoc dicit. Eo modo contigit. vt externam sapientiam pariter cum peregrinis mercibus emeremus. *Sapere hoc nostrum*, nostra sapientia. *Maris expers.* Quæ nauigij ante ignara, ad nos per mare vel per philosophos transiuit. *Fœ-*
40 *nisecæ crasso vitiarunt.* Rusticorum vitam dicit, quod edunt hæc, qui fœnum secant. *Crasso vnguine.* Quia cum rusticis oleum defecerit, adipem pecudum in pultes missum pro oleo accipiunt. Ergo hæc tam

dura vita, qua etiam philosophi vtuntur, in largitatem nostræ vitæ murmurat-se mutauit. * *Hac cinere vlterior metuas!* Verba Persij ad auarum, qui se de verbis sui hæredis, ne largiretur inopi, excusabat: & hoc dicit. Nunquid postquam sepultus fueris, timeas, ne sine odoribus hæres tibi faciat sepulturam? *Cinere vlterior.* Id est, postquam factus fueris cinis. *At tu meus hæres.* Verba poëtæ ad suum hæredem futurum dicentis: Tu meus hæres, quicunque eris, semotus *à turba audi.* Id est, dissimilis esto ab istius cupidi hæredis sentẽtia. *O bene num ignoras?* Volens ostendere Persius, & probare largitatem suam à quolibet hærede nullo modo posse impediri, sic ei, qui naufrago non est largitus, hæredi suo dicit: O mi hæres, ne te scire dissimules: cognoscere Cæsaris grandem de Germanis triumphum. Donis aræ & victimis ab omnibus cumulantur. Et ego in honorem deorum vel principis genij [sacrificus] præparo omnia centena mactare, hoc est, centum tauros & centum oues. *Et aris frigidus excutitur cinis.* Id est, ad sacrificium aræ parentur, vt Virgil. 45

Impositum cinerem, & sopitos suscitat ignes. Aen. 8.

Aciam postibus arma. subaudi Cæsonia locat. Nam captiuorum arma, ob indicium victoriæ, in postibus figebantur. Virgilius,

Captiui pendent currus, curuæque secures. Aen. 7.

Iam chlamydas regum. Et hic subaudi, iam Cæsonia parat. Ad splendorem triumphi, vestes nobiles ipsius vxor principis parat Cæsonia. *Iam lutea gausapa.* Gausapa genus est pilei, quo captiuorum capita induebantur. *Esseda.* vehiculorum genera sunt. [vt Virgil.

Belgica vel molli melius f. e. c.]

Ingentésque locat. Quia captiuos in conspectu triumphantis incedere faciebat in ordine. [Vnde Virgilius ait,

Incedunt victæ longo ordine gentes.]

Quis vetat? aude. vt sciat se malum habiturum, si de largitate quæratur. Hoc dicit, Habeto audaciam in hac re obstare mihi. *Væ, nisi conniues.* Id est, si illi auaro consentis, & eo modo me non prohibes largiri: vt ille suum testatorem ne largiatur, prohibet. *Oleum atrocesque popello.* Omnia populo expendam. Hoc ait, volens ostendere hæreditatem, testatoris non hæredis dominio subiacere. *An prohibes?* Hæredem interrogat. *Non audeo, inquis. Exossatus.* Verba hæredis, quem dialogice secum poëta loqui inducit: & hoc dicit. Non te audeo prohibere, quicquid velis, de hæreditate tua vt non facias: quia ager plenus lapidibus longe non est, quo me contradicentem obruas. Nam *exossatus*, lapidibus plenus, secundum eos qui diffiniunt lapides esse ossa terræ: vnde Ouidius, 50

——*lapides in corpore terræ*
Ossa reor dici.

Age, si mihi nulla. Hic poëta tangit hæredipetas, qui quamuis nulla cognatione testatoribus adhærent, tamen propinquos vel hæredes se videri volunt. *Amita* est soror patris. *Patruelis*, filia patrui: *Patruus* frater patris. *Proneptis*, filia nepotis. *Matertera* [patrui, hoc est, soror auiæ maternæ] soror matris. *Auia* & patris & matris mater. *Accedo Bouillas.* Bouillæ sunt vicus ad vndecimum lapidem Appiæ viæ: quia aliquando in Albano monte ab ara fugiens taurus iam consecratus, ibi comprehensus est, inde *Bouillæ* dictæ. *Cliuúmque ad Virbi.* Quatuor millibus ab vrbe est Virbij cliuus, qua iter est ad Ariciam & ad nemus Dianæ, vbi Virbius colitur, id est, Hippolytus, quod bis in vitam prolatus sit. Nam cum *Hippolytus* à Phædra nouerca ob pulchritudinem corporis amaretur, eam spreuit, patrios thalamos nolens violare: & ne Hippolytus patri suo narraret, eum nouerca verso crimine vltro apud Theseum maritum accusauit, quo agnito Hippolytus fugit: & dum curru in littore exercentur, petiit à Neptuno Theseus, vt ei phocas, id est vitulos marinos immitteret: quo facto equi eius expauescentes, eum iactauerunt, & mortuus est. Dolens Diana speciosum venatorem amisisse, * Æsculapium auctorem medicinæ petiit, vt sua arte ad vitam reuocaret: quo facto * Æsculapius eum viuum Dianæ restituit: & acceptum in luco suo ociose vt viueret, consecrauit, & *Virbium* vocauit merito, quod bis in vitam prolatus esset. *Præsto est mihi Mannius.* Ergo huc cum processero, aut ad Bouillas, aut ad cliuum Virbij, continuo mihi *Mannius* occurrit, qui se hæredem meum esse dicat, cum eum nesciam. Aut certe Mannium dicit deformem & ignotum hominem, eo, quod Mannij dicuntur indecori vultus personæ, quibus pueri terrentur. *Progenies terræ.* Hoc dicit, Hic Mannius tam longe ante nascitur, vt terræ filius videatur. *Quære ex me, quis mihi quartus.* Hoc dicit, Si proaui nomen à me inquiris, non facile dicam. Quartum enim patrem dicit abauum, quia primus: Pater: secundus, Auus: inde Proauus, deinde Abauus. *Tamen adde etiam vnum, vnum etiam.* Deest, vt dicam: & est sensus. Pone me scire Atauum, pone & Tritauum: hunc tamen Mannium ignoro. *Terræ* autem *est iam filius.* Non secundum cognationis ordinem, sed secundum humanitatis legem mihi propinquus est, cum sit terræ filius. *Et mihi ritu Mannius hic gen.* Hic Mannius tam grandis natu est, vt * sanguine proximus parens sit, secundum generis ritum, auunculus est mihi maior. *Maior* autem *auunculus*, auiæ frater. *Qui prior es, cur me.* Apud Athenas ludi celebrabantur, in quibus cursu iuuenes certabant: & qui victor primus erat, facem tollebat: deinde sequenti se tradebat, & secundus tertio, similiter omnes faciebant, & sibi inuicem tradebant, donec currentium numerus compleretur, & est sensus: Cum tu ætate me antecedas, cur hæreditatem meam tradi tibi à me

* ms. Asclepium.
* ms. Asclepius.
* ms. si ti vere.

à me expectas? *Sum tibi Mercurius, venio.* Id est, cum lucro venio ad te. *Mercurium* enim Deum lucri dicebant. *Vt ille pingitur.* quia eum cum facello pleno pecuniæ pingebant. *An renuis?* An forte ea, quæ tibi offero, spernis? *Vin' tu gaudere relictis?* Vis etiam tu gratis accipere, & gaudere ad ea, quæ tibi dimitto? *Deest aliquid summa.* Hoc dicit: Accipe quod fero, nec rationem exegeris diminuti patrimonij: quia huic aliquid minuitur, cuius fuerit iure integrum. Si quid consumpsi de meo fractum est: at quod superest, *tibi totum est. Vbi sit, fuge quærere.* Id est, quicquid mihi quondam à *tedeio tacio* per legatum dimissum est, ne requiras. *Neu dicta repone paterna.* Ne me de more paterno discutias. *Fœnoris accedat merces.* Tractum est hoc à patribus, qui dicunt filiis suis: Hoc quod vobis lucri de fœnore accessit, ad fructum, id est, ad vsum vitæ vobis proficiat: reliquum vero pecuniæ reseruate integrum. *Reliquum? Nunc, nunc impensius.* Quia induxerat hæredem computantem, quid dereliquisset: ipse velut indignatus, hoc verbum repetit dicens, *reliquum?* Deinde velut exardescat ira, lautius se & sumptuosius viuere minatur, & multo magis abuti suis rebus: & præcipit lautiores escas sibi iam parari. *Vnge puer caules.* quod dixit, quia auarus præ nimia parcitate impensiores epulas putauit caules vnctos oleo, comedere. *Mihi festa luce coquatur vrtica.* Sensus est, An ego fame moriar, & festis diebus *vrtica* vescar, & *sinciput fumosum*, quod est dimidium caput porcinum, vt dum ego parce viuo: tuus nepos, id est, tuus filius perditus hæc omnia, quæ seruo, impensus viuenda abliguriat? & saturatus anserum iecinoribus, in patriciarum turpibus stupris bona mea consumat, cum in eo libido exarserit? *Mihi trama figuræ.* Hoc dicit: Ego ad summam maciem, & tenuitatem deducar, vt ille deliciis pinguescat. *Trama figuræ*, tractum est à muliebribus telis, quæ sine stamine inanes videntur. *Tremat omento.* Omento dicit pinguedine. *Popa venter*, pinguis: quia *popeana*, genera sunt panis, quibus sacerdotes & eorum ministri vescebantur, quibus assidue pasti pingues fiebant. Merito *popa venter*, pinguis significat. *Vende animam lucro.* Verba sunt poëtæ ad illum, qui vt multum hæredi derelinqueret, ipse se in lucrorum desiderio atterit. Aut certe periculis obiice te lucri causa, vt gladiatores faciunt, qui studio lucrandi animas suas morti opponunt. *Mercare, atque excute solers.* Mercis mutandæ gratia, ac pecuniæ complicandæ, vniuersos mundi recessus percurre: ne sit te mercatorum quis ditior. *Cappadocas rigida pingues.* Gladiatores significat. Nam apud antiquos, gladiatores venales in *catasta* ponebantur, vt in eis possent omnia membra conspici. Vel quia Cappadocas dicerent habere studium naturale ad falsa testimonia proferenda: qui nutriti à pueritia in tormentis,

equuleum sibi facere dicuntur, vt in eo se inuicem torquerent: & cum in pœna perdurarent, ad falsa testimonia se bene venundarent. Legitur & *plausisse:* quoniam venales ante, quam in catasta imponantur, cantant vniuersi pariter more gentis suæ. *Feci. Iam triplex.* Feci, & rem meam duplicaui, iam in triplo, iam in quadruplo. Ecce iam duplex mihi res familiaris facta est. *In rugam.* ἀπὸ γειτῶν, dixit à vestibus, quod ad rugam plicentur. *Depinge, vbi sistam.* Id est, pone modum cremento substantiæ: & dic, quousque substantiam augeam. *Inuentus Chrysippe.* Chrysippus philosophus Stoicus, syllogismum σωρείτην posuit & vocauit: quem per adiectionem & detractionem, ex aceruì frumentarij similitudine ostendit. Ergo poëta hoc dicit: Quantumcunque auaro abundantia crescit substantiæ, non satiatur: & sic in infinitum, cupiditatis desiderium extendit, vt qui ei auaritiæ finem voluerit imponere, facile videatur etiam syllogismon Chrysippi diffinire.

ELIAS VINETVS.

ITA habuit in nostris exemplaribus, antiquissimi grammatici enarratio: siue Cornutus is sit, quem Gellius & Macrobius inter alios Virgilij commentatores celebrant, siue alius quispiam Cornutus, siue aliquis alius veterum grãmaticorum, nominis alterius. Me namque non fugit, quæ extant in Persium & Iuuenalem vetusta commentaria, Hermolao Barbaro, Georgio Vallæ, Antonio Mancinello, & quibusdam aliis placuisse, Probi esse, non Cornuti cuiusquã: sed antiqui codices, & quem Berna noster habet alium Iuuenalis interpretem non pœnitendæ antiquitatis, Cornuto commentaria illa ascribunt. Et ea qui Probi esse contendũt, videant, quem Probum esse hunc velint. Aulus Gellius, Suetonius, Eusebij chronicorum interpres Hieronymus, Marcum Valerium Probum, Berytium illum grammaticũ, seniorem, vt arbitror, esse ostendunt, quam qui in Persium & Iuuenalem commentaria potuerit facere.

INDEX COMMENTARIORVM CORNVTI IN PERSII SATYRAS:

in quo Indice, notæ Latinæ, ſatyrarum ordinem: Barbaricæ, numerum verſuum cuiuſque ſatyræ ſignificant.

FINIS.

ELIÆ VINETI SANTONIS

ANNOTATIONES IN SATYRAS

Auli Persij Flacci.

QVOD ait CORNVTVS, Persium decessisse anno ætatis tricesimo, Hieronymus in Eusebij chronicis tradit, mortuum esse anno ætatis suæ vnde tricesimo. Et Cornutus si compertum habuit, quibus natus mortuusque diebus ac consulibus esset Persius: simul Haloandri rationes si veræ sunt, quæ illos, quibus natum ac mortuum esse dicit Persium Cornutus, consules faciunt anno Christi tricesimo sexto, & sexagesimo quarto: profecto Persius annum ætatis vicesimum octauum non compleuerit. Ita possunt pro more librarij hîc quoque aliquid corrupisse. Poëtam porrò Persium multi veterũ celebrauerunt, Censorinus, Lampridius, Lactantius Firmianus, Diomedes, Seruius, Hieronymus, Augustinus, Priscianus, & alij: inter quos Martialis sic eius meminit in epigrammate ad Prudentem libro primo.

Sæpius in libro memoratur Persius vno,
Quam leuis in tota Marsus Amazonide.

Et Marcus Fabius Quintilianus libro decimo institutionum oratoriarum, de satyra loquens. Multum & veræ gloriæ, quamuis vno libro, Persius meruit.

In quartum decimum versum satyræ primæ.

Vnicum fuit exemplar ex multis antiquis, quæ inspeximus, quod hic *Melos* haberet pro *nectar*. Et vtrumque quidem legit vetus interpres: sed nectar prætulit: quod & probauit Politianus in Miscellaneis. Cum autem *nectar*, deorum potus sit suauissimus: Persius *Πηγασεῖον νέκταρ*, dixerit aquam eius fontis, quem Pegasus equus, volans, vngula aperuit: ex quo fonte qui potassent, poëtas repente fieri, & quid libet metro canere, fabula erat.

V. 70. Sicut *mage* pro magis dicitur: ita hîc *pote* pro potis, auctore

Seruio in decimum Æneidos. Qui potis es, quomodo potes? Sequens autem versus protento pro *protenso*, apud Priscianum lib. *6*.

V. 88. Hîc *Dictaturam* habuerunt nostra exemplaria, & dictatorem: sed vetus interpres *dictaturam* legisse videtur.

V. 90. *Briseum*, Bacchum à Brisa oppido cognominatum asserit Stephanus περὶ πόλεων. Vide Lilium Gregorium de dijs gentium. Versus autem sequens, *Quæ* non habet in vetustis codicibus.

Sunt, quos Pacuuius, & verrucosa moretur.

V. 96. *Trossullus* in nostris exemplaribus fere geminat ss, sicut Trossuli, & Trossulū oppidum apud Plinium, Festum, Marcellinum.

V. 117. Seruius in versum octogesimumquintum libri quinti Æneidos, hunc Persij versum adducit: vbi dicit nullum locum esse sine Genio, qui per anguem plerúnque ostendatur.

In tertium versum Satyræ secundæ.

Censorinus in libro de die Natali quærit, cur Genio fundendum vinum, non hostia faciendum putauerit Persius.

V. 14. Seruius in illud libri quarti Georgicôn,

——*& tristitia funera ducunt*,

Scribit, *ducere* esse proprie funerum, eáque significatione in hoc Persij versu esse accipiendum.

V. 69. *In sacro*, in sacris, in sancto, in sanctis hîc scribunt nostra exemplaria. Ælius Lampridius de Alexandro Augusto. In templis sane numquam præter quatuor aut quinque argenti libras, auriue guttulam quidem aut bracteolam, posuit, susurrans versum Persij,

——*in sanctis quid facit aurum?*

In quartum versum Satyræ tertiæ.

Tempus ab exoriente sole ad solem occidentem, dies proprie dicitur: *Diémque naturalem* appellat Censorinus. Cuius contrarium tempus (inquit) est *nox*, ab occasu solis ad ortum. *Dies* etiam dicitur tempus vno cæli circumactu factum, diem verum & noctem continens. Quod tempus, veteres Romani *diem ciuilem* appellabant, eodem Censorino, Aulo Gellio, & alijs testibus. Hoc diei genus, vmbri gens Italica, meridiebus, Athenienses, solis occasibus: Romani medijs noctibus olim definiebant: antiquósque illos, vmbros astrologi, Atticam gentem Itali, Romanos Galli, Hispani, &

multialij nunc in huius diei obseruatione imitantur. Dies hi ciuiles, inter se sunt cuncti æquales: aut siqua adeò inter illos extat inæqualitas [de qua disputat Sacroboscanus in capite tertio libri de sphæra, ea est ita exigua, vt vix sentias. *Naturales* vero dies sic se habent, vt sub solis mundi verticibus, & sub æquinoctiali circulo, æquales semper sint: in omnibus alijs plagis semper inæquales. Vt in his cæli inclinationibus, à solstitio æstiuo ad hiemale (quam *brumam* Latini dixerunt) decrescunt hi dies: ab hiemali solstitio vsque ad æstiuum, sensim perpetuo augentur. Eadem inæqualitas & noctibus quoque contingit. Quæ cum suis diebus ita conueniunr, vt crescentibus illis hæ decrescant: & contra, ijsdem decrescentibus, hæ augeantur. Cum ergo quod alteri detrahitur, id ita alteri accedat: fit, vt dies naturalis & sua nox, idem temporis spatium semper contineant, qui dies ciuilis dictus est: vnde dies ciuiles semper inter se æquales, quemadmodum diximus, esse videantur. In hoc autem tam vario incremento lucis, decrementóque, contingit semel tantum inter duo solstitia, vt dies naturalis nocti suæ euadat æqualis: quod tempus Latini *æquinoctium*, Græci *ἰσημερίαν* appellauerunt, illi à noctis, hi à diei æqualitate nomina sua componentes. Primi autem hominum, qui diem naturalem in partes diuiserunt, non est mihi dubium, quin varie primum distribuerint, sed constitisse tamen tandem in illa duodenarij numeri diuisione, tanquam omnium commodissima. Diuiserunt autem illi non solum diem naturalem, sed etiam noctem in partes æquales duodenas: quasi Græci Latiníque *horas* dixerunt. Inter quas horas hæc fuit inæqualitas, quod cum dies æstiua longior sit, quam brumalis, horam æstiuæ diei longiorem esse, quam horam hibernæ, necesse erat. Et dies ipsa æstiua cum longior sit, quam sua nox: hora eius diei longior necessario erat, quam noctis eius hora. In solo æquinoctio, diei & noctis erant horæ inuicem æquales: vnde & *æquinoctiales horæ* Plinio aliísque appellatæ sunt horæ æquales: quales vigintiquatuor diem ciuilem constituere vulgo dicuntur. Hoc enim diei genus postquam diei naturalis & noctis tempus continet: ipsi eorum horas duodenas attribuere par fuit. Iam de *horologijs* hoc cognosce, quod ad hunc Persij locum intelligendum pertinet, aliter vetusta horas dedisse, atque nunc nostra. Antiquorum namque horologia, horas istas inæquales inæqualium dierum naturalium, & noctium, duodenas dabant: diéique hora prima cum ortu solis incipiebat. Sextam terminabat meridies, duodecimam occasus solis. Inde noctis principium: cuius horam sextam media nox, & proximus solis ortus horam duodecimam definiebat. Sic in omnium veterum Græcorum Latinorúmque scriptis horæ tibi accipiendæ, quotiescúnque earum mentionem ibi

factam inuenies. Nostra vero horatia non istas inæquales horas designant: sed quasi modo æquinoctiales diximus, dei ciuilis horas vicenasquaternas. Vetus ratio, quam in quibusdam regionibus adhuc seruari audimus, quando mutata sit apud nos, id ego certe compertũ non habeo: sed quod altera sit illi iure prælata, hoc alibi fortasse aliquando ostendam. Quam ergo Persius hoc loco dicit, horam in solario dari quintam: ea diei naturalis hora est: quæ in Romana cæli inclinatione, naturalibus æstiuis diebus longissimis, diei ciuilis hora erat decima & tres quadrantes, vt illi veteres diem ciuilem à media nocte more nostro incipiebant. Sic Persiano isti scholastico pulchrum erat in medios dormire dies, vt ait ille. Quod autem nouorum Persij interpretum quidam hoc loco per ea, quæ in sacris libris scripta sunt de solis regressu in regis Esciæ morbo, probare conatur, horologia esse antiquiora, quam à quibus inuenta Vitruuius & Plinius tradiderint: vellem scire, homo ille an satis contulisset Latina sua cum Hebraicis, vnde erant conuersa. Miror enim valde, quod Hieronymus locum illum non ex suo, sed ex alieno iudicio sensúque, sit interpretatus. Eius verba apponam ex commentariis in Esaiam. Datur autem signum, vt sol decem gradibus reuertatur: quos nos iuxta Symmachum, in lineas & horologium vertimus: qui gradus intellexit in lineis, vt manifestorum sensum legentibus: faceret. Siue ita extructi erant gradus arte mechanica, vt per singulos vmbra descendens, horarum spatia terminaret. Et Iosephus, homo Hebræus Hebraïcarum rerum scientissimus, solarij non meminit in ea historia, sed scalas potius esse significat, in quarum gradibus sole illustratis prodigium illud visum sit.

Horat. epist. 2.

V. 31. De *natta* hoc nuper monuimus Burdigalæ, apud Horatium, Persium, Iuuenalem, Apuleium libro nono de asino, varie scribi hoc nomen, Natam, Nattam, Nacam, Naccam, & Nactam: de cuius orthographia nihil disci potest ex veterum commentariis. Tantum scripsit Porphyrio Nattam poni Horatio pro sordido homine: & Cornutus ab Horatio & Persio fictum nomen esse, sed aliis tamen placére, Nattam fuisse luxuriosum quendam, qui patrimonium suum prodegerit, & nobilitatem male viuendo deturpauerit. Aldus vero Manutius, & quidam alij noui Grammatici, qui huic nomini suam restituere rectam scripturam tentauerunt, Nacam scribendum censuerunt, quod νάκην ouium pellem dici Græcis legissent apud Suidam: & quod inuenissent apud Festum Pompeium, fullones esse dictos Latinis nacas, quia nauci sint, id est nullius pretij.

V. 46. Aulus Gellius libro octauo decimo cap. 7. *Domitio* homini docto celebríque in vrbe Roma grammatico cognomentum *Insano* fuisse, quoniam erat natura intractabilior & morosior: sed quem

Gellius cum Fauorino suo disputantem vidit, is vix natus ante fuerat, quam Persius è vita migrauisset. Alius itaque fuit, quem *Insanum* magistrum hoc loco vocet Persius. Quinimo patrem suum Persius cum amiserit annos vixdum sex natus, quemadmodum in eius vita ab auctore antiquissimo scripta legitur, dubium esse non debet, quin quod vetus monuit interpres, ea Persius hoc loco de se finxerit, quæ de multis vere dici poterant.

V. 66. *Discitéque, ô miseri, & causas, hic legitur,* &c. *Discite, & ô miseri causas cognos.*

V. 68. *Qua* & *vnde* aduerbia hic agnoscuntur ab interprete vetusto. Pro *qua*, quam, multi inepte legerunt: & vnde genitiuum casum ab vnda, pro *vnde*, Ludouicus Viues in librum Augustini secundum de ciuitate Dei, cap. 6.

V. 160. Triental vetus interpres, pro illo *Trientem* aliorum.

V. 103. Scribit Seruius in libri quinti Æneidos versum centesimum tricesimum octauum, quod maioris ætatis funera solebant ad turbam proferri, minoris vero ad tibiam: vtraque, Persij & Statij auctoritate probat.

V. 107. *Venæ* pro arteriis. Aulus Gellius libro 22. cap. 10.

In vicesimum primum versum satyræ quartæ.

Et hîc & apud Martialem in epigrammate quadragesimo septimo libri vndecimi scribitur *Pannucea* & *Pannucia*, ab eo, quod est pannus.

In centesimum tricesimum octauum versum satyræ quintæ.

Vare hic habebant omnia impressa exemplaria ante, quam has satyras Burdigalæ emendauissemus: omnésque id noui probant interpretes, & exponunt, male feriâte, inepte, stulte, mente minus recta, sed torta, læua, & non sana, metaphora à corpore ad animum, quod *vari* proprie dicantur, quibus crura obtorta sint. *Vare* hic etiam legit, & verbum corruptum aliquando Pictauis mihi adolescentulo exposuit Petrus Brunus Turonensis: sub quo præceptore, quia locum hunc Persij satis pulchre intellexisse mihi videbar, cum eas satyras auide edíscerem: in eo aliquid esse vitij nunquam equidem suspicatus fuissem, nisi quis mihi indicasset. Fuerunt autem tria vetusta exemplaria, quæ *varo* pro *vare* haberent: atque vnum etiam illorum,

hoc in margine scholion. *Nota quod varo* dicitur Vir vaste & perdite viuens. Hic suspicatus sum primum in mihi noti & familiaris verbi locum irripere propter similitudinem facile potuisse nomen, quod nec vsquam legere, neque de illo quicquam vnquam audiuisse memineram. Consului itaque Nebricensem, aliósque nouos commentatores: ac inueni Ioannem Britannicum inter alios multos, *Varo* quoque hic legisse: sed cum adferendi casum, quem putabat esse, metrum hoc loco consistere non pateretur, *Vare* ab eodem recto varus, ei placuisse. Sciebam autem istorum falsorum & audacium emendatorum plena esse omnia: quare non statim ille mihi persuasit idem vocabulum in tam multis libris frustra reperiri. Antiquum postremo commentarium inspicio, quod Annæo Cornuto, vetustissimo grammatico titulus attribuat: in quo tum *Varo* scriptum inueni, tum *Varones*, seruos militum dici, & stultos. Ex eo dubitare desij, quomodo hic legendum foret: atque ita *Varo* pro *Vare* reposui, verbum mehercule, quod nescio quantum eruditioribus familiare antea fuerit, cæterum mihi (quemadmodum dixi) neque vsquam lectum antea, neque auditum: nisi si forte sit, quod suspicor, Marci Ciceronis *Baro* vocula, quæ veluti scopulus in medio literarum Latinarum æquore, peritissimos quosque adhuc fefellit. Atque suspicionis huius causæ sunt duæ præcipuæ. Vna, quod *Varo* & *Baro* adeo sunt similia, vt si quis Biturgium Viuiscorum, aut Vasconum nostrorum, Persianum Varo scriptum inueniret pronũciarétque, Baro Ciceronianum prorsus audires: & contra, ex hoc, illud omnino faceret. Sed sunt & aliæ gentes, quæ consonantium B & V sonos ita inuicem commutantes, pro altera alteram ponere solent. Sic in antiquis libris, quotiens Fabios Fauios reperimus scriptos? Liuios Libios, Laberios Lauerios, Bituitum Vituitum, ac huiusmodi alia? Et Francisci Bernæ codex, Baro, & non Varo habuit. A Cicerone vero, quis de tam insolente & inaudito verbo compertum habet, *Baro*, anne *Varo* scriptum fuerit? Fuit enim cum apud eum pro Barones legerentur Varones, & geminata tandem ab imperito librario cõsonante, Varrones, sicut etiam in Bernæ nostri Cornuto scribitur, cum Varo & Baro in omnibus sit Persianis exemplaribus, non Varro neque Barro: & *Varones* habeat vnicor, non solum Aquensis noster Cornutus, verum etiam nescio quis alius Persij interpres, quem ob antiquitatem inter meliores vtriusque linguæ auctores reconditum habet Arnoldus Ferronus consiliarius regius Burdigalæ, idémque rerum nostrarum scriptor nobilis. Ad hæc in aliquot locis scriptorum Ciceronis, qui primi *vero* coniunctionem scripserunt pro *Baro*, eos ibi *Varo* diceres primum reperisse: quod cum non viderent, quid esset, vero ex varo, vnius literulæ mutatione, fecisse. Quomodo apud alios quoque auctores facile vitiari potuit verbum, quod apud solum Ciceronem

inueniri iam multi asseuerauerunt. Altera suspicionis nostræ causa est, quod à Persij Varone Baronem Ciceronis nihil diuersum significare video. Ciceronis loca subijciam: in quibus Baronis nomen lectum meminimus. In epistola vltima libri noni earum, quæ familiares vulgo appellantur. 'An tu id melius, qui etiam philosophum irriseris? cum ille, Siquis quid quæreret, dixisset. Cœnam te quærere à mane dixeris? ille Baro, te putabat quæsiturum, Vnum cælum esset, an innumerabilia. In extremo libro secundo de diuinatione. Sed ad cursorem redeo. Ad interpretem detulit, aquilam se in somnis visum esse factum. at ille, Vicisti. Ista enim aui volat nulla vehementius. Huic equidem Antipho, Baro (inquit) victum te esse non vides? Ista enim auis, insectans alias aues & agitans, semper ipsa postrema est. Quem locum Andreas Alciatus nimis oscitanter legisse mihi videtur. Libro secundo de finibus. At vero illa, quæ Peripatetici, quæ Stoici dicunt, semper tibi in ore sunt, in iudicijs, in senatu, officium, æquitatem, fidem, recta, honesta, digna imperio, digna populo Romano, omnia pericula pro republica, mori pro patria. Hæc cum loqueris, nos Barones stupemus: tu videlicet tecum ipse rides. Libro quinto epistolarum ad Atticum. Apud Patronem, & reliquos Barones te in maxima gratia posui: & Hercule merito tuo feci. Hæc sunt omnia illa, quatuor loca Ciceronis: in quorum postremo non ignoro à duobus magni nominis scriptoribus nuper *Barones* pro primariis & principibus viris acceptos esse: verum cur non eadem verbi contumelia *Barones* hic vocet Cicero Epicureos (de illis enim ibi loquitur) ineptum & ridiculum genus, à quibus tam vehementer in philosophia dissentiebat, & quos arguit passim, ac ridet? Sed epistolam primam libri tertiidecimi familiarum legas, velim: in qua videas, quid sentiret de Patrone Epicuri sectatore, quantuncunque amicis, eum commendet, ac amare profiteatur. Alij *Baro* fœminam quandam sapientiæ studiosam nouerant ex Suidæ collectaneis: vnde continuo asseuerauerunt, Barones à Cicerone appellatos esse illos philosophorum, qui molles & effœminati essent, quales fuisse dicuntur Epicurei: cæterum quam recte id diuinarint, aliorum esto iudicium. Idem porro Alciatus in capite sextodecimo libri quinti parergon, de *Baronis* voce disputans, ea an sit Latina dubitat quod quæ apud recentiores iurisconsultos historicósque barbaros: frequens est, apud vnicum Latinum scriptorem reperiretur: & singulari testi in his non tuto credi, præsertim cum omnia eius auctoris scripta, esse misere deprauata constet: sed non legerat, puto, Alciatus, quæcunque ante Latinum à barbaris subactum, Latine scripta extant, quantumuis abundet Italia libris hauddam cuiquam

externo visis: aut si legerat quidem, meminisse omnium non poterat. Nam cum quæreret illic de *Baronum* nostrorum appellatione, quos quidam non sine risu nostro à grauitate trahunt, quæ Græcis βάρος dicitur, si Persij Varonem & veteris commentarij Varones nouisset, Cassianos illos Barones ad eosdem Barones asserendos, nunquam (vt arbitror) ex Hispania acciuisset. Sed *Baro* apud Italos, Gallos, Hispanos, Germanos quid sit, hic differere non instituimus, qui tantum hoc voluimus: primum, monere literarum studiosos à nobis verbum *Varo* pro Vare restitutum ex veterum codicum fide, atque antiquorum grammaticorum auctoritate: vt nequis rursus sciolorum id tam secure ausit corrumpere. Deinde, conferre cum *Barone* Marci Tullij Ciceronis, si forte possit idem videri vocabulum, & ij leuari molestia, quos circa vocem apud solum Ciceronem lectam, sæcula iam aliquot torquere se video.

In decimum versum satyræ sextæ.

Hoc iubet Rudinus ille Quintus Ennius, egregie cordatus poëta, postquam tria corda habuit, (ita ipse dicebat, teste Aulo Gellio, libro septimo decimo, cap. 17. Noctium Atticarum) cuius est & ille versus,

Lunai portum est operæ cognoscere, ciues:

Iubet, inquam, in suis annalibus: quos scripsit post, quam desiisset dormire & stertere, excitatus ex somno illo, in quo somniauerat animam se Mæonidæ, id est, Homeri poëtarum nobilissimi, habere, ex Homero mortuo in pauonem, & ex hac aue in se Quintum Ennium profectam: quemadmodum animas morte carere cum persuadere conabatur Pythagoras, dicebat, quod

——quoslibet occupat artus
Spiritus: éque feris humana in corpora transit,
Inque feras noster: nec tempore deperit vllo.

[redacted] d. lib. Me- [redacted]

Idem autem philosophus, qui Æthalidem quandem, Euphorbum, Hermotimum, Pyrrhum Delium piscatorem, & alios multos fuisse se prædicat apud Ouidium Nasonem, Plutarchum, Philostratum, Diogenem Laërtium, Lactantium Firmianum, aliósque vetustos scriptores: quod is se pauonem etiam, & Homerum fuisse aliquando dixerit, hoc ergo apud probatum auctorem non memini legere. Legitur id quidem in commentariis, quæ composuerunt antiqui in Horatium, Persium, & Statium. sed glossaria esse existimo, quæ indocti eruditis veterum grammaticorum interpretationibus interfuerunt,

fuerunt. Primum enim (habet Lactantius Placidus) in Euphorbum migrasse dicitur Troiano prœlio: secundo in Pythagoræ, tertio in pauonis, quarto in Homeri, quinto in Ennij poëtæ corpus. Sic prorsus habet, quod Lactantij huius fertur commentum in versum quadringentesimum octogesimum quintum libri tertij Thebaidos Statij: sed Pythagoram Homero antiquiorem faceret doctus interpres? Idē nugamentum barbarie imperitiáque pari, Cornuti quoque commentario insertum ab eo est, qui pulchre sibi exponere videbatur, quid esset *Quintus* in illo versu vndecimo, numeri nomen esse omnino credens, quod Ennij prænomen videri poterat. Delenda itaque sunt illinc, vt notha, hæc. Inde *Quintus* dixit propter eam opinionem; quæ dicit animam Pythagoræ in pauonem translatam, de pauone vero ad Euphorbū, de Euphorbo ad Homerum, de Homero ad Ennium: & intelligendus locus tum ex præcedentibus in eundem versum verbis vetusti commentatoris, ac ex iis, quæ ab eo scripta sunt in secundum versum iambici carminis, tum ex iis, quæ de hac re Cicero, Tertullianúsque aliquot locis repetiuerunt: nempe quod Ennius in principio suorum annalium, per somnum in Parnasso Apollini & Musis poëtarum numinibus sacro monte, Homerum se vidisse, scripserit: qui ipsi Ennio dixerit, suam Homeri animam, defuncto Homero, in pauonem auem migrasse: & rursus ex illo pauone mortuo eandem animam in Ennij corpus translatam: atque ita Ennium Homeri animam habuisse, cúmque fuisse sapientem, & fortem, & alterum Homerum. Melius quidem cognosceretur Enniana fabula ex ipsis eius *Horat. l. 2* poëmatis: sed illa interciderunt, vt omnino necesse sit eam aut pror- *epist. 2.* sus ignorare, aut ex aliorum veterum scriptis cognoscere, qui eius meminerunt. Tertulliani loca aliquot subscribemus, in eorum gratiam, quibus copia librorum non suppetit. Sic ille scribit in libro de resurrectione carnis. Vt Euphorbus in Pythagorem, Homerus in pauum recenseantur. Et in libro de anima. Pauum se meminit Homerus Ennio somniante: sed poëtis nec vigilantibus, & si pulcherrimus pauus, & quo velit colore cultissimus, sed tacent pinnæ, sed displicet vox: & poëtæ nihil aliud, quam cantare malunt. Damnatus est igitur Homerus in pauum non honoratus. Et post pauca, Sed necessarie hanc quoque speciem intulimus, & exclusimus, vt superioribus cohærentem: quo perinde in pauone tunderetur Homerus, sicut in Pythagora Euphorbus. Ita Ennianum commentum festiuiter ridet Tertullianus. Fuerit ergo pauus iste, Quinti quidem Ennij totus: sed quem tamen ideo Pythagoricum Persius appellarit, quod ab Ennio confictus esset secundum eam, quam Græci ex Pythagoræ dogmate, *παλιγγενεσίαν*, *μετεμψύχωσιν*, & *μετενσωμάτωσιν* dicunt, Pythagoras ipse eius rei auctor palingenesian, Plato metempsycosin, vt meminit Seruius,

ſexageſimum ſeptimum verſum libri tertij Æneidos enarrans.

V. 46. *Phœniſeca* prima declinatione omnia noſtra exemplaria: pro quo fœniſeces tertia legere maluit Philippus Beroaldus: quod fœniſecis tanquam à recto fœniſex ſcriptum inueniſſet apud Columellam lib. 2. quo loco fœniſecæ nunc legitur, pro illo fœniſecis.

V. 51. Inter multa exemplaria vetuſta, quæ excuſſimus euoluimúſque, vnicum fuit, quod hic haberet, haud audeo, pro, non audeo. Quidam nouorum commentatorum contendit rectè ſcribi, non audeo: pro quo Iodocus Badius legeret, non auſim.

Hæc autem paucula ELIAS VINETVS *annotabam in* PERSII FLACCI *Satyras, cum eas, & earum antiquum interpretem ex diuerſis exemplaribus pro viribus emendarem Berbezili in patria, & apud Engoliſmenſes, quo vêre Burdigala ſeceſſeram, anno poſt Chriſtum natum milleſimo quingenteſimo quinquageſimo ſeptimo.*

PETRI PITHOEI IC.

VARIÆ LECTIONES QVÆDAM,

IN PERSIVM.

IN vetustiss. & opt. exemplari, quod in his notis L. litera interdum designaturi sumus, singulæ huius libri paginæ hunc titulum constanter habuere, THEBAIDORVM PERSI SATIRA: quo quid significetur, necdum diuinare potui. Qui coniecerit, is melior vates esto.

Vers. 14. *Pegaseium melos*) L. & tres veteris codices, Perpegaseum melos.

IN SATYRAM I.

V. 48. *Vatum & plorabile siquid*) Sic & apud Prisc. VIII. At in L. Vanum & plorabile si quis.

100. *Doctas posuisse figuras*) Sic L. Doctissimus tamen Scaliger malit,-doctus posuisse figuras. Laudatur. vt infra,-pallentes radere mores Doctus.

107. *Berecynthius Atys*) Idem ille legit *Attin.* & paulo post *Manas & Attyn*: & cum vtrumque dicatur, Ἄττιν, Ἄδωνιν, Ἄττις, Ἄδωνις, illud à Persio irrideri putat.

111. *Pregrandi subere*) Sic L. vetus interpres in Horat. Satyr. II. lib. I. vægrandi.

115. *Bassaris & Lyncen*) L. Lyncæ.

II. AD PLOTIVM MACRINVM, DE BONA MENTE.

11. *Ebullit*) L. Ebulliat, deleta postea a litera.

14. *Iam tertia conditur vxor*) Apud Seru. IV. Æn. ducitur.

42. *Tuccetáque crassa*) L. tuccetáque.

45. *Arceſſis*) L. Accerſis.

57. *Qui purgatiſſima.*) L. purgantiſſima.

69. *In ſancto*) Sic L. ſic Lamprid. Alexandro.

73. *Faſque animo*) L. animos.

75. *Hæc cedo admoueant*) L. hæc cedo vt admoueant templis. quod retinendum cenſeo.

III. INCREPATIO DESIDIÆ HVMANÆ.

13. N*igra quod infuſa*) L. Nigra ſed infuſa vaneſcit ſ. l.

14. *Geminet quod fiſtula*) L. quo.

23. *Lutum es*) L. eſt.

66. *Diſcite & ô miſeri*) L. Diſcite, ô miſeri, & cauſſas. nec hoc vnicū eſt in his Satyricis huius licentiæ exemplum.

81. *Silentia redunt*) L. produnt.

IV.

21. P*Annucea Baucis*) Scribe pannucia, vt in L. & apud Donatum in illud Andriæ, Vidi Cantharam ſubfarcinatam.

25. *Vectidi prædia*) L. Vettidis.

33. *Frigas in cute*) L. figas. non male. al. fricas.

37. *Tu cum max.*) L. Tunc cum.

V.

9. S*Æpe inſulſo cenanda Gliconi*) L. ſæpe inuiſo cenanda Cycloni. & Gloſſæ loco adiectum, deformi.

15. *Rodere mores*) L. habuit olim, *radere.*

19. *Bullatis vt mihi nugis*) L. pullatis, & adſcriptum pro gloſſa recentiore manu, togatis. Vetus interpres pridem editus ab Elia Vineto opt. & doctiſſ. ſene, legiſſe videtur, bullatas vt mihi nugas. quod Scaligero noſtro magis placet.

26. *Centenas a. d. voces.*) L. fauces. non inepte.

29. *Quot latet*) L. Quo.

58. *In Venerem putret*) Et hoc loco vetuſtiſſ. ex. corruptum fuit.

64. *Fruge Cleanthea*) L. Cliantea petite hinc iuuenéſque ſenéſque.

77. *Vappa & lippus*) L. Vappa lippus, & in tenui ferragine mendax.

83. *Hoc nobis pilea donant*) L. hoc nobis pillea donat.

87. *Licet illud*) L. licet illud de tuo tolle. corrupte. sed optimi ex. etiam næuos referre interdum placebit, & proderit.

93. *Dare tenuia*) L. tenua.

112. *Nec glutto*) L. Nec gluttu. In vet. gloss. scriptum est, Gluttus, βρόχθος.

129. *In iecore ægro*) L. in pectore ægro. & post paulo, Et quid agam rogas? en saperdas a. p.

Veientanumque) L. Vellentanumque.

150. *Peragant sudare deunces*) L. suadere deunces.

174. *Exieras, nec nunc*) L. ne nuc.

VI. AD CESTIVM BASSVM LICVRIVM POETAM. sic L.

24. T*Vrdarum nosse saliuam*) In L. saliuas, & emendatum turdorum.

27. *Ast vocat*) L. Auocat.

44. *Insignem ob cladem*) L. laudem.

51. *Non audeo inquis*) Quidam codices, haud audeo. Sunt qui malint, Non adeo, inquis.

55. *Accedo Bobillas*) L. Bobillas.

60. *Maior auunculus exit*) L. exstat.

EXPLICIT PERSII THEBAIDORVM SATYRA. FELICITER. sic L.

EIVSDEM PITHOEI,

IN GLOSSAS PERSII,

VARIÆ LECTIONES.

Pag. 147. FVluia Sisennia) In quibusdam codicibus, Fuluia Sisenna mater nupsit postea Fuscio eq. Ro. & paulo post, Cessium Bassum & Calpurnium Statucam.

ibid. *Mirabatur scripta Flacci.)* Al scripturam Flacci vt v. r. s. i. r. a. c. quin illa esse vere poëtica diceret.

ibid. *Claudij Agaterni*) Vet. Claudij Agatumni medici Lacedæmonij, & Petronij Aristotegratis magnatis Aristotelici, quos vnice imitatus est.

148. *Reliquit circa H-S xx.*) Vet. Circiter Sestertium vicies matri & sorori, scriptis tamen ad matrem codicellis.

ibid. *Et libros circa* DCC.) In quibusdam codicibus additur, Chrysippi.

ibid. *Prætextam*) Quidam codices, Prætextam Vescio & opericarum. corrupte. Et paulo post, mirari homines & deperire ceperunt. Et, detractis mox omnibus.

149. *Ridicule satis*) Al. ridiculose.

ibid. *Priamum Priamique phisingos.*) Al. pisinnos. & in aliis glossis, Pisinni, liberi.

ibid. *Examen est lingua vel lingnum.*) Al. ligua vel linum. & infra intra, quod est linum, de quo examinatio est.

150. *Per tus pigmentarios*) Al. vnguentarios.

ibid. *Ex Græco versu*) Παχεῖα γαστὴρ λεπτὸν οὐ τίκτει νόον.

ibid. *Fortia neglecti*) Velabant, al. votilabant. & versu seq. Et per neglectos votilabant colla capillos.

151. *Aut quotiens*) Ah quotiens.

ibid. *Coma murmurat Apennini*) Sibilat, apud Charis.

ibid. *Vulpes Thrases Bassares*) Vide Hesychium.

152. *Bidental*) Κεραυνόπληξ. Artemid, lib. II. vide infra 203.

ibid. *Quis putet esse Deos.*) In quibusdam codicibus, Credimus esse Deos?

ibid. *Aut ad Saturarum iura*) Al. ad assaturarum iura.

153. *Hoc & Varro scribit*) Fortassis, Aboriginibus. Nonius in Puppæ. Græci *ιπια* fictio etiam verbo dixerunt. Zonar. Cedr.

ibid. *In exteriorem*) Al. dexteriorem. Cæterum hic esse videtur Aurelianus, cuius Ouidius Ponto.

ibid. *Quod par crocea*) Isidor. lib. vi. Etym.

ibid *Ex fuligine*) Al. ex figulinis. male.

154. *Scæna*) Al. Sena.

ibid. *O multum*) Isidor. lib. I. Etym.

155. *Scribonij Licinij*) Al. ibonis, &, ad Fab. circum.

ibid. *Tercentis milibus.*) Al. sexcentis.

156. *Cinctuque*) Al. cinctique.

157. *Cicuta*) Idem Tertull. Hieronym.

ibid. *Herodiani*) Hinc illa lucem accipient, quæ de Herodianis in sacra historia legimus Mat. xxii. Marc. & xii. Quod sequitur de circuncisione, non videtur ab homine Christiano scriptum.

158. *An terrarius sit*) Al. viuarius.

ibid. *Bouilla*) Non. in Hillas.

159. *Mania*) Fest. Sic & Manius legendus accipiendúsque in Epigrammate Augusti apud Martialem.

ibid. *Tractum à patribus*) Et illud Isidor. lib. x. Etym. De tutore in consuetudine vulgari dicitur, Quid me mones? & tutorem & pædagogum pridem obrui, est ex Satyr. III. v. 96. Adeo plerísque veteribus similitudine quadam ingenij Persius in delicijs fuit, vt inter maiorum gentium scriptores suos commentatores habuerit, etiam ante tempora Hieronymi: qui & eius verbis frequenter vtitur, Iuuenalem ne nominat quidem, quod meminerim: etsi Apologetico ad Domnionem versum illum vsurpet, Et nos sæpe manum ferulæ subduximus, vt & Macrob. lib. III. Sat. cap. x. Adscribam sancti viri verba ex Apologia aduersus Rufinum, quod aliis etiam locis vsui esse possint, & ad hunc quodammodo pertineant. Puto, inquit, quod puer legeris aspri in Virgilium & Sallustium Commentarios, Vulcatij in orationes Ciceronis, Victorini in Dialogos eius, & in Terentij Comœdias præceptoris mei Donati, æque in Virgilium, & aliorum in alios, Plautum, Lucretium, Flaccum, Persium, atque Lucanum. Argue interpretes eorum, quare non vnam explanationem secuti sunt, & in eadem re quid vel sibi, vel aliis videatur, enumerent.

IOA. BRITANNICI
VIRI ERVDITISSIMI
INTERPRETATIO
Satyrarum Persij.

CVM PHILIPPI BEROALDI

ORATIONE HABITA IN ENARRATIONE eiusdem Persij & Angeli Politiani Praelectione in eundem.

VITA PERSII PER IOANNEM BRITANNICVM.

PERSIVS *Flaccus in Thuscia Volaterras habet patriam. quod cum Eusebius testetur, ipseque in vltima sua satyra innuit cum ait,*

— Mihi nunc Ligus ora
Intepet hybernátq. meũ mare quà latus ingẽs
Dãt scopuli,& multa littus seualle receptat,
Lunai portum est operæ cognoscere ciues.

Nam Luna oppidum est & portus Thusciæ, vt sentiunt Strabo & Plinius. Ostendit igitur poetã se Thuscum esse cum ait,

Hybernátque meum mare.

Volaterræ oppidum est hoc modo ædificatum, in profunda valle sublimis & præceps vndique collis extat, cuius in vertice planicies est, in qua sita ipsius sunt vrbis mœnia atque stadiorũ 15. ascensus est. E cuius basi rupes tota ardua atque difficilis. Illic aliquando ex proscriptis à Sylla quatuor militum complentes ordinem biennio per obsidionem pressi, tandem per inducias discedẽtes locum illum reliquerunt. Natus est ibi Persius anno 21. Imperij Tiberij 3. anno post passionem Christi Dei nostri, Mortuus anno ætatis suæ 30. anno nono imperij Neronis, quo anno thermæ à Nerone ædificatæ sunt. Cum literarum caussa Romam venisset annos egressus pueritiæ in disciplina se tradidit Cornuto philosopho, vt ipse cecinit in quinta satyra vbi ait,

Cum primum pauido custos mihi purpura cessit,
Bullaque succinctis laribus donata pependit:
Me tibi suppofui teneros tu suscipis annos
Socratico Cornute sinu.

Eum summa pietate coluit & obedientia. Vsus est amicitia in primis Minutij Macrini, Brixiani, equestris ordinis, principis viri singulari modestia, & fide, & Cæsij Bassi poetæ lyrici: ætate iam adulta sex satyras mira carminis acerbitate scripsit, quæ nunc in manibus habentur, in quibus summa eius ingenij virtus indicatur. Vnde non immerito Quintilianus eum multum veræ gloriæ meruisse quamuis vno libro prodidit. quæ ab aliis traduntur de eius vita, cum authoritate careant, mihi non probantur. Tenuium opum se fuisse declarat illic,

Quis expediuit psittaco suum chære:
Picas quis docuit verba nostra conari?
Magister artis ingenîque largitor Venter

QVÆDAM DE SATYRA PER EVNDEM IOANNEM Britannicum.

SATYRA carmen est (vt Diomedi placet) apud Romanos maledicum ad hominum vitia carpẽda comœdiæ priscæ caractere compositum, à qua in hoc tantum differt: quod illa iambis & eiusmodi versibus constat, & personis introductis nouæ fere comœdiæ par est, & vitia hominũ cum denominatione continet personarum. Hæc autem, idest, noua satyra in hexametros assurgit libertate simplex, neque enim personas apertè nominat. Priscæ comediæ princeps & inuẽtor fuit Susarion Megarensis Tripodiscius Philini filius, qui cum paruæ mulieri coniunctus esset, abeunte muliere in pompa Dionysiorum, theatrum ingressus quattuor cecinit carmina iambica: quæ sola ex omnibus eius scriptis extant, *Audite populus. Susarion hæc dicit Filius Philini Megarensis Tripodiscius. Malum sunt mulieres, sed tamen ô populâres, non adest innenire domum sine malo.* Sic enim prima comedia scóma habebat apertum. Licuit itaque aperte sic vituperare vsque ad tẽpora Eupolidis. vnde Horatius. *Eupolis atque Cratinus, Aristophanésque poëtæ, Atque alij quorum comœdia prisca virorũ est: Si quis erat dignus describi quod malus aut fur, Quod mœchus foret aut siccarius, aut alioquin Famosus: multa cum libertate notabant.* Sed cum poëtæ abuti licentiùs stylo, & passim lædere ex libidine cœpissent plures bonos, ne quisquã in alterum crimen infamiæ poneret, lata lege per Alcibiadem siluerunt. Ex prisca igitur comœdia quæ maiore lasciuit licentia, Satyra, quæ auctore Quintiliano tota nostra est, manauit. In qua primus insignem adeptus laudem est Lucillius, qui quosdam vt scribit Fabius ita deditos sibi amatores habuit, vt eum omnibus poëtis præferre nõ dubitarent: quamuis Horatius non sine tamen suspitione æmulationis eum in sermonibus suis luculentum fluere diceret: & aliquid esse quod tollere possis. Secundus post hunc Horatius: qui etiã Lucillio multo tersior: ac purus magis habetur: & notandos mores magis præcipuus. Tertius Persius annumeratur qui iudice Fabio multum & veræ gloriæ, quamuis vno libro meruit. Quartus vero Iuuenalis habetur: qui & venustate carminis: & satyræ dignitate seruata ita commenda-

Maior auunculus. *Faces ardentes.* *Palestra.*

batur: vt si aliis omnino præponẽdus nõ sit: certe vel eis par habendus. Satyram nomen accepisse à variis causis scribunt Diomedes grammaticus, Porphyrio & Acron. i. à satyra lance: quæ refert à variis multísque primitiis in sacra inferebantur: & à copia & saturitate rei satyræ vocabatur. siue à lege satyra quæ vno rogatu multa simul comprehendit. quod scilicet & satyra multa poemata comprehendatur. Cuius satyræ legis Lucillius meminit in primo per satyram ædilem factum qui legibus viuat, Et Sallust. in Iugurtha, Deinde quasi per satyram sententiis exquisitis in deditionem accipitur. Siue à satyris diis quod similiter in hoc carmine ridiculæ res pudendæque dicuntur, quæ velut à satyris Dijs siluestribus proferuntur & fiunt. hocque verisimilius. Nam in comœdia Prisca quæ in vitia hominum apertius, vt dictum est, inuehitur, salibusque & iocis absoluitur, satyri introducti sunt Dij siluestres & procaces iocularia & lasciua inter se iactantes. Hij sunt vt auctor est Pollux satyrus canus: satyrus impubis, satyrus adolescens, Sylenus pater, atque id genus personæ fictæ. Satyris igitur introductis satyra nominata est: quod nomen hæc quæ tota vt diximus nostra est: & ab illa antiquiore defluxit, accepit, seruauitque. Hoc poematis genere Persius sex scripsit satyras, quarum haud dubium est primam esse, *O curas hominum.* Nam illud, *Nec fonte labra,* quædam potius meo iudicio præfatio dicenda est quam satyra: quam ideo tantum poëta præmitur vt causam assignet, quare animum poeticæ applicuerit. Itaque more satyrico, opus suum ex abrupto incipiens in trimetrum iambicum erumpit: Docens non ea se facilitate poëtam factum esse, qua Hesiodus & Ennius poetæ facti dicuntur, sed egestate & rerum difficultate coactum vt versus faceret.

IOANNIS BRITANNICI ERVDITISSIMA INTERPRETATATIO IN A. PERSII SATYRAS.

JN PROLOGVM.

NEC fonte labra.] Versus est senarius Iambicus, qui & trimeter nominatur. Constat enim pedibus sex. recipere potest Iambum locis omnibus, maxime apud tragicos. Dactylum & tribrachum locis omnibus præter nouissimum. Anapæstum locis tantum imparibus. Et nonnunquam in sexto spondæũ. Loci impares dicuntur primus, tertius, & quintus: pares vero secũdus, quartus & sextus. Quæri autem solet cur trimeter appelletur, cum senos accipiat pedes? quoniam scilicet tanta breuitas est pedum, vt iuncturæ binos complectantur pedes. Iambum autem pedem esse celerem ostendit Horatius dicens in Poëtica. Syllaba longa breui subiecta vocatur Iambus, Pes citus. Antea totus versus Iambicus iambis constabat, nunc adhibentur etiam nothi, vnde est illud Horatij in Poëtica, Primus ad extremum similis sibi. id est antea totum Iambicum metrum ex Iambis constabat: nunc vero vt dictum est adhibentur etiam nothi. vnde quia in sexto pede retinuit huiusmodi carmen spondæum siue trochæum, cum Iambo aut Pyrrhichio claudi deberet, appellatum est scazon, id est claudicans & quasi alienis pedibus in fine maxime sustentetur. Martialis Apollinarem conueni meum scazon. Iambibum metrum inuentum est ad nocendum; ab iapto, id est noceo. Archilochum Lacedæmonium inuentorem fuisse testatur Horatius, Archilochum proprio rabies armauit Iambo. Quo carmine Lycambem persecutus est. nam cum Lycambes ei Neobolem filiam in matrimonium promisisset, eámque mox denegasset, iratus Archilochus

in eum scripsit. Vnde ille dolore compulsus, vnà cum filia spiritum sibi laqueo eripuit. de quo Ouid. in Ibin. In te mihi liber Iambus, Tincta Lycambeo sanguine tela dabit. Hoc igitur inquam carmine erumpit poëta, dicens se non eo modo factum poetam potu fontis Hippocrenes, quo alij dicuntur facti. Alluditque ad Hesiodum, qui patris oues iuxta Heliconem custodiens, visis Musis, ac ab iis ad fontem Hippocrenem, id est Caballinum deductus, clarissimus factus est poëta: qui postea primus de agricultura apud Græcos scripsit, autore Plinio. Ouid. in Fastis. Ecce deas vidi, non quas præceptor arandi Viderat, Ascræas cum sequeretur oues. Et idem in Arte amandi. Non mihi sunt visæ Clio Cliusque sorores, Seruanti pecudes vallibus Ascra tuis. Nam Dius & Pimicides parentes cum paupertate apud Eoles premerentur, relicta patria Cuma in Thespiis Ascram vicum iuxta Heliconis partem incoluerunt. De quo Homerus auctore Strabone. Ascram rus miserum peneshic Helicona colebat, Hyberno durum, triste æstu, optabile nunquam. Sicque eos latenter notat qui putant egregium fieri poëtam non posse, nisi fontes & loca Musis consecrata celebrarit: subtili arte ostendens virtutem homini labore & industria parari, non inani & vana rerum argumentatione. Principium igitur factum ab indignatione, tanquam affirmet quod ab aduersario longa discrepatione obiiciebatur, se nullum prorsus cũ Musis commercium habere, vt sit sensus, Fateor me nec Hippocrenem bibisse, nec somniasse in monte Parnasso, vt de se alij iactant. Est gestu adiuuandum. *Proluì.*] Immersi vt biberem. Compositum est à lauo, quod è prima in tertiam transit coniugationem, vt diluo, alluo, abluo. *Fonte.*] Dictus est fons auctore Varrone, quòd fundat aquam. *Caballino.*] In Helicone fontem Caballinum Musis consecratum esse auctor est Strabo, quem equus Pegasius Neptuni & Medusæ Gorgonis auctore Higinio filius, vt alij vero scribunt ex Medusæ sanguine, ceruice à Perseo resecta procreatus, vngula saxum feriens aperuit, qui ex eius nomine Caballinus, id est Hippocrene dictus est. Hippos enim equum significat, Crene fontem. Hunc postea equũ fama est, vt scribit Strabo, cum potaret Pirenen in Acrocorintho à Bellorophonte deprehensum fuisse, vnde primum eum fuisse qui equo veheretur scribit Plinius *Nec in bicipiti somniasse Parnasso.*] Parnassus mons est vt Strabo & Mela scribunt Phocidis, qua Bœotiæ accumbit, & ad occiduos Phocidis montes locatus. Ouidius, Separat Aonios Actæis Phocis ab aruis, Terra ferax. Mox addit. Mons ibi verticibus petit arduus astra duobus Nomine Parnassus, superátque cacumine nubes. Vniuersus autem mons consecratus est. Nam & antra & alia loca honore & sanctitate digna continet. E quibus celeberrimum & formosissimum extat Coricium Nympharum antrum, eodem quo

& Cilicium nomine nuncupatum *Bicipiti.*]Id est in duos colles surgenti. Lucanus. Parnassus gemino petit arduus æthæra colle: Mons Phœbo, Bromióque sacer. Explodenda est eorum opinio, qui alterum ex collibus Parnassi Citheronem, alterum Heliconem appellari crediderunt: cum omnino Citheron atque Helicon, alter ab altero distantes auctoribus Strabone, Plinio, Mela, & Solino, montes sint Bœotiæ, Parnassus vero Phocidis regionis. Sic enim scribit Strabo. Helicon igitur non procul à Parnasso distans, illi æmulus est, & altitudine & circuitu. Vterque enim niuibus pulsatur, & rupes ambotũ saxea est. Non multa vero illos regio circumscribit. Plinius. nec cedentes Athenis claritate, quæ cognominantur Bœotiæ Thebæ, duorum numinum, Liberi atque Herculis, vt volunt, patria. etiam est mons Parnassus, in eo Delphi, natale in nemore Helicone Musis assignant. Datur & his Thebis saltus Citherõ. Sic & Strabo. Citherõ prope Thebas finitur. Mela ita scribit. In Phocide in his Apollinis fanum atque oraculum. In Bœotia Thebæ & Citheron fabulis carminibúsq. celeberrimus. *Memeni.*] Et nullo prorsus pacto addatur me: nam versus non staret. Primus enim pes est anapæstus, vltimus spondæus, cũ sẽper indifferẽs vltima ponatur syllaba, reliqui vero Iãbi. *Somniasse.*] Ostendit id sibi non contigisse, vt illico poëta fieret, quod Ennio accidisse legitur: qui in principio Annalium suorum, vt scribit Porphyrio per somnum animam Homeri in corpus suum intrasse fassus est, & se statim poëtam factum: vnde est illud. Cor iubet hoc Enni postquam destertuit esse Mæonides. *Sic repente.*] Vt Hesiodus & Ennius prodierint. *Heliconidasque pallidamque Pyrenen, Illis relinquo quorum imagines lambunt.*] Ego, inquit, relinquo Musas, & fontes eis sacratos, illis quibus imagines hederis coronatæ positæ sunt, qui tali ambitione viuunt, latenterque sui temporis poetas notat, qui hisce rebus decorati poëtas se esse putabant eximios. Vnde alibi poëta sic eos irridet. Grande locuturi nebulas Helicone legunto. Dicit igitur se quoque, & si non sit ea eruditione, qua habentur alij poëtæ, tamen carmina scripturum. *Heliconidas.*] .i. Musas, quibus, vt scribit Strabo, ædes in Helicone consecrata est, fons Caballinus. Nam & Helicona & Pieriam & Libethrum & Pimpliam eisdem Musis consecrarunt Thraces Bœotiæ accolæ, Vt hi qui Libethridum nympharum antrum consecrarunt, & qui priscæ musæ curam studiumque dederunt, Thraces fuisse perhibentur: Ephorus Orpheus, & Museus, Thamiris. ob id etiam Eumolpo inde nomen inditum est, id est, cantori optimo. *Heliconidas.*] Patronymicum est fœmininum. Tribus modis patronymica formantur fœminina: in as quidem, vt Lemnias: in is, vt Priamis: in ne, vt Nerine. Virgilius. Nerine Galathea timo

mihi

mihi dulcior Hiblæ. *Pirenen.*] Pirene fons eſt Acrocorinthi, de quo ſic Strabo. Acrocorinthus mons eſt Peloponneſi, excelſus inter duo maria ſitus, Ægeum videlicet & Ionium, ſtadiorum trium ac dimidiati altitudinem habens ad perpendiculum, aſcenſus ad ſtadia trigeſimum in acutum terminatur cacumen, ſub cuius radice in plano inſtar menſæ loco iacet oppidum Corinthus. Vertex ipſe Acrocorinthi Veneris ſacram habet ædiculam, infra verticem Pirenen fontē aquas haud affluentes habentem, cæterum perſpicuas ad imum potuique ſuauiſſimas. Plinius item de eo ita prodit. Medio hoc interuallo, quod Iſthmum appellauimus, applicata colli habitatur colonia Corynthus, antea Ephyre dicta ſexagenis ab vtroque littore ſtadijs: à ſumma ſua arce, quæ vocatur Acrocorinthus, in qua fons eſt Pirene diuerſa duo maria proſpectans. Hæc iccirco ſtudioſius ſcripſi, vt eorum opinio refelleretur, qui Pirenem vallem eſſe crediderunt, vbi ſtuderent poëtæ. Eſt etiam Pirene mons, qui Galliam diſterminat ab Hiſpania. De quo Tibullus. Non ſine me eſt tibi partus honos, tua bella Pirene Teſtis & Oceani littora Santonici. *Pallidámque.*] Nonnulli hoc ad fabulam referunt, quæ talis eſt. Pirene, vt ſcribit Pauſanias, cum ex duobus filijs, Cenchreo Legeoque, quos ex Neptuno ſuſceperat, Cenchreum adoleſcentem admodum amiſiſſet, eius mortem adeo fleuit, vt in fontem ſui nominis deorum miſeratione conuerſa ſit: vnde pallidam dixerit. Ab his poſtea, vt ſcribit Plinius, anguſtiarum termini Corinthiaci ſinus denominantur Legeæ & Cenchreæ. Alij vero ita interpretantur, quod omnino placet, non pallentem ſed pallidos facientem. vt Vergilius, Mors pallida, triſtiſque ſenectus. Et idem alibi. Attonitæ magna ora domus, id eſt attonitos facientis. Scriptores enim ſtudio intenti, ſolent palleſcere, vt Perſius, iuuat impalleſcere chartis. & Iuuenalis. Fuit vtile multis Pallere, & toto vinum neſcire Decembri. *Quarum imagines.*] Effigies hominum non ſolebant exprimi, niſi aliqua illuſtri cauſa perpetuitatem merentium: hocque ab Athenienſibus manaſſe videtur, qui primi omnium Harmodio & Ariſtogitoni tyrannicidis publicæ poſuerunt ſtatuas, eo anno quo & Romæ reges pulſi. Excepta deinde res eſt, vt ſcribit Plinius, à toto orbe terrarum humaniſſima ambitione. vnde & poëtis imagines ponebantur, & à ſtudioſis tantum vt quiſque nomen auctoris diligebat. Martialis ad Auitum ſtatuam ſibi ponentem edidit carmen ſubſcribendum. Hoc tibi ſub noſtra breue carmen imagine viuat Quam non obſcuris iungis Auite viris. Iuuenalis, Qui facis in parua ſublimia carmina cella. Vt dignus venias hederis, & imagine macra. L. Accius in æde Camœnarum, vt ſcribit Plinius, maxima forma ſtatuam ſibi poſuit cum is admodum breuis eſſet.

Lambunt.] Circumeunt. Virgilius. Tactúque innoxia molles Lambere flamma comas, & circum tempora pasci. *Hedera.*] Hedera coronabantur poetæ. Virgilius, Pastores hedera crescentem ornate poetam. Horat. Me doctarum hederæ præmia frontium Diis miscent superis. Hederarum auctore Plinio tres sunt species, Alba & nigra, tertia, quæ & elix appellatur. Nigra, cui semen est croca tum, poetæ vtuntur, quam quidam Nisiam, alij Bacchicam appellant, quòd Bacchus cum victor ex India rediret, coronas hederæ portauit. Iure igitur hedera coronantur poetæ, quod quemadmodum illa Baccho sacrata est, ita & poetæ in tutela Liberi patris esse dicuntur. Hedera dicta est, vt placet Festo, siue quòd hæreat, siue quòd edita, id est alta petat, siue quòd cui adhæserit edat. *Sequaces.*] Epitheton est hederæ, cuius natura est ea quibus adhæret sequi. *Ipse semipaganus.*) Beneuolentiã sibi conciliat à modestia sua. Illud moneo, legendum esse, ipse semipaganus non autem at ipse: versus enim non staret. *Semipaganus.*] Semirusticus & rudis poeta. Paganus dictus est à pago, quem villã antiqui dicebant, à pigon, id est à fontibus, eo quòd iuxta fontes villa semper fieri consueuit. *Ad sacra vatum.*] Non vt quidam interpretantur, ad certamina vatum: sed ad ædem Apollinis & Musarum, ad quam poetæ opera sua deferebant. Eam Augustus (vt scribit Tranquillus) Apollini in ea parte palatij erexit, quam fulmine disiectã aruspices à deo desiderari responderunt. In eius aditu porticus erat cum bibliotheca, tam Græca quam Latina. Martialis loquens ad librum suum, iure tuo veneranda noui pete limina templi, Reddita Pierio sunt vbi templa choro. Iuuenalis. Ne quid tibi conferat iste, Quem colis & musarum & Apollinis æde relicta, Ipse facit versus. Horatius. Scripta palatinus quæcunque recepit Apollo. *Carmen.*] Id est poema. Virgilius: Carminis incompti lusus lecturæ procaces. *Quis expediuit Psittaco suum Chære.*] Antypophora est. quasi aliquis dixerit, quomodo carmẽ scribes, cum te semipaganum dicas esse & imperitum. Dicit igitur se necessitate coactum, lucríque se animum ad carmina scribenda applicuisse. idque se per similitudinem psittaci & picæ facere ostendit: quæ aues cupiditate satiãdi ventris, voces humanas ediscũt & emodulãtur. *Quis expediuit.*] id est, quis expedite loqui Psittacum instruxit. Psittacus auis est auctore Plinio super omnia humanas voces reddens & quidem sermocinans: eam India mittit, psittacen vocant Græci viridem toto corpore, torque tantum miniato in ceruice distinctam. imperatores salutat, quæ accepit verba pronunciat. Martialis, Psittacus à vobis aliorum nomina disco, Hoc per me didici dicere, Cæsar aue. Statius. Humanæ solers imitator Psittace linguæ. *Suum Chære.*] Nõ proprium, sed quòd tam facile ediscant, & expedite pronuncient, vt naturale illis esse videatur. Chære Græce, salue Latine.

Picas.] Pica auis est & ipsa vocalis; cui quidem quod ex longinquo non venit minor est nobilitas, sed expressior loquacitas. Martialis. Pica loquax certa dominum te voce saluto, Si me non videas, esse negabis auem. *Conari.*] Cum omni difficultate loqui. *Magister artis.*) Necessitatem eam esse monstrat sibi, quæ & aues quoque doceat voces humanas loqui, & homines industrios reddat. Horatius. Et laris & fundi paupertas impulit audax, Vt versus facerem. Virgilius. Labor omnia vincit Improbus, & duris vrgens in rebus egestas.

Artis.] Ars præceptio est quædam, qua ad aliquid ex ratione agendum instruimur. *Venter.*] Id est egestas, & rerum difficultas.

Negatas.] A natura scilicet. *Quod si dolosi spes refulserit nummi.*] Cófirmatio est superioris rationis cur homines cum egestate laborent, ad ea se mirabili studio accommodent, vnde appareat lucrum. Sensus est. si qua spes lucri apparuerit, credes non tantum homines, sed & coruos poetas, & poetidas picas factas, ita docte cantabunt.

Dolosi.] Exitiosi. Virgilius. Quid non mortalia pectora cogis, Auri sacra fames? *Refulserit.*] Resplenduerit, apparuerit. nitorem metalli respexit. *Coruos poetas.*] Coruus effingendo sermone humano nulli cedit. nam auctore Macrobio redeunti Augusto ex Acciaco bello cum ingenti gloria, quidam Romæ obuiam se illi cum coruo dedit, qui ad imperatorem ait. Aue imperator inuicte: quo delectatus Augustus viginti millibus nummum emit. huius exemplo alter excitus, similem coruum edocuit: quem cum audisset Augustus, Talium inquit salutatorum satis domi habeo. Nobilitatus est & olim vt scribit Plinius funere publico constrato lecto duorum Æthiopum humeris, præcedente tibicine & corona omnium generum, latus vsque ad rogum, qui constructus est in dextra viæ Appiæ ad secundum lapidem in campo Ridiculi appellato. Hic erat qui Tyberium, deinde Germanicum & Drusum Cæsares nominatim, mox transeuntem Romanum populum salutabat. Martialis. Corue salutator, quare fellator haberis? *Poetidas.*] Formatio est per modum patronymicum vt masculum poetam, mulierem poetidem appellauerit. *Melos.*] Cantum: melos priorem habet correptam. Lactantius. Fitque repercusso dulcior aula melo. sed hoc loco geminauit vt scansionis stet ratio, vt Virgilius. Reliquias Danaum. *Pegaseium.*] Id est, tam dulce & suaue, quàm solent Musæ, quibus fons Pegaseius, id est, caballinus vt dictum est, in Helicone est consecratus. Pegaseium possessiuum est à Pegaso, eo modo formatum quo apud Virgilium Priameius. Ecce trahebatur passis Priameia virgo, Neque præpositio per addenda est.

versus enim & sensus simul deprauarentur. non enim trochæum hoc carminis genus accipit. Illud addo auctore Plinio pennatos equos & cornibus armatos pegasos vocari, quorum meminit ita Cicero in Oratione pro Publio Quintio. O hominem fortunatum qui eiusmodi nuncios, seu Pegasos habeat.

IN SATYRAM I.

O *curas hominum &c.*] Reprehensurus hac Satyra varia poëtarum in componendis carminibus vitia, eos in primis Satyrica indignatione persequitur, qui inani quadam carmina scribunt ostentatione, vt inde populi laudem aucupentur, putantes quæ sciant nihil omnino esse, nisi alijs eadem innotescant. Monet itaque poeta indecorum esse ad eum finem carmina scribi: nec vllo modo assentationes vulgi esse quærendas: & in dialogi pene morem introducit monitorem, qui & respondeat, & plerunque consulat quid sibi agendum sit. Tota indignatio & fremitus in Neronem fertur, quem multis in locis notat vt ambitiosum. nam auctore Tranquillo declamauit sæpius publice, recitauit & carmina non modo domi, sed in theatro, tanta vniuersorum lætitia, vt ob hanc recitationem supplicatio decreta sit, atque pars carminum aureis literis Ioui Capitolino dicata. Præterea orationis, & carminis Latini coronam, de qua honestissimus quisque contenderat, ipsorum consensu cōcessam sibi receperit. Cum igitur plausu populari & laudibus alienis delectaretur, occulte à poeta notatur. vt locis suis dicemus. *O curas hominum.*]. principium factum est ab indignatione & risu Satyrico. generalis enim est exclamatio, in suorum temporum poëtas: quòd fama tantum correpti carmina scriberent. Sed hoc Satyræ initium ingenti arte in se detorquet, vt quod in seipso turpe ostendit, in alijs licentius insectetur. Hæ autem exclamationes, per nominatiuum, accusatiuum & vocatiuum fieri solent, & sine aliquo verborum adminiculo. Per nominatiuum hoc modo. O Romana militia. O mos antiquus. Per accusatiuum, vt O fortunatam natam me consule Romam. Per vocatiuum. O Iane, à tergo quem nulla ciconia pinsit. *O quantum est in rebus inane.*] O quanta est in rebus humanis vanitas: cum omnes eo scribēdi studio feramur, vt apud vulgus laudem quæramus.

Quis leget hæc.] Monitorem interrogat per quod apparet, se laudis cupiditate & famæ scribere, hincque exclamauit arguens turpe esse hæc sibi quærere. *Min' tu istud ais.*] Verba monitoris.

Nemo Hercule.] Subaudi à superiori leget. *Nemo.*] interrogatio indignantis & admirantis simul neminem futurum operis sui lectorem. *Vel duo, vel.*] Verba monitoris qui duos vel tres tantum lecturos dicturus erat. Sed quasi morum sui temporis memoria reuocatus, tres suppressit omnique remota dubitatione dicit.

Nemo.] Affirmatque quod ante dixit. Nemo Hercule. Sicque inuidiose notat tempora sua, quibus neutiquam in precio poëtæ erant. Nemo sic pronuncia, vt de re certa & manifesta. *Turpe & miserabile.*] Quòd nemo lecturus sit. *Quare.*] Trahitur in admirationem & secum quærit poëta, cur cum aliorum, & maxime Accij Labeonis opera legantur, sui carminis non sit quisquam futurus lector. *Ne mihi Polydamas.*] Per Polydamanta Neronem intelligit, in cuius inuidiam hoc scribit. Iliensium enim adeo studiosus fuit, vt scripserit Troica, & plurimam partem vrbis Romanæ incenderit, vt similitudinem ardentis Troiæ cerneret: in cuius incendio halosim Ilij decantauit, id est captiuitatem, & eorum vt scribit Cornelius causa suscepta, Claudio imperante. Romanum Troia demissum, & Iuliæ stirpis auctorem Æneam, aliaque haud procul à fabulis facunde executus perpetrarit, vt Ilienses omni publico munere soluerentur. Et cum is carminum quoque studia affectaret, eos in primis fouebat poetas, quorum opera de rebus Troianis constarent. qualia erant Accij Labeonis, qui carmine res Ilienses prosecutus fuerat, vt alibi. non est hic Ilias Acci. Inde igitur Satyrice ostendit principi prætetito carminis ratione, ea tantum placere, quæ de Troianis sint composita. hinc indignatur, hinc excandescit. Polydamas apte pro Nerone. Polydamantis viri Troiani miscet personam, vt mirum esse non videatur, si viro Troiano res Troianæ placeant, cum ipse princeps se originem à Troianis ducere affirmaret. Simulque ad illud allusit quod scribit Homerus de Hectore, qui cum quadam nocte contra voluntatẽ Polydamantis vnius ex primoribus Vrbis, suos contra Achillem ducem Græcorum eduxisset, ab Achille superatus est maxima Troianorum strage facta. Quare Achilles in superbiam elatus, ante portas Vrbis curru inuectus Troianis insultabat, Hector pro portis astans cum eo congredi parabat. Verum pater & mater verentes, ne si cum illo congrederetur occumberet, multis precibus orabant, vt in Vrbem se reciperet. Hector parentum verbis minime mouebatur, quin Achillem superbum in se properantem expectaret. Indignabundus tamen magno secum animo, Hei mihi, inquit, si intra muros me recipiam primus, me Polydamas arguet, qui

vt nostros intra mœnia reducerem hac exitiosa, qua in nos Achilles insurrexit nocte, consulebat: Cui ego minime obsecutus sum, quod satius profecto fuisset. Nunc cum temeritate mea populum amiserim, Troianarum longas vestes trahentium conspectum reformido, ne quis imbecillior dicat, Hectorem suis viribus fretum Troianos prodidisse. *Næ.*] Certe. Virg. in xi. Tu næ etiam telis moriere Dianæ. Terent. Næ ego homo infelix. Nec aliter quam affirmatiue accipi debet. Nam statim infert. non si quid turbida Roma eleuet. Hæc enim particula semper producitur, nisi cum interrogatiue pronunciantur. *Troiades.* Romani. qui in assentionem principis eadem laudabant, quæ ei grata esse censerent.

Labeonem.] Actius Labeo ideo Neroni gratus, quia Homerum imitatus. res Troianas carmine complexus est, vt supra diximus. Labeones à labiorum magnitudine autore Plinio sunt appellati. Sicut Cæsares cæsones à cæso matris vtero sunt dicti. Pilumni qui pilum pistrinis inuenerunt. Pisones à pisendo. Fabij, Lentuli, Cicerones ab eo quod ex eorum familijs aliquis optime leguminia seuisset. Alius fuit Labeo prætorius iuris etiam peritus, qui memor libertatis in qua natus erat, multa contumaciter aduersus Augustum dixisse & fecisse dicitur. De quo Horat. Labeone insanior inter Sanos dicatur. De hoc nequaquam intelligendum est. *Pretulerint.*] Præposuerint, temporis est futuri: ita pronunciandum est de re certa.

Nugæ.] Ad seipsum poëta loquitur, potestque hic locus interrogatiue & pronuntiatiue legi. Si cum interrogatione, hic sensus erit: putabis ne nugas fore, quæ re statim vt eorum iudicium contemnens subdit. Non si quid turbida Roma: sicque subaudies, erunt. Si autem pronuntiatiue legeris, subaudiendum erit sunt, vt sit sensus: pro nihilo habendum est, etiam si carmen meum non recipiatur, nec laudetur: quod indicant sequentia. *Non si quid turbida Roma eleuet accedas.*] Duo fugienda esse monet: vnum, ne populi iudicium magni faciat, qui non ratione res colligit. vnde Horat. Iudice quo nostri populo qui stultus honorem Sæpe dat indignis, & famæ seruit ineptus: Qui stupet in titulis & imaginibus. alterum, ne alienam laudem quærat, quod homini turpissimum esse iudicat Horat. Neque te vt miretur turba, labores Contentus paucis lectoribus. *Accedas.*] Id est aures tuas non adhibeas, non cures, non plurimi facias, Accedimus enim & animo & corpore. vt si dicas, non accedo sententiæ tuæ, id est, non adhæreo tanquam malæ.

Roma turbida.] Quæ non recto incedit iudicio, sed ex animi libidine cuncta iudicatur sit turbida, id est confusi iudicij. *Eleuet.*] Diminuat. Tractum à re ponderosa quæ vt par sit eleuatur, id est diminuitur. Liu. lib. III. ab Vrbe condita. Miror, inquit, si vana vestra

patres conſcripti auctoritas ad plebem eſt. Vos eleuatis eam: quippe quia plebs ſenatuſconſultum in continuandis magiſtratus ſoluit, ipſi quoque ſolutum vultis, ne temeritati multitudinis credatis. Tranquillus in Caligula. verſiculorumque fidem eadem hæc eleuant: & eo facilius quòd ſine auctore ſunt. Valerius. Adiecto verſu Græco qui fidem ſomniorum eleuat. *Examen ve improbum.*] Examen proprie eſt filum trutinæ, Verg. Iuppiter ipſe duas æquato examine lances Suſtinet. Hic vero metaphoricos pro iudicio ponitur. quemadmodum enim examen rei ponderatioris nobis indicium facit: ſic fit vt in qualibet reprobo iudicio ſumatur. *Improbum.*] Quod ex animi libidine proficiſcitur. *In illa trutina.*] Cum contemptu legendum eſt.

In illa.] Quaſi quæ iniqua ſit. *Caſtiges.*] Senſus eſt. Noli iudicium Romanorum, quod nulla ratione ducitur, id eſt quod habent in ſua trutina iniuſtum, caſtigare. quaſi dicat paruifacias.

Trutina.] Statera, idem enim ſunt. Horat. Trutina poneris eadem. vnde trutinor, vt Perſius alibi. Trutinantur verba labello.

Nec te quæſieris extra.] Sententia eſt catholica, qua monet neminem oportere in rebus gerendis famam popularem captare, nec alieno viuere iudicio. Sed, vt ex Ciceronis philoſophia habetur, ſufficere debere ad gloriam benefacti conſcientiam. Vnde illud eſt apud Vergil. Pulcherrima primum Dij moreſque dabunt veſtri: tum cætera reddet Actutum pius Æneas. *Nec te quæſieris extra.*] Illud attendendum eſt, Perſium tanta indignatione vehi, vt præ ira ſermonem & ſenſum non abſoluat plerunque. Hic enim dicturus erat, nec te quæſiueris extra. quod alij faciunt: nam mox ſequitur. Nam Romæ eſt quis non. Senſus eſt igitur. Quid de te homines loquantur non curabis, non quæres quod ab alijs fere omnibus fit, vnde illud emergit, Et verum inquis amo: verum mihi dicito, de me Quis populi ſermo.

Nam Romæ eſt quis non.] Hæc omnia excipienda ſunt riſu, vt indignationem, quam in animo concepit poëta, ridendo oſtendat, ſequitur enim. Sed ſum petulanti ſplene cachinno. Et paulo inferius. Rides ait, & nimis vncis Naribus indulges. *Nam Romæ eſt quis non.*] Subaudi laudis & gloriæ cupidus. quis Romæ non ideo aliquid ſcribit, vt laudetur. Illud enim venerat in conſuetudinem vt ſcriptores laudes alienas quærerent. Vnde Iuuenalis: Librum ſi malus eſt nequeo laudare. Horat. Scribet mala carmina vecors Laudato. Ouidius in Arte amandi. Quid petitur ſacris niſi tantum fama poetis? Hoc votum noſtri ſumma laboris habet. *At ſi fas dicere.*] Tantum ſibi diſplicere mores poëtarum ſui temporis oſtendit, vt in eos multa & grauia diceret, niſi ſciret ſibi periculũ imminere, tum à Nerone, tum ab alijs Romanis. Quare infert. *At ſi fas dicere.*] Deeſt dicerem multa quidem, dubitat autem ſi non concedi, vt libertate Satyrica qua vſi ſunt.

priores, dicat quæ sentiat. Hoc autem eo risu pronunciandum est quo animi indignatio ostenditur. *Sed fas.*] Subaudi est, id est licitum est quidem dicere. Sed fas ita pronunciandum est, vt diu secum deliberasse videatur. *Tum cùm ad canitiem & nostrũ istud viuere triste Aspexi.*] Hic locus continuatur vsque ad id : Scribimus inclusi: cuius sensus talis est. omnes quidem siue grauioris sumus ætatis , siue excessimus à pueritia, ea ratione aliquid scribimus , vt à populo laudemur : vnde sequitur. At pulchrum est digito monstrari, & dicier hic est, Ordo est, Tunc scribimus inclusi, cum aspexi ad canitiem.

Adspexi ad canitiem.] id est , cum senes & iuuenes respicio & intueor. illud hoc loco addo auctore Plinio , canitiem homini tantum & equis dari. *Et nostrum istud viuere triste.*] Tristem dicit vitam nostram quia nimis ambitiosi sumus , & de laude aliena solliciti. & ideo valde tristem. *Et nostrum istud viuere triste.*] Sermo est figuratus, cũ infinito verbo sit vsus pro appellatione. nostram enim vitam vult intelligi: vtimur & pro participio. Vergil. Magnum dat ferre talentum, tanquam ferendum , & est imitatio Græcorum , qui cum gerundijs, gerundinisque careant , eorum loco infinitiuo vtuntur. Istud cum contemptu pronunciandum, quia tantopere de gloria anxij sumus.

Et nucibus facimus quæcunque relictis.] Ætatem puerilem designat, quæ nucibus delectatur. Martialis. Iam tristis nucibus puer relictis, Clamoso reuocatur à magistro. Et alibi. Alea parua, nuces & non damnosa videtur : Sæpe tamen pueris abstulit ista nates. Horatius. Postquam te talos Aule, nucesque Ferre sinu laxo , donare & ludere vidi. *Facimus quæcunque.*] Liberiore licentia viuimus præterita pueritia, id est, postquam ad adolescentiam peruentum est. Terent. in Andria. Postquam excessit ex ephœbis, liberior fuit viuendi potestas.

Cum sapimus patruos.] Sumus patruis sapientia pares. pueri enim in custodiam & disciplinam patruis dabantur. Horatius. Siue ego patrue, seu recte hoc volui, ne sis patruus mihi. *Tunc, tunc.*] Geminatum est aduerbium quod coniungitur vt dictum est cum scribimus, vt Virgilius. Nunc nunc ô liceat crudelem abrumpere vitam , vt sit tunc tunc: tunc inquam scribimus. *Ignoscite.*] Illud spectat, sed fas , id est, si vos fortasse offendero dum dico quod sentio ignoscite. Hoc verbo ignoscite callide ostendit rem turpem esse de qua dicturus sit, & risu Satyrico omnia proferenda & venusta capitis agitatione pronuncianda. *Nolo.*] Subaudi dicere , dubitat , an dicat. Ad illud refertur, ac si fas dicere. *Quid faciam.*] Quasi dicat, quid proderit dixisse cum iam omnes perdita laborent ambitione. *Sed sum petulanti splene cachinno.*] Sed particula est aduersatiua: quæ ita, superioribus aduersatur vt quamuis satius esset tacere cũ nihil loquendo proficiat , tamen ostendat se tacere non posse, cum à natura profusus sit in risum.

Cachinno.]

Cachinno.] Is est qui immoderate ridet. *Petulanti.*] Procaci, à petendo: vnde dicimus hominem petulantem, qui hunc & illum absq; pudore petit. *Splene.*] Scribit Plinius in splene peculiare cursus impedimentum esse, & idcirco per vulnus etiam exempto viuere animalia, Opinionem etiam esse adimi risum simul homini, intemperantiamque ioci constare lienis magnitudine. Splen Græce, lien dicitur Latine, à quibus splenetici & lienosi. nec ij imperiti audiendi sunt qui lienem intestinum exponunt, quo egeruntur sordes alui.

Scribimus inclusi.] Strepitum fugientes. Iuuenalis. Qui facis in parua sublimia carmina cella. *Numeros ille.*] id est, versus qui pedum numeris constant. *Pede liber.*] A metri lege solutus. *Grande aliquid.*] Ironia est, id est, orationem tumidam, inflatam. *Anhelet.*] Proferat vehementi spiritu. *Pulmo prælargus animæ.*] Abundans spiritus. Nam vt scribit Plinius sub corde est pulmo, spirandique officina attrahens ac reddens animam: idcirco spongiosus ac fistulis inanibus cauus. *Scilicet hæc populo.*] Hinc omnis pendet indignatio poëtæ, quod carmina ad laudem populi consequendam scribant. *Scilicet.*] Cum ironia infertur scilicet. Terentius. Id populus curat scilicet. *Pexusque, togaque recenti.*] Irrisio est in eos qui opera sua recitantes, & carminis lasciuia, & cultu corporis fauorem populi quærunt. *Toga recenti*] Noua. *Natalitia sardonyche.*] Quæ die natali dono missa fuit: nam natalem diem celebrantibus dona ab amicis mitti solebant Martialis de natali Restituti. Certent muneribus beatiores, Agrippæ tumidus negociator Cadmi municipes ferat lacernas: Pugnorum reus abrlæque noctis Cœnatoria mittat aduocato. Infamata virum puella vicit, Veros Sardonychas sed ipsa tradat. *Sardonyche.*] Onyx gemma est, cui nomen est coniunctum cum Sarda alio lapide. Nam vt Sudines dicit auctore Plinio, onychi candor est in vnguis humani similitudinem: item Chrysoliti & iaspidis & sardæ, vnde nominis societas oritur. Sardonychem Ptolemæus à Sardonyche monte Indię deriuari scribit, ea vsus est primus superior Africanus: auctor est Plinius. Virili genere protulit Iuuenalis. In manibus densi radiãt testudine tota Sardonyches. Tandem signum est tarditatis: dictum in exprobrationem nimij cultus, quem turpem esse in homine ostendit Ouidius dicens. Sint procul à nobis iuuenes vt fœmina compti? Fine coli modico forma virilis amat. *Albus.*] Mundus, politus: sic enim sperar se populi fauorem promereri posse, aut (quod magis placet Porphyrioni) pallidus. *Sede celsa.*] Eminenti cathedra. *Liquido cum plasmate.*] Irridet id vitium, quod frequens erat apud recitantes: nam vt voce molliore pronunciarent, plasmate vtebantur. vnde Fabius Quintilianus ita eos sugillat. Lectio sit virilis & cum suauitate quadam grauis: non tamen in canticum dissoluta: nec plasmate vt nunc à plerisq;

fit, effœminata. Plasma genus esse potionis ostendit Cato, cum air de plasmatis bibendis: vnde bene poëta dixit liquido, id est, non spisso: sed diluto. eo vox commendatur: à plasso venit quod est fingo & compono. *Guttur.*) Accipitur pro ea parte quæ est à faucibus ad iugulum, vnde Plinius. Guttur homini tantum & suibus intumescit, aquarum quæ potantur plerunque vitio: gula vero ea fistula appellatur qua cibus atque potus deuoratur: constátque neruo & carne: hæc tamen ab auctoribus confunduntur. *Colluerit.*) Bibendo lauerit. *Fractus.*) In lasciuia profusus dum impudica carmina recitat. *Patrenti.*) Libidinanti, quasi rem carmina recitando perficiat. Patrare enim est aliquid turpiter committere, vt ille homicidium patrauit ergo patranti trementi,& libidinose se agenti. quod libido efficere solet, vt Iuue. oculosque in fine trementes. *Ocello.*) Satyrice hominis lasciui ocellum appellauit. *Hic neque more probo.*) Auditorum impudentiam notat, qui turpi gestu, & illiberali motu corporis recitantes subsequuntur. Hincque ostendit in scenis lasciua carmina recitari consueuisse, quod vt turpissimum notat Persius. Quare non debita laude fraudandi sunt Massilienses qui in scenam (vt Valerius tradit) nullum aditum mimis dederunt, quod eorum argumenta maiore ex parte stuprorum continent actus: ne talia spectandi consuetudo etiam imitandi licentiam sumeret. *Hic.*) Aut hic pro tunc, aut hic pro illic, scilicet in auditorio. *Neque more probo.*) Sed lasciuo gestu. *Voce serena.*) Nec clara voce. sed tremula & fœminea, quod libido solet efficere. *Trepidare.*) Quodam libidinis titillatu moueri & plaudere recitanti, cum tam lasciue pronunciet carmina. *Ingentes Titos.*) Ironia est .i. Romanos principes magnæ auctoritatis & vrbis tutores. Romanorum enim est prænomen Titus à tuendo. vnde & tituli milites appellabantur, quasi tutuli, quod patriam tuerentur. *Cum carmina lumbum intrant.*) id est, recipiuntur lumbis, vbi sedes est Veneris & omnis libidinis excitatio. Scalpuntur, titillantur. *Tremulo versu.*) Voce tremula pronunciata à poëta. *Tun vetule auriculis.*) Hoc pendet ex eo quod supra dixit. Tunc cum ad canitiem. reprehendit enim eos qui extrema ætate gloriam & laudem quærunt scriptis suis. Tun vetule, gestu excandescentis & irati pronuncia,& eo vultu quo delinquentes coram corripimus. Vetule nomen est conuicij. Nam plerunque vetus infertur ad laudem, interdum ad vituperationem, vt hic, quasi cariose, rancide. sic Terentius. Sed qui maliuoli veteris poëtæ maledictis respondeat. *Colligis escas auriculis alienis.*) i. carmina scribis vt eorum delectatione aures vulgi pascantur, & inde te laudent. *Auriculis.*) Repetitio est facta ad maiorem indignationem. Teren. in Andria olim istuc, olim cum ita animum induxti tuum. *Quibus & dicas cute perditus ohe.*) Irrisio est qua ostendit quàm turpe sit seipsum

ostentare. *Cute perditus.)* Ita quidem senex vt iam cutem amiseris quod in senibus accidit. vnde Iuuenalis de sene. Deformem pro cute pellem. *Ohe.)* Vox bacchantium est, vt illud Horatij. Quo me Bacche rapis tui plenum? Ohe recenti mens trepidat metu. Donatus tamen ad satietatem significari docet, vt Iuuenalis. Satur est cum dicit Horatius ohe. *Quid didicisse.)* Hoc pendet ex eo. O quantum est in rebus inane. Nam ambitionem eorum irridet qui ideo virtutem colunt vt famam & gloriã assequantur. Vnde erũpit illud Iuuenalis. Tanto maior famæ sitis est quàm virtutis. quis enim virtutem amplectitur ipsã præmia si tollas. Ouidius in Arte amãdi. Quid petitur sacris nisi tantũ fama poëtis? Hoc votum nostri summa laboris habet. *Quid didicisse.)* Eclypsis est. subaudi aut prodest aut iuuat. vel aliquid tale. *Nisi hoc fermentum & quæ semel intus, Innata est rupto iecore exierit caprificus.)* id est nisi hæc tua scientia quæ pectore tuo vix præ tumore contineri potest, ostensa fuerit. Fermentũ: apte fermento scientiam ostentatoris cõparauit. Nam quemadmodũ fermentũ, quod à feruendo est dictum, farina inuolutũ suo feruore erũpit & tumore: ita etiam scientia in ostentatoris pectore inclusa erũpere omnino cupit nec cœrceri potest. *Intus.)* In altitudine pectoris. *Exierit.]* Patefacta fuerit & diuulgata. *Caprificus.)* Ex syluestri genere ficus est, nunquã (auctore Plinio) maturescens: è muris maxime erumpit. Martialis. Marmora Messalæ findit caprificus. Iuuenalis. Ad quæ discutienda valent sterilis mala robora fici. *Rupto iecore.)* Perstat in metaphora, id est patefacto pectore. Iecur nostrũ est: hepar vero Græcum. *En pallor seniumq́.)* Ironia est. quasi dicat, & cur nõ ostentet scientiã suã cum ex nimio studio & pallorẽ contraxerit, & senio sit confectus. *O mores.)* Exclamatio est cũ indignatione in ambitiosum ostentatorẽ, cũ vnusquisq; conscientia benefacti contentus esse deberet. *Scire tuum.)* Hunc versum allegat Quintilia. lib. ix. dicens in eo figuram esse quam regressionem appellat, quod sæpius idem verbum repetatur.

At pulchrum est digito monstrari.) Hinc emergit omnis indignatio poëtæ: ironia est. Martialis. Sed toto legor orbe frequens, & dicitur hic est. Et idem alibi. Rumpitur inuidia, quòd turba semper in omni Monstramur digito. *Ten cirratorum centum dictata fuisse Pro nihilo pendas.)* Id est pro nihilo putes, quòd in scholis magistri pueris dictata præbuerunt ex libris tuis. Nã dictata sunt quæ magistri pueris præbent imitãda. Nec ea tantũ in literis, sed in alijs quoq; artibus appellamus. Asconius his verbis scribit. Ergo libellũ veterem vult intelligi attulisse Cæcilium, vnde magistri dictata pueris præbuere consueuerunt. Suetonius. Tyrones per equites Romanos ac etiã per senatores armorũ peritos erudiebat, precibus enitẽs, vt disciplinã singulorũ susciperẽt, ipsiq; dictata exercentib. darẽt. Iuuenalis. Donec peragat

dictata magistri. Horatius. Sic iterat voces & verba cadētia tollit, Vt puerum sæuo credas dictata magistro Reddere. Deriuatū est à dicto. Nam dictare est enunciare quod alius excipiat & notet. Ten' pro tene ordo est. pro nihilo pendas te fuisse dictata centum cirratorum, id est, ex libris tuis magistros dictata centum pueris præbuisse. Horatius in eos ita insurgit. An tua demens, Vilibus in ludis dictari carmina malis? *Centum cirratorum.*] id est puerorum: quæ ætas capillis gaudet. Nam cirri dicuntur capilli cincti & torti. Martialis. caput nudum Cirris grandibus hinc & inde cingunt. Idem alibi. Nec matutini cirrata caterua magistri. Iuuenalis, Flauam Cæsariem, & madido torquentem cornua cirro. Carnes etiam ostreorum cirri dicuntur. Martialis; Et ostreorum rapere liuidos cirros. *Ecce inter pocula quærunt Romulidæ saturi.*] Satyrico risu in eos inuehitur qui epulis repleti inter ipsa pocula de scriptis alienis disputant, cum verum iudicium tunc ferri non possit. vnde Horatius. Discite non inter lances, mensásque nitentes, Cum stupet insanis acies fulgoribus, & cum Accliuis falsis animus meliora recuset: Verum hic impransi mecum disquirite. Et paulò infra. Male verùm examinat omnis Corruptus iudex. Quasi dicat rectū iudicium ferri non posse, cum crapulatus fueris. Hocque inuidiose in Neronem dicit, qui vt auctor est Cornelius Tacitus, etiam doctoribus sapientiæ impertiebat post epulas. Ecce, incipientis est, demonstrantisque rem nouam & inauditam. cum indignatione & animi impatientia dictum est ecce. *Inter pocula.*] Hinc exit indignatio & ardore poëtæ. *Romulidæ.*] Romani. ironice, id est, non Romulo similes, qui summa cum sobrietate ad res gerendas descendebat. Quod docet. L. Piso Frugi. Qui cum ad cœnam vocatum ait non multum bibisse, quia postridie negocium haberet. *Saturi.*] post epulas scilicet. *Quid dia poemata narrent.*] Id est scribant & tractent. *Hic.*] id est in conuiuio. *Cui circa humeros & Ianthina læna est.*] A qualitate vestis diuitem designat & nobilem. de ipso Nerone puto intelligi cum reliqui conuiuæ in eius gratiam & assentionem qualiacunque pronunciaret carmina laudarent. Nam illum constat carminis studiosum fuisse, & sæpe priuatim & publice, vt diximus, carmina decantasse. *Læna.*] Vestimenti genus habitus duplicis, quod ita appellatum existimant Tusce: quidam Græce chlamyda. auctor est Festus. Vergilius loquens de Mercurio. Tyrioque ardebat murice læna, Demissa ex humeris. *Ianthina.*] Id est coloris violacei. Ion enim viola anthos flos. Nam vt scribit Plinius: ex violis, quarum plura sunt genera, Purpureæ, luteæ, albæ, quæ sponte apricis & macris locis proueniunt. Purpureæ latiore folio statim ab radice carnosa exeunt solæque Græco nomine à cæteris discernuntur ianthes appellatæ, ita ab his ianthina vestis: licet apud Plinium legatur hyacinthina vestis, &

paulo inferius hyacinthinum deprauato textu. A viola ergo quæ ianthis appellatur, ianthina est vestis. Luxuria enim auctore Plinio, vestibus quoque prouocauit eos flores qui colore commendantur. Hos ait tres esse principales. Vnum in cocco qui in rosis micat. quo nihil gratius traditur aspectu, & hic in purpuras Tyrias, dibaphasque aut Laconicas: Alium amethstyon qui viola, & ipse in purpureum: quenque ianthinum appellant. legendum itaque erit. Cui circa humeros & ianthina læna, vt interseratur hæc particula, &: nam aliter versus non staret: corripitur enim prima syllaba in ianthina. Martialis. Coccina famosæ donas & ianthina mœchæ. Hincque apparet magni precij fuisse eam vestem, cum Martialis ostendat, tale munus non conuenire meretrici. & hæc particula, &, ad indignationem posita est: vt illud. Et quisquam numen Iunonis adoret? *Rancidulum quiddam.*] Putridum, & insipidum, sumpta translatione à carnibus rancidis. vnde Horatius, Rancidum aprum antiqui laudabant. *Balba de nare locutus.*] Hinc indignantur: quòd pronunciatione malos versus & aliena scripta iuuare conatur. Balba nare: balbutienti. *Phyllidas.*] Fabulam Phyllidis. *Phyllidas Hypsipylas.*] Numero plurali Satyrice dixit: quasi quæ à multis scriptæ essent. Phyllis regina Thracum fuit, quæ Demophoontem Thesei filium regem Atheniensem redeuntem de Troiano prælio dilexit, & in coniugium suum rogauit. Ille ait se ante ordinaturum rem suam, & sic ad eius nuptias reuersurum. Profectus itaque cum tardaret, Phyllis & amoris impatientia, & doloris impulsu, quia se spretam credebat, laqueo vitam finiuit, & conuersa est in arborem amygdalum sine folijs: postea reuersus Demophoon cognita re, illius amplexus est truncum, qui velut sponsi sentiret aduentum, folia emisit. de hac Ouidius, & multi alij scripserunt.

Hypsipillas.] Hypsipyle Thoantis filia temporibus Argo nautarum à mulieribus Lemni regina constituta fuit eiectis maribus: nam cum Vulcanus Veneris cum Marte adulterium deprehendisset, in Lemno, vt scribit Statius, Lemniades tanto Venerem contemptui habere cœperunt, vt cum omnibus dijs sacrificarent, illam omnino sine honore omitterent. Quæ illis irata, omnibus fœtorem hircinum immisit. ob quod à viris euntibus in bellum aduersus Thraces spretæ, communi omnium consensu viros è bello reuersos interemerunt omnes præter Hypsipylem, quæ patrem Thoantem seruauit, eumque naui imposuit, quem prospera nauigatione Bacchus eius pater in Coum insulam perduxit. Hypsipyle structo rogo in propria regia, alterius suppositi funera pro patre quem se occidisse aiebat celebrauit. Mox cum Argonautæ Colchos proficiscentes eo peruenissent, ab ijs fœminis hospitio ac lecto suscepti sunt. Hanc Hypsipylen Iason cum biennium cum ea commoratus esset, hortantibus tandem socijs pro discessu gra-

uidam reliquit, quæ gemellos peperit Thoantem scilicet & Euneum quos deinde mater extra insulam alendos misit ne contra legem masculi domi nutrirentur. Seruatum igitur Thoantem ab Hypsipyle cum Lemniades cognoscerent, eam vt perfidam ad cruciatum poposcerũt: at ea fugiens, à piratis in littore capta, & Lycurgo regi Nemeæ dono data fuit. In cuius seruitio dum filium eius Opheltem qui postea Archemotus est dictus, nutrix aleret, & redeuntibus ab obsidione Thebarum regibus Argiuis, ac in Nemea sylua siti pene pereuntibus, aquã indicaret, suosq; interrogata casus exponeret, à filijs qui cum Adrasto erant, cognita fuit. In quorum amplexibus dum moratur, infans quẽ inter flores & herbas ludentem liquerat, à serpente necatus est. Quod Lycurgus pueri pater sentiens mulieri necem parabat, sed à regibus & filijs seruata est. *Vatum & plorabile si quid.*) Deest, est, vt sit, Et si quid est plorabile vatum, id est si quid aliud poëtæ flebile scripserunt ijs simile, id est elegiã quæ carmen miserabile significat. vt Ouidius: elegi flebile carmen. *Eliquat.*) Id est, cum vocis lenocinio pronunciat. tractum ab ijs quæ igni aut calore aliquo liquari solent. *Supplantat.*) Supprimit, id est non apta voce effundit, sed quasi voce strangulata pronunciat, quo lenius & suauius esse videatur. *Tenero palato.*) Aut ironia est, id est palato delicato, aut epitheton. *Assensere viri.*) Ironia est, & risu pronũcianda quæ sequuntur. *Viri.*) Ironicos quasi mulieres. *Assensere.*) Probauere. qui dixerunt *Nunc non cinis ille poëta felix.*) Verba laudantium scripta aliena, ironia est poëtæ. *Non leuior cippus nunc imprimit ossa.*) Id est certe. ita bene dixit poëta, vt eius ossa deorũ beneficio lapide sepulchri non vrgeãtur talia enim mortuis solent optari. Ouid. Ossa quieta precor tuta requiescite in vrna. Et sit humus cineri non onerosa tuo. Iuuenalis, Dij maiorum vmbris tenuẽ & sine pondere terram, Spirantesq; crocos & in vrna perpetuum ver. Martialis, Sit tibi terra leuis, molliq; tegaris arena. Tibullus vero contra. O tu qui Venerem docuisti vendere primus, Quisquis es, infelix vrgeat ossa lapis. *Cippus.*) Sepulchrũ. Horatius, Mille pedes in frõte trecentos cippus in agrum Hic dabit. *Laudent conniua.*) Irrisio est in laudãtes qui in assentionẽ principis ita laudant carmina ab eo recitata. *Nunc non è manibus illis.*) Laudantium verba. *Manibus.*) Manes antiqui animas inferorũ dixerunt. Manes tamen dij ab auguribus vocabantur, quòd per eos omnia manare credebant, eosque deos superos atque inferos dicebant. auctor est Festus. *Fortunataq; fauilla.*) Morẽ antiquorum respexit: apud quos corpora mortuorum cremabantur. licet apud Romanos veteris non fuerit instituti, qui terra condebantur At postquàm vt scripsit Plinius, longinquis bellis obrutos erui cognouere, tunc institutum, tamen multifarie priscos seruauere ritus: sicut in Cornelia domo nemo ante Syllam dictatorẽ traditur esse crematus,

Idq; eũm voluiſſe, veritũ talionẽ, eruto C. Marii cadauere. *Rides ait.)* Verba monitoris introducti ab ipſo Perſio. *Vncis naribus indulges.)* Ridẽdo enim nares in rugas cõtrahũtur. Mart. Et pueri naſũ rhinocerotis habent. Horatius, Acutis Naribus horũ hominũ rideri poſſit. Et alibi Perſius, Ingeminat tremulos naſo criſpante cachinnos. Nares à gnaritate ideo dictæ ſunt, quia in odoratu doceãt præſto & prope eſſe quod adhuc oculi nõ vident. *An erit qui velle recuſet os populi meruiſſe)* Id eſt inuenietur ne quiſpiã, qui plauſum populi & laudes cum ex merito veniant contẽnat? *Os populi)* Id eſt laudem. *Cedro digna)* Id eſt quæ perpetuo ſeruentur. illi enim tãta vis eſt, & prçipue quæ in Syria naſcitur, vt in Ægypto corpora hominũ defunctorũ perfuſa eius liquore qui ex ligno modo aquæ fluit, ad multa ſecula ſeruentur. libri auctore Victruuio oleo cedrino tincti non timenr tineas, nec cariẽm. Et Hemina in Annalibus ſcriptum reliquit, libros Numæ repertos à Cneo Terentio ſub Ianiculo, non fuiſſe comſumptos: quamuis annis quingentis triginta quinq; in foſſos, quoniam cedrati eſſent. Martialis, Quæ cedro decorata purpuraq, Nigris pagina creuit vmbilicis. Idẽ alibi. Cedro licet ambules perunctus. Orat. Speramus carmina fingi Poſſe linenda cedro. Ouidius, Nec titulus minio, nec cedro charta notetur. *Scombros metuentia.)* Papyraceis cucullis ſalſamenta vendebantur. Martialis, Nec ronchos metues malignorum: Nec Scombris tunicas dabis moleſtas. Scombrus piſcis, ex quo laudatiſſimum fiebat garum: hoc ſalſamenti genus eſt. Martialis, Expirantis adhuc ſcombri de ſanguine primo Accipe faſtorum munera cara Garum. Hinc dicta eſt Herculis inſula ad Carthaginem ſpectans à ſcombrorum multitudine captorum Scombria. auctor eſt Strabo. *Nec thus)* In Arabia colligitur in Sabota monte excelſo, regione Saba. Saba vero myſterium ſignificat, vt Græci interpretantur. Vergilius, India mittit ebur, molles ſua thura Sabæi.

Quiſquis es o mo.) Monitori introducto reſpondet Perſius. *Non ego cum ſcribo, ſi forte quid aptius exit laudari metuam.)* Hoc ad illud refertur. An erit qui velle recuſet Os populi meruiſſe? Senſus eſt. Non nego, inquit, ſi quid recte à me ſcriptum fuerit, mihi quoq; placere laudes populi. *Quando hac rara auis)* Verecunde ſuas extenuat vires ſumpta eſt tranſlatio ex phœnice, quem vnum in toto orbe tradunt aquilæ magnitudinç, auri fulgore circa colla: cçtera purpureum, cæruleã roſeis caudã pennis diſtinguentibus, criſtis faciẽ caputq; plumeo apice honeſtare. Sacrũ in Arabia ſoli eſſe, viuere annis ſexcẽtis ſexaginta prodidit Manilius ſenator ille maximus, nobilis doctrinis doctore nullo. Seneſcentẽ caſia turiſq; ſurculis cõſtruere nidũ, replere odoribus & ſuper emori, ex oſſibus deinde ac medullis naſci primo ceu vermiculũ, deinde fieri pullũ. Corn. Valer. phœnicẽ deuolaſſe in Ægyptũ tradit,

allatúmque esse in vrbem Claudij principis censura,& in comitio positum: quæ omnia vt fabulosa scribit Plinius Ouidius. Et viuax phœnix vnica semper auis. *Fibra.*) Pectus. Fibra extremum dicitur iecoris & cuiusque fere visceris: Antiqui fibrum dicebant extremum, vnde in sagis fimbriæ dicuntur in portis & in arboribus. *Cornea.*) Dura, vt laudis dulcedine non moueatur: corneum, & à corno & à cornu deduci potest. à corno Virg. Cornea bina ferunt præfixo hastilia ferro. A cornu Plinius. Pro labris cornea & acuta volucribus rostra. *Sed recti finémque extremúmque esse recuso. Euge tuum & belle.*) Hoc pendet ex stomacho superiorum carminum. Quid didicisse? nisi hoc fermentum & quæ semel intus Innata est rupto iecore exierit caprificus Sensus enim est. Recula laudem esse eam propter quam rectum sit colendum. quia sublata laude sequeretur virtutes non esse colendas. dicit igitur se recusare laudem eam esse ad cuius finem summum rectũ sit colendum. nam per se virtus est colenda. Vnde exclamat Iuuenalis, Tanto maior famæ sitis est quàm Virtutis. quis enim virtutem amplectitur ipsam Præmia si tollas? Ordo est, Recuso euge & tuum belle esse finem & extremum recti. *Recuso euge & tuum belle.*) .i. laudes & adulationes quib. hoc modo recitantibus applaudis, esse finem extremum recti .i. laudes & adulationes quib. hoc modo recitantibus applaudis, esse finem extremum recti .i. esse eas ad quarum finem rectum .i. virtus colatur. *Finem extremum.*) Exaggeratio est, idem enim sonant. Nam belle hoc excute totum. Quid non intus habet, hoc dicit. Si bene has laudes inspexeris, eas adulationum & irrisionum inuenias plenas: nec ex vero proficisci iudicio. hinc est indignatio poëtæ. *Belle hoc.*) id est hanc laudem qua recitantes excipiuntur ab auditoribus. *Excute.*) Euolue. inspice. tractum à vestibus ex quibus puluis excuti solẽt *Quid non intus habet.*) Scilicet adulationis & irrisionis. vnde sequitur exclamatio poëtæ O Iane à tergo quem nulla ciconia pinsit. monet itaque laudibus credendum non esse, cum eæ ex assentatione magis & irrisione proficiscantur. *Non est hic Ilias Acci.*) Auferte, inquit, istas vestras laudes quæ irrisionis plenæ sunt. nam non sum ego Labeoni & proceribus similis, qui etsi male scribant, laudis tamen tam cupidi sunt, vt laudatores cœnis conducant: sicque sua tempora notat. *Non est hic Ilias Acci.*) id est, hic liber meus non est Ilias Accij Labeonis, de quo supra dictum, qui laudem quærat. *Ebria veratro.*) Ironia est, id est, plena veratri, id est hellebori, quod vt melius scriberet sæpius sumpserat. Id enim potabatur ad aciem ingenij purgandam: idcirco Carneades Academicus, vt scribit Gellius, responsurus libris stoici Zenonis, helleborum candidum sumpsit, sumebatur autem tutissime in Anticyra insula. Ouidius. I bibe dixissem purgantes pectora succos, Quicquid & in tota nascitur Anticyra. Quare

Quare eo vt scribit Plinius, Liuius Drusus nauigauit, cum morbo comitiali laboraret, sumptóque helleboro liberatus est. Id humores noxios & insaniem hominis emendat, neque hyeme, neque æstate recte datur: optime vere, tolerabiliter autumno. auctor est Celsus.

Non si qua elegidia crudi dictarunt proceres.] Id est, non ego similis sum diuitibus & primoribus, qui siue elegias, siue quid aliud scribentes laudem cœnis & muneribus venantur. *Elegidia.*] Elegidium diminutiuum est Græcum ab elegia. inuidiose & Satyrice diminutiuo vsus est, vt ostendat etiam in minima re quosdam laudem quærere. In elegis claruerunt apud Græcos Callimachus, Philetas, Alexander Ætolus, Antimachus, Calinus, Mimmermus, Tyrteus Lacedæmonius. apud Latinos vero Tibullus qui auctore Fabio tersus atque elegans auctor est talis carminis, Propertius, Ouidius, Gallus, Caluus, Catullus. Instituti elegi primum deflendo desiderio mortuorum, mox ad amores traducti: sed nomen tamen retinuerunt à miserabili cantu, quo olim mortuos deplorabant. nam eleo idem est quod misereor.

Crudi.] Quod corporis est ad animum transtulit. crudi enim dicuntur cibi non cocti, & qui non facile cibos concoquunt. Ergo crudi, id est, non coctæ nec perfectæ scientiæ. *Proceres.*] Primores & principes vrbis, dicti quod emineant in ea sicut in ædificiis mutili. hoc est capita trabium quæ proceres dicuntur. Neronem notat qui iuuenis carmina elegiaca scripsit, vt ostendit Martialis. Ipse tuas etiam veritus Nero dicitur aures, Lasciuum iuuenis cum tibi lusit opus.

Dictarunt proceres.] Dictare vt dictum est, est enunciare quod alius excipiat: vnde dictata. *In lectis citreis.*] Id est, Discubitoriis. Nam antiqui in lectis discumbebant. Horatius. Sæpe tribus videas lectis cœnare quaternos. Iuuenalis. Tertia ne vacuo cessaret culcitra lecto. Terentius. Lectulos in sole ligneis pedibus faciundos dedit, vbi potetis vos. Virgilius. Aulæis iam se regina superbis, Aurea composuit sponda. Eosdem toros appellarunt. Martialis. Imperat extructos soluere nona toros. Virgilius. Inde toro pater Æneas sic orsus ab alto, id est, lecto discubitorio: contra eos qui toros pro sellis exponunt, cum nusquam hoc inueniatur. Hoc ideo de lectis studiosius scripsi, vt imperitiores hoc loco lectos discubitorios intelligant, non autem vbi dormirent: nam cœnantes plerunque (tanto enim scribendi studio tenebantur) carmina dictabant. Horatius. Mutauit mentem populus leuis, & calet vno Scribendi studio puerique patrésque seueri, Fronde comas vincti cœnant, & carmina dictant. *Lectis citreis.*] Hominem diuitem designat. Atlas Mauritaniæ mons citrum arborem producit: vnde mensæ citreæ fiebant tanta taxatione, vt harum sumptus fœminæ viris exprobrarent, cum ipsis margaritarum luxus exprobaretur. Eæ præcipue laudabantur quæ vndatim pauonum caudæ

oculos imitabantur: tanto auro rependebantur. Martialis. Accipe felices atlantica munera syluas: Aurea qui dederit dona, minora dabit. Et tricliniorum lecti discubitiorij his tabulis operti pauonini dicebantur. Martialis. Nomina dat spondæ pictis pulcherrima pennis, Nunc Iunonis auis, sed prius Argus erat. *Calidum scis ponere sumen.*] Hinc excandescit poëta, quòd laudatores cœnis & muneribus conducat. Horatius. Non ego ventosæ plebis suffragia venor, Impensis cœnarum & tritæ munere vestis. Non ego nobilium scriptorum auditor. Martialis, Quod tam grande sophos clamat tibi turba togata, Non tu Pomponi, cœna diserta tua est. Sumen ex papillis porcæ lactantis fit, vt placet Plinio, idque optimum ex porca primipera, potiusque vetere quam nouella, si modo fœtus non hauserit. Martialis. Esse putes nondum sumen sic vbere largo Effluit, & viuo lacte papilla tumet.

Et verum inquis amo, verum mihi dicito.] Qui scribebant, quamuis muneribus & cœnis laudatores conducerent, tamen assentationes odisse se monstrabant: & veritatem quidem amare. Martialis in Gallicum. Dic verum mihi Marce, dic amabo: Nil est quod magis audiam libenter. *De me.*] Quis populi sermo. Cætera quæ interponuntur à poëta, tanto stomacho & irrisione inseruntur, vt singulis pene verbis ardeat indignatio. *Qui pote.*] Id est, quomodo possibile est, te ex his verum audire, qui ob cœnas & munera accepta tibi assentari coguntur? *Qui.*] Pro quomodo. Terentius Qui scis vis dicam? quasi ille dixerit. Cur non mihi verum dicetur.

Nugaris cum tibi calue Pinguis aqualiculus pro. se. ex.] Insanus quidē es: si ex te proficisci putas quæ digna sunt laude: cum ventri tantum inseruis: ex quo innuit, ex crasso homine & gulæ indulgenti subtilem sensum non elici. nam vt scribit Plinius, magis auidi sunt ciborum, quibus ab aluo longius spatium: ijdem minus solertes quibus obesissimus venter, id est, pinguis. *Nugaris.*] Id est, pro nugis carmina tua habenda sunt, id est, male quidem versificaris, nec fieri potest, vt bene scribas cum epulis, intentus sis. *Pinguis aqualiculus.*] Hinc fremit poëta. Aqualiculus receptaculum sordium. *Extet.*] Emineat.

Sesquipede.] Vno & dimidio pede. Sequi enim indeclinabile significat vnum & dimidium. additur cuiuis nomini. Plinius iunior ita scribit. Egeram tribus horis & dimidia, supererat sesquihora. nam diuiserat tempora reus, vt ego quinque horis: ille reliquis vteretur. Festus sic. Scipio Aphricanus primus fortissimum quemque delegit qui ab eo in bello non discederent, & cætero munere militiæ vacarent, & sesquiplex stipendium acciperent.

Propenso.] Protento, quod procul pendeat, id est, quod emineat.

Calue.] Quid hoc loco alij suspicentur viderint. Ego verò ita

interpretor, vt per irriſionem eum Caluum vocet, hoc eſt poëtam egregium. nam Caluus poëta fuit, epigrammatum præſtantia celeberrimus, temporibus C. Cæſaris. de quo ita ſcribit Tranquillus. C. Caluo poſt famoſa epigrammata de reconciliatione per amicos agenti vltro ac prior ſcripſit, Eiuſdem Plinius Iunior ita meminit. Præterea Pompeius Saturninus facit verſus quales Catullus. Et alibi: Canto carmina verſibus minutis. His olim quibus & meus Catullus, Et Caluus vetereſque. De Caluo poëta item ſic legitur apud Macrobium. nam & apud Caluum Acterianus affirmat legendum, Polientemque deum Venerem: non deam. Ouidius. Obuius huc venies hedera iuuenilia cinctus Tempora, cum Caluo docte Catulle tuo. Eſt igitur ſenſus, O calue, o tu poëta qui te alterum Caluum carminis præſtantia putas: ſicque irriſio eſt. Caluus item optimus orator fuit. de quo & Plinius. Tacitus ſæpe meminit in opere De claris oratoribus. *O Iane à tergo.*] Nimia indignatione exclamat poëta appellans Ianum felicem: cui à tergo ea non fiunt quæ alijs fieri ſolent. Nam Ianum bifrontem fuiſſe fabulata eſt antiquitas, quaſi ſuperûm & infernûm ianitorem. Vt Macrobius ſcribit ex ſententia Baſſi. eundem quadriformem qua ſi complexum quatuor mundi climata. *Nulla ciconia.*] Modus eſt irriſionis, id eſt, digiti in vnum collecti in modum roſtri ciconiæ. Occidiſſe ciconiam in Theſſalia capitale fuit, quòd ipſæ ſerpentes necent. Quo è loco veniant, quoue abeant, incertum eſt. *Pinſit.*] Irridet. ſumptum à piſtoribus, qui ante vſum molarum frumenta in pilam conjecta pinſebant, id eſt, tūdebant. vnde piſtores, & priſtinum, & piſtillus. Diomedes tamen grammaticus pinſat legit à prima coniugatione. *Auriculas albas.*] Id eſt, aſininas, quæ interiori parte albicant. *Imitata.*] Quæ temporibus apponitur moueturque inſtar auris aſininæ. *Nec lingua.*] Subaudi cui, vt ſit ordo. O Iane cui nec tantum linguæ: deeſt exeritur in deriſione. *Quantum.*] Scilicet exerit. *Sitiat.*] Deeſt cum, vt ſit cum ſitiat. *Canis Appula.*] Apulia æſtuoſa eſt nam vt Varro ſcribit, vbi lati campi, ibi magis æſtus, & eo in Apulia loca calidiora & grauiora, & vbi montana vt in Veſuuio, ibi leuiora, & ideo ſalubriora. Horatius. Nec tantus vnquam ſyderum inſedit vapor Siticuloſæ Apuliæ. *Vos o patricius ſanguis.*] Inuidioſe hoc dicit. nam omnes fere carminum ſtudio tenebantur: vt inde laudem mererentur. vnde illud exiſtit Horatianum. Scribimus indocti, doctique poemata paſſim. Idem alibi. Mutauit mentem populus leuis, & calet vno Scribendi ſtudio. Iuuenalis. Expectes eadem à ſummo minimoque poëta. *Vos o patricius ſanguis.*] Apoſtrophe eſt. Hæc enim ſchemata, & his ſimilia conuertunt in ſe auditorem, nec languere patiuntur. *Occipiti cæco.*] Id eſt, irriſioni, quæ à tergo fieri ſolet.

Sannæ.] Irrisioni quæ fit distorto vultu: vnde subsannare.

Quis populi sermo.] Cum superioribus coniunguntur, vt sit, De me quis populi sermo? nam cætera, vt dictum est à poeta interposita sunt. *Quis enim.*] Laus assentatoris. Horatius. Scribit mala carmina vecors, Laudato. *Quis enim.*] Subaudi est: ironia est assentatoris.

Nisi carmina molli nunc demum numero fluere.] Sic Horatius de ficto laudatore. Clamabit enim, pulchre, bene. Idem alibi. Derisor vero plus laudatore mouetur. *Fluere.*] Sumptum ab aquis, quæ molliter & sine strepitu fluunt. *Molli numero.*] Suaui rythmo.

Vt iunctura.) Compositio verborum. *Effundat.*] Transmittat nulla intercurrente asperitate, translatio est sumpta à marmorariis, qui iuncturam lapidum vnguibus pertentant. vnde ortum est illud dictũ, rem esse factam ad vnguem, cum volumus significare rem esse perfectam. *Per leue.*] Id est, Læuorem. & scribitur per æ diphtongon.

Vngues seueros.] Scrupulorum inuentores. *Scit tendere versum.*] Id est, Tam quidem recte versum facit, vt ex omni parte quadret, & æqualis sit: sumptum à fabris lignariis qui rubrica lineas rectas in lignis dirigunt. *Rubricam.*] terra est rufa, quæ alio nomine sinopis dicitur, primum inuenta auctore Plin. in Ponto. vnde nomen à Sinope vrbe. nascitur & in Ægypto, Balearibus, Aphrica, sed optima in Lemno & in Cappadocia effossa, & in speluncis, quæ saxis adhæret excellit. Ex reliquis rubricæ generibus, fabris vtilissima Ægyptia & Aphricana, quoniam maxime sorbentur. *Sine opus in mores, in luxum, & prandia regum Dicere res grandes.*] Quodcunque, inquit, velit scribere noster poeta, siue Satyricum carmen, siue tragœdiam, musa res grandes ei suggerit. Ordo est, Musa dat nostro poetæ dicere res grandes.

Sine opus in minores.] Subaudi scripturus sit aliquid tale. In mores & luxum. Alij autem distinguunt vt per mores comœdiam intelligant, per luxum vero Satyram accipiant. Alij vero coniuncta legunt, vt sit rei exaggeratio. i. Satyram, quæ & mores & luxum hominum persequitur, & hoc melius. *Luxum.*] Luxa membra è suis locis mota & soluta dicuntur, à quo luxuriosus in re familiari solutus, vt scribit Festus. Luxuria est igitur omnis morum solutio. *Prandia regum.*] Id est, Tragœdiam, qua cœnæ regum exitiosæ scribuntur.

Ecce modo heroas sensus afferre videmus.) Indignatio est in quosdam Græculos. i. in eos qui paulum aliquid vltra primas literas Græcas progressi, vbique Græce perstrepunt, cum Latinarum literarum cognitionem perfectam non habeant. Quod turpe ostendit etiam Iuuenalis. Omnia Græce, Cum sit turpe magis nostros nescire Latine. Hinc ergo fremit poeta, nullo modo ferens ab his poemata heroica scribi, cum nec ad minima quæque describenda sint apti. Ex quo innuit Persius poetas oportere omni studiorum genere præditos esse.

Ecce.) Particula est incipientis & rem nouam demonstrantis.

Solitos nugari Graece.) Id est, Nec adhuc tamen perfectos Graecos.

Sensus heroas.) Id est, Heroicos. principale pro deriuatiuo. vt Virg. Hoc Itacus velit, pro Itacensis. *Nec artifices.*) Doctos.

Ponere.) Scribere, vt alibi. Fabula seu moesto ponatur hianda tragoedo. *Lucum.*) Quasi rem humilem & minimam. Lucum enim aut generaliter loquitur, aut lucum dicit Marti consecratum, in quo peperit Ilia Romulum & Remum. Sequitur enim vnde Remus. nam de eo multi scripserant. Iuuenalis. Nota magis nulli domus est sua, quàm mihi lucus Martis. Sed generaliter locutum esse magis placet.

Rus saturum.) Plenum & omnium abundans. rus dictum, vt Varroni placet, quod quotannis rursum facienda sunt, vt rursus capias fructus. *Laudare.*) Hinc poetae virtus cognoscitur, cum rem verbis & extollere, & deprimere nouit. *Parilia.*) Festa Palis deae pastorum. quod & feriae ei deae fiunt: sic dicta vt Cerealia à Cerere: Vinalia à vino, Vulcania à Vulcano. vsus tamen obtinuit: vt Parilia non Palilia dicerentur. quoniam pro partu pecoris eidem sacra fiebant 12. Kalendas Maias: vt scribit Seruius. Parilibus Romulus vrbem condidit, quem diem festum praecipue habebant minores: auctores Festus & Varro De re rustica. *Famosa faeno.*) Nam pastores, vt diximus, 12. Kalendas Maias solennia quaedam in honorem Palis celebrabant, quae putabantur ad salutem tam pastorum, quàm pecorum quàm canum pertinere. vnde Ouidius: Pelle procul morbos, valeant hominésque gregésque. Et valeant vigiles prouida turba, canes. Deae enim liba offerri solita, idem testatur. Quae precor eueniant: & nos faciamus ad annum Pastorum dominae grandia liba Pali. Stipularum manipulos summa effusi hilaritate transiliebant. Idem. Móxque per ardentes stipulae crepitantis aceruos Traiicias celeri strenua membra pede. Tibullus. Ille leuis stipulae solennis potus aceruos Accendet, flammas transiliétque sacras: sicque ea sacrificij solennitate expiari putabant. Vnde Ouid. Omnia purgat edax ignis, vitiúmque metallis Excoquit: idcirco cum duce purgat oues. *Vnde Remus.*) Latenter Romanorum originem ostendit duci à pastoribus. de quibus scripsit Varro. Romanorum vero populum à pastoribus esse ortum quis non dicit? quis Faustulum nescit pastorem fuisse nutritium, qui Romulũ & Remum educauit? non ipsos fuisse pastores obtinebit, quod parilibus potissimum condidere vrbem? *Sulcóque te. de quin.*) Hic est ille L. Quintius Cincinatus, qui filium Caesonem petulantissimum abdicauit, & dictus dictator, insignibus sumptis Q. Minutium consulem in Algido monte à Volscis & Sabinis obsessum liberauit. Quare à Minutio & eius exercitu corona aurea obsidionali donatus est, vicit hostes, ducem eorum in deditionem accepit, & triumphi die

ante currum egit. Sextodecimo dictaturam, quam acceperat deposuit die, & ad agriculturam reuersus, ipse iterum post viginti annos dictator dictus Spurium Melium regnum affectantem à Seruilio Hala magistro equitum occidi iussit, domum eius solo æquauit, vnde Æquimelium dicitur. Hincque dictus est Serranus à serendo. Virgil. Nec te sulco Serrane serentem: nam aranti trans Tyberim quatuor sua iugera in vaticano, quæ prata Quintia appellantur, viator attulit dictaturam. & quidem, vt tradit Norbanus nudo plenoque pulueris etiamnum ore, cui viator, vela corpus inquit, vt proferam senatus populique Romani mandata. *Dentalia.*] Id est, aratra: partem posuit pro toto. Nam dentale ea pars est aratri, cui vomer præfigitur.

Dictaturam induit.] Insignia dictatoria: Dictatorem scribit Varro appellatum esse, quòd à consule diceretur: eiusque dicto omnes audientes. *Vxor.*] Dicta est quasi vnxor, eo quod nouæ nuptæ euntes ad maritum portas adipe lupino vngebant: nequid mali medicamenti inferretur. *Lictor.*] Vt Valgius Rufus scribit, appellatus à ligando, quod cum magistratus Po. Ro. quempiam verberari iussissent, crura eius & manus ligari vincirique à viatore solita sint. Isque qui ex collegio viatorum officium ligandi haberet, lictor sit appellatus. Cice. in oratione pro C. Rabirio: Lictor, inquit, colliga manus. Festus tamen dicit à ligando, quod fasces virgarum ligatos imperantibus & magistratibus gerit. Tironi uero Ciceronis liberto à lino vel licio deriuari placet. *Euge poetæ.*] Insultatio est & ironia in imperitũ poëtam.

Est *nunc Brysei, quem venosus liber Acci.*] Aliud vitium in poetis confutat. carpit enim eos qui supra modum priscos poetas imitantur & amant, nimisque veterum verborum cupidi ea scriptis suis inserunt, monens, vt Cæsar solitus est dicere, auctoribus Gellio & Macrobio, tanquam scopulum fugiendum esse inauditum atque insolens verbum, cum nihil sit odiosius, vt scribit Fabius, affectatione verborum veterum. *Est nunc.*] Id est nostris tẽporibus. Est subaudi aliquis.

Liber Acci.] Accius & Pacuuius tragœdiæ scriptores clarissimi iisdem temporibus sententiarum grauitate, vt scribit Fabius & pondere verborum, cæterum nitor & summa in colendis operibus manus defuit: non eorum culpa, sed temporum quibus studia adhuc erant inculta. vnde Mart. Verborum asperitatem notans, eos irridet qui veteribus delectantur. Attonitúsque legis terrai frugiferai, Accius & quicquid Pacuuiusque vomunt. *Venosus.*] Durus & asper, à venis quæ in corpore eminentes asperum illud efficiunt: vnde ita scribit Tacitus de Asinio: Pacuuium certe & Accium non solum tragœdiis, sed etiam orationibus suis expressit adeo durus & siccus. Oratio autem sicut corpus hominis ea demum pulchra est, in qua non eminent venæ: nec ossa numerantur: sed temperatus ac bonus

sanguis implet membra & exurgit thoris: ipsos quoque neruos robur tegit, & decor commendat. Nam dura fuisse quæ scripsit Accius illud etiam testimonio est, quòd quum Accius Tarenti, auctore Gellio ad Pacuuium diuertisset: eíque desideranti Atreum comœdiam suam legisset, fertur Pacuuius dixisse: sonora quidem esse quæ scripsisset & grandia, sed videri tamen ea sibi duriora paulum & acerbiora. ad quẽ inquit Accius, ita est vt dicis: neque id me sane pœnitet. meliora enim fore spero quæ deinceps scribam: nam quod in pomis est, itidem inquit esse aiunt ingeniis quæ dura & acerba nascuntur, post fiunt mitia & iucunda. *Acci.*] Accius vt diximus tragœdiarum scriptor natus est Mancino & Serano consulibus parentibus libertinis. Et vt dictum est, seni iam Pacuuio Tarenti sua scripta recitauit: à quo & fundus Accianus iuxta Pisaurum dicitur, quia illuc ex vrbe inter colonos fuit deductus. *Brisei.*] Briseum pro Briseium dixit figurate ponens principalitatem pro deriuatione, vt Verg. Latycémque lyeum pro lyeium.

Acci Brisei.] Quia in tutela Bacchi esse dicuntur poetæ. Orat. Scriptorum chorus omnis amat nemus & fugit vrbem Rite cliens Bacchi somno gaudentis & vmbra. Bryseí vnum ex cognominibus Bacchi à βρυγμὸς, id est à stridore. nam eius sacra magno bacchantium stridore celebrantur. *Pacuuiúsque.*] Brundusinus fuit Ennij sorore genitus, vt Plinius scribit, vt vero Eusebius Ennij poetæ ex filia nepos, vixítque Romæ non tantum poetica, sed & pictura clarus. sic enim scribit Plinius: proxime celebrata est in foro Boario ædes Herculis Pacuuij poetæ pictura. Tarentum deinde transgressus prope nonagenarius diem obiit. *Antiopæ.*] Lyci Thebarum regis vxor fuit, quam cum Iupiter in Satyrum conuersus grauidam fecisset: eam veluti adulterã Lycus derelinquens Dircen superduxit. Quæ suspicata cum Antiopa Lycum rem habuisse: ipsam in vincula compegit. quæ instante partu auxilio Iouis ruptis vinculis in Citherone monte geminos peperit Zetum & Amphionem: ij cum adoleuissent in vltionem matris Dircen nouercam indomitorum taurorum caudis alligauerunt per nemora distrahendam. Eam crudeliter laceratam, & ad fontem clarissimum deductam poetæ in sui nominis fontem conuersam scripsere. Antiopa, id est tragœdia Antiopæ: quam Pacuuius poeta scripsit. *Verrucosa.*] Aspera & salebrosa nimia verborum antiquitate: verrucam enim Cato, auctore Gellio, locum asperum & editum appellat. Verrucam etiã in corpore dicimus paruam pustulam & tuberculum. Horat. Qui ne tuberibus propriis offendat amicum Postulat ignoscet verrucis illius.

Moretur.] delectet & detineat: tractum à spectatoribus theatri, quos ludorum celebratio detinet & remoratur.

Cor lustificabile fulta.) synecdoche est. Vergil. Nodoque sinus collecta fluentes. Fulta, sustentans.

Hos pueris monitus patres infundere lippos.) Dicit mirandum non esse, si pueri in loquendo verbis priscis & asperis vtantur, assentationésque & laudes quærant populi: quando à senioribus hæc omnia didicerint: hinc erumpit omnis indignatio poetæ vt suprà. Tunc cum ad canitiem ac nostrum istud viuere triste as. & nu. fa. q. r.

Monitus.) Numero plurali secundæ & quartæ declinationis dicimus. Ouid. Finierat monitus. Verg. Ille Iouis monitis immota tenebat lumina. Lippos dicibus quibus semper stillant oculi: sed acumen poetæ attendendum est qui quod corporis est ad sensum animi transtulit: quasi dicat, eos cæcæ mentis qui hæc filios doceant. *Vnde hæc sartago loquendi.*) Hic modus, hic sibilus, & dictionum nimis priscarū sonus: qualis sartagine repræsentatur. *Venerit in linguas.*) In vsum quotidianum. *Vnde istud dedecus.*) Quòd nimis prisca sectentur, & scriptis suis inserant. *In quo trossulus exultat tibi per subsellia leuis.*) Stultitiam arguit Romanorum qui eandem verborum antiquitatem laudāt poetis applaudentes. *Leuis trossul.*) Ad vituperationē spectat.

Leuis.) Politus & circa corporis cultum morosus, cum antea bellis & laboribus equites assueti essent. nam Trossuli equites dicebantur. Ipsum enim equitum nomen sæpe variatum est. Celeres sub Romulo regibúsque appellati sunt à Celere centurione Romuli, deinde Flexumines: postea trossuli cùm oppidum in Thuscis citra Volsinios hoc nomine passuum nouem milia sine vllo adiumento peditum cepissent. Eius vocabuli vis durauit vltra C. Gracchum. Iunius certe qui ob amicitiam eius Gracchanus appellatus est, scriptum reliquit his verbis. quod ad equestrem ordinem pertinet antea trossulos vocabant, nunc equites vocant. Ideóque quia non intelligunt Trossulus nomen quid valeat, multos pudet eo nomine appellari, causamque quæ supra dicta est exponit. auctor est Plin. *Exultat.*] Applaudit. *Subsellia.*] Hoc loco scamna auditorij significat. subsellia tribunorum, triumuirorum, quæstorum & huiusmodi minora iudicia exercentium, qui non sellis cutulibus nec tribunalibus, sed in subselliis considebant. Auctor est Asconius. *Est nunc Brisei.*] Antiquarios, qui sordes verborum, & voces nimis priscas, quarum fœtorem Augustus vitare se dicebat, in oratione aucupantur, quæ aperta & perspicua esse debet, cuius (vt ait Quintilian.) summa virtus est perspicuitas, & qui verbis nimis obsoleris, exculcatísque vtuntur, priscósque poetas imitantur, & amant, reprehendit Persius, castigat, & satyrica vellicatione persequitur. Est enim hoc delictum non paruum, quod plerunque Gellius ait esse seræ eruditionis, quam Græci ὀψιμαθίαν vocant. vnde delusus est ille, qui in cœtu eruditorum de quodam furfureum panem esitāte, & vinum fœtidum potante dixerat: Apludā edit, & floces bibit: quæ vt scopulum (præcipiēte Cæsare) fugienda sunt. Quinetiā monet Quintil.

verba

verba non esse vsurpanda, quæ ab vltimis, & iam obliteratis sint repetita temporibus, qualia sunt toper, quod significat cito. Tuburcinabundus, & lurcinabundus, quæ ad ganeones, & lurcones referuntur. hinc illa Fauorini adulescēti plerasq. voces nimis priscas, & ignotissimas in quotidianis sermonibus expromenti elegans, & faceta responsio: Viue moribus præteritis, vtere verbis præsentibus, auctor Gellius in primo Noct. *Est nunc.*] Nostra tēpestate inuenitur ne quispiam, cui Pacuuij, & Accij poetarum lectio vetustate squalens sit periocunda, adeo, vt illorum verba situ vetustatis contracto lapsantia suis inserant operibus? *Venosus.*] Asper, incultus, durus, inæqualis, & horridus. à corpore tracta similitudo, quod venæ nimium extantes prominulæ, & extuberantes dehonestant, vitiant, deturpant. Oratio enim sicut corpus hominis ea demum pulchra est, in qua non eminent venæ, nec ossa numerantur, sed temperatus ac bonus sanguis implet membra, exurgit thoris, ipsos quoque neruos robur tegit, & decor cōmendat. dura autem fuisse quæ scripsit Accius satis docet Tacitus, qui scribens de Asinio Pollione ita inquit. Pacuuium certe, & Accium non solū tragœdiis, sed etiam orationibus suis expressit, adeo durus & siccus. *Acci.*] L. Accius, cui plus virium (vt inquit Quint.) tribuitur quā Pacuuio, auctore Eusebio, tragœdiarum scriptor fuit, natus Mancinno & Serano consulibus, parentibus libertinis, qui seni iam Pacuuio Tarenti tragœdiam suam, cui Atreus nomē est desiderāti legit. qua lecta Pacuuium dixisse ferunt sonora quidē esse quæ scripsisset, & grandia, sed videri ea tamen sibi duriora paulum, & acerbiora. Cui ita est inquit Accius vti dicis, neq. id sane me pœnitet. Meliora enim spero, quæ deinceps scribā. Nam quod in pomis est, itidem inquit esse aiunt in ingeniis, quæ dura, & acerba nascuntur, post fiunt mitia, & iucunda. Sed quæ gignuntur statim vieta, & mollia, atque à principio sunt viuida, non matura mox fiunt, sed putrida. auctor Gellius in xij. Noct. fundū habuit iuxta Pisaurum ab eo Actianum denominatū, quia illuc inter colonos fuerat deductus ex vrbe. Celebratum est illud Accij ex Astianacte: Nihil credo istis auguribus, qui aures verbis diuitant alienas, suas vt auro locupletent domos. *Brisei.*] Briseus vnum est ex cognominibus Bacchi à Brysea ciuitate, in qua teste Porphirio, Bacchus ipse præcipue colebatur: vel à voce Bacchātium, vnde, & βρυγμός stridorem apud nos designat: vel (vt quibusdam placet) à mellis vsu: eo quod ex aluearibus mella, vel ex vuis musta exprimere primus docuerit. βρύω enim μ. νοω. π. νκα dicitur emano, scaturio. Nonnulli legunt Byrseum, quoniam apud Diodorum lib. 5. Bacchū in præliis pardalorū pellibus vsum constat. βύρσα enim dicitur coriū. βυρσεύς, & βυρσοδέψης coriarius, βυρσοδεψέω coriū tingo, Bryseū autem vel Byrseum vocauit Acciū, quoniam poetis præest Bacchus.

Horatius. Scriptorum chorus omnis amat nemus, & fugit vrbem Rite, cliens Bacchi somno gaudētis, & vmbra. Vnde hedera illi sacra, & gratissima (vt est apud Ouidiū in tertio Fast.) poetæ coronãtur, vt copiose supra scripsimus. Propertius. Mi folia ex hedera porrige Bacche tua. Pacuuius Brundusinus fuit tragœdiarū scriptor illustris Ennij poetæ ex filia nepos (vt scribit Eusebius) vt vero Plinius ex sorore Ennij genitus, qui Romæ picturã exercuit, ac fabulas venditauit: deinde Tarētum transgressus prope nonagenarius diem obijt. hic (vt ait Quintilianus) grauitate sententiarū, verborum pondere, auctoritate personarū clarissimus fuit citra nitorē, non eius tamen culpa, sed temporū, quibus studia adhuc erant inculta. Pacuuij cū Accio meminit Martialis taxans antiquarios his versibus. Attonitusque legis terrai frugiferai: Accius & quicquid Pacuuiusque vomunt. *Et Antiopa verrucosa.*] Verrucis plena, salebrosa, aspera propter verborum odiosam vetustatē. Marcus Cato appellat verrucã locum editum, asperumque à verrendo: nã quæ supereminent verri solent. hinc verruca in corporibus est tuberculū caroque dura & callosa, Græcis ἀκροχορδών Porrus vulgo appellata. de qua Plinius. Ocymum mixto atramento sutorio verrucas tollit. Quintus Serenus. Interdum existit turpi verruca papilla, hinc Fabius Maximus, qui cunctator dictus est, verrucosus appellabatur: huius dimi. est verrucula. Verrucariam herbam appellari tradit Plinius libro vigesimo secūdo, quod tollat verrucas, quæ alio nomine dicitur Heliotropium, quod solstitialem herbam appellat Plautus quia cum sole se circumagit, etiam nubilo die: tantus sideris amor est. hoc dixi, vt obiter addisceres, quod Hermolaus Barbarus ille doctissimus ignorauit. non enim dicitur solstitialis quòd vertatur ad solem solstitialibus diebus, cùm Sol est intensior, sed solstitialis dicitur in significatione, qua solarem accipere consueuimus. Quod docet Seruius sic scribens: Tribus humana vita continetur: natura, cui vltra centū & viginti solstitiales annos concessum nō est. vbi solstitiales expone solares: quod apud Plautū sic debere exponi præter verba Seruij grammatici, ostendit & Cornel. Celsus, qui illam solarem his verbis appellauit in quinto lib. Medicament. Bibere autem oportet herbæ solaris, quam heliotropion Græci vocant, semen. *Moretur.*] Detineat, delectet. *Antiopa.*] idem est. de Antiopa enim tragœdiam composuit Pacuuius: vnde legere Antiopam idē est quod Pacuuium. hanc figuram vocant Endiadin, quæ fit quoties vna res diuiditur in duas coniunctione, quæ tamē in vnum soluuntur cōiunctione detracta, vt apud Vergilium, pateris libamus & auro, pro aureis pateris. Fuit Antiopa (vt scribit Ouidius) Nictei, vel teste Homero libro vndecimo Odysseæ Asopi filia, ait enim sic ἀντιόπην ἴδον ἀσωποῖο θύγατρα, id est, Antiopam vidi Asopi filiam, ex qua Lyco Thebarum regi desponsata Amphionem, & Zetum filios sustulit Iupiter

Quamobrem offenſus Lycus, ea repudiata Dircen ſolis filiam nouam vxorem ſuperinduxit, quæ ſemel in ſuſpitionem adducta, ne cum Antiopa Lycus concubuiſſet, Antiopam ipſam in vincula coniici iuſſit, quæ inſtante partus tempore, & agente Ioue vincula rupit, ac in montem Cytheronem aufugit, vbi pariens natos expoſuit, quos paſtor inueniens pro ſuis educauit, quorum alter Amphion fuit muſicæ deditus (vt ſcribit Seruius) primuſque qui cum cythara cecinerit (vt ait Plin. in ſeptimo) de quo Horatius. Dictus & Amphion Thebanæ cōditor vrbis Saxa mouere ſono teſtudinis, & prece blanda Ducere quo vellet. quod ad affatus ſuauitatem refert Solinus. Euſebius ſcribit auditores fuiſſe duro corde: vnde nomen fabulæ. Plutarchus in libro De muſica refert, Heraclide auctore, hunc primum à Ioue patre citharœdicam poeſim doctum fuiſſe. Idque probat ex iis, quæ in Sicyone de ſacris Argiuorū à poetis, & muſicis ſcripta ſunt. Zetus vero fuit ruſticus: qui cum adoleuiſſent, in recognitæ matris vltionem Lycum interfecerunt, & Thebanorum regno occupato Dircen nouercam indomitorum taurorum caudis alligarunt diſtrahendam. vnde mutata eſt in fontem ſui nominis, de qua Papinius. Fluxit in ſubitos regina lacus. *Fulta cor.*] Synecdochicos, id eſt, habens cor fultum, & ob hoc ipſa ſuſtentans. eſt enim fulcire ſuſtinere. Vergilius. Cœlum qui verticē fulcit: vnde fulcra (vt docet Seruius) lectorum ſpondæ quæ legato lecto contineri ait Vlpianus. *Luctificabile.*] A luctu qui eſt (vt ſcribit Cicero in quarto Tuſculan.) ægritudo ex eius, qui carus fuerit, interitu acerbo, quem Vergilius ante veſtibulū inferorum, & in primis orci faucibus collocauit, de quo cecinit Silius: Luctus edax, macieſque malis comes addita morbis. de luctu quod eſt inſigne & indicium lugentis alibi plura. *Aerumnis.*] Sollicitudinibus, miſeriis, calamitatibus, incitis, eruciabilitatib. infortuniis. *Hos monitus.*] Quod pueros verbis antiquorū poetarum obſoletis, & veſtutate carioſis vti, & laudem, plauſuſque populares auidiſſime, & animo lubenti captare conſpicimus, non eſſe mirandum dicit poeta, cum patres omnes talibus ſtudiis teneantur, à quibus nati talia didicerunt. Eſt enim conſectarium (quamuis Manlius dixerit Degenerant nati patribus natiſque parentes) vt ſi pater malus, filius ſit peſſimus, aut ſaltē veſtigia paterna imitetur. Quod Iuuenalis demonſtrat Sat. decimaquarta, cum ait: Si damnoſa ſenem iuuat alea, ludit & hæres Bullatus, paruoque eadem mouet arma fritillo. Nam (vt idem ait) Expectes vt nō ſit adultera Largæ Filia, quæ nunquam maternos dicere mœchos Tam cito, nec tanto poterit contexere curſu, Vt non ter decies reſpiret. Quicquid enim exemplo fit id iure fieri creditur auctore Cicerone in epiſtola ad Seruium Sulpitiū. Et cum omnia mala exempla noceāt, plurimū tamen nocent domeſtica: magnis cum ſubeāt animos auctoribus

Hinc merito, & sancte monet Plutarchus, ante omnia opus esse vt patres non solum nihil peccando, verum etiam honesta singula peragendo manifestum sese filiis exemplar exhibeant. Si inquit Archiras pater filiis virtutum exemplar. vnum enim exemplum aut luxuriæ, aut auaritiæ multum mali facit. conuictor delicatus paulatim eneruat, & mollit: Vicinus diues cupiditatem irritat: malignus comes quamuis candido & simplici rubiginem suā affricuit (vt scribit Seneca lib. 1. Epistolarum ad Lucilium.) Scias necessarium esse, inquit Epictetus, qui cum inquinato conflictetur, & ipsum inquinari. *Hos monitus.*] Seruius scribit, quod dicitur monitus quarto, & secundo ordine, vt Carmentis nymphæ monita. & allegat hoc Persianum. Ouidius: Finierat monitus. *Patres lippos.*] Quod corporis est, id poeta noster ad sensum animi transtulit non inscite, nec imprudenter: nam sicut virtutes in corpore esse dicuntur consimiles animi virtutibus, ita similitudo est inter morbos corporum, & animorum. vt vitium dicitur corporis sic animi, vt ægrotatio in corpore, sic in animo. Quod in decretis canonicis fieri obseruauimus curiosa, & diligenti lectione Dis. quadragesimaoctaua, vbi vitia corporis transferuntur ad animum, sicut cæcus, claudus, mancus, lippus, gibbosus, imperiginosus, quæ vitia qui habuerit, panes Deo, & sacrificium offerre prohibetur, de quibus vocabulis multa Gregorius in Pastorali. Est autem proprie lippus, qui laborat lippitudine, quæ inter morbos oculorum annumeratur, ex qua pituita lachrymę miscetur. Horatius fuit lippus & M. Tullius, vnde in epistolis ad Atticum sic scribit, Dictaui propter lippitudinem. Marcus Seruilius Nouianus in metu lippitudinis chartam duabus literis Græcis scriptam circumligatam imo subnectebat collo. Lippientibus (vt præcipit Celsus) vitandi sunt cibi, qui extenuant. Negant lippituros eos, qui cum pedes lauant aqua, inde ter oculos tangant. Qui linguam vulpinam in armilla habebunt, non lippient, auctor Plinius. *Hac sartago loquendi.*] Hic corruptus, ac deprauatus loquendi mos, hic sibilus, & sonus priscarum vocum, qualem sartago repræsentare consueuit. Est autem sartago vasculum patens, quo adhibito oleo distillatione, vel butyro, carnes, offellæ, pulmēta, frictæ (quæ & fricticulæ dicuntur Hier.) tomacula & id genus compluria friguntur. Hieronymus de vi. Maccabeorum. Iussit ignē admoueri, & adhuc spirantem torreri in sartagine. Plinius. Terebinthinam in sartagine referuenti. Græce dicitur τήγανον, vulgo patella. *Istud dedecus.*] Ista ignominia: ista infamia æquo animo minimo ferenda est, quod verbis vietis, & veternosis, temporisque vitio cariosis vtantur, & illa suis operibus interferendo in vsum & cōsuetudinē reuocare cōtendant. *In quo Trossulus.*] Stultitiā leuitatem, & mētis imbelliam Romanorum castigat, qui eadem verborum antiquitate

detinebantur, eam laudabant, atque poetis talia poemata recitantibus applaudebant, palpum offerebant, & assentabantur, cum potius eos accusare, & censoria castigatione reprehendere debuissent, vt ab errore in orbitam, ex semita in viam rectam, & ex mentis captiuitate in resipiscentiam reducerentur. Quod non fiebat, quoniam rari quippe boni. esset enim ridiculum si luscus luscum, claudus claudum conuicio insectaretur, si Clodius accusaret mœchos, Catilina Cethegum, quod in illum subito posset retorqueri notissimum illud, Loripedem rectus derideat, &c. *Trossulus leuis.*] Auditor voluptatibus indulgens, opimus, corpulentus, succosus, habitior. alij accipiunt hic trossulum pro equite Romano, quoniam auctoribus Plinio, Sexto Pompeio, cæteris, trossuli dicuntur equites Romani, ab eo quod Tuscorum oppidum nomine Trossulum sine vllo adiumento peditũ cepissent, quod non inficiatur quispiam: Sed hic sensus non facit ad stomachum. Videtur enim Trossulus hic significare obesum, delicatũ, succulentum (vt diximus) quasi torosulus à torosa carne, & aruina. Quod verum esse ostendit Plinius cum in 33. scribens trossulos equites vocatos esse subiungit: quia inquit non intelligunt trossuli nomen quid valeat, multos pudet eo nomine appellari, inuitósque etiamnum trossulos vocari. in hoc significatu in quo locutus Persius mihi videtur apud Varronem, & Hieronymum inuenitur, cuius in Iouinianum scribentis hæc sunt verba. Vnius tantum philosophi exemplum posui, vt formosuli nostri, & trossuli, & vix summis pedibus adumbrantes vestigia, imitentur saltem gentilium parcitatem. Varronis verba nequis ea desideret apposui: Nunc emunt trossuli nardo nitidi vulgo attico talento equum. Sed Nonius apertius hoc omnibus his verbis demonstrat: Trossuli dicti sunt torosuli. quasi habitiores, à torosa scilicet pinguitudine. accipe ergo trosulum hic pro Romanis, mollibus, delicatis, & opimis, quos magis pigmenta, flosculi, lenocinia orationis, & antiqua verba, quàm res, quàm sensa, quàm argumenta commoueant. *Leuis.*] Politus, mollis, deglabratus, vel nihil seueri habens iudicij. *Exultat.*] Applaudit.

Per subsellia.] Id est, minores sedes. sunt enim subsellia minores sedes, in quibus audientes poetas, aut spectantes ludos sedere solebant. Erant præterea (vt docet Asconius libro primo Verrin.) Tribunorum, Triumuirorum, Quæstorum, & huiusmodi minora iudicia, qui non in sellis curulibus, non tribunalibus, sed in subselliis considebant. recitaturi autem poemata auditoribus subsellia sternebant: nam sedilia illic non erant perpetua sicut in theatro, sed temporaria, quæ à poetis soluta pecunia conducebantur. vnde dixit Iuuenalis. Nemo dabit regum quanti subsellia constent.

N i l *ne pudet capiti non posse pericula cano.*] Mira excandescit indignatione & fremitu in eos, qui etiam in capitalibus criminibus refellendis tantopere laudis cupidi sint, vt fere obliti peculiaria causarũ argumenta, ex elocutione tantum, ac etiam verborum, sententiarúmque exornationibus vniuersi populi laudem & fauorem promereri conentur. Quod Quintilianus in nono summopere damnat. hoc autem Persius exemplo Pedij comprobat. qui accusatus furti, etiam in periculo capitis tanta laudis cupiditate agebatur, vt fere relictis causæ argumentis, exornationibus tantum populo studeret placere, adeo laudis & gloriæ desiderio vexabatur. itaque ad antitheta, id est, contra posita, & reliquas figuras conuertebatur. Sensus est igitur. nullo ne teneris pudore, cum de vita tua agatur, sollicitum te esse de laude adipiscenda? *Pellere pericula.*] s. capitis, id est, defendere teipsum in iudicio. *Capiti cano.*] Hinc est poetæ ardor. quod etiam cum in periculo vitæ, tum etiam in extrema ætate laudis tantopere anxius sis. *Hoc tepidũ decenter.* tepidas & frigidas laudes. sic enim dicere solent laudatores. Hora. Clamabit enim pulchre, bene, recte.

Tepidum.] Quia ficte & frigide laudatur, cum adulatio omnino sit.

Fures ait Pedio.] Exemplum Pedij. quem pro quocunque ponit qui laudem sibi etiam in capitalibus criminibus refellendis, exornationibus verborum & sententiarum quærit. Hic est ille Blesus Pedius qui sub Nerone auctore Tacito, motus est senatu, accusantibus Cyrenensibus violatum ab eo thesaurũ Æsculapij, delectumque militarem precio & ambitione corruptum. *Fures ait Pedio.*] Id est, Aliquis furti Pedium accusar. *Pedius quid.*] Subaudi quomodo se defendit.

Crimina rasis librat in antithetis.] Hoc est Pedius nequaquam refellit obiecta crimina. verum ad figuras & exornationes decurrit. Crimina non carmina legendum est, scilicet de quibus accusatus est.

Librat.] Ponderat, æstimat, quasi putans his exornationibus & absolutionem & laudem posse promereri. *Librat.*] Expendit, id est, tanti quidem æstimat exotnationem & figuras orationis suæ, quanti furtum & obiecta censentur, vt facile speret & absolutionem & laudem. *Antithetis.*] Latine sonant contra posita. vt in 9. scri. Quintil. quæ figura quidem non vno modo fit. nam & fit si singula singulis opponuntur, vt vicit pudorem libido, timorem audacia, rationem amentia. Et bina binis, non vt nostri ingenij, vestri auxilij est. Et sententiæ sententiis, vt dominetur in concionibus, iaceat in iudiciis. Terent. in Andria Antithetõ facit. Vt per falsas nuptias vera sit obiurgandi causa. Antitheton enim est, quia falsas dixit, deinde intulit vera. Sic idem in eadem. Quæ sese inhoneste optauit parare hic diuitias, potius quam in patria honeste pauper uiuere, antitheton est inhoneste & honeste. *Rasis.*] Quia neutrum altero verborum omnino

plus habet. *Figuras.*] Græce schemata dicuntur. Duplex est figurarum genus. Alterum sententiarum, alterum verborum. Figura, vt Fabius tradit, est sicut nomine ipso patet, conformatio quædam orationis remota à communi. Ergo figura est arte aliqua nouata forma dicendi. *Bellum hoc.*] Verba laudatoris quæ pronunciatiue leguntur, & cum admiratione more adulatoris. *Bellum hoc.*] Interrogatiue & cum indignatione proferuntur à poeta, qui eum carpit, à quo adulatorio gestu nimium poeta laudatur. Nam quærit poeta bellum hoc? quasi diceret, non ex vero animi iudicio, sed ficto laudas. vnde sequitur: An Romule ceues? *An Romule.*] In contemptum dictum est quasi nequaquam Romulo similis.

Ceues.] Ceuere verbum est in obscœnis. Iuuenalis. Ego te ceuentem Sexte verebor? hoc est indecoro motu corporis adularis, sumptum à canibus, qui clunes agitando blandiuntur. *Men moueat.*] Ita hæc inferuntur à poeta, quasi aliquis dixerit, tu quoque ad hos laudandos iis exornationibus & verborum & sententiarum mouearis. & ipse respondeat mene moueat. i. nullo quidem pacto adducar, vt hæc laudem quæ & ipsi poetæ ambitionem exprobrant & ipsi populo assentationem, cum omnino laude digna non sint.

Et cantet si naufragus assem protulerim.] Erat consuetudo apud antiquos vt qui naufragium fecissent, illud ex humeris in tabella pictũ circumferrent mendicantes, ne ab omnibus cogerentur casus suos narrare. Mart. Nec fasciato naufragus loquax trunco. Iuuen. Naufragus assem Dum rogat, & picta se tempestate tuetur. Ostendit igitur poeta sumpto exemplo à naufrago, vt superuacaneum est & parũ prodest naufragis cantare casum suum, cum eum pictum habeant in tabella, quod quidem satis est ad misericordiam hominum alliciendã. ita & poetæ & oratori non conuenire ostentare se scriptis suis, id est, laudem & verborum & sententiarum figuris quærere. cum argumenta causæ tantum simpliciter sint prosequenda, nec affectatis exornationibus vtendum. *Et cantet si naufragus assem protulerim.*] Ordo est, & protulerim assem si cantet. *Protulerim assem.*) Id est, Nec ob eam rem quia cantet dedero assem. Hæc omnia metaphoricos ad poeta accommodanda sunt. i. ego quidem non laudauero eum, quia exornationibus & figuris affectatis commendet scripta sua.

Cantas cum te fracta in trabe pictum ex humero portes.) Hinc ostendit indecorum esse poetis & oratoribus, cum eorum virtus nota sit, velle exclamationibus & crebris figuris verborum laudem sibi quærere. Quod turpe esse ostendit Fabius cum ita ait. Ideoque magis nobiles vt nouitate aurem excitant, ipsa copia satiant: nec se obuias dicenti, sed conquisitas & ex omnibus latebris extractas congestásque declarant. Ergo ita figuris scripta exornanda esse docet, vt non.

conquisitæ, sed obuiæ scribenti fuisse videantur. *Cantas.*] Ironia est. i. exornationibus veteris, & ita ad oratorem referas. si autem ad naufragium applices, hic est sensus. cantando & sublata voce mendicans naufragium tuum omnibus prædicas. *Fracta in trabe.*] Id est, naui fracta. quæ picta vna cum nautis in tabella vt dictum est circumferebatur à naufrago. alibi. Trabe rupta Brutia saxa prendit amicus inops. & paulo inferius. largire inopi ne pictus oberret Cærulea in tabula.

Verum nec nocte parata plorabit.] Id est, Si à me volet laudari, vera causarum argumenta & ad rem pertinentia prosequatur, id est, ex animo & corde doleat, nec putet his figuris & ornationibus nocturno studio paratis à me laudatum iri. *Incuruasse.*] Flexisse, ad laudem scilicet. *Querela.*] Naufragum respexit.

SED *numeris decor est, & iunctura abdita crudis.*] Hic obiicitur poetæ, ea carmina omnino laudanda esse, quia mira verborum compositione constent. Iunctura abdita, compositio quædam verborum occulta. ea enim demum oratio optima habetur, quæ eleganti verborum compositione & ordine constat. *Abdita.*] Abstrusa.

Numeris crudis.] Quos crudos appellas tu Persi, id est, nihil saporis habentes, vt immaturos versus. *Claudere sic didicit versum.*] probat per exemplum Neronis aliena carmina non esse damnanda, quando & Nero ita inflate didicerit finire versum suum. nam ita scribit Tacitus. Carminum studium Nero ita affectauit contractis quibus aliqua pangendi facultas, considere simul, & allatos, vel ibidem repertos versus connectere atque ipsius verba quoquo modo prolata supplere, quod species ipsa carminum docet, non impetu & instinctu nec vno ore fluens. irridet igitur Neronem, qui tam indecenter támque inflate & sua carmina scriberet & aliena imperfecta quoquo modo suppleret. quamuis Tranquillus affirmet ad manus suas peruenisse libellos Neronis cum quibusdam notissimis versibus ipsius chirographo scriptis, vt facile appareret non translatos, aut dictâte aliquo exceptos, sed plane quasi cogitante atque generante exaratos: ita multa deleta & inducta & supra scripta inerant. *Claudere.*] Finire, quasi qui aliena imperfecta quoquo modo finiret. *Didicit.*] scilicet Nero.

Sicut est Berecynthius Atys.] Hoc est quod notat Tacitus, quod ipsius verba quoquo modo prolata supplebat, non impetu & instinctu nec vno ore fluentia. *Berecynthius Atys.*] Hæc verba concludebant carmen. Atys puer Phrygius à Cybele matre deorum amatus cum ei castitatem promisisset, & in nympha Sangaritide non seruasset, nymphâque suppliciis affecta periisset, correptus furore putans domos, vt scribit Ouidius, ruere: tectum omne diffugit, & per summa Dindymi montis Phrygiæ discurrens, arrepto lapideo cultro seipsum excastrauit. vnde Ouid. Ah pereant partes quæ nocuere mihi. Ah pereant

dicebat

dicebat adhuc, onus inguinis aufert, Nullâque sunt subito signa relicta viri. Catullus tamẽ aliter scribens tradit puerũ cum ex aqua Galli fluminis Phrygiæ bibisset, in furorem ex aquæ natura cõpulsum se castrasse. Tãdem è monte lapsus in arborem pinum cõuersus est. Ad huius pueri imitationem sacerdotes Cybeles qui Galli cognominati sũt à Gallo fluuio Phrygiæ quẽ accolunt vt scribit Plin. & Festus, eunuchabantur, vnde Iuuenalis. Et ingens Semiuir obscœno facies reuerẽda minori, Mollia qui rapta secuit genitalia testa. Et quia diximus in nympha Sangaritide, illud sciendũ Sangaritidem propriũ nõ esse nomen, sed patronymicum à Sangario fluuio Phrygiæ. *Berecynthius.*] Id est, cybelicus: Berecynthes enim natio quædam, inter Phrygias est: simpliciter vero, vt scribit Strabo, Phryges Troesque prope Idã habitantes Rheã præcipuo venerãtur honore, eius orgia frequẽtantes. hãc quidam deorum matrem vocant, & vestam. & deã Phrygiam magnã. à locis autem Ideam, & Dindymenam, & Phylenam, & Pessinuntiã, & Cybelem. Græci sane ministros eius nuncupant vno vocabulo Curetes, eosdem & Corybantes vocant. *Et qui caeruleum dirimebat Nerea Delphin.*] Aliud est carmẽ meo iudicio Neronis. quod vel ipse scripsit vel repertum suis connexuit. quod irridet, vt nimis altum & inflatũ. Historiam videtur tangere Arionis, qui vt scribit Herodotus nobilis cantor fidibus fuit, loco & oppido Mitilenæus. is cum in Siciliam atque Italiam venisset, auresque omniũ mentesque demulsisset in quæstibus voluptatibus amoribusque hominum fuit, grãdique pecunia cõparata domũ redeunti à nautis cædes parata est. quod cum cognosceret traditis omnibus bonis impetrat vt sibi liceat sua omnia indumenta & fides capere & canere carmen casus illius cõsolabile, atque ibi mox de more cõptus & ornatus stansque in summa puppi carmen quod Orthrium dicitur voce sublatissima cantauit. iecitque sese procul in profundũ, sed à Delphino dorso super fluctus edito incolumis Tenarum in terram Laconicã deuectus est. de hoc plura apud Herodotum & Gellium. *Sic costam longò subduximus Apœnino.*] Aliud vitiũ in carmine Neroniano reprehendit. ostendit enim indecorum esse in quinto pede heroici carminis frequenter & affectate spondæum poni, vt est illud Virgilianum, Cornua velatarum obuertimus antemnarũ. Lucanus. Altus cæsorum pauit cruor armentorum. nam Nero id in Troicis suis affectauit, in cuius inuidiã hanc fere totam satyram scribit. *Sic.*] id est, vt per hoc carmen patet. *Subduximus.*] Substraximus. *Costam.*] Id est, syllabam. *Longo Apœnino.*] Id est, carmini hexametro, quod longũ dicit ad similitudinem Apœnini montis, qui ab Alpibus incipiens per mediam Italiam excurrit, quam in duas partes separans à dextris infernum mare relinquit, à sinistris autẽ superum, in siculumque vsque fretum progreditur. *Arma virum.*] Non hic

carpit Virgilium, vt quorũdam est opinio, sed verba sunt excusantis versus crudi poetæ. *Nonne hoc spumosum?*] Quasi diceret si hoc vitio non das, neque id superius dandũ. *Cortice pingui.*] Crassum superbum & tumidũ. *Vt ramale vetus.*] Vetus truncus qui nõ facile flectitur. nã tale carmen vt nimis durum irridetur vt illud Antimachi quem cyclicũ vocat Horat. Fortunam Priami cantabo, & nobile bellum. Sequitur enim. *Quidnam igitur tenerum & laxa ceruice legendum.*] Ex quo apparet superiora carmina esse reprehensa, quia dura, & nimis sonãtia essent, vt erunt & sequentia. Torua mimalloneis implerũt cornua bõbis. *Coctum.* Sctibit Seruius multi temporis aliquid recoctum vocari. vt Virg. Solidum nodis & robore cocto. Vnde Horat. homines longo rerum vsu & tẽporis exercitatos recoctos appellauit. Plerũque recoctus Scriba ex quinqueuiro coruum delubet hiãtem. *Pregrandi.*] Id est valde grandi. Porphyrio tamẽ exponens illud Horatij in secũda satyra. Vepallida lecto Desiliat mulier, affirmat hoc loco legendum esse vegrandi. Quod legitur apud Varronẽ, De re rustica. Quod quæ postea concipiunt fiunt vegrãdes atque imbecillæ. *Subere.*] hoc loco cortice. Virg. Aen. xi. Huic natam libro & syluestri subere clausam. Suber proprie (vt scribit Plin.) minima arbor, Glans pessima, rara, cortex tãtũ in fructu præcrassus ac renascẽs, atque etiã in denos pedes explanatus, vsu eius anchoralibus maxime nauiũ piscãtiumque tragulis, & cadorũ obturamẽtis. Præterea in hiberno fœminarũ calciatu. *Quidnam igitur tenerum & laxa ceruice legendum est.*] Veluti offensus monitor, quod poeta, talia irrideat carmina vt nimis sonantia & plena, ita eum interrogat vt ostendat talia carmina non esse reprehendenda quando ab omnibus poetis talia fiant. Ad quod Persius ridens subiungit quatuor carmina sequẽtia Neronis, quasi ostendens illa nõ esse nimis sonantia & plena, sicque Neronem irridet. *Quidnam igitur tenerum?*] Quasi dicat omnia pari modo haberi in omnibus poetis.

Tenerum.] Non nimis durum, non nimis plenum. *Laxa ceruice.*] Id est, remissiore sono, nec tã erecta voce. sumpta metaphora ab equis qui laxatis habenis collum submissius gerunt. *Torua mimalloneis implerunt cornua bombis.*] Quatuor versus sequentes Neronis fuisse illud suspitionem affert, Sed quid opus teneras mordaci radere vero Auriculas. Eos vt nimis plenos & tumidos irridet. vt Horat. carmen Antimachi, Fortunam Priami cantabo & nobile regnum. & Martialis carmen detractoris irridendo inserit. Quid cum panticibus laxis & cum pede grandi. & Horatius carmen Furij Bibaculi, Furius hibernas cana niue conspuit Alpes. *Torua.*] Terribilia. quasi terua à terrendo. Virgil. Torua leena lupũ sequitur. *Mimalloneis.*] Mimallones mulieres bellicosæ dicũtur, à mimeomæ. i. imitor. quod imitentur Bacchũ. nam vt scribit Strabo, Sileni, Satyri, bacchæ, lenæ, thiades, mimallones, naiades, nymphę & quos Tytiros vocãt sacerdo-

es fuerũt Bacchi. Ouid. in Arte amandi, Ecce mimallonides ſparſis in terga capillis: Ecce leues ſatyri præuia turba dei: Ebrius ecce ſenex pãdo ſilenus aſello Vix ſedet, & preſſas continet arte comas, Dũ ſequitur bacchas. *Cornua.*] Quibus vtuntur in ſacrificiis Bacchi. *Bõbis.*] Sonitibus. nomen fictum à ſono vocis. *Et raptum vitulum.*] hoc verſu tangit fabulam Agaues. nam Pentheus Echionis & Agaues filius Thebarum rex Liberi patris ſacra contemnens, cum illo acceſſiſſet vbi illa celebrabãtur, mater furore & temulentia percita vna cũ reliquis Bacchis eum interemit, & ipſi omniũ prima caput abſtulit. vnde à luctu ſortitus eſt nomẽ. Nam pẽthos ſignificat luctum. Pagus autem ex quo Pentheus deductus & diſcerptus fuit Scolus appellatur ſub Citherone. Auctor Strabo. *Vitulo.*] Ouidius, aprum dicit viſum fuiſſe, vt ille mihi feriendus aper. more poetarum nomen pro nomine poſuit. vt Domitus Pollucis habenis. cum Caſtor equorum domitor fuerit.

Baſſaris.] Id eſt, Agaue ſacerdos Bacchi. nam Bacchæ Baſſarides dictæ ſunt à Baſſareo vno ex cognominibus Bacchi. Horat. Non ego te candide Baſſareu Inuitũ quatiã. A genere autem veſtis quã induebatur dictus eſt, vt Porphyrio ſcribit vſque ad pedes demiſſam, dictã vt Acroni placet à Baſſara loco Libyæ vbi fiebat. Tali enim veſte & numina vti dicũtur. vt Virg. Pedes veſtis defluxit ad imos. vt alij volunt ἀπὸ τῶν βίσων. i. à vallibus per quas ſacrificantes feruntur. *Et Lyncẽ.*] animal eſt Baccho dicatũ. Virg. ij. Geor. Quid lynces Bacchi variæ. Eius animalis vrinam ſcribit Plin. vbi reddita fuerit glaciari in gẽmas carbunculis ſimiles. Oui. Victa racemifero lyncas dedit India Baccho, E quibus vt memorant, quicquid veſica remiſit Vertitur in lapidem, & cõgelat aere tacto. *Mænas.*] Sacerdos Bacchi à mæno. id eſt, furo.

Corymbis.] Vna eſt hederarũ, quæ Baccho ideo dedicatæ ſunt, quòd cum victor ex India vt dictum eſt rediret, coronas hederæ portauit.

Euion ingeminat.] Vox bacchantium eſt. nã Liber cum in bello giganteo dilaniatus à gigantibus, vt ſcripſit Orpheus, fuiſſet: Iupiter eum quærens magno clamore & lamẽtatione ita appellabat Euion. i. Bone fili. eu enim bene, hyos Græce filium ſonat Latine. quod poſtea in eius ſacris ſeruatum eſt, Ouid. in Arte amandi. Pars hymenæa canunt, pars euio euio clamant. *Echo.*] Reboatio ab ἠχεῖν. i. reſonare.

Reparabilis.] Quæ repetit voces, quod fieri ſolet in locis concauis.

HÆC *fierent ſi teſticuli vena vlla paterni.*] Indignatur poeta quod ſemper de Baccho tantũ Cybele ſcribat, & dura nimis & plena carmina, oſtẽdens id prouenire ex nimia poetarum incuria, qui ſi diligentius ſtilo ſuo vterentur elimatius ſcriberent. Eſt igitur ſenſus. Si nos haberemus aliquid maiorum noſtrorum, hæc à nobis non fierent.

Summa de lũbe ſal. hoc natat in labris.] id eſt, hoc tantũ poetis tẽporum noſtrorum in prõptu eſt, vt de Baccho & Cybele ſcribãt, quorũ ſacrifi-

sacrificia communia fuisse apud Phryges auctore Strabone produntur. Nam ita Home. in Palamede chorum loquentem facit. Cum patre Libero lasciuiens, qui per idem lætatur cara cum matre tympanorum sonitu & congregantes in vnum Silenum & Marsiam Olympum & tibiarum quærentes repertores, celebrantesque rursus bacchia & phrygia simul conferunt. *Delumbe.*] Veluti solutum & enerue, tanta repletione fertur carmen, qualia sunt quæ præcesserunt. scribit Tac. Ciceronem à Caluo male audiuisse tanquã solutum eneruem. à Bruto autem vt ipsius verbis vtar tanquam fractum & elumbem. *In labris & in vdo*] Exaggeratio est rei. nam idem est in saliua, in labris, in vdo. *Mænas*] id est, Carmen de Baccho vt illa. Torua mimalloneis implerunt cornua bombis. *Atys.*] Propter id, Berecynthyus Atys. *Nec pluteum cedit.*] Incuriam notat poëtarum. Sic Horat. de Lucilio, & in versus faciendo Sæpe caput scaberet, viuos & roderet vngues, Sæpe stylum vertens, iterum quæ digna legi sunt Scripturus. nam in versibus faciendis, cum res & verba non suppetant, præ indignatione plerunque poëtæ & pluteum percutiunt, & vngues rodunt cogitando quæ dicant. *Pluteum.*] Plutei crates erant corio crudo intextæ quæ solebant, vt scribit Festus, opponi militibus opus facientibus, & appellabantur militares. Nunc etiam tabulæ quibus quid præsepitur eodẽ nomine significantur. *Sed quid opus teneras.*] Monentẽ introducit sibi cauendum esse ne supplicio afficiatur dũ tam aperte nobilitatem insectatur, quasi diceret superuacaneum esse. *Teneras.*] Neronis potissimũ & cæterorum nobilium vt supra. Non si qua elegidia crudi Dictarunt proceres. *Radere.*] Reprehẽdere mordere, tãgere. Tractum à medicis qui cultro vulnera radere & resecare solent. vt alibi Persius. Pallentes radere mores Doctus. *Vide sis ne maiorum.*] Æmulatio est. Horatius. O puer vt sis Vitalis metuo, & maiorũ nequis amicus Frigore te feriat. *Vide sis.*] Id est, vide si vis, hoc est caue tibi, quia imperatiua verba velut contumeliosa sunt, addebãt veteres sis, quod significat si vis. *Frigescant.*] Tibi frigida fiãt horrore mortis. vt illud Horatij, ne quis amicus Frigore te feriat, id est horrore mortis, vt Porphyrio interpretatur. Virg. in xij. De morte Turni. Ast illi soluuntur frigore mẽbra, id est, morte. *Sonat hic de nare canina litera.*] .i. in domo Neronis aut diuitum. Literà canina dicitur r, quam canes restrictis dẽtibus iterant. Lucilius. Irritata canis quod r r quamplurima dicat. Nam irritari dicuntur proprie canes. *Per me equidem sint omnia protinus alba.*] Permissio est, non ex voluntate, sed stomacho proficiscens, id est, quantũ in me est, concessero omnia esse optima. *Alba.*] Candida, polita, sine macula. *Nil moror.*] Magno cũ ardore hæc à poeta dicũtur, & præcipitanter legenda sunt vt indignatio ostendatur. *Nil moror.*] Quasi præ timore abiturus sit. sequitur enim discedo. *Euge.*] Exultantis est, & assentientis. nam & se omnia

probaturum dicit. ironia est. *Omnes res eritis mira per me.*) Id est, ego laudabo posthac omnia scripta quasi mira & egregia, nec vllo loco carpenda. *Hoc iuuat.*] Eos irridet qui in assentationibus delectantur, & de scriptis suis quod displiceat nolint audire. *Hoc iuuat.*] Quasi monitor dicat. Ita placet Persi vt omnia laudes. *Hic, inquis, veto quisquam faxit oletum.*] Allegoria est, id est, nolo quisquā carmina mea reprehendat. *Veto.*] Hoc verbo veto innuit Neronem reprehendi, cuius est & vetare & imperare. *Hic.*] i. In carmine meo. *Faxit.*] faciat. Oletum stercus est humanum. Veranius: sacerdotula in sacrario Martiali fecit oletum. *Pinge duos angues.*] Veluti offensus poeta, hoc dicto indignationem prorumpit. Sensus est. Si non vis tua carmina reprehendi, ea aliquo signo vt à me cognoscantur tibi notanda sunt.

Pinge duos angues. Nullum locū auctore Seruio, antiqui putauerunt esse sine genio, qui per anguem sæpe ostendebatur, vt pueri territi pictura serpentis locum vt sacrum venerarentur, nec in eo meierent. vnde Virg. lib. 5. loquens de serpente qui è tumulo Anchisæ exierat ostēdere id videtur. Incertus genium ne loci famulū ne parentis Esse putet.

Sacer locus.) Ironia est, quasi diceret carmina nostrorum poetarum tangenda non sunt. *Discedo.*] Bene, iratus se discessurum minatur. sic supra, Nil moror. *Secuit Lucilius vrbem.*] Indignatur eam sibi libertatem scribendi eripi, quæ olim Lucilio & Horatio concessa fuit. nā ante occupatam rempublicā ab imperatoribus Lucilius mira carminis acerbitate multos nominatim insectatus est. vnde Horat. de Lucilio. Aut læso doluere Metello Famosisque Lupo cooperto versibus: at qui Primores populi arripuit populúmque tributim. Lucilius poeta satyricus natus est vno anno antequā Carthago in ditionem Romanorum per Scipionem redacta est. anno autē ætatis 46. Neapoli mortuus est, & publico funere elatus est, quo anno Furius Bibaculus poeta natus est Cremonæ & Cymbri superati sunt à Mario. Secuit vrbem. veluti gladio dilacerauit. Iuu. Ense velut stricto quotiens Lucilius ardens Infremuit, rubet auditor cui frigida mens est Criminibus. Horat. Qui sale multo vrbem defricuit. *Te Lupe te Muti.*] Lupus & Mutius Albutius infames fuere tempore Lucilij. De Mutio ita Luci. Græcum te Albuti quàm Romanum atque Sabinum, Municipem ponti tutamen Centurionum. Et demum, Chære Tite Muti. *Genuinum fregit.*] Sumptum à canibus, qui irritati hunc & illum dentibus incessunt. Genuinum. genuini dentes sunt homini nouissimi qui circiter 20. annum gignuntur, multis & octogesimo. auctor est Plin. dicti quòd à genis, vt scribit Festus, pendeat. *Omne vafer vitium.*) Mirum Horatij ingeniū ostendit, qui tanta carminis vrbanitate vitia hominum insectatur vt eos etiā in risum moueat. *Vafer.*) Afri perfidi semper sunt habiti. vnde vafros homines dicimus callidos & astutos quasi valde afros. *Ludit.*) Versa-

tur vrget. *Precordia.*) Vno nomine vt scribit Plinius exta in homine dicimus. *Populum suspendere.*) Subsannare. i. per fastidium quoddã deridere. Horat. Naso suspendis adunco. Naribus enim auctore Fabio derisus, contemptus, fastidium significari solent. *Excusso.*) Extorto & moto vt fieri solet in derisu. Horat. autem dixit Naso adunco.

Men mutire nefas.) Ergo, inquit, Lucilio & Horatio tanta libertas concessa fuit, & mihi loqui non licet? cum interrogatione legendum est. Mutire eloqui. Ennius. Palam mutire homini plebeio piaculum est. Terent. in Andria. Nihil iam mutire audeo. *Nec cum scrob.*) Alludit ad fabulã Midæ quæ talis est. Cum inter Marsiã, siue vt alij volunt, Pana & Apollinem, orta esset contentio de laude cantilenæ, victoriáque iudice Tmolo staret Apollini, omnésque Tmoli iudicium probarent, solus Midas Pani fauit. Quare Apollo iratus ei, vt aures asininæ essent effecit. quam deformitatem cum velamentis tegeret, solus tonsor vidit. Verum cum id vereretur loqui, nec tamen reticere posset, effossæ telluri illud insusurrauit. Natæ inde harundines sunt, quæ ventorum flatu agitatæ secretam turpitudinem Midæ indicauerunt. Hunc autem Gordij filium fuisse regem Phrygum ditissimum tradunt Herodotus libro primo, & Trogus vndecimo, cuius pater Gordius ab agricultura ad imperium est euectus. ab cuius nomine inter Phrygiam minorem & maiorem erat Gordiæ vrbs, in qua seruabatur plaustrum quod olim Gordij fuerat. Midas autem sanguine, vt scribit Eusebius, tauri epoto extinctus est. *Nusquam.*] Distinguendũ est, & cum interrogatione & indignatione legendum. *Hic tamen infodiam.*) In hoc meo libello inseram vt ille scrobi immurmurauit; perstat in metaphora. *Vidi vidi ipse libelle, auriculas asini quis non habet.*) Hęc sunt quæ velut secreta libello suo dicit se commissurum. hoc significat neminem esse, qui vt laudis & assentationis cupidus non irrideatur, illud respexit. Nec manus auriculas imitata est mobilis albas. *Auriculas asini quis non habet.*) Id est, quis non irrideatur. receptum tamen est à Persio scriptum fuisse auriculas asini Midas habet, sed quia in Neronem dictum videri potuisset, à Cornuto mutatum fuisse. nã is vt scribit Tranquillus tanta laudis cupiditate agitabatur, vt orationis carminísque Latini coronã de qua honestissimus quisque contenderat ipsorum consensu concessam sibi receperit. *Vidi.*) Geminatio facta est mira excandescentia & risu satyrico legendum. *Hoc ego opertum. Hoc ridere meum tam nil nulla tibi vendo Iliade.*) Hoc pendet ex stomacho eorum carminum. Ne mihi Polydamas aut Troiades Labeonem Prætulerint. quasi diceret hic libellus meus quẽ nullius precij esse dicitis, Iliadi Labeonis non est postponendus. hoc totũ in inuidiã Neronis dicit, qui & Troica scripserit, id est, captiuitatem Ilij, quã ardente vrbe vt diximus cantauit, vt scribit Tranq. & tãtopere vt dictũ est Labeonẽ fouerit, quia de reb. Iliensib. scripsisset. *Hoc opertũ.*) Hoc

occultum & secretũ meum propter id. Hic tamen infodiã. *Hoc ridere meum.*) Hinc monstratur totã fere satyrã risu legendã esse. Hoc pendet ex illo. Sed sum petulanti splene cac hinno. *Tam nil.*) Quod Nero paruifacit & Romani. hoc illud spectat, Quis leget hæc, min' tu istud ais? nemo Hercule. *Nulla Iliade.*) Aut Labeonis, aut Neronis qui Troica, vt dictũ est, scripsit. Iuu. Nunquã cantauit Orestes, Troica nõ scripsit.

Audaci quicunq. afflate Cratino.) Hoc loco monet vulgi iudiciũ nõ esse magni faciendũ, sed doctorum tantum virorũ, iuxta illud Horat. Neq. te vt miretur turba labores Contentus paucis lectoribus. Ait igitur se eos velle lectores esse sui operis, qui diligẽter euoluerint & legerint comœdias Cratini, Eupolidis, atq. Aristophanis, qui tres comediæ priscæ præcipui scriptores ciuiũ vitia fœcũdissima libertate notauerũt. Vnde Horat. Eupolis atq. Cratinus Aristophanésq. poetæ: Atque alij quorũ comœdia prisca virorũ est. Si quis erat dignus describi quod malus aut fur, Quod mœchus foret, aut siccarius, aut alioquin Famosus, multa cũ libertate notabãt. Taliũ igitur iudicio vt doctissimorum standũ esse docet. *Audaci.*) Vnicuiq. epithetõ suum dedit. *Iratũ.*) In vitia. *Eupolidem.*) Hic ducta vxore primitiali nocte mortuus inuẽtus est vna cũ puella. vnde Ouid. Sit tibi cõiugij nox prima nouissima vitæ. Eupolis hoc periit, & noua nupta modo. *Pregrandi cũ sene.*) Aristophanẽ significat, cuius ingeniosæ & attici salis plenæ extãt comœdiæ. *Pregrandi.*) An ad ingenij excellentiã, an ad ætatem retulit. Nã vtroq. natu maior fuit Olympiade 88. claruit, iisdẽ fere tẽporibus, quib. Pericles mortuus est. *Aspice, & hæc.*) i. Satyras meas. *Si forte aliquid decoctius audis, Vnde vaporata lector mihi ferueat aure.*) Sẽsus est, vide nũ in meo libello aliquid inuenias boni ex quo lector mihi cõcilietur & feruentior fiat ad mea scripta legenda. Modestissime poeta declarat opus suum vtile. *Decoctius.*) Perfectius, suauius. trãslatio est sumpta à vino quod ad dulcedinẽ coquitur. *Vnde.*) Ex quo, vnde legendum est nõ inde. *Lector ferueat mihi.*) Cũ feruore & ardore scripta mea legat. *Vaporata aure.*) Perstat in metaphora. bene enim subdit vaporata, quia decoctius precessit. & itẽ illud, Afflate Cratino. Totũ enim est ab incendio sumptũ. *Vaporata.*) i. vapore scriptorũ meorũ perfusa. *Non hic qui in crepidas Graiorum ludere gestit.*) Arcendos omnino affirmat rudes homines & vulgares, vtpote contẽptores virtutis & petulãtes, à sui operis lectione. Non hic. subaudi sit lector. nã hic pronomẽ est. *Gestit.*) Delectatur. gestire proprie est animi sensum gestu corporis indicare. Terent. Quid gestiã, aut quid lætus siem? & Virgil. Et studio incassum videas gestire lauãdi. *Ludere.*) Irridere. *Crepidas Graiorũ.*) i. philosophos. nã crepidæ calciamenta sunt philosophorum. *Sordidus.*) Vitiosus, immundus circa virtutem. *Et lusco qui possit dicere lusce.*) Hominem intelligit insulsum & procacem, qui fortuita vitia homini imputat.

Lusco.) Lusci dicuntur altero carentes oculo, aut qui parũm cernũt. Iuuen. Ambos perdidit ille oculos, & luscis inuidet. *Sese aliquem credens Italo quod honore supinus, Fregerit heminas Areti aedilis iniquas.*) Eos irridet qui vel minima dignitate fungentes ita in superbiã efferuntur vt alios præ se contemnant. Sicque hominis amentiam ostendit.

Sese aliquem.) Aliqui codices habent sese aliquid credens, id est seipsum magnæ auctoritatis putans. *Supinus.*) Superbus, elatus, & erectus. vnde resupinare oritur. Iuuenalis. Aulam resupinat amici. & Plinius loquens de potu auium sic scribit. Sed ex his quibus longa sunt colla, intromittentes capite resupinato veluti infundentes sibi bibunt. *Aedilis.*) Ædiles præerant mensuris & minimi magistratus erant, adolescentésque prima commendatione creabantur. Cicero Legum secundo. Suntóque ædiles curatores vrbis, annonæ, ludorúmque solennium, illísque ad honoris amplioris gradum primus accessus esto. *Fregerit heminas.*) Hoc erat vt diximus etiam officium. Iuuenalis. Et de mensura ius dicere, vasa minora Frangere.

Heminas.) Genus mensuræ siue ponderis, drachmas sexaginta, vt scribit Plinius pendens. *Areti.*) Pro Aretij. vt Pataui pro Patauij. nã oppida præter vrbem ipsam ædiles habebant. Cicero ad Brutum. Nã constituendi municipij causa, hoc anno ædilem filium meum fieri volui & fratris filium, & Marcum Cesium. is enim magistratus in nostro municipio, nec alius vllus creari solet. Aretium oppidum est Hetruriæ fictilibus celebre. nam ex terra aretina fictilia magna laude fiebant vt scribit Plinius. Mart. Aretina nimis ne spernas vasa monemus: Lautus erat Thuscis Porsena fictilibus. *Numeros abaco.*) Arithmeticos dicit qui numeros & figuras in abaco, id est, in tabella ad id accommodata designant. C. quam ob honorem Pythagoræ, Pythagoreã appellabant mensam, hyalini pulueris respersione coloratã, vt inquit Martianus Capella, ne in multiplicationibus, partitionibus, & podismis vnquã fallerentur, excogitatam descriptámque hunc Geometricũ puluerem Cicero, erudito epitheto honestauit. Est & in columnarum capitulis, quæ puluinata conformãtur Abacus, pars quædã, in qua & volutæ sunt cum lineis, quæ catheti nominantur. S. Erat præterea abacus mensa in qua pocula potoria reponebantur. Iuuen. Vrceoli sex ornamentum abaci. *Et secto puluere metas.*) Geometras designat, qui virga in terra signa & mensuras notant. *Multum gaudere paratus Si Cynico barbam petulans nonaria vellat.*) Hinc hominis inscitia ostenditur, qui philosophorum opprobriis delectatur.

Vellat barbam Cynico.) Philosophi plerunque erant ludibrio. Horatius de stoico. Vellant tibi barbam Lasciui pueri, quos ni tu fuste coerces Vrgeris, turba circum te stante, miserque Rumpetis, & latras magnorum maxime regum. *Cynico.*) Cynicorũ sectæ princeps, auctore

auctore Laertio, Antisthenes Atheniensis fuit, qui cũ doceret in gymnasio quod cynosargum appellabant, non longe à ianuis, cynicum cognomen suæ sectæ dedit. Lactantius vero à canibus cognomen accepisse tradit his uerbis. Quid loquar de cynicis, quibus in propatulo coire cum coniugibus mos fuit? Quid mirum si à canibus quorum vitam imitantur, etiam vocabulum nomenque traxerunt? Cynos enim Græce, canis Latine dicitur. alij vero cynicos dictos esse putant, quod essent mordaces vt canes. nam Diogenes vt scribit Laertius, interrogatus quare canis diceretur, respondit, quia in eos qui dant blandior, in eos qui non dant oblatro, malos autem mordeo. Cynici nobilitatem & diuitias abiiciebant. Barbam. barbati enim incedebant philosophi, vt alibi Persius. Barba tum hoc crede magistrum Dicere. & Mat. Sic Pythagoræ loqueris successor & hæres. Propendet mento nec tibi barba minor. *Nonaria.*] id est, meretrix quæ in lupanari post nonam horam prostabat, cum ante homines in negociis occupari essent. Mart. Sufficit in nonam nitidis octaua palæstris. Imperat extructos frangere nona toros. *His mane edictum.*] His cum contemptu legendum est, id est, his vt aspernatoribus virtutum, hoc tamen curandum mando vt mane ædicta prætorum audiant & quærant, post prandia scorta petant. Edictum dicitur prætoris & consulis, quo aliquid iubent aut prohibent fieri. *Post prandia Calliroen do.*] Multi Calliroen fabulam accipiunt, quæ in theatris sæpius recitaretur. At ego Callitoen infamem mulierem puto quæ in temporibus poetæ in propatulo pudicitiam haberet. vnde Persius iratus in huiusmodi homines, vt virtutum prorsus contemptores ad ea reiicit quæ solent sequi libenter. fons etiam est eiusdem nominis auctore Plinio in Attica.

Post prandia.] Nam prandia hora nona sumebantur, post eam horam, meretrices, vt diximus, prostrabant. vnde nonariæ nomen accepere.

IN SATYRAM II.

HVNC *Macrine diem.*] Inuenio temporibus Persij quendam fuisse Minutium Macrinum Brixianum virum magna quidem auctoritate & singulari modestia. de quo ita scribit Plinius. Patria est ei Brixia, ex illa nostra Italia quæ multũ adhuc verecũdiæ antiquæ & frugalitatis retinet ac seruat. Pater Minut. Macrinus equestris ordinis ceps, quia nihil altius voluit. Allectus enim à diuo Vespasiano inter prætorios, honestam quietem huic nostræ ambitioni dicam an dignitati constantissime prætulit. de hoc omnino poeta intellexit. Nam

inter vltima tempora imperij Neronis & prima Vespasiani, tres tantum intercessere anni, vt temporibus Persij in vrbe Macrinus equestri dignitate notus esset. Hunc igitur vt familiarem & amicum suum diem natalem celebrantem alloquitur, eius animi candorem laudãs. Et satyræ non oblitus, stulta vota hominum arguit, eos in primis accusans, qui nimia auaritia obstricti, à diis nefaria & scelesta petunt, eosque atque ac mortales muneribus capi credunt, docens deum hominum magis corde syncero quàm auro gaudere. *Numera meliore lapillo.*] Inter dies felices natalem Macrini dicit esse habendum ex Thraciæ gentis instituto, quæ vt scribit Plinius, calculos colore distinctos pro experimento cuiusque diei in vrnam condit, ac supremo die separatos dinumerat, atque ita lapillorum computatione vitam actam cognoscit. Quod Plinius accusans inclamat. Heu vana imprudens diligentia, numerus dierum computatur vbi queritur pondus. Hora. tamen eam consuetudinem dicit fuisse Cretensium. Cressa ne careat pulchra dies nota. C hic ego Thressa, non cressa apud Horatium lego. vt apud Flaccum Argonanticon ij. libro, Carasque thoris inducere Thressas. S. *Apponit.*] Assignat, & computatione ostendit. *Annos.*] Atteius Capito annum à circuitu temporis putat dictum, quia veteres an pro circum ponere solebant. vt Cato in Originibus oratorum. An terminum, id est, circum terminum: Et ambire pro circuire. Ad quod Virg. respexit Interea magnum sol circũ voluitur annum. *Fundere merum genio.* Ex Epicureorum sententia, qui in omni lætitia hoc agebant. Vinum promendum esse dicit & animi relaxationi operam dandam. sic Hora. Nunc est bibendum, nũc pede libero Pulsanda tellus. *Genio.*] Genium colere dicitur qui operam dat voluptati & animi relaxationi. Vnde Iuuen. Genialis agatur Iste dies. vnde & genialis lectus dicitur qui nuptiis sternitur in honorem Genij. Nam Genium appellabant deum qui vim obtineret rerum gignendarum. auctore Festo. Aufidius. Genius, inquit, est deorum filius, & parens hominum ex quo homines gignuntur. Et propterea Genius meus nominatur, quia me genuit. Alij genium esse putauerunt vniuscuiusque loci deum, ergo indulgere genio dicimur, cum lautius viuimus, nec naturam defraudamus. Alibi Persius. Indulge genio, carpamus dulcia. & contra Terentius. suum defraudans genium, id est, naturam suam. *Non tu prece poscis emaci.*] Modestiam Macrini laudando, satyrica indignatione in eos conuertitur, qui à diis multis precibus diuitias & nefaria petunt.

Nisi seductis.] id est, nisi prius precibus & muneribus captis, ac perinde deceptis. Seducere enim est decipere, alias ponitur pro seorsum ducere & separare. vt alibi Persius. Nisi soleris luxuria ante seductum moneat. *At bona pars procerum ta. li. a.*] Sensus est. Multi quidem & omnes fere sacrificia diis faciunt, sed non omnes pie sacri-

ficant, nec aperto & manifesto viuunt voto. Nam quæ turpia sunt, ea summissa voce & murmure suppresso petuntur: quæ vero honesta dissimulata prauitate, clara voce rogantur. *Bona pars.*] Magna.

Tacita.] id est ipsi taciti. *Acerra.* Vas est thurarium. *Humiles.*] Suppressos, summissos. *Mens bona, fama fides. hæc clare.*] Subaudi à diis petuntur. *Illa.*] .s. quæ sequuntur. *Introrsum.*] Hora. Labra mouet metuens audiri, pulchra Lauerna Da mihi fallere, da sanctum iustumque videri: Noctem peccatis & fraudibus obiicere nubem.

O si.] O & si optantis sunt, quæ nunc iunguntur. Nam singula ante ponebantur. Virg. Si nunc se nobis ille aureus arbore ramus Ostēdat nemore in tanto. Ergo vnum vocat quantum ad antiquitatem. Virg. O mihi præteritos referat si Iuppiter annos. *O si ebullet.*] Hic sui temporis immanem cupiditatem & auaritiam ostendit. æmulatio est Horatiana. O si angulus ille Proximus accedat qui nunc denormat agellum. O si vrnam argenti fors qua mihi monstret. *Ebullet.*] Hunc ego locum emendaui. Nam cum omnes codices temporum fortasse & librariorum culpa ebulliat legant, animaduerti ebullet legendum esse, non ebulliat. nam ebullio secundam habet syllabam longam, & geminato ll, scribitur, vt alibi Persius. Summa rursus nō bullit in vnda. Hoc loco vero si ebulliat legeretur, corriperetur: sensus etiam nullus prorsus esset. Ebullet igitur legendum est: sumptum à bulla quæ in aquis instar pilæ tumescit & facile rumpitur. Ouidius. Intumuit sicut fuluo per lucida cælo Surgere bulla solet. & simul allusit poeta ad id prouerbiū quod à Varrone in Re rustica recitatur. Homo bulla est. Est igitur sensus. vtinam funus patrui ebullet, id est, exeat & erumpat quo more rumpitur bulla. Sicque formatum est verbum ebullare, vt ampullare apud Horatius hoc verbo vsus est Celsus loquens de vrina. Si hæc crassa, caruncu las quidem exiguas, quasi capillos habet, aut si bullat & male olet interdum quasi arenam interdum quasi arenam interdum quasi sanguinem tradit.

Preclarum.] Propter diuitias eius. *Seria.*] Genus vasis fictilis. Terentius. Serias omnes releui. *Dextro Hercule.*] Amico & propitio, quem antiquitas fabulata est, vt scribit Diodo. dixisse, qui sibi postquam ad deos translatus esset decimam bonorum dicarent, vitam felicem victuros. Quod & euenisse constat. Multi enim Romanorum non solum mediocri censu, sed & qui ditissimi sunt habiti, decimas Herculi vouerunt. Lucullus Romanorum ferme ditissimus æstimatis bonis decimā Herculi partem dedit, epulas præbens continuas profundens multa. Templum insuper iuxta Tyberim egregium Herculi condidere Romani in quo ex decimis sacra deo offerūt. æmulatio est Horatij: Diues amico Hercule. *Impello.*] .i. insequor vt proximior.

Expungam.] Deleam & ex hac vita auferam. tractum à militib. qui cum à militia remittuntur expungi dicuntur. G ij

Namque est scabiosus.] Lepide naturam auari expressit, qui dum auide hæreditatem expectat, hæc sibi comminiscitur. Scabies, auctore Celso, durior cutis rubicunda, ex qua pustulæ oriuntur quædam humidiores, quædam ficciores. Exit ex quibusdam sanies, fitque ex his continuatis exulceratio pruriens. serpitque quibusdam cito: atque in aliis quidem ex toto desinit, in aliis vero certo tempore anni reuertitur: quo asperior est quoque prurit magis, eo difficilius tollitur.

Acri bile.] Hanc Græci choleram nominauerunt, commune stomachi atque intestinorum vitium. supra enim infraque erumpit, primum aquæ similis, deinde vt in ea recens caro lota videatur. Cornelius Celsus. Is vero qui nauigauit & & nausea pressus est, si multam bilem euomuit, vel abstinere cibo debet, vel paulum aliquid sumere.

Nerio iam t. d. v.] Auarus nimia auri cupiditate in omne scelus euocatur: nam ita hoc intulit poeta, vt ostendat auarum cogitare & expetere quæ ab aliis ad opes acquirendas turpiter facta sunt, quasi non turpe futurum sit si & ipse idem fecerit. Sensus est igitur. Nerius iam tres vxores sustulit & locupletatus est. Ducitur verbo funebri vsus est, id est, ad bustum fertur. Iuuen. Ducitur iratis plaudendum funus amicis. Virgil. Et tristia funera ducunt. Nerio, nomen improbissimi hominis, quem sibi imitandum proponit auarus. *Mane caput.*] Purgabantur antiqui si quo piaculo essent polluti, sulfure, aqua, & igne. Ouidius. Terque senem flamma, ter aqua, ter sulfure lustrat. Iuuenalis. Ter matutino Tyberi mergetur. *Et noctem fl. p.*] Quia dicitur etiam nox solo somno polluere, & ex pollutione piaculum committi. Virgil. Vndam de flumine palmis Sustulit. C. Veteris fuit superstitionis meticulosa somnia, ablutione purgare, id quod apud Æschylum obseruatum est, & docuit in Batrachis Aristophanes ὡς θεῖον ὄνειρον ἀποκλύσω. id est, Vt diuinum somnium abluam. Huc igitur respexisse videtur hoc loco Persius. S. *Heus age responde.*] Hæc interrogatio eo tendit vt ostendat talia vt turpissima diis minime grata ac ideo eos irasci. *De Ioue q. s.*] Quasi dicat, credisne hæc deo placere? id est non scis Iouem iustum esse & ei res nefarias displicere? *Est ne vt præponere cures h. c.*] id est, an debes Iouem pietate & iustitia omnibus antefacere?

Vt Staio.] Staius Albius Oppianicus vir fuit sceleratissimus & nocentissimus temporibus Ciceronis, qui Cluentiam vxorem, & C. Oppiniacum fratrem & eius vxorem grauidam iam appropinquante partu veneno sustulit, vt mulier & quod erat ex fratre conceptum necaretur. Afinium item Larinatem adolescentem pecuniosum Romam blanditiis allectum Aulij opera interfecit. Qui postea accusatus ab Aulo Cluentio Scaleno vni ex iudicib. grandē pecuniā dedit, & tamen cōdemnatus. Hic ergo pro scelesto homine Staiū posuit, Vnde

argumentum hoc fit, certe auare si hæc vota quæ ad deos facis Staio nocentissimo & perfido homini diceres: Staius veluti votorum turpitudine attonitus Iouem inuocaret. nã & mali sentiunt quid turpe & nefarium sit, idque plerunque illis displicere solet. Erit igitur sensus horum sex carminum. Ioui vt iustissimo turpia non videbuntur, quæ Staio homini nocentissimo displicebunt? eritque argumentum à minori ad maius. *Quis potior iudex.*] Vt sit sensus. Iuppiter quidem iustior omnino est. *Pueris or.*] Orbus dicitur quicunque aliqua re chara priuatus est. Proprie autem parens amissis liberis quasi amissa luce oculorum. Contrà, filius etiam dicitur orbus qui priuatus est parentibus. Terent. Orbæ qui proximi sunt, iis nubat. inde est orbitas & verbum orbare. *Hoc igitur.*] scilicet votum tuum.

Clamet.] Voti atrocitate. *Sese non clamet Iuppiter ipse*] Deum ostendit irasci iniquis votis hominum. *Ignouisse putas.*] Tacitæ obiectioni per ironiam occurrit. *Sulfure discutitur sa.*] Id est, fulmine. Nam fulmina & fulgura quoque vt scribit Plin. Sulphuris habent odorem, ac lux ipsa eorum sulfurea est. Vergilius. Et late circum loca sulfure fumant. *An quia non fibris ouium, Ergennáque iubente, Triste iaces lucis euitandúmque bidental?*] Sensus est. quia Iouis fulmine non periisti, putas tibi concedi vt etiam impune barbam Iouis extirpes, id est, omnia scelera facere liceat? Bidental. Cum fulgura cadebant statim fulgurum procuratores aderant, qui locum cæsis bidentibus expiarent, quod clausum & septum bidental à bidentibus, teste Festo appellabatur. Iuuen. Atque aliquis senior qui publica fulgura condit. Horat. Triste bidental Mouerit incestus. *Triste.*] Mali ominis.

Ergenna.] Nomen proprium conditoris fulgurum. Lucus vbi frequentius fulmen cadit. *Euitandum.*) Vt mali ominis & sacer locus.

Barbam sto.] scilicet, Iouis quem tu auare stolidum putas. allusio est ad illud Dionys. Syracusani qui Epidauri Æsculapio barbam auream demi iussit, cum affirmaret non conuenire patrem Apollinem imberbem, & ipsum barbatum conspici. Alij tamen stolidam barbã hominis stolidi interpretantur. quasi dicat. nec homini misero & stolido iniuriam faciendam. Sed superior melior est sententia.

Aut quidnam est qua tu mercede.] Irrisio est in eos qui victimis & muneribus capi deos putant. *Qua tu mer. deorum eme. a.*] Ironia est, qua te credis emi aures deorum vt inclinentur ad turpia vota.

Pulmone & lactibus vnctis.] Cum interrogatione & ironia, quasi ostendat poeta maiestatem diuinam hisce sacrificiis non moueri, sed hominum mente pura & corde syncero inclinari.

Lactibus.] Intestina esse lactes scribit Plinius, quæ à ventriculo incipiunt in oue & homine, per quas labitur cibus. in cæteris eæ Ilia appellantur.

Ecce *auia.*) Vanam mulierum superstitionem & inania vota accusat. *Matertera.*] Soror matris, quasi mater altera.

Infami digito.] Medio quem Mart. impudicum appellat. Ostendit digitum sed impudicum Alconti. de hoc intellexit & Iuuen. Mediúmque ostenderet vnguem. Nam ostendere medium digitum opprobrium erat. *Lustralibus.*] Expiabilibus. *Saliua.*] Hominis saliuam magnos habere effectus docet Plinius. Nam ita despuimus comitiales morbos, hoc est contagia tegerimus. Simili modo & fascinatores repercutimus sinistræ, dextræque clauditatis occursu.

Vrentes oculos.] Id est, Fascinatorios. Virgilius. Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos. Tradit Isigonus in Triballis, & Illyricis quasdam familias esse quæ visu effascinent, interimántque quos diutius intueantur iratis præcipue oculis. quod eorum malum facilius sentiunt impuberes. *Spem macram.*] Nihil enim aliud est in puero præter spem. vnde Virgilius. Per spem surgentis Iuli.

Nunc Licini in campos, nunc Crassi mittit in ædes.] Id est, auia siue matertera multis votis optat, & precatur infantem fieri ædium & agrorum Licini & Crassi hæredem. Nam Licinum diuitem fuisse ostēdit Martialis. Altáque cum Licinis marmora puluis erunt. Eiusdem meminit Iuuen. Ego possideo plus Pallante & Licinis. Idem alibi. Dispositis prædiues hamis vigilare cohortem Seruorum noctu Licinus iubet, attonitus pro Electro signísque suis Phrygiáque columna. Eum vnum fuisse ex Cæsaris Augusti libertis principis indulgentia prædiuitem placet intelligere. sic enim scripsit Tranquillus. Multos libertorum in honore & vsu maximo habuit, vt Licinum, Enceladū, aliósque Crassus, vt scribit Valerius & Plinius cognomento dictus est diues primus omnium Romanorum, postea decoxit. irrisione tamen occurrentium salutabatur diues. Qui à Parthis cæsus fuit, diues appellatus non est primus, sed hic de cuius ædibus sic Martialis. Altáque cum Licinis marmora puluis erunt. *Quamuis albata rogarit.*] Vestibus albis sacrificantes vtebantur. Nam vt scribit Cicero in legibus color albus præcipue decorus deo est cum in cæteris, tum maxime in textili. Horatius alios ve dierum Festus & albatus celebret.

Poscis *opem neruis.*] Eos irridet qui sibi vires in corpore dari petunt, cum ad eas assequendas nimius epularum luxus omnino obstet. *Esto age.*] Concedit hoc turpe non esse votum, sed epulis & crapula vires corporis impediri. *Tuceta.*] Genus est farciminis ex carnibus suillis minutim concisis. *Rem struere exoptas caso boue.*] Insurgit risu satyrico in eorum inscitiam qui quotidianis sacrificiis & pecudum mactatione sperant greges suos auctum iri, cum omnino assiduo sacrificiorum officio minuantur. *Struere.*) Congerere & coaceruare. Vnde struem lignorum dicimus, id est congeriem.

Cæso boue.] Hinc enim vt scribit Plinius victimæ optimæ & laudatissima deorum placatio. *Mercurium.*] Deum lucri. nam à mercibus dictus est, hunc enim negociorum omnium affirmabant esse deum, auctor est Festus. *Fibra.*) Sacrificio. Nam vt Var. scribit antiqui fibrum dicebant extremum. vnde in sagis fimbriæ, & & in iecore extremum, vt diximus supra, fibra dicitur. *Fortunare.*) Eodem verbo vsus est Cicero in Epistolis. Tibi matrimonium dij fortunent. Horatius. Tu quamcunque deus tibi fortunauerit horam.

Penates.) Macrobio dicuntur quòd per eos penitus spiremus. apud poetas sæpenumero pro domo ponuntur. *Quo pessime pacto.*)Subaudi à superioribus dabitur, vt sit quo pacto dabitur quod optas. Sícque arguit eum dementiæ qui putet gregem augeri, cum quotidie sacrificiis minuatur. *Iunicum.*) Boues sunt iuniores.

Omenta.) Omentum intestinum est, auctore Celso ex interiori parte leue & strictum, de superiore mollius, cui adeps quoque innascitur, quæ sensu sicut cerebrum quoque & medulla caret. Plinius Omentum membranam potius esse declarat, cum ait ventriculi atque intestina pingui ac tenui omento integuntur, præterquam oua gignentibus. *Extis.*) Dicta exta auctore Festo, quòd ea diis prosecentur, quæ maxime extant eminéntque. *Ferto.*) genus libi dictum teste Festo, quod crebrius ad sacra ferebatur, nec sine strue altero genere libi, quæ qui afferebant struferarij dicebantur.

Opimo.) Pingui ab Ope quam terrã voluerunt significare. eo quod omnes opes humano generi terra tribuat, vnde & opulenti terrestribus rebus copiosi, & hostiæ opimæ præcipue pingues, & opima magnifica & ampla spolia. *Intendit.*) perseuerat. *Iam crescit ager, iam crescit ouile.*) Satis lepide naturam hominis cupidi expressit, qui iam ob sacrificia facta putat deorum beneficio res suas augeri, cum tamen potius minuantur. *Iam.*) Irrisio est poetæ. *Donec nummus deceptus.*) Sensus. Tot quidem sacrificiis à diis opes petiit, vt iam arca nummis exinanita sit, & ne nummus quidem in ea viuat, satísque philosophice ostendit poeta, vt dictum est, à diis stulta vota non exaudiri.

Deceptus.) Eo quod nihil à diis impetrauit. *Nequicquam.*) Id est, non. alibi Persius. Nequicquam extrinsecus intrat Quod neruos agitet. aliàs pro frustra ponitur. Virgil. Arma diu senior desueta trementibus æuo Circumdat nequicquam humeris. *Suspiret.*) Id est viuat, sumpta metaphora ab animantibus. *Si tibi crateras argenti.*) Sensus est, tantæ quidem cæcitatis es, vt si qua ad te dona tulero statim lætitia afficiaris, putésque ea diis ob sacrificia facta tibi missa, & ideo deorum imagines & simulacra inaures, vt diuini beneficii memor & gratus. *Incusa.*) Ab eo venit, quod est incudo ab vltimo supino: Vnde incuso & accuso. Incusa ergo sculpta & signata.

Sudes.] Nimia lætitia. *Pectore læuo.*] Vbi ſedes eſt cordis.

Excutias.) Emittas, effundas. *Hinc.*] Ex donis acceptis.

Auro ouato.] Aut ideo dixit ouato, quòd imagines quæ inaurantur, ouo prius linuntur à pictoribus. Nec illud tamen obſtabit quod ouum primam habet longam: nam multa inueniuntur in auctoribus, quæ primitiuorum naturam non ſequuntur. vt farina. nam etſi à farre deriuatur, prima tamen corripitur. Aut ex pecunia prædacea. Nam vt ex A. Gellij Noctibus Atticis percipi licet ex pecunia quæ ex præda vendita colligebatur, quas manubias appellabant, Duces ſimulacra & deorum imagines in templis erigebant. verba ſunt A. Gellij. In faſtigiis fori Traiani ſimulacra ſunt ſita circum vndique inaurata equorum atque ſignorum militarium, ſubſcriptúmque eſt è manubiis. Huic teſtimonio eſt L. Metellus Dalmaticus qui Aſconio auctore ædem Caſtoris de manubiis extruxit. Erant enim imperatorum manubiæ, ex quibus quid vellent facerent. Auro igitur ouato intellige ex pecunia prædacea, ex qua vt dixi, ſæpe & templa & alia in honorem deorum extruebantur.

Ouatus.] Eodem modo dicitur ab ouare, vt triumphatus à triumphare. Ouantes vt ſcribit Feſtus dicti ſunt ab oo clamore. quem faciunt milites redeuntes ex pugna, geminata oo litera. quod eſt lætitiæ. Ratio ouandi & cauſa eſt, vt tradit Aulus Gellius, cum bella non rite neque cum iuſto hoſte geſta ſunt, aut hoſtium nomen humile & non idoneum, vt ſeruorum, piratarum, aut deditio ſolito citius facta, aut incruenta victoria. Ingrediebantur vrbem pedibus ſequentibus eos non militibus, ſed vniuerſo ſenatu.

Perducis facies ſacras.] Hoc inuidioſe in mores temporum ſuorum. Nam auro & argento placatiores putabant futuros deos, cum fictilibus magis propitij ſupplicantibus eſſent ita ſcribente Seneca. Exurge modo, & te quoque dignum finge deo. Finges autem non auro nec argento. non poteſt in hac materia imago dei exprimi. Quin cogita illos, cum propitij fuiſſent fictiles fuiſſe. Perduci proprie dicuntur imagines ex gypſo & marmore.

Facies ſacras.] Simulacra & deorum imagines.

Nam fratres inter ahenos, ſomnio pituita qui purgantiſſimam.] Romæ vt quidam tradunt, in porticu quadam collis palatini fuerunt effigies filiarum Danai, & contra eas ſub dio totidem equeſtres, filiorum Ægypti. Ex iis autem ſtatuis quædam dicebantur poſtulantibus per ſomnium dare reſponſa. De hac porticu Ouidius intelligere videtur cum ait. Quæque parare necem miſeris patruelibus auſæ Belides & ſtricto ſtat ferus enſe pater. & idem alibi. Heſterna vidi ſpatiantem luce puellã Illa, quæ Danai porticus agmẽ habet. Eſt igitur ſenſus

sensus inter imagines æreas quinquaginta fratrum eos in primis collocatos assumas qui vera somnia hominibus dant. Et est ironia. *Pituita* Omnis est humor corpori onerosus, dicta, vt scribit Ælius, quia petat vitam, cui Etymologiæ Quintilianus minime assentit. ea est maxime narium, oculorum & aurium. Cornelius Celsus ita scribit. Distillat autem humor ex capite interdum in nares, quod leue est, interdum fauces, quod peius est. interdum etiam in pulmonem quod pessimum est. Si in nares distillat, tenuis per has pituita profluit. Idem alibi. Oculos interdum occupat inflammatio vbi cum tumore in his dolor est. sequitur pituitæ cursus. nonnunquam copiosior vel acrior, nunquam vtraque parte moderatior. Et paulo inferius. Sed fere tempore interposito pituitę cursus acerrimus sequitur, exulceratis vehementer oculis aciem quoque ipsam corrumpit. Et alibi. Si pituitam acidam effudit, vtique sumere cibum, sed assueto leuiorem. Plinius: contra aurium pituitas vermiculosque si decoquatur ad dimidias partes cum porro nouo capitato & sectili. Nec corporis tantum humani est pituita, sed & arborum. Plin. Fungorum leuior natura & numerosa genera & origo non nisi ex pituita arborum. *Purgatissima.*) Quæ veriora habentur purgato per noctem pectore. *Aurum vasa Numæ Saturniáque impulit æra.*) Notat vt diximus tempora sua quibus luxum remoto è templis ære & fictilibus in vsum cultus diuini vsurpatum est aurum, quo deos magis placari credebant, quod nunc poëta deridet ignorantiam hominum arguens, qui deos muneribus & auro delectari putant. in cuius rei inuidiam ita scribit Plin. Antiquior fuit plastice, quàm fundendi æris ars. ex ea enim dij fiebant & domus ciuium ornabantur & dij fictiles erant. ex enim tunc deorum effigies erant laudatissimæ. Cicero in legibus, aurum & argentum in vrbibus & priuatum in phanis inuidiosa res est. *Vasa numæ.*] Fictilia. s. quibus Numa Pompilius secundus post Romulum Rom. rex in sacris vtebatur. Is Curibus sabinis agens vltro Romam vocatus ob inclytam viri religionem, sacra plurima instituit, Ædem Vestæ confecit, virgines vestales legit. Flamines tres Dialem Martialem Quirinalem: Salios Martis sacerdotes, Pontificem maximum creauit. Et vt scribit Plinius septimum collegium figulorum instituit. *Saturnia æra*] Quæ Saturni tempore, id est, rudi illa ætate in sacrorum celebratione erant in vsu. *Impulit*) Remouit, ex templis scilicet. *Vrnas*) Vrna proprie vas aquarium. dicta quasi vrina ab vrinando, id est, sub aqua nando. auctor est Varro. *Thuscum fictile.*] Quo in sacris prolibabatur, Plinius in sacris quidem etiam inter has opes non myrrhinis, crystallinis, sed fictilibus prolibatur sympulis innocentius, templorum quoque fastigia fictilibus ornabantur.

Thuſcum) Etruria auctore Plinio maxime plaſticem excoluit. Vnde Tarquinius Priſcus Tauriano à Fregellis accito, Iouis effigiem fictilem in capitolio dicandam locauit. Martialis. Lautus erat Thuſcis Porſena fictilibus.

O curuae in terras animae.) Acclamatio eſt cum riſu & indignatione in eos qui ex deſiderio ſuo deorum voluntatem ducunt. Curuae in terras. Ad terrena ita inclinatae, vt quid à vobis deus exigat non cõſideretis. Sicq; innuit, vt ſequentia docent, deum ad vota noſtra non moueri noſtris ſacrificiis, muneribuſue. ſed vt dictum eſt mente ſancta & iuſto animo. Nou ignoto à Lactantio Firmiano hoc carmen miris laudibus efferri. *Caeleſtium inanes.)* Quae non cognoſcitis quod caeleſtibus gratum ſit, ac ſi diceret ſuperos non eiſdem moueri affectibus quibus mortales. *Noſtros immittere mores.)* Credere eadem quae nobis grata ſunt dijs pariter placere. *Et bona dijs ex hac ſcelerata ducere pulpa.*] Idem dicit, poëtae eſt exaggeratio. *Ducere.*] Iudicare, colligere. *Ex ſcelerata pulpa.*] Voluptate & deſiderio noſtro. Pulpa, inde fit pulpamentum. dictáque eſt auctore Donato, quod pulſetur & concidatur dum manducatur. *Hac ſibi corrupto Caſiam.*] Oſtendit omnino deos non hominis munera, ſed puram mentem poſcere. Senſus eſt. ſi quando per veſtium aliarumue rerum luxum peccamus, ex eo tamen aliquam capimus vtilitatem. At aurum in templis nihil omnino dijs prodeſt, cum muneribus more mortalium non moueantur. *Diſſoluit.*] Diluit. Tempora ſua notat, quibus in tantum luxus in vnguenta proceſſerant, vt lini iam non ſolum, ſed & perfundi vnguentis gauderent, etiam veſtigia pedum tingerent, quidam etiam biberent, auctore Plin. *Caſiam.)* Vnguentum, Caſia enim auctore Plinio frutex eſt in Aethiopia Trogloditis connubio permixta iuxta Cinami campos naſcens. Fabuloſa tamen antiquitas princepsque Herodotus narrauit Caſiam circa paludes Arabiae colligi propugnante vnguibus diro veſpertilionum genere, aligeriſque ſerpentibus, his commentis augentes rerum precio. *Oliuo.)* Quo vnguentorum odores optime ſeruantur. Plinius. Vnguenta optime ſeruantur in alabaſtris, odores in oleo. *Corrupta.)* Quia in vnguentorum odorem tranſit. Nam vnaquaeque res alterius permixtione corrumpitur. Virgilius. Nec caſia liquidi corrumpitur vſus oliui. *Coxit.)* Tinxit infecit. *Vellus.)* Lanam. à vellendo. Nam ante tonſuram inuentam ex ouibus lanae vellebantur, vnde etiam lana ſiue lanicium à laniando. *Calabrum)* Lanae calabrae nobiliſſimae habebantur. nam circa Tarentum oppidum Calabriae Canuſiumque auctore Plinio ſummam nobilitatem habent. Vnde Var. ſcribit Tarentinas oues pellibus integi ne lana inquinetur, quo minus infici recte poſſit vellus vel lauari ac parari. *Murice.)* id eſt purpura. genus enim eſt conchilij, ex quo liquor elicitur tingendis

expetitus vestibus purpuræ haudquaquam dissimilis. Plinius: vidimus iam & bidentium vellera, purpura cocco conchilio sesquipedalibus libris infecta, velut illa sic nasci cogente luxuria. *Vitiato.*) Quia cum lanitium inficitur alienum colorem vitiat. Virgilius. Discet mentiri lana colores. Horatius Sed mala tollat anum vitiato melle cicuta. *Baccam.*) Id est margaritam. Horatius. Nec sit marita quæ rotundioribus Onusta baccis ambulet. Baccas proprie dicimus fructus lauri, fructus oliuæ, corni, loti quam fabam Syriacam vocant, myrti, lentisci similiumque. Acinos vero siue acina fructus minutiores arborum fruticumve densius nascentes nominamus, cum baccæ nascantur dispersius & rarius. Inter Acinos igitur numerantur vuæ grana, hederæ grana, sambuci grana, ebuli grana, malpunici grana & morum, & quicquid his simile. Supra hæc autem poma dicuntur, duntaxat quibus vescimur. Cerasium & prunum & mespilum poma, nec acini baccæ nominantur. Glans in numerum istorum non venit, syluestris enim & pastio pecorum est. Castanea in nuces refertur. Vnde Virgilius. Castaneasque nuces, sicut pinus, corylus, siue à loco auellana amigdalus, iuglans, & si qua his similia non poma dicuntur, sed nuces. Nonnunquam tamen Acini & Baccæ indifferenter ponuntur. vt Virgilius. Sanguineis ebuli baccis minioque rubentem. *Concha.*) id est, vnionum matris. Margaritiferæ enim conchæ origo atque genitura haud multum ostreorum conchis differens. Has vbi genitalis anni stimulauerit hora, pandentes sese quadam oscitatione impleri rosido conceptu tradunt, grauidas postea eniti, partumq; concharum esse margaritas pro qualitate roris accepti. Si purus influxerit candorem conspici, si vero turbidus & fœtum sordescere. Indicus maxime hos mittit oceanus. Laudantur præcipue circa Arabiam in Persico sinu maris rubri *Rasisse.*) Auellisse, sic enim auctore Plinio conchis adhærescunt vt ijs nisi lima auelli non queant. *Stringere venas feruentis massæ crudo de puluere iussit.*) Aurum vt scribit Plinius, tribus modis inuenitur, fluminum ramentis, nec vllum absolutius aurum est, vt cursu ipso tritu que perpolitum. Alio modo puteorum scrobibus effoditur, aut in ruina montium. Quod puteis foditur, canalitium vocant. Quod effossum est tunditur, lauatur, vritur, molitur in farinam, quæ deinde igni excocta in massas redigitur. Sensus est. Aurum quoque ex venis terræ petitum esse. Hocq; inuidiose in tempora sua, quibus auri intantum luxuria adoleuit, vt auctore Plinio fibulæ tribunitiæ ex auro gestarentur, mulierum quoq; pedibus subijceretur, atque in omnibus obscœnis desiderijs vsurpatum fuerit. *Stringere*) In vnum conflare, vnde auctore Plinio strigiles Hispania vocat auri paruulas massas, quod super omnia solum in massa auramento capitur. *Venas.*) id est aurum, quod per terræ siue marmoris venas colligitur. *Feruentis*)

Quæ dum tunditur feruescit. *De crude puluere.*] Qui nondum excoctus est. *Dicite pontifices in sacris quid facit aurum.*] Ostendit poëta superuacuum esse aurea vasa templis inferri, quod non sanctitatis, sed auaritiæ, sit instrumentum, vnde infert satius esse deo, quem recte colas, inferre pro munere Compositum ius fasq; animi, sanctosque recessus Mentis, & incoctum generoso pectus honesto. *Pontifices*] Varro scribit dictos esse à ponte sublicio, quem supra tyberim primum fecerunt, & sæpe restituerunt. Maximum autem dictum esse pontificem scribit Festus quod maximus rerum quæ ad sacra & religionem pertinent iudex sit, vindexque contumaciæ priuatorum magistratuumque. *Donata à virgine puppa*] Puellæ virginitati renunciantes pupas in templis Veneri dedicabant, quemadmodum pueri excedentes pueritia apud lares id est deos familiares bullam suspendebant, vnde alibi Persius: Bulláque succinctis laribus donata pependit. *Puppæ.*] Imagines pullares quæ in delicijs sunt puellarum, nomen ductum à puppa, quam antiqui puellam & puppum puerum appellabant. Varro auctore Nonio. Mammam lactis sugentem poscere puppum.
Quin damus id superis.] Docet eorum mentem vt scribit Cicero pro A. Cluentio, pietate & religione & iustis precibus non contaminata superstitione neque ad scelus perficiendum cæsis hostijs placandam esse. *Quin.*] Hęc particula increpantis est, semperque indicatiuo coniungitur. Virgilius. Quin tu aliquid saltem potius quorum indiget vsus. Viminibus mollique paras detexere iunco? *De magna q. d. l.*] Messalinum Cottam Messalę oratoris filium more satyrico per transitum notat, qui in luxum gulæ vt scribit Plinius palmas pedum ex anseribus torrere: atque patinis cum gallinaceorum cristis condire reperit. Sensus est. Superi ea re nobis placandi sunt quam de se Messalinus præstare non potest, hoc est non opimis victimarum sacrificijs quæ tantum Messalinus vt diues dare potest, sed mente pura & corde syncero, cum non opimas hostias, sed puram hominum mentem diuina maiestas desideret. *De magna lance*] id est, diuite magni Messalæ oratoris qui magnificas habuit ædes, quæ cum domo Licini certabant. Martialis. Et cum rupta situ Messalę saxa iacebunt, Altáque cum Licini marmora puluis erunt. *Lippa propago.*] Lippi proprie dicuntur quibus oculi stillant. sed à poëtis pro vitiosis ponuntur, id ad animum, quod corporis est transferendo. Horatius. Crispini scrinia lippi. Persius alibi. Patres infundere lippos Cum videas. *Compositum ius fasq.*] id est ita viuas: vt nihil contra leges humanas diuinasque committatur. Iuris enim præcepta sunt hæc, honeste viuere, nemini iniuriam facere, quibuscunque si possumus prodesse. Fas vero dicimus quicquid dij permittunt, nec cum fit irascuntur. Ergo ius humanum, fas diuinum dicimus. Virgilius. Sæpe etiam festis quædam exercere die-

bus, Fas & iura finunt. *Compositum*] Simul vtrunque positum. Sicq; monet non satis esse ad bene beatéque viuendum, alterum sine altero præstari. C. Compositum ius, ego æquum, & legitimum interpretor atque etiam descriptum, & sanctum, quæ omnia iuris epitheta sunt ab autoribus vsurpata. S.

Animi sanctosque re. men.] Nihil turpe in animis nostris cogitemus, per quod ostendit à nobis facile deos placari posse, si & opere & cogitatione recte vixerimus. *Sanctos recessus*] Puras & sanctas sedes mentis. *Pectus incoctum*] Perfectum. sic enim vocabant antiqui, vt dictum est, aliquid longi temporis coctum quasi perfectum, vt est illud Virgilianum. Solidum nodis & robore cocto. sumptum ab his rebus quæ igni excoctæ, quod in se habent cruditatis deponunt, & mites & perfectæ fiunt. *Generoso honesto.*] Naturali honestate. *Hac cedo vt admoueam templis, & farre litabo.*] Sensus est, si hæc quæ dixi præstiteris, sola quidem mola dij placabuntur, id est facile tibi obsequentur & preces tuas exaudient. Cedo verbum est defectiuum apud comicos celebre, id est da. Teren. Quin tu argentum cedo. *Farre.*] Mola, quæ sale & farre tosto constabat.

NEMPE HOC ASSIDVE] Iuuentutis temporum suorum desidiam, & circa virtutem negligentiam insectatur, quæ maiorum diuitijs auctoritateque contenta bonas artes non curat. Monetque virtutibus & disciplinis dum tenera est ætas vacãdum esse. partes suas ad reprehendendum personæ dat introductæ. Hoc assidue, legendum est cum indignatione & reprehensione & gestu adiuuandum est, sub audi facis, vt sit, semper quidem stertis. Sequitur enim stertimus, *Assidue.*] Hinc erumpit fremitus poëtæ quod hoc assidue faciat. *Clarum mane.*] Hoc loco mane quia nomini adiunctum est, nomen efficitur. Virgilius, Mane nouum. aliàs aduerbium est. *Despumare.*] Coquere, sumptum à vino, quod per multam spumam coqui solet ad dulcedinem. Lucanus. Indomitum Meroe cogens spumare falernum *Indomitum*] Durum, difficile, incoctum. *Falernum*] Secundam nobilitatem falerno vino dedit Augustus cum Setinum vinum cunctis prætulisset, dictum vt tradit Silius Italicus à Falerno agricola qui primus eas vites coluisse dicitur. vt autem placet Plinio à Falerno agro Campaniæ, vnde Martialis: Scelus est iugulare Falernum, Et dare Campano toxica sæua mero. nam Falernus ager à ponte Campano læua petentibus vrbanam Coloniam Syllanam Capuæ contributam, incipit nigri coloris esse. Martialis docet. Candida nigrescant vetulo crystalla falerno. Idem alibi. Marmorea fundens nigra falerna manu.

Quinta dum linea tangitur vmbra.] Hic indignatur quod ea hora stertat qua in negocijs homines maxime exercebantur. Martialis. In quintam varios extendit Roma labores.

Vmbra quinta.) Horarum obseruatio auctore Plinio apud Romanos varia fuit. duodecim enim tabulis ortus tantum & occasus nominabantur. Post aliquot annos adiectus est & meridies accenso consulum id pronunciante, sed hoc serenis tantum diebus, vsque ad primum Punicum bellum. M. Var. Romanis solarium horologium primum statutum in publico secundum rostra in columna tradit bello Punico primo. M. Valerio Messala consule, Catina capta in Sicilia, deportatum inde anno vrbis quadringentisimo septimo: neccongruebant ad horas eius lineæ. Paruerunt tamen ei annis vndecentum. Nubilo tamen tempora incertæ fuere horæ vsque ad Scipionem Nasicam, qui primus aqua diuisit horas æque noctium ac dierum. Idque horologium clepsydra appellatum est. Vmbrarum rationem, quam vocant gnomonicem inuenit Anaximenes Milesius, Anaximandri & Thaletis discipulus. primus horologium quod appellatur Sciotericon Lacedæmone ostendit. *En quid agis.*) Alia incrépatio in desidem. *Siccas messes.*) Ea hora est diei qua in agro segetes calore solis torrentur, & tu dormis, sicque cum indignatione & reprehensione legendum est.

Insana Canicula.) Caniculę vt scribit Plinius ex ortu, solis vapores intenduntur, feruent maria, fluctuant in cellis vina, mouentur stagna, & canes auctore eodem toto eo spatio maxime in rabiem aguntur. vnde insanam dixit, id est, non salutiferam. Caniculæ sydeti frugibus, vt scribit Varro, inimico rufæ canes immolabantur, vt fruges flauescentes ad maturitatem perducerentur. Inter solstitium & caniculam eodem auctore plerique messem faciunt. *Coquit.*) Maturat. *Patula pecus omne sub vlmo.*) Circiter enim meridianos æstus, pastores oues dum deferuescant sub vmbriferas rupes & arbores patulas subijciunt, quo ad refrigerato aëre vespertino, rursus pascant ad solis occasum.

Vnus ait comitum.) Hoc cum superioribus coninngitur, vt sit sensus. Vnus comitum dixit quæ præcesserunt desidioso. *Verumne.*) Verba desidis, subaudi est, vt sit, Verumne est ita diem esse?

Ocius adsit huc ali.) Argute satisque lepide desidis naturam expressit qui repentino impetu ferri videtur cum eum statim laboris tædeat. *Nemon.*) Æmulatio est Horatij. Nemon' oleum fert ocius, & ea voce legendum qua irati inclamant. *Turgescit vitrea bilis.*) Verba poëtę irridentis tam subitum ad virtutem apparatum quem celerrime scit defecturum. Vitrea an inflata & tumida, vt vitrum quòd ab artifice fistula inflatur. vt ideo vitrea dixerit quia turgescit præcesserit. An quod magis placet, lucida & clara quæ hominem omnia effundere & aperire cogitatione vnde Horatius dixit. Splendida bilis. vnde biliosus vomitus dicitur. *Finditur.*) Rumpitur præ nimia indig-

natione nullum sibi adesse. *Arcadia pecuaria.)* Verba poëtæ irridentis. *Arcadiæ pecuaria.)* Asinos quos egregios progenerat Arcadia. Plinius de his ita scribit. Sed mularum maxime progeneratione patria etiam spectatur in his Arcadibus in Achaia, in Italia reatinis. De iisdem sic Strabo vbi loquitur de Arcadia. Fertilia autem pecori pascua præsertim equis atque asinis equarum suppositoribus. Varro autem sic scribit. Hoc enim nomine asini Arcadici in Græcia nobilitati, in Italia Reatini. hinc est illud Iuuenalis. Nil salit Arcadico iuueni, id est asinino. *Rudere.)* Persius primam producit. Alij vero auctores corripiunt. Virgilius. Grauiterque rudentes. Et sera sub nocte rudentum. Ouidius. Vt rudit à scabra turpis asella mola.

Iam liber.) Chartam Alexandri magni victoria repertam fuisse, auctor est Marcus Varro, condita in Ægypto Alexandria, antea non fuisse chartharum vsum. Palmarum folijs primo scriptitatum: deinde quarundam arborum libris. vnde libri nomen accepere. *Tunc queritur.)* Ecce quàm cito virtutem fastidiat desidiosus. *Nigra sepia.)* Piscis est marinus, qui vbi sensit se apprehendi, effuso atramento quod pro sanguine huic est, infuscata aqua absconditur. De eo ita meminit Celsus. Mouent aluum salsamenta, ostrea, pelorides, echini, musculi, & omnes teneri pisces, sepiarum atramentum. Huius sanguis pro atramento in vsu erat. *Vanescat.)* Queritur atramentum ita aqua dilutum esse, vt ex charta statim abeat. *Fistula.)* Calamus quem supra dixit harundinem. *Guttas.)* Gutta auctore Palemone Vicentino dicitur cum stat, stilla cum cadit.

O MISER INQVE DIES MISER.) Satyrica exclamatio in desidiosi excusationes *Huccine rerum venimus?)* Tantane & animi & corporis mollitie sumus, vt virtutem nullo labore partam velimus. *At cur non potius.)* Insultat per irrisionem nimiæ mollitiei. *Similis regum pueris.)* qui delicato victu aluntur. Papare verbum tractum à voce puerorum qui cibum petentes ita dicere solent. Cato de liberis educandis. Cum cibum ac potionem, papas atque buas vocent & matrem mammam & patrem tatham. Papare hoc loco verbum pro nomine positum est, vt alibi. Et nostrum istud viuere triste, vt sit papare minutum, id est, cibum minutum, & confractum, qualem pueri poscunt appellantes vt diximus cibum papas & potionem buas. Nec illis assentio qui minutal hoc loco pro minutum legunt. Nam is cibus infantibus haud quaquam conuenit.

Iratus mammæ.) Mammæ potest esse datiui casus, vt sit iratus mammæ. potest esse & genitiui, vt sic dicas, recusas lallare mammæ, i. blanditias matris, quā mammam, vt dictum est, appellabant anti-

qui. Mart. Mammas atque thatas habet Afra, sed ipsa thatarum Dici & mammarum maxima mamma potest. *Lallare.*] Blandimentum matris, quæ flentibus liberis sic blandiri solet. *An tali studeam calamo.*] Verba desidiosi excusantis. Hora. Culpantur frustra calami. *Cui verba.*] Verba poëtæ irridentis. q. d. te ipsum, non me decipis. Sicque subaudi das vt sit, cui verba das. *Succinis*) Compositum à sub & cano. *Tibi.*) .i. tua res agitur. sumptum est à ludo in quo agitur pro eo qui pecuniam exposuit. *Effluis amens.*) Apte fictili non cocto desidiosum & mollem comparat. *Contemnere.*) Hora. Contemnere miser, vitanda est improba Sirem desidia. *Sonat vitium percussa.*) Perstat in metaphora vasis, per quam ostendit, quemadmodum fictilia male cocta emptori vitium indicant si percussa fuerint, ita & desidiosos nullius virtutis inueniri. *Maligne respondet.*) Deest &. *Fidelia*) vas fictile, dicta quod fideliter recondita seruet. *V dum & mol. lu. es.*] A metaphora non discedit.i. rudis & sine aliqua virtutis cognitione, & Ideo denuo reformandus, quale est lutum quod nondum alicuius vasis formam accepit, sed rudis tantum est massa. *Nunc nunc prope.*) Cum properatione formandus. *Sed rure pa. est ti. f. m.*) Ironia est poëtæ occurrentis excusationibus desidis. q. d. non mirum est si liberalibus studijs & virtutibus non incumbis, cum maiorum diuitiis & auctoritate contentus esse possis. *Sed rure paterno.*) Ex agris paternis quæ ad victum sunt satis colligis, vt iam necessarium non sit te virtutem quærere. *Far. mo.*) Hinc erumpit indignatio, cum nec locuples sit. Po. Ro. farre tantum trecentis annis vsum fuisse tradidit Verius auctore Plin. *Purum & sine labe sa.*) q.d. per ironiam, iam maiorum tuorum gloria & auctoritate contentus esse debes, cum tibi salinum & patella maiorum tuorum quibus quondam in sacris vtebantur, relicta sint. nam salino & patella vtebantur ad sacra, vnde C. Fabritium scribit Valerius patellam deorum, & salinum habuisse. Æmilium quoque Papum addit cum hæreditatis nomine ea accepisset, religionis causa à se abalienanda non putasse. *Purum.*) Defecatum. nam salinum argenteum erat. hinc irridet hominis elationem & superbiam. *Quid metuas.*) Ironicos. i. non tibi metuendum est etiam relicta virtute, cum & diues & nobilis sis. *Patella se.*) Ironice. q. d. ad quam parandam nullam curam & laborem sustinuisti, cum eam à maioribus tuis partam acceperis. Patella à patina, quam à patulo dixerunt, teste Var. Hoc satis? putas ne inde pendere nobilitatem hominis per quod monet non in aliena gloria, nec in diuitiis, sed in propria veraque animi virtute nobilitatem consistere. *Pulmonem rumpere ven.*] id est in superbiam efferri quod ortus sis ex splendida & nobili familia. Sicque docet, vt dictũ est, nobilitatem homini parari, non diuitiis, neque maiorum gloria,
sed

tas sola est atque vnica virtus. *Stemmate quod Thusco ramum millesime ducis.*) Nam multi gradus & veluti rami sunt propinquitatis in affinitate & cognatione dispositi. *Stemmate Thusco.*) A nobilitate Thusca, nam Thusci à Thusco rege filio Herculis sunt dicti, auctore Festo nobilissimi propter originem habiti. nam & Lucumones reges habebant, & maximam olim Italiæ superauerant partem. hinc Porsena rex & Mecœnas Augusti temporibus. de quo Horatius. Non quia Mecœnas Lydorum quicquid Hetruscos Incoluit fines, nemo generosior est te, & alibi. Mecœnas atauis edite regibus. *Stemmate.*) Stemma Græce, Latine corona dicitur, à στέφω quod est corono, vnde à Latinis id verbum vsurparum est pro statuis maiorum, quæ in atrijs expressis, vt scribit Plinius, cæra vultibus disponebantur singulis armarijs quæ comitarentur gentilitia funera. Semperque defuncto aliquo rorus aderat familiæ eius qui vnquam fuerat populus. Stemmata vero lineis discurrebant ad imagines pictas. De hoc ita meminit Suetonius in Nerone. Cassio Longino iurisconsulto ac luminibus orbato, quod in vetere gentili stemmate Caij Cassij percussoris Cæsaris imaginem retinuisset. Idem in Galba. Imperator vero etiam stemma in atrio proposuerit quo pater nam originem ad Iouem, maternam ad Pasiphaen Minois vxorem referret. *Censoremque tuum.*) Censura auctore Plutarcho maximæ omnium magistratuum reuerentiæ est, plurimæque potestatis cum in aliis rebus, tum maxime ad morum emendationem. nam è senatu remouere potest, equitibus auferre equos, notare infamia, censum agere vnde nomen, lustrum concedere. In quinquennium ea retinebatur. Altero ex censoribus mortuo alterum magistratu se abdicare oportebat. *Trabeate.*) Neronem notat, sed latenter. Nam ei constat, vt scribit Tacitus, & à nobis latius in satyra sequenti recitabitur, togam virilem ante tempus decreto senatus maturatam, quo capessendæ reipublicæ habilis videretur: decretum insuper, Claudio libenter adulationibus senatus cedente, vt vigesimo ætatis anno consulatum Nero iniret, atque interim designatas proconsulare imperium extra vrbem haberet, ac princeps iuuentutis appellaretur. additum nomine eius donatiuum militi, cógiarium plebei: & ludicro circensium, quod acquirendis vulgi studiis edebatur Britannicus in prætexta, Nero triumphalium veste transuecti sunt, vt spectaret populus hunc decore imperatorio, illum pueri habitu. Hinc ergo excandescit poëta, hinc fremit ostendens animi generositate, non autem imperatoriis ornamentis nobilitatem hominis censeri, quibus rebus Nero populo se ostendebat. *Trabeate.*) Vocatiuum posuit pro nominatiuo, vt sit trabeatus salutas. Trabeam satyrica astutia appellat vestem triumphalem, ne in principem tam aperte inuehi videatur. Trabeis accipio, inquit Plinius, vsos fuisse reges, sed augurum fuisse

interprete Seruio docet Virgilius. Ipse quirinali lituo paruaque sedebat Succinctus trabea. Augures ex primoribus præstantioribusque vrbis eligi consueuerunt. Vnde Cicero gloriatur in Bruto se à Q. Hortensio viro clarissimo in collegium augurum fuisse cooptatum. Q. quoque Mutium Sceuolam augurem fuisse constat, quem in templo Vestæ aram ipsam amplexantem Syllani interficerunt. Augur licet maximorum criminum conuictus, sacerdotio nunquam mulctatur; quia non honoris nec magistratus, sed scientiæ atque artis cuiusdam potius nomen est augur, quæ non potest auferri, sicut nec medico medicina, nec musico cantandi peritia. *Salutas.*] Ad id non sine indignatione respexit, quod ludicro circensium Nero obuius Britannico nomine salutaretur. *Ad populum phaleras.*] Sensus ergo est. Hos tuos fastus & vestes tuas, id est, insignia imperatoria quibus te ostentas, ad populum defer. qui vt ait Horatius, famæ seruit ineptus, qui stupet in titulis & imaginibus. *Ego enim te penitus noui.*] Quasi diceret ex hac ambitione nobilitatem hominis non pendere. *Phaleras.*] Nobilitatis ostentationem. sumptum ab equis qui huiusmodi ornamentis gaudent. Iuue. Magnorum artificum frangebat pocula miles Vt phaleris gauderet equus. nam phaleræ proprie ornamenta sunt equorum. Virg. Primus equum phaleris insignem victor habeto. *Non pudet.*] mirus est ardor poëtæ. Non putas tibi turpe esse more Nattæ insani hominis viuere, id est, nullam virtutis prorsus curam habere, sed sola maiorum tuorum gloria efferri. Natta nomen est vilissimi hominis. de quo Horat. Vngor oliuo, non quo fraudatis immundus, Natta lucernis. *Discincti.*] Dissoluti & intemperantis. Persius alibi. Cum bene discincto cantauerit ocyma vernæ. *Sed stupet hic vitio.*) dum Nattam excusat qui vitio naturæ peccat, ostendit eorum excusationem accipiendam non esse, qui optima mentis valetudine virtutem negligunt. *Stupet.*] Attonitus est, attonitos enim appellat Cornelius Celsus, quorum & corpus & mens stupet. fit interdum ictu fulminis, interdum morbo. *Vitio.*] Subaudi naturæ. *Fibris increuit opimum pingue.*] Nam minus solertes habentur, quibus vt scribit Plin. venter est obesus, *Summa rursus non bullit in vnda.*] Metaphora sumpta ab his, qui semel aqua immersi, non facile emergunt: per quod docet eos, qui vitio naturæ laborent non posse ad sanam mentem reuerti.

MAGNE PATER DIVVM SAEVOS.] Exclamatio est poëtæ in eos qui nulla virtutis via incedunt. totus tamen fremitus in Neronem fertur, qui omni libidinis genere ætatem suam exercuit, vt auctore Tranquillo, petulantia, libidine, luxuria, auaritia, crudelitate flagraret, sed ne in principem inuehi videatur, generaliter omnium principum sæuitiam insectatur. Precatur igitur deos vt vir-

tutum contemptores nulla alia pœna afficiant, quàm vt virtutem cõtemptam cognoſcant, & ſic dolore neglectæ virtutis angantur, quæ homines ex Stoicorum ſententia beatos & felices efficit. *Libido.*] Omnis immoderata cupiditas dicitur. Cui vt Cicero in Tuſculanis ſcribit, ſubiecta ſunt, ira, excandeſcentia, odium, inimicitiæ, diſcordia, indigentia, & cætera huiuſmodi. *Mouerit ingenium.*] id eſt, cum diu omnia libidinum genera exercuerit. *Virtutem vt videant.*] Subaudi quam. *An ne magis.*) Tacitæ cuidam occurrit obiectioni oſtendens eos qui virtute contempta turpiter vixerunt, grauiori quidem pœna affici conſciẽtia vitæ turpiter actæ, quàm quos Phalaris & Dionyſius cruciarunt. *An ne magis.*] id eſt, non magis quidem. Ordo eſt æra ſiculi iuuenci gemuerunt magis, & enſis pendens laquearibus auratis terruit magis purpureas ceruices, quàm ſi ſibi dicat imus præcipites.

Aera ſiculi iuuenci.) id eſt, hi qui per æneum taurum à Phalaride Agrigentinorum tyranno ſæuiſſime cruciabantur. Huic quum crudelitate & omni ſæuitia flagraret, Perillus optimus opifex ſceleſto cupiens placere tyranno æneum taurum conſtruxit, vt incluſus reus ſubiecto igne torqueretur, & vox hominis grauiter exclamantis mugitum bouis imitaretur. Cęterum Phalaris Perillum tanti muneris artificem incluſum ipſo tauro primum graui ſupplicio mortis affecit. Eius ſic meminit Ouid. Vt munus munere penſes, Da precor ingenio munera digna meo. Dixerat, & Phalaris pœnæ mirande repertor Ipſe tuum pręſens imbue dixit opus. *Pendens laquearibus enſis.*) Hic cruciatum tangit Damoclis aſſentatoris Dionyſij ſyracuſani, qui cum in ſermone commemoraret copias eius, opes, maieſtatem, dominatus, rerum abundantiam, magnificentiam ædium regiarum, negaret vnquam beatiorem quenquam fuiſſe: Viſne igitur inquit tyrannus o Damocles, quoniam te hæc vita delectat, ipſe eandem deguſtare, & fortunam experiri meam? Cum ſe ille cupere dixiſſet, collocari iuſſit hominem in aureo lecto, ſtrato pulcherrimo, textili ſtragulo magnificis operibus picto. abacoſque complures ornauit argento auroque cælato, tum ad menſam eximia forma pueros delectos iuſſit conſiſtere, eoſque ad nutum illius intuentis diligenter miniſtrare. aderant vnguenta, coronæ, incendebantur odores, menſæ conquiſitiſſimis epulis extruebantur, fortunatus ſibi Damocles videbatur. in hoc medio apparatu fulgentem gladium è lacunari ſeta equina appenſum demitti iuſſit, vt impenderet illius beati ceruicibus. Itaque nec pulchros illos adminiſtratores aſpiciebat, nec plenum artis argentum, nec manum porrigebat in menſam. Iam ipſæ defluebant coronæ, denique exorauit tyrannum vt abire liceret, quòd iam

beatus nollet esse. *Ceruices purpureas.*) id est, Damoclis cultu regio ornati. *Imus imus precipites quam sibi dicat.*) Nunc ostendit cruciatum animi quo affliguntur ex virtute neglecta. Ita enim dicere solent dolentes. Imus imus præcipites, id est, omni prorsus spe salutis destituti ferimur: Sicque docet longe grauiora esse mentis vulnera quàm corporis. Vnde illud Ouidij. Mens est quæ sentiat ictus. *Quod proxima nesciat uxor.*) Tanto dolore conficitur & pudore impeditur ob omissam virtutem, vt iam cum vxore communicare non audeat, sed intus tantum rumpatur.

SAEPE OCVLOS.) Occurrit excusationi desidiosi, probans illum per ætatem non peccare, quod virtutibus non inuigilet, sed per desidiam potius & negligentiam, quod dicit sibi euenisse, dum puer esset. Sensus ergo est. Ne se ad rhetores conferret sępe cõsueuisse oculos oleo linire, vt vitio oculorum laborare videretur. *Tingebam.*) Vngebam. *Grandia si nollem.*) id est, si rhetoricen discere nollem, ex cuius præceptione discebam declamare. Nam in scholis rhetorum talis declamatio proponebatur. Catoni longe melius fuisse mortem sibi consciscere, quàm in manus Cæsaris peruenire. Nam cum in Africa duce Scipione partes Pompeianæ à Cæsare superatæ deletæque essent, Cato qui tunc Vticæ cum parte exercitus se continebat accepto cladis nuncio, omnibus rebus diligentissime constitutis, liberis suis L. Cæsari, qui tunc ei pro quęstore fuerat, commendatis, & sine suspitione, vultu atque sermone, quo superiore tempore vsus fuerat, cum dormitum isset, ferrum intro clam in cubiculum tulit, atque ita se traiecit. Quem postea Vticenses sepulchro splendide mandauerunt, vnde sibi post mortem Vticensis cognomen adinuenit. de hoc multa Plutarchus, Cæsar, siue alius pro eo in Commentarijs, Apianus & Lucanus. *Grandia verba.*) Quæ erant de nece Catonis viri tam grauis & seueri. quod autem hoc ad librum Platonis referas, quem ante necem, vt scribit Apianus, legit, non placet. Quid enim ad puerorum exercitationem ea conferebant, sed ad declamationes, quibus ingenia adolescentium exercebantur. *Catonis morituri.*) Quem suadebant mori debere. Hæc enim erat ratio suasionis in declamatione. *Discere ab insano multum laudanda magistro.*) Ordo est, Si nollem discere verba grandia morituri Catonis multum laudanda ab insano magistro. *Laudanda.*) Magistri enim discipulorum declamationes laudabant vt eorum ingenia excitarentur. *Insano.*) Valde docto: nam in particula modo auctiua est. *Quæ pater adductis.*) Nam patres gaudio affecti amicos domum ducebant, vt filios declamantes audirent. Iuuenalis. Quantum vis stipulare, & protinus accipe quod do, Vt totiens illum pater audiat. *Sudans.*) Præ letitia. *Iure & enim summum.*) id præcipuum & potissimum erat in voto & desiderio meo.

Iure.) Quasi diceret legitima quidem ratione ludos sectabar puerorũ cum puer essem, vt non sim accusendus, cum ætati imbecilli obsequerer. *Dexter senio.*) Apud antiquos ludus erat talorum & tesseratum. Tessera quatuor laterum erat. Talus sex, in quibus puncta erant denominata, alia à dijs alia ab heroibus, alia à claris hominibus aut à meretricibus, nonnulla vero à quibusdam nunc in laudem, nunc in vituperationem accidentibus nomen accipiebant. & vt Pollux scribit Punctum fuit, quod octo significabat, idque Stesichorium dicebatur quoniam Stesichori sepulcrum, quod erat in Himera vrbe Siciliæ, octo angulorum fuit. Erat & aliud punctum, quod Euripidium dixerunt, quod quadraginta significaret, quoniam videtur Euripides vnus fuisse quadraginta præfectorum post triginta tyrannos Athenis eiectos. Tesseras præterea cubos dici Græce scribunt, & Gellius ex Varronis sententia, & Macrobius quod Festus quoque affirmat. Astragalos vero, Latine talos vocari. Iulius tamen Pollux diligentissimus apud Græcos, ostendit astragalum tesseram esse, cum ait duo latera deesse in astragalo, hoc est duo puncta & quinque, quæ in hoc vt scribit non sunt vt in cubis. Tesseram autem talo inferiorem esse declarat Martialis. Non mea magnanimo depugnat tessera talo. Et alibi. Non sum talorum numero par tessera. vt omnino astragalus tessera Latine dici debeat non talus. *Dexter senio.*) Propitius & vtilis. Nam in talis senio & venus lucrum afferebant. Canis vero damnum & iacturam. vnde Tranquillus in Augusto. talis iactatis vt quisque canem aut senionem miserat in singulos talos singulos denarios conferebat in medium. quos tollebat vniuersos qui Venerem iecerat. Horatius. Quẽ damnosa Venus, quem præceps alea nudat. C. *Senio.*) ἑξίτης dicitur à Græcis, ab Aristotele Cous, libro secundo de Cœlo. vbi male legitur chios. S. *Damnosa Canicula.*) Quæ iacturam afferebat. Propertius. Semper damnosi subsiluere canes. C. *Canicula.*) κύων Græce dicitur, & monada, quod vno notaretur puncto. S. *Raderet.*) Auferret. *Angustæ orcæ.*) In quam humi defixam pueri nuces iaciebant. Orca genus vasis terrei. *Buxum.*] Hoc est turbinem ex buxo, quo ludo pueri exercentur. Tibullus. Nanque agor vt per plana citus sola verbere turbo, Quem celer assueta versat ab arte puer. Virgilius. Ceu quondam torto volitans sub verbere turbo, Quem pueri magno in gyro vacua atria circum Intenti ludo exercent. Est enim turbo in modum pilæ ligneæ, qui ab angusto incipiẽs sursũ versus in latitudinem migrat, vnde forma turbinata nominatur. Dicitur autẽ & hęc buxus & hoc buxum. Virg. Tympana vos buxusque vocãt Berecynthia matris Idææ & alibi. Et torno rasile buxum. *Flagello.*] Crebra enim scuticæ percussione in gyrum vertitur. *Haud tibi inexpertum.*] Indignatur in desidem, dicens illum excusari non posse quando iam ea sit ætate vt

cognoſcat quæ mala ſint, & ea omnia quæ à philoſophos diſputentur. *Inexpertum.)* Incognitum. *Deprendere.)* Cognoſcere. *Curuos mores.)* Vitia. Perſius alibi: Appoſita intortos extendit regula mores. Econtrario rectos mores dicimus .i. virtutem. *Quaeque docet ſapiens porticus.)* .i. philoſophi Stoici, qui à Stoa .i. porticu ſunt appellati. Nam Athenis porticus erat, quæ piſianactia vocabatur, referta varia & multæ ſcientiæ pictura Polygnoti Thaſij, in qua cum diuerſis temporibus iam mille quadringenti tringinta ciues interfecti fuiſſent voluit Zeno locum illum ſtabilem atque inuiolabilem reddere. Quare cœpit in illa docere, ad quem eo audiendum diſcipuli confluentes qui antea Zenonij dicebantur, poſtea ab ipſa porticu Stoici ſunt vocati. Hæc Laërtius. *Braccatis.)* Braccas ſcribit Diodorus veſtes eſſe, quas Galli ad terrorem intonſas & varij coloris ferunt, eaſdem Græci eodem auctore Anaxiridas vocant. Diodoro adſtipulatur Cornelius Tacitus ita ſcribens. At Cecinna velut relicta poſt alpes ſæuitia ac licentia modeſto agmine per Italiam inceſſit. Ornatum ipſius municipia & coloniæ in ſuperbiam trahebant, quòd verſicolori ſagulo, braccas, barbarum tegmen indutus togatos alloqueretur. Braccas item veſtes eſſe docet Suetonius in Cæſare cum ait, Gallos Cæſar in triumphum ducit. ijdem in curia Galli braccas depoſuerunt, latum clauum ſumpſerunt. *Illita.)* Picta. nam in ea porticu picta erat pugna Atheniensium quam commiſerant duce Xerxe cum Perſis dicente Plinio. Pinxit Polygnotus & Athenis porticum, quæ pœcile vocatur, gratuito, cũ pater eius Mycon mercede pingeret. Paneus quoque frater Phidiæ etiam prælium Athenienſium aduerſus Perſas apud Marathonem factum pinxit. Adeo iam colorum vſus increbuerat, adeo ars perfecta erat, vt in eo prælio ironicos duces pinxiſſe tradatur, Athenienſium, Miltiadem, Callimachum, Cynegyrũ: Barbarorum, Datium, Thyſſaphernem. *Medis.]* Medorum talis eſt ſitus. nam habent Parthos & Caſpos ab ortu, à meridie Sittacenem & Suſianem ac Perſida, ab occaſu Adiabenem, à ſeptentrione Armeniam. Dicti autem Medi à Medo filio Medeæ, qui vt ſcribit Diodorus ibi regnauit. *Indetonſa.)* id eſt, non tonſa more veterum. Virgilius. Ora puer prima ſignans intonſa iuuenta. *Siliquis.)* Siliqua ſpecies eſt arboris quę vt ſcribit Plinius naſcitur in Syria, Ioniaque & circa Gnidum, atque in Rhodo ſemper comantibus folijs, flore candido, cum vehementia odoris. ea à Ionibus ceraunia vocatur, trunco fertilis, ſed pomo ſiliquæ. Ob id quidam Ægyptiam ficum dixerunt errore manifeſto cum in Ægypto auctore Plinio non naſcatur Hic vero poëta ſiliquas poſuit pro leguminibus. Hę enim generaliter ſignificant tegumenta & folliculos leguminum & cæterarum frugum. Vnde Plinius piperis ſiliquas appellat. Virgilius in geor. Grandior vt fœtus ſiliquis fallacibus eſſet. Et

quamuis igni exiguo properata maderent. Hoc autem dicit ex Pythagoræ sententia, qui cum sentiret animos hominum post mortem migrare in noua corpora vel hominum vel brutorum, à carnibus abstinendum esse suasit, ne scilicet edendo in animos humanos sæuirent: sed hortensibus tantum vescendum dicebat. vnde Iuuenalis. Viue bidentis amans, & culti villicus horti: Vnde epulum possis centum dare pythagoræis. & inde alibi. Vel quo non fugeret, si nunc hæc monstra videret Pythagoras, cunctis animalibus abstinuit qui Tanquam homine, & venti indulsit non omne legumen? *Grandi.)* Abundanti. *Polenta.)* Pluribus modis fieri polentam docet sic Plinius. Græci perfusum aqua hordeum siccant nocte vna ac postero die frigunt, deinde molis frangunt. Sunt qui vehementius tostum rursus exigua aqua aspergunt, siccentque prius quàm molant. alij vero virentibus spicis decussum hordeum recens purgant, madidumque in pila tundunt, & in corbibus eluunt, ac siccatum sole rursus tundunt & purgatum molunt. Quocunq; autem genere præparato vicenis ordei libris ternas seminis lini & coriãdri selibras, salisq; acetabulo torrentes ante omnia miscent in mola. Qui diutius volunt seruare cũ polline ac furfuribus suis condunt nouis fictilibus. Italia sine perfusione tostum in subtilem farinã molit, ijsdẽ additis & milio. *Et tibi quæ samios diduxit littera ramos.)* Pythag. per y literã quæ in duas partes diuiditur significauit nobis duas esse propositas vias, quarũ dextra ardua & angusta nos ad virtutẽ inuitaret: sinistra vero lata & ampla vitijs pateret. Nã biuiũ y literæ ab angusto incipiẽs iuuẽtutis speciẽ præfert, quo tẽpore homines incerti sunt vitia ne. i. partẽ sinistrã, an virtutẽ. i. dexterã sequantur. De qua litera Virg. sic, Littera Pythag. discrimine secta bicorni. Humanæ vitæ speciẽ præferre videtur. Nã via virtutis dextrũ petit ardua callẽ, Difficileq; aditũ primũ spectãtibus offert. Eam literã aliqui Philostrati auctoritate nixi Palamedẽ inuenisse crediderũt, quod cũ olim in cõcione Achiui vt Philostr. scribit, forẽtq; ex cõsueto grues volarent Vlysses Palamedẽ respiciẽs ait. Grues Achiuis testibus inuentionẽ sibi literæ vindicãt. Cui Palamedes ego sane inquit literas nõ inueni sed ab auibus inuẽtas fateor. Nã is (vt tradit Corn. Tacitus) tẽporibus Troianis sexdecim literarũ formas inuenit. Ad quod Mart. respexit de gruibus loquẽs. Turbabis versus, nec littera tota volabit, Vnã perdideris si Palamedis auẽ. & Lucanus. Et turbata perit dispersis littera pẽnis. Sed y literã Palamedẽ à gruibus inuenisse nec Philostr. nec Corn. tradunt. Ego vero à Simonide melico y literã inuentã crediderо: nã vt Plinius scribit literas inuenit Simonides, ypsilõ, zita, cappa, O mega id quod tradit Corn. præcipuũ Simonidẽ post Palamedẽ cæteras reperisse. *Et tibi quæ Samios diduxit littera ramos.)* Ordo est & litera quæ diduxit samios ramos mõstr. tibi callẽ surgẽtẽ dextro limite. *Samios)* .i. Pyth.

qui auctore Trogo Pompeio Sami Demarato locuplete negociatore patre natus est vir omni doctrinarum genere excellētissimus. mortuus est Metaponti, quod oppidum est quo tertia Italia regio finitur, tanta omnium admiratione, vt ex domo eius templum facerent, eumq; pro deo colerent. obijt autem eo anno, vt scribit Euseb. quo Volsci Coriolum perdiderunt. *Stertis adhuc.*] Cum ætate tam grandi sis, nondum ad virtutem excitatis. *Laxumque caput.*] Dissolutum. *Compage soluta.*] Bene desidiosi hominis mores expressit. dicimus cōpagem & compaginem à compingendo. *Oscitat.*] Quod heri bibit & comedit, cum animi securitate vt negligens concoquit. Oscitatio enim ex animi ocio & securitate prouenit. osci tantes igitur securi & nihil prouidentes. Terentius. Amoto metu inter oscitantes opprimi.

EST ALIQVID QVO TENDIS.] Per ironiam interrogat an aliquem spectet finem quo vita sua sit directa. nam cum in rebus humanis plures sint fines, is omnium secundum philosophos potissimus habetur, ad quem reliqui tendunt. Quicquid enim faciunt homines seu nauigent seu ædificent, siue alia quæuis gerant, ob id faciunt vt ad vltimum finem perueniant, ad vitam .s. beatam. Dicit ergo poëta est ne tibi finis quisquam propositus q. d. Ex nulla quidem ratione vita tua dependet. *In quo dirigis arcum.*] id est, mentem tuam metaphora est sumpta à sagittarijs. *An passim sequeris coruos.*] Tanquam nihil prouidens, & nihil de futuro cogitans. sumptum à pueris, qui sine vlla præmeditatione aues plerunque ita stulte insequuntur, vt in foueas ferantur præcipites. per quod ostendit eos quorum vita nulla ratione & consilio regitur in magnas miserias deuenire. *Securus.*] Quia nihil consideret. Horat. Si veluti merulis intentus decidit auceps In puteum foueamque. *Ex tempore viuis.*] id est, vt sese dant tempora, nihil omnino pensi habens quid futurum sit. *Helleborum frustra.*] Monet homines ætate iuuenili summo studio bonis artibus & disciplinis inuigilandum esse, cauendumque ne vitia in nobis inueterascant, quæ vt in corporibus inueterati morbi ægrius depelluntur. Helleborum herba est, quæ veratrum Latinis vocatur, qua cerebrum & bilis purgantur, & vt diximus hominis insania emendatur.

Cutis ægra tumebit.] In hydropisim incideris, quo morbo cutis inflatur *Et quid opus Cratero.*] Craterus nobilis medicus, de quo Horatius. Nō est cardiacus, Craterum dixisse putato, Hic æger. Eiusdem nominis fuit & magni Alexandri dux. *Magnos montes.*] id est, magnos thesauros. hoc de prouerbio tractum est. Terentius. Modo non auri mōtes pollicens. hic sensus est. Si in adolescentia & in annis florentibus non didiceris, non est vt speres multa pollicendo magistris & philosophis qui discentium medici dici possunt, erudiri posse superuenientе se-

te senectute. *Discite miseri.*) Satyrica est exclamatio miserationis plena, per quam hortatur homines ad philosophiam, & cætera bonarum artium studia. relinquantque alijs opes & diuitias. quando melius nihil sit quàm ingenij viribus gloriam quærere. *Causas cognoscite rerum*] Hoc est philosophiam naturalem, quæ circa rerum cognitionem versatur. *Quid sumus.*) Hoc pertinet ad philosophiam moralem, quasi diceret, nos omnes disciplinas & studia sequi debere. Aliqui ita interpretantur, quàm fragiles sumus. ac si dicat. cum vita ipsa qua fruimur breuis sit, debere nos iuxta illud Sallustij quàm maxime longam efficere virtutis splendore: quæ cum omnia breui elabantur ipsa clara æternáque habetur. Virgilius. Breue & irreparabile tempus Omnibus est vitæ, sed famam extendere factis, Hoc virtutis opus. alius est sensus & melior. nos reminisci debere nos natos esse homines rationis capaces, & à brutis ratione discerni quam sequi nos deceat. Ergo discite quid sumus, id est, scitote nobis à natura datam esse rationem ex qua vita nostra pendeat: & ita cum superioribus coniungatur, vt intelligamus ideo desidiosos virtutis curam non habere, quia eorum vita ratione non gubernetur. *Aut quidnam victuri gignimur.*) Vt honesta & recta sequamur nati sumus. *Ordo quis datus.*)Quo ordine excolenda sit vita nostra. qui quidem talis nobis præscribitur, vt nemini iniuriam faciamus. Vnicuique quod suum est reddamus. De omnibus bene mereamur. Hic ordo est & regula qua nobis viuendum est. *Aut meta quàm mollis flexus.*) Quàm cito & molliter, id est, sine strepitu hæc ætas nostra decidat, quæ ex florescente in senectutem quàm mox declinat. vnde Iuue. Obrepit non intellecta senectus. & ita monet, quando vt diximus vita nostra breuis eam nos quàm maxime virtute longam efficere debere. Sumpta est translatio ab equis qui circa metas in circo currebant. *Meta.*] id est, finis & termini vitæ. Virgilius. Metasq; dati peruenit ad æui. *Et vnde.*] Subauditur incipit, vt sit sensus, scire nostram originem duci à mortalibus, & ideo nos esse mortales, vt omnino nobis recte viuendum sit. *Quis modus argento.*] Ac si dicat auaritiam fugiendam esse, & ea tantum quæ satis sint ad victum comparanda. quæ omnia ex philosophia morali habentur. *Quid fas optare.*] Quid optandum sit. vt intelligamus nihil à dijs peti debere nisi vt aiebat Socrates, tribuant bona. vnde emergit illud Iuue. Nil ergo optabunt homines? si consilium vis, Permittes ipsis expendere numinibus, quid conueniat nobis, rebusque sit vtile nostris. Hoc ideo dicit poëta quia stulti contraria optant, & pauci sunt qui quid optandum sit cognoscant. vnde Iuue. Quid enim ratione timemus Aut cupimus? quid tam dextro pede concipis, vt te Conatus non pœniteat votique peracti? *Quid asper Vtile nummus habet.*] Pecunia ob id inuenta est, vt non iam in terram defodiatur, sed vt egentibus

subueniamus. ad eam igitur vtilitatem parari debet, vt partim nobis, partim alijs prodesse possimus. *Asper.*] Propter sculpturam, quod Plinius ostendit loquens de poculis, ea erant excisa in asperitatem. Virgilius. Cymbiaque argento perfecta atque aspera signis. *Patriæ charisque propinquis.*) Patriæ enim charitati nihil denegandum est, & propinqui eadem ratione adiuuandi. *Quem te deus esse.*) Fac, inquit memineris deum velle te bonum esse & iustum. *Humana qua parte locatum es in re.*) Quasi diceret, cum in rebus humanis varia sint animalium genera, te hominem esse scito, cui soli rerum administrandarum ratio concessa est. & ideo non feritatem, sed humanitatem exercendā esse. *Nec inuideas quod multa fidelia putet*) Hinc docet auaris diuitias esse relinquendas, & præ virtute omnia paruifaciēda esse. Hoc est quod præcipit philosophia moralis. *Fidelia.*) Genus vasis in quo optime seruantur salsamenta. *Penu.*] Appellatione penus intelligimus auctore Gellio, omnia esculenta & poculenta in vsum totius anni. Terentius. Cum in cellulam patris omne penum congerebam. Horatius: portet frumenta penusque. hic autem posuit penum pro reconditorio rerum. *Locuplete.*) Locupletem A. Gellius dici putat quasi loca pleraque tenentem. *Vmbris.*) Vmbrorum gens antiquissima Italiæ existimatur, vt quos Vmbrios à Græcis putent dictos quod inundatione terrarum imbribus superfuissent. Tercenta eorum oppida Thusci debellasse reperiuntur. *Pinguibus.*) Ob generosum oleæ liquorem. Nam auctore Plinio, hoc certamen humanæ voluptatis tenuere. *Piper.*) Apud Indos, pręcipuéque in fronte Caucasi solibus opposita gignitur. arbore autem quæ piper gignit iuniperis nostris similis est, piper quod candidum dicitur in precio est, idque cibarijs addebatur. Horatius. Primus & inueni piper album cum sale nigro. *Perna.*) Eam partem in sue acceperunt antiqui, quę cruribus coniuncta esset. ita enim scribit Cato. Cum pernas emeris vngulas earum præcidito. Plinius tamen pro cruribus accepit, cum ait. Castrantur fœminæ suspensæ pernis prioribus. *Marsi.*) Populi Apuliæ, Abellinates antea appelati. *Clientes.*) Clientes dicuntur qui magnos viros sequuntur quasi colentes. Nam Romulus auctore Festo cum plebem tutam esse vellet, eam inter patres distribuit, vt eorum opibus defenderetur. vnde tunc primum & patrocinia & clientelæ institutæ sunt. Monumēta dicuntur, quæcunque relinquuntur ad memoriam. Clientes ergo, vt beneficij accepti memores esse videantur aliquid donant, quod sui sit memoriam conseruaturum. *Mendque.*) Piscis est marinus, qui colorem, vt scribit Plinius, mutat: nam hyeme candidus, æstate fit nigrior.

Hic *aliquis de gente hircosa centurionum.*) Mira vrbanitate dum rationes aspernantis recitat, eos percutit, qui & virtutes & viros

virtuosos contemnunt. *Hic.*) Pro tunc. *gente hircosa.*) Hispida, hirsuta quæ tantum laborib. & militiæ sit apta: nam fruticantibus pilis sub alis hircosi dicuntur à fœtore hircino, iique ad militiam putabantur idonei. Iuue. Sed caput intactum buxo naresque pilosas Adnoter, & grandes miretur Lælius alas. *Centurionum.*) id est militum, vt alibi. Dixeris hæc inter varicosos centuriones. Centuriones dicti quòd centurijs præsint, quarum centenarius est numerus. *Quod satis est sapio mihi.*) Rationes contemnentis philosophiam. *Arcesilas.*) Pitaneus fuit academiæ nihil affirmantis clarissimus antistes, Crantoris discipulus, qui cum in dicendo grauissimus esset & in scribendo satis exercitatus, poëticæ quoque operam dedit. Et ille est qui, vt refert Plutarchus auctore Gellio, cum vidisset quendam diuitem nimis delicatum, qui incorruptus tamen & castus dicebatur: nihil, inquit, interest quibus membris cinædi sitis: posterioribus an prioribus. Hic ab alijs Arcesilaus dictus est. Obijt, teste Hermippo, cum vinum immodice bibisset. *Aerumnosique Solones.*) Septem sapientes Græciæ quorum vnus fuit Solon, Execestidæ filius patria Salaminius, qui regnante Tarquinio Prisco Romę Athenis claruit. Is teste Aristotele, leges dedit Atheniensibus tanto cum temperamento, vt parem gratiam, teste Iustino à senatu & plebe contraheret, quanquam plebs & senatus in summa prius essent dissensione. Quibus si Athenienses perpetuo vti voluissent, sempiternum, vt ait Valerius, habituri fuissent imperium. Idem oraculi iudicio sapientissimus habitus est. In Cypro cum Pisistrati tyrannidem fugisset, mortuus est anno ætatis octogesimo. *Aerumnosi.*) Qui semper in laboribus & miseriis versantur: nam ærumna auctore Cicerone est ægritudo laboriosa. *Obstipo capite.*) Obliquo. Horatius. Stes capite obstipo multum similis metuenti. Columella loquens de suibus. Febricitantium, inquit, hæc signa sunt, cum obstipæ sues transuersa capita ferant. Tranquillus in Tybe. Incedebat ceruice rigida & obstipa. *Rabiosa silentia.*) Tractum à canibus qui in rabiem versi nescio quid secum frendunt. *Trutinantur.*) Pensitant quasi trutina. *Aegroti veteris medit. so.*) Appellat aspernator virtutis quæ philosophi disputant & disserunt tanquam somnia valetudinarii hominis. *Meditantes.*) Æmulatio est Hora. Nescio quid meditans nugarum totus in illis. *Gigni de nihilo nihil, in nihilum nil posse reuerti.*) Fuit communis opinio apud philosophos, quam inter cæteros auctore Laërtio maxime probauere Epicurus, Diogenes Themidis filius, & Democritus, cum de mundi & rerum creatione loquerentur, nihil ex eo quod non sit fieri, neque in id quod haud quaquam sit corrũpi. Quæ nunc vt subtilia & otiosa irridet aspernator virtutis contẽnens philosophos, qui talia inuestigent. *Hoc est cur pales.*) Verba irridentis philosophos quos per irrisionem exeo pallescere dicit, quod nimis studeāt. *Cur quis non prandeat.*) Liberaliũ enim artiũ scriptores

parce viuunt, vnde Iuue. Tunc vtile multis Pallere, & toto vinum nescire Decembri. *His populus ridet.)* Philosophi à vulgo derideri solét, vt Persius alibi docet. Nec qui abaco numeros & secto in puluere metas Scit risisse vafer multum gaudere paratus, Si cynico barbam petulans nonaria vellat. *Torosa.)* Carnosa & pulposa, quo vocabulo vtimur & in rebus inanimatis, vt sæpe est apud Plinium. *Cachinnos.)* Risus immoderatos.

INSPICE, NESCIO QVID TREPIDAT MIHI PECTVS.) Insurgit poëta in eos qui tanta sunt intemperantia, vt quamvis valetudinarij sint, cupiditatum tamen vitia superare non possint, sed ijs ita inseruiant, vt grauiori contracto morbo moriantur. Hos igitur poëta ridendo percutit, ostendens quàm turpe, quanque miserum sit hominem cupiditati & corporis voluptatibus succumbere. *Inspice.*] Verba sunt ægrotantis. *Trepidat.*] Palpitat. *Grauis halitus* Difficilis & olens. *Faucibus.*] Physicum est laborantem stomachi cruditate graueolentiam emittere. Fauces auctore Plin. vocantur summũ gulæ, eæque numero tantum plurali. *Qui dicit medico.*] Ordo est. qui dicit medico quæ supra dicta sunt, iussus requiescere, rogauit sibi loturo surrẽtina lenia de maiore domo, postquã tertia nox vidit venas cõpositas, currere. Venas cõpositas pulsum arteriarũ quietũ. *De maiore domo.*) .i. diuitis. *Lagæna.*] Genus vasis. *Modice sit.*] Parum capaci. *Surrentina.*] Auctore Plinio conualescentibus maxime probata erant propter tenuitatem, salubritatemque. Tiberius tamen Cæsar dicebat consensisse medicos, vt nobilitatem surrentino darent, alioquin esse generosum acetum. C. Cæsar qui successit illi, dixit nobilem vappam. Surrentina dicta sunt à surrentinis montibus Campaniæ. *Lenia.*] tenuia. Tria enim sunt vini genera, austerum, dulce, & lene. *Sibi loturo.*) id est, qui balnea ingressurus est. *Heus bone, tu palles.*] Verba medici bene consulentis. *Nil est.*] Verba ægroti aspernantis monitiones medici. *Videas tamen istud.*] Verba medici bene consulentis. *Surgit tacite tibi lutea pellis.*] Subaudi nam. Lutea coloris croci, quod in infirmo pessimum est signum. *At tu deterius palles.*) Tantum abest vt capiat consilium medici, vt vltro etiam irrideat. *Ne sis mihi tutor.*) Curator qualis pupillis adhiberi solet. Hora. Siue ego praue, Seu recte hoc volui, ne sis patruus mihi. *Iampridem hunc sepeli.*) q.d. eum à quo regendus erat non seipsum bene rexisse, quandoquidem ante se mortuus sit, quare infert, tu restas quem antea sepeliam quam moriar. Æmulatio est Horatij. Omnes composui felices, nunc ego resto, Confice. *Perge tacebo.*) Medici sunt verba irati & discedentis. *Atque albo ventre l.)* Nam ante cœnam Romani, auctore Celso, exercebantur: post eam exercitationem balnea ingrediebantur. Quod & Appianus Alexandrinus indicat, loquens de Catone Vticensi. Circa vesperam à

balneo ad cœnam transit. Idque etiam ab antiquis obseruatum ostendit Verg. cum ait. Littore ahena locant alij flammasque ministrant: Tum victu reuocant vires. Nam, auctore Seruio grammatico, ahena parata erant à Troianis, vt se ante lauarent quam cœnarent, cum heroicis temporibus carne elixa non vescerentur. *Albo ventre.*) Pallido. Horat. Vides vt pallidus omnis Cœna desurgat dubia. *Mephitos sulphureas.*) Halitus graues & olentes. Mephitis aūt odor est nascens ex terris sulphuratis. Virg. Sæuamque exhalat opaca mephitim. *Sed tremor inter vina subit.*) Ex nimia repletione & cruditate stomachi in conuiuijs obrepunt tremores, & repente moriuntur. Iuue. Hinc subitæ mortes atque intestata senectus. Hinc erumpit indignatio poëtæ. *Calidumque trientem.*) Genus est vasis pororij. Mar. Cum potes amethistinos trientes, Et nigro madeas opimiano. Item genus nummi. Iuue. Quem porrigat ore trientem. *Pulmentaria.*) Pulmentariorum appellatione omnia ciborum genera minutissima intelligamus, à pulte denominata, vt scribit Plin. Horat. Tu pulmentaria quære sudando. Seruius quoque in Bucolicis dicit Thestilem esse nomen mulieris rusticæ, quæ messoribus æstu fatigatis diuersa genera herbarum contundens pulmentarium ijs parat. *Hinc tuba.*] Consuetudo fuit maioris ætatis, vt funera ad tubam efferrentur. Verg. It cœlo clamorq;. virum, clangorque tubarum, minoris vero ad tibias. vt Statius de Archemoto. Tibia cui teneros solitum deducere manes. Id quoque seruarum fuisse in funere eius corui, qui Tiberium, deinde Germanicum, & Drusum Cæsares nominatim salutabat Plin. ostendit cum ait Constratum lectum super Æthiopum duorum humeros præcedente tibicine, & coronis omnium generum ad rogum vsque. *Beatulus.*) qui beatus existimatur & diues. *Alto lecto.*) Nobili & diuiti. Inuidiose hoc dicit. nam in lectis funera deferebantur. Sueto. loquens de funere Cæsaris. Lectum pro rostris in forum magisstratus & honoribus functi detulerunt. *Lutatis.*) Perfusus à luto deriuatum. *Crassis amomis.*) In inuidiam temporum suorum hoc dicit, quibus corpora mortuorum aromatibus peruncta sepeliebantur. Persius. Vrnæ Ossa inodora dabit. Plin. loquens de vnguentis sic ait. Honosque is ad defunctos pertinere cœpit. *Amomis.*) Vnguentis ex amomo. Nam inter vnguenta acutiora fiunt costo amomo, quæ maximæ nares feriant. Crassiora myrrha, suauioraque. Medicinæ autem vtiliora croco, acertima per se amomo, hoc est quod capitis dolores facit. Amomum, genus fruticis palmi altitudine, cuius vna in vsu est indica. Laudatur quam maxime punici mali folijs simile, nec rugosis, colore russo. Nascitur in Armeniæ parte, quæ vocatur Ocene, & in Media, & in Ponto. *In portam rigidos calces extendit.*) Funera enim pedibus præcedentibus efferuntur. *Hesterni quirites.*) Liberti, qui pridie per mor-

tē domini libertatem accepere. Quirites Romani. Cures enim vrbs quondam fuit Sabinorum insignis, nunc autem (vt scribit Strabo) viculus, ex qua acciti, T. Tatius, & Numa Pomp. Romæ quandoq; regnantes. Hinc quirites appellare solent Romanos, qui orationem habent ad populum. *Capite induto.*) Accepto pileo, quod raso capite induebantur cum liberi fierent. Nam serui cum manumittebantur in templo Feroniæ, quæ libertorum dea perhibebatur, raso capite pileum accipiebant. Cuius rei Plautus in Amphitryone mentionem facit. Quod vtinam ille faxit Iuppiter, & ego hodie raso capite caluus capiam pileum. Plinius loquens de Cornelio Cinna, pileum libertatis esse signū indicauit dicens. Vocatisque ad pileū seruis aduersarios vicit.

TANGE *miser venas.*] Inuehitur in eos qui ocio & desidiæ consulentes languorem præ se ferunt, & tamen superantibus animi cupiditatibus ratione contineri non possunt quin ita ferantur vt ijs nihil insanius habeatur. Tales igitur poëta deridet docens nihil homini miserius quàm animi vitijs laborare. itaque inducit hominem ægrotum qui medicum de valetudine consulat. *Miser.*] Nominatiuus est .i. ipse æger miser subaudi ait. *Nil calet hic.*] Pronunciatiue legendum est. verba sunt medici negantis eum calere. *Non frigent.*] Verba medici ostendentis nullum prorsus esse signum ægritudinis. *Visa pecunia.*] Hic ostendit hominis auaritiam .i. si aliqua spes ostenta fuerit pecuniæ vel puellæ habendæ tibi qui infirmitatem fateris, statim in eam prorumperes lætitiam, vt non æger, sed sanus agnoscare. *Subrisit molle.*] Pro molliter. tanquam tibi obsecutura. *Puella vicini.*] Hinc ardorem libidinis demonstrat. hæc dicuntur ex persona poëtæ subsannantis. *Cor tibi rite salit.*] Scilicet præ nimia lætitia. verba poëtæ irridentis. *Positum est algente catino.*] Deest si, vt sit sensus. si huic qui iam morbo liberatus videtur cibos populares apposueris, rursus morbo teneri se dicet. Per quod ostenditur quam turpe sit hominem esse tantæ vecordiæ vt rationes imperium fugiat, & appetitui obtemperet. *Durum holus.*] Holera dicuntur quæ in horto nascuntur, ab holendo. inter holera Celsus connumerat etiam rapas. *Catino.*] Vas est escarium. *Cribro.*] Instrumentum est quo farina decutitur & purgatur. ex setis equinis fieri consueuit. id etiam apud nationes orientales ex serico conficitur. *Populi.*] q. d. quo vtuntur plebei & pauperes. *Tentemus f.*] Subaudi si medicus dicet. *Tenero latet hulcus in ore*] Verba ægroti, possunt etiam esse poëtæ irridentis eius amentiam qui ita animi affectibus obtemperat, vt modo sanitatem modo valitudinem corporis præ se ferat. *Radere.*] Tangere. *Plebea.*] Qua pauperes vescuntur. *Alges.*] Legendum est in secunda persona non in tertia quod indicant sequentia, Dicisq; facisq;. *Alges.*] Febricitas quidem, vt sit sensus. morbo quidem acti vexaberis, sed rationis oblitus ita in

iram oblata leui occasione effunderis, vt delirus esse videare.

Tremor albe.) Febris, ab eo quod præcedit id quod sequitur Nam febrem sequitur tremor. *Albus.*) Pallidus vt supra. atq; albo ventre lauatur. *Aristas.*) Metaphoricos pilos. Nā aristæ proprie sūt aculei spicarum dictæ quod cito arescāt. *Face sup.*) Materia iracūdiæ. *Scintillant oculi.*) Expressio irati. *Dicisque facisque quod ipse non sani e. h. n. s. i. o.*) Ordo est, dicis & facis quod ipse Orestes nō sanus iuret esse hominis non sani. *Ipse.*) Emphasis. i. qui ratione prorsus caret. Orestes Agamemnonis Mycenarum regis filius fuit & Clytēnestræ, quæ cū patrē à bello iliaco reuersum, ab Ægisto adultero & Clytennestræ, interfectū cognouisset, seque ab eisdē in mortē vocari, capta opportunitate Ægistū & matrem necauit. Cuius parricidij Areopagitarum iudiciū subire coactus, variatis (vt scribit Cicero in oratione pro Milone) sententijs absolutus fuit. Cęterū conscientia gestorū exagitatus in insaniā & furias versus videre sibi videbatur matrē se ardētib. facib. & serpentib. atris insequentē. vnde Virg. Armatā facibus matrem & serpentibus atris. Cum fugit, vltricésq; sedent in limine diræ. Pacuuius Orestem inducit monitu Pyladis vt furias vitaret Apollinis templum ingressum, & cum inde exire vellet ei furias occurrisse. ad quod respexit Virg. Vltricesque sedent in limine diræ. nota est historia.

IN SAT. IIII.

REM *populi tractas.*) Reprehensurus hac satyra eos qui aliena vitia solerti diligētia perspiciūt & notāt, Domitij Neronis perditissimis offensus moribus eū imprimis acerbitate satyrica insectatur, quod vix dū pueritiā egressus, decepto per Agrippinæ matris scelus Britannico post mortē Claudii imperiū occupauit, cū per ætatē & rerū imperitiā quid agendū, quidue dicendū esset ignoraret. sed omnia sibi alterius cōsilio administrāda essent. Nā vt scribit Corn. illud in vrbe iactabatur quemadmodū princeps vix decē & septē annos egressus suscipere eam molē, aut propulsare posset? quod subsidiū in eo qui à fœmina regeretur? Nā matri summā omniū rerū auctore Trāquillo publicarū priuatarūq; permisit, vnde prælia quoq; & oppugnationes vrbium, & cætera per belli magistros administrari possent, alii inquirebant. hinc igitur exclamat, hinc excādescit. Et ne in principē cuius tēporibus floruit poëta, ferri videatur, Socratē inducit qui Alcibiadē Athen. discipulū suū reprehēndat. Hoc ego excogitaui quod quidē vero verius est. Alii vero astutiā poëtæ & tempora quibus floruit non considerantes hunc locum generaliter errore manifesto accipiunt. *Rem pop. tractas.*) Imperium Romanum suscipis regendum? cum interrogatione legēd. *Barbatum hoc crede magistrum.*) Hæc statim poëta subiecit ne suspectus esset Neroni tāquā eū notaret. Sensus est igitur. Alcibiade quæ dicūtur

in correctione morum tuorum à Socrate dici credito. *Barbatum magistrum.*] Socratem quo magistro vsus est Alcibiades, à quo etiam dilectus, sed ita tamen vt Plato scribit in Symposio suo, Alcibiadem commemorantem se pernoctasse cum Socrate, nec aliter ab eo surrexisse ac filius à parente debuerit. hic prima ætate ab Atheniensibus dux electus cum Nicia & Lamacho aduersus Siculos bellum gessit, sed ad reatum vocatus quod sacra Cereris nullo magis quàm silentio solennia enunciasset, siue conscientiam siue indignationem rei non ferens tacitus in exilium profectus est. De hoc Æmilius, Plutarchus, & Trogus. *Cicuta.*) Cicuta venenum est publica Atheniensium pœna inuisa. Semen habet noxium, ei & folijs refrigeratoria vis est, quę si enecat, incipiunt algere ab extremitatibus corporis. Remedium est prius quàm perueniat ad vitalia vini natura excalefactoria, sed in vino pota irremediabilis existimatur. *Tollit.*) Perimit. Socrates Atheniẽsis philosophus clarissimus filius Sophronisci marmorarij, & Phanaretæ obstetricis, primus fuit qui philosophiam mortalem vt ait Cicero euocauit è cœlo coegitque de vita & moribus, rebusque bonis & malis quærere, cum ante illum philosophi omnes rebus physicis perscrutandis operam tantummodo impenderent. Sed cum hic nonnunquam Anytum Atheniensem virum locupletem & factiosum rideret ob eius ineptias, Aristophanes comicus doctus quidem, sed homo parum probus accepta grandi pecunia ab Anyto, contra Socratem comœdiam scripsit, cuius titulus est Nephelæ, id est nebulæ, qui quidem inter cæteras criminationes illud confinxit, ab eo nebulas coli, & Atheniensium religiones detrectari, & præter hæc iuuenum mentes sic imbuere, vt parentibus manus inferre pie & officiose possent. quæ res accusantibus Anyto Lycone & Melyto, vt Plato in apologia pro Socrate scribit, cum vniuersum populum in Socratem concitasset, furore quodam & ira morte damnatus est. De hoc diuus Augustinus, Valerius, Solinus, Laertius, Diogenes. Horatius. Pythagoran, Anytique reum doctumque Platonem. *Quo fretus.*) Quare, qua virtute confisus. Illud respexit, quia Agrippinæ matris Senecæ & Burri cõsilijs omnia primis imperij rebus administrasset. *Dic hoc magni pupille Pericli.*) Interrogatio est contumeliæ & reprehensionis plena. Pupille Pericli. Alcibiades Atheniensis Cliniæ filius fuit, quo vt Probus Æmilius est auctor, nihil excellentius fuit, vel in vitijs vel in virtutibus. Imperator fuit summus & mari & terra: disertus, vt nemo ei dicendo resistere posset. Eius post interitum patris Periclem & Ariphonem tutores relictos scribit Plutarchus viros ea tempestate præclaros, & magna cum Clinia propinquitate coniunctos. Periclem autem Alcibiadis patruum fuisse scribit Trogus Pompeius. Æmilius vero vitricum.

Magni

Magni Pericli.] Nouies enim hostes superauit. Inter cætera egregia opera nono mense Samios Ionum primos & potentissimos deuicit. vrbis mœnia deiecit. Hinc ortus est Pythagoras non autem ex Samo quæ Zacyntho & Dulichio proxima est. *Pupille.*] Allusit ad historiam. nam Neronem Popea, vt scribit Tacitus, cum sibi matrimonium & dissidium Octauiæ incolumi Agrippina haud speraret, crebris criminationibus aliquando per facetias incusabat principem, & pupillum vocabat, qui iussis alienis obnoxius non modo imperij sed libertatis etiam indigeret. Hoc me inuenisse glorior, vt multa alia in toto opere. *Scilicet ingenium.*] Hæc decem carmina sequentia cum ironia legenda sunt. Scilicet cum ironia dicitur, vt alibi. Scilicet hæc populo. Terentius. Id populus curat scilicet. *Velox.*] Quia ante legitimum tempus imperium occupauit. *Ante pilos.*] Ante pubertatem. Nam vt recitauimus ex sententia Taciti, vix septemdecim natus annos Nero imperium occupauit. *Ergo vbi commota.*] Sensus est. Ergo cum ea prudentia sis, non mirum est si plebem in seditionem concitatam grauitate manu coercere scis. q. d. principi non satis esse posse imperare, nisi cum comitetur sapientia. *Feruet.*] Æstuat seditionibus. *Fert animus.*] id est dat. C. *Fert animus.*] Impellit, vrget, hortatur vt illud Ouidij Metam. lib. j. In noua, fert animus, mutatas dicere formas corpora. *Si Maiestate.*] Grauitate. Nam manu sæpe silentium indicitur à superioribus. *Quid deinde loquere.*] Illud docet denique necessarium esse principem esse sapientem & rerum peritum. Vnde Plato solebat appellare eas respublicas felices, quibus contigisset habere principes sapientes. Respexit autem poeta ad id quod in vrbe à senioribus dicebatur, Neronem primum ex his qui rerum potiti essent alienæ facundiæ eguisse. Nam ei Seneca orationes componebat, cum alij imperatores ante Neronem summa fuissent facundia & eloquentia. *Quirites.*] Hinc innuit poeta quod nos iam diximus Neronem à se reprehendi, cum iam satyrico more Atheniensibus omissis ad Romanos conuertatur. *Hoc iustum puto, non illud male.*] Oratorie agit, ea parte generis deliberatiui vtitur quæ suasio dicitur. *Rectius illud.*] Magnæ prudentiæ est ex multis quæ iusta & recta esse videntur, quod optimum cognoscere. *Scis etenim iustum. g. s. l.*] Perseuerat in ironia. Sensus enim est. Non mirum quidem est si bonum à malo discernere notis, cum ea quæ ambigui iudicij sunt, ita pensitare & tecum recognoscere didiceris, vt nihil te decipere possit. Metaphora sumpta ab libripende, qui ponderosissima quæque examine bilancis cognoscit. *Anciputis libre.*] Ambiguæ vt nescias in quam partem magis decurrat, ex quo libripendis solertia deprehenditur, cum ex re ambigua & incerta rectum iudiciũ sumat. *Rectum discernis vbi inter curua subit.*] Cognoscis, inquit, quid rectum sit, & quid contrarium. perstat in metaphora, æmulatio est Hora-

Magni Pericli.] Nouies enim hostes superauit. Inter cætera egregia opera nono mense Samios Ionum primos & potentissimos deuicit. vrbis mœnia deiecit. Hinc ortus est Pythagoras non autem ex Samo quæ Zacyntho & Dulichio proxima est. *Pupille.*] Allusit ad historiam. nam Neronem Popea, vt scribit Tacitus, cum sibi matrimonium & dissidium Octauiæ incolumi Agrippina haud speraret, crebris criminationibus aliquando per facetias incusabat principem, & pupillum vocabat, qui iussis alienis obnoxius non modo imperij sed libertatis etiam indigeret. Hoc me inuenisse glorior, vt multa alia in toto opere. *Scilicet ingenium.*] Hæc decem carmina sequentia cum ironia legenda sunt. Scilicet cum ironia dicitur, vt alibi. Scilicet hæc populo. Terentius. Id populus curat scilicet. *Velox.*] Quia ante legitimum tempus imperium occupauit. *Ante pilos.*] Ante pubertatem. Nam vt recitauimus ex sententia Taciti, vix septemdecim natus annos Nero imperium occupauit. *Ergo vbi commota.*] Sensus est. Ergo cum ea prudentia sis, non mirum est si plebem in seditionem concitatam grauitate manu coercere scis. q. d. principi non satis esse posse imperare, nisi cum comitetur sapientia. *Feruet.*] Æstuat seditionibus. *Fert animus.*] id est dat. C. *Fert animus.*] Impellit, vrget, hortatur vt illud Ouidij Metam. lib. j. In noua, fert animus, mutatas dicere formas corpora. *S. Maiestate.*] Grauitate. Nam manu sæpe silentium indicitur à superioribus. *Quid deinde loquere.*] Illud docet denique necessarium esse principem esse sapientem & rerum peritum. Vnde Plato solebat appellare eas respublicas felices, quibus contigisset habere principes sapientes. Respexit autem poeta ad id quod in vrbe à senioribus dicebatur, Neronem primum ex his qui rerum potiti essent alienæ facundiæ eguisse, Nam ei Seneca orationes componebat, cum alij imperatores ante Neronem summa fuissent facundia & eloquentia. *Quirites.*] Hinc innuit poeta quod nos iam diximus Neronem à se reprehendi, cum iam satyrico more Atheniensibus omissis ad Romanos conuertatur. *Hoc iustum puto, non illud male.*] Oratorie agit, ea parte generis deliberatiui vtitur quæ suasio dicitur. *Rectius illud.*] Magnæ prudentiæ est ex multis quæ iusta & recta esse videntur, quod optimum cognoscere. *Scis etenim iustum. g. s. l.*] Perseuerat in ironia. Sensus enim est. Non mirum quidem est si bonum à malo discernere notis, cum ea quæ ambigui iudicij sunt, ita pensitare & tecum recognoscere didiceris, vt nihil te decipere possit. Metaphora sumpta ab libripende, qui ponderosissima quæque examine bilancis cognoscit. *Ancipitis libræ.*] Ambiguæ vt nescias in quam partem magis decurrat, ex quo libripendis solertia deprehenditur, cum ex re ambigua & incerta rectum iudiciũ sumat. *Rectum discernis vbi inter curua subit.*] Cognoscis, inquit, quid rectum sit, & quid contrarium. perstat in metaphora, æmulatio est Hora-

tiana. Scilicet vt possem curuo dignoscere rectum. Curua opponuntur rectis. *Regula.*] id est, Hasta libræ. *Pede varo.*] Lingua flexa & recurua. Lingua enim siue examen bilancis tanquam pes est in libra, quo fit plerunque vt cum lingua bilancis torta sit & eam sequamur, in rerum pensatione decipiamur. Per quod ostendit Persius eum magni ingenij & prudentiæ esse, qui falsa admixta veris nouit discernere. *Et potis es n. u. p. th.*] id est, Tantæ prudentiæ es & consilij, vt recto iudicio possis noxios pro meritis damnare. *Vitio.*] Homini vitioso. C. Metonymia est, res enim pro persona posita est. Vide Cic. De orat. lib. iij. vbi de Tropis quos Latini modos vocant, agit. S. *Thita nigrum.*] Hoc est mortiferum. nam mortis erat signum thita, per quod significatur thanatos, id est, mors. Cum enim iudices de alicuius capite sententiam laturi essent, vniuersi in cistam tabulas simul conijciebant suas, easque insculptas literas habentes absolutionis, condemnationis, & ampliationis. thita condemnationis signum erat. quod ostendit Mar. Nosti mortiferum prætoris castrice signum, Est operæprecium discere thita nouum. Absolutionis auctore Asconio capa litera, per quam literam aliqui interpretantur calon. id est, bonum. C. Error est. nam apud Asc. Pedianum, in tertiæ Verrinæ commentarijs, ita legitur. Nam cum condemnandi nota esset c. litera, absoluendi a, ampliandi signum nl. dabant quo significabant non liquere, vnde ampliatio nascebatur. S. Ampliationis n. L. quod significat non liquere. *Quin tu igitur summa.*] Attende fremitum & indignationem poetæ. Sensus est. cur igitur tu qui per ætatem immaturam & rerum impetitiam ignoras quid agendum quidue dicendum sit, summam imperij Romani non deponis? *Quin.*] Vox est increpantis, vt Virgilius. Quin tu aliquid saltem potius quorum indiget vsus, coniungitúrque semper cum indicatiuo. *Summa pelle decorus.*] Speciosus veste triumphali. ad historiam respexit. nam vt Cornelius Tacitus scribit, decretum fuit Claudio Cæsare adulationibus senatus cedente, vt vigesimo ætatis anno consulatum Nero iniret, atque interim designatus proconsulare imperium extra vrbem haberet, ac princeps iuuentutis appellaretur. Itaque ludicro Circensium quod acquirendis vulgi studiis edebatur, Britannicus in prætexta, Nero triumphali in veste transuecti sunt: vt spectaret populus hunc decore imperatorio, illum pueri habitu. Occupato igitur imperio apud senatum hoc celebratum est in assentationem Neronis, vt ei supplicationes decernerentur, & diebus supplicationum triumphali veste indutus per vrbem veheretur. Ergo summa pelle, id est, veste triumphali & decore imperatorio. æmulatio est Horatij, Introrsum turpem speciosum pelle decora.

Nequicquam.] Frustra. Virgilius. Sed quid ego hæc autem nequicquam ingrata reuoluo? alias autem non. vt alibi Persius. Nequicquam fundo suspiret nummus in imo. *Ante diem.*] Ante tempus & ætatem maturam. *Iactare caudam.*] Ostentatione decoris imperatorij fauorem & gratiam populi quærere tractum est à canibus qui blandientes caudam mouent. *Anticyras.*] Helleborum quo hominis insania & mali humores emendantur, & ad ingenium acuendum valet vt supra diximus. sumebatur autem tutissime in Anticyra, quo vt scribit Plinius, Liuius Drusus nauigauit cum comitiali morbo laboraret, sumptóque helleboro liberatus est. Horatius. Nescio an Anticyram ratio illis destinet omnem. Anticyra autem insula est quæ olim Cyparissus dicebatur vt scribit Pausanias. sed mutato nomine Anticyra ab Anticyro Herculis socio appellata est. *Meracas.*] Simplices & puras, nullo temperamento admixtas, à mero quod antiqui solum dixerunt. imitatio est Horatij. Expulit helleboro morbum bilémque meraco. *Quo tibi summa boni?*] Eum tantum abesse ostendit à vera virtutum cognitione, & recta rerum publicarum administratione, vt interrogatus quod summum in humanis putet bonum, voluptatem respondeat. *Quo tibi summa boni.*] Quod est summum bonum tibi, in quo putas summum bonum consistere? Quæstio subtilis & à philosophis multum disputata. *Vncta vixisse patella.*] Responsio eum indignum esse arguit qui publica negocia curet, cum prætermissa virtutis mentione laute viuere summum bonum appellet, quæ sententia Epicureis probatur. *Vncta patella.*] Cibis luxuriosis & delicatis. *Semper.*] Continuationem significat.

Assiduo curata cuticula sole.] Suorum temporum mores notat. Nam antiqui & præcipue imbecilles stomacho ante cibum exercebantur. eam exercitationem, vt Celsus scribit, recte sequebatur modo vnctio vel in sole vel ad ignem, modo balneum. Descendebant enim in solium, tum multo oleo vngebantur leniterq; perfricabantur. vnde Horat. Vngor oliuo. & Persius infra. At si vnctus cesses & figas in cute solem. Iuuenalis. Vestra bibat vernum contracta cuticula solem. *Curata.*] Molliciem muliebrem notat in viris. *Expecta.*] Distingue, vt sit sensus, certe si volueris expectare & anum audire, inuenies eam non aliter interrogatam respondere. ex quo ostendit eum non minus insanum esse, quam anum decrepitam. anuum enim est delirare. *Hæc anus.*] Satis lepide fingit poeta anum transire.

I nunc.] Cum indignatione & irrisione pronuncianda. Sensus est, gloriare nunc te virum esse nobilem & prudentem, cum in voluptate summum bonum conferas. Sicque Philosophice poeta declarat, generis nobilitatem homini sapientiam non ingerere.

Dinomaches ego sum.] Callide poeta reprehensionem conuertit in Alcibiadem, ne in principem inuehi videatur. Nam ad historiam alludit. Alcibiades enim genus paternum (vt scribit Plutarchus) ab Aiace, maternum vero ab Alcmeonide, quem ex Dinomacha genitum aiunt, originem traxisse ferunt. ait igitur poeta. Dic nunc te esse nobilem, quia inter maiores tuos. Dinomacha connumeratur. Dinomachus autem interpretatur fortis in pugna. Dinos enim Græce, fortis Latine. Machi vero pugna. Sicque subsannat Neronem eius amentiam arguens, qui in maiorum nobilitate efferebatur, quum a Cæsaribus genus suum duceret. *Suffla*] Gloriare, intumesce, effer te tua nobilitate & animi præstantia. *Sum candidus.*] Sum pulcher. hoc ad animum retulit, id est, sapientis sum animi. hoc enim gloriatur. *Esto.*] Concedo quidem te nobilem & prudentem esse. sed ita vt Baucis sapientia te non sit inferior, cum ita respondeas. *Pannutia.*] Proprium est anibus pannutias esse. Vnde Terentius in Andria. Suffarcinatam Cantharam. *Baucis.*] Ad eam allusit, de qua Ouidius in Metamorphosi. *Cum bene discincto cantauerit ocyma vernæ.*] Vetulæ pauperes inopia coactæ ad res viles vendendas se conferunt, vt eo quæstu viuant. Baucis ergo inducitur pro omni vetula vendente herbas odoratas in foro holitorio. *Cum bene cantauerit.*] id est, elata voce vendiderit. nam cantare est alta voce loqui. vt alibi. Men moueat quippe & cantet si naufragus. *Ocyma.*] Ocymum herba est odorata hortensis, dicta ab ocys quod est cito. nam celeriter crescit. id grauiter Chrysippus increpuit inutile esse dicens stomacho, vrinæ, oculorum quoque claritati. Præterea insaniam facere, & letargicos & iocinoris vitia. ideóque capras id aspernari. quidam adijciunt tritum si operiatur lapide scorpionem gignere, commanducatum & in sole positum vermes efferre. alij vero si eo die feriatur quispiam à scorpione, quo ederit ocymum, & sanari non posse. Ocymum etiam genus pabuli similiter à Græco verbo ocys, quod valet cito. Hoc amplius scribit Varro, dictum ocymum quod citat aluum bubus. & ideo ijs datur vt purgentur. *Verna.*] Appellarunt antiqui vernas ex ancillis Romanorum ciuium vere natos, quod tempus anni maxime naturalis fœturæ est. *Discincto.*] Intemperanti, dissoluto: alibi Persius. Non pudet ad morem discincti viuere Nattæ. Martialis. vernaculorum dicta. Horatius. Vernasque procaces Pasco libatis dapibus.

Vt nemo in sese tentet descendere, n.] Hactenus in Neronem inuectus est. Nunc vero eos satyrica indignatione insectatur, qui in alios dicere, & aliena vitia cognoscere gaudent, cum de seipsis nihil quærant. in eos ita insurgit Horatius. Cum tua peruideas oculis mala lippus inunctis, Cur in amicorum vitiis tam cernis acutū, Quàm aut aquila, aut serpens epidaurius? *Vt nemo.*] Eclipsis, subauditur, di-

gnum ne putas. Vel vnde est Ast aliquid tale. non interrogantis est, sed irascentis & admirantis.

In sese tentat descendere.] Ad vitia sua pernoscenda. *Sed praecedenti spectatur mantica tergo.*] Hoc autem sumptum est auctore Acrone ex Æsopo fabulatore, qui vnumquemque scribit duos sacculos plenos vitiis secum ferre, & in eo qui ante pectus pendet aliena vitia esse. in eo vero qui à tergo, nostra. Ex quo euenit, vt nostra nō videamus, sed quid sequatur cōspiciamus. vnde Horat. dixerit in sanū qui me, totidē audiet. atq. Respicere ignoto discet pendentia tergo. Hinc igitur indignatur Poeta neminē esse qui vitia sua cognoscat, sed aliena semper. *Mantica.*] Sacculus scorteus ad sarcinulas ferendas accommodatus. Lucilius. Mantica canterij costas grauitate premebat. Horatius. Mantica cui lumbos onere hulceret, atque eques armos. *Quaesieris nostin, &c.*] Malitiam hominum exprimit, quibus summa semper est voluptas alienos mores notare. *Quaesieris.*] Secundam personam pro tertia posuit, id est, aliquis quaesierit forte. *Nostin.*] Pro nostine.

Vectidi praedia.] Vectidium posuit pro viro diuite. *Cuius.*] Interrogatio interrogati. *Diues arat Curibus.*] Subaudi illius qui. verba sunt interrogantis. *Curibus.*] Cures vrbs quondam Sabinorum insignis, nunc autem viculus. Hinc quirites vt diximus appellantur.

Oberret.] Volando circumeat. Ob enim aliàs ponitur pro circum. vt cum dicimus vrbem obsideri, obuallari, obsignari. alias in vicem praepositionis quae est propter, vt ob merita, ob superatos hostes. vnde obsides pro obfides, qui ob patriae praestandam fidem dantur. aliàs pro ad, vt Ennius, ob Romam noctu legiones ducere coepit. hoc imitatus est Iuuenalis, Tot miluos intra tua pascua lassos. *Hunc ais.*] Interrogatio interrogati. *Hunc.*] Verbum interrogantis, qui more prauitatis humanae ad aliena vitia notanda fertur. *Diis iratis.*] Aduersis, quia auare & perpauce viuat. *Genioque sinistro.*] Is sinistro genio viuere dicitur qui naturam suam duriter viuendo defraudat. vnde contra, is dicitur genio indulgere qui voluptati operam dat. vt alibi. Indulge genio. Vir. Et genialis hyems, id est, voluptuosa. *Qui quandoque iugum pertusa ad compita figit.*] Sensus est. hic quidem cum festa compitalium venerint, quibus maxime rustici lautioribus cibis vti solent, non audet vinum quod iam diu seruauit attingere. sed acetum tantum bibit, & caepas comedit. Ordo est. Hunc dico qui diis iratis & genio sinistro ingemit metuens deradere limum veteris seriolae quando figit iugum ad compita pertusa. *Quandoque.*] quae vacat. vt sit quotiens figit ad compita. Rustici finitis sationibus, in compitis aratris suspensis sacrificia celebrabant magna animorum relaxatione. eos ludos magistri vicorum, vt scribit Asconius, facere consueuerunt. his autem dies annalis non status, erat attributus. vt Varro tradit, laribus quotannis

quotannis is dies præcipiebatur. compita autem dicta, quòd vbi viæ competunt, tunc in compitis sacrificatur. *Pertusa.*] Trita & conculcata. *Figit.*] Suspendit. *Seriolæ.*] Diminutiuum est à seria. genus est vasis terrei. Terentius. Serias omnes releui. *Deradere limum.*] Aut picem, aut gypsum quo vasa vinaria obturabantur. *Ingemit.*] Ob auaritiam. *Hoc bene sit.*] Prouerbium apud antiquos. sicut & dij bene vertant. sic enim dicunt, qui veluti rem magnam & inusitatam aggressuri sunt, ergo & auarus veluti rem magni sumptus cœnaturus hoc dicit. *Et farratam olam.*] id est, pultem ex farre. Primus enim auctore Plinio fuit antiquis in Latio cibus. nam pulte & non pane longo tempore Romanos vixisse manifestum est, quoniam inde & pulmentaria hodie quoque dicuntur. & Ennius antiquissimus vates obsidionis famem describens, offam eripuisse plorantibus liberis patres commemorat, & sacra prisca atque natalium pulte fritilla conficiuntur. *Pueris.*] Aut filijs, aut seruis. *Plaudentibus.*] Hinc hominis auaritiam ostendit, cum farre tantum & cæpis & aceto pueri contenti sint, ex quo apparet aliàs auarius viuere. *Morientis aceti.*] Languidi, non mordacis. *At si vnctus cesses.*] Persequitur exprimere iniquitatem hominum vitia aliena culpantium. sensus est. Si inquit aliquis oleo vngatur stans ad solem, non deest qui statim illum subsannans cubito tangat. *Si cesses.*] Ociosus fueris, pro si quis cesset, vt supra quæsieris pro quæsierit. *Et figas in cute solem.*] Antiqui, vt diximus, ante cibum exercebantur, eam exercitationem auctore Celso rectè sequebatur modo vnctio vel in sole, vel ad ignem: modo balneum. Descendebant enim in solium. Tum multo oleo vngebantur, leniterque perfricabantur. *Est prope te ignotus cubito qui tangat.*] Hic apparet homines ad aliena vitia cognoscenda valde promptos esse, æmulatio est Horatiana. Nonne vides aliquis cubito stantem prope tangens inquit. *Tangat cubito.*] Modus est latenter ostendentis quem probet peccare. *Et acre despuat in mores.*] Tanquam in contemptum rei turpis, tractum ab his qui ex olfactu rei putidæ expuunt. Tibullus: Hunc puer, hunc iuuenis turba circumterit arcta, Despuit in molles & sibi quisque sinus. *Penémque.*] Satyrica vrbanitate dum eos reprehendit, qui aliena vitia subsannant, suorum temporum mores notat, illos percutiens, qui obscœne turpissiméque viuunt. *In mores.*] In vitia. *Penémque.*] Hæc cum superioribus coniunguntur, vt sit sensus. Si tibi ex inguinib. euulseris pilos, aderit qui te contemnat. repetitur igitur, est qui despuat, vt sit ordo. est qui despuat in runcantem penem & arcana lumbi. *Runcantem.*] Metaphora sumpta ab agris, qui runcari dicuntur. hoc etiam Martialis vitium notat. Cum depilatos Chrestecoleos portes, Et vulturino mentulam parem collo, Et prostitutis læuius caput culis. Iuuenalis. Si teneram attritus catinensi pumice lumbum, Squallen-

tes traducis auos. *Penem.*] Penis à pendendo dicitur. Nam penem auctore Festo caudam vocabant. vnde offam porcinam cum cauda offam peniam dicebant. *Arcanáque lumbi.*] id est, pudibundas corporis partes. *Populo marcentes pandere vuluas.*] Cinædos & molles describit, qui muliebria patiuntur. *Pandere.*] Aut verbum pro participio est, id est, pandentem. aut sic intellige. *Runcantem pandere vuluas.*] id est, runcantem & depilantem podicem, vt eum pandat & præbeat multitudini. & hæc melior est expositio. *Vuluas marcentes.*] id est, podicem in quo ea fiunt quæ in vuluis. vulua à poetis crebro pro genitali parte muliebri vsurpatur, cum proprie vulua illud sit in vtero mulieris quo infantes gestantur. Cornelij Celsi verba subscribere placuit. Si infans in vulua decessit quo facilius eijciatur. Cui ita adstipulatur Plinius: boues grauidas negant, præterquàm dextero vuluæ sinu ferre, etiam cum geminos ferant. Vulua etiam pro ea parte accipitur à Martiale, quæ circa vbera porcæ est, quæ est optimi saporis. Te fortasse magis capiet de virgine porca: Me materna graui de sue vulua capit. ea vt scribit Plinius enecto partu melior est quàm edito. Eiectitia vocatur illa, hæc porcaria. primiparæ suis optima, eadem etiam sumen appellatur. *Tu cum maxillis, &c.*] Hæc verba sunt eorum qui aliena vitia notantes ita dicunt. qua ratione femora, & partes pudendas tonderi iubes, cum barbam prolixam & vnguento delibutam gestes & nutrias? Sicque poeta obscœnos sui temporis mores carpit.

Gausape.] Pro barba posuit. Imitatio est Virgilij, qui vestem barbam dixit. Aurea cæsaries ollis atque aurea vestis. vnde contra inuestes imberbes dicimus. Virgilius. Tum mihi prima genas vestibat flore iuuentus. Gausape genus esse stramenti villosi indicat Plinius, quo in castris vtebantur. Sic enim scribit. Antiquis torus è stramento erat, qualiter esset nunc in castris gausape. & mox subdit: nam tunica laticlaui in modum gausape texi nunc primum incipit. Ouidius in Arte amandi vestem crassiorē ostendit esse, cum ait. Gausapa si sumpsit, gausapa sumpta proba. de ijs autem sic scribit Strabo. Loci autem Mutinenses, & Scutannæ adiacentes fluuio mollia & longe aliis omnibus præstantiora ferunt vellera, Ligures autem, & Insubres aspera, è quibus magna Italiæ pars domesticis indumenta conficit, mediocria vero Patauini, è quibus preciosi tapetes & gausapa texuntur, & hæc stragula vestis gemina vtrinque villos eminentes habens, vel vna tantum è superficie. bene igitur barbæ rem villosam comparauit.

Balanatum.] Vnguento balanino perunctum. nam vt scribit Plinius myrobalanus arbor est vnguentis aptam ferens glandem. idque Troglodytis & Thebaidi & Arabiæ, quæ Iudæam ab Ægypto disterminat, commune est, nascens vnguento vt ipso nomine

apparet. Nam myros significat vnguentum, balanos glandem. quæ in Arabia nascitur & sytiaca appellatur & est candida. quæ in Thebaide nigra. Præfertur illa bonitate olei quod exprimitur, sed copia Thebaica. Inter hæc Troglodytica vilissima est. Vnguentarij autem tantum cortices premunt. medici nucleos tundunt affusa eis paulatim calida aqua. Vnguentorum expeditissimum fuit primúmque è Brio & Balanino oleo. Horatius, Et pressa tuis balanus capillis. *Curgulio.*] Pro pene posuit. sumpta translatione à curgulione qui in gulam crescit & inflatur auctore Seruio. Est autem bestiola frumentis inimica. *Detonsus.*] id est, valde tonsus: nam de hoc loco auget. *Quinque palæstritæ.*] Irrisio amaritudinis plena, per quam & dementiam & turpitudinem ostendit eorum qui partes obscœnas corporis glabras tentant reddere cum à natura datum sit vt euulsi pili renascantur. *Palæstritæ.*] In palæstra exercitati, quasi qui fortiori sint corpore assidua exercitatione. Nam palæstra dici potest luctatio à paleo, id est, luctor. Plutarchus loquens de Alcibiade, qualis esset ludus declarat his verbis: cum aliquando in palæstra cum puero quodam luctaretur, iámque aduersarius eum ad terram deprimeret, volens Alcibiades ignominiam vitare, manum illius dentibus apprehendit. Virgilius. Pars in gramineis exercent membra palæstris. Et alibi. Corporáque agresti nudant prædura palæstra. Capitur etiam pro loco vbi exercebantur. sic enim scribit Varro. Nec putant se habere villam, si non multis vocabulis retineant Græcis quin vocent particulatim loca, Procceconam, Palæstram, Apodyterion, Peristylion, Ornithona, Peristereona, Oporotheecen.

Plantaria.] Pilos & bene. Nam plantaria ea dicuntur, quæ ex seminibus nata cum radicibus & terra propria transferuntur. Virgilius. Viua sua plantaria terra. plantæ vero sunt raptæ ex arboribus. Virgilius. Hic plantas tenero abscindens de corpore matrum. *Labefactent.*] Metaphora ab arbore, quæ multis succisa ictibus tandem ad terram propellitur. *Forcipe.*] Dicuntur forcipes quod his forua, id est, calida capiuntur. nam foruum calidum veteres dixerunt. vnde Cato ait de quodam ædificio, æstare frigido, hyeme foruo. *Ista.*] cum contemptu dictum est. *Filix.*] Pulchra variatio. nam cum pilos plantaria appellauerit, nunc vero filices nominat. filix autem herba est agris maxime inimica.

: *Cædimus inque vicem præbemus crura sagittis.*] Commune vitium hominum esse ostendit vt alter alterum notet. *Cædimus.*] Ferimus, percutimus. ab eo est præteritum cecidi, & supinum cæsum. Inque vicem præbemus crura sagittis, Horatius. At tibi contra Euenit, inquirant vitia vt tua rursus & illi. sumpta est translatio à sagittariis.

Viuitur hoc pacto.] Vt per superiora ostensum est, id est, vt notemus & notemur. & cum indignatione prónunciandum. *Sic nouimus.*] id

est, ita

est, ità viuere didicimus. *Ilia subter Cæcum vulnus habes.*] Hactenus in aliena vitia cernentes inuectus est, nunc vero stultitiam gloriosi hominis irridet, qui tam petulanti ostentatione fertur, vt sibi attribui gaudeat, quæ sua non sunt, cum monet fugere debere hominum blandas assentationes. Ilia subter Cæcum vulnus habes, sed lato baltheus auro Protegit. metaphora sumpta à gladiatore, qui acceptum vulnus plerumque dissimulat & spectatores fallit, tamen seipsum decipere non potest, cum vulneris sentiat dolorem. hoc ergo dicit poeta. nos quoque nostra vitia aliquo dignitatis aut potentiæ velamento cælare, ita vt alijs minime nota sint, sed nos tamen non latere, cum eorum omnino conscij simus. *Cæcum vulnus habes.*] id est, occultum non omnibus notum. *Sed lato baltheus auro protegit.*] Ratio est vitij latentis. quod videlicet id potentia & nobilitate tegatur. nam per baltheum dignitatem militarem designat. Est enim baltheus cingulum militare. Iuuenalis. Ast illis quos arma tegunt, & baltheus ambit. Sicque poeta vt dictum est eos derideret, qui prætextu potentiæ confidunt malitiam suam posse latere, & gaudent dissimulata prauitate haberi boni viri. *Lato auro.*] pro lati auri. *Et decipe neruos Si potes.*] Qui vulnus dissimulat aliorum aspectus decipere potest. sed viribus suis dare verba non potest, cum vitij sui conscius scit. hoc ergo dicit. alios decipere facile potes occultando vitium tuum, sed conscientiam tuam fallere non licet. *Egregium cum me vicinia dicat, non. c.*] Verba gloriosi hominis. nō debeo inquit credere & putare me virum bonum & frugalem, cum populus ita me existimet; quasi dicat etiam si non sim. Ex quo stultitia hominis ostenditur. Tales reprehendit Horatius. Sed vereor ne cui de te plusquam tibi credas. Neu si te populus sanum recteque valentem Dictitet, occultam febrem sub tempus edendi Dissimules, donec manibus tremor incidat vnctis, & alibi. Si quis bella tibi terra pugnata marique Dicat, & his verbis vacuas permulceat aures. Te ne magis saluum populus velit an populum tu, Seruet in ambiguo qui consulit & tibi & vrbi Iuppiter. Augusti laudes cognoscere possis. Egregium dicimus, qui è grege electus sit. *Non credam?*] Cum interrogatione & eo vultu pronuncianda quo solemus ingrato admonitori respondere. *Viso si palles improbe nummo.*] Si auaritia laboras. cinædus si es, si grauis fœnerator es debitoribus, cur gaudes te virum bonum & egregium appellari. hoc ita imitatur Iuuenalis. Cur Allobrogicis & magna gaudeat ara Natus in herculeo Fabius lare, cupidus, si Vanus & euganea quantumuis mollior agna. Si tenerū attritus catinensi pumice lumbū, Squallentes traducit auos. *Si facis in penem quicquid tibi vanit amarum.*] id est, si te cinædum & pathicum præbes. Nam qui facit quicquid sibi venditur in penem, sine dubio se prostituere dicitur. Vænit venditur. ab eo quod est væneo. *Amarum.*] Quia sæpenumero coï-

tum sequitur pœnitentia. Vnde illud fertur dictum Demosthenis de Laide nobilissimo scorto. Tanti non emo pœnitere. *Si puteal multa cautus vibice flagellas.*] Si debitoribus grauis es fœnerator. Puteal locus (vt scribit Acron) Romæ ad quem conueniebant fœneratores. Porphyrio vero dicit fuisse sedem prætoris prope arcum fabianum quod Libonis dicebatur, quia a Libone illic primum tribunal & subsellia collocata sunt. vnde Horatius in Epistolis. Forum putealque Libonis mandabo siccis, Idem alibi. Roscius orabat sibi adesses ad puteal cras. Ouid. Si puteal Ianúmq; times, celeréśq. calẽdas. *Flagellas.*] Grauis es & molestus debitoribus dũ vsuras exigis. Ita enim flagellari dicũtur obærati. vnde Martialis. Et libertinas arca flagellat opes. *Puteal.*] id est debitores, nam locũ pro persona posuit. *Multa vibice.*] Multa & graui vsura: in metaphora permansit, vt vibice dixerit, quia flagellis præmiserat. Vibix signum est quod relinquit scutica, dicta quod vibiat. *Nequicquam populo bibulas donaueris aures.*] Sensus est, frustra cum turpiter viuas, aliorum laudibus delectaberis. *Nequicquam.*] Frustra. *Donaueris.*] Accommodaueris. *Bibulas.*] Quæ assentationibus valde delectantur. *Respue quod non es.*] Reprehensio est cum indignatione & acri vultu pronuncianda. Monet vnicuique fugiendam esse ostentationem, nec assentationibus credendum. *Tollat sua munera cerdo.*] Auferat inquit adulator & vulgus laudes & adulationes suas. Cerdo dicitur quicunque quærit lucrum ex aliqua vili arte. cerdos enim Græce lucrum Latine. cerdonem posuit pro turba plebeia quæ nulla ratione ad aliquem laudandum ducitur. *Tecum habita.*] Noli committere vt alienæ laudes te auferant; sed tu teipsum cognosce, & conscientiam tuam interroga bonus ne sis an malus. *Vt noris quàm sit tibi curta supellex.*] id est, multa tibi deesse, vt sis vir egregius. sumptum est à rei familiaris tenuitare. Aureus est versus ille vulgaris. Plus aliis de te, quàm tu tibi credere noli.

Vatibus hic mos est.] Ex Stoicorum sententia ostensurus poeta homines aliquo vitio laborantes insanos esse, nec sui potestatem habere, ita satyram orditur vt Cornutum, quo ad philosophiam discendam vsus est magistro alloquatur, optatque sibi dari eas vires in carmine, quibus amorem suum in Cornutum, quem sibi respondentem introducit, enarrare valeat. *Centum voces.*] Vergilius. Non mihi si linguæ centũ sint, oraq; centũ, Ferrea vox. &c. *Fabula seu mœsto.*] Sensus est. poetæ siue carmen tragicũ, si heroicum scripturi, centũ ora & centum voces sibi dari postulant. *Ponatur.*] Scribatur vt alibi. Nec ponere lucos Artifices. *Hianda.*] Magno spiritu pronuncianda. Illud respexit, quod tragœdia altiloquo constat stylo. *Mœsto.*] Tragœdiarum materiam expressit, ijs enim res mœstæ scribuntur. *Tragœdo.*] Tragœdi actores dicuntur tragœdiarum, tragici vero scriptores. *Vulnera seu*

Parthi.] id est, carmen heroicum, quo bella maxime decantari solent. *Vulnera Parthi.*] Aut quæ ipse accepit, vt sit æmulatio Horatiana. Aut labentis equo describit vulnera Parthi: aut quæ alijs intulit.

Ducentis.] Extrahentis ab inguine percusso, aut expressio est percutientis. *Quorsum hæc.*] Subaudi dicis, verba Cornuti introducti admirantis cur poeta cum satyram poëma quidem humile scribat, oportet sibi dari tot linguas. *Quantas offas.*] Quantum globum, & carminum coaceruationem. Nam offa appellatur omnis res quæ in tumorem crescit, à verbo tu ophelin, id est, a tumescendo. Vnde & frusta carnis offas dicimus. Festus Pompeius. Offam porcinam cum cauda, offam penitam dicebant. Iuuenalis. Et patruo similes effunderet offas. Plinius item res in vnum conuolutas, & in modum pilæ collectas, offas appellat, vt est illud. Amygdalinum oleum quod aliqui vocant neptum, arefactis & in offam contusis exprimitur. *Ingeris.*] Paras, aggregas. *Vt par sit.*] Conueniens & æquum sit. *Nisi.*] Adiuuari.

Grande locuturi nebulas Helicone le.] Ab ijs inquit solito musas inuocari, qui tragœdias & res magnas scripturi sunt.

Grande.] Vt tragœdias, quæ res grandes continent. Ouidius in Tristibus. Et dedimus tragicis scriptum regale cothurnis: Quæque grauis debet verba cothurnus habet. *Nebulas.*] Hoc verbo latenter eos poeta irridet, qui Musarum inuocatione putant in carmine scribendo adiuuari, ostendens illic, Nec fonte labra, virtutem hominis parari labore & industria, non autem haustu fontium sacrorum & Musarum inuocatione, cum huiusmodi omnia sint prorsus vana. Per nebulam igitur Musas intelligit quasi rem inanem, & quæ parum prosit. Helicon mons est Bœotiæ, Musis vt diximus consecratus à Thracibus. *Legunto.*] Colligant, quærant.

Olla Prognes.] Tragœdia Prognes, quæ in vltionem Philomenæ sororis suæ à Tereo marito stupratæ Ithin filium comedendum apposuit. Eundem Itylum appellat Catullus. Qualia sub densis ramorum concinit vmbris Daulias, absumpti fata gemens Ityli. nota est fabula *Olla Thyestæ.*] Tragœdia, cui nomen est Thyestes. Eam auctore Fabio Varius magna laude scripsit, cui Cornelius adstipulando ita scribit. Nec vllus Asinij aut Messalæ liber tam illustris est, quàm Medea Ouidij, aut Varij Thyestes. Eandem tragœdiam scripserunt Seneca & Cassius Etruscus Parmensis, cuius meminit Horatius. Etrusci Quale fuit Cassi rapido feruentior amni Ingenium, cuius argumentum tale. Atreus, & Thiestes Pelopis & Hippodamiæ filij, eo inter se impietatis venere, vt Thyestes cum Europa fratris vxore concumberet, in cuius sceleris vltionem Atreus Tantalum eius filium apposuit epulandum, quod dolens Thyestes consulto oraculo de vindicta, accepit posse alio scelere eius facinoris

vltorem nasci, si cum Pelopeia filia concumberet. quod cum fecisset, natus est Ægistus, a quo & Atreus, & Agamemnon è bello Troiano reuersus interempti fuerunt. *Olla Thyestæ.*] Quæ ei apposita fuit ab Atreo. *Feruebit.*] Scribetur. respexit hoc verbo feruebit ad tabulam. Nam appositi sunt filij parentibus in cœnis. *Cœnanda.*] Agenda, recitanda in scenis. *Glyconi.*] Nomen est tragœdi. vt gladiatoris apud Horatium. Et quia desperes inuicti membra Glyconis. *Tu neque anhelanti coquitur dum massa camino, Folle premis ventos.*] Cornuti verba sunt. Tu Persi multa cogitando inflatum & turgidum carmen non meditaris. imitatio est Horatij. At tu conclusas hircinis follibus auras, Vsque laborantes dum ferrum molliat ignis, Vt mauis imitare. *Premis.*] Concipis, cogitas. *Ventos.*] Carmen inflatum & superbum. *Folle.*] id est, animo. *Coquitur dum massa.*] Dum ferrum igni mollitur, id est, dum tecum multa reuoluis & consideras. *Camino.*] Fornace, id est, pectore tuo. *Nec clauso murmure raucus.*] Morem altiora meditantium expressit, vt alibi, Murmura cum secum & rabiosa silentia rodunt: Atque exporrecto trutinantur verba labello. *Cornicaris.*] Tractum à cornicibus, quæ veluti strangulatam vocem emittunt, vt secum garrire videantur. *Inepte.*] Aduerbium est: nam si vocatiuus esset, contumelia afficeret, quem sequentibus versibus laudat. *Intendis.*] Proponis, tractum à sagittarijs, qui arcum intendere dicuntur. *Scloppo.*] Fictum verbum à sono & stridore vocis. *Buccas.*] Bucca pars est oris quæ inflari solet. Horatius. Quin Iuppiter ambas Iratus buccas inflet. Ab eo fit bucculla, quæ pars est galeæ, qua tegitur pars anterior oris. Iuuenalis. Et buccula pendens, Et curtum temone iugum. *Verba togæ sequeris.*] Non bella scribis, vt tibi opus sit centum linguas exposcere, sed materiam quidem humilem, qualis est satyra. *Verba togæ.*] id est, paci conuenientia. Nam toga armis opponitur. Martialis. Clarum militiæ Fronto togæque decus. Cicero. Cedant arma togæ. Asconius eam communem habitum marium & fœminarum fuisse scribit. *Callidus.*] Acutus. *Iunctura acri.*] Compositione versuum apta & venusta. *Teris.*] Scribis. sumptum est à fabris, qui limantur & metalla. *Ore modico.*] Non superbo & turgido. Illuc denique spectat Persium non materiam tam superbam tractare, vt conueniat tot voces sibi optare. *Pallentes radere mores Doctus, & ingenuo culpam defigere ludo.*] Hinc argumentum satyræ ostenditur, quæ ad hominum vitia carpenda emersit. Hic ergo sensus est. Didicisti quidem Persi vitia hominum insectari. *Radere.*] Tangere & mordere. tractum à medicis qui cultro radere & resecare vulnera solent. Persius alibi. Sed quid opus teneras mordaci radere vero Auriculas? *Mores.*] Vitia. *Pallentes.*] Quod homines conscientia vitiorum expalleant. *Defigere.*] Notare. *Ingenuo ludo.*] Liberali carmine, & saty-

ra quadam digna libero homine non petulanti. Ingenuus dicitur, qui statim vt natus est liber est, siue ex duobus ingenuis matrimonio constante editus est, siue ex libertinis duobus, siue ex altero libertino & altero ingenuo. De hoc lege Iustinianum. *Culpam.*] Crimen, vitium. *Hinc trahe quæ dicas.*] Exludo f. id est, liberali satyra, vt sit sensus. Si scripturus aliquid es, satyram rem quidem humilem, & non tragœdiam opus superbum, scribe. *Mensam.*] Tragœdiam intellige, quæ filios parentibus appositos scribit. *Mycenis.*] Ciuitas est Laconiæ, Agamemnonis patria, vbi Atreus Thyestæ fratri filium apposuit epulandum. *Plebeiáque prandia noris.*] id est, materias humiles, & non altiloquas & regales, quales in tragœdijs scribuntur. vt Ouidius docet. Et dedimus tragicis scriptum regale cothurnis. *Prandia.*] Ideo quia in tragœdijs apponi filios epulandos in prandijs constat.

Non equidem hoc studeo bul. vt mi. nu. &c.] Cornuto introducto respondet Persius, docens tot voces tótque linguas optare non vt materiam altiloquam scribat, sed vt amorem quo ipsum prosequitur ostendat. *Bullatis.*] Inflatis & turgidis, dictum à bulla, quæ in modum pilæ in aquis tumescit. Ouidius. Intumuit sicut fuluo perlucida cælo Surgere bulla solet. Varro in Re rustica. Homo bulla est. Mar. Crassior offensæ bulla tumescit aquæ. Bulla item vt dicetur infra, ornamentum est pueri ingenui. *Nugis.*] Extenuat poeta vires suas vt Martialis. Mercari nostras si te piget Vrbice nugas. Et alibi. Tu ne potes dulces ingrate relinquere nugas. *Pagina.*] Paginæ dictæ, quòd in libris suam quæque obtineant regionem vt pagi, vel à pangendo, quòd in illis versus panguntur, id est, figuntur. *Dare pondus idonea fumo.*] Quasi diceret. Ego res quidem tumidas non scribo, vt alij, quorum scripta incendio digna adiudicantur, cum superba & loquacitatis plena sint. Vnde Mart. Materia est mihi crede tuis aptissima chartis Deucalion, vel si non placet hic, Phaëton. *Idonea.*] Coniunge cum pagina. *Pondus.*] Fomentum & materiam. Sic enim fumus amplior fit & ponderosior, vt ideo pondus fumo, quia charta combusta à fumo extolli solet, ex quo additur pondus fumo. *Secreti loquimur.*] Separati loquimur. q. d. res nostræ dignæ non sunt, quæ in theatrum perferantur recitandæ, nec in propatulo sed seorsum potius habendæ sunt: sicque à modestia sua beneuolentiam sibi conciliat, cum scripta domi contineat, nec laudis cupiditate ostentet. *Camœna.*] Musa. nam Camœnæ à carminibus sunt dictæ, vel quod canant antiquorum laudes, vel quod sint castæ mentis præsides. Auctor est Festus. *Excutienda.*] Explicanda, examinanda. Sumpta est Metaphora à vestibus ex quibus puluis excuti solet. Præcordia vocamus, auctore Plinio vno nomine exta in homine, cui Cato in Re rust. adstipulatur, loquens de brasica. Et si lienes turgent & cor dolet, & iecora aut pul-

mones, aut præcordia vno verbo, omnia sana facit. Ex quo apparet præcordia dici hic proprie. *Cornute.*] Philosophus fuit vt diximus, sectæ Stoicæ, magister Persij, quem Nero, auctore Eusebio, in exilium misit anno iiij. post mortem Persij. *Pars animæ nostræ.*] Amicus dimidiũ est animæ nostræ. Horatius, de Vergilio, ad nauem littore soluentem. Et serues animæ dimidium meæ. *Pulsa.*] Explora, & quære. Metaphora est ab ijs sumpta, qui pulsando fictilia explorant, quorum sonus surdus est si rimosa sunt, si vero solida, acutus. *Solidum.*] Res solida, i. integra. *Quid crepet.*] Quem sonum faciat. Tectoria & non plectoria legendũ est. Translatio sumpta à parietibus, qui & si veteres sunt tectorio induto, noui tamen videntur. Tectorium enim est incrustatio, quæ calce parietib. fieri solet. Plin. Nulla in Apellis tectoriis pictura erat, nondum bibebat parietes totos pingere. Nomen accepit a tegendo. Vnde scribit Var. Parietes & solum opere tectorio marmorato loricandi sunt. i. armandi & tegendi. *Ergo tectoria.*] i. tegumenta, cum homines aliud corde tegant, aliud lingua ostẽdant. *Lingua picta.*] Adulatricis. *Hinc ego centenas.*] Sensus est. Ad hoc mihi centum voces optaui, vt quanta te beneuolentia complectar, ostendere tibi possim. *Traham.*] Educam, promam, sumptum à nentibus. *Voce pura.*] Sincera & fidem, non mendaci, non adulatoria. *Verba resignent.*] Aperiant. Inde dicimus literas resignatas, id est, apertas. qua significatione Plinius vsus est cum ait. Fabius Pictor in Annalibus suis scribit matronam, quod loculos in quibus erant claues vinariæ cellæ resignauisset, à suis inedia mori coactam.

Totumque hoc verba.] Ordo est. Verba resignent hoc totum quod lateat arcana fibra non enarrabile. *Arcana fibra.*] Pectore intimo. Arcanum scribit Festus trahi siue ab arce, quæ tutissima pars est vrbis: siue à genere sacrificij quod in arce fit ab auguribus, adeo remotum à notitia vulgari vt ne literis quidem mandetur, sed per memoriam successorũ celebretur: siue ab arca in qua quæ clausa sunt tuta manẽt, cuius ipsius origo ab arcẽdo dependet. *Non enarrabile.*] Magnitudinẽ amoris exprimit. *Quum primũ pauido custos mihi purpura cessit.*] Describit tẽpus quo se instituendum Cornuto tradidit. Sensus est, vbi ex pueritia, quæ ætas bulla & prætexta vtebatur, excessi, à te erudiri volui. Ordo est, Supposui me tibi, cum primum purpura custos cessit mihi. *Purpura.*] Hoc est prætexta, cui prætexebatur (vt scribit Macrobius) purpura. vestis erat qua pueri ante xiiij. annum vtebantur. Mart. puerilem amicitiam prætextatam dixit. Tu mihi simplicibus Manni dilectus ab annis, Et prætextata cultus amicitia. Eam etiã magistratuum fuisse ostendit Tranquillus sic scribens de Cæsare. omissis lictoribus, abiecta prætexta domum clam refugit. *Custos.*] Ideo dicit, quia pueri sub custodia sunt, aut præceptoris aut pædagogi. *Mihi cessit.*] A me deposita est. Bulla aurea erat insigne puerorum prætextatorum, quæ dependebat in pectore, vt significaretur eam ætatem alterius regendam con-

filio. Dicta est autem bulla à buli, quod est consilium, aut quia eam partem corporis bulla contingat, id est, pectus in quo naturale manet consilium, aut vt scribit Pedianus, quasi bullientis sinus communiens pectúsque puerile. Eius vsum vt ætas puerilis vsurparet, primus omnium Tarquinius instituisse traditur. Qui filium cum in prætexte annis occidisset hostem, bulla aurea donauit. Vnde mos bullæ durauit, vt eorum qui equo meruissent filij id insigne haberent, cæteri lorũ. Cum prætexta magistratuum, bulla vero gestamen esset triumphantium in speciem cordis vt scribit Macrobius, remediis quibusdam inclusis aduersus inuidiam. *Donata pependit.*] Generosi enim pueri pueritiæ annos egressi apud lares familiares bullam suspendebant, quemadmodum puellæ virginitati renunciantes Veneri puppas donabant, vt Persius. Nempe hoc quod Veneri donatæ à virgine puppæ. Ad quod respexit Ora cum irridendo ait. Donasset iam ne cathenam Ex voto laribus. *Laribus.*] Quos proprie auctore Plutarcho præsides vocant: his canis assistit, & ipsi caninis pellibus vestiuntur. Cuius rei duplex redditur ratio. Nam cum præsides sint qui præsunt, hos domus custodes esse oportet & alienis formidolosos, sicut canes videmus. Mites vero ac lenes mansuetósque domesticis. Vel quod dæmonia quædam mala, vt sensit Chrysippus, & Romani credidere, circum errent, quibus dij quasi carnificibus, & scelerum vltoribus aduersus iniustos & impios vtuntur. Sic lares furiales quidam existimati sunt, & pœnarum exactores, & vitæ & operationum speculatores. Quare fit vt caninis pellibus induantur, quibus & canis ideo assidet, quod ad inuestiganda scelera & vlciscendos improbos sagaces sint. Compitalibus igitur (nam is dies Laribus attributus erat) suspendebantur in compitis (vt scribit Festus) pilæ & effigies viriles & muliebres ex lana, quod esse deorum inferorum quos vocant lares putarent, quibus tot pilæ quot capita seruorum, tot effigies quot essent liberi ponebantur, vt viuis parcerent, & essent his pilis & simulacris contenti. *Succinctis Laribus.*] Quia pellibus caninis induti colerentur. *Cum blandi comites.*] Pædagogi & serui, qui cum antea dominũ coërcerent nunc blandirentur. *Tota Suburra.*] Ablatiuus est casus. Suburra regio vrbis celebratissima, viæ sacræ proxima, quam putauit Iunius auctore Varrone ab eo dictam, quod fuerit sub antiqua vrbe, cui testimonio potest esse, quod subest ei loco qui terreus murus vocatur. Vel à pago potius succusano dicta, vt mutatione literæ suburra pro succusa dicta sit, quod succurrit carinis. In ea meretrices habitant. Martialis. Ergo suburranæ tyronem trade magistræ: Illa virum faciet, non bene virgo docet. Virgilius in Priapea. Nota suburrânas inter Telethusa puellas, Quæ puto de quæstu libera facta suo.

Impune.] Sine supplicio, id est, omni amoto metu. Nam antea sub custodia erat pædagogi & patris, à quo prohibebatur libere viuere.

Candidus vmbo.] id est, roga virilis, quæ post quartumdecimum annum, quo tempore pueritia desinit sumebatur. Eam metaphorice vmbonem appellauit, quia vt scuto armati aduersus hostem audactius insurgimus, & omnia pericula subimus: ita pueritiam egressi sumptáque roga virili licentius liberiúsque omnia facimus. vnde Terentius. Postquam excessit ex ephebis, viuendi liberior fuit potestas. *Candidus.*] Antiquorum consuetudinem respexit, apud quos virorum fortium picta erant scuta, vt Virgilius. Et picti scuta Labici. Contra inertium & tyronum pura erant, vt idem alibi: Parmáque inglorius alba. Per candidum igitur vmbonem se veluti nouum militem & tyronem ostendit, quippe qui nuper ingressus esset adolescentiam. *Cumque iter ambiguum est.*] Nam ineunti adolescentiæ nihil difficilius est, quàm quos & quales esse velimus deliberare, quod imbecillitate consilij accidere Cicero docet. *Vitæ nescius error.*] Ordo est. Error nescius vitæ, vt intelligamus adolescentiam errare, quia veræ vitæ cognitionem non habeat. *Ramosa in compita.*] In varias deliberationes. Alludit ad literam y, per quam Pythagoras, vt diximus vitam humanam diuisit, ita vt ab angusto incipiens, biuium literæ iuuentutis speciem præferat quæ semper incerta est vtram viam sequatur: vitiane, id est, partem sinistram: an virtutem, id est, partem dextram. *Compita.*] Quadriuia appellantur, ab eo quod multæ viæ in vnum confluant, à competendo vt scribit Varro. *Mentes.*] Mens dicta à metiendo, quòd ea cuncta metimur & pensitamus. *Me tibi suppos ui.*] Hoc sane supposui summam erga magistrum venerationem ostendit. *Teneros annos.*] Ineuntem adolescentiam. *Socratico sinu.*] id est, philosophia morali, quã Socrates primus omnium inuenit. Nam cum antea philosophi, vt diximus, circa rerũ cognitionem versarentur, is (vt Cicero est auctor) è cælo philosophiam moralem euocauit. *Tum.*] s. cũ me suscepisti. *Regula.*] Moderatio & doctrina, à regendo dicta. Metaphora sumpta est à fabris, qui regula hoc est linea recta vtuntur ad ligna recte secanda & polienda, quæ alio nomine appellatur amussis. *Extendit.*] Euoluit. explicat & emendat. *Mores intortos.*] .i. prauitatem vitæ meæ. In modo particula est auctiua. permansit in Metaphora. intortos enim dixit quia extendit, præcedit. *Fallere solers.*] Solertis & periti magistri morem expressit: quem oportet, vt scribit Fabius, pueros blanditijs plerunq; ad literas allicere. vt Horat. Olim dant crustula blandi Doctores, elementa velint vt dicere prima. Fallere igitur dicit, quod eũ veluti quibusdã fraudibus ad virtutẽ induxerit, ita vt plerunq; eius cupiditatib. assentire videretur. *Solers.*] In omni re prudens. Deductũ à sollon oscè, quod nos totũ vocamus. auctor est Festus. *Et premitur.*] Regitur. i. animus meus patiebatur & gaudebat ratione gubernari. quod in omnibus laudabile est, vt rationi pareat appetitus, quæ omnia ex philosophia morali colliguntur.

Vincique

Vincique laborat.] Hinc ostendit non sine labore à cupiditatibus auocatum esse. *Artificem.*] Antiprosis est, pro artifice.

Ducit sub pollice v.] Metaphora sumpta ab his qui imagines cæreas formant. Iuue. vt mores teneros, ceu pollice ducat, Vt si quis cæra vultum facit. *Ducit.*] Sumit. *Soles.*) Dies. Virgil. Tris adeo incertos cæca caligine soles. *Primas noctes.*] id est, primas partes noctis.

Laxamus.] Ducimus aperimus. *Seria.*] Res graues. Et per hoc ostendit poeta nihil impudicum in mensa tractandum esse.

Non equidem hoc dubites amborum fœdere certo Consentire dies & ab vno sidere duci.] Tantam inter se concordiam, & morum similitudinem esse dicit, vt credibile sit amborum vitam ab eodem sidere pendere. Et hoc ex disciplina Ægypti, in qua plurimum Petosiris & Necepsos elaborauere. Nam persuasum est, ex astrorum motu futura cognosci, & nascentibus hominibus malitiam vel bonitatem, felicitatem vel infelicitatem portendi. vnde illud est Iuuenalis. Distat enim quæ Sidera te excipiant modo primos incipientem Edere vagitus.

Amborum fœdere certo consentire dies.] Ordo est, dies amborum cõsentire conuenire. *Fœdere.*] Lege. *Nostra vel æquali suspendit tempora libra Parca tenax veri, seu nata fidelibus hora.*] Sensus est. siue inquit sub Libra, siue sub Geminis & quocunque alio sidere nati sumus, hoc vnum constat, nos cuiusdam sideris beneficio pari morum qualitate coniungi, & eiusdem esse voluntas. Ordo est, nescio quod certe est sidus, quod me tibi temperat. vel Parca tenax veri suspendit nostra tẽpora æquali libra, seu hora nata fidelibus diuidit f. c. d.

Parca tenax veri.] Parcæ tres dicuntur esse sorores, Clotho, Lachesis, & Atropos, quarum arbitrio hominum vita disponitur. Vnde Sappho. Siue ita nascenti legem dixere sorores, Et data sunt vitæ fila seuera meæ. Summa concordia omnia dirigunt. Virgilius. Concordes stabili fatorum numine Parcæ. pro fatis ab Homero accipiuntur, vt hic à Persio. Ait ergo fata horam natalem dispensasse, vt sua vtriusque vita ab eodem sidere pendeat. *Tenax veri.*] Non mendax, sed quod semel promisit haud dubie præstans. *Suspendit tempora nostra.*] Nobis contribuit & dispensat. perstat in translatione libræ, qua res penduntur. *Aequali libra.*] Epitheton est Libræ, Nam sole in Libra existente æquinoctium est autumnale, id est, nox æqua diei. vnde Virgilius. Libra die somnique pares vbi fecerit horas.

Seu nata fidelibus hora Diuidit in geminos c. f. d.] Geminos complures astrologi, Castorem & Pollucem esse dixerunt, quos demonstrant omnium fratrum inter se amantissimos fuisse, quod neque de principatu contenderunt, neque vllam rem sine communi consilio gesserunt, pro quibus officiis eorum Iupiter inter notissima sidera eos cõstituisse existimatur. Alij dixerunt Herculem & Apollinem esse.

Nonnulli Triptolemum & Iasium, à Cerere dilectos & ad sidera perlatos. Ostendit igitur poeta eos qui sub geminis nascuntur summa semper fide & gratia inter se viuere, quemadmodum vixisse feruntur Castor & Pollux. *Hora nata fidelibus.*] id est, quæ hoc præstat vt qui tunc nascantur inter se fideles sint & amici. Geminorum enim sidus benignum est & salutare, eos in mari deos nautæ inuocant.

Diuidit in geminos concordia fata duorum.] id est, digerit, & dispartitur in geminos concordia fata duorum, id est, vitam nostram quæ dependet ex fatis. diuidit autem in geminos, vt quamuis diuersis temporibus, sub eodem tamen sidere vtrique nati sumus. *Concordia.*] Hoc dicit propter sideris virtutem, cuius est proprium homines in amicitiam & mutuam charitatem coniungere. *Saturnumque grauem nostro Ioue frangimus vna.*] Saturni sidus gelidæ & rigentis est naturæ, & quibus in ortu affulserit maleficium & infelicitatem portendens. Vnde Ouidius in Ibim. Te fera nequicquam placidum spondentia Martis Sidera presserunt falciferique senis, id est, Saturni. Contra Iouis sydus est benignum & temperatum. Nimio enim ardore Martis & rigore Saturni, inter quæ duo sidera est interiectus, ex vtroque temperatur, & stella fit salutaris. Ouidius. Natus es infelix, ita dij voluere. nec vlla Commoda nascenti stella leuisque fuit. Non Venus affulsit, non vlla Iuppiter hora. Ait ergo Persius. Si quid mali nobis nascentibus sidus Saturni illaturum erat, id totum benignitate stellæ Iouis depulsum est, cum ea nobis in ortu affulserit.

Mille hominum species.) Vide quàm apte ad hominum vitia notanda descendat. quid enim aptius quàm cũ de vtriusque morum similitudine & pari studio vitæ dixerit, alios ita non esse ostendere. docet igitur quasi arguens varia esse hominum studia & voluntates diuersas, illud inferens, cum variæ sint hominum voluntates nihil melius esse quàm Cornuti propositum tenere & sequi, qui philosophiæ & virtuti penitus inhæsit? vnde subdit. Petite hic iuuenesque senesque.

Mille hominum species.) Horatius. Quot capitum viuunt, tot studiorum millia. Terentius. Quot capita tot sententiæ. C.

Mille hominum species.) Mille formæ, figuræ, & facies hominum sunt: nam id vult Satyricus, tam multiplicem, & variam esse ingeniorum studiorumque naturam, quàm est formarum. Est enim illud exploratum, duos vix inueniri, qui oris figura & specie prorsus similes sint. Id probarem, si egeret testimoniis, siue obscurum esset. S.

Rerum discolor vsus.) Ordo est. vsus rerum discolor. *Discolor.*] Varius diuersus cum varij variis rebus in vita exerceantur.

Velle suum quique est.] Virgilius. Trahit sua quemque voluptas.

Velle.) Verbum pro nomine posuit, vt alibi. nostrum istud viuere triste. *Nec voto viuitur vno.*) Vno desiderio & pari voluntate.

Mercibus hic italis.] Horatiana est æmulatio. Hic mutat merces surgente à sole ad eum quo Vespertina tepet regio. *Mutat.*) Antiquorum consuetudinem respexit. Nam omne mercimonium in permutatione constabat. Virgil. Milesia magno Vellera mutentur.

Sole retenti.] id est, oriente sole, recens orto, vt Virgil. in Geor. ait.

Rugosum piper.] Apud Indos præcipueque in fronte Caucasi solibus opposita piper gignitur. Arbor autem quæ piper gignit, iuniperis nostris similis est. *Rugosum.*) Quia piperis siliquæ prius quam dehiscant decerptæ tostæque sole, faciunt quod vocatur piper longum: paulatim vero dehiscentes per maturitatem ostendunt candidum piper, quod deinde tostum solibus calore rugisque mutatur. *Cymini palentis.*] Cyminum auctore Plinio tritum & cum pane sumptum vel potum ex aqua vinoque, tormina intestinorum dolores discutit, veruntamen omne pallorem bibentibus gignit. Hora. Quod si pallerent biberent exangue cyminum. *Hic.*] id est, alius.

Turgescere.] Desidia languescere & pinguescere. naturale enim est eos pingues fieri, qui cibo vacent & somno. *Irriguo.*] Nam somno corpora saturata pinguescunt. tractum ab agris, qui cum irrigantur fiunt pingues. & improprie locutus est. Nam irriguum appellamus quod irrigantur: non autem quod irrigat. Hora. Irriguo nihil est elutius horto. & idem alibi. Irrigumque mero sub noctem corpus habento. Varro in Re rustica. Si prata irrigua habebis. *Hic campo indulget.*] An agriculturæ & rei rusticæ, an campo Martio dignitates & honores quærens. *Hunc alea decoquit.*] Conficit, angit, dum nimia lucrandi cupiditate tenetur. Sic enim homines coqui dicuntur. Vnde est illud Ennianum quod à Cicer. est repetitū. O Tite si quid ego adiuto curamue leuasso, Quæ modo te coquit. i. cruciat & angit.

Ille in venerem est putris.] .i. ita rei venereæ intentus, vt eneruetur & assidua libidine resoluatur. *Putris.*] Resolubilis. Hor. Omnes in Damasum putres Deponent oculos. *Sed cum lapidosa chiragra.* Horat. Postquam illi iusta chiragra Contudit articulos. Sensus est, cum ad senectutem peruentum est, eos qui vitam inhoneste egerunt tunc demū ingemiscere, vitæ anteactæ conscios. *Lapidosa.*] Quod membra contrahantur, nam morbus est quo manus corripiuntur, à chir quod est manus, & agra dolor siue asperitas. *Ramalia.*] Pedes & brachia quæ metaphoricos rami dicuntur corporis, *Veteris fagi.*] Perstat in translatione. id est veteris & multorum annorum corporis. *Crassos dies.*] Per intemperantiam .s. vitam palustrem. vitam cœnosam & veluti nubilo inuolutam, cum sine aliquo virtutum commercio vixerunt.

Iam seri.) Hoc dictum est cum irrisione, quasi qui ostendat parum prodesse seram vitiorum emendationem. *Vitam ingemuere relictam.*] Quod superest vitæ defleuerunt, quia tales senectute excipiantur.

Atte nocturnis.] Cornutum dissimilem superioribus studiis ostendit. *Impallescere.*] Incumbere, nimio enim studio pallor contrahitur, vt alibi. En pallor seniumque. Iuue. Tunc vtile multis Pallere & toto vinum nescire Decembri. *Inseris.*] Reples, imbuis. tractum ab arboribus quæ inseruntur. *Aures purgatas.*] Vitiis. s. exhaustas.

Fruge Cleantea.] .i. philosophia Cleantis. Hic enim philosophus fuit Asius Stoicus Phanij filius, qui Zenonis Citiensis scholæ successit, quam postea auctore Strabone Chrysippo Solensi reliquit. Memoriæ proditum est ipsum laboriosissimum fuisse, adeo vt inopia cogente noctu ex puteis ad irrigandos hortos Atheniensium aquã hauriret, qua mercede interdiu studiis liberalibus operam daret vt & Phreantles, id est, hauriens puteos appellaretur. Nam phrear Græce puteum significat Latine. & antlao, id est, haurio. De hoc Iuue. Et iubet archetypos pluteum seruare Cleantes. *Petite.*] Suadet virtutibus & studiis liberalibus incumbendum esse, quasi diceret. Imitamini Cornuti proposita, qui philosophiæ deditus est, vt co modo rectam vitam discatis, quæ tota pendet ex philosohia. *Hinc.*] Ex philosophia. *Finem animo certum.*] Monet ex philosophia disci cupiditatibus nostris modum ponendum esse. Horatius. Certum voto pete finem, id est, modum & terminum quem haud prætergrediare.

Certum.] Fixum, stabilẽ. Vnde contrà incertum instabilem dicimus. Virgil. Scinditur incertum studia in contraria vulgus. *Viatica.*] id est, virtutem ipsam qua nullum est firmius senectuti præsidium. Hoc autem sumptũ est ex dicto Biantis, qui filio in Ægyptũ proficiscenti, roganti que patrem, quidnam agendo, maxime sibi gratum faceret, si viaticum inquit ad senectutem comparaueris, Virtutem nimirum intelligens. Nam vt auctor est Cice. Aptissima sunt arma senectutis artes, exercitationesque virtutum, quæ in omni ætate cultæ cum diu multumque vixeris mirificos afferunt fructus: non solum quia nunquam deserunt, ne extremo quidem tempora ætatis, verum etiam, quia conscientia bene actæ vitæ multorumque benefactorum recordatio iocundissima est. Viaticum enim proprie appellatur quicquid in itinere gratia victus comportatur. Et bene viatica vt significaret hanc vitam esse tanquam quandam peregrinationem.

Cras hoc fiet.] Verba desidis. Illud vide quam occulte quamque pulchre doceat: ideo homines virtutem non amplecti, quia in potestate sua non sint, quippe qui vitiis. vt auaritiæ, libidini, ambitioni, & id genus malis obnoxij sint. Vnde sequitur, libertate opus est. *Idem cras fiet.*] Persius. i. Idẽ certe dices, cum crastinus dies venerit. Sicque inertis hominis mores ostẽdit risu quodã satyrico subsannans. *Quid quasi magnum. Nem. d. d.*] Verba inertis. *Sed cum lux alteraue.*] Pers. monet tacite tempora dilabi, & ideo intermissionem studiorum

habendam non esse cum tempus irreparabile sit. Est ergo sensus, cum ille dies præteriit, ociosus quem petiisti, scito te iam vnum diem amisisse, cum in eo nihil egeris. *Cras hesternum.*] Sciendum est, vt supra diximus nomen & aduerbium plerunque in se transire. Nomen in aduerbium. vt Toruúmque repente clamat, id est, torue. Item aduerbium in nomen vt Persi. iam clarum mane fenestras intrat.

Ecce aliud e.] Ostendit desidem nullo die omnino ad virtutes erigi. sed ita de futuro multa pollicentem atterere tempus.

Egerit.] Emittit ab egero venit, non ab ago. *Et semper paulum e. u.*] Sensus est. Illud cras quod amisimus, quod præcessit, nunquam recuperari poterit. quia semper erit paulùm vltra, id est, paulum ante. Nec vnquam assequi poterimus. quod per currum ostenditur, vt sequentia indicant. in quo rotæ posteriores nunquam anteriores assequuntur, licet pari volubilitate agantur. *Nam quamuis prope te.*] Ordo est. Nam sectabere frustra canthum vertentem sese.

Quamuis prope te.] Quamuis temone sub vno. Temo enim dictus est à tenendo, is enim continet iugum & plaustrum.

Canthum.] Canthus ferrum est, auctore Fabio, quo rotæ vinciũtur.

LIBERTATE *opus est.*] Hinc postea ostendit ideo homines quos ad virtutem hortatus est sapientiam assequi non posse, quod liberi non sint cum vitiis sint obuoluti. Sic ex Stoicorum sententia docet solum liberum sapientem. *Libertate opus est n. h.* Sensus est. Non ea est opus libertate, quam vt quisque per manumissionem accepit ciuis Romanus fit, & accepto Publij prænomine in tribus distributus, frumentum publice datum accipit, sed ea quæ nos à vitiis vindicat. i. animi libertate. *Qua vt quisque v. p. e.*] Hæc particula, vt omnino versui inserenda est, aliter sensus non procederet. Est enim ordo & sensus. Non opus est ea libertate qua, id est, per quam quisq. Publius possidet far tessera, vt emeruit. i. simul ac seruitutem exuit, & destitit esse seruus, & prænomen Publij est assecutus, quo ciuis Romanus ostendebatur. Nam emeriti dicuntur qui honesta causa à munere militiæ remittuntur. Vnde Iuuen. Emerita quæ cessat acu. i. quæ iam officio suo & munere functa est. & Tranq. sic scribit in Calig. Cæterorum increpita cupiditate, commoda emeritæ militiæ ad sexcentorum militum summam rescidit. Papinius in Syluis. Cæsar ab emerito iubeat discedere bello. Velina tribus dicta est à Velia colle vrbis, vt Varroni placet, quod ibi pastores paulatim ex ouibus ante tonsuram inuentam vellere lanam soliti, ex quo vellera dicuntur. In ea enim cum Publius Valerius Publicola ædes ædificasset, ne suspectus haberetur regni affectari, diruisse traditur, non modò (vt Liuius scri.) plano ædes, sed colli subiiciens. *Publius.*] Prænomina erant Pub. Quintus, Caius, Cneus, Lucius, Marcus & huiusmodi.

Horat. Quinte puta aut Pub. gaudent prænomine molles Auriculæ. Moris etiam erat, vt cum aliquis ciuis Romanus ostendendus esset significaretur aut prænomine suo aut agnomine, aut à cognomine, aut à tribu in qua censeretur à curia, aut censura. auctor est Pedianus.

Scabiosum far.] Ciuibus Rom. frumentum publice per tesseras gratis dabatur in singulos modios, P. Clodij beneficio, cum antea vt scribit Ascon. semis æris in singulos modios daretur. *Far.*] Farris ideo meminit, quia eo, vt scrib. Verius, vixerunt Romani tercentum annis.

Scabiosum.] Asperum ob glumam eius quæ granum semper comitatur. *Tesserula.*] Signo quo frumentum accipiebant. Eius tesseræ sæpe commeminit Tranq. vt in Domitiano. Et quia pars maior rerum intra popularia deciderat, quinquagenas tesseras in singulos cuneos equestris ac senatorij ordinis pronunciauit. *Heu ster. v.*] Ignari veritatis, qui putatis vos statim per manumissionem factos liberos, quasi alij domini non præsint & imperent vobis. *Vertigo.*] à vertendo. Seruus enim dum manumittebatur à domino, imposita eius capiti manu vertebatur, quod significasse videtur cum ita liberum esse, vt in quancunque partem migrare liceret. *Hic Dama est n.t.a.*] Cum interrogatione, hoc est, putabis ne eum qui manumissus sit statim liberum esse, & non seruum nequissimum? vt ostendat manumissionem eam non esse quæ libertatem donet, sed eam animi magnitudine censeri. Per Damam intelligit seruum nequissimum & hominem fœdum, alludens ad illum Horatianum Damam, quem abiectissimum ostendit in Satyris suis. Tum cum proiectis insignibus anulo equestri, Romanóque habitu prodis ex iudice Dama Turpis, odoratum caput obscurante lucerna. Non es quod simulas. Est ergo sensus. Hic Dama, hic seruus fœdus & turpis qualis fuit Dama, erit ne statim liber & ciuis Romanus, quia manumissus sit & non agaso. q. d. erit quidem agaso. i. vilissimus seruus, neque erit Marcus. i. ciuis Romanus, qui per prænomen vt diximus ostendebatur. *Momento temporis exit* M. D. Putas tu tam breuis temporis articulo Damam, hoc est seruum factum esse Marcum. i. ciuem Romanum, qui per prænomen à seruis distinguebatur. Nam seruis prænomine vti non licebat. *Tressis*] Trium assium. Agaso ille dicitur, qui non solum asinorum, sed omnium iumentorum alendorum curam agit. Plin. Et in vna tabella, qua maxime inclaruit, agasonem cum equo pinxit. Seruius quoque vbi illud in 12. Æneid. interpretatur, Circunstant properi aurigæ, manibúsq. lacessunt Pectora plausa cauis: declarat aurigas positos esse pro agasonibus. Loquitur enim de equis non de asinis. Acron item: agaso proprie seruus qui iumenta curat. *Mendax.*) Qui mendaciis vtitur sui iuris non est. *Tenui f.*) Minima re ob paruam vtilitatem.

Farragine.] Inter pabularia connumerantur farrago ocymum, vicia,

fœnum. Farrago ex recrementis farris vt scribit Plin. prædensa feritur admixta aliquando in Africa fit ex ordeo, ea à farre denominata est. ipsum autem far, vt testatur Varro, aut quid ferro sit cæsum, aut quod in farratia segete feri sit cœptum. *Verterit hunc d.*] Permissio est. i. Esto vt à domino Dama manumittatur, statim ne liber erit, & ciuis Romanus? *Papæ.*] Interiectio est admirantis per ironiam.

Credere.] Aliis. f. *Hæc mera l.*) Hanc inquit censes veram esse & puram libertatem, quæ per manumissionem paratur. q. d. eam non esse.

Pilea.) Serui cum manumittebantur, in templo Feroniæ, quæ libertorum dea perhibebatur, raso capite pileum accipiebant, cuius rei Plautus in Amphytrio. mentionem facit. Quod vtinam ille faxit Iupiter, vt ego hodie raso capite caluus capiam pileum. Plin. loquens de Cornelio Cinna ita ait. Vocatísque ad pileum seruis, aduersarios vicit. De hoc & Persius supra meminit. At illum Hesterni capite induto subiere quirites. Legitur & in annalibus veterum Quintum Terent. Culeonem Africani superioris currum triumphantis, quia captus à Carthaginensibus ab eo fuerat recuperatus, pileum gerentem secutum esse, vt auctori libertatis suæ tanquam patrono accepti beneficij confessionem redderet. *An quisquam a. l.)* Omnes syllogismi partes complexus est, qui constat ex propositione, assumptione, & conclusione. Hæc ergo est propositio, quam sequitur assumptio cum ait, licet vt volo viuere. Hic aperte ostendit homines etsi sibi liberi esse videntur, tamen seruos esse cum eorum animus prauis cupiditatibus obsideatur. *Liberior Bruto.)* Conclusio est. Nam si licet viuere vt vult, restat igitur vt liber sit. Brutus adeo libertatis studiosus fuit, vt expulso Tarquinio superbo propter Lucretiæ stuprum, filios suos quod cum Aquiliis & Vitelliis coniurassent de reducendo rege, virgis cæsos securi percusserit. *Mendose colligis inquit Stoicus.)* Bene Stoicus. Is enim est qui dicit neminem præter sapientem liberum esse.

Mendose col.) Falsè argumentaris. Hic enim falsum probatur vbi dicit, licet vt volo viuere: neque illi licet viuere vt vult qui vitiis subiectus est. *Aurem mordaci lotus aceto.*) Synecdoche est. i. aurem habens lotam. Verg. Nodóque sinus collecta fluentis. *Hic.*) i. hoc argumento. *Mordaci aceto.)* Id est, acri & vrgenti dicto, vt sic intelligas Stoici aures quidem argumento & dicto offensas esse. Horat. At Græcus postquam est Italo perfusus aceto. *Licet vt volo viuere, tolle.*) Hic probat eum liberum non esse, quia ei non liceat facere quæ vult. At tibi non licet viuere vt vis, ergo seruus es.

Vindicta postquam meus à prætore recessi.) Laborat rursus ostendere se, quandoquidem libertate donatus sit à prætore, omnia libere facere posse quæ libeat, & ideo se liberum esse.

Cur mihi non liceat.] Subaudi facere. *Recessi meum.*] Id est, mei iuris & liber qui aliis non seruiam. *Vindicta.*] Virga qua serui in manumissione à prætore tangebantur. idque manauit à Vindicio, qui post detectam coniurationem filiorum Bruti de reducendo Tarquinio superbo primum vindicta liberatus est, à quo nomen vindictæ tractū auctore Liuio quidam putant: nam post illum obseruatum est, vt qui ita liberati essent, in ciuitatem accepti viderentur. *Masuri.*] Masurius eques Romanus temporibus Tyberij Cæsaris iurisconsultus fuit, qui primus publice scripsit. Eius frequenter meminit Gellius in Noctibus Atticis. *Rubrica.*] Titulus legis. Nam legum capita minio notantur. Iuuen. Perlege rubras Maiorum leges. Ouidius. Nec titulus minio, cedro chartaue notetur. De rubrica dictum est superius in prima Satyra.

DISCE, *sed ira cadat naso.*] Ostensurus poeta eum male sentire, qui à prætore manumissus se liberum putat, monet, ne dum id doceat indignetur. *Ira cadat naso.*] Ironicos tractum à canibus qui naribus in rugam contractis iram demonstrant. *Sanna.*] Distortio est oris, quæ fieri solet in derisum alicuius rei, vt alibi. Posticæ occurrite sannæ. inde fit subsannare, id est irridere.

Veteres auias.] Hoc est deliramenta diu fouisti, dum credis eum liberum esse qui sub imperio alicuius non sit. *Auias.*] Ideo auias, quod vetulæ quæuis desipere soleant. *Non præ. e.*] Probat liberum non esse qui sit manumissus à prætore. sensus est, prætor libertate quemlibet donare potest, at eisdem sapientiam quæ vera est libertas ingerere non potest. Ex quo apparet etsi manumissus ab vno sit, in seruitutem tamen alterius trahi posse. *Tenuia officia.*] Id est rerum subtilium administrationes. *Vsum rapida permittere vita.*] Id est dare vt vita quæ celeris est vtantur suo arbitratu, quia vitiis ita inseruiunt, vt liberam vitam agere non possint. *Sambucam citius caloni.*) Citius inquit fieri poterit, vt vir rusticus & rudis instrumenta musica pulsare discat, quàm vt prætor stultum hominem possit ad virtutes formare, cúmque absterrere quo minus vitiis obnoxius sit.

Sambuca.) Organi genus à quo Sambucistriæ dicuntur: machina quoque qua vrbes expugnantur, similiter vocatur. Nam vt in organo chordæ, sic in machina intenduntur funes. hæc Festus. barbarum est vocabulum sambuca, nabla, barbitósque & magades, auctor est Strabo. *Caloni.*] Calones serui dicebantur qui dominos in prælium sequentes vallum ferebant. Nam auctore Seruio, moris fuit vt miles arma ipse sibi portaret, & seruus vallum. Vallum enim dicebant calam. Vt Luci. Scinde calam vt caleas, id est, o puer frange fustes, & focum fac. inde calones & classem dictam volunt. vel quia, vt Porphyrio auctor est, frequenter ad ministerium aduocetur à domino, dicitur

dicitur calo à calo Græce, quod est voco Latine. vel vt nõnulli putãt à Calendis quod ea die cibaria accipiebant. Calonem igitur posuit pro quocunque rudi & imperito homine. *Stat contra ratio.*] id est, parata est tibi tanquam aduersaria ratio, quæ tibi clam ostendit, tibi non licere id facere quod dum fit vitiatur. Vult ostendere vnumquemque qui se liberum dicit, tum se facile posse cognoscere seruum, quod dum peruerse aliquid, rationis flagello semper castigatur: quia cum semper conscientia sollicitat vt quamuis in turpi opere ratio monet te seruum esse, cum ait te vetita haud quaquam facere debere. *Gannit.*) Legitur gannit & garrit. *Agendo.)* Dum agit, actiuæ enim est significationis. Nam gerundiis in actiua & passiua significatione licenter vti possumus. vt Virg. in actiua ibi, cantando tu illum? In passiua vero. Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.

Publica lex hominum naturaque c. h. f.) Hoc quidem natura dat quod & leges publicæ permittunt, vt qui stultus sit stulte agat.

Continet hoc fas. Hoc licitum esse patitur. *Inscitia debilis.* Quæ ratione non regitur. *Actus vetitos.*) id est Prohibita. *Diluis.*) Probat per exempla eum qui stultus sit omnia stulte agere, nec è stulto sapientem fieri posse. Pronũciatiue legenda sunt. *Diluis.*) Distemperas. *Nescius compescere.*) id est coercere, temperare in rebus pensandis. *Puncto.*) Vnciarum :f. *Natura medendi.*) id est, ars & ratio medicinæ. *Nauim si poscat. s. p. a.*) Aliud exemplum profert quo ostendat oportere stultum omnia stulte administrare. Si velit inquit vir rusticus nauem gubernare, qui nec siderum rationem nec maria cognoscit, exclamet Melicerta nullum esse in rebus humanis pudorem. *Peronatus.*] Pero genus calceamenti ex crudo corio. quo & in bello vtebantur. Virg. Crudus tegit altera pero. Iuue. Vix vetitum fecisse volet, quem non pudet alto Per glaciem perone tegi. Rudis coniunge cum arator. non cum luciferi. vt sit arator rudis. *Melicerta.*) Deus marinus. hic filius fuit Athamantis & Inonis, qui patris iram fugiens, à quo per insaniam Learcus alter filius occisus fuerat, se cum matre in mare præcipitauit, Qui Neptuni beneficio conseruati in deos recepti sunt marinos. Ino vero Leucotoe appellata est. Melicertam Palemonem Græce, Latine Portunum appellauere. à nautis inuocabatur. Virg. Votaque seruati soluent in littore nautæ Glaucoque & Panopeæ & Inoo Melicertæ. Ino vero Matuta appellata est. *Frontem.*] id est, pudorem cuius sedes est in fronte. Vnde illud extat dictum apud antiquos, perfricuit frontem. i. deposuit pudorẽ. Quintil. Perfrica frontem & dic te digniorem qui prætor fieres. Iuue. Eiectum semel attrita de fronte ruborem. *Tibi recto viuere talo Ars dedit.*] Irrisio est in eũ quem docet & sapientia & libertate carere. Vnum enim pendet ex altero. Nã in quo sapiẽtia non est, is ex Stoici sẽtẽtia seruus est. Sẽsus est

igitur. Cum alij stulte viuant quod omnino est serui, ipsa ratio tibi recte viuendi viam demonstrauit. sicque per ironiam pronunciauit.

Recto talo.) Non claudo, sed recto itinere & via, sumptum ab his qui obtortis talis pedum non recte incedunt *Ars.*) Ratio. *Calles.*) Nosti. & tunc duplici scribitur l *Speciem.*) Apparentiam, deriuatum est à specio. quod in simplicitate non inuenitur. C. *Veri speciem.*) Formam, naturam, & quasi faciem, sicut dixit Cicero, honesti faciem vides M.T. lib. de Off. 1. S. *Ne qua sub aerato m. t. a.*) Ea es prudentia, vt æs auro coopertum etiam sonitu dignoscas, vt solent mensarij. Allegoricos hoc dicit, cum vitia velamento quodam virtutis obuoluta cognoscere. hocque sapientis est, qui vera liberta te fruitur.

Nequa.) Subaudi species. *Tinniat.*) id est, tinnitu suo ostendat. Tinnitus enim est proprium metallorum. *Mendosum.*) Falsum.

Auro suba.) id est, auro sub se æs habente. Sequenda in passiua significatione dixit. Sic Oui. Phylli sequendus eram. *Illa prius c. m. h. c. n.*] Prisci fuit moris quæ bona & commendatione digna erant, creta alba notare. quæ vero mala signare carbone. vnde Horat. in satyris suis. Sanis creta an carbone notandi. *Illa.*) s. quæ sequenda & bona sunt.

Mox hac.) s. quæ uitanda sunt. *Es Modicus voti.*) Modici desiderij quod sapientis & liberi est hominis. *Presso lare.*) Humili domo, & non in luxum magnifice extructa. *Iam nunc a. i. n. g.*) id est, nosti quando parsimonia, & quando munificentia & liberalitate vtendum sit. ironia est vt diximus. *Iam nunc.*) id est, modo. *Granaria.*) Loca proprie dicuntur, vbi frumenta reponuntur, vt pomaria vbi poma, carnaria vbi carnes. *Inquam luto fixum. p. t. n.*) Hic ostendit animi liberi esse auaritia non laborare, imitatio est Hora. Quo melior seruo, quo liberior sit auarus, In triuiis fixum cum se dimittit ob assem. *Fixum.*) A pueris scilicet qui transeuntes risus captandi gratia decipiunt ære humi defixo. *Nec glu. for. s. m.*] Tractum est ab iis qui visis delicatis cibis saliuam glutiunt. *Gluto.*) A glutiendo.

Mercurialem.) Mercurius lucri deus putatur, & à mercibus denominatus, vt alibi. Rem struere exoptas cæso boue Mercuriumque Accersis fibra, da fortunare penates. Horatius. Mercarier vnus Cum lucro noram. vnde frequentia mercuriale Imposuere mihi cognomen compita. *Hae mea sunt t. c. v. di.*) Cum huius moderationis & sapientiæ fueris quam descripsi, tunc te liberum & sapientem esse dixero. Quæ enim dicta sunt quandam animi sapientiam & libertatem arguunt, Ordo est. Esto liber & sapiens cum dixeris hæc mea sunt teneo. *Hae sunt mea.*) Quæ dicta sunt & quæ sapiens sequi debet. *Teneo.*) Subaudi, &. vt sic intelligas: hæc sunt mea, & teneo. i. possideo. *Pratoribus, ac. i. d.*) Tunc inquit & animi & corporis seruitute solutus eris. Nam cum ait prætoribus ad eam libertatē

respicit quæ seruitutis conditione vacat. Ioue vero ad libertatem animi. i. sapientiam. *Sin tu c. f.*) Sensus est. Si autem vitiis & cupiditatibus ex quibus pendet hominis seruitus, detineris, de quibus paulo antediximus, te nullo modo liberum nec sapientem dixero. Ordo est, repeto quæ supra dederam, funemque reduco si retines veterem pelliculam, & politus fronte seruas astutam vulpem sub vapido pectore, cũ fueris farinæ paulo ante nostræ. *Nostra farinæ.*). i. vitæ vitiis inuolutæ. Apte farinam vitiis cõparauit. ita enim vitiis hominum vita, vt farina reliqua conspergi dicuntur. *Pelliculam v. r. & f. p.*] Multi cum intus vitiis laborent summã tamen præ se ferunt bonitatem, ac ideo liberi putari volunt & sapientes, cum omnino vitiorum serui sint & stulti. *Pelliculam veterem.*] Antiquum vitium quod exteriore parte occultas. Sumptum ab iis qui corporis vitia vestium pulchro tegunt velamento. *Fronte.*) Per ea quæ extrinsecus conspiciuntur. *Astutam vulpem.*] Fraudem & fallacias, quales vulpi attribuuntur. *Pectore v.*) Vapidum appellamus multi vaporis. Vapido igitur pectore. i. veterũ vitiorum pleno, & fraudes redolente. *Quæ dederam s. r.*) Hoc ad illud refertur. Esto liberq. ac sapiens prætotib. ac Ioue dextro. Sensus ergo est, cum omnino vitiis labores, repeto à te libertatem quã tibi concesseram, ac per hoc te seruũ dico. *Funemque reduco.*). i. habenis iterum te coerceo, quem antea amiseram. Sumptum est ab equis qui remissis habenis liberius vagantur. *Nil tibi. c. r.*) Hoc illud spectat quod dictũ est superius: Stat contra ratio. Sẽsus est enim homines ita insanos esse vt ratione nihil omnino faciant ne minimũ quidem. Ergo serui, qui stulti sunt. *Nil tibi concessit ratio.*). i. nihil sui tibi sapientia permisit habere. *Digitum exere.*] id est extende, ostende. q. d. nullam rem tam paruam ab eo fieri posse quin peccet. vnde sequitur in stultis ne semũciam quidem rationis habitare. Compositum est autem exero, ab ex & sero à quo frequentatiuum exerto. *Et quid tam paruum est*) Cum interrogatione pronuncia, i. nonne parua res est etiam digiti exertatione peccare? *Sed nullo ture litabis, Hæ. in stult.*]Nullo vnquã sacrificij genere à diis impetrari poterit, vt qui stultus sit, aliquid recte & sapiẽter gerat. Qui ergo sapienter & cũ ratione res nõ gerit, seruus est.

Breuis se re.) Hoc significat ne semunciam quidem rationis apud stultos esse, vt sit sensus nihil prorsus esse. Breuis nominatiuus erit, vt sit breuis semuncia. Semuncia dicitur quod dimidia pars vnciæ: semis & se, valet dimidiũ, vt in se libra & semodio *Recti.*] Rationis. ea enim recte fieri dicuntur quæ cum ratione fiunt. *Hæc miscere ne.*) Licitũ quidem non est homini stulto cũ ratione & sapientia quicquã gerere. Vt sit sensus fieri non posse, quodãmodo fas esse, vt sapientia stultitiæ commisceatur, & simul habitent. quod sequentibus confirmat, summa indignatione, exemplum afferens cum dicit,

Nec cum sis cætera fossor, Tris tantum ad numeros satyri moueare Bathylli.] Hæc per indignationẽ infetuntur. & ita concitate legenda sunt vt poeta omnino videatur velle probare hominem stultum penitus ratione carere, nec quicquam sapienter administrare posse. ergo seruus est qui sapiens non est. concludit denique stulto non concedi, vt sapientiam sequatur. Sensus est enim. Nunquam efficies, vt cum sis rudis & agrestis, discas saltare ad sonos ac cantus Bathylli pantomimi. *Cætera fossor.*) Aut cætera vacat, aut deest per, vt sit, cum sis fossor per cætera. id est, per reliquas res rudis & imperitus. Teren. in Ecyra. Coniicito cætera. i. per cætera C.

Cum sis cætera fossor.] Cætera, præterea, in cæteris. Cic. de N. D. Non solum enim poeta suauis, verumetian cætera doctus sapiensque traditur. Mart. Visceribus bonus est, cætera vile sapit. Hellenismos est S. Fossor is dicitur, quĩ agros fodit, hic autem ponitur pro homine rudi, imperito & stulto: *Ad numeros.*) ad rithmos carminum.

Satyri Bathylli.] Pantominus & mollis saltator fuit. Iuuena. Chyronomon Ledam molli saltante Bathyllo. Bathyllus item puer fuit ab Anacreonte poeta dilectus. vt scri. Apuleius. Horat. Non aliter Samio dicunt arsisse Bathyllo Anacreonta Teium. Bathylli item populi septentrionales auctore Ptolomæo. bathyllus item instrumentum ferreum quo vtimur ad vsum ignis. Horat. Prætexta & latum clauum prunæque bathyllum. *Satyri.*) id est saltatoris. vt diximus in ptin. operis. Satyri dij syluestres lasciui & saltatores introducebantur in antiqua comœdia, ad quorum lasciuiæ imitationem mimi appellãtur satyri. vnde Virg. Saltantes satyros imitabitur Alphesibœus.

Liber ego.) Verba probantis se liberum. *Vnde datum hoc sumis tot subdite rebus.* Verba Persij, id est, vnde habes, vnde colligis te liberum esse? sumis enim verbum est. *Tot rebus.*) Tot vitiis & cupiditatibus.

An dominum ignoras.] Putasne alium dominum non esse nisi eum qui seruum manumittit? Sicque docet hominem pluribus modis seruum esse cum vitiis subiectus sit. *Vindicta relaxat.*) Segregat à te.

I PVER *& strigiles Crispini ad balnea defer.*) Probaturus homines omnino seruos esse, nec sui iuris pulchra vtitur argumentatione. Sensus est enim. Si illud acre seruitium esse censes, cum à domino acerbe & contumeliose increparis, vt aliquid facias, quod tantum est corporis: quanto grauior illa seruitus existimanda est qua animus obsidetur? Sicque ostendit eos magis seruos esse qui vitiis obnoxii sunt, quam qui sub imperio sunt hominis. Ordo est. seruitium acre nihil te impellit si increpuit, I puer & defer strigiles ad balnea Cripini. cessas nugator? *Strigiles.*] Stringere est radere, vt ait Marcellus. vnde strigilis instrumentum est ferreum quo sudantes radebantur in balneis ad detergendum sudorem. Plinius iunior in

epistolis de balneis loquens, scribit sic de auunculo. Dum distringitur tergitúrque, audiebat aliquid aut dictabat. Tranquillus tradit Augustum læsisse cutem nimio strigilis vsu. Strigiles Græci stlengides dixere, & quæ è corpore raduntur strigmenta. Pergamus ex Asia has misit. Mart. Pergamus has curuo docuit distringere ferro.

Increpuit.) Subaudi dominus. *Crispini balnea.*] Temporibus Neronis duos inuenio fuisse Crispinos, quorum alter eques Romanus dignitate senatoria, & quondam Claudio imperante præfectus prætorij, & consularibus insignibus donatus, Neroni inuisus, quod Popeam quondam matrimonio tenuerat, ab eo crimine coniurationis in Sardiniam exactus est, qui accepto iussæ mortis nuncio semet interfecit. De hoc poeta intelligere videtur. Alter vero Neronis priuignus Popea natus, quem impuberem adhuc, quia ferebatur (vt scribit Tranquillus) ducatus & imperia ludere, mergendum mari, dum piscaretur seruis ipsius demandauit. *Cessas nugator.*] Cessat desidiosus, requiescit defessus. *Seruitium acre nihil te impellit?* Cum interrogatione legendum, quæ affirmationis vim habet. Impellit, vrget, angit. *Nequicquam extrinsecus intrat. Quod neruos agitet.*] Sensus est. imperium domini quod extrinsecus est, etiam animis seruorum sollicitudinem infligere, & cum interrogatione pronunciatur. Nequicquam aliquando pro non ponitur, vt hoc loco, aliquando pro frustra. Virgil. Arma diu senior desueta trementibus æuo Circundat nequicquam humeris. Sed si intus & in iecore ægro nascuntur domini. *Qui tu impunitior exis?*]. Conclusio est eos non minori seruitio vrgeri qui vitiis subiecti sunt quam qui imperio domini. *Iecore ægro.*] Vitiis corrupto. *Nascuntur domini.*] Dominos intellige animi vitia. vt auaritiam, libidinem, ambitionem, & huiusmodi. *Qui.*] Pro quo modo. Terent. Qui scis. *Impunitior.*] Non affectus pari seruitio. q. d. etiam maiori. *Atque.*] pro quam.

Scutica.] Flagellum. scytos enim Græce pellis Latine. vnde & scuta, quia non sine pellibus sunt. *Mane piger stertis.*] Ostendit & eos qui auaritia laborant seruos esse. *En quid agam.*] Verba auari.

Rogitas.] Admirantis non rogantis. *Saperdam.*] Genus pessimi piscis, vt tradit Festus. *Castoreum.*] Fiber, auctore Plinio, animal est Ponticum, qui morsu testiculos sibi amputat periculo vrgente ob hoc se peti gnarus. vnde est illud Iuuen. Imitatus castora: qui se Eunuchum ipse facit, cupiens euadere damno Testiculi. Castoreum id vocant medici, aliàs animal horrendi morsus, arbores iuxta flumina, vt ferro cædit, hominis parte comprehensa, non antequam fracta concrepuerint ossa morsu resoluit, cauda piscis ei, cætera species lutræ, animal aquaticum. de castoreo sic Virg. Virosáque Pontus Castorea. *Hebenum.*] Arbor est quam Virg. peculiarius celebrans

nusquam alibi nasci, quam in India professus est. vt Diuisæ arboribus patriæ, sola India nigrum Fert hebenum. Herod. eam Æthiopiæ intelligere maluit, tributi vice regibus Persidis è materie eius centenas phalangas tertio quoque anno pensitasse Æthiopas cum auro & ebore prodendo. Romæ vt auctor est Plin. eam magnus Pompeius in triumpho Mitridatico ostendit. Accendi eam Fabianus negat, vritur tamen odore iocundo. Duo genera eius, rarum id quod melius arboreum trunco enodi, materie nigri splendoris ac vel sine arte protinus iucundi. Alterum fruticosum cytisi modo, & tota India dispersum est.

Lubrica coa.] Cos, insula est in Caria denominata, teste Iginio, à Coo filia Metropis cuiusdam quæ ibi regnauit, tota fertilis est, & quēadmodum Chius & Lesbus optimo vino abundans. auctor est Strabo. Vinum coum Cato apud nos quoque ex Italico faciendi rationem demonstrauit, super cætera in sole triduo maturandum præcipiens. Vinum album ostendit esse Horat. Si durabitur aluus, Mitylus & viles pellent obstantia conchæ, Et lapathi breuis herba, sed albo non sine coo. *Lubrica.*] Quod vt sentit Horat. ventrem molliant.

Tolle piper recens.] Ex India, vt diximus, mittitur piper.

E sitiente Camelo.] Camelos inter armenta pascit oriens, quorum duo genera Bactriæ & Arabiæ differunt, quod illi bina habent tubera in dorso, hi singula & in pectore alterum cui incumbunt. auctor est Plin. *Sitiente.*] Sitim enim quatriduo eo auctore tolerant, implentur cum bibendi occasio in præteritum, & in futurum, deturbata conculcatione prius aqua. aliter potu non gaudent. *Verte.*) Volue, negociare. *Iura.*] Hinc expressit nimia auaritia homines ad omne scelus induci. Virg. Quid non mortalia pectora cogis Auri sacra fames?

Sed Iuppiter audiet.] Illud respexit: homines metu deorum, non honestatis ratione plerunque non peccare. *Heu heu.*] Risu & capitis concussione legenda sunt. q. d. si ex deorum præceptis viuere volueris, inopia & rerum egestate premeris. *Perages.*] Deest vitam.

Vare.] Aliqui varo legunt. i. recuruo. sed versus non stat. vocatiuus est. vt sit: O stulte qui non recte rem percipis. sumptum est ab his qui cruribus varis oblique incedunt. Mart. Vara nec iniecto ceromate brachia tendis. *Cum Ioue.*] Ex deorum præceptis.

Iam pueris p.] Iam auaritiæ seruus est cum lucri studio nauigationē paret. *Pueris.*) Seruis. sic enim serui appellabantur. Terent. Etiam puerum inde abiens conueni Chremis. *Succinctus.*) Id est, iam expeditus. *Oenophorum.*) Vas vinarium. œnos enim Græce vinum Latine. & phoro porto. Iuuen. Tandem illa venit rubicundula totum Oenophorum sitiens. *Nil obstat.)* Id est, iam omnia parata sunt ad nauigationem. *Trabe vasta.*) Id est, naue. *Aegeum.*) Dictum ab insulis vt Varroni placet, quod in eo mari scopuli vocantur à simili-

tudine caprarum æges. *Nisi solers l. a.*] Hinc ostendit homines vario seruitutis genere teneri cum auaritiæ & luxuriæ seruiant.

Luxuria.] Luxa membra é suis locis mota & soluta dicuntur, à quo luxuriosus in re familiari solutus. auctor est Festus. Luxuria igitur est omnis morum solutio. *Seductum.*] Seorsum ductum, aliàs deceptũ, vt alibi. Quæ nisi seductis nequeas committere diuis. Terent. Etiam nunc me seducere his dictis postulas? *Quo deinde insane ruis.*] Reprehendit eum luxuria qui ob auaritiam nauigaturus sit.

Calido sub pe. ma. bi. In.] Nimia auaritiæ & luxuriæ sollicitatione fatigatus & incertus vtri pareat, more serui indignatur & intumescit.

Mascula.] Magna, & qualis masculo sexui conuenit.

Bilis.] Cholera, vt dictum est, quæ in irato intumescit.

Calido.] Nimia indignatione accenso. *Extinxerit vrna cicutæ.*] Cicutæ, vt diximus, tanta est vis refrigeratoria, vt pota statim hominem extinguat. *Tun.*] Pro tu ne. *Fulto.*] Ornato & strato.

Torta canabe.] Id est, tela & mantili crassiore. Nam canabis est ferulacei generis. vilissima funibus, optima alabandica plagarum præcipue vsibus. *Transtro.*] Transtra scamna sunt nautarum remigantium. Virg. Considite transtris. *Veientanúmque rubellum.*] Dictum auctore Plinio à genere vitium, quas rubellas rubente materia appelauerunt. Vinum fuisse vilissimum ostendit Horat. scribens in auarum. Qui Veientanum festis potare diebus Campana solitus trulla. Mart. Et Veientani bibitur fex crassa rubelli. Veiis nascebatur, oppidum est Latij non longe ab vrbe. *Exhalet.*] Effundat. *Vapida læsum pice.*] Musta in primo feruore qui nouem diebus cõplurimum peragitur, aspersu picis condiebantur, vt odor vino contingeret, & saporis quædam acumina. vehementius id fieri arbitrabantur crudo flore resinæ, excitaríque lenitatem: e diuerso crapulam compesci & feritatem nimiam, frangíque virus, aut vbi pigra lenitas torperet virus addi.

Pice vapida.] Quæ odorem & vaporem indat vino.

Obba.) Genus poculi lignei lati & depressi. auctor est Nonius.

Sessilis.) Quia latum. omnia enim quæ in latitudinem diffunduntur, sessilia appellabantur. vnde & lactucæ sessiles dicuntur quæ per terram late diffunduntur. *Quid petis vt n.)* Vide vt luxuria hominem in seruitutem suam trahat. sensus est. Melius quidem esset hic securum cum paruo lucro viuere quam ob magnum quæstum periculis maris exponi. *Vt nummi p. s.)* Reddere, sumptum ab iis qui nimio æstu sudorem emittunt.

Nutrieras.) Negotiando scilicet. *Quincunce.)* As libra erat, cuius partes erant vncia ab vno, sextans ab eo quod sexta pars assis, sicut quadrans quod quarta, & triens tertia pars. Quincunx à numero

vnciarum, semis quod semis, id est, dimidium assis, septunx à septem & vncia conclusum. Reliqua obscuriora sunt, quod à diminutione, & ea quæ diminuuntur ita sunt vt extremas syllabas habeant, vt à decem vna dempta vncia deunx. Dextans dempto sextante. Dodrans dempto quadrante. Bes vt olim des dempto triente. tum as qui duodecim partes continebat. vnde apud Sueton. legitur ex asse reliquit hæredem. i. ex summa census, & sic ex deunce hæredem relictũ dicimus qui extra vnam vnciam totam hæreditatem adit. Iuuen. Vnciolam Proculeius habet, sed Gillo deuncem. *Quincunce modesto.*] Quincunx enim minor est numerus. nam quintam partem assis significat, cum deunx totum assem, vt dictum est dempta duntaxat vna vncia. *Indulge g.*] Genialia, vt diximus curare dicitur; qui lautius viuit. Iuuen. Genialis agatur iste dies. vnde & genialis lectus dicitur qui nuptiis sternitur in honorem Genij quem deum appellabant, qui vim obtineret auctore Festo rerum gignendarum. vt Festus inquit, Genius est deorum filius & parens hominum ex quo homines gignuntur. Et propterea Genius meus nominatur, quia me genuit. Alij Geniũ esse putauerunt vniuscuiuscunque loci deum. ergo qui indulgent genio suo, memores sunt vitam humanam non esse diuturnam, & ideo non defraudandam, vnde Terent. Suum defraudans Genium.

Nostrum est q. v.] Prudenter ostendit auaritiam & sordidam vitam fugiendam esse. *Quod viuis.*] Viuere dicuntur qui ocio mentis & animi relaxandi operam dant. Mart. Viue velut rapto fugitiuáque gaudia carpe: Perdiderit nullum vita reuersa diem. *Cinis.*] Corpora enim mortuorum cremabantur, & cineres collecti condebantur vrnis. Horat. Ibi tu calentem Debita sparges lachryma fauillam Vatis amici. *Manes & f. f.*] Horat. Iam te premet nox fabuláque & manes.

Viue memor leti.] Arguta suasio, quis enim memor mortis non vacet ocio & voluptati? æmulatio est Horat. Quo bene circa, dum licet in rebus iucundis viue beatus: Viue memor, quam breuis sis æui.

Lethi.) Mortis ab obliuione dictum quam Græci lethen vocant. Alij vero à leo deductum putant. vnde compositum est deleo quod omnia mors deleat. *Fugit hora.*) Columella: Tacito nam tempora gressu Diffugiunt, nulloque sono conuertitur annus. *Atque hoc quod l. in c.*) Tam cito quidem tempora diffugiunt, vt etiam hoc ipsum tempus quo tecum loquor iam fugiat. Horat. Dum loquimur fugit inuida ætas. Carpe diem quam minimum credula postero.

Hoc scilicet tempus inde est.) Id est, ex fuga pendet & celeri lapsu.

En quid agis.) Hac interrogatione ostendit eum & auaritiæ & luxuriæ seruum esse. *Duplici hamo.*) Gemina seruitute. translatio est à piscibus qui hamo capiuntur. *Huccine.*) Cum interrogatione legendum est. *Subeas a. o.*) Sensus est. oportet te alternis vicibus modo auaritiæ modo

modo luxuriæ seruire. *Ancipiti obsequio.*] Ablatiuus est casus. *Ancipiti.*] Dubio cum dubitet vtri magis pareat. *Nec tu cum o. i.*] Sensus est. Nolito te liberum putare, te omni seruitutis vinculo exutum, quia aliquando dominatum luxuriæ & auaritiæ fugeris.

Rupi.) Præteritum est actiui. Ordo est. Nec tu dices rupi iam vincula.. *Nam luctata c.*] Bene hominem seruum comparauit cani, quæ licet ruptis vinculis aufugiat, magnam tamen catenæ partem secum trahit. *Trahitur pars.*] Prudenter ostendit non statim penitus seruitutem amitti.

DAVE *cito hoc cre.*] Proponit nunc exemplum, quàm non suæ potestatis sit qui amat. hoc totum comicum est. Ordo est, Chærestratus abrodens crudũ vnguem ait hæc: Daue iubeo cito credas hoc.

Iubeo.] Volo. Virgilius. Infandum regina iubes renouare dolorem. *Finire dolores.*] æmulatio est Horatiana. An ne prius mediter finire dolores. *Præteritos.*] Quos ante hac perpessus fuerat.

Chærestratus.] Nomen fictum. *Siccis cognatis.*] Sobriis. Horatius.Forum putealque Libonis Mandabo siccis. *Limen ad obscænum.*] In domo meretrica. *Ad.*] Ad & apud accusatiuæ sunt præpositiones. Sed apud semper in loco significat. ad & in loco, vt sum ad ignem, & ad locum. vt ad vrbem propero. *Obscænum.*] Deductum est (vt Varroni placet) à scæna, quod ibi omnia turpia fierent & dicerentur. vt Pompeius vero scribit ab oscis quibus frequentissimus fuit vsus libidinum spurcarum. vnde & verba impudentia appellantur obscœna, quæ dictio b tamen recepit euphoniæ causa.

Limen.] Dicitur quod ingredientibus & exeuntibus transuersum sit, nam limus obliquum & transuersum signat. *Frangam.*] Absumam, dilapidem. *Chrysidis.*] Nomen meretricis.

Vdas.] Meretricis sordibus. *Extincta cum face.*] Horat. Ebrius & magnum quod dedecus ambulat ante Noctem cum facibus.

Extincta face.] Sine aliquo lumine.ne à transeuntibus cognoscatur.

Euge.) Interiectio est ostendentis lætitiam. lætatur enim dominum suum consilium capere de meretrice relinquenda. *Puer.*] Obseruandum est seruos ab antiquis pueros esse appellatos. Est igitur sensus, Lætare puer. i. qui modo seruus eras. *Sapias.*) Sapiens quidem eris & ideo liber. nam vt Stoicorum est sententia nemo præter sapientem liber est. *Sed censem.*) Morem amantiũ expressit, qui quod modo dãnarunt, idem rursus laudant. ex quo innuit amantem seruitute non carere. *Nugaris.*] Nunc domino seruus est sapientior, quia nõ amat. Nugaris ideo dixit, quia eum à proposito declinare videt. *Solea puer obiurgabere.*) Æmulatio est Terentiana. Eludet vbi te victum esse senserit. sic Iuue. Et solea pulsare nates. *Obiurgabere.*) Pulsabere. sed proprie obiurgari est post factũ turpe castigari: moneri vero est ante

P

commissum. auctor est Festus. Solea hoc loco ea dicitur quæ pedibus subiicitur. genus est piscis. Item materia robusta, super quam paries craticius extruitur. *Ne trepidare velis.*] Irridet seruus eum qui tanta animi alacritate pollicetur se relicturum meretricem, cum amor res sit, quæ ratione regi non potest. *Ne tre. ve.*] Noli tanta animi concussione moueri in amittendo scorto. *Trepidare.*) Festinare. Virg. Dum trepidant alæ. *Arctos cas.*] Satis apte amorem retibus comparauit, sumptum est à feris, quæ irretitæ dentibus casses rodunt. *Quidnam igitur.*) Hoc totum comicum est. sumptum ex Eunucho Tere. Imitatio est Horatij in Satyris. *Igitur.*] Pro deinde. expressio enim est amãtis qui secum multa disputat. *Ne nunc cum accersor.*] Aliqui legunt nunc nunc cum interrogatione, vt videatur dubitare an redeat. Aliqui vero ne nunc. quod si ita accipias, sermo erit affirmatiuus. & ne pro non intelliges, vt sit imitatio Horat. Nec nũc cum me vocet vltro Accedam. *Si totus & integer illinc Exieris.*) i. si te ex amore penitus subtraxeris, tunc te sapientem liberumque fatebor. non autem eum qui manumissione libertatem accepit à domino. *Quærimus.*] Ideo dixit, quia à Stoicis diu quæsitum est quem suæ potestatis possent dicere.

Non in festuca.] .i. hic quidem liber est qui huiuscemodi cupiditates fugit, non autẽ is qui festuca. i. vindicta liberatur à prætore. cum prætoris non sit vt dictum est, animi libertatẽ hominib. dare. *Lictor ineptus.*) Epitheton est lictorum. *Iactat.*]. Ostendit populo in manumissione tactu virgæ, ita iubente prætore.

Ivs *habet ille sui.*] Eos etiam qui honorum cupiditate aguntur, seruos esse ostendit. Vnde exit illud Horat. Hæc est vita solutorum misera ambitione, grauique. Cum interrogatione legendum est. vt sit. Ille quidem potestatem sui non habet. Hi etiam cum interrogatione quadam incipiunt qui nimis irascuntur, vt est illud Teren. Hoccine est humanum factum? & illud. Hoccine est credibile aut memorabile? Nam Persius in vitia mira fertur excandescentia & indignatione. *Ille pal.*] Emphasim habet cum contemptu dictum. Nam qui dignitates & imperium quærunt, honoris cupiditate populo blandiuntur. Palpones igitur dicuntur adulatores à palpando, id est, blandiendo. Lucil. Hic vbi me videt subblanditur, palpatur, caput scabit. Horat. Cui male si palpere, recalcitrat vndique tutus. *Ducit.*) Trahit. *Hiantem.*] Honoris cupidum, anxium, & sollicitum facile seruum dicas. Ambitio in animo est, ambitus in actu. Nam qui præter modum cupit aut honores aut laudem ambitione peccat. Qui vero dilargitur pecuniam suam, aut populo muneribus laudibusque blanditur, aut cæteris artibus quæ legitimæ non sunt ad publicos honores tendit, ambitum committit. Ambitus ab ambio venit, siue quod is qui non suæ virtuti confidit,

non recte granditur, sed per circuitum: siue quod Ro. qui honores peterent singulos circuibant, prehensantes rogantesque vt se in suffragiis iuuarēt: siue quod pro adipiscendis honorib. solliciti sunt, cū rogant exordio quodam longiore qui verborū circuitu vtuntur. hæc omnia quæ ambitus facit ambitio facere compellit, à qua ambitiosi dicuntur, non ab ambitu. *Cretata.*) Candida. Iuue. Duc in capitolia magnum Cretatumque bouem. i. candidum. Mar. Cretatam prætor cum vellet mittere mappam. Dignitatum enim petitores in campum martium comitiis candidati descendebant. Quare autem candidati in veste hoc facerent sine toga, sic tradit rationem Cato. An forte ne ciues largiendo corrumpant, argentum suum ferentes. an illud magis quod imperio dignos non genere, non diuitiis, non gloria, sed vulneribus & cicatricibus iudicabant, quæ vt ab iis quos ambiendo prehensabant conspicerentur sine toga ad petendum descendebant. an quemadmodum in accipiendo, rogando, se omnibus submittendo, sic corpus nudando ac seipsos abiiciendo populum captabant.

Vigila.] Verba ambitiosi rogantis amicos vti pro se in adipiscenda dignitate vigilent. Ex quo ostenditur qui ambitiosus sit seruum esse. *Cicer ingere large.*] Æmulatio est Horatiana. In cicere atque faba bona perdas atque lupinis, Lætus vt in circo spacieris & æneus vt stes Nudus agris. Nam in ludis Floralibus missio quædam fiebat leguminum in ipsum populum ab his qui honores peterent ad plebis fauorem promendum. Hæc autem fieri videbantur in memoriam deæ Floræ, cuius nomine legumina & cæteræ fruges florescerent. Vnde Suetonius in Domitiano. Omne genus rerum missilia spargit: & quia pars maior intra popularia deciderat, quinquagenas tesseras in singulos cuneos equestris ac senatorij ordinis pronunciauit. *Rixanti.*) Studio colligendorum missilium.

Nostra vt Floralia possint.] Attende quàm seruus sit, qui gloriæ cupiditate mouetur. Horat. Scilicet vt plausus quos fert Agrippa feras tu. Eadem dicuntur popularia sacra à Martiale. Et populare sacrum bis millia dena tulisset. Sacrum autem populare ideo appellatum esse putatur, quod populus per eos dies maiori licentia lasciuieret. Nam Flora cum opes immensas arte meretricia comparasset, populum Ro. moriens hæredem reliquit cum magna pecunia, ex cuius annuo fœnore suus natalis dies celebraretur editione ludorum, quos appellant (auctore Lactantio) Floralia. sed cum senatui flagitiosum videretur ab ipso nomine argumentum sumi, placuit vt pudendæ rei quædam dignitas adderetur. Deamque finxerunt esse quæ floribus præsit, eamque oportere placari vt fruges cum arboribus aut vitibus bene prospereque florescerent. Eum colorem secutus in Fastis Ouid. non ignobilem nympham fuisse

narrauit, quæ fit Cloris vocitata: eamque Zephyro nuptam quasi dotis loco id accepisse muneris à marito, vt haberet omnium florum potestatem. Celebrabantur ergo illi ludi cum omni lasciuia conuenientes memoriæ meretricis: nam præter verborum licentiam, quibus obscœnitas omnis effunditur, exuuntur etiam vestibus populo flagitante meretrices. *Aprici senes.*] id est, locis apricis gaudentes. sane apricus locus dicitur sole calens, quod est opaco & abdito contrarium. Virgil. Duceret apricis in collibus vua colorem. Et apricos dicimus locis apricis gaudentes, apricum autem à Græco aphrici, id est, sine horrore videlicet frigoris, vnde etiam putatur Aphrica appellari, inde est apricor & apricatio. *Quid pulchrius.*] Ironia est. q. d. quid turpius quàm ira per ambitionem in seruitutem trahi? *At cum Herodis venere dies.*) Iudæos captis Hierosolymis profugos, assidue Romæ tumultuantes nouæ religionis cultu impulsore Christo vrbe expulit Claudius. Nero etiam suppliciis affecit, ab iis etiam Domitianus tributum acerbe exegit. Multi tamen erant qui eorum ritus sequerentur, vt dicit Tranquillus, veluti professi iudaicam intra vrbem viuerent vitam. Hos insectatur poeta docens eorum vitam liberam non esse cum superstitionibus teneantur Iudæorum. *At cum He. v. d.*] id est, cum sabbata & & alia Iudæorum festa celebrantur. *Herodis.*) Eius ideo meminit, quia vt scri. Strabo, eum Pompeius sacerdorio Iudæorum præfecit, qui postea tantum superiores omnes ciuilitate & Roman. consuetudine præstitit, vt rex fuerit constitutus Antonio primum, postea Cæsare Aug. potestatem ei cõcedente. Antipatri autem Ascalonitæ filius fuit, & matris Cypridis Arabicæ, cuius filij regnauerunt vsque ad nouissimam Hierosol. captiuitatẽ. licet vt Euseb. tradit, Hircanũ olim qui Iudæorum sacerdos fuerat de captiuitate Parthica regressum, & filiũ qui sacerdotio patris successerat interfecit. Sororẽ quoque eius vxorẽ suam cum duobus propriis filiis iam adolescentib. & matrem vxoris occisæ socrum suam crudelissime necauit, ad quod scelus etiã hoc addidit, virum sororis suæ Solomæ interemit. Et cum eam alij tradidisset vxorem, etiam hunc necat. Scribas quoque & interpretes diuinæ legis simili scelere, & cum Christi natiuitatem Magorum indicio cognouisset vniuersos Bethleem paruulos iussit interfici. morbo deinde intercutis, & scatentibus toto corpore vermibus miserabiliter, sed digne moritur. *Pingues lucernæ.*] Quibus in sacris vtuntur.

Vncta fenestra.] Irridet eorum ritum in sacris. *Portantes violas.*] Quibus ornabantur. *Cauda natat thynni.*] Sensus est, vbi sabbata venere, qui dies ieiunio à Mose in omne æuum, vt scribit Trogus lib. xxxvij. sancitus est. & appositum est prandium, statim adhuc ieiunus preces ad deos effundis.

Cauda natas thynni.] Hoc dicit in contemptum dapum eorum. nam cauda thynni, vt scribit Plinius, vilissima est, quia caret pingui. Thynni partus cordilla appellatur, qui fœtas redeuntes in mare autumno comitatur, cùm è mari verno tempore pontum intrent. Limosæ vero aut è luto pelamides incipiunt vocari. Et cum annuum excessere tempus thynni. Cybis vero concessa pelamis vocatur.

Labra moues.] Preces emittis. *Recutita.*] Recutiri dicuntur, quibus noua cutis restituta est. Marr. Nec ruptæ recutita colla mulæ. Recutiti itaque appellantur Iudæi qui circuncisi sunt. Mart. Nec recutitorum fugis inguina Iudæorum. Eos Horat. Apellas vocat, quasi sine pelle. vt Credat Iudæus Appella. *Sabbata.*] Lingua Iudæorum sabbatum requiem significat. *Tunc nigri lemures.*] Alio superstitionis genere quosdam ita vexari ostendit, vt suæ potestatis esse non possint. Hæc autem cum superioribus non coniunguntur. Est enim sensus. Te tunc dæmonibus & aliis numinibus infestari putabis, vbi ex sacerdotum præcepto teipsum allio gustato mane non lustraueris. sicque docet superstitiosos suæ potestatis non esse cum semper timoris sint serui. Et ordo est. Tunc nigri lemures, & pericula rupto ouo. Et tunc grandes galli incussere deos inflantes corpora. Tunc. s. vbi præterieris per contumaciam quod à sacerdotibus fuerit prædictum. Persuadebant enim allij degustatione morbos & alia mala inhiberi.

Lemures.] Scribit Apuleius in lib. de dæmonio Socratis, manes animas dici melioris meriti, quæ in corpore nostro genij dicuntur. Corpori renunciantes lemures cum domos incursionibus infestarent laruas appellari, contra si bonæ fuerint lares familiares.

Ouóque pericula rupto.] Credidit stulta antiquitas ouum igni impositum si rupto putamine effluxisset, periculum portendere ei pro quo ea obseruatio facta fuisset à sacerdotibus. Adhibita autem fuisse oua in expiationibus docet Ouid. in Arte. Et veniat quæ lustret anus lectúmque locúmque, Præferat & tremula sulphur & oua manu. Apuleius item scribit in vltimo Metamorphoseos, sacerdotes Isidis in lustrationibus teda, ouis & sulphure vti solitos. Vnde Lucianus in dialogo qui inscribitur Tyrannus, oua appellauit lustralia. Iuuen. Metuíque iubet Decembris & austri Aduentum, nisi se centum lustrauerit ouis. *Tunc grandes galli.*] Sacerdotes matris deûm scribunt Plin. & Festus appellatos esse Gallos, à Gallo fluuio Phrygiæ, quem accolunt. Hi autem molles sunt & castrati, vt diximus superius. Nam vt Plin. est auctor, Samia testa virilitatem sibi amputant. De his ita scribit Liuius. M. Fuluius consul Sangarium amnem transgressus ponte perfecto: præter ripam euntibus galli matris magnæ à Pesinunte occurrere cum insignibus suis vaticinantes phanatico carmine, deam Romanis viam belli & victoriam dare, imperiúmque eius regionis.

Eosdem scribit Scepsius esse curetes Corybantes qui in matris deorum sacrificiis armati saltantes, casti & pueri sunt assumpti: ideo autem corybantes appellati, quia inter saltandum capita iactent, quod coryptin dicitur, quos betarmonas vocat Homer. Eugeage Phæacum betarmones egregij adsunt. Hinc qui capita saltando iactant, & numine aspirantur & furiis agitantur Corybantiare dicimus. Sunt qui dicant Idæos dactilos eos appellari primos sub Idæ radice habitatores. De iis multi multa fabulantur, dubia dubiis accumulantes, variis ac differentibus nominibus vtentes. hoc tamen vniuersi tradunt, quosdam spiritibus afflatos & bacchicos, inque armorum agitatione tumultuosa & cum crepitu ac fragore cymbalisque ac tympanis, & armis item, etiam tibiis, vociferationibus inter sacrificandum stupefacientes, inque ministrorum habitu publica modo quodam sacra factitantes. *Grandes.*] Primi & cæteris sacerdotibus honoratiores: nam vt auctor est Strab. cæteros sacerdotes ob deæ reuerentiam præcedebant. Iuuen. Et ingens Semiuir obscœno facies reuerenda minori, Mollia qui rapta secuit genitalia testa. *Et cum sistro lusca sacerdos.*] Sacerdotem Isidis intelligit, cuius sacra ex Ægypto translata Romæ colebantur. *Lusca.*] Solent enim mulieres deformes, & aliqua corporis parte mancæ ad deorum ministeria se conferre.

Cum sistro.] Sistrum Isis dicitur dextra gestare, cuius motus Nili accessus, recessusque significat. Situla vero quam sinistra retinet affluētiam ostendit lachrymarum omnium. Auctor est Seruius. id autem erat neque tuba, neque quod spiritu sonum ederet, sed agitatione concussum resonabat multis crepitaculis dependentibus. Vnde Ouid. Tinnula sistra appellauit. Papinius in Syluis. Ecce & multisono puppem mareotida sistro. Et irata dicitur sistro ferire peierantes, & imprimis oculos lædere. Vnde Iuuen. Decernat quodcunque volet de corpore nostro Isis, & irato feriat mea lumina sistro: Dummodo vel cæcus teneam, quos abnego nummos. Eius sacerdotes sistrum gerebant, veste linea amicti, & raso capite. Vnde Ouid. Nunc dea linigera colitur celeberrima turba: Linigeri fugiunt calui, sistrataque turba. De sacris Isidis & sacerdotibus scribunt Diodo. Apuleius, Lactāt. & Herod. *Incussere deos.*] Miro horrore persuasere deos esse inflantes corpora, hydropisim immittentes hominibus.

Gustaueris alli.] Diocles allium hydropicis cum centaurea, aut in fico duplici ad euacuandam aluum dandum censuit.

Dixeris hæc inter v. c.] Ostensum est eos qui aliquo vitio laborant ex Stoicorum sententia seruos esse, quod imperitis & rudibus incredibile videtur, & præter communem vulgi opinionem: ideo dicit. Si hæc dixeris inter rudes & stultos milites, illico tanquam falsa & ridicula ducentes, risu concutientur contemnéntque philosophos

Stoicos, qui hæc ſentiunt. *Varicoſos.*] In homine venæ tumeſcentes in varices conuertuntur, nec in cruribus ſolum, vt quidam noſtri temporis putauere, ſed in toto corpore conſpiciuntur. Vnde ita ſcribit Celſus. Præter hæc euenit vt in quorundam ventribus varices ſint, quarum quia nulla alia curatio eſt quam quæ in cruribus eſſe conſueuit. Et idem alibi. Cum quid innatum eſt, vt in veſica calculus, cum quid increuit vt vena quæ intumeſcens in varicem conuertitur, nimio labore id euenire putatur: ſcribit Plin. nonnunquã in iis qui diu ſteterunt. Vnde illud eſt Vatinij in Cicer. varicoſum cum gloriaretur humeris Italiæ ſe reportatum eſſe ab exilio, Vnde ergo inquit tibi varices. Quo circa perſuaſit ſibi Plinius auctore Fabio, Ciceronem toga demiſſã ad calceos vti ſolitum velandorum varicum gratia. Quod Fabius non probat, cum hoc amictus genus in ſtatuis eorum quoque qui poſt Cicer. fuerunt appareat.

Centuriones.] Milites abſolute appellauit. Sic & alibi. Hic aliquis de gente hircoſa centurionum. Centuriæ, vt dictum eſt ſupra, dicuntur quæ ſub vno centurione ſunt, quorum centenarius iuſtus eſt numerus. *Craſſum.*] Nomen pro aduerbio, id eſt craſſe, ſtulte ridentis morem expreſſit. *Vulphernius.*] Nomen fictum à poeta.

Centum Græcos.] Id eſt philoſophos Stoicos. *Curto centuſſe.*] Vix centum aſſibus integris. q. d. ne ſingulis quidem aſſibus ſingulos philoſophos æſtimat. Hunc ergo locum animaduerti ſimpliciter accipiendum non eſſe. Nam hoc ſignificat. Pluris inquit faciunt vnum bouem quam centum philoſophos. Nam vt ſcribunt Feſtus & Gellius, Bos æſtimatur centuſſibus, ouis vero decuſſibus. Sicque poeta oſtendit ab imperitis virtutem floccipendi.

Curto.] Non penitus integro. *Centuſſe.*] Multa Plin. & Varrone auctoribus pecuniæ ſignatæ ſunt vocabula æris & argenti, hæc videlicet. As ab ære. Dipondius à duobus ponderibus. Aſſipondius ab vno pondo dicebatur. Id ideo quod as erat libra, pondus dein ab numero reliquum dictum vſque ad centuſſis, vt as ſingulari numero. Ab tribus aſſibus treſſis, & ſic proportio eſt vſque ad nonuſſis. In denario numero hoc mutat, quod primum eſt ab decem aſſibus decuſſis. Secundum à duobus decuſſibus biceſſis quod dicitur ſolum à duobus biceſſis, reliqua conueniunt quod eſt vt triceſſis proportione vſque ad centuſſis quo maius æris vocabulum non eſt. *Licetur.*] Æſtimat, tanti facit. Inueniuntur liceor & licitor, quorum vtriuſque verbi ſignificatio eſt precium deferre in auctione facienda, hoc eſt in venditione quæ publice fit. Vnde eſt quod Cicero in Officiorum lib. 2. Non licitorem venditor, nec contra ſe qui liceatur emptor apponet. Hinc vnum compoſitũ fit.

polliceor, non multum à primitiua significatione dissidens. Est enim polliceri aliquid vltro promittere, Ita qui licentur aut licitantur, vltro pro re emenda precium alius alio maius pollicetur, vt sibi potius quàm alteri vænalia addicantur. Nam tali modo vendere addicere est. Inde & addicti apud veteres dicebantur qui prætoris permutatione ac iussu cum soluendo non essent creditoribus vendebantur.

IN SATYRAM VI.

A*Dmonuit iam bruma foco te Basse Sabino?*] Quattuor Bassos eodem fere tempore fuisse comperio, quorum vnus fuit Saleius Bassus quingentis sestertiis à Vespasiano donatus. De quo ita meminit Tacitus Quis Saleium nostrum egregium poetam, vel si hoc honorificentius est, præclarissimum vatem deducit aut salutat, aut prosequitur. Et paulo inferius. Laudamus & nuper inquit, & miram & eximiam Vespasiani liberalitatem, quod quingenta sestertia Basso donasset. Eiusdem meminit Quintilianus. Vehemens inquit & poeticum ingenium & Salei Bassi fuit, nec ipsum senectus maturauit. De hoc intellexit Iuuenalis. Et Sarrano tenuique Saleio gloria quantalibet. Alter Bassus tragœdiarum scriptor temporibus Domitiani, quem vt malum poetam irridet Martialis. Colchida quid scribis, quid scribis amice Thyesten. Quid tibi cum Niobe Basse vel Andromache. Materia est, mihi crede tuis aptissima chartis Deucalion, vel si non placet hic, Phaëton. Tertius fuit Iulius Bassus, qui sub Vespasiano accusatus, tandem absolutus vindicatúsque est, à Domitiano deinde relegatus, à Nerua reuocatus est. Bithyniámque sortitus rediit reus. Nam quia fuerat in prouincia eadem quæstor, quædam à prouincialibus, vt amicus acceperat, hæc accusatores furta & rapinas, ipse munera vocabat. tandem absolutus fuit. Quartus Cæsius Bassus poeta lyricus, de quo ita scribit Fabius. At lyricorum idem Horat. fere solus legi dignus. nam & insurgit aliquando, & plenus iocunditatis & gratiæ, & variis verbis & figuris felicissime audax. Si quem adiicere velis, is Cæsius Bassus erit, quem nuper vidimus. De hoc intelligere poetam illud declarat quod sequitur. iam ne lyra & Tetrico viuunt tibi pectine chordæ. Hunc igitur vt amicum & in Sabynis hyemantem alloquitur poeta, interrogans num in Sabinis hyemet, & aliquid ad lyram moduletur & scribat: docétque se portum Lunæ petiisse, vt per quietem musis operam daret: mox ciuium auaritiam notat & eorum amentiam, qui vt multa hæredibus suis relinquant, parce ac duriter viuunt, inedia propemodum se conficientes.

Admonuit

Admonuit iam bruma.) Cum interrogatione legenda sunt. rogat enim eum num in Samnium iam venerit, & iam aliquid scribat.

Bruma.) Mensi decembri assignatur, in quo dies sunt breuiores. Brachys enim breuis interpretatur, & himera dies. *Foco Sabino.*] Poetæ vt per quietem possent scribere solitudines petebant, quod Cornelius ostendit. Adiice inquit, quod poetis si modo dignum aliquid elaborare & efficere velint, relinquenda conuersatio amicorum & iucunditas vrbis deserenda, & cætera officia, vtque ipsi dicunt in nemora & lucos, id est, in solitudinem recedendum est. Horatius. Scriptorum chorus omnis amat nemus & fugit vrbem. *Sabino.*] Sabini populi sunt inter Latinos & Vmbros, gens quædam antiquissima. Ager eorum egregie olivetis & vinetis præditus est. auctor est Strabo. *Iamne lyra & tritico viuunt tibi pectine chordæ.*) Lyra instrumẽtum est musicum, quod Eratostheni poetæ Græco Mercurius primus ex testudine fecit, quod postea Orpheo fertur tradidisse. de quo apud Higinium multa leguntur. A lyra lyrici dicti sunt poetæ, qui versus ad lyram decantandos componebant. vnde auctore Strabone, poetica ad demonstrationes vsa est cantibus. hoc enim erat oda, sermo scilicet modulatus. Vnde & Rapsodiam & Tragœdiam & comœdiam veteres dictarunt. Lyricorum duo tantum apud Latinos (auctore Fabio) vt diximus claruere, Horatius & Cæsius Bassus. Apud Græcos vero nouem. Stesichorus, Bacchilides, Ibicus, Anacreon, Pindarus, Simonides, Alcman, Alcæus, Sapho. Addunt quidam decimo loco Corynnam mulierem. de qua Papinius in Siluis epicedio in patrem suum sic ait. Tu pandere doctus Carmina Bacchilidæ, latebrasque Lycophronis atri, Sophronaque implicitum, tenuisque arcana Corynnæ. Sensus est igitur. Ad lyram ne carmina scribis?

Tetrico.] Graui & seuero, siue potius Sabino à monte Tetrico Sabinorum. *Mire opifex numeris.*] Ordo est. Mire opifex intendisse numeris. *Numeris.*] Rhythmis versibus. vt alibi. Scribimus inclusi, numeros ille, hic pede liber. & erit datiuus casus.

Intendisse.] Intentione neruorum inseruisse. Virgilius in nono. Cui carmina semper, Et citharæ cordi, numerosque intendere neruis.

Veterum primordia vocum.) Carmina quæ ante orationem solutam fuisse & Latini & Græci testantur. vnde Strabo geographus sic refert. Primum ante omnia apparitio ipsa poetica processit in medium & approbata complacuit. Dehinc illam imitati, cum metrum soluissent reliquis poeticæ seruatis partibus rem scriptis commendarunt, Cadmus videlicet & Pherecides & Hecateus. Nam Cadmus auctore Plinio primus prosaicam orationẽ cõdere instituit. Cornelius quoque Tac. de claris oratorib. hoc ita confirmat. Hæc inquit eloquentiæ primordia, hæc penetralia hæc primum habitu cultuque cõmoda mor-

taribus in illa casta, & nullis contacta vitiis pectora influxit. sic oracula loquebantur. *Veterum vocum.*] Quibus primum apud mortales carmina, vt dictum est cantabantur. vnde Cornelius Tacitus. cæterum felix illud, & (vt more nostro loquar) aureum seculum & oratorum & criminũ impos, poetis & vatibus abundabat, qui benefacta canerent, non qui male admissa defenderent. *Atque.*] Expositiue positum est atque. pro id est. *Marem strepitum.*] Expressit materiam lyricorum, à quibus & pugiles & certamina equorum cantari solent. Virgilius. Cui carmina semper, Et citharæ cordi numerosque intendere neruis: Semper equos atque arma virum pugnasque canebat. Horatius: Musa dedit fidibus diuos puerosque deorum, Et pugilem victorem & equum certamine primum, Et iuuenum curas, & libera vina referre. Marem igitur strepitum. i. sonum masculum & non muliebrem, quo certamina pugilum & equorum canit. Maiori enim strepitu hæc à poetis cantantur. *Fidis.*] Eius nominatiuus est fides nõ fidis, vt credit Priscia. hac re deceptus, quod si fides faceret in nominatiuo, fidicula nõ diceretur, sed fidecula, nõ intelligens rationẽ analogiæ fidicula dicendũ esse à fides, sicut ædicula ab ędes, sedicula à sedes, cædicula à cædes. non cædecula, sedecula, ædecula. Ergo fides dicendũ est. cuius diminitiuũ est fidicula, vel parua cythara, vel chordula. Nam fides (auctore Festo) genus est citharæ, dictæ quod tantum inter se chordæ eius, quantum inter homines fides concordet. In plurali vero tortorium instrumentum ex duobus (vt nonnulli putauere) obliquatis lignis compactum, vel ab extorquenda fide ac veritate, vel à neruis funibus, vinculisque, quibus homines torquendi alligabãtur. *Mox.*] Pro deinde ponitur. quã mox vero quã cito significat. *Latine.*] Bene Latinæ, ne Græcus putaretur. Nam à Græcis carmen lyricum sumpsit initium, & vt diximus in eo plures claruere Græci. *Iuuenes agitare iocos.*] id est, iuuenum amores scribere, quod proprium est lyricorum, vt supra. Et iuuenum curas, & libera vina referre. *Agitare.*] Amantium sollicitudinem expressit.

Egregios lusisse senes.] id est, facta senum egregia. *Lusisse.*] Scripsisse. Virg. Ludere quæ vellem calamo permisit agresti. *Mihi nunc Ligus intepet.*] Locum describit, quo vt per quietem aliquid scriberet, secesserat, cumque dicit esse portum Lunæ. *Ora ligus.*] Ligures populi sunt inter amnes Varum & Macram Hetruscis inhærentes, ab iis Macra separati. *Intepet hibernatque meum mare.*] Hoc dicit, se ab vrbe per hyemem secessisse inter confines Liguriæ & Hetruriæ, qua parte est Luna oppidum Hetruriæ. *Intepet.*) Hyemali tempore temperatum aerem mihi præbet. Ouid. Cum tamen aura tepet medio defendimur Histro. *Hibernatque meum mare.*] Duo significat, tempus esse hyemale, & ibi omnia temperata esse aeris clementia.

Meum mare.] Hetruſcum. Nam in Hetruria patriam ſuam, vt diximus, habuit Volaterras. *Qua latus ingens dant ſcopuli.*] Luna primum eſt oppidum Hetruriæ, venientibus ex Liguria, cum portu nobili eiuſdem nominis. Græci enim & portum & vrbem Selenes, id eſt, lunæ appellant. Vrbs quidem haud ſane magna, maximus vero & pulcherrimus portus eſt, multos intra ſe portus amplectens magnæ profunditatis vniuerſos, vſqueadeo, vt omnium, qui maris teneant imperium, facile fieret receptaculum. Celſis vero montibus portus ipſe circuncluditur, qui proſpectum longe pelagi præbeant. Nam & Sardiniæ & magna vtriuſque litoris pars cernitur, auctor eſt Strabo.

Latus ingens.] Quia vt dictum eſt, multos intra ſe portus complectitur. *Dant ſcopuli.*] id eſt, montes celſi, quibus portus circuncluditur. *Multa valle.*) Propter portus magnitudinem. *Receptat.*] Recuruatur. *Lunai portum eſt, &c.*) Hic verſus Ennianus eſt, vt ille apud Virgilium: Vnus qui nobis cunctando reſtituit rem. Senſus eſt. iucundum quidem eſt ó ciues portum lunæ inſpicere. Declarauit poeta portum lunæ Ennij teſtimonio pulcherrimum eſſe. *Eſt opera.*] Deeſt precium. ſumptum à mercenariis, quibus poſt laborem ſuaue eſt capere mercedem ſuam. *Cor iubet hoc Enni.*] Illud enim carmen in Annalibus ſuis ſcripſit Ennius de portu Lunæ. *Enni.*] Quintus Ennius poeta natus eſt Tarenti, vt tradit Euſeb. vt vero ſcribit Mela, Rudiis quod oppidum Appuliæ eſt. Sic enim ſcribit. Ennio ciue nobiles Rudiæ, qui à Catone quæſtore Romam tranſlatus habitauit in monte Auentino, parco admodum ſumptu contentus & vnius ancillæ miniſterio. Septuagenario maior, vt ſcribit Cicero articulari morbo periit, ſepultuſque in Scipionis prioris monumento, via appia intra primum ab vrbe miliarium. cuius ſtatuam Scipio, vt ſcribit Plinius & Solinus, imponi ſepulchro ſuo iuſſit. *Poſtquam deſtertuit eſſe Mæonides.*) Scribit Ennius in principio Annalium ſuorum (vt auctor eſt eſt Porphyrio) ſomnio ſe admonitum quod ſecundum Pythagoræ dogma, anima Homeri in ſuum corpus veniſſet. quod reſpexit Perſius illic. Nec in bicipiti ſomniaſſe Parnaſo memini.

Quintus pauone ex Pythagoreo.] Varias opiniones ſequuntur poetæ alij enim dicunt ſcripſiſſe Pythagoram ſe pauonem fuiſſe, deinde ex pauone animam ſuam in Euphorbum tranſiſſe, tum in Homerum, eademque ab Homero fertur in ipſum tranſlata, tum demum in Ennium perueniſſe. vt ſic accipias Ennium quintum fuiſſe à pauone in cuius corpore habitauit anima Pythagoræ. Heraclides vero ponticus auctore Plutar. refert hunc de ſe dicere ſolitum, quod fuiſſet aliquando Ethalides, Mercuriique filium putatum eſſe. Mercuriúque monuiſſe illum vt peteret præter immortalitatem quod vellet. petiiſſe

igitur vt viuens & vita functus omnium quæ contingerent memoriam haberet. Itaque in vita meminisse omnium eandemque memoriam & post mortem reseruasse, longoque post tempore in Euphorbum venisse atque à Menelao fuisse vulneratum. vnde Oui. Panthoides Euphorbus eram, cui pectore quandam Hæsit in aduerso grauis hasta minoris Atridæ. Euphorbus autem dixit se Ethalidem fuisse, atque à Mercurio pro munere hoc accepisse, vt anima illius iugi circuitione vagaretur, & in quas velit arbores vel animantes commigraret. Postea vero quam Euphorbus diem obiit, ingressa in Hermotimum ipsius anima: qui & ipse cum fidem vellet facere, Branchidas petiit, ingressusque Apollinis phanum ostendit clipeum quē illic Menelaus affixerat. Ait enim illum cum ex Troia remeasset, Apollini sacrasse scutum iam putrefactum, solamque perdurare eburneam faciem. Vbi autem & Hermotimus vita functus est, rursus in Pyrrhum Deliū piscatorem migrasse, illumque omnia memorasse, vt. s. primum Ethalides fuerit postea Euphorbus, deinde Hermotimus, ac postmodum Pyrrhus effectus sit, ac deinceps post Pyrrhum factum esse Pythagoram, omniumque meminisse quæ prædiximus. *Postquam destertuit esse M.*] Postquā excitatus è somno cœpit esse Homerus. hæc enim particula de in cōpositione plerumque contrarium significat. vt dedisco, desuesco. cōtraria enim sunt his vocibus disco & assuesco. Destertere igitur est cessare à somno. *Mæonides.*) Homerus. patronymicum est à Mœone patre, non autem vt multi putauere à Mœonia regione. Nā Arist. in iij. De poetica lib. dicit. In Ionia insula quo tempore Heleus Codri filius Coloniam in Ioniam deduxit, puellam quandam indigenam, à deo qui cum musarum consuetudine vtebatur, fuisse compressam. quæ cū grauida facta esset, infamiam verita in locum abiit quæ Ægina dicebatur: ibi à latronibus capta, ac Smyrnam quæ tunc Lydorum tenebatur imperio abducta, Mœoni Lydorum regi amico ab iis dono data est. ille vero puellæ venustate captus eam duxit vxorem: quæ cum postea iuxta Meletem forte spaciaretur, partus subitis occupata doloribus Homerum apud flumen enixa est, quem suscipiens Mœon pro suo educauit, matre statim post partum mortua. Vel à Mœone qui auctore Euphorbo, Criteida filiam Apellis grauidam fecit, ex qua natus est Homerus, vt latius à nobis dictum est in commentariis Sta. Mœonidem igitur intelliges dictum siue à vitrico siue à patre. *Hic ego securus vulgi.*) Satyrico more iam flectitur ad auaritiam suorum temporum carpendam. Sensus est. ego inquit huc concedens, & vulgi strepitum fugi, & austrum inimicum pecori non timeo, nec inuidia moueor felicitate vicini. vt sic ostendat ab omni animi effectu se remotum esse.

Securus vulgi.] Subaudi sum. i. à strepitu vulgi remotus. i. non anxius, non sollicitus de iudicio vulgi. ideo securus.

Et quid preparet.] Remotum se esse ostendit ab omni animi sollicitudine, quæ inimica solet esse scribentibus. Vnde Sapho. vacuæ carmina mentis opus. *Preparet.*] Virg. Georg. primo cogitet dixit. Quid cogitet humidus auster. Infelix autem, noxius, letifer. sic enim etiam à Virgilio vocatur, letifer auster. Est enim is ventus calidus & humidus, idcirco ad soluenda corpora morbósque inducendos aptus. Græce νότος dicitur. *Auster.*] Ventus est Meridionalis, qui alio nomine Notus dicitur. eo flante decidunt imbres pecori maxime noxij. Virgil. Arboribúsque satísque notus, pecoríque sinister. Horat. plumbeum austrum appellauit. Nec mala me ambitio perdit, nec plumbeus auster. *Infelix.*] Inimicus & non propitius, vnde contra felix propitium. Virg. Sis felix nostrúmque leues, quæcunq. laborē.

Securus & angulus ille vicini nostro quia pinguior.] Ordo est. Et sum securus, quia ille angulus vicini sit pinguior nostro. Inuidia se non moueri felicitate aliena ostendit, quod est auari & improbissimi hominis. Iuuen. Maiórque videtur, Et melior vicina seges.

Et si adeo o. ditescant orti p. v. r. c. o. i. m. f.] Nunquam inquit dolore senescam quod humili loco nati præcedant me opibus.

Adeo.] Valde. Terent. Adolescentem adeo nobilem.

Ditescant.] Locupletentur. *Orti p.*] Humilioribus nati.

Vsque.] Particula hæc absolute posita continuationem signat, id est, semper. *Recusem.*] Recusauero. *Cœnare s. v.*] Sine deliciis, nisi adsint cibaria lauta & opipara. Magnum enim est inuidiæ signum, ita felicitatem alienam ægre ferre, vt lautioribus cibis abstineas, vt sit sensus. Ego tanto dolore alienæ felicitatis non conficiar, vt nolim mihi parari lauta obsonia. i. non ita rumpar vt genium meum defraudē.

Et signum in vapida naso tetigisse lagœna.] Id est, recusabo inquit bibere nisi pocula adsint capacissima, vt non facile vno haustu siccentur: nā naso tetigisse signum in poculo dum bibis, signum est vas paruum esse vt facile totum bibas, idque est auaritiæ indicium.

Signum.] Fundum poculi designat vbi imagines sculpi solent.

Vapida.] Nimij vaporis vt alibi. Exhalet vapida læsū pice sessilis obba.

DISCREPET *his alius.*] Satis lepide descendit ad reprehendendos auaros. *Discrepet.*] Pro discrepabit. *His.*] Deest ab, vt sit ab his quæ dixi. q. d. alius contra felicitate aliena mirum in modum augetur. *Geminos horoscope varo producis genio.*] Mirandum ostendit non esse, si in tanta hominum multitudine sint diuersæ voluntates & studia, cum sæpe gemini dissimillimi studij generentur.

Horoscope.) Astrologiæ dediti id temporis momentum quo quisque nascitur. horoscopum appellauere: quasi horæ notationem & inspe-

ctionem. ea enim hora à Mathematicis consideratur, ab hora & scopos, quod est consideratio siue notatio & inspectio. hoc autem Persius dicit contra Posidonium Stoicum multum Astrologiæ deditum qui putauit eadem constitutione astrorum natos, eadémque conceptos omnibus in rebus similes esse, quod à Diuo August. multis rationibus & facile confutatur. *Varo genio.*] Varia & dissimili natura. Genium naturam appellat, quia nobis nascentibus putauit antiquitas deum dari ad nostri custodiam qui Genius nominatur.

Solis natalibus est qui Tingat h. s.] Sui temporis auaritiam notat. Æmulatio est Horatiana. Natales aliosve deorum Festus & albatus celebret, cornu ipse bilibri Caulibus instillet. *Muria.*] Erant tria genera liquaminis, quod ex piscibus fiebat. sed illud in primis laudatissimum habebatur, quod ex scombris fiebat, garúmque appellabatur: eo Clazomenæ laudantur. Alterum erat Muria, quæ ex thynno conficiebatur. Tertium, quod alec dicebatur, vitium gari habebatur, nec aliud quam colata fex. Ait igitur Persius auarum non garo sed muria cibaria condire. Garum autem preciosius fuisse muria docet Mart. Antipolitani fateor sum filia Thynni, Essem si Scombri non tibi missa forem. Et idem alibi. Expirantis adhuc scombri de sanguine primo, Accipe fastorum munera cara garum. Muriam tamen Cato docet fieri hoc modo. Amphoram defracto collo puram impleto aquæ puræ, in sole ponito, ibi fiscellam sale populari suspendito & quassato suppletóque identidem. Id aliquotiens in die facito vsque adeo donec sol desierit tabescere. biduum id signi erit: mænam aridã vel ouum demittito, si natabit muries erit, vel carnem vel caseos, vel salsamenta quo condas. Porro muriam in labella vel in patina in sole ponito, vsque adeo in sole habeto donec concreuerit. Inde flos salis fiet. *Ipse.*] Emphasim habet. i. non alius quisquam.

Irrorans.] more roris infundens. *Sacrum piper.*] Ironice dictum. q. d. Tali gestu piper infundit, vt res sacras pertractare videatur. Horat. de auaro inquit. Congestis vndique saccis Indormis inhians, & tanquam parcere sacris Cogeris. *Patinæ.*] Vas est mensarium à patulo nomen accipiens. vnde & patella per diminutionem.

Hic bona dente grandia m. p. p.] Hoc ait quosdam contra esse, qui per prodigalitatem omnia prima iuuentute bona consumant.

Hic.] i. alius. *Puer.*] i. prima iuuentute, adhuc pueritiam non egressus. *Peragit.*] Absumit laute viuendo. *Vtar ego v.*] Cum alij, inquit, auare, alij prodige viuant, ego vero mediocritatem colam.

Vtar ego vtar.] Absolute dictum. i. non abutar, sed moderate viuam. verbi conduplicatione siue iteratione rem auget.

Nec rhombos.] Tacitæ obiectioni occurrit. quasi quis dixerit, nunquid rhombos & turdos libertis tuis appones? & ipse negat, monétq.

ita vitandam esse auaritiam, vt in prodigalitatem non incurratur. Æmulatio est Horatiana. Nec sic vt simplex Næuius vnctam Conuiuis præbebit aquam. vitium hoc quoque magnum.

Nec ideo lautus.] Nec tamen ob eam rem, i. quia auarus nolim esse, ero ita splendidus vt ponam rhombos libertis. *Rhombos.*] Pisces sunt peculiares maris plani, vt solea & passeres qui à rhombis situ tantum corporum differunt. Dexter resupinatus est illis, passeri læuus. Lautæ gulæ ostendit esse Horat. Num esuriens fastidis omnia præter Pauonem & rhombum. *Tenuem saliuam.*] Tenuem & optimum saporem, qui in deglutienda saliua sentitur. nam luxuriosæ gulæ & artis coquinariæ habetur rerum sapores cognoscere. Vnde Horat. ex Catij sentētia. Nec sibi cœnarū quiuis temere arroget artē, Ni prius exacta tenui ratione saporū. *Turdorum.*] Turdos primi saporis inter aues iudicauit Mart. Inter aues turdus, si quis me iudice certet: Inter quadrupedes gloria prima lepus. Horat. Cum sit obeso nil melius turdo. *Messe tenus propria viue.*] Satyrica reprehensione insurgit in auarū, monens vt pro qualitate rerum suarū viuat. *Tenus.*] Cū pluratiuo adiūgitur numero, genitiuum requirit, vt crurum tenus. cum singulari, ablatiuum, vt Capulo tenus abdidit ensem: semperque contra naturam præpositionis postponitur. significatio autem est, vsque ad. vt mento tenus vsque ad mentum. Nilo tenus vsque ad Nilum. Aliquando etiam pro non vltra, vt gessit consulatum titulo tenus. i. non vltra quam ad titulum. *Messe tenus propria viue.*] i. pro qualitate & conditione prouentus tui. *Fas est.*) Licitum quidem est quæ terra producit consumere.

Occa.) Frange, consume & vtere. Sumpta metaphora ab agricolis, qui glebas frangunt, & bene ab agricolis. Nam de re agresti loquitur cum ait. Messe tenus propria viue. Occare & occator ab occidendo vt tradit Varro, dicitur quod grandes terræ cædat globos.

En seges altera in herba est.) Suadet auaro futura metui non debere, cum iam altera frumenta resurgant in agris. *Ast vocat officium.*) Non satis erat ostendisse auaritiam fugiendam esse in victu, nisi & in alios conferendam esse liberalitatem subdidisset. Sensus igitur est. Inopi & egenti si quem videris subuenito. Vocat officium pietatis humanitatis liberalitatis exercendæ. *Trabe rupta.*) Naui. Iuuen. Nocte cadet fractis trabibus *Brutia saxa.*) Scopulos. Brutij contermini sunt Lucanorum infero mari appositi. *Surdáque vota.*) Diis non exaudita. Dicimus enim surdum qui non audit & qui non auditur. Iuuenal. Et surdo verbere cædit, id est, quod non auditur. Constat namque in auctoribus multa inueniri per contrarium significantia. Vnde est illud Virgil. Memorem Iunonis ob iram, id est, non quæ meminit, sed quæ est in memoria. Terent. Exprobratio est immemoris beneficij, i. cuius nemo meminit.

Sic dicimus hominem cæcum qui non videt, & locum cæcum in quo quid occultatur. Virg. Includunt cæco lateri.

Ionio.] Ionia Græcorum regio atque colonia in extremitate Asiæ minoris, media (vt Plin. scribit) inter Cariam & Lydiam, quam à Caria, vt ait Solinus Meander fluuius diuidit. Accepítque nomen auctore Victruuio à duce Ionio, quem Athenienses cum ex Apollinis Delphici oraculo in Asiam tredecim colonias vno tempore misissent, iis singulos duces constituerunt, quos summam imperij habere iusserunt. Hinc appellati sunt Iones populi, & inde mare Ionium. Alij vero ab Ione Inachi filia denominatam volunt. Aliam etiam Ioniam scribit Solinus esse in extremis Italiæ ab Ione Naulochi filia, quam procaciter insidentem viis Hercules interemit.

Ingentes de puppe dei.] Simulacra numinum quæ in nauibus gestari solent à nautis. Virg. Arma deósque parant comites.

Mergis.] Mergus auis est aquatica, in arborib. nidificat incipiente vere.
Nunc & de cespite viuo frange al.] Satyrica indignatione monet pauperi subueniendum. Sic H rat. ad diuitem auarum. Cur eget indignus quisquam te diuite: quare Templa ruunt antiqua deum, cur improbe caræ Non aliquid patriæ tanto emetiris aceruo?

Cespite.] Cespes proprie est herba cum terra euulsa, sed hic metaphoricos pro censu domestico posuit. *Ne pictus oberret carulea in tabula.*] Solebant naufragi, vt dictum est à tabella pendente à collo naufragiũ pictum ferre mendicantes. Iuuen. Mersa rate Naufragus assem Dum rogat, & picta se tempestate tuetur. *Carulea.*] Quod in ea mare sit pictum, quod coloris est cærulei. *Sed cœnam funeris heres.*] Irrisio est poetæ excusantis auarum q. d. ei ignoscẽdum esse, quia ab hærede cœna feralis non poneretur si piis officiis rem imminuisset. Nam in mortuorum solatium diis manibus infertur cœna quæ silicernium appellatur, quod eam silentes cernant vmbræ, hoc est possideant. auctor est Donatus. Iuuen. Ponitur exigua feralis cœna patella. Eiusdem cœnæ meminit Plin. cum ait de miluis. Notatum in iis rapacissimam & famelicam semper alitem nihil esculenti rapere vnquam ex funerum ferculis. Festa autem diis manibus sacrata feralia à ferendis epulis, vel à feriendis pecudibus sunt appellata.

Curtaueris.] Minueris. *Ossa inodora dabit.*] Hoc inuidiose & satyrice. Corpora enim mortuorum vngebantur. Iuuen. Et matutino sudans Crispinus amomo, Quantum vix redolent duo funera. Plin. in huius moris inuidiam de vnguentis. hæc scribit. Beatam Arabiam fecit hominum etiam in morte luxuria, quæ diis intellexerat genita adhibens vrendis defunctis. Et paulo inferius hoc adiicit. Æstimentur postea toto orbe singulis annis tot funera aceruari, in quæ congesta honori cadauerum, quæ diis per singulas micas dantur.

Spirent.

Spirent.) Fragrent. *Cinnama.*) Vnguenta ex cinnamo facta. Cinnamum, & cinnamomum, idem est, nascitur in Æthiopia Troglodytis connubio permixta. produntur mercatores qui illud per maria vasta vehunt, vix quinto anno reuerti, & multos interire. Qua de causa in precio maximo habetur. *Surdum.*) Sensus est. Hæres offensus imminuta hæreditate, quam expectabat, paruifaciet vnguenta bona ne sint an vitiata. *Casia.*) Casia, vt cinnamomum frutex est iuxta cinnami campos nascens. Fabulosa tamen antiquitas princepsve Herodotus, auctore Plin. narrauit casiam vt supra diximus circa paludes Arabiæ colligi, propugnante vnguibus diro vespertilionum genere, aligerisque serpentibus, quibus commentis augentur rerum precia. *Peccent ceraso.*) Adulteratæ sint. Multis enim modis vt scribit Pli. vnguenta vitiabantur. *Tu ne bona incolumis m.*) Verba hæredis. *Sed Bestius vrget Doctores Graios.*) Hæres vt Bestius in philosophos Græcos culpam reijcit quasi improbos, qui homines ad auaritiam fugiendam & liberalitatem exercendam instruant. nam temporibus poëtæ inuisi erant philosophi & in contemptu, expellebanturque sæpe ex vrbe. Vnde ita scribit Seneca ad Albinam matrem. Apicius nostra memoria vixit ea in vrbe ex qua philosophi velut corruptores iuuentutis abire iussi sunt. Bestius, imitatio est Hora. Diceret vrendos correptus Bestius idem, *Vrget.*) Accusat, damnat. *Doctores graios.*) Philosophos. *Ita fit.*) Ordo est. Ita fit, fœnisecæ vitiarunt pultes crasso vnguine, postquam hoc nostrum sapere expers maris cum pipere & palmis venit vrbi. *Ita fit.*) Cum indignatione leguntur, & in contemptum disciplinæ Græcorum, qui ita liberalitatem hominib. exercendam persuasere, vt non tantum diues, sed & vilissimus quisque laute & luxuriose viuat. Sicque poëta luxum epularum sui temporis notat. *Sapere.*] Sapientia, verbum pro nomine posuit alibi. Nostrum istud viuere triste. *Hoc nostrum.*) Cum contemptu philosophiæ dictum quasi quæ male doceat, nouosque mores in vrbem introduxerit. *Expers maris.*) Hoc in inuidiam dicit Græcorum philosophorum. ostendit enim mores vrbis ita delicijs corruptos esse, vt sponte sua Romani non peragrata Græcia, mores Græcorum didicerint. *Ergo expers m.*] id est, quamuis in Græciam non nauigauimus ad capessendã philosophorum præcepta, tamen hic ex philosophorum sententia viuimus, qui nos docent sordidam vitam fugiendam. Vnde illud. Indulge Genio, carpamus dulcia, nostrum est Quod viuis, cinis & manes & fabula fies. *Venit vrbi.*] Pro in vrbem. *Cum pipere & palmis.*) Hic locutus non simpliciter accipiendus est. Nam illos auctore Lactãtio notat qui sapientiam à principio fuisse voluerunt, sed nuper à philosophis inuentam, vt Lucretius. Denique natura hæc rerum ratioq; reperta est Nuper, & hanc primum cum primis ipse repertus Nunc

ego ſum in patrias qui poſſum vertere voces. Et Seneca Nondum ſunt inquit, mille anni ex quo initia ſapientiæ nata ſunt. Quod Perſius irridet tanquam ſapientia cum ſaporis mercibus ſit inuenta. *Cum p. & p.*) Hæc ad luxum epulatum pertinent. Pipere cibaria condire Carium primum inueniſſe ſcribit Horat. Primus & inueni piper album cum ſale nigro Incretum puris circum poſuiſſe catillis. *Palmis.*) Duplex eſt palma vt teſtatur Stra Cariota & reliqua Thebaica dutior, ſuauior guſtu, dicta cariota à cara quod ſignificat caput, nam ex ea fiebant vina iniqua capiti. Ea dono mittebatur calendis Ianuarij. Mar. Aurea porrigitur Iani cariota calendis. Oui. in Faſtis. Quid vult palma ſibi rugoſaque carica dixi. *Fœniſeca.*] Exaggeratio eſt ſatyrica. q.d. Lautioribus epulis ne pauper quidem abſtinet, ita Romanorum luxus increuit. Vnde Iuue. Ipſe focis breuibus ponebat holuſcula, quæ nunc Squalidus in magna faſtidit compede foſſor: Qui meminit calidæ ſapiat quid vulua popinæ. *Fœniſecæ.*] Compoſitum à fœno & ſeco. *Vitiarunt.*] Condiuerunt. *Pultes.*] Cibaria. Pultem incondirum panem fuiſſe ſcribit Plinius, qua Romani ante vſum panis diu vixerunt Pultes præterea excogitatæ ſunt multis condimentis. Cato punicam pultem condiri docet caſeo ouo vno. *Craſſo vnguine.*] Hoc eſt lautis condimentis.

HÆc *cinere vlterior metuas.* Reprehendit eum qui ideo inopi largiri non audet, quia veretur ne ea ſibi poſt mortem non fiant ab hærede quę alijs mortuis fieri ſolent. *Cinere vlterior.*] id eſt, vltra & poſt mortem, quod contrarium eſt citra mortem, id eſt, viuens.

At tu meus heres.] Mira vrbanitate dum oſtendit quod ipſe ſit facturus, alijs viam & modum præſcribit viuendi.

Miſſa eſt à Cæſare laurus.] Senſus eſt. O tu qui hæres meus eris, nunciatum quidem eſt à Cæſare ſuperatos eſſe Germanos; quamobrē ſacrificium paro ducentorum boum in tantæ victoriæ gratulationem nunquid hoc audes vetare? *Miſſa laurus.*] Romani imperatores ſuperatis hoſtibus Romam laurum vt victoriæ nunciam mittebant, in cuius rei fidem ita ſcribit Plin. Laurus eſt pacifera, vt quam prætendi etiam inter armatos hoſtes quietis ſit indicium. Romanis præcipue lætitiæ victoriarum nuncia, additur literis & militum lanceis piliſque, faceſque imperatorum decorat. *A Cæſare.*] Dubitari poſſet de quo Cęſare diceret, niſi de Cæſonia mentionem feciſſet. A Cæſare igitur intellige Caligula, qui vt ſcribit Tranquil. expeditionis Germanicæ impetum cepit, neque diſtulit, ſed legionibus & auxilijs vndique excitis delectibus vndique acerrime actis confecit tam feſtinanter & rapide, vt prætorianæ cohortes contra morem ſigna iumentis imponere & ita ſubſequi cogerentur. Qua de re ſcripſit

procuratoribus. triumphum appărent quam minima summa sed quantus nunquam fuisset, quando in omnium bona ius haberent. quo tamen triumpho omisso vel dilato ouans vrbem natali suo ingressus est, de senatu prius conquestus inter cætera fraudatum se dicens iusto triumpho, quum ipse paulo ante ne quid de honoribus suis ageretur etiam sub mortis pœna denunciasset. *Ac iam po. ar. Iam chlamydes regum, iam lutea gausapa captis.*] Hæc cum distinctione legenda sunt, vt arma & chlamydes regum postibus adiungas; gausapa vero captis. *Postibus.*] Scilicet templi, vbi hostium spolia suspendi solent. Virg. Captiui pendent currus curuæque secures. *Lutea gausapa.*] Genus stramenti villosi diximus esse quo in castris vterentur. vilem autem fuisse vestem ostendit etiam Ouid. Gausapa si sumpsit, gausapa sumpta proba. *Lutea.*] Crocea, sic enim captiui in pompa triumphi ducebantur. *Captis.*] In bello videlicet, id est, captiuis.

Essedáque.) Vehicula ex hostib. capta, quæ in triumphi magnificentia vehebantur, inde essedarius, id est, auriga. *Ingentes rhenos.)* Germanos & Gallos, quos à Rheno fluuio denominauit. Fluuius enim est qui ortum habens ex Lepontijs alpium incolis, Galliam diuidens à Germanis in oceanum Britannicum defluit. *Ingentes.)* Ex historia pendet. Nam Caligula conuersus ad curam triumphi præter captiuos ac transfugas barbaros, Galliarum quoque procerissimum quemque, ac nonnullos ex principibus legit, ac seposuit ad pompam. coëgitque non tantum rutilare & summittere comam, sed & sermonem Germanicum addiscere, & nomina barbarica ferre. *Cæsonia.)* Satyrice Cæsoniam dicit triumphi pompam parare, tanquam talium rerum peritam. Nam vt scri. Tranquil. eam quamvis luxuriæ & lasciuiæ perditæ ita ardenter & constanter amauit Caligula, vt sępe chlamyde peltaque & galea ornatam & iuxta adequitantem militibus ostenderit. Cæsonia. Cæsones & Cæsares à cæso corpore matris sunt nominati. *Locat.)* Disponit & parat. *Diis igitur genioque ducis.)* Sacrificium ducentarum victimarum promittit in honorem deorum, & principis adulationem ob victoriam reportatatam ex hostibus. sic enim in principum gratiam multa fiebant.

Genioque ducis.) Hoc in inuidiam magis quam in principis laudem dictum est. Is enim vt tradit Tranquil. multos honesti ordinis deformatos prius stigmatum notis ad metalla & munitiones viarum, aut ad bestias condemnauit, aut bestiarum more quadrupedes cauea coërcuit, aut medios serra dissecuit. Nec omnes grauibus ex causis, verum male de munere suo opinatos, vel quod nunquam per genium suum deierassent. Persius igitur veluti principis genium veneraturus in eius honorem sacrificium se facturum dicit.

Centum paria.) Duplicem hecatomben

Induco.] Ad sacrificandum. s. *Quis vetat.*] Minæ Persij ad hæredem nisi assenserit. *Aude.*] Superbe enuntia. id est, audeto vetare ne hæc faciam. *Artocreas.*] Genus cibi ex pane & carne, vt compositio docet ab artos quod est panis, & creas quod est caro. *Non audeo inquit.* Verba hæredis quem secum inducit Persius loquentem, & hoc dicit, non audeo prohibere quo minus ex sententia tu viuas, Vt innuat se ægre ferre. Quo dicto Persius indignatus subijcit. *Exossatus ager.)* q.d. cum iam te videam nolle me viuere meo modo, & iam mihi ager sit optimus & proximus vrbi, alium mihi hæredem inueniam cui ipse ager detur. *Exossatus ager.)* Elapidatus, nam lapides ossa terræ dicuntur. Exossare enim est ossa eximere & purgare. vnde Teren. de pisce ait. Cum rediero exossabitur. *Iuxta est.)* Vicinus vrbi. *Age si mihi nulla iam r. ex amitis.)* Ostendit autem eos stulte facere, qui hæredem metu timent arbitrio suo viuere, cum liceat aliunde hęredes inuenire. Sensus est igitur. Si mihi hæres meus obstiterit, quo minus mihi liceat ex voluntate mea viuere: eo certe spreto alium qui nullo generis vinculo, aut longinquo mihi coniunctus sit, rerum mearum hæredem relinquam. *Ex amitis.)* Amita patris mei soror, quia similiter tertia à me sit, atque auia videri potest, dicta ex eo quod ab antiquioribus auita sit vocitata. siue amita dicta est, quia à patre amata est. Nam plus sorores à fratribus quàm fratres diligi solent. videlicet propter dissimilitudinem personarum, quæ eo minus habent dissensionis, quo minus æmulationis. *Patruelis nulla.)* Patrueles filij dicuntur patrui mei. Proneptis, filia nepotis. Patrui genitiuus est casus, vt sit nulla patruelis & nulla proneptis patrui mei. patruus dicitur quod fratris filiorum sit tanquam pater. Matertera, mater matuta, mane, matrimonium, mater familiæ, matertera, matrices, materiæ dictæ videntur (auctore Verrio) quia sunt bona qualia. s. sunt quæ sunt matura: vel potius à mater quæ est originis Græcæ meter. Est igitur matertera soror matris meæ quasi mater altera. *Accedo bouillas.)* Bouillæ vicus inter vrbem Romam & Ariciam in via appia, Clodij cæde nobilitatus. Cæci & mutilato corpore illic mendicabant. Mart. Debet aricino conuiua recumbere cliuo. Iuue. Dignus aricinos qui mendicaret ad axes. *Cliuumque ad virbi.)* Cliuus virbius proximus est in vrbe Cyprio vico vbi Dianium fuit. illic vt Liuius est auctor cum Tullia interfecto Seruio patre Tarquinium maritum prima regem salutasset, domumque se reciperet, viso patris corpore mulionem euitantem super ipsum corpus carpentum agere præcepit. Illic mendici sedebant. *Praesto est. m. M. h.)* Sensus est. Manius qui quidem progenies terræ dicitur à me vt maior auunculus hæres meus scribetur. Satis lepide ostendit poëta iure originis omnes homines cognatos esse.

Manius.) Allusio est ad illum Manium, quem Germani, vt scribit

Tacitus, antiquis carminibus celebrant (quod vnum apud illos memoriæ & annalium genus est) filium fuisse Tuistionis dei terra editi, eumque originem gentis & conditorem. Alterius Mannij equitis Romani meminit Varro, quem duorum tantum cubitorum fuisse tradit. Manius aũt prænomen dictum est ab eo quod mane quis natus sit, vt Lucius qui Luce. *Præsto est.*) Adest. nam præsto sum. id est, quod adsum, nec alteri fere verbo cohæret. Ciceron. pro Murena. Ius ciuile didicit. multum vigilauit laborauit, præsto multis fuit. *Quare ex me quis m. q. sit p.*) Tacitæ obiectioni respondet poëta. posset enim dicere hæres, per legem fieri non posse, aut æquum non esse vt alium quam iure consanguinitatis coniunctum hæredem relinquas. ait igitur Persius & Manium ire consanguinitatis & originis hæredem suum scribi posse: quando & sui maiores originem habeant à terra quemadmodum & Manius. *Quare ex me quis mihi quartus sit pater, haud prompte dicam.*) Ostendit Persius mira vrbanitate sexto generis gradu se quoque à terra originem ducere. & ideo se Manij iure generis & originis cognatum esse. Est enim sensus. Si voles inquit quærere ex me quis sit mihi proauus non facile tibi dicam, neque enim nomina maiorum meorum possum recordari. illud tamen certo scio, etiam si ad proauum duos etiam addideris eum originem à terra ducere, vt intelligas Persium sexto gradu genus suum ducere à terra. nam vult illos duos priores à terra natos, ab his quartum patrem genitum, id est, proauum suum *Haud prompte d.*) Quasi difficile sit longo temporis interuallo genus suum reminisci. *Tamen adde etiam vnum, v. e.*) Si duos addideris. Ita hæc intulit vt quamuis non teneat nomina maiorum suorum, tamen certo sciat originem suam sexto gradu duci à terra. *Terræ etiam filius.*) Subaudi pater quartus. *Exit.*) Bene exit quasi ex terra oritur. *Et mihi ritu Manius hic generis prope maior auunculus exit.*) Ordo est. Et hic Manius exit mihi prope maior auunculus ritu generis. Hic Manius quem dixi progeniem terræ. *Prope maior a. e.* Est mihi habita ratione generis veluti maior auunculus. nam auctore Festo maior auunculus dicitur aui & auiæ auunculus. *Qui prior es, cur me in decursu lampada poscis.*) Insultat auaro hæredi, quem cursoribus palæstræ comparat. nam in palæstra exhibebantur qui ad extremam vsque lassationem currerent cum facibus ardentibus, qui primus fuisset, vt defatigatus cursor integro facem dabat. hoc sic Cicero in rhetoricis nouis scripsit. Non enim quemadmodum in palæstra qui tedas ardentes accipit, celerior est in cursu continuo, quam ille qui tradit: ita melior imperator nouus qui accipit exercitum quam ille qui decedit: propterea quod defatigatus cursor dat integro facem. Sensus est igitur. Cum tu auare & ætate & diuitijs me antecedas cur est quod à me hæreditatem expectes, cum æquius sit me à te hæredi-

tatem expectes, cum æquius sit me à te hæreditatem accipere vt minus ætate grauatum, quem admodum cursor integer, id est, non fatigatus in cursu à priore facem accepit vt lasso.

Svm *tibi Mercurius.*) Satyrice dictum in profundam hominum auaritiam, qui ad rem adeo anxij sunt vt hæreditatis quam expectant nihil minui omnino velint cum contenti esse deberent, quantacunque parte relicta.

Sum tibi Mer.) Offero moriens tibi lucrum quantuncunque fuerit. nam Mercurium vt diximus supra, lucri deum fabulata est antiquitas. Huic idibus Majs sacrificabant mercatores, vt scribit Macrob. nam eo die natus dicitur. Martia. Maiæ Mercurium creastis idus.

Vt ille pingitur.) Nam & lucri & mercatorum deus pingebatur. De hoc lege Diodo. & Macrobium. *Deest aliquid summæ.)* Conquestio est hæredis quod imminuta sit hæreditas. *Minui mihi.*) Verba Persij.

Vbi sit fuge quærere quod mihi quondam Legarat Stadius.) Immoderatam hæredis libidinem habendi reprehendit, qui etiam de alienis legatis & hæreditatibus rationem sibi reddi postulat. *Neu dicta repone paterna.*) Noli inquit more paterno à me rei administratæ rationem poscere. Nam reponere cum in varias accipiatur significationes, hic pro reparare & veluti renouare ponitur. vt sit, noli in me ijsdem verbis vti quibus solet pater in filium, cum administratæ pecuniæ rationem exigit. sic enim reparantur verba paterna. vnde Mart. qui amissum somnum in vrbe in prouincia reparabat. Ingenti fruor improbóque somno. Et totum mihi nunc repono, quicquid Terdenos vigilaueram per annos. Surgentem focus excipit. *Fœnoris accedat merces.*) Verba hæc hæredis qui rationem sibi postulat reddi fœnoris.

Merces fœnoris.) Fœnus proprie (auctore Festo) appellatur naturalis terræ fœtus. ob quam causam & nummorum fœtus fœnus est vocatum, & de ea re leges fœnebres. *Quid reliquum est?*] Cum interrogatione legendum & superbe. Reliquum non interrogantis, sed indignantis & irascentis. naturale enim est vt cum irascimur, vltima aduersarij verba repetamus.

Nunc nunc impensius vnge.] Indignatus & offensus auiditate hæredis computantis quod reliquum esset, exclamat minans se lautius & sumptuosius victurum. per quod monet poëta neminem dum studet posteros hæreditate iuuare, sordide viuere debere. *Vnge puer caules.*] Æmulatio est Horatiana, Vngere si caules oleo meliore caputque Cœperis impexa fœdum prurigine.

Mihi festa luce coquatur vrtica.] Sensus est autem. Ego inquit parce & sordide viuam vt multa relinquam filio tuo nequissimo, qui omnia ad omnem libidinem profundat. cum indignatione legenda sunt.

Vrtica.] Vrticam posuit pro vilissima quaque herba.

Sinciput.] Pars est capitis. Iuue. Comedam inquit flebile nati Sinciput elixi. Sincipitia autem verrina lautæ gulæ scribit Plinius fuisse.

Fumosum.] Ad fumum seruatum. *Fissa aure.*] Qua suspensum fuit.

Vt tuus iste nepos.] id est, filius tuus nequissimus. nam nepotes luxuriosæ homines vitæ appellantur, quod non magis ijs rei suæ familiaris cura est, quam ijs quibus pater auusque viuunt. æmulatio est Horatiana. Filius aut etiam hæc libertus vt ebibat hæres Dijs inimice senex custodis.

Anseris extis.] id est, anserino iecore. quod inter delicatas dapes habebatur. vnde ita scribit Plinius. Nostri sapientiores qui anseris iecoris bonitatem nouere. fartilibus in magnam amplitudinem crescit, exemptum quoque lacte mulso augetur. nec sine causa in quæstione est, quis primus tantum donum inuenerit, Scipio, an Metellus vir consularis, an. M. Seius eadem ætate eques Romanus. *Cum morosa*] Cum modo aduerbium est temporis, non autem præpositio.

Singultiet.] Rem pudendam expressit. à singultiente sumptum est, qui dum singultit toto corpore mouetur.

Patritia immeiat vulua.] Horatius. ne Ditior aut formæ melioris meiat eodem. C. Immeiere dicuntur, qui vrinam continere nequeunt, quod Græci dicunt ἐνουρεῖν. Vlpianus Iurisc. facere vrinam dixit. Sed ad rem obscœnam significandam translatum est, idque è propinquo. S. Mihi trama figuræ. *Sit r.*] Lepida translatio sumpta à tela, cuius filum quod intra stamen currit trama appellatur à trameando. Terentius subtegmen dixit. Anus subtegmen nebat. erit igitur sensus. Ego eius macilentiæ fuero vt costæ & reliqua ossa quæ corporis tantum texturam præbent mihi relinquantur, & is obesissimo sit ventre?

Figura.] Formæ & speciei corporis. *Ast illi tremat omento popa venter.*] Popa à Persio accipitur pro pingui, à quo deducti sunt popinones, id est, ij quos nunc dicimus tabernarios vel luxuriosos, qui se popinis dedunt. Nam popinæ dicuntur tabernæ vbi publica parantur obsonia. Tranquillus in Nerone. Interdictum ne quid in popinis cocti præter legumina aut olera veniret, cum antea nullum non obsonij genus proponeretur. Horatius. Quin omnia malit, Quæcunque immundis feruent allata popinis. *Omento.*] De omento diximus superius in secũda satyra. *Vende animam lucro.*] Nimia & immoderata hæredis concupiscentia offensus, vt pote quem videat auaritiæ suæ finem nullum facere, exclamat, excandescit, irascitur. *Mundi.*) Quem cosmon Græci nomine ornamenti appellauere, eum & nos à perfecta absolutaq; elegantia mundum. *Ne sit præstantior alter.*) Horatius. Ne sit ditior alter. *Cappadocas rigida pingues pauisse catasta.*) Diuites Rom. auctore Plin. tot seruos alebãt vt eorũ iustos & integros prope exercitus domi haberẽt. Et quo plures alebãt eo potẽtiores habebãtur: vnde

Iuuenalis. Protinus ad censum, de moribus vltima fiet Quæstio, quot pascit seruos, quot possidet agri Iugera. *Cappadocas.*) Cappadocia finitima est Armeniæ. vnde serui mittebantur vt è Syria. Martialis. Ciuis non Syriæ ve Parthiæ ve, Nec de Cappadocis eques catastis. *Catasta*) Catastæ loca sunt vbi serui venales exponebãtur. à καθιστάω, quod est expono. Martialis. Inspexit molles pueros, oculisq; comedit: Non quos patritiæ prostituere casæ: Sed quos arcanę seruant tabulata catastæ. Tibullus. Regnum ipse tenet quem sæpe coëgit Barbara gypsatos ferre catasta pedes. Illic seruorum garritu ingens erat strepitus. Martialis. heu quæ lingua silet, non illam mille catastæ Vincebant. *Pauisse.*) Aluisse. *Rem duplica.*) Satyrice iterum exclamat in auarum. *Feci. Iam triplex iam mihi quarto: Iam redit in rugas decies.*) Improbitas auari ostenditur, qui coaceruandæ rei finem non inuenit. Iuxta illud Iuuenalis: Crescit amor nummi quantum ipsa pecunia crescit. Hoc enim dicit auarus. rem decies conduplicaui, nec tamen adhuc cupiditati modum inueni meæ. *Iam redit in rugam decies.*) Respexit ad illud opus Chrysippi quod scripsit de conduplicato vel connexo. nam sequitur. *Depinge Chrysippe vbi sistam.*) Satis enim lepide ipsum auarum inducit, vt nescientem auaritiæ suæ terminũ imponere, à Chrysippo petere vt sibi modum quærendæ rei præfiniat. *Crysippe tui finitor acerui.*) Chrysippus Solensis, vel vt alij scribunt Tarsensis fuit: Apollonij filius Zenonis siue Cleantis discupulus. vt Valerius vero tradit, Cleantis præceptor, vir ingeniosus & acutissimus, in omni genere orationis & subtilitate disputandi adeo acer, vt non illepide quidam dicerent, si apud deos vsus esset dialecticæ, non temere aliam futuram quàm Chrysippeam. hunc scribit Valerius octogesimo anno, volumen cœptum quadragesimo, exactissimæ subtilitatis absoluisse. Constat enim septuaginta & quinque volumina scripsisse, adeo vt Valerius tradat ad ea quę scripsit cognoscenda longa vita opus esse. Eum tradit Hermippus à discipulis ad sacrificiũ vocatũ dulce merũ hausisse, ex quo quinta die defunctus est, cũ septuaginta & tres vixisset annos. In quo miror ab hoc Valerium maximum dissentire de ætate, cum scribat octogesimo anno volumen perfecisse. Et ille septuagesimo tertio anno mortem obijsse. Sunt qui dicant risu comprehensum expirasse. Nam testatur Laërtius, cum asinus manducaret ficus, aniculæ dixisse, vinum asino sorbendum daret, nimioque risu detentum exhalasse animam. vnde auarus ita eum alloquitur, vt dicat, *O Chrysippe finitor tui acerui.*) Hoc est tui libri in quo tanta cumulasti. *Depinge vbi sistam inuentus.*) Ostende & designa mihi vbi, id est, in quo diuitiarum loco inuentus sistam. hoc est pedem figam. ac si dicat tantam esse suam cupiditatem, vt nullo pacto ei finem ex se reperire queat. sicque poëta cupiditatem auari insatiabilem esse ostendit.

FINIS.

PHILIPPI BEROALDI ORATIO HABITA IN ENARRATIONE Persij poëtæ Satyrici.

MVltæ ſunt parui corporis, viri clariſſimi, quæ rebus magnis proculdubio anteponuntur: & multo præcioſiores eſſe iudicantur: hoc in primis gemmæ lapillique teſtantur. Quid enim eſt minutius carbunculis: quid breuius adamante, quid hiacyntho magis puſillum? & nihil tamen his precioſius nobiliuſve reperitur. Scribit eloquentiæ parens Homerus Tideum paruo fuiſſe corpuſculo decoratum: in quo tamen anima eſſet maxima & vires ingentiſſimæ. Vnde decenter in Priapeis à poëta ſcriptum eſt.

Vtilior Tideus: qui ſi quid credis Homero
Ingenio pugnax corpore paruus erat.

Et à Papinio non minus vere quam diſerte dictum,

Maior in exiguo regnabat corpore virtus.

Et xantyppus Lacædemonius, qui breui ſtatura erat, ita laudatur à Sylio.

Exiguis vigor admirabile membris,
Viuidus & magnos niſu qui vinceret artus.

Enimvero mihi curioſiſſime circum ſpectanti & diligentiſſime penſitanti videtur res fere omnes virtute magiſquam magnitudine æſtimandas eſſe ac metiendas, neque quærendum quantus ſit quiſque ſed qualis: neque quam procerus, ſed quam probus ac eruditus. Quis vnquam librum laudauit ob id tantummodo quod magnus foret ac copioſus? quis orationem duxit eſſe luculentam propterea quod verboſa eſſet & enormis? quis poma ob magnitudinem vbertatemque celebrauit vnquam; nemo mediusfidius vel modice eruditus id aſſeruit. Immo contra laudamus libellos qui ſunt diſerti, eruditi & doctiſſime concinnati, eoſque haud dubie anteponimus maximis voluminibus, in quibus nulla ſit eruditio minimaque facundia. huiuſce autem rei nobis locupletiſſimum quotidie teſtimonium exhibet Perſius poëta Satyricus, qui quanto minor eſt, tanto eſt elegantior: quanto minus habet ponderis, tanto plus habet auctoritatis. Vnde luculente cecinit epigramatices poëta Martial. Sæpius in libro memoratur Perſius vno.

Sæpius in libro memoratur Persius vno,
Quam leuis in tota Marsus Amazonide.

Et de eodem Quintilianus, *multum & veræ gloriæ, quamuis vno libro, Persius meruit.* Et à diuo Hieronymo satyricus disertissimus nuncupatur, nec immerito. nam & sanctitate scribendi & sententiarum grauitate & verborum pondere & satyrica vrbanitate nulli postponendus esse videtur. Insectatur vitia, Sontes carpit, præceptis legentium animos sanctissimis format & imbuit, aliquando subobscurus esse creditur: propter hominum temporumque inscitiam & rerum ignorationem: sed si quis curiosus poema luculentum introspexerit, proculdubio cognoscet id esse tersissimum atque elegantissimũ: quod vt opinor, vbi à nobis enarratum fuerit, facile omnes iudicabitis verissima esse quæ dicimus: & profecto post enarrationem Iuuenal. nullus nobis scriptor magis idoneus ipso occurrere potuisset, vterque satyricus, vterque in eodem scribendi genere versatur: vterque vitæ mortalium formandæ accommodatissimus est. Enarrabimus itaque diis bene iuuantibus Persium satyricum poetam, Cuius opusculum non minus nobis iucunditatis dabit quam vtilitatis: qui non minus gratus erit vobis audientibus, quam nobis enarrantibus. Sed ne morosior sit prologus quam poema, jam interpretationem ipsam inceptabimus, Vos quæso diligenter attendite. Dixi.

ANGELI POLITIANI VIRI Eruditissimi in Persium Prælectio.

AESOPI illius Phrygis notissimi fabulatoris atque in numero sapientium virorum merito habiti, lepidissimus inter primos apologus celebratur, In quo tradit homines duas manticas habere vnã ante pectus, alteram à scapulis, tergoque propendentem. Sed in priorem inquit aliena vitia immittimus, ideo & videmus facile, in posteriorem nostraque abscondimus, & videre negligimus. Est enim cuique à natura ipsa ingenitus insitusque cęcus amor sui, quem Græci vno vocabulo philautian vocitarunt: atque ei quidem vitio facile omnes (vt inquit Plato) veniam damus, cum interim nulla humano generi pestis capitalior incubuerit, vt quæ neminem sui ipsius iudicem esse integrum aut incorruptum patiatur, quippe amatorem cæcum (vt Horatius inquit) Amice turpia vitia decipiunt. aut etiam ipsa hæc delectant.

Quocirca danda præcipuè opera est, non tam, vt quæ proxima nobis cognataque sunt, quam quæ suapte natura honesta, ac laudabilia videntur, consectemur: simulque sui quisque acerrimi censores, nedum nosmet nobis ignoscimus, atque assentamur veritatem desceramus, quæ (vt idem inquit Plato) diis pariter & hominibus, omnium fons est, & origo bonorum. Recte itaque in Apollinis Bythii foribus illa è celo delapsa sententia inscripta fuit γνῶθι σαυτόν, qua scilicet præciperetur se quisque vti nosset. hoc est vt manticam illam, quæ sit in tergo reuocatam quandoque ad pectus inspiceremus, tam varium profecto, tamque multiplicem malorum omnium thesaurum in tantam morborum vitiorumque omnium copiam offensuri: vt sit quasi aduersus leonem, & hydram, gorgonas, harpiasque, non quidem Hercules Perseus aut Aquilonis filij, sed ipsa omnino Pallas: hoc est philosophia cælitus aduocanda, vt in hæc tam tetra, dira, horribiliaque monstra, ipsa Iouis rapidum iaculetur nubibus ignem: ipsa nostris medeatur affectibus, spergatque salubres Ambrosiæ succos: & odoriferam panaceam. Ceterum medicinæ hanc opem plerique ideo haud imploramus: quod tam graui animi morbo laboramus, vt ne ægrotare quidem nosmet intelligamus: similes illis, qui torpentia atque obstupefacta mẽbra, vel ob idipsum sana esse arbitrantur: quod præmortua sint, sensusque omnis, dolorisque expertia, quapropter vt medici sæpe eiusmodi corporis partibus ferrum adhibent, aut cauterium: quo scilicet vires ipsarum, vel consopitæ excitentur, vel fugatæ reuocentur: ita nos profecto his potissimum hominibus, nostros curandos animos tradere debemus: qui labem, pestemque illorum omnem cunctaque perturbationum semina, seu ferro, & flammis radicitus extirpant. quales scilicet ei potissimum poetæ censentur, qui aut Romanam hanc satyram: aut Atheniensem illam veterem comœdiam scriptitarunt: itaque Socratem dicere solitum ferunt, Oportere vnumquemquè etiam de industria eiuscemodi sese scriptoribus offerre, nam si nostra, inquit, vitia exprobrabunt, corrigemus: si aliena, nihil ad nos. quod si hoc durius cuipiam videatur: at certe sumere ex aliis licebit exemplum nobis, quod ex vsu siet: atque in hoc potissimum scriptores tamquam in speculum diligenter inspicere, qui soli normam vitæ rectam, prauamque seu digito indicantes, quæque sequenda forent, quæque euitanda vicissim: illa prius creta, mox hæc carbone notarint. vt cum nos ipsi nouerimus, hoc est animi temperantes (vt Plato in Charmide exponit) euaserimus: in ipsa demum philosophię adyta, atque penetralia accipiamur. Verissimũ quippe est, quod Pythagor. Lysias in capitula ad Hyparcũ scribit, qui corruptis obscenisq. morib. speculationes, sermonesq. diuinos immisceat, nihil

Sæpius in libro memoratur Persius vno,
Quam leuis in tota Marsus Amazonide.

Et de eodem Quintilianus; *multum & veræ gloriæ, quamuis vno libro, Persius meruit.* Et à diuo Hieronymo satyricus disertissimus nuncupatur. nec immerito. nam & sanctitate scribendi & sententiarum grauitate & verborum pondere & satyrica vrbanitate nulli postponendus esse videtur. Insectatur vitia, Sontes carpit, præceptis legentium animos sanctissimis format & imbuit, aliquando subobscurus esse creditur: propter hominum temporumque inscitiam & rerum ignorationem: sed si quis curiosus poema luculentum introspexerit, proculdubio cognoscet id esse tersissimum atque elegantissimũ: quod vt opinor, vbi à nobis enarratum fuerit, facile omnes iudicabitis verissima esse quæ dicimus: & profecto post enarrationem Iuuenal. nullus nobis scriptor magis idoneus ipso occurrere potuisset, vterque satyricus, vterque in eodem scribendi genere versatur: vterque vitæ mortalium formandæ accommodatissimus est. Enarrabimus itaque diis bene iuuantibus Persium satyricum poetam, Cuius opusculum non minus nobis iucunditatis dabit quam vtilitatis: qui non minus gratus erit vobis audientibus, quam nobis enarrantibus. Sed ne morosior sit prologus quam poema, jam interpretationem ipsam inceptabimus, Vos quæso diligenter attendite. Dixi.

ANGELI POLITIANI VIRI *Eruditissimi in Persium Prælectio.*

AESOPI illius Phrygis notissimi fabulatoris atque in numero sapientium virorum merito habiti, lepidissimus inter primos apologus celebratur, In quo tradit homines duas manticas habere vnã ante pectus, alteram à scapulis, tergoque propendentem. Sed in priorem inquit aliena vitia immittimus, ideo & videmus facile, in posteriorem nostraque abscondimus, & videre negligimus. Est enim cuique à natura ipsa ingenitus insitusque cęcus amor sui, quem Græci vno vocabulo philautian vocitarunt: atque ei quidem vitio facile omnes (vt inquit Plato) veniam damus, cum interim nulla humano generi pestis capitalior incubuerit, vt quæ neminem sui ipsius iudicem esse integrum aut incorruptum patiatur, quippe amatorem cæcum (vt Horatius inquit) Amice turpia vitia decipiunt. aut etiam ipsa hæc delectant.

Quocirca danda præcipuè opera est, non tam, vt quæ proxima nobis cognataque sunt, quam quæ suapte natura honesta, ac laudabilia videntur, consectemur: simusque sui quisque acerrimi censores: nedum nosmet nobis ignoscimus, atque assentamur veritatem deseramus, quæ (vt idem inquit Plato) diis pariter & hominibus, omnium fons est, & origo bonorum. Recte itaque in Apollinis Bythii foribus illa è celo delapsa sententia inscripta fuit γνῶθι σαυτόν, qua scilicet præciperetur se quisque vti nosset. hoc est vt manticam illam, quæ sit in tergo reuocatam quandoque ad pectus inspiceremus, tam varium profecto, tamque multiplicem malorum omnium thesaurum in tantam morborum vitiorumque omnium copiam offensuri: vt sit quasi aduersus leonem, & hydram, gorgonas, harpiasque, non quidem Hercules Perseus aut Aquilonis filij, sed ipsa omnino Pallas: hoc est philosophia cælitus aduocanda, vt in hæc tam tetra, dira, horribiliaque monstra, ipsa Iouis rapidum iaculetur nubibus ignem: ipsa nostris medeatur affectibus, spergatque salubres Ambrosiæ succos: & odoriferam panaceam. Ceterum medicinæ hanc opem plerique ideo haud imploramus: quod tam graui animi morbo laboramus, vt ne ægrotare quidem nosmet intelligamus: similes illis, qui torpentia atque obstupefacta mēbra, vel ob idipsum sana esse arbitrantur: quod præmortua sint, sensusque omnis, dolorisque expertia, quapropter vt medici sæpe eiusmodi corporis partibus ferrum adhibent, aut cauterium: quo scilicet vires ipsarum, vel consopitæ excitentur, vel fugatæ reuocentur: ita nos profecto his potissimum hominibus, nostros curandos animos tradere debemus: qui labem, pestemque illorum omnem cunctaque perturbationum semina, seu ferro, & flammis radicitus extirpant. quales scilicet ei potissimum poetæ censentur, qui aut Romanam hanc satyram: aut Atheniensem illam veterem comœdiam scriptitarunt: itaque Socratem dicere solitum ferunt, Oportere vnumquemquè etiam de industria eiuscemodi sese scriptoribus offerre, nam si nostra, inquit, vitia exprobrabunt, corrigemus: si aliena, nihil ad nos: quod si hoc durius cuipiam videatur: at certe sumere ex aliis licebit exemplum nobis, quod ex vsu fiet: atque in hoc potissimum scriptores tamquam in speculum diligenter inspicere, qui soli normam vitæ rectam, prauamque seu digito indicantes, quæque sequenda forent, quæque euitanda vicissim: illa prius creta, mox hæc carbone notarint: vt cum nos ipsi nouerimus, hoc est animi temperantes (vt Plato in Charmide exponit) euaserimus: in ipsa demum philosophię adyta, atque penetralia accipiamur. Verissimū quippe est, quod Pythagor. Lysias in capitula ad Hyparcū scribit, qui corruptis obscenisq. morib. speculationes, sermonesq. diuinos immisceat, nihil

Sæpius in libris memoratur Persius vno,
Quam leuis in tota Marsus Amazonide.

Et de eodem Quintilianus; *multum & veræ gloriæ, quamuis vno libro, Persius meruit.* Et à diuo Hieronymo satyricus disertissimus nuncupatur, nec immerito. nam & sanctitate scribendi & sententiarum grauitate & verborum pondere & satyrica vrbanitate nulli postponendus esse videtur. Insectatur vitia, Sontes carpit, præceptis legentium animos sanctissimis format & imbuit, aliquando subobscurus esse creditur: propter hominum temporumque inscitiam & rerum ignorationem: sed si quis curiosus poema luculentum introspexerit, proculdubio cognoscet id esse tersissimum atque elegantissimũ: quod vt opinor, vbi à nobis enarratum fuerit, facile omnes iudicabitis verissima esse quæ dicimus: & profecto post enarrationem Iuuenal. nullus nobis scriptor magis idoneus ipso occurrere potuisset, vterque satyricus, vterque in eodem scribendi genere versatur: vterque vitæ mortalium formandæ accommodatissimus est. Enarrabimus itaque diis bene iuuantibus Persium satyricum poetam, Cuius opusculum non minus nobis iucunditatis dabit quam vtilitatis: qui non minus gratus erit vobis audientibus, quam nobis enarrantibus. Sed ne morosior sit prologus quam poema, jam interpretationem ipsam inceptabimus, Vos quæso diligenter attendite. Dixi.

ANGELI POLITIANI VIRI *Eruditissimi in Persium Prælectio.*

AESOPI illius Phrygis notissimi fabulatoris atque in numero sapientium virorum merito habiti, lepidissimus inter primos apologus celebratur, In quo tradit homines duas manticas habere vnã ante pectus, alteram à scapulis, tergoque propendentem. Sed in priorem inquit aliena vitia immittimus, ideo & videmus facile, in posteriorem nostraque abscondimus, & videre negligimus. Est enim cuique à natura ipsa ingenitus insitusque cæcus amor sui, quem Græci vno vocabulo philautian vocitarunt: atque ei quidem vitio facile omnes (vt inquit Plato) veniam damus, cum interim nulla humano generi pestis capitalior incubuerit, vt quæ neminem sui ipsius iudicem esse integrum aut incorruptum patiatur, quippe amatorem cæcum (vt Horatius inquit) Amice turpia vitia decipiunt. aut etiam ipsa hæc delectant.

Quocirca danda præcipuè opera est, non tam, vt quæ proxima nobis cognataque sunt, quam quæ suapte natura honesta, ac laudabilia videntur, consectemur: simusque sui quisque acerrimi censores: nedum nosmet nobis ignoscimus, atque assentamur veritatem deseramus, quæ (vt idem inquit Plato) diis pariter & hominibus, omnium fons est, & origo bonorum. Recte itaque in Apollinis Pythii foribus illa è celo delapsa sententia inscripta fuit γνῶθι σαυτόν, qua scilicet præciperetur se quisque vti nosset. hoc est vt manticam illam, quæ sit in tergo reuocatam quandoque ad pectus inspiceremus, tam varium profecto, tamque multiplicem malorum omnium thesaurum in tantam morborum vitiorumque omnium copiam offensuri: vt sit quasi aduersus leonem, & hydram, gorgonas, harpiasque, non quidem Hercules Perseus aut Aquilonis filij, sed ipsa omnino Pallas: hoc est philosophia cælitus aduocanda, vt in hæc tam tetra, dira, horribiliaque monstra, ipsa Iouis rapidum iaculetur nubibus ignem: ipsa nostris medeatur affectibus, spergatque salubres Ambrosiæ succos: & odoriferam panaceam. Ceterum medicinæ hanc opem plerique ideo haud imploramus: quod tam graui animi morbo laboramus, vt ne ægrotare quidem nosmet intelligamus: similes illis, qui torpentia atque obstupefacta mẽbra, vel ob idipsum sana esse arbitrantur: quod præmortua sint, sensusque omnis, dolorisque expertia, quapropter vt medici sæpe eiusmodi corporis partibus ferrum adhibent, aut cauterium: quo scilicet vires ipsarum, vel consopitæ excitentur, vel fugatæ reuocentur: ita nos profecto his potissimum hominibus, nostros curandos animos tradere debemus: qui labem, pestemque illorum omnem cunctaque perturbationum semina, seu ferro, & flammis radicitus extirpant. quales scilicet ei potissimum poetæ censentur, qui aut Romanam hanc satyram: aut Atheniensem illam veterem comœdiam scriptitarunt: itaque Socratem dicere solitum ferunt, Oportere vnumquemque etiam de industria eiuscemodi sese scriptoribus offerre, nam si nostra, inquit, vitia exprobrabunt, corrigemus: si aliena, nihil ad nos. quod si hoc durius cuipiam videatur: at certe sumere ex aliis licebit exemplum nobis, quod ex vsu fiet: atque in hoc potissimum scriptores tamquam in speculum diligenter inspicere, qui soli normam vitæ rectam, prauamque seu digito indicantes, quæque sequenda forent, quæque euitanda vicissim: illa prius creta, mox hæc carbone notarint. vt cum nos ipsi nouerimus, hoc est animi temperantes (vt Plato in Charmide exponit) euaserimus: in ipsa demum philosophię adyta, atque penetralia accipiamur. Verissimũ quippe est, quod Pythagor. Lysias in capitula ad Hyparcũ scribit, qui corruptis obsceenisq. morib. speculationes, sermonesq. diuinos immisceat, nihil

Sæpius in libro memoratur Persius vno,
Quam leuis in tota Marsus Amazonide.

Et de eodem Quintilianus; *multum & veræ gloriæ, quamuis vno libro, Persius meruit.* Et à diuo Hieronymo satyricus disertissimus nuncupatur. nec immerito. nam & sanctitate scribendi & sententiarum grauitate & verborum pondere & satyrica vrbanitate nulli postponendus esse videtur. Insectatur vitia, Sontes carpit, præceptis legentium animos sanctissimis format & imbuit, aliquando subobscurus esse creditur: propter hominum temporumque inscitiam & rerum ignorationem: sed si quis curiosus poema luculentum introspexerit, proculdubio cognoscet id esse tersissimum atque elegantissimũ: quod vt opinor, vbi à nobis enarratum fuerit, facile omnes iudicabitis verissima esse quæ dicimus: & profecto post enarrationem Iuuenal. nullus nobis scriptor magis idoneus ipso occurrere potuisset, vterque satyricus, vterque in eodem scribendi genere versatur: vterque vitæ mortalium formandæ accommodatissimus est. Enarrabimus itaque diis bene iuuantibus Persium satyricum poetam, Cuius opusculum non minus nobis iucunditatis dabit quam vtilitatis: qui non minus gratus erit vobis audientibus, quam nobis enarrantibus. Sed ne morosior sit prologus quam poema, jam interpretationem ipsam inceptabimus, Vos quæso diligenter attendite. Dixi.

ANGELI POLITIANI VIRI Eruditissimi in Persium Prælectio.

AESOPI illius Phrygis notissimi fabulatoris atque in numero sapientium virorum merito habiti, lepidissimus inter primos apologus celebratur, In quo tradit homines duas manticas habere vnã ante pectus, alteram à scapulis, tergoque propendentem. Sed in priorem inquit aliena vitia immittimus, ideo & videmus facile, in posteriorem nostraque abscondimus, & videre negligimus. Est enim cuique à natura ipsa ingenitus insitusque cęcus amor sui, quem Græci vno vocabulo philautian vocitarunt: atque ei quidem vitio facile omnes (vt inquit Plato) veniam damus, cum interim nulla humano generi pestis capitalior incubuerit, vt quæ neminem sui ipsius iudicem esse integrum aut incorruptum patiatur, quippe amatorem cæcum (vt Horatius inquit) Amice turpia vitia decipiunt. aut etiam ipsa hæc delectant.

Quocirca danda præcipuè opera est, non tam, vt quæ proxima nobis cognataque sunt, quam quæ suapte natura honesta, ac laudabilia videntur, consectemur: simusque sui quisque acerrimi censores: nedum nosmet nobis ignoscimus, atque assentamur veritatem deseramus, quæ (vt idem inquit Plato) diis pariter & hominibus, omnium fons est, & origo bonorum. Recte itaque in Apollinis Pythii foribus illa è cęlo delapsa sententia inscripta fuit γνῶθι σαυτόν, qua scilicet præciperetur se quisque vti nosset. hoc est vt manticam illam, quæ sit in tergo reuocatam quandoque ad pectus inspiceremus, tam varium profecto, tamque multiplicem malorum omnium thesaurum in tantam morborum vitiorumque omnium copiam offensuri: vt sit quasi aduersus leonem, & hydram, gorgonas, harpiasque, non quidem Hercules Perseus aut Aquilonis filij, sed ipsa omnino Pallas: hoc est philosophia cælitus aduocanda, vt in hæc tam tetra, dira, horribiliaque monstra, ipsa Iouis rapidum iaculetur nubibus ignem: ipsa nostris medeatur affectibus, spergatque salubres Ambrosiæ succos: & odoriferam panaceam. Ceterum medicinæ hanc opem plerique ideo haud imploramus: quod tam graui animi morbo laboramus, vt ne ægrotare quidem nosmet intelligamus: similes illis, qui torpentia atque obstupefacta mẽbra, vel ob idipsum sana esse arbitrantur: quod præmortua sint, sensusque omnis, dolorisque expertia, quapropter vt medici sæpe eiusmodi corporis partibus ferrum adhibent, aut cauterium: quo scilicet vires ipsarum, vel consopitæ excitentur, vel fugatæ reuocentur: ita nos profecto his potissimum hominibus, nostros curandos animos tradere debemus: qui labem, pestemque illorum omnem cunctaque perturbationum semina, seu ferro, & flammis radicitus extirpant. quales scilicet ei potissimum poetæ censentur, qui aut Romanam hanc satyram: aut Atheniensem illam veterem comœdiam scriptitarunt: itaque Socratem dicere solitum ferunt, Oportere vnumquemque etiam de industria eiuscemodi sese scriptoribus offerre, nam si nostra, inquit, vitia exprobrabunt, corrigemus: si aliena, nihil ad nos. quod si hoc durius cuipiam videatur: at certe sumere ex aliis licebit exemplum nobis, quod ex vsu fiet: atque in hoc potissimum scriptores tamquam in speculum diligenter inspicere, qui soli normam vitæ rectam, prauamque seu digito indicantes, quæque sequenda forent, quæque euitanda vicissim: illa prius creta, mox hæc carbone notarint. vt cum nos ipsi nouerimus, hoc est animi temperantes (vt Plato in Charmide exponit) euaserimus: in ipsa demum philosophię adyta, atque penetralia accipiamur. Verissimũ quippe est, quod Pythagor. Lysias in capitula ad Hyparcũ scribit, qui corruptis obscenisq. morib. speculationes, sermonesq. diuinos immisceat, nihil

Quocirca danda præcipuè opera est, non tam, vt quæ proxima nobis cognataque sunt, quam quæ suapte natura honesta, ac laudabilia videntur, consectemur: simusque sui quisque acerrimi censores: nedum nosmet nobis ignoscimus, atque assentamur veritatem deseramus, quæ (vt idem inquit Plato) diis pariter & hominibus, omnium fons est, & origo bonorum. Rectè itaque in Apollinis Pythii foribus illa è cœlo delapsa sententia inscripta fuit γνῶθι σαυτόν, qua scilicet præciperetur se quisque vti nosset. hoc est vt manticam illam, quæ sit in tergo reuocatam quandoque ad pectus inspiceremus, tam varium profectò, tamque multiplicem malorum omnium thesaurum in tantam morborum vitiorumque omnium copiam offensuri: vt sit quasi aduersus leonem, & hydram, gorgonas, harpiasque, non quidem Hercules Perseus aut Aquilonis filij, sed ipsa omnino Pallas: hoc est philosophia cælitus aduocanda, vt in hæc tam tetra, dira, horribiliaque monstra, ipsa Iouis rapidum iaculetur nubibus ignem: ipsa nostris medeatur affectibus, spergatque salubres Ambrosiæ succos: & odoriferam panaceam. Ceterum medicinæ hanc opem plerique ideo haud imploramus: quod tam graui animi morbo laboramus, vt ne ægrotare quidem nosmet intelligamus: similes illis, qui torpentia atque obstupefacta mēbra, vel ob idipsum sana esse arbitrantur: quod præmortua sint, sensusque omnis, dolorisque expertia, quapropter vt medici sæpe eiusmodi corporis partibus ferrum adhibent, aut cauterium: quo scilicet vires ipsarum, vel consopitæ excitentur, vel fugatæ reuocentur: ita nos profectò his potissimum hominibus, nostros curandos animos tradere debemus: qui labem, pestemque illorum omnem cunctaque perturbationum semina, seu ferro, & flammis radicitus extirpant. quales scilicet ei potissimum poetæ censentur, qui aut Romanam hanc satyram: aut Atheniensem illam veterem comœdiam scriptitarunt: itaque Socratem dicere solitum ferunt, Oportere vnumquemque etiam de industria eiuscemodi sese scriptoribus offerre, nam si nostra, inquit, vitia exprobrabunt, corrigemus: si aliena, nihil ad nos. quod si hoc durius cuipiam videatur: at certe sumere ex aliis licebit exemplum nobis, quod ex vsu fiet: atque in hoc potissimum scriptores tamquam in speculum diligenter inspicere, qui soli normam vitæ rectam, prauamque seu digito indicantes, quæque sequenda forent, quæque euitanda vicissim: illa prius creta, mox hæc carbone notarint. vt cum nos ipsi nouerimus, hoc est animi temperantes (vt Plato in Charmide exponit) euaserimus: in ipsa demum philosophię adyta, atque penetralia accipiamur. Verissimū quippe est, quod Pythagor. Lysias in capitula ad Hyparcū scribit, qui corruptis obscenisq. morib. speculationes, sermonesq. diuinos immiscear, nihil

omnino secus agere, quam si cœnoso puteo liquidissimam infundat aquam, quæ & cenum conturbet, & suam ipsius contaminet puritatem. Qua propter bene veteres primam quendam philosophiam poëticem esse aiebant: ab eaque potissimum sapientiæ auspicabantur initia. quippe cuius preceptis, atque exemplis sensum labes omnes maculæque abstergerentur. Vnde etiam Athenienses festis Liberi patris: quæ Dionysia illi: nostri bacchanalia, seu liberalia vocitarunt: cum poësis alia genera, tum in primis veteres comœdias in quis vitia hominum taxarentur adhibuerunt, quod hunc præcipue deum purgandis pręesse sensibus opinabantur. Legendi itaque poëtæ quidam omnes pertractandiq; sunt: sed ei tamen inter primos, per quos vt est apud Martia, agnoscat mores vita, legatque suos. Nunc quæ sit origo satyræ breuiter colligamus. Mos fuit antiquis Atheniensibus, adhuc quidem per pagos dispersis atque agriculturæ operam dantibus, vt cum soluti ab opere rustico essent, genioque indulgerent: quædam inter se iocularia conuitia per ludicrum funderent: qui mos deinde in pompā quoque & ludos deorum vocatus est, ita vt superstantes plaustris saltarent: pariter & in obuium quemque scommata iacerent, deinde extemporanea quoque poëmata effutirent: quare adhuc græci cum quenquam grauius conuitiatum prouerbio significante ex amaxo reū dicunt, hoc est: e plaustris esse locutum. Hos deinde poëtæ imitari partim antiquam comœdiam iocis atque amaritudine refertam, partim satyricam fabulam excogitarunt argumentis dictisque iocularibus cōpositam, in qua non reges modo atque heroes: sed satyri etiam inducerentur ludendi causa iocandique: simul vt spectator inter res tragicas seriasque satyrarum iocis & lusibus delectaretur. De qua Horatius.

Carmine qui tragico vilem certauit ob hircum:
Mox etiam agrestes satyros nudauit: & asper
Incolumi grauitate iocum tentauit: eo quod
Illecebris erat & grata nouitate morandus
Spectator: functusque sacris & potus & exlex.

Erant autē tragicis comicis satyricisque poëtis cōmunia quædam. nam quadratum habebant chorum, præmijque loco hircum aut mustum accipiebant, eorumque dramata in proscœnio recitabantur. Cæterum comœdia risum continebat & scommata: tragœdia luctus atque lamenta, satyria hylaritatem lachrymis admiscebat, adque ab eiulatu in lætitia desinebat. Chorus itē tam satyræ quam tragediæ sexdecim personis constabat: cum essent in comœdia quatuor ac viginti. Scena præterea satyrica, vt auctor est Vitruuius, arboribus speluncis montibus reliquisque agrestibus rebus in topiarij speciem deformatis ornabatur. Qui Cratino eius inuentionem attribuunt, imperiti veterum lectionis deprehenduntur, quando Æschylo etiam qui aliquanto prior

quam Cratinus ætate fuit primę à philosopho Menedemo sicut Acheo secundæ deferebantur. Scripsit & Pratinas quidam & Lycophron & Demetrius Tarsicus & Xenocrates & Phliasius Timō & alij apud græcos permulti. Sed & Romanis gentilis fuit atque vernacula iocularis & satyrica mordacitas, quod cum fescennini indicant versus, qui rudes atque incompositi nuptialibus sacris iaciebantur alternis. Cuius rei exemplum etiam apud Catullum habemus, tum licentiora illa carmina quæ in triumphantes vulgo canebantur à militibus qualia scilicet illa sunt apud Suetonium. *Ecce Cæsar nunc triumphat, qui subegit gallias: Nicomedes non triumphat qui subegit cæsaream*: item *Vrbani seruate vxores mœchum caluum adducimus*. Vnde Martialis.

Consueuere iocos vestri quoque ferre triumphi:
Materiam dictis nec pudet esse ducem.

Factum deinde vt cum Romani, quemadmodum apud Liuium est, pestilentia laborarēt, inter alia cælestis iræ placamina scenici quoque ludi instituerentur. Ac primo quidem sine carmine vllo, sine imitandorum carminum actu ludiones acciti ex Hetruria ad tibicinis modos saltantes: aut indecoros motus more Tusco dabant. Imitari deinde eos iuuentus simili inconditis inter se iocularia fundentes versibus cepere. Paulatim deinde processit artificium: cepereque histriones non iam sicut antea fescennino similem incompositum ac rudem versum alternis iacere, sed impletas modis satyras descripto iam ad tibicinem: cantu motuque congruenti peragere: quibus hic & satyristarum interueniebant chori, Silenique tunicis villosis ac florum varietate amicti: satyrique perizomata & hircorum pelles induti, qui etiam vituli marini pilum erectiorē pro cæsarie habentes: qui grauiores quoque motus ludicra gesticulatione imitantes: salsa quoque dicacitate risum prouocabant. Post hoc Liuius Andronicus primus satyris est ausus argumento fabulam serere, iamque ad legem fabularum ab irrisu & ioco res auocabatur & lusus paulatim in artem verterant. Itaque iuuentus histrionibus fabellarum actu relicto ipsa inter se more antiquo ridicula intexta versibus iactare cœpit, à quo exodia emanarunt, quæ conserta dein fabellis potissimum Atellanis sunt. vnde Iuuen. *Vrbicus exodio risum mouet Attellanæ Gestibus Autonoes*. Attellanas aūt ab Oscis acceptas iuuentus tenuit: nec ab histrionibus pollui passa est. eo instituto mansit vt auctores Attellanarum nec tribu mouerentur & stipendia tanquam expertes artis ludicræ facerent. Differunt aūt satyrica & Attellana: quod in illa aut satyrorum personæ vt satyrus canus: satyrus imberbis: satyrus barbatus: aut si quæ sunt ridiculæ Silenes satyris inducebantur: vt Autolicus etiam buris, vt sileni omnes quidem sed is quoque inter alios qui pappos à græcis hoc est auus appellabatur: cuius facies torua atque aspectus truculentior quam cæterorum

& ferino simulā affingebatur. In Attellana autem obscenæ erant personæ vt mœchus. Hæc in ciuitate Oscorum Attella primum agi cœpta, à quo esse putant obsceni vocabulum denominatum: atque hoc videlicet Cicero in epistola ad Marium significat, non enim te puto inquiens Græcos ad Oscos ludos desiderasse, præsertim cum Oscos ludos vel in senatu nostro spectare possis. Ita in vrbe scilicet Attellanarum licentia immigrauit: ita à Latinis satyra quoque fabula recepta est. Sed cū nominatim homines à principio carperentur: lusúsque etiam libertas in licentiam iam contumeliámque verteretur: cúmque honestæ etiam personæ fœdius notarentur: lata Romæ lex est vt si quis malum carmen in quenquam scripsisset eius rei ius iudiciúmque esset. Ita metu pœnæ scenici poetæ à maledicendo destiterunt. Qua de re ad hunc modum scribit Horat. epist. 1. lib. 2.

Agricolæ prisci, fortes, paruóque beati:
Condita post frumenta, leuantes tempore festo
Corpus: & ipsum animum spe finis dura ferentem,
Cum sociis operum, pueris: & coniuge fida
Tellurem porco, Syluanum lacte piabant,
Floribus & vino genium memorem breuis æui.
Fescenina per hunc inuecta licentia morem
Versibus alternis opprobria rustica fudit.
Libertásque recurrentes accepta per annos
Lusit amabiliter: donec iam sæuus apertam
In rabiem cœpit verti iocus, & per honestas
Ire domos impune minax. doluere cruento
Dente lacessiti, fuit intactis quoque cura
Conditione super communi, quin etiam lex
Pœnáque dicta, malo quæ nollet carmine quenquam
Describi: vertere modum formidine fustis
Ad benedicendum, delectandúmque redacti.

Sed extitit deinde Scipionis ac Lelij ætate acerrimi poeta ingenij mixtæque eruditionis atque vrbanitatis Lucilius ex Arunca vrbe, homo haud quidem tenui censu, libertate autem tanta, vt cum primus ipse nouissimam hanc satyram excogitasset, non modo summates viros Lupum Albutium. Q. Metellum, præterea Scæuolam: permultósque item nominatim sciderit, sed vniuersum quoque populum Romanum probrosis carminibus lacerauerit: ac ne mortuis quidem poetis Euripidi, Ennio, Accio, Pacuuio, cæterísque item illustribus pepercerit. sed scripta vniuscuiusque singulari acerbitate obtrectauerit. itaque dictus est primus condidisse stili nasum, quod naso videlicet & summa irrisio atque vituperatio significetur, quem tametsi fluere lutulentum dicit Hor. & esse aliquid quod tollere possis: tamen

insignem gloriam multorum iudicio reportauit, adeo etiam à nonnullis probatus, vt non Horatio tantum & Persio, sed plane omnibus poetis anteferretur. Ab hoc igitur vetus illa dicacitas quam fuisse Græcis Latinisque vernaculam supra ostendimus, translata in satyram est, quæ sic arbitror dicta ab antiquæ illius fabulæ argumento, quod in hac quoque ridiculæ res pudendæq. dicuntur, quæ velut à satytis proferuntur & fiunt. Sunt autem satyri Liberi patris comites corniculis insigniti atque capripedes: qui tris præcipuas saltationum species quæ in theatris vsurparentur, cordacha, sicinum atque emmeliam inuenerunt, singulas ab inuentorum nominibus appellatas. vnde Ouid.

Quid non & satyri saltātibus acta iuuentus, fecere? & Catullus, *Cum thyaso*, inquit, *satyrorum*. Atqui & Siculus Diodorus satyros in Ethiopia Dionysio scribit oblatos, comas vmbilico tenus habentes. Et Diuus Hieronymus talem quendam ab heremita Antonio visum affirmat, qui ipse ex eorum numero se esse affirmauerit, quos vano inquit errore delusa gentilitas, Faunos Satyrósque appellet. Feruntur & in subsolaris Indorum montibus Catardulorum regione satyri esse peruicissimum animal tam quadrupedes quam recte currentes humana effigie, qui propter velocitatem nisi senes aut ægri non capiantur. Ab his igitur satyrica fabula primum apud Græcos appellata ab ea quæ satyra altera antiquior quam hæc de qua agimus, quæ vario poematum genere constaret qualem scripsisse Ennius diuerso carminum numero, Pacuuiusque dicuntur. quales & Marcus Vatro Romanorum eruditissimus composuit, quas alij Cynicas ipse Menippeas appellauit. vt quæ inscribitur, *nescis quid vesper vehat*. Et de officio Mart. Et testamentum & illæ quæ Græcos habent titulos. vt περὶ ἐδεσμάτων ὄνος λύρας. χρηστοδιδάσκαλος. aliæque permultæ. Quas omnis vir ille doctissimus iocunditate quadam atque hilaritate conspersit. multaque ex intima philosophia admiscuit. multa dialecticè dixit, omninóque autem varium & elegans (vt Cicero affirmat) omni fere numero poema composuit: Menippum imitatus Cynicum philosophum, qui fuisse phœnix dicitur, seruus Catonis Pontici, librósque multo risu refersisse: vt quos inscripsit testamenta, vt compositas epistolas ex deorum persona ad physicos mathematicos grammaticos. vt Epicuri fœtus, vt imagines, aliáque huiusmodi quæ tamen nonnulli Dionysio & Zopiro colophoniis ascripserunt. Atque hic ille est Menippus cuius personā: Lucianus Cyrus suis quoque dialogis idétidem inseruit. Hinc itaque satyra quoque hæc nouissima verisimilius appellata videri potest: quam aut à lance: quæ referta variis primitiis sacris inferretur aut genere farciminis multis rebus referto, cuius Varro in Plautinis quæstionibus meminerit: aut à lege Satyra, de qua

Lucilius & Salustius faciunt mentionem. Tentauit aũt post Lucilium genus hoc scribendi Varro Citarinus, sed successu caruit. Hunc insecutus Hora. est, maxime tersus ac purus mireque in deridendo vafer. Dein Persius hic noster, quem suscepimus enarrandum, multum & veræ gloriæ, quamvis vno libro meruit vt affirmat Quinti. Hic aũt non ligur, vt quidam somniant, sed Hetrusus Volaterrisque natus, Neronis ætate floruit: magistro vsus Cornuto annumque vndetrigesimum agẽs excessit è vita: nam propterea de illius vita quod antiquis aliquid incertæ, ac friuolæ auctoritatis commentarijs circunferuntur, ea neque adducere in medium neque aut affirmare, neque aut refellere id animo hoc ipsum deinde pelagus & Iuue. ingressus velisque vsus maioribus, longiusque aliquanto quam cæteri progressus à portu est. Hac igitur quadriga Romana inuecta satyra ad ignotam græcis hominibus palmam decurrit. Charactere vsi sunt satyrici eodem ferme quo veteres comici. Summa illis inæqualitas: modo exiles, ac tenues: modo exultantes & velut ampulosi, nunc stricti, & castigati, nunc vagi atque effusi, plerunque aũt obscuri, operosi, implicati, cultuque quodam florentes acquisito, atque affectato. idiotismum præcipue adamant rem quæ inter oratorias ac poëticas virtutes raro procedit, magnoque indiget temperamento: nuda sunt verba illis propria significatio, energiæ plena: non græca tamen, non alioquin peregrina, non trita quoque vulgo & exculcata, non sordida, non obscæna & scurrilia reformidant. Multa asperè, multa seuerè, multa blandè: multa item ambiguè dicunt & subdolè. Toti vrbanitate & salibus: toti scatent sensiculis: atque acuminibus, nunc omnia oblinunt felle: nunc aceto conspergunt: nunc iocis & lasciuia condiunt: nunc mundi, nitidi, candidi, nunc horridi, agrestes, squalidi, nunc lenoculi, improbi petulantes: nunc vehementes incitati: minaces. Reprehendunt acriter, insultant impetenter, vafre cauillantur, astutè obrepunt, effluunt lubricè: tergiuersantur, illudunt, dissimulant, ardent, versant: suspendunt, feriunt, pungunt, prouocant, ritilant, stomachantur, attonant ceu fulmine omnia concutiunt: ac de satyra quidem hactenus.